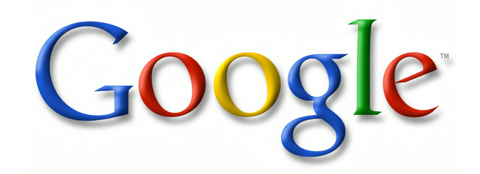

INSTITUTIONES THEOLOGIÆ *MORALIS*,

QUAS AD USUM SEMINARIORUM

È PROPRIIS SUIS PRÆLECTIONIBUS

Contraxit PETRUS COLLET, Presbyter Congregationis Missionis, Sacræ Theologiæ Doctor & Professor.

TOMUS QUINTUS,

Continens Tractatus,

I. *DE PŒNITENTIA.*
II. *DE EXTREMA-UNCTIONE.*
III. *DE ORDINE.*
IV. *DE MATRIMONIO.*
V. *DE INDULGENTIIS.*

Opus ad Juris Romani & Gallici normam exactum.

EDITIO NOVA.

LUGDUNI,

Apud JOANNEM-MARIAM BRUYSET, Typogr. & Bibliop. in vico S. Dominici.

M. DCC. LXVIII.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

INDEX TRATATUUM ET CAPITUM.

TRACTATUS DE EXTREMA-UNCTIONE.

TRACTATUS DE SACRAMENTO ORDINIS

TRACTATUS DE MATRIMONIO.

APPENDIX.

FINIS INDICIS.

APPROBATIO.

JUssu Illustrissimi Galliarum Cancellarii, legi Tractatus quinque; primum, *De Pœnitentia*; secundum, *De Extrema-Unctione*; tertium, *De Ordine*; quartum, *De Matrimonio*; quintum, *De Indulgentiis*; omnes quidem compendiosè, at leviter & persunctoriè minimè elaboratos. In quibus nihil est meo judicio, quod desideretur aut redundet; & si Lectores tempori aut etiam pecuniæ parcere volunt, Autor benè providus, curæ ac tempori suo minimè pepercit; adeò omnia recto ordine disposita, accuratè exposita ac sagaciter mihi visa sunt. Die 17 Novembris 1743.

LESEIGNEUR, Doctor Sorbonicus.

TRACTATUS
DE
PŒNITENTIA.

IN hoc operosæ molis Tractatu, post præmissa quædam de virtute Pœnitentiæ, expendemus Sacramenti Pœnitentiæ existentiam, materiam, formam, Ministrum, &c. sic tamen ut dogmati potissimùm & praxi incumbamus.

CAPUT PRIMUM.

De Pœnitentiâ ut virtute.

QUod Latini *Pœnitentiam*, hoc Græci *Metanoiam* dicunt, seu *Resipiscentiam*. Sensum hunc lubenter arripuêre Protestantes, ut Pœnitentiam in nova tantùm vita reponant. Aliter sentiunt Catholici, quibuscum sit

Concl. I. Pœnitentia non importat solam consilii mutationem, seu novæ vitæ propositum, sed detestationem peccati, & congruam ipsius expiationem.

Prob. 1°. ex Scripturâ. Reg. 3. 21. sic describitur impii hactenùs Regis pœnitentia: *Scidit* Achab *vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco, & ambulavit demisso*

capite. Joël 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro; in jejunio & in fletu, & in planctu; & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Psalm. 118. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Atqui in his textibus pœnitentia non reponitur tantùm in novæ vitæ proposito, sed in profundo de peccatis dolore, in cilicio, in planctu, in fontibus lacrymarum. Ergo.

Prob. 2°. ex Patribus. August. Serm. 351. *Non sufficit ad pœnitentiam mores in meliùs mutare, verum etiam de his quæ facta sunt, satisfiat Deo per Pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.* S. Greg. M. Hom. 34. in Evang. *Pœnitentiam agere est perpetrata malè plangere, & plangenda non perpetrare.* Atqui in his textibus, præter vitæ novitatem, requiruntur dolor & satisfactio. Meritò igitur Trid. Sess. 14. c. 13. *Si quis dixerit.... optimam Pœnitentiam esse tantùm novam vitam, anathema sit.*

Obj. 1°. Nihil aliud est Latinis Pœnitentia, quàm Græcis Metanoia. Atqui Metanoia solam resipiscentiam, solamque adeò vitæ novitatem importat. Prob. min. ex Tertul. L. 2. advers. Marcion. c. 24. ubi sic. *In Græco sono Pœnitentiæ nomen, non ex delicti confessione, sed ex animi demutatione compositum est.* Ergo. R. prætermissâ maj. quia vox Pœnitentiæ non solùm Metanoiam, sed & appendices eidem in Scripturis annexas exprimit: dist. min. Metanoia solam exprimit resipiscentiam, si nudam vocis originem spectes, C. si nominis significationem & usum, N. Siquidem Matth. 11. & Luc. 10. ubi sic loquitur Christus: *Si in Tyro & Sydone facta essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere & cilicio Pœnitentiam egissent*, uterque Evangelista Metanoiæ vocabulum adhibuit; atqui Pœnitentia quæ cinerem & cilicium involvit, non resipiscentiam nudam, sed acre præteriti peccati odium, ejusque vindictam importat.

Obj. 2°. Ex Apost. Galat. 6. *In Christo Jesu ne-*

que circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura : Atqui nova creatura nihil est aliud quàm nova vita. Hinc tritum illud apud Patres : *Optima Pœnitentia est nova vita.* R. dist. maj. In Christo valet nova creatura, sed ea solùm creatura nova est, quæ præteritos lapsus plangit & eluit, C. Et ad novam creaturam sufficit simplex propositi, & morum mutatio, N. Solutionis veritatem probavit Apostolus exemplo suo. Qui enim toties ingemuit quòd blasphemus fuisset & persecutor ; qui labem hanc tot laboribus expunxit ; quo pacto purâ & simplici cæterorum resipiscentiâ contentus fuisset ? Non alia fuit mens Patrum, cùm pœnitentiam in nova vita reponere visi sunt. Illi enim vitæ hujus novitatem, & vitæ veteris odio, & congruâ satisfactione stipari voluerunt, ut ipse fatetur Calvinus.

Ut pleniùs intelligatur Pœnitentiæ natura,

Quæres 1°. an Pœnitentia sit virtus propriè dicta. R. affirmat. 1°. quia non dantur præcepta nisi de actibus virtutum ; cùm lex, potissimùm divina, eò tendat ut homines faciat virtuosos. Atqui dantur præcepta de actibus Pœnitentiæ. Luc. 13. *Nisi Pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* 2°. Virtus est habitus secundùm rectam rationem inter duo extrema electivus, atque ideò in mediocritate consistens. Atqui Pœnitentia, 1°. est *habitus*, nimirùm qualitas ità de se inhærens, ut nonnisi contrario ac libero voluntatis actu destrui possit. 2°. Est habitus *secundùm rectam rationem electivus.* Quid enim rationi magis congruum, quàm ut homo peccata sua defleat, & diluere nitatur ? 3°. Est habitus *inter duo extrema* electivus. Si enim verè Pœnitens eos exhortet qui peccata sua molliùs deflent & expiant, non minùs sibi cavet ab eorum exemplo qui immoderato abrepti dolore cum Caïn desperatè exclamant : *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

Q. 2°. an Pœnitentia sit virtus specialis. R. affirm. quia pœnitentia in objectum speciale ex speciali motivo tendit ; *objectum enim pœnitentiæ* est offensa

Dei quatenus diluenda per internum cordis dolorem & parem offensæ vindictam. Atqui nulla, præter Pœnitentiam, potest assignari virtus quæ circa idem objectum & eodem modo versetur. Etsi enim quælibet virtus oppositum sibi peccatum tollit, at non tollit illud, quatenus est offensa Dei.

Q. 3°. an Pœnitentia sit virtus quoad actum & quoad habitum supernaturalis. R. affirmat. ea enim virtus, cujus actus omninò superat naturæ vires, est quoad actum & quoad habitum supernaturalis: atqui Pœnitentiæ actus, prout hæc à nobis spectatur, nempè ut ad æternam salutem ordinata, naturæ vires omninò superat. Prob. min. 1°. ex Script. prout intelligi consueverunt. Jerem. 31. *Postquàm convertisti me*, proinde eò solùm quòd me convertisti, *egi Pœnitentiam*: 2°. ex Aug. qui L. 5. contra Julian. hæc loquitur de Deo: *Quantumlibet præbeat pœnitentiam, nisi ipse dederit, quis agit Pœnitentiam?* 3°. ex Trid. Sess. 6. c. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritûs S. inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Q. 4°. quod sit objectum Pœnitentiæ. Non agitur de objecto formali, quod ex dictis constat esse peccatum, prout læsivum divini juris, & ut tale satisfactione congruâ delendum. Tota igitur quæstio est de objecto materiali; seu quæritur quid hujus peccati nomine intelligendum sit; an proprium duntaxat, an etiam originale, an quod necdum deletum est, an id etiam quod jam dimissum fuerit, &c. quæ ut solvantur,

R. 1°. Peccatum actuale, quodcumque sit, habituale item, quin & jam dimissum, est Pœnitentiæ materia.

Prob. 1. pars. Quidquid relinquit offensam Pœnitentiâ delebilem, est materia Pœnitentiæ. Atqui peccatum actuale, etiam veniale, offensam relinquit, &c. Displicet enim Deo, & jus ipsius lædit.

Prob. 2. pars. Peccatum habituale est ipsum actuale peccatum ut moraliter perseverans. Atqui pec-

catum ut moraliter perſeverans involvit perſeverantem Dei offenſam, quæ deleri debet, nec aliter quàm per Pœnitentiam deleri poteſt.

Prob. 3. pars. Ut peccatum, etiam dimiſſum, ſit Pœnitentiæ materia, duo ſufficiunt; 1°. ut de eo velut offensâ Dei magè magiſque dolere; 2°. ut idem abundantiori ſatisfactione abluere poſſimus. Atqui utrumque poteſt & facit homo verè pœnitens: Qui enim cum Pſalte dicit: *Amplius lava me ab iniquitate meâ*, etſi jam lotus, cum eodem dicit: *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum*, &c.

Quin & originale peccatum ſuo modo eſt materia virtutis Pœnitentiæ; quia Pœnitentia peccatum illud ut Dei offenſam horrere poteſt & deteſtari; etſi illud utpotè alienâ voluntate commiſſum, retractare nequit. Idem eſt de imperfectionibus, quæ licèt non in ſe, quatenùs tamen ad Dei offenſionem diſponunt, poſſunt objectum eſſe odii ac doloris noſtri.

Q. 5°. an actus Pœnitentiæ ſit peccatori ad ſalutem neceſſarius. R. affirm. niſi ſuppleatur per actum perfectæ caritatis, de quo infrà.

Jam facilè intelligitur vera Pœnitentiæ notio. Poteſt itaque definiri: Virtus moralis infuſa, mentem inclinans ad deteſtandum peccatum, & de eo dolendum, cum emendationis & ſatisfactionis propoſito, & ſpe ac petitione veniæ. Eadem verò Pœnitentia in genere actûs ſpectata, eſt odium actuale, dolor & deteſtatio peccati, cum actuali emendationis & ſatisfactionis propoſito, &c.

CAPUT SECUNDUM.

De exiſtentia Sacramenti Pœnitentiæ.

PŒnitentia ut Sacramentum definiri ſolet à Catholicis: *Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, quo per juridicam Sacerdotis abſolutionem, homini contrito, confeſſo, & ſatisfactionem ſpon-*

denti, remittuntur peccata post Baptismum commissa.

Sacramentum hoc suo modo impugnarunt Montanistæ & Novatiani, negantes gravia peccata virtute clavium deleri posse. Idem Sacramentum funditùs subvertêre Calviniani. Hos errores ut abigant Catholici, tria docent, 1°. esse in Ecclesia medium exterius, quo remittuntur peccata post Baptismum commissa; 2°. medium illud esse veri nominis Sacramentum, & à Baptismo distinctum; 3°. nullum esse peccatum, quod virtute illius deleri non possit. Sit

CONCL. I. Datur in Ecclesia remedium exterius, quo remittuntur peccata post Baptismum commissa.

Prob. 1°. ex Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Et Joan. 20. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Unde sic: Datur in Ecclesia medium per quod homo hominem solvit à peccatis. Atqui medium illud necessariò est externum. Tale enim esse debet medium illud, ut homini constet se vel solutum esse, vel ligatum manere: Ad id autem non minùs opus est exteriori medio, cùm de peccato actuali agitur, quàm cùm de originali in Baptismo.

Prob. 2°. Medium, quod qui negaverunt, illicò ab universa Ecclesia reprobati fuêre, omninò admitti debet. Sed qui medium de quo agimus in præsenti, negare vel etiam imminuere ausi sunt, ut Montanistæ & Novatiani, ubique ab Ecclesia continuò reprobati sunt.

Prob. 3°. Datur Pœnitentiæ Sacramentum, de quo mox. Atqui eo ipso datur medium exterius, quo dimitti possint peccata.

Obj. ex Hebr. 10. *Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam* in Baptismo *notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.* Atqui si extaret in Ecclesia remedium, &c. superesset hostia pro peccatis. R. Apostolum per *voluntariè peccantes*, eos intelligere, non qui quomodocumque, sed qui in certo

genere peccant, id est, qui acceptâ Evangelii fide, ab ea per apostasiam deficiunt, & ad Judaismum regrediuntur. His enim nulla jam superest pro peccatis hostia, seu in veteri Lege, utpotè jam mortui, seu in nova Lege, quia Christum, unicam Legis hujus hostiam dedignantur & abjiciunt. His præmissis,

R. in forma, dist. maj. Voluntariè peccantibus, id est apostatis à fide, non relinquitur hostia in veteri Lege, cui tamen soli innituntur, quæ proinde ipsis & mortua est & mortifera, C. non relinquitur hostia in nova Lege, subd. Non relinquitur hostia ex defectu apostatæ, qui hostiam hanc utì pollutam abjicit, C. non relinquitur hostia ex defectu, seu hostia ipsius, quasi hæc cuicumque delendo crimini non sufficiat; seu Ecclesiæ, quasi hæc omni contra certum peccati genus remedio destituta sit, N. Id enim nequidem subindicavit Apostolus.

Inst. Si voluntariè peccántibus superesset hostia in nova Lege, possent hi ad pœnitentiam renovari: Atqui ex Apost. ibid. cap. 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati.... & prolapsi sunt, rursus renovari ad Pœnitentiam, &c.* R. dist. min. impossibile est, id est admodum difficile, præsertim si sermo sit de apostatis qui Christum rursus speciali ratione crucifigunt; vel de iis peccatoribus qui perpetuò relabuntur: imitati videlicet terram, quæ licèt *sæpè venientem super se* bibat *imbrem*, indesinenter *profert spinas ac tribulos*, C. impossibile est prorsus, N. Solutio constat ex ipsa agendi ratione Apostoli, qui & incesto Corinthio remisit facinus, quale *nec inter gentes* audiebatur; & Fideles ubique ad Pœnitentiam invitat.

CONCLUSIO. II. Remedium illud quo peccata dimittuntur, seu Pœnitentia, verum est novæ Legis Sacramentum.

Propositio est de fide, & expressè traditur à Conc. Trid. Sess. 14. can. 1. his verbis: *Si quis dixerit in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum pro Fidelibus*, quoties

post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino institutum, anathema sit.

Prob. 1°. ex citatis textibus, Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis*, &c. Et Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. Unde sic : Sacramentum est ritus exterior annexam habens gratiæ promissionem, à Christo permanenter institutus, cum præcepto eundem usurpandi. Atqui Pœnitentia, 1°. est ritus exterior, seu signum sensibile. Ubi enim est ex una parte declaratio peccati cum externo dolore conjuncta; ex altera verò parte exterior Judicis seu solventis, seu ligantis sententia, ibi necessariò est ritus exterior. Atqui positâ utriusque præcitati textûs veritate, necessariò occurrit ex parte Pœnitentis declaratio peccati, uti videbimus agendo de confessione; occurrit & ex parte Ministri sententia quâ juridicè ligat aut solvit. 2°. Ritus ille annexam habet gratiæ promissionem; cùm peccator ex inimico Dei amicus fieri, & à delictis solvi non possit nisi per gratiam à mortuis suscitantem. 3°. Idem ritus à Christo institutus est : cùm Christus hanc solvendi & ligandi potestatem dederit, ut ex iisdem textibus constat. 4°. Et is ritus permanenter institutus est. Tum quia ut verba hæc : *Ite, baptisantes*, ad solos Apostolos restringi non possunt; sic nec isthæc : *Ligate, solvite* : tum quia vi promissionis hujus nullum fuit hactenus seculum quo Ecclesiæ Ministri non solverint aut ligaverint, ut mox patebit. 5°. Extat divinum ejusdem ritûs exercendi præceptum : Joan. 21. *Sicut misit me vivens Pater*, ait Christus Apostolis, *& ego mitto vos. Accipite Spiritum S. Quorum remiseritis peccata, &c.* Ergo sicut ad opus suum missus est Christus à Patre, sic & ad peccatorum remissionem Apostoli. Ergo ad hanc tenentur divinâ Lege; ergo & iis in hac parte obsequi debent Pœnitentes; ergo utrique eodem præcepto adstricti sunt, alii quidem ut solvant, alii ut accedant solvendi.

Prob. 2°. ex totius Ecclesiæ sensu. Constat enim Montanistas secundo seculo, & Novatianos tertio,

statim ut Ecclesiæ denegarunt potestatem remittendi peccata, ubique pro hæreticis habitos fuisse, Romæ præsertim à S. Cornelio, in Africa à S. Cypriano, ac demùm in Concilio Nicæno I. can. 8. Atqui Montanistæ & Novatiani pro hæreticis haberi non potuerunt, quin sua Pœnitentiæ assereretur Sacramenti dignitas. Statim namque ut constat peccata per Ecclesiæ claves rèmitti, constat in ea esse visibile ministerium, quod à solo Christo institui potuerit, & gratiam permanenter conferat.

Confirm. Id quod pari consensu, ante exortas Lutheri & Calvini novitates, admittebat Ecclesia Occidentalis & Orientalis, nisi recenter inductum probetur, primævæ Traditionis fœtus censeri debet. Atqui utraque Ecclesia Pœnitentiam uti Sacramentum admittebat .. Minor constat de Occidentali Ecclesia ex Decreto Florentino, ubi Pœnitentia Sacramentis adnumeratur. Idem constat de Ecclesia Græca, tum ex Simeone Thessalonicensi, tum ex Allatio, Arcudio, &c. Jam verò variæ Græcorum Communiones, nec à se invicem, nec à Romana Ecclesia dogma istud mutuari potuerunt: cùm ferali odio & à se & à nobis dividantur; & schisma fecerint aliæ seculo V. aliæ posterioribus. Ergo fidem hanc jam à quarto seculo tenere debuerunt. Id porrò quod tota seculi quarti tenuit Ecclesia, ab initio teneri debuit, nisi supponatur portas inferi adversùs Ecclesiam penè nascentem prævaluisse. Etverò nullam hùc invehi potuisse mutationem, tum ex afferendis modò Patrum textibus, tum ex objectionum solutione constabit.

Prob. 3°. ex Patribus. Origenes Homil. 2. in Levit. *Non erubescit* peccator *Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam.* Cyprianus, Tract. de lapsis, cap. 12. *Confiteantur singuli... dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotes, apud Deum valet.* S. Chrisost. Lib. 3. de *Sacerdotio: Corporis lepram purgare, seu veriùs dicam, haud purgare quidem, sed purgatam* probare,

Judæorum Sacerdotibus solis dicebat. At verò nostris Sacerdotibus, non corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.

S. Hieronymus, Ep. 1. ad Heliodorum: *Non solùm Sacerdotes, cùm regenerant, sed etiam posteà, condonandorum peccatorum obtinent potestatem.*

S. Leo, Ep. 83. aliàs 91. cap. 2. *Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent; & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Ceteros omitto, qui horum plures posteà recurrent. Atqui in his textibus admittunt Patres ministerium exterius, per quod remittuntur confitentibus peccata etiam occulta, & reconciliantur quicumque peccatores, quodque in ipsis mentibus operatur, & earum sordes mundat, &c. Ergo.

Obj. 1°. Per Sacramentum Pœnitentiæ dimitterentur peccata à Sacerdotibus. Atqui ex Marci 2. nemo *potest dimittere peccata, nisi solus Deus.* R. dist. maj. dimitterentur peccata à Sacerdotibus, tanquam Ministris, C. tanquam vi propriâ & principaliter operantibus, N. Solutio est S. Paciani in Epist. ad Sempronianum.

Obj. 1°. Pœnitentia in veteri Lege non fuit verum Sacramentum. Atqui eadem est in nova Lege Pœnitentia, quæ in veteri, cùm Act. 10. 43. Apostoli profiteantur in eandem prædicare Pœnitentiam, quam prædicarunt Prophetæ. R. dist. min. Eadem est in nova & veteri lege Pœnitentia spectata in ratione virtutis, C. spectata in ratione Sacramenti, N. Itaque ait Trid. Sess. 14. cap. 1. *Omni tempore ad gratiam & justitiam assequendam Pœnitentia necessaria fuit iis qui se mortali aliquo peccato inquinassent........ sed nec ante adventum Christi Pœnitentia erat Sacramentum, nec post adventum illius cuiquam ante Baptismum.*

Obj. 3°. Pœnitentiæ Sacramentum nullius est ad diluenda peccata necessitatis; cùm remissio hæc per veram contritionem, & actus caritatis ac misericordiæ obtineri possit, ut constat tum ex Psal. 50. *Cor contritum & humiliatum* Deus *non despicies;* tum ex Luc. 12. *Date eleemosynam*; *& ecce omnia munda sunt vobis.* Hinc post violatum insigni peccato Baptismum non remisit Petrus Simonem ad Sacerdotes, sed ad solam Pœnitentiæ virtutem: *Pænitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum, &c.* Act. 8. R. ad 1. neg. ant. Si enim Christus Ecclesiæ suæ claves dederit ut solvat, consequens est ut nè munus ei superfluum concessisse dicatur, unicuique legem injunxerit iisdem se clavibus subjiciendi. Unde Augustinus Serm. 392. *Nemo sibi dicat*: *Occultè ago* Pœnitentiam; *apud Deum ago.* Alioqui, regerit S. Doctor, *sinè causâ dictum est:* Quæ solveritis in terra, &c. Hinc illud à Luthero temerè irrisum, sed à tota agnitum Traditione, Pœnitentiam videlicet esse secundam post naufragium tabulam, nec lapsis necessariam minùs, quàm nondum regeneratis ipsum Baptisma.

Ad 2. dico peccatorum veniam nonnisi per solum Pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto posse obtineri; adeò ut tametsi *aliquando contingat contritionem caritate perfectam hominem Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsa nihilominus reconciliatio ipsi contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non sit adscribenda,* prout docet Trid. Sess. 14. c. 4. Neque tamen Pœnitentiæ Sacramentum suam demit contritioni virtutem, sed eandem supponit & corroborat. Sicut enim nihil detractum est à virtute contritionis, quia jam præter ipsam ad regenerationem requiritur Baptismus, qui ante Christum non requirebatur: Sic nec ei quidquam decessit, quia ad reconciliationem præter ipsam requiritur *clavium usus*, qui ante Christum per *sacrificia supplebatur.* Quod spectat ad opera mi-

sericordiæ; hæc quidem ut olim, sic & hodie ad justificationem disponunt; at sine præjudicio mediorum quæ Christus instituit. Quapropter, sicut cùm Christus præcipiendo eleemosynam quâ mundaremur, non negavit strictam Baptismi vel Eucharistiæ necessitatem; sic nec clavium necessitatem in eodem casu negasse dicendus est. Idem dicendum de S. Petro, qui indubiè Simoni præcepit illud Pœnitentiæ genus, quod tota deinceps servavit Ecclesia, nec servare potuit, nisi quia ab Apostolis acceptum. Ideò autem fortè non statim ad Sacerdotes remissus est infelix Magus, quia vir *in felle amaritudinis*, *& obligatione iniquitatis existens*, diu antè probare se ipsum, & ingemere debuit, quàm clavium ope solveretur.

Saltem, inquies, Pœnitentia non distinguitur à Baptismo. Prob. ant. Si Pœnitentia sit aliquid à Baptismo distinctum, tota fidelium mundatio non erit Baptismo tribuenda; sed Pœnitentiæ ut plurimùm. Atqui tota Fidelium seu Ecclesiæ mundatio soli Baptismo tribuitur, Ephes. 5. ubi sic Apostolus: *Mundans eam lavacro aquæ.* Quod & probat id Christi, Marci 16. *Qui crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit.* Hîc enim salus in una Baptismi susceptione fundatur. Ergo. R. dist. min. Tota Ecclesiæ mundatio tribuitur Baptismo, quantùm ad peccata quæ Baptismum præcesserunt, C. quantùm ad ea etiam quæ Baptismum sequuntur, subd. Tribuitur Baptismo fundamentaliter & dispositivè, C. efficienter., N. Itaque prima illa justificatio, quam recipiunt qui ab infidelitate conversi, Ecclesiæ membra efficiuntur, à Baptismo tota profluit. Quin & eidem Baptismo præsuppositivè tribui debet quidquid dehinc recipit homo justificationis; quia Baptismus est omnium Sacramentorum janua, & fons sanctificationis nostræ. At non ideo Baptismus solus hominem deinceps verè & efficienter mundat. Sicut enim ex adversariis indiget justus Eucharistiâ ut *justificetur adhuc*; sic & Pœnitentiæ adminiculo

indiget, ut à peccatis resurgat, uti probatum est.

Nec obstat istud : *Qui baptisatus fuerit*; id enim semper sub multiplici conditione intellectum est, putà si baptisatus in accepta justitia perseveret, lapsusve peccata sua diluat, & alia in lege præscripta adimpleat usque ad finem.

Inst. August. L. 1. de nupt. &c. c. 33. hæc habet. *Eodem lavacro regenerationis omnia prorsus mala hominum regeneratorum mundantur atque sanantur, non solùm peccata quæ nunc remittuntur in Baptismo, sed etiam quæ pòsteriùs humanâ ignorantiâ vel infirmitate contrahuntur.* Atqui hîc omnium prorsus peccatorum, eorum etiam quæ post Baptismum contrahuntur, remissio refunditur in Baptismum. R. dist. min. ut statim : Refunditur in Baptismum ut in radicem necessariò præsuppositam subsequentibus salutis subsidiis, C. ut in causam proximam, & seclusis aliis quibuscumque mediis plenè sufficientem, N. Enimverò argumentatur Augustinus de supernaturali quæ à Baptismo dimanat regeneratione, sicut de naturali vitâ, quam accipiunt homines generatione carnali. Sicut enim in ordine naturali, quòd homo per ætatem crescat, quòd convalescat ex morbo, quòd post mortem resurrecturus sit; id totum nativitati suæ, tanquam primi radici debet; sic tamen ut verè indigeat alimentis ad augmentum, remediis ad restituendam sanitatem, & speciali ad resurrectionem adjutorio : Ità spirituali per Baptismum regenerationi adscribi debet, tanquam primæ radici, quod fidelis per Confirmationem in justitia perficiatur, per Eucharistiam spiritualiter vegetetur, per Pœnitentiam sanetur, &c. Neque magis media hæc in ordine supernaturali ab Augustino exclusa sunt, quàm in ordine naturali alimenta, medicinæ, &c. Sic enim pergit S. Doctor ibid. *Quid enim prodesset vel ante Baptismum Pœnitentia, nisi Baptismus sequeretur, vel posteà, nisi præcederet? In ipsa quoque Dominica Oratione, quæ*

quotidiana est nostra mundatio, quo fructu, quo effectu diceretur : Dimitte nobis debita nostra, *nisi ab eis qui baptisati sunt, diceretur ? Postremò regeneratorum ipsa felicitas.... quorum erit, nisi baptisatorum?* Ergo Baptismus, licèt Augustino, ut & nobis, prima sibi justificationis origo, non magis Pœnitentiam veluti medium ab ipso Baptismo distinctum excludit, quàm Eucharistiam, orationem & alia pietatis opera.

Ut solvantur quædam difficultates, Quæres 1°. an Christus Pœnitentiæ Sacramentum post resurrectionem instituerit. R. affirmat. Tunc enim Pœnitentiam instituit Christus, quando summo cum apparatu dedit Apostolis potestatem remittendi vel retinendi peccata. Atqui id fecit cùm redivivus à mortuis *insufflavit* in Apostolos, dicens : *Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata*, &c. Unde Trid. Sess. 14. cap. 1. *Dominus Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus insufflavit in Apostolos suos, dicens*, &c. *Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles post Baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensu semper intellexit Ecclesia.* Ideo autem voculam *præcipuè* adhibuit sacra Synodus vel quia jam pluries Apostolis promissa erat summa illa ligandi & solvendi potestas, putà Matth. 16. & 18. vel quia iis jam concessa fuerat potestas Ordinis ad Pœnitentiæ administrationem necessaria.

Obj. 1°. Tunc Baptismum instituit Christus, cùm baptisavit ipse, & suos baptisare jussit. Ergo à pari tunc Pœnitentiam instituit, cùm Pœnitentiam prædicavit, & peccata dimisit. Atqui Christus ante Passionem id prædicavit : *Pœnitentiam agite.* Dimisit etiam peccata, Paralitico nimirùm, Mulieri adulteræ, Zachæo, &c. R. ad 1. N. conf. Est enim in *Evangelio* unde inferatur Christum Baptisma insti-

tuisse, cùm suos jussit baptisare: nihil est verò undè inferri possit eum Pœnitentiam instituisse, cùm dixit: *Pœnitentiam agite*; quin è contra, cùm alioqui anteà Pœnitentiam instituisset quàm Baptismum, quandoquidem ministerium suum à prædicanda Pœnitentia orsus sit. Ad 2. dist. Christus ante passionem prædicavit Pœnitentiam ut virtutem, & dimisit peccata propriâ virtute, C. prædicavit Pœnitentiam ut Sacramentum, & ejus quâ talis virtute dimisit peccata, N.

Obj. 2°. Potestas data, Joann. 20. non omnibus Apostolis concedi potuit: tunc enim aberat Thomas, isque incredulus erat. R. Christum vel intentionem suam ad omnes etiam absentes direxisse, ut credit Cyrill. Alexand. vel posthac in Thoma supplevisse quidquid eidem deerat.

Ceterùm ut hanc temporum diversitatem utcumque exprimat Ecclesia in Ordinatione, confert primò potestatem in corpus Christi naturale, tum deinde in corpus ejus mysticum.

Quæres 2°. an & quomodò necessarium sit Pœnitentiæ Sacramentum. R. 1°. cum Trid. Sess. 14. c. 2. *Est hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus*. R. 2°. Pœnitentiam esse in re vel in voto necessariam necessitate medii. Est enim illud necessarium necessitate medii, quo etiam inculpabiliter omisso, salus obtineri nequit. At omissâ etiam inculpabiliter Pœnitentiâ in re vel in voto, nequit obtineri salus ab iis qui post Baptismum lapsi sunt: unde qui in ebrietate repentino casu opprimitur, peribit in æternum.

Dixi, *in re, vel in voto;* quia Pœnitentia in re; id est actualis per claves reconciliatio, necessaria non est cùm vicem ejus gerere possit contritio. Neque hæc tamen per se præcisè, sed per annexum sibi Sacramenti votum justificat, ex Trid. ibid. c. 4. *Non requiritur autem ut* votum illud sit for*male; sed sufficit virtuale*, in hoc positum quòd

qui conteritur, saltèm virtualiter intendat omnia servare præcepta quæ sub mortali obligant, quale est præceptum gravia quæcumque sua peccata clavibus subjiciendi.

Objicies: Concessum quidem fuit Apostolis ut solverent, non autem id iisdem præceptum est. Qui enim dixit: *Ite, baptisate*, non dixit, *solvite*; sed, quod hinc plurimùm discrepat: *Quæcumque solveritis*. Ergo sicut Fideles à venialibus absolvi possunt per claves, nec tamen ad eas recurrere tenentur, ità possunt à mortalibus per claves solvi, nec tamen clavibus absolutè indigent. Ergo nec iis necessarium est Pœnitentiæ Sacramentum. R. neg. ant. Christus enim cùm dixit: *Quæcumque solveritis*, publicum instituit tribunal, & ordinarios Judices apud quos peccatorum causæ agantur. Atqui ubi est publicum tribunal in certo genere, hîc causas agi & dirimi necesse est. Ergo non solùm instituti sunt Apostoli, ut solvere possint Fideles, si hi solvi voluerint; sed ut iidem Fideles se se solvendos sistant. Unde Christi verba negativum hunc sensum habent: *Non solvetur, nisi quem solveritis: quia ego jam non judico quemquam in hac vita quoad peccatorum remissionem.* Et id bellè docet Augustinus suprà p. 11. Et verò Sacerdotes ità habent ex ministerio suo potestatem solvendi, ut simul habeant potestatem ligandi, seu retinendi peccata. Atqui si confessio ex parte Fidelium libera foret, Sacerdotes peccata retinere non possent; quia quantumcumque ea non remitterent, posset semper peccator absque ullo ad claves respectu eorum veniam, sive per contritionem sive aliâ viâ consequi.

Inst. Potest Sacerdos venialia peccata retinere; & sæpè retinet, cùm Pœnitens non est ritè dispositus ad absolutionem. Atqui tamen inde colligi non potest necessariam esse venialium confessionem. Ergo nec ex eo quòd mortalia retinere possit, &c. R. dist. maj. Potest Sacerdos venialia retinere secundùm quid, quatenus nempe potest

ea non dimittere ſacramentaliter, C. poteſt ea retinere ſimpliciter & propriè, N. Tunc enim duntaxat peccatum verè retinetur, cùm retinetur adeò efficaciter; ut vel maneat culpa, ſi clavis non erret, vel eâ errante maneat ſemper obligatio accuſandi peccatum in tribunali Pœnitentiæ, ibique ejus abſolutionem obtinendi. Atqui hæc locum habent in peccatis mortalibus, non autem in iis quæ ſolùm venialia ſunt. Ergo hæc poſſunt quidem non dimitti à Sacerdote; verùm ab eo propriè retineri non poſſunt.

CAPUT TERTIUM.

De vi & effectibus Pœnitentiæ.

EXpendemus in præſenti, 1°. an nullum ſit adeò grave peccatum, ut per Pœnitentiam remitti non poſſit; 2°. An ea ſit Sacramenti efficacia ut mortale unum ſine aliis dimittere valeat. 3°. An peccata verè remittat, ſolùmve remiſſa declaret, &c.

§. I. *An omne peccatum per claves remitti poſſit.*

Ut omnis tollatur æquivocatio, notandum eſt ſenſum quæſtionis non eſſe an Deus certis peccatoribus deneget converſionis media, quorum defectu ab Eccleſia abſolvi non poſſint: (conſtat enim quicumque indiſpoſito abſolutionem prorsùs eſſe denegandam;) benè verò an aliquod ſit ſupremi ordinis crimen, cujus veniam ſibi ita reſervaverit Deus, ut noluerit illud cuipiam ejuſdem conſcio, legitima etiam Pœnitentiæ argumenta præferenti, per Eccleſiæ claves relaxari. Aſſeruerunt Montaniſtæ & Novatiani, contra quos ſit

CONCLUSIO. Nullum eſt quantumvis grave crimen, quod per claves dimitti non poſſit.

Prob. ex generalibus Chriſti verbis, Matth. 18.

Quæcumque solveritis super terram , erunt soluta & in Cœlo. Unde sic : Verba generaliter prolata , & quæ nec in Scriptura , nec in Traditione restringuntur , ad omnia prorsùs peccata extendi debent. Atqui verba quibus peccatorum remissionem largitur Christus, maximè generalia sunt , ut demonstrat vox *Quæcumque ;* eaque nec in Scriptura , nec in Traditione restringuntur , ut infrà patebit. Ergo.

Prob. 2°. Id indubiè per claves suas potest Ecclesia , cujus faciendi exemplum recepit , tum à Christo , tum ab Apostolis. Atqui Ecclesia , tum à Christo , tum ab Apostolis gravia etiam peccata indistinctè remittendi exemplum accepit. *Quid enim* , ait S. Pacianus Epist. 1. ad Sempronianum Novatianum , *quid illa tot similitudinum Dominicanarum argumenta respondent ? Quòd Pastor ovem reportat erraticam ? Quòd filio revertenti post prodacta omnia bona , & cum meretricibus & fornicariis epotata . pater blandus occurrit.... Revolve quæ Spiritus dicat Ecclesiis. Ephesios desertæ dilectionis accusat , stuprum Tithyrenis imputat. Pergamenos docentes diversa reprehendit ; tamen omnes ad Pœnitentiam satisfactionis invitat.*

His adde 1°. Paulum , qui scelestum Corinthium per se quidem ab anathematis vinculo , per Corinthios autem Sacerdotes ab incestu absolvit. 2°. Joannem Apostolum , qui , ut refert Eusebius , L. 4. Histor. c. 23. juvenem latrociniis famosum , novaque parantem facinora , ad bonum reduxit ; nec *priùs abscessit , quàm illum Ecclesiæ restituisset , magnumque sinceræ Pœnitentiæ exemplum , & iteratæ regenerationis ingens documentum omnibus ostendisset.* Ergo non eadem erat erga gravioribus lapsis agendi ratio Apostolorum , quæ Novatianæ factionis.

Prob. 3°. Opinio , quæ statim ut caput efferre ausa est , ab omni Ecclesia reprobata fuit ; quam undecumque impetierunt sancti & pii Doctores : quæ per ipsam Catholicæ Ecclesiæ praxim constanter *explosa est ;* ea , inquam , opinio cunctos erroris

caracteres præfert, nullos veritatis. Atqui talis fuit Montani & Novatiani fabula. 1°. Hanc ubique terrarum reprobarunt Episcopi. Romæ in Concilio Præsulum 60. quorum judicio acquieverunt dispersi per totum orbem Antistites, ut refert Eusebius, L. 6. Hist. c. 4. in Africa, ut constat ex S. Cypriano Alexandriæ, ut commemorat Eusebius, ibid. L. 7. c. 8. 2°. Eandem scriptis, agendi ratione, & pari ad scientiam studio exagitaverunt illius ævi Doctores, aut insigniores Christiani; & inter alios Apollinaris Hieropolitanus; Martyres Lugdunenses toto orbe memorati : uno verbo Ecclesiæ omnes prout testatur in suo contra Montanistas Opere citatus suprà Apollinaris. 3°. Idem docuêre ceteri Patres Cyprianus, Epist. 52. ad Antonianum: *Neminem*, inquit, *putamus à fructu satisfactionis arcendum, cùm sciamus juxta Scripturarum divinarum fidem, & ad agendam Pænitentiam peccatores redigi, & veniam atque indulgentiam Pænitentibus non denegari.* S. Pacianus, Epist. ad Sempronianum. Dominus dicendo: *Quæcumque solveritis*, OMNINO NIHIL EXCIPIT. *Quæcumque*, inquit, *vel magna*, *vel modica.* S. Augustinus, L. de Agone Christiano, c. 31. *Nec eos audiamus qui negant Ecclesiam Dei* OMNIA PECCATA *posse dimittere*, &c. 4°. Ecclesia Novatianam hæresim perpetuâ suâ praxi reprobavit. Ubique enim peccatoribus cujuscumque ordinis, quo etiam tempore severior vigebat disciplina, pacem & veniam, modò verè conversis indulsit. Ubique per Conciliorum decreta, Patrum Statuta, Librorum Pœnitentialium Sanctiones, certam Pœnitentiæ mensuram, gradum & tempus pro diversâ scelerum gravitate præscripsit. Ergo *ubique*, *semper & ab omnibus* creditum est nullum esse scelus quod per claves remitti non possit.

Obj. 1°. Graviora sunt Christianorum peccata quàm eorum qui ante Christum vixêre; ut docet Apostolus Hebr. 10. Atqui fuêre ante Christum peccata *quæ nullâ pœnitentiâ* dilui possent. Sic 1°,

Esaü post crimen suum *non invenit Pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam;* ut docet Paulus, Hebr. 12. Sic 2°. de urbe perversâ ait Dominus, Amos 1. *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum.* Sic 3°. de Antiocho pœnitente dicitur, 2. Machab. 9. *Orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Idem liquet ex Prov. 1. *ubi* Deus: *Despexisti omne consilium meum... Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.... Tunc invocabunt me, & non exaudiam,* &c.

R. neg. min. quoad singulas partes. Ad 1. sensus non est nequaquam potuisse Esaü Deum sibi per pœnitentiam propitiare; sed penès ipsum non fuisse ut Isaac patrem suum moveret ad pœnitendum benedictionis quam dederat Jacob.

Ad 2. Non inquirimus in præsenti an Deus, post certam peccatorum mensuram, sontes ab omni excludat misericordiâ, sive eosdem subitâ morte tollendo è vivis, seu efficacia conversionis auxilia iisdem denegando: id unum inquirimus an extet aliquod peccatum, quod qui commiserint, quantumvis Pœnitentes ab Ecclesiæ indulgentiâ excludi debeant. Affirmarunt Novatiani; at pessimè ex objectis textibus probaverunt.

Ad 3. *Dicendum* cum S. Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 1. *quòd veniam consecutus fuisset Antiochus, si verè pœnituisset; sed non habuit veram pœnitentiam, quia non ex amore justitiæ de peccatis commissis dolebat, sed timore pœnæ quam expectabat, vel dolore pœnæ quam sustinebat.*

Ad 4. Sermo hic est de iis, qui post hanc vitam inutilem agunt pœnitentiam. Vel si laudata Proverbiorum verba intelligere placeat de iis qui in fine duntaxat vitæ ad Deum confugiunt, sensus erit à Deo irrideri peccatores in interitu, quia ad ipsum non ex sincera peccatorum detestatione, sed ex solo ingruentis calamitatis metu recurrunt: Si enim vel *in illo postremo* instanti præterita mala piè plange-

iis orare , ſubd. pro quo non licet orare ſim-
:r , C. pro quo non licet orare ſecundùm quid;
tam confidenter , quàm pro alio levioris pec-
ɜnere orarent , N. Tria ſtatuimus ; 1°. pecca-
d mortem nihil aliud eſſe , quàm apoſtaſiam à
'hriſti , præcipuè per novam idololatriæ profeſ-
n , quia coincidit ſenſus hujuſce loci in eum
affiximus his Pauli verbis : *Voluntariè peccan-
ιobis non relinquitur pro peccatis hoſtiā.* Statui-
ı°. eſſe admodum difficile , ut qui ad hanc vo-
ſpeciem redit , veniam illius conſequatur ; quia
ſalutis victimam , Chriſtum Dominum abjicit.
mus 3°. haud tamen impoſſibile eſſe , ut hujuſ-
peccatores veniam impietatis ſuæ conſequan-
tum quia non equidem præcipit , ſed , quod
notandum , non etiam vetat Apoſtolus ne pro
›retur ; tum quia etiamſi cuipiam ſubtrahatur
Sanctorum oratio , poteſt auxiliante gratiâ ad
rem frugem reverti : nec deſunt relapſorum
ɔla quibus id confirmari poſſit.
j. 2°. celebre id Matthæi , c. 12. *Omne pecca-*

rùm blasphemiæ in Filium hominis, quæ profectò non nisi difficillimè remitti potest.

Ut intelligatur solutio, supponendum est cum SS. Athanasio, Hilario, Ambrosio & aliis pluribus, nomine peccati contra Spiritum S. intelligi illam blasphemiæ speciem, quâ quis ex mera malitia, contra veritatem sibi cognitam, Spiritus S. opera diabolo attribuit, nè regnum Dei & vera fides apud populos germinet. Hoc porrò genus peccati dicitur contra Spiritum S. non quia non etiam sit contra Patrem & Filium, sed quia Spiritui S. tribuitur miraculorum operatio, & mentium illustratio ad cognoscendam veritatem. Unde sicut peccatum ex infirmitate dicitur contra Patrem, cui tribuitur potentia; peccatum ex ignorantia contra Filium, cui tribuitur sapientia; ità & peccatum de quo nunc, dicitur contra Spiritum, quia huic tribuitur bonitas & illuminatio, quæ per hanc peccati speciem insigniter oppugnantur. His positis,

R. ad 1. neg. min. Hæc enim verba: *Non remittetur in hoc seculo, neque in futuro*, etsi magnam remissionis difficultatem exprimunt, non tamen impossibilitatem omnimodam. Id autem liquet ex Chrysost. Hom. 42. in Matth. *Spiritûsne*, inquies, *blasphemia non dimittetur Pænitentibus*? hoc *omninò falsum esse patet: nam & hoc peccatum dimissum scimus; cùm multis eorum qui talia in Spiritum S. dixerunt, ignotum esse constet. Quid igitur est hoc quod dicit? Significare voluit multò minùs ceteris hoc esse ignoscibile*, &c. Ideò autem difficillima est peccati illius condonatio, 1°. quia nihil est quod malitiam ejus imminuat. *In ceteris peccatis*, ait S. Pacianus, Epist 3. *aut errore labimur, aut frangimur metu, aut carnis infirmitate superamur:* hìc tota peccandi ratio est facinorosa veritatis apertæ impugnatio; 2°. quia peccatum nonnisi per lumen & calorem Spiritûs S. solvitur: utrique autem oculos obstinatè præcludit, qui operationes ejus in hostem salutis refundere audet.

Ad 2. neg. maj. Ut enim penès veniam longum

sit discrimen inter peccatum contra Filium hominis, & peccatum contra Spiritum S. necesse non est ut posterius sit remissu prorsùs impossibile; sed sufficit ut condonatio hujus longè difficilior sit remissione alterius etiam magnoperè difficili. Sic ut inter Ethiopem & peccatorem sit oppositio, non requiritur ut conversio planè impossibilis sit peccatori, satis est ut hæc ei difficillima sit.

Inst. Verba Christi eo modo intelligi debent, quo à majori doctiorum Patrum numero intellecta sunt. Atqui ab iis intellecta sunt de omnimodâ remissionis impossibilitate. Instar aliorum sit Athanasius, Epist. 4. ad Serapion. ubi sic, n. 12. *Cùm illos*, Pharisæos nempè, *de multis criminibus priùs accusaret Salvator, quòd scilicet legem de* honorandis *parentibus latam propter pecuniam transgrederentur, &c. attamen hortabatur eos ut Pœnitentiam agerent. Verùm ubi ipsum dicerent* (id est dicere cœperunt) *in Beelzebulem ejicere dæmonia; non hoc ultra peccatum simpliciter, sed blasphemiam dixit esse tantam, ut qui talia proferre ausi essent, nec pœnam effugere, nec veniam obtinere possent. Unde meritò pro tali impietate indeprecabili* (seu ut infra loquitur, *inveniabili*) *sunt supplicio obnoxii, &c.* Ex iis sic: Peccatum quod nec pœnam effugere, nec veniam obtinere potest, quod est *indeprecabile* & *inveniabile*, dubio procul irremissibile censeri debet. Atqui talis est, ex S. Athanasio, blasphemia in Spiritum. R. dist. min. Blasphemia in Spiritum S. veniam obtinere non potest, comparatè ad blasphemiam in Filium hominis, id est longè difficiliùs remittitur, C. non potest absolutè, quasi simpliciter sit inexpiabilis, N. Itaque contendit, & meritò, Athanasius blasphemiam in Spiritum S. longè difficiliùs remitti quàm aliud quodcumque peccatum; quia illum ipsum Spiritum, quo peccata remittuntur, directè impetit: & quasi in dæmonem transvertit, quo nihil potest fingi scelestius. At nusquam docuit Athanasius peccatum illud omnino veniæ *incapax esse; 1°.* enim peccatum illud

iis opponit quæ in Christum ut hominem committuntur; & hæc *citò*, *facilè* & *celeriter* remitti declarat, num. 15. Ergo ut sufficiens extet inter utramque peccati speciem oppositio, sufficit ut peccatum contra Spiritum S. nec citò nec celeriter Pœnitentiâ dilui possit; 2°. S. Doctor Pharisæos & Arianos ex æquo reos facit peccati in Spiritum S. & *tam illis quàm istis nullam fore supplicii huic flagitio debiti remissionem* declarat, ibid. n. 23. quod & ad Pneumatomachos extendit Epist. 3. n. 7. Atqui non ideò existimavit Arianos vel Pneumatomachos veniæ prorsùs esse incapaces: hos enim ibid. ad Pœnitentiam hortatur, quia inquit, *fortasse vel serò tandem resipiscentes, antè insitum errorem abstergent ab anima sua.* Illos verò, Ariomanitas nimirùm, admisit ipse ad pacem in Synodo Alexandrina, an. 362. servatâ etiam pristinâ dignitate iis qui hæreseos Autores non fuissent.

Inst. 1°. Atqui Athanasius expressim docet blasphemiam in Spiritum S. omninò esse irremissibilem. Ergo nulla est solutio. Prob. subs. ex his, ibid. n. 9. S. Doctoris verbis. *Origenes & Theognostus aiunt illam esse in Spiritum S. blasphemiam, cùm ii quibus in baptismate donum Spiritûs S. tribuitur, ad peccata recidunt.* Sed malè: alioqui *cur hominem apud Corinthios pœnitentem in charitate confirmat Paulus, &c.* Unde sic. Qui supponit blasphemiam contra Spiritum in systemate Theognosti & Origenis prorsùs esse irremissibilem, iisdemque hoc in puncto consentit, hoc unum redarguens, quod uterque Scriptor contenderet omnia post Baptismum peccata illam esse contra Spiritum blasphemiam; is certè blasphemiam in Spiritum S. non difficilè tantùm, sed prorsùs irremissibilem existimavit. Atqui Athanasius, &c. R. ad 1. neg. subs. Ad 2. neg. min. pro utraque parte: Neque enim vel supponit Athanasius blasphemiam in Spiritum Theognosto & Origeni prorsùs esse irremissibilem, vel iisdem in hâc hypothesi consentit. Non supponit primum; tum quia

ambigebat

ambigebat ipse de utriusque Autoris sensu, ut ipse ibidem fatetur, tum quia illud est ambiguæ locutionis sensus omnes excutere & impugnare; aliud pro certo supponere, autorem ejus pejorem sensum intendisse. Sed nec etiam utrique Scriptori, juxta sensum hunc intellecto, consentit: parum enim eo loco sollicitus quâ ratione blasphemia in Spiritum dicatur irremissibilis; hoc unum intendit, non omne baptisatorum crimen æstimari posse blasphemiam in Spiritum S. Id autem nullâ certiori viâ potest astruere, quàm, quodam argumento ad hominem, blasphemiæ hujus irremissibilitatem exaggerando. Quò enim major fingebatur, eò perspicuè magis apparebat peccata incesti Corinthii, & Galatarum qui baptisati fuerant, non esse blasphemias in Spiritum S.

Inst. 2°. Vincebant, teste Athanasio, Novatiani, si omnia baptisatorum peccata totidem erant blasphemiæ in Spiritum. Atqui non vicissent, nisi blasphemiam in Spiritum prorsùs irremissibilem supposuisset S. Doctor.

R. ad 1. neg. min. ad 2. dist. Vincebant quantùm ad aliquid Novatiani, si, &c. C. Vincebant quantùm ad omnia, N. Duplex erat erroris Novatiani caput; 1. quòd omnia baptisatorum peccata illam crederent esse blasphemiam in Spiritum S. de qua loquitur Christus in Evangelio; 2. quòd blasphemiam illam omninò irremissibilem esse crederent. Utrumque culpabant Patres, simul quandoque, quandoque divisim. Primum in objecto loco redarguit Athanasius; at secundum non attingit, fortè quia necdum examinasset gravitatem peccati contra Spiritum S. Eodem solves modo quæ objici possent ex Hilario, Ambrosio, Hieronymo, &c.

Quæres an mortale unum sinè alio remitti possit. R. neg. 1°. quia peccatum mortale non potest remitti sine vera pœnitentia. Atqui nulla est de uno peccato mortali vera pœnitentia, nisi simul sit de ceteris omnibus. Vera enim pœnitentia peccatum odit, *quia est contra Deum super omnia dilectum*, prout loquitur

S. Thomas. Atqui virtus quæ peccatum odit hoc sensu, necessariò peccatum quodcumque mortale odit. 2°. Quia peccatum mortale, juxta solitas providentiæ leges, non remittitur sine infusione gratiæ. Atqui gratia incompossibilis est cum quocumque mortali peccato: alioqui idem homo simul esset amicus & inimicus Dei, cœli hæres simul & inferi.

Aliud est de venialibus. Constat enim veniale unum sine alio remitti posse, & sæpiùs de facto remitti, quia quæ impediunt ne mortale unum remittatur sine alio, non militant in pluris venialibus: gratia enim justificans, quæ mortalia omnia abigit, vel nullum, venialia compatitur.

§. II. *An Pœnitentia verè peccata dimittat.*

Triplex est eâ de re sententia. Prima heterodoxorum, qui solvendi potestatem Ecclesiæ concessam reponunt in exteriori ministerio, per quod concionatoriè declarant Pastores sua resipiscentibus peccata remissa esse. Secunda Magistri Sentent. L. 4. dist. 18. qui supponens contritionem perfectam in Pœnitentibus prærequiri, ut à Sacerdote absolvi validè possint, hinc deducit quòd Sacerdotes *peccata dimittunt vel retinent, dum dimissa à Deo vel retenta judicant & ostendunt.* Tertia ceterorum, quibuscum sit

Conclusio. Absolutio sacramentalis non tantùm declarat remissa esse peccata, sed ea verè & propriè coram Deo dimittit.

Prob. 1°. ex eo Matth. 16. *Tibi dabo claves Regni Cælorum, &... quodcumque solveritis super terram, &c.* Atqui dantur claves ut verè aperiatur ostium, non ut jam apertum fuisse declaretur.

Probatur 2°. ex patribus Chrisostom. L. 3. de Sacerd. c. 6. Novæ Legis Sacerdotes *non lepram corporis, sed immunditiam animæ, non purgatam probandi, sed prorsùs purgandi potestatem acceperunt.* Ambrosius, L. 2. de Pœnit. c. 2. *Impossibile videbatur per pœnitentiam peccata dimitti: concessit hoc Christus Apostolis, quod ab Apostolis ad Sacerdotum*

officia transmissum est. Atqui hìc traditur potestas purgandi animæ immunditiam, non purgatam probandi ; potestas tanta, ut eam mortalium cuipiam concedi impossibile videretur, qualis sanè non est potestas merè declaratoria.

Prob. 3°. tum ex Trid. sess. 14. can. 9. ubi hæc : *Si quis dixerit absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata, anathema sit ;* tum quia cùm P. Seguenot in notis ad Augustini librum de sancta virginitate contendisset absolutionem nihil aliud esse quàm juridicam peccati jam condonati remissionem, condonati, inquam, perfectâ illâ contritione quam idem Scriptor ad Sacramenti valorem prærequirebat, sacra Facultas Parisiensis *censuit has propositiones esse quietis animarum perturbativas, communi & omninò tutæ praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti Pœnitentiæ imminutivas, & insuper temerarias & erroneas.* Eandem hanc opinionem in Castro Vincennensi ejuravit Vergerius, Abbas S. Cigirani, imò &, nisi memoriâ lapsus sit, perjurè asseruit suam numquam fuisse. Prob. 4°. rationibus theologicis. Prima desumitur ex hujus Sacramenti effectu. Is enim ex Decreto Florentino est absolutio à peccatis ; ex Tridentino autem, sess. 14. cap. 3. reconciliatio cum Deo. Atqui in opinione nostræ contrariâ, Pœnitentia nusquam effectum hunc verè & propriè pareret : non enim verè absolvitur per Sacramentum, qui verè jam per contritionem perfectam absolutus est ; nec verè reconciliatur per idem Sacramentum, quem Sacramentum jam omninò reconciliatum esse declarat.

2°. Eodem modo solvit Sacerdos peccata, cùm dicit, *Ego te absolvo*, ac eadem solvit cùm in Baptismo dicit, *Ego te baptiso.* Atqui in Baptismo ministerialiter quidem, at verè tamen solvit peccata, non tantùm soluta declarat.

Obj. 1°. Potissima nostra probatio ex his desumitur verbis, *Quorum remiseritis*, &c. Atqui verba

hæc meram condonati peccati declarationem non rarò significant. Sic illud Luc 7. 48. *Remittuntur tibi peccata tua*, idem ac, Declaro remissa. Jam enim reapsè dimissa erant, cùm v. 47. dixerat Christus: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm*. R. neg. min. Neque enim quia *remittere*, semel idem fuerit ac *remissum declarare*, ideò id unum ubique significabit; & multò minùs, cùm ad remissionis propriè dictæ sensum determinabitur. Atqui Matth. 16. & Joan. 20. vox *solvendi & remittendi* ad proprium veræ remissionis sensum manifestè determinatur. Siquidem Matth. 16. vult Christus semetipso dignam confessioni Petri mercedem rependere: Joannis autem 20. Apostolos eâ donat potestate, cum quâ à patre suo missus est, à patre, inquam, qui omnem *in Cœlo & in Terra* potestatem Filio dedit. Hæc porrò exigunt ut Christus aliquid concesserit longè præstantius potestate simpliciter declaratoriâ, quæ ipsi Nathan concessa fuerat. Unde hanc multò sublimiori sensu tota semper intellexit Ecclesia, uti probatum est. Adde quod apud Lucam textus Græcus pro *remittuntur*, habet *remissa sunt*, unde tollitur omnis difficultas.

Obj. 2°. Quod supponit Pœnitentem, cùm solvitur à Sacerdotibus, in eo esse statu in quo erat Lazarus, cùm solutus est à Discipulis, supponit eum jam spiritu gratiæ viventem, prohinc jam verè absolutum à peccatis. Atqui sacerdotalis absolutio supponit.... Minor constat ex August. Serm. 67. & Gregorio Magno, Hom. 25. in Evang. ubi peccator qui à Sacerdote absolvitur, comparatur Lazaro, prout à Discipulis soluto, ac proinde jam à mortuis suscitato. R. neg. min. Nam supponunt quidem patres, in peccatore, ad hoc ut instar Lazari à Discipulis solvi possit, certas spiritualis vitæ inchoationes prærequiri, quæ si desint, manet ille in sepulchro, nec usquam à vinculis suis expediri potest. At non docent necessum esse ut dispositiones illæ ad plenam usque vitam, seu ad veræ justitiæ statum pertingant. Sic

enim mentem suam evolvit Aug. Concione 2. in Psal. 101. *Cùm audis hominem pænitere peccatorum suorum, jam revixit : cùm audis hominem confitendo proferre conscientiam, jam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus. Quando solvitur? A quibus solvitur? Quæ solveritis in terra*, inquit, *erunt soluta & in Cælo. Meritò per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest; suscitari autem mortuus, nonnisi intùs clamante Domino potest : hæc enim Dominus interiùs agit.* Atqui hæc verba, *jam revixit, jam de sepulchro eductus est*, non exprimunt plenam hanc vitam, quâ status peccati necessariò excluditur. Alioqui jam non daretur *per Ecclesiam solutio peccatorum;* nec tantoperè iis metuendum esset, qui ex hac vita migrant, antequam à Sacerdotibus soluti fuerint; quod repugnat Augustino. Eadem est ad Gregorium responsio.

Inst. 1°. Juxta citatos Patres nihilo plus possunt Sacerdotes erga peccatorem, quàm Discipuli erga Lazarum, cùm hunc à vinculis suis solverunt. Atqui Discipuli reipsâ Lazarum non suscitarunt à morte. R. dist. maj. Nihil plus possunt Sacerdotes erga peccatorem, quantùm ad commotionem & conversionem cordis ejus, C. quantùm ad absolutionem peccati, N. Ad justificationem peccatoris quædam ex parte Dei necessaria sunt, putà ut peccatoris mentem illustret, cor ejus salubri timore configat, &c. Hæc autem Sacerdotes non magis præstare possunt, quàm potuerint Discipuli per se solos Lazari animam in cadaver ipsius revocare. Id ergo unum tritâ hâc suâ comparatione exprimere voluerunt Patres, quòd sicut Apostoli frustra Lazari cadaver solvissent, nisi priùs Christus voce magnâ clamando, *Lazare, veni foras*, eidem vitæ spiritum restituisset, quod non erat virtutis Apostolicæ, sed divinæ; ità perperam Sacerdotalis manus peccatores solvere præsumeret, nisi priùs efficaciter audiissent Deum interiùs clamantem, *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Qui plus quidpiam in ea similitudine requiret, à Patrum instituto aberrabit. Qui enim alibi docent peccatorem tandiu

mortuum esse, donec Sacerdotum ministerio resurgat; ità ut eodem secluso ministerio æterna ejus salus summoperè periclitetur, hi profectò longum instituunt discrimen inter spiritalem ejus vitam, antequam absolvatur à Sacerdotibus, & naturalem Lazari vitam, antequam is à Discipulis solveretur. Atqui Patres, &c.

Inst. 2°. ex Hierom. in c. 16. Matth. *Quomodo in Lege Mosaïcâ leprosum Sacerdos mundum vel immundum facit, sic & in nova Lege alligat Episcopus & Presbyter, non eos qui insontes sunt vel noxii, sed pro officio suo, cùm peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive solvendus.* Unde sic: Christiani Sacerdotes nihil aliud præstant quoad peccatores quos solvunt, quàm Sacerdotes Levitici quoad leprosos. Atqui Levitici Sacerdotes non mundabant leprosos, sed mundatos declarabant. R. dist. maj. non aliud præstant Christiani Sacerdotes, quàm præstabant Levitici quoad leprosos spectatos ratione immunditiæ legalis, C. ratione immunditiæ naturalis, Subd. non aliud præstant quantùm ad aliquid, C. quantùm ad omnia, N. Duplex immunditia in leproso & in peccatore distingui debet. In leproso quidem alia immunditia naturalis, quæ ex ipsa putidi morbi conditione exurgit, & propter quam ab aliorum consortio arcetur: alia est immunditia legalis, quæ homines eâ labe infectos excludebat à sacris. In peccatore pariter duplex est immunditia: alia actualis, per quam mente cæcus divina obliviscitur, & durus corde inhiat terrenis. Habitualis alia, quæ est ipsa peccati labes ex præteritis delictis resultans. Jam verò Levitici & Christiani Sacerdotes in multis conveniunt quantùm ad lepram ex una parte, & peccatum ex altera. Ut enim primi naturalem lepram tollere non poterant, sic nec secundi cæcitatem mentis ac cordis duritiam auferre possunt. Ut primi non antè leprosum admittebant ad sacra, quàm ritè probassent an desiisset morbus; sic nec secundi peccatorem anteà reconciliare debent, quàm sufficienter

exploraverint annon renuntiaverit peccato. Demùm ut primi legalem immunditiam verè & propriè tollebant, cùm hæc tandiu superesset, donec declarasset Sacerdos eam desiisse; sic verè & propriè secundi habitualem peccati maculam tollunt; cùm hæc tandiu maneat, donec per claves, aut per contritionem in ordine ad claves, sublata fuerit. Invehit tamen tertia hæc Leviticos inter & Evangelicos Sacerdotes similitudo summam inter utrosque dissimilitudinem. Levitici enim Sacerdotes nullâ verborum arte in corpus leprâ infectum efficaciter agere poterant: nostri verò Sacerdotes in animam peccati labe sordidam agunt potenter, eamque virtute sibi à Christo indita ex atrâ *super nivem* dealbant. Id porrò à ceteris Patribus constanter agnitum, nusquam negavit Hieronymus. Quæ igitur mens S. Doctoris? Una hæc, ut eorum temeritatem castiget, qui, quasi pro arbitrio peccatores sanare possint vel enecare, nullâ meriti vel demeriti habitâ ratione absolutionem negant aut concedunt: cùm è contra *pro officio suo*, & *peccatorum varietates*, & Pœnitentium affectus dignoscere debeant, ut scire possint, *quis ligandus sit, quisve solvendus*. Etverò, quod eo loci redarguit Hieronymus in Episcopis vel Presbyteris, qui clavium potestate abusi malè ligabant aut solvebant, hoc in iisdem redarguisset, si vel indignos admisissent ad Baptismum, vel dignos ab eo removissent. Atqui non ideo suam Baptismo virtutem ademisse censeretur. Ergo nec suam clavibus vim in objecto textu ademisse censeri debet.

Inst. 3°. Ex Hieronymo ibid. *apud Deum non quæritur sententia Sacerdotum, sed reorum vita.* Atqui si Sacerdotes reum verè solverent, non tantùm quæreretur vita ejus, sed & quæri deberet sententia Sacerdotum. R. dist. maj. Non quæritur Sacerdotum sententia, quasi hæc sufficiat seclusis Pœnitentium dispositionibus, C. quasi hæc cum piis eorum dispositionibus necessaria non sit, N. Sanè apud Deum quæritur reorum *vita, quia* nemo reus solvi potest,

nisi hunc Deus dignum judicet qui solvatur. *Tunc enim*, ait Gregorius Magnus, Homil. 26. in Evang. *vera est absolutio præsidentis, cùm æterni arbitrium sequitur Judicis.* At non ideò vel otiosa est absolutio, cùm legitimè profertur, vel veniæ jam obtentæ merè declaratoria. Sicut enim præviæ requiruntur dispositiones ad Baptismum, & is tamen verè solvit peccata; sic & præviæ ad Pœnitentiam requiruntur, citrà dispendium efficaciæ ejusdem.

§. III. *An Pœnitentia pœnæ reatum tollat.*

Certum est apud Pseudoreformatos ut & apud Catholicos, 1°. æternam pœnam letali cuilibet peccato respondere; 2°. esse aliquam temporalem pœnam, mortem scilicet & hujus vitæ miserias, quæ nullâ Pœnitentiâ expungatur; 3°. esse & aliquam, quæ dilui possit, seu per Baptisma, seu per Martyrium, seu per ardentissimam contritionem. At controvertunt iidem inter se, an, deletâ per Pœnitentiam culpâ, deleatur semper reatus cujuslibet pœnæ temporalis. Affirmant cum Lutheranis Calviniani, atque hinc inferunt, 1°. vanam esse Purgatorii & Indulgentiarum fidem; 2°. peccatorem qui semel ab iniquitatis viâ resipuit, ad nullam omnino pro præteritis lapsibus satisfactionem teneri. Sit

CONCLUSIO. Quoties per Pœnitentiam tollitur reatus culpæ, tollitur reatus pœnæ æternæ, at non tollitur semper reatus pœnæ temporalis.

Prob. 1. pars, 1°. ex Rom. 8. *Nihil damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu.* Sed quibus dimissa est per Pœnitentiam culpa; ii sunt in Christo Jesu per gratiam justificationis. Ergo liberi sunt cùm à peccato mortali quod est causa damnationis, tum ab ipsa damnatione. 2°. Quia ut ait Trid. sess. 14. c. 7. nunquam remittitur peccatum mortale citrà infusionem gratiæ, quâ *homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundùm spem vitæ æternæ.* Sed qui justus est, Dei amicus, & vitæ æternæ hæres, is æternæ pœnæ obnoxius esse nequit.

Prob. 2. pars, pluribus Scripturæ exemplis. Genes. 3. Protoparens in delicti sui pœnam id audiit à Deo: *Maledicta terra in opere tuo. In sudore vultûs tui vesceris pane; pulvis es, & in pulverem reverteris.* Atqui ærumnas illas toto vitæ decursu sensit Adam, licèt è *delicto suo* eductus esset, ut dicitur Sap. 10. Ergo remissâ culpâ non semper remittitur temporalis pœnæ reatus.

Num. 20. Excluduntur Moyses & Aaron à terra promissionis, *eò quòd increduli fuerint ori Domini ad aquas contradictionis.* Atqui uterque suam hanc noxam salubri Pœnitentiâ diluerat. Ergo diluto etiam peccato, manet reatus pœnæ.

2. Reg. 12. David sceleris sui veniam recepit his Nathan verbis: *Dominus transtulit peccatum tuum.* Atqui tamen propter idem scelus gravissimis pœnis afficitur: *Quoniam*, ait Propheta, *blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi, morte morietur.* Neque ob pœnitentis Regis lacrymas, retractata est isthæc Dei comminatio: *Non recedet gladius de domo tuâ, eò quòd despexeris me, & tuleris uxorem Uriæ.* Atqui hìc inducitur pœna Davidi, non solùm in emendationem ejus, aut aliorum terrorem, utì reponunt Novatores, sed in pœnam perpetrati criminis: nimirum QUONIAM *blasphemare fecit inimicos Domini;* EÒ QUÒD *contempserit* Deum, &c. Porrò eadem est novæ Legis ratio. Mors enim & aliæ vitæ hujus ærumnæ totidem sunt ut plurimùm peccati pœnæ. Atqui morti subjacent & ærumnis vitæ ii etiam quibus in Baptismo dimissum est peccatum originale. Ergo sublato peccato, manent pœnæ, non ad exercitium virtutis, ut patet in infantibus, sed ad ultionem peccati.

Prob. 2°. ex PP. Aug. in Ps. 30. *Veritatem dilexisti, id est, Impunita peccata etiam eorum quibus ignoscis, non reliquisti... Sic prærogasti misericordiam, ut servares & veritatem.* Consonat id Gregorii Mag. L. 9. moral. cap. 34. *Delictum sinè ultione non deserit Deus: aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit,*

aut hoc Deus cum homine vindicans percutit.... Sic David post confessionem audire meruit : Dominus transtulit peccatum tuum, *& tamen multis post cruciatibus afflictus & fugiens reatum culpæ quam perpetraverat exsolvit.* Ubi conclusio nostra traditur, & probatur. Quod enim reponit Kemnitius, hæc *Patribus inconsideratè excidisse*, eosque, cùm talia scripserunt, *hyperbolicè magis* locutos, *quàm verè*; non tam inconsiderata est hyperbole, quàm putidum evanidi cerebri delirium.

Obj. 1°. id Ezech. 18. *Si impius egerit Pænitentiam ab omnibus iniquitatibus suis... omnium iniquitatum ejus non recordabor* : Ibid. 33. *Omnia peccata ejus quæ peccavit non imputabuntur ei.* Unde passim exhibetur Deus uti post tergum vel in profundum peccata semel dimissa projiciens. Atqui in opinione nostrâ recordaretur Deus illius etiam iniquitatis, de qua quis Pœnitentiam egisset. R. dist. maj. Cùm impius agit Pœnitentiam, Deus iniquitatum ejus non recordatur, neque ea imputat ad pœnam æternam, sed eatenus tegit, & projicit in profundum, C. ad temporalem, Subd. Non recordatur, si impius acri Pœnitentiæ sensu peccatum omne expungat, prout Magdalenæ, Paulo, & aliis quibusdam contingere potuit, C. secùs, N.

Obj. 2°. Satisfactio Christi copiosa fuit. Atqui si tenetur homo pro peccato satisfacere, mutila fuit satisfactio Christi, necdum *copiosa redemptio*. Non enim offertur satisfactio, nisi adhuc supersit debitum aliquod quod persolutum non fuerit. Atqui ubi superest debitum istud, non potuit præcedere copiosa satisfactio. R. ad 1. neg. min. Sicut enim copiosa fuit oratio Christi, & adhuc tamen orare debemus, neque orando, divinæ detrahimus orationi; sed è contra, quia totam suam vim habet oratio nostra ab oratione Christi: sic & iisdem de causis satisfaciendo, divinam commendamus satisfactionem, nedum ei quidpiam detrahamus.

Ad 2. neg. maj. Offertur enim satisfactio pro re *jam persolutâ*, sed cujus possessionem certis condi-

tionibus alligavit Christus, sicut funditur oratio pro re jam in gratiam nostrî obtentâ, sed quam Christus à nobis de facto obtineri noluit, nisi hanc in ipsius nomine deprecaremur. Quapropter solvit Christus in actu primo pretium superabundans debiti nostri: at debitum istud in actu secundo expungi noluit, nisi illud per bona opera, quæ plus ejus sunt, quàm nostra, redimere conaremur.

Obj. 3°. SS. PP. satisfactionis nostræ necessitatem excludunt. Sic Ambrosius, L. 10. in Luc. *Lacrymas Petri lego, satisfactionem non lego.* Sic Aug. in Ps. 48. *Operuisti omnia peccata eorum... ut non illa vindicares.* Sic Chrysost. Hom. de Pœnit. *Imponit nobis Deus pœnam, non de peccatis supplicium sumens, sed ad futura nos corrigens.* Atqui hæc ipsissimum sunt Calvini systema. R. neg. min. quæ nullum in objectis textibus præsidium habet. Non in Ambrosio, cujus ea tantùm mens est S. Petrum crimen suum deflevisse, non autem excusavisse; unde subdit: *Quod defendi non potest, ablui potest.* Etverò ad quid Petri lacrymæ, nisi ut scelus suum dilueret? *Certè*, ait alibi Ambrosius, *grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem.* Non in Augustino, cujus ex verbis sequitur equidem Deum sic operire peccata quæ dimittit, ut eadem æternâ pœnâ non plectat; non autem ut nullam prorsus de iis ultionem sumat ad tempus. Non in Chrysostomo, quicum libenter fatemur, Deum in peccati pœnâ, non tantùm, ut terreni Judices solent, quærere vindictam; sed, quod patris optimi est, utilitatem eorum quos plectit; ità ut justitia & pax sese osculentur. Quod autem pro peccato satisfactionem deberi non negat S. Doctor, hinc liquet quòd ibid. asserat, *peccatores non manere inultos*, his à Deo *constitui pœnam, non remitti supplicium*, &c.

§. IV. *An Pœnitentia ita tollat peccatum ut nunquam reviviscat.*

Quæritur an peccata in Baptismo vel in Sacramento *Pœnitentiæ deleta*, reviviscant, cùm is cui

dimissa fuêre, in novum peccatum prolabitur; an, inquam, reviviscant imputativè, tum quoad maculam, tum quoad reatum pœnæ; adeò ut Deus qui prius peccatum condonando renuntiaverat juri illud aversandi & puniendi, in jus illud regrediatur, & factam à se condonationem rescindat. Sit

CONCLUSIO I. Peccata semel verè dimissa non redeunt simpliciter & absolutè.

Prob. 1°. Si peccata semel condonata reviviscerent simpliciter, vel quoad culpæ reatum, vel quoad reatum pœnæ, vel quoad utrumque simul. Atqui nullum est ex his, quod ex Scripturâ vel Traditione deduci possit: imò contrarium ex utraque colligitur. 1°. enim, Rom. 11. *Sine Pœnitentia sunt dona Dei*: ergo quod donavit semel, non retractat. 2°. Ezech. 18. dicitur purè & simpliciter: *Convertimini ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*. Atqui esset in ruinam iniquitas quæ sicut prius, ad culpam aut pœnam imputaretur. Hinc S. Prosper, resp. 2. ad object. Gall. *Qui recedit à Christo... non in id quod remissum est recidit, nec in originali peccato damnabitur.* Nec aliud docent ceteri Patres.

Prob. 2°. Si reviviscerent peccata, utique per pœnitentiæ Sacramentum, quod iis remittendis institutum est, deleri deberent, prohincque denuò Ecclesiæ clavibus subjici. Atqui consequens totius Ecclesiæ praxi adversum est. Sanè, ait Benedictus XI. Extravag. 1. de Privileg. *Absurdum est quòd per Pœnitentiam dimissa peccata quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor ad solvendum remaneat obligatus.*

Obj. 1°. Sarepthana mulier ad Eliam ait: *Ingressus es ad me ut rememorarentur iniquitates meæ.* Et Psalm. 108. *In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini.* Atqui si dimissa semel peccata non redirent, Deus eorum non recordaretur. R. dist. maj. Peccata quoad culpam tantùm dimissa, redeunt in memoriam Dei, esto. Dimissa quoad culpam

simul & pœnam, N. In objectis textibus vel agitur de peccatis quoad culpam dimissis, quæ Deus oblitus esse videbatur, quia horum differebat pœnam, & quorum tandem videtur meminisse, dùm novis exacerbatus peccatis, hæc simul plectit cum prioribus; vel agitur de peccatis quæ potiùs dissimulata sunt quàm condonata, ut Psalm. 108. Nihil autem mirum si Deus, qui hæc quasi oblitus videbatur, ea tandem severè plectat.

Obj. 2°. Christus, Matth. 18. adductâ parabolâ Regis qui à servo in conservum suum immisericordi repetit illud etiam debitum quod ei dimiserat, sic prosequitur: *Sic & pater meus cælestis facit vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Ergo peccata priùs dimissa redeunt ubi deest caritas fraterna. R. neg. conseq. 1°. quia peccatum servi illius, etsi ab homine dimissum, reipsâ dimissum non erat à Deo, neque enim qui intuetur cor Deus, hominis ad crudelitatem usque duri peccatum condonaverat; 2°. quia, ut Chrysostomus observat, in Parabolis duo sunt partium genera, quædam ad usum, quædam ad ornamentum; hæ adjectitiæ sunt, nec ad vivum resecandæ; illæ necessariæ sunt, & dogmaticæ. In præsenti parabolâ, Rex, duo servi, condonatio decem millium talentorum, debitum centum denariorum quos duriùs repetit immitis servus, partes sunt necessariæ; atque ex his ad mentem Christi colligere est à nobis condonandum esse proximo quidquid is in nos deliquit, ut condonet Deus quidquid in ipsum peccavimus: Cetera verò adjectitia sunt, nec citrà fidei periculum urgeri valent. An enim Deus relatu hominum indiget ut discat quid egerit servus cum servo? An remittit debitum antequam fratri dimittamus?

Inst. Augustin. Serm. 83. c. 6. sic ex adductis Christi verbis loquitur: *Dicit Deus, Dimitte & dimittetur tibi..... Nam si non dimiseris, quidquid dimiseram replicabo tibi.* Sed qui docet dimissa eis

replicari quibus dimissa erant, docet eadem revi-viscere. R. neg. min. Fieri enim potest ut quæ semel dimissa sunt, non reviviscant formaliter, & tamen nobis replicentur æquivalenter: quia peccata quæ veniam sequuntur, ingrati animi vitium involvunt, & eò plectendum magis quò & plura & faciliùs condonata fuêre. Ergo Augustinus, & qui ei, Lib. 4. Dialog. concinit Gregorius, alio quàm objectionis sensu intelligi possunt: si autem possunt, debent, nè à trita via recessisse dicantur.

Docet quidem Augustinus, L. 1. de Bapt. c. 12. *Redire dimissa peccata, ubi fraterna carítas non est:* verùm S. Doctor eo loci loquitur tantùm de peccatis quæ, licèt apparenter dimissa sint, reipsâ nihilominùs dimissa non fuêre. Loquitur enim de peccatis hominis qui in odio fraterno perseverans Baptismo tinctus est; is autem peccatorum veniam verè obtinere non potuit. Ergo nec huic propriè redeunt peccata, licet impropriè redire dici possint, quatenùs iis quæ denuò committit peccatis adjunguntur; & ipsi simul in damnum cedunt.

Conclusio II. Peccata deleta, per posteriora reviviscunt secundùm quid & virtualiter.

Prob. 1°. Duplici sensu possunt peccata redire virtualiter per sequens peccatum, 1°. si redeunt in simili: quomodò febrim dicimus redire, cùm in illam recidit qui ab eâ sanatus erat; 2°. cum causa sunt cur posterius peccatum gravius sit, & graviùs plecti mereatur. Atqui peccata jam dimissa per posteriora redeunt utroque hoc sensu: priori quidem, quia posterius peccatum eandem inducit ac priùs gratiæ privationem, eundem & æternæ culpæ reatum: posteriori verò, tùm quia, sicut relapsus in febrim periculosior est, ità quoque posterius peccatum quodammodò fit gravius priori, propter ingrati animi vitium; tum quia exasperatus repetito delicto Deus gratias subtrahit uberiores, quarum defectu peccator sic noxas noxis cumulat, ut *fiant novissima illius pejora prioribus.*

Obj. si res ità sit, in peccato relapsûs duplex erit culpa, furti v. g. & ingratitudinis. Atqui falsum consequens : alioqui hæc ingratitudinis circumstantia in confessione aperienda foret ; quod nemo cogitat.

Not. Ingratitudo duplex distinguitur, *materialis* alia, quâ inadvertenter fit aliquid contra debitum gratitudinis ; alia *formalis*, quæ vel est *directa*, cùm quis post veniam rursùm peccat eo animo ut ostendat se parvi beneficium & Benefactorem facere ; vel *indirecta*, quâ quis in eodem casu peccat ; advertens quidem aut advertere valens id Benefactori displicere : haud tamen eo animo ut eidem displiceat, & beneficium ejus aspernetur. His positis,

R. ad 1. neg. min. Ad 2. dico circumstantiam ingratitudinis in confessione aperiendam esse ; 1°. si, quod rarum est, directa sit : tunc enim gravissimum est, quin & diabolicum, & ideò speciale peccatum; 2°. cùm licèt tantùm indirecta, vel gravissima est & extraordinaria ; vel, licèt tantùm gravis, non satis ex confessione intelligitur. Si enim ex confessione sufficienter innotescat, ut fit apud eos qui generalem vitæ totius exomologesim faciunt, vel eodem utuntur Confessario, nihil erit cur expressim declaretur, quia de ea ex totius vitæ decursu, vel ex præviis confessionibus abundè constabit.

§. V. *An Pænitentia merita per peccatum mortificata reparet.*

Quadruplex distinguitur operum genus. Alia sunt *viva*, quæ ab homine justificato procedunt, eique tribuunt jus ad gloriam. Alia *mortificata*, quæ ab homine quidem justo prodierunt, sed deinceps per mortale peccatum excidunt à jure quod ad vitam æternam tribuebant. Alia *mortifera*, quæ gratiam, vitæ animam, perimunt. Alia demùm *mortua*, quæ cùm ab homine in statu peccati constituto, tametsi quandoque ex gratia eliciantur, jus ad gloriam non tribuunt, quia carent principio ad meritum condignum necessario.

In præſenti non agitur, 1°. de operibus vivis; quæ enim ſemper vixêre, reviviſcere non poſtulant; 2°. de operibus mortuis, quia, juxta vetus effatum: *vivere non poterunt quæ nunquam viva fuerunt*; 3°. nec à fortiori de operibus mortiferis: abſit enim ut per Pœnitentiam vivant, quæ Pœnitentia deſtruere ſatagit. Tota igitur quæſtio eſt de operibus mortificatis; an ſcilicet hæc ità per Pœnitentiam reſurgant; ut iis ſua etiam in cœlo merces reſpondeat, quaſi nuſquam mortificata fuiſſent. Sit

Conclusio. Merita per peccatum mortificata, redeunte per pœnitentiam formalem aut virtualem gratiâ, ſecundùm ſe tota reviviſcunt.

Prob. 1°. ex Ezech. 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit, &c.* Atqui ſi non reviviſcerent merita per peccatum mortificata, plurimùm, & quidem totâ æternitate, noceret peccatori impietas ſua; cùm propter eam non rarò præſtantioribus gloriæ ſuæ radiis orbaretur. Joël 2. poſtquam v. 12. dixit Deus: *Convertimini ad me*, converſionis hujus mercedem ſubjungit v. 25. his verbis: *Reddam vobis annos quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca.* Id eſt, ait poſt Hieronymum Gloſſa: *Non patiar perire meritum bonorum operum, quod per peccatum fuerat perditum.*

Prob. 2°. ex Ambroſio, L. 1. in Luc. *Vide*, inquit, *quàm bonus Deus, & facilis indulgere peccatis: non ſolùm ablata reſtituit, ſed etiam inſperata concedit.* Sed qui ablata reſtituit, merita per Pœnitentiam redintegrat.

Prob. 3°. Rationibus theologicis. I. Exigit Dei miſericordia, quæ *judicium ſuperexaltat*, ut opera in ejus gloriam perpetrata, ſuâ donentur mercede; cùm nullus reſiſtit obex. Atqui in homine per Pœnitentiam reſtituto nullus jam reſiſtit obex. Etverò quis ſub Deo ad remunerandum procliviori quàm ad puniendum, concipiat hominem qui totò longæ vitæ ſtadio omni virtutum exercitio incubuit; & obiter *lapſus*, *inſtar* Petri, culpam ſuam illicò deflevit;

nudum omninò coram Dei oculis apparere? II. Plus virium non habet culpa quàm gratia. Ergo si per culpam mortificantur merita, æquum est ut per gratiam, quæ culpas omnes perimit, reviviscant.

Obj. Ezech. 18. *Si averterit se justus à justitia sua, omnes justitiæ ejus quas fecerat non recordabuntur:* Sicut nec recordabuntur iniquitates ejus qui pœnitentiam egerit, ibid. Atqui nullatenùs *recordantur* iniquitates ejus qui pœnitentiam egit. R. dist. maj. Si averterit se justus à justitia sua, & in illa aversione mortuus fuerit, non recordabuntur justitiæ ejus, C. si averterit se, & deinceps aversionis hujus pœnitentiam egerit, N. Utrumque solutionis membrum suppeditat ibid. Propheta. I. his verbis: *In prævaricatione quâ prævaricatus est, & in peccato quod peccavit, in ipsis* morietur. II. istis: *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit*, &c.

Inst. Plus valet peccatum, utpotè malitiæ infinitæ, ad destruenda merita, quàm gratia, utpotè finiti valoris, ad destruenda peccata. Atqui gratia peccata in perpetuum destruit. R. dist. maj. Plus valet peccatum ad destruenda merita secundùm se spectata, Transeat. (Peccatum enim malitiam reipsâ infinitam non habet; gratia verò merita Christi infinita secum involvit.) Plus valet ad destruenda merita spectata prout subsunt divinæ misericordiæ, quæ ea in perpetuum acceptare voluit, modò vel nullus per peccatum poneretur obex, vel positus auferretur per Pœnitentiam, N.

Quo autem in gradu merita hæc reviviscant; non convenit inter Theologos. Censent plures cum Suare, merita omnia per Pœnitentiam, etiam remissam, modò veram, reviviscere; ità ut Pœnitens tot gradus gratiæ, & jus ad tot gloriæ gradus recipiat, quot habuisset per præcedentia merita, si hæc nusquam mortificata essent. Alii ex adverso docent reviviscentiam gratiæ, quæ prioribus meritis correspondet, extendi vel restringi secundùm men-

suram dispositionum, ex quibus peccator justificationis gratiam consequitur. Ità docet S. Thomas hîc q. 89. art. 2. ubi sic: *Contingit intentionem motûs Pænitentis quandoque proportionatum esse majori gratiæ quàm illa à qua exciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideò Pænitens quandoque resurgit in majori gratia, quandoque autem in æquali, quandoque verò in minori.* Hæc opinio videtur potior, 1°. quia sit S. Thomæ; 2°. quia opinio contraria socordiam insigniter fovet. An enim mœrore conficietur, an alet jejuniis preces ut in pristinum statum redeat, cui persuasum est se id quâcumque pœnitentiâ, etiam remissiori, modò non fictâ, consecuturum esse? 3°. quia si reviviscerent per quamcumque pœnitentiam merita omnia, reviviseeret non rarò caritas magna quæ lapsum præcesserat. Atqui id repugnat experientiæ: Magna enim caritas magna operari debet, nedum otiosa langueat & segnis. Atqui in his qui remissè admodùm surrexerunt, nihil magnum operatur caritas. Nempè id genus homines videas ægrè ad pietatis opera ferri, calcaribus indigere, vix ab assuetis vitiis deterreri. *Rara*, ait S. Bernadus, *illorum compunctio, oratio sine devotione, tepida conversatio, animalis cogitatio.* Contrà verò qui per vehementem pœnitentiam resurrexerunt, tot & tam splendida novæ pristinæque caritatis argumenta præbent, ut eos quasi ad oculum animadvertas meliores esse pluribus justis qui non indigent pœnitentiâ. *Ex ipso suo dolore compuncti*, ait S. Gregorius, Homil. 34. in Luc. *inardescunt in amorem Dei, sesseque in magnis virtutibus exercent, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, ad cælestem patriam anhelant, &c.*

CAPUT QUARTUM.

De Materia Pœnitentiæ.

UT in toto phyſico, ſic in Sacramentis per analogiam diſtinguuntur materia & forma. Materia alia eſt remota, alia proxima. Materia remota pœnitentiæ eſt id omne circa quod deſtruendum verſatur Pœnitentia. Materia proxima ſunt partes minùs determinatæ, ex quibus coaleſcit Pœnitentia. Dico, partes *minùs determinatæ*, ne forma ipſa, utpotè pars intrinſeca Sacramenti, ad materiam revocetur; quod tamen aliqui non illubenter faciunt.

§. I. *De Materia remota Pœnitentiæ.*

Ex ipſo Pœnitentiæ vocabulo conſtat materiam illius eſſe peccatum, prout diluendum. Sed quia peccatum aliud eſt originale, aliud actuale, quod vel mortale eſt, vel veniale tantùm, ambigitur quæ in individuo ſit materia Pœnitentiæ. Quod ut faciliùs intelligatur, notandum materiam hujus Sacramenti aliam eſſe neceſſariam, quæ nonniſi per claves, vel aliquid in ordine ad claves deleri poſſit; aliam ſufficientem, quæ per claves quidem deleri valeat, at iis neceſſariò ſubjicienda non ſit, quia per alia media deſtrui queat. Sit

CONCLUSIO I. Peccatum originale non eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Prob. 1°. quia ex inſtitutione Chriſti peccatum originale per Baptiſmum deleri debet; 2°. quia peccatum originale per ſe loquendo, ſupponit hominem nondum Eccleſiæ ſubditum. Atqui Pœnitentia nonniſi in hominem jam Eccleſiæ ſubditum per Baptiſma, exerceri poteſt: Pœnitentia enim exercetur per modum judicii. *Porrò*, ait Apoſt. I. Cor. 5. *quid mihi de iis qui foris ſunt, judicare?*

Si tamen, äit S. *Thom. hìc*, q. 84. a. 2. *largè*

accipitur Pænitentia pro quacumque detestatione rei præteritæ, potest dici Pænitentia de peccato originali.

CONCLUSIO II. peccatum actuale Baptismum consequens, est remota Pœnitentiæ materia; mortale quidem, necessaria, quandiù directè remissum non est; veniale autem, & mortale jam directè remissum, libera & sufficiens.

Prob. 1. pars. Illud est remota Pœnitentiæ materia, circa quod delendum versatur, tum materia ejusdem proxima, tum & forma Sacramenti. Atqui circa peccatum actuale, &c. occupantur tum proxima Pœnitentiæ materia, contritio nimirum, confessio, &c. tum & absolutio.

Prob. 2. pars. Quæ necessariò Ecclesiæ clavibus subjicienda sunt, necessaria sunt Sacramenti Pœnitentiæ materia. Atqui peccata mortalia, quandiù directè remissa non sunt, &c. Unde non is tantùm qui per actum caritatis justificatus est à peccatis, eadem tribunali Pœnitentiæ subjicere tenetur; sed & is etiam qui ab iisdem in hoc tribunali solutus fuisset indirectè, putà quia hæc in præcedenti confessione oblitus esset. Hinc proscripta fuit an. 1665. ab Alexandro VII. propositio isthæc, num. 11. *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere*, quæ rursùm an. 1700. à Clero Gallicano declarata est *temeraria, erronea, & confessionis integritati derogans.*

Prob. 3. pars de venialibus. Quæ per Pœnitentiam, simulque per alia remedia expiari possunt, meritò dicuntur & sufficiens & libera Pœnitentiæ materia. Atqui venialia & expiari possunt per Pœnitentiam, cùm generaliter dixerit Christus: *Quæcumque solveritis*, & *per alia remedia*, ut ait Trid. sess. 14. c. 5. præsertim autem per orationem Dominicam, quam Augustinus, c. 70. Enchirid. *quotidianam pœnitentiam & satisfactionem* appellat.

Prob. 4. pars de mortalibus jam remissis, 1°. ex Benedicto XI. cap. 1. *de Privileg.* ubi sic: *Licèt de*

necessitate non sit eadem confiteri peccata, tamen propter erubescentiam, quæ magna est Pœnitentiæ pars, ut eorumdem peccatorum reiteretur confessio, reputamus salubre, &c. 2°. quia idem adstruit communis piorum & doctorum usus, quem Ecclesia commendavit, ut patet ex textu mox citato; 3°. quia Christus solvendi potestatem ad unum remissionis actum non restrinxit, imò nec restringere debuit, tum ut Pœnitentium securitati meliùs consuleretur, tum ut major ex Pœnitentia fructus obtineri posset.

Obj. contra 1. part. Impœnitentia finalis grave est peccatum: neque tamen est materia Pœnitentiæ. R. Impœnitentiam esse peccatum in quo quis moritur. Nihil mirum porrò si peccatum in quo quis moritur, non magis per Pœnitentiam deleri possit, quàm vulnus ex quo quis actu decedit, per medicinam sanari.

Obj. contra 3. part. Materia Pœnitentiæ, ut solvi, sic & retineri potest. Atqui venialia retineri non possunt, cùm ea *multis aliis remediis expiari* posse fateamur. R. dist. min. Non possunt retineri quoad Pœnitentem, quasi is eorum veniam extra Sacramentum obtinere non possit, C. non possunt retineri ex parte Ministri, N. Potest enim iste absolutionem differre, vel negare prorsùs, cùm nulla in Pœnitente detegit emendationis indicia.

Inst. Illud solùm est Pœnitentiæ materia, cujus vitandi homo absolutum propositum habere potest. Atqui non potest homo habere propositum efficax vitandi omnia venialia; cùm id sibi impossibile esse sciat ex Trid. sess. 6. can. 13. R. vel cum S. Thoma hominem habere posse propositum vitandi omnia venialia distributivè, quomodò solùm occurrunt in praxi; vel cum aliis, posse hominem habere propositum quantùm est de se efficax omnia prorsùs venialia vitandi; quod quidem propositum, quandiù durat, incompatibile est cum omni affectu peccandi venialiter: etsi diu pro fragilitate subsistere non possit.

Obj. contra 4. part. Sacramentum de novo conferendum novam exigit materiam. Atqui peccata jam remissa novam non præbent materiam. R. dist. maj. Novam exigit materiam proximam, C. remotam, N. Porrò in præsenti diversa est materia proxima, nimirùm contritio, accusatio, &c. Id autem sufficit, ut patet in Baptismo, ubi eadem numero aqua potest esse materia remota multiplicis Baptismi, modò repetatur materia proxima, nimirùm ablutio.

Inst. Forma *Ego te absolvo*, circa peccata jam *absoluta* verificari non potest. Ergo. R. neg. ant. sensus enim formæ hujus is est: Ego confero tibi gratiam de se remissivam peccati. Atqui ad hujusce sensûs veritatem necesse non est ut peccatum hactenùs, dimissum non fuerit; quia alioqui falsa esset, saltem materialiter, forma absolutionis iis omnibus datæ, qui ad Sacramentum perfectè contriti accedunt. Ergo ad formæ illius veritatem satis est, ut vel deleat peccatum, si subsit; vel si jam absit, priorem Pœnitentis gratiam adaugeat.

Hîc tria notanda : 1°. iis qui aliquod præteritæ vitæ peccatum sæpiùs confitentur, curandum enixè ut aliquo erga ipsum doloris motu afficiantur. Quid enim præstare possit accusatio omni devotionis sensu destituta? Et id sedulò monendi sunt Pœnitentes, nè per siccam peccati pluries depositi accusationem, pessimè, quod tamen intendunt, Sacramenti securitati consulant; 2°. cùm peccata jam dimissa, libera sint, non autem necessaria Pœnitentiæ materia, licitum esse ex his quædam, non secùs ac certò venialia, pro nutu omittere; 3°. satiùs esse turpia quædam jam ad æquos juris apices deposita, generali quâdam ratione, quàm in individuo confiteri; nè distinctior rei periculosæ memoria plus noceat, quàm prosit. Quanquam hæc non parùm pendent à circumstantiis, seu moventis Spiritûs, seu humiliationis hîc & nunc Pœnitentibus necessariæ, seu necessitatis novo innotescendi Confessario.

Quæres an veniale peccatum citra Pœnitentiam ullam remitti possit.

Not. Pœnitentia triplex distinguitur; *habitualis*, quæ idem est ac habitualis displicentia peccati ex caritatis perfectæ habitu proveniens; *formalis*, quæ est detestatio explicita peccati, prout fieri solet in Sacramento Pœnitentiæ; & *virtualis*, quæ consistit in pio mentis actu excludente affectum ad venialia, & vi cujus homo ea formaliter detestaretur, si tunc menti ejus occurreret eorum cogitatio.

R. Nullum veniale peccatum sine omni pœnitentiâ remittitur. At nec sufficit habitualis, nec requiritur formalis: unde requiritur & sufficit virtualis.

Prob. 1. pars ex Aug. Epist. 48. ubi sic: *Nec quemquam putes à quocumque, seu magno, seu parvo peccato, ad correctionem sine Pœnitentia posse transire.*

Prob. 2. pars. Si habitualis pœnitentia ad venialium remissionem sufficeret, nunquam esset peccatum veniale simul cum caritate; quia ubi est caritas, ibi est pœnitentiæ infusæ habitus, adeoque *habitualis displicentia* peccati, prout docet S. Thomas. Atqui falsum consequens.

Prob. 3. pars ex Augustin. Enchirid. c. 71. ubi sic: *De quotidianis, brevibus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit.* Atqui licèt oratio hæc aliquem importet pœnitentiæ motum, ex quo delicta nostra nobis generaliter dimitti precamur, nullam tamen importat expressam hujus vel illius detestationem; nullam proinde formalem pœnitentiam. Ergo formalis hæc pœnitentia non est absolutè necessaria. Et verò virtualis pœnitentia sufficit aliquando ad veniam mortalis; putà in eo qui tam citò ad martyrium rapitur, ut ipsi nihil aliud liceat per tempus, quàm in actum caritatis prorumpere. Ergo à fortiori, &c.

Prob. 4. pars. Illud pœnitentiæ genus ad deletionem venialium sufficit, quod iisdem sufficienter opponitur. Atqui... Id enim vitii habent venialia, quòd voluntatem ità ferant in creaturam, ut promptè in Deum & ea quæ Dei sunt, ferri non possit. Atqui effectum directè oppositum parit pœnitentia virtua-

lis; cùm per eam recedat, homo à creatura; & in iis quæ Dei sunt promptum se & hilarem efficiat.

Ceterum virtualis hæc pœnitentia consistit quidem in pio mentis affectu, non tamen in omni, sed in eo solùm, quo quis à Spiritu S. sic in Deum movetur, ut vel omnia, vel saltèm venialia aliqua detestaretur, si ei hîc & nunc memoriæ occurrerent.

§. II. *De Materia proxima Pœnitentiæ.*

Materia Pœnitentiæ proxima debet esse quidpiam quod circa peccata versetur, sicut medicina circà morbos. Cùm autem in Pœnitentia nihil circà peccata versetur, quàm vel actus Pœnitentis, contritio scilicet, confessio & satisfactio; vel actus Ministri, absolutio nimirùm & manûs impositio; necessum est ut in horum quopiam reponatur materia pœnitentiæ. Scotistæ totam Sacramenti hujus rationem reponunt in absolutione solâ, quam sub diverso respectu formam simul & materiam esse volunt. Thomistæ verò actus Pœnitentis pro Sacramenti materiâ assignant; ità ut contritio & confessio partes sint ad ipsum essentialiter requisitæ; satisfactio, tantùm ut pars integrans. Ab iis omnibus recesserunt Lutherus & Calvinus: prior, cùm duas tantùm admisit Pœnitentiæ partes, nimirùm *terrores conscientiis agnito peccato incussos, & fidem ex Evangelio vel absolutione conceptam, quâ credit quis sibi per Christum remissa esse peccata;* posterior, cùm totam Pœnitentiæ rem collocavit in vitiorum mortificatione, & pio benè deinceps vivendi studio. Sit

Conclusio I. Nec terrores aut fides Lutheri sensu, nec mortificatio aut vivificatio Calviniana partes sunt intrinsecæ Pœnitentiæ.

Prob. 1. pars. Quæ Pœnitentiam præcedunt, neque necessariò præcedunt, neque verè pariunt, ea partes intrinsecæ Pœnitentiæ dici non debent. Atqui terrores conscientiæ incussi, 1°. Pœnitentiam præcedunt. Ad eam enim movent & excitant, ut patet in Ninivitis, qui tremore concussi, non per hunc

tremorem, sed per pia virtutis exercitia pœnitentiam egerunt. 2°. Nec præcedunt necessariò; cùm possit quis ex solo Dei & justitiæ amore pœnitentiam amplecti; 3°. nec pariunt efficaciter; cùm terroribus multi steriliter quatiantur, ut videre fuit in Antiocho & Felice, qui *disputante* Paulo *de justitia & castitate, & de judicio futuro, tremefactus* est, nec conversus, Act. 24.

Idem propè dicendum de Lutheri fide. Hæc enim vel est Theologica virtus, per quam revelatis assentimur, eaque pœnitentiam præcedit · hinc Jonæ 3. *Crediderunt Ninivitæ in Deum, & prædicaverunt jejunium, &c.* Vel est certa fiducia quâ confidit homo sua sibi dimissa esse peccata; & hæc peccatorum remissionem, atque adeò pœnitentiam præsupponit. Meritò igitur Trid. Sess. 14. Can. 4. *Si quis dixerit duas tantùm esse Pænitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientiæ agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio vel absolutione, quâ credit quis sibi per Christum remissa esse peccata, anathema sit.*

Prob. 2. pars. Pœnitentia ex Scripturis, via est ad justificationem, proinde prior ipsâ justificatione; ut patet ex his Act. 3. *Pœnitemini.... ut deleantur peccata vestra.* Atqui mortificatio & vivificatio Calvini non sunt justificatione priores. Utraque enim fructus est fidei *justificantis*; is porrò justificationem sequitur. Ergo sicut errant Lutherani, quia Pœnitentiam in his collocant motibus, qui veram pœnitentiam præcedunt; ità & errant Calvinistæ, quia Pœnitentiam in his actibus constituunt, qui veram Pœnitentiam sequuntur.

CONCLUSIO II. Manûs impositio non est proxima Sacramenti Pœnitentiæ materia. Prob. quia id neque ex Scriptura vel Traditione colligi potest; cùm neutra impositionem hanc ut partem pœnitentiæ intrinsecam exhibeat. Neque ex antiquâ Ecclesiæ praxi. Ex ea enim infertur quidem, impositionem manûs ritum fuisse erga Pœnitentes adhiberi solitum, prout *nunc etiam à Sacerdote* manum versùs

eos elevatam tenente, utcumque observatur. At nihil est unde inferri possit ritum hunc partem fuisse Sacramenti essentialem : imò est unde contrarium deducatur : quia ritus ille & pluries repetebatur, & ab aliis fiebat quàm à Sacerdotibus, & extra Pœnitentiam usurpabatur, ut constat ex S. Cypriano, & Concilio Carthag. 4. cap. 78.

CONCLUSIO III. Tres Pœnitentis actus, contritio, confessio & satisfactio, sunt proxima Pœnitentiæ materia.

Prob. 1°. ex Dec. Conc. Flor. ubi sic : *Quartum Sacramentum est Pœnitentia cujus quasi materia sunt actus Pœnitentis*, &c. quibus consonat id Trid. Sess. 14. c. 3. *Sunt quasi materia hujus Sacramenti, ipsius Pœnitentis actus, nempe contritio*, &c. *qui quatenùs in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur.* Atqui opinio nostra longè plus hisce Decretis consonat, quàm Scotistica. 1°. Enim actus Pœnitentis ità dicuntur quasi materia Pœnitentiæ, ut nullam aliam assignent Florentini & Tridentini Patres. 2°. Iidem actus vocantur partes Sacramenti; partes porrò totum componunt. 3°. Prædicti actus eo modo partes Sacramenti dicuntur, quo verba absolutionis dicuntur forma : hæc autem verba ideò forma nuncupantur, quia veram formæ rationem habent.

Prob. 2°. Pœnitentia ex omnium consensu instituta est per modum processûs judicialis, in quo peccator uti reus intendit cum Deo à Sacerdote tanquam judice reconciliari. Atqui ad judicialem hunc actum pertinent essentialiter rei confessio, dolor de admisso peccato, & propositum satisfaciendi, quibus compertis, vel abesse existimatis, Minister sententiam ferat, quâ reconciliet, vel ad tempus reconciliationem differat.

Obj. 1°. Concilia Florent. & Trid. docent quidem *Pœnitentis* actus esse *quasi* materiam Sacramenti, at

verè esse materiam nè indicant quidem. R. neg. ant. utraque enim Synodus particulam *quasi* apposuit, 1°. nè omninò dirimeret litem hactenus inter Scholasticos salvâ fide agitatam : 2°. ut ait Catech. Rom. *Non quia* prædicti actus *vera materiæ rationem non habeant ; sed quia materia hæc non sit* sensibilis, sicut aqua in Baptismo, chrisma in Confirmatione.

Inst. Eadem Concilia satisfactionem dicunt esse partem Pœnitentiæ sicut contritionem & confessionem. Atqui tamen nusquam satisfactionem habuerunt pro parte essentiali; ergo nec contritionem, &c. R. neg. min. Satisfactio enim, non quidem in re, sed per modum connotati est Pœnitentiæ essentialis; unde sine explicito vel implicito ejus voto salvari nequit Sacramenti substantia. Potuerunt ergo Concilia loqui de satisfactione, sicut de confessione quæ nec ipsa, si rigorosè sumatur, essentialis est Sacramento.

Obj. 2°. ex Trid. Sacerdôs solus est Minister Pœnitentiæ. Atqui si Pœnitentis actus sint Pœnitentiæ materia, Sacerdos solus non erit ejus Minister. Et is enim Minister est, qui materiam Sacramenti suppeditat. Atqui Pœnitens materiam suppeditat. R. ad 1. neg. min. ad 2. neg. maj. Is enim solus est Sacramenti minister, qui formam applicat materiæ, seu hæc ab ipso ponatur, seu ab alio, ut patet in Baptismo, Confirmatione, &c. Sicut ergo æger licèt morbum declaret, non est artis medicæ minister, sed medicus qui remedium applicat; sic à pari, &c.

Obj. 3°. Materia Sacramenti debet sensibilis esse, & formæ præsupponi, vel coexistere. Atqui hæc locum non habent in actibus Pœnitentis. Nam 1°. contritio sensibus percipi nequit. 2°. Confessio sæpiùs non coexistit absolutioni, sed eam diu præcedit. R. ad 1. neg. min. & dico, contritionem haud equidem per se, sed aliud sensibilem esse, nempe per confessionem, & alia quæ edit Pœnitens doloris signa.

CONCLUSIO IV. Satisfactio in re pars est integrans, non essentialis Sacramenti Pœnitentiæ.

Prob. *Ideò contritio & confessio* partes sunt

Pœnitentiæ essentiales, quia sine iis tanquam primariò constitutivis stare non potest Pœnitentia. Atqui è contrà stat quotidiè Pœnitentia sine satisfactione actu exercitâ : cùm hæc absolutionem validè datam, ideoque Sacramentum essentialiter constitutum, sequatur.

Obj. Si satisfactio sit pars tantùm Sacramenti integrans, otiosa erit, nec quidpiam producet. Absurdum conseq. R. neg. maj. tum quia quod necessariò connotatur ab aliquo essentiali, non potest inutile esse : satisfactio autem à voto suî, quod Pœnitentiæ essentiale est, connotatur ; tum quia satisfactio opere completa, non utilis tantùm, sed & necessaria est ad remissionem temporalis pœnæ, quæ post condonatam culpam & pœnam æternam, luenda superest.

CAPUT QUINTUM.

De Contritione.

DIcendum 1°. de contritione generatim spectatâ ; 2°. de contritione perfectâ ; 3°. de contritione imperfectâ, seu attritione.

§. I. *De Contritione generatim sumptâ.*

Contritionis nomen deducitur à verbo *contero* ; sicut & à verbo *attero* nomen attritionis : utrumque per metaphoram. Sicut enim corpus durum atteri dicimus, cùm multas in partes, non adeò minutas dividitur ; conteri verò, cùm solvitur in pulverem : sic cor peccatoris, è duro, per gratiam emollitur, & ità comminuitur, ut tandem eò se flectat, quò Deus vocaverit ; juxta id Ezech. 11. *Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.* Jam videndum 1°. quid sit contritio, & quæ ejus affectiones ; 2°. quæ ejus obligatio ; 3°. cujus sit illa meriti.

De natura & affectionibus Contritionis.

Catholicum de contritione dogma adversùs Lu-

theri errores exhibet Trid. Seff. 14. Can. 5. his verbis : *Si quis dixerit eam contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fæditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam; sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem, demum illum esse dolorem coactum, & non liberum; anathema sit.*

Contritio ut sic, est *Animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero :* quibus si addideris, *& voto præstandi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum Pœnitentiæ Sacramentum requiruntur*, plena exurget definitio contritionis, prout ad præsentem Evangelii statum pertinet.

Dicitur 1°. *dolor*, id est tristitia, ac veluti *tritura cordis*, quâ, *qui se conterit, irascitur sibi, ut Deum habeat propitium*, prout loquitur Aug. in Ps. 74.

Dicitur 2°. dolor *animi*, seu ab intimo corde profluens, quia quod peccati principium fuit, gemituum ejus principium esse oportet : neque partem sensitivam moveri satis est, aut necessarium; quia penes hominem non est quòd sensibiliter commoveatur. Unde etsi sæpè ex temporali damno, magis concutiantur sensus, quàm ex graviori peccato; malè inferas, te, vel alium, plus animo dolere de jactura temporali, quàm de perdita Dei amicitia.

Dicitur 3°. *detestatio*, id est odium efficax, & absoluta peccati retractatio, omnem voluntatis ad illud effectum excludens.

Dicitur 4°. *de peccato*, id est, de eo omni quod legi adversatur per commissionem, vel omissionem.

Dicitur 5°. *de* peccato jam *commisso*, propriâ scilicet, non alienâ voluntate. Si tamen detestatio & dolor latiùs sumantur, nihil est cur originale peccatum, & aliena etiam peccata odisse & testari negemus. Odit certè *Deus iniquitatem*; & Theresia

infidelium tenebras lacrymis perpetuis deflebat.

Dicitur 6°. *cum proposito non peccandi*, &c. id est, firmâ & sincerâ voluntate à peccatis abstinendi, & divina servandi mandata. Utique contritio sincera omnem ad peccata affectum excludit: porrò affectum hunc non deponit peccator, nisi habeat firmum deinceps à peccato abstinendi propositum.

Dicitur 7°. *cum voto præstandi omnia*, *&c.* id est, *confitendi ac satisfaciendi.* Illud enim votum seu desiderium negligi scienter non potest; cùm confessio & satisfactio ex institutione divinâ ad Pœnitentiam Evangelicam requirantur, ut infrà patebit.

Ut Tridentinam hanc definitionem à temeraria Novatorum insultatione vindicemus, varias contritionis affectiones indagare conabimur; & 1°. an contritio debeat esse vera; 2°. an interior; 3°. an supernaturalis; 4°. an suprema; 5°. an & quomodò universalis; 6°. an cum explicito deinceps non peccandi proposito. Sit

Concl. I. Contritio, ut deleat peccata, vera esse debet: unde non sufficit quæ falsò habetur pro vera.

Prob. 1°. ex Script. quæ ad dimissionem peccati requirunt, ut peccator malum detestetur, ut avertatur ab impietate suâ, ut ad Deum ex toto corde suo convertatur. Atqui nihil horum præstare potest fallax & fucata contritio. Hæc enim nihil immutat in corde, nec affectum ejus aliò trahit, quàm quò ferebatur anteà.

Nec prodest bona pœnitentis fides; tum quia *est via quæ videtur homini justa*, *novissima autem ejus ducunt ad mortem*, Prov. 14. tum quia potest quidem bona fides excusare à peccato, non autem rei necessariæ defectum supplere.

Conclusio II. Contritio interior esse debet.

Prob. interior dicitur contritio, quæ non ab ore tantùm, sed ex intimo cordis affectu profluit. Atqui talis esse debet contritio: 1°. quia hinc prodire debet, unde prodeunt peccata. Atqui *de corde exeunt cogitationes malæ*, *&c.* 2°. Quia id ubique clamat

Scriptura: *Convertimini ad me in toto* CORDE *vestro*, Joël 2. *Scindite* CORDA *vestra*, Isaï 46. Ezech. 18. *Facite vobis* COR *novum*. Ergo.

CONCLUSIO III. Contritio debet esse supernaturalis ratione principii & motivi.

Prob. 1. pars. Contritio vera disponit ad gratiam, ex Trident. suprà. Atqui ad gratiam disponere se nemo potest solis naturæ viribus, ex eod. Trid. Sess. 6. can. 3. ubi anathemate percellitur, qui *dixerit, sinè præveniente Spiritûs S. inspiratione atque ejus adjutorio, hominem* PŒNITERE *posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur.*

Prob. 2. pars; 1°. quia actiones à motivis præcipuè speciem sumunt; ergo si contritio supernaturalis esse debeat, debet & supernaturale esse motivum ipsius; 2°. quia contritio quæ ad justificationem disponit, peccandi voluntatem excludere debet. Atqui dolor è naturalibus motivis profluens voluntatem hanc non excludit. Utique non fuit expers hujusce doloris Antiochus; & is tamen celebre est orbe toto fictæ pœnitentiæ exemplum. Meritò igitur indistinctè protrita est ab Innocentio XI. thesis hæc n. 57. *Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam;* eique notam hæreseos affixit Clerus Gallicanus an. 1700.

Obj. Attritio quæ *ex consideratione turpitudinis peccati* procedit, merè est naturalis, cùm ex motivo naturaliter cognito procedat. Atqui attritio hæc ad justificationem disponit ex Trid. R. neg. maj. sicut enim supernaturalis est caritas Theologica, etsi naturali luce cognosci potest Deum esse amabilem: sic supernaturalis esse potest attritio, quia peccati turpitudinem per lumen fidei attingere potest. Quod autem eo modo hanc debeat attingere, ut ad justificationem disponat, patet quia dispositio debet proportionem habere cum formâ introducendâ: naturalis autem dolor nullam cum gratiâ proportionem habet.

CONCLUSIO IV. Contritio debet esse summa, non quidem intensivè, sed appretiativè.

Prob. 1. pars : quia etsi optandum est, ut *quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus, & Pœnitentia crimine minor non sit*, ut ait Cyprianus L. de lapsis; nullibi tamen certam in conversione graduum intentionem requirit Scriptura, sed tantùm ut peccator discat benefacere & pœnitentiam agat.

At, inquies, Scriptura passim ad veram pœnitentiam requirit conversionem *ex toto corde*. Atqui hæc dolorem exigit intensivè summum. R. n. min. Sicut enim præceptum de diligendo Deo *ex toto corde* substantialiter impletur per totalitatem appretiationis, *ità ut diligens nihil cogitet, nihil velit quod divinæ dilectionis sit contrarium*, prout loquitur S. Thomas; non autem requirit intentionis totalitatem, quæ semper ignota perpetuis mentem cruciaret scrupulis : ità contritionis præceptum exigit, tantùm ut Pœnitens paratus sit nullo quantumvis alliciente objecto ad peccatum flecti.

Ex his colliges non ideo suspectam videri debere contritionem Pœnitentis, eò quia patris mortem doleat vehementiùs, non sensu solùm, sed & internâ mentis amaritudine, quàm peccatum : id enim ex statu naturæ sequitur, & in praxi quasi emendatur à gratia. Sic Blanca quæ audito filii peccato fortè non expalluisset, auditâ verò illius morte potuisset dolore commori, eum tamen *vita & regno privatum* maluisset, *quàm letalis peccati reum*. Curandum tamen ut quàm altissimum fieri potest de peccato dolorem concipiamus, cùm ex eo fiat ut peccatum magis etiam appretiativè detestemur.

Prob. 2. pars : 1°. ex Scrip. Deut. 4. *Cùm quæsieris Dominum, invenies eum, si tamen toto corde quæsieris, & totâ tribulatione animæ tuæ*. Joël. 2. *Convertimini aa me in toto corde vestro, in jejunio, &c.* Luc. 14. *Qui non odit patrem suum & matrem*, id est qui non minùs diligit quàm me, *non potest meus esse Discipulus*. Atqui hi textus sensu saltèm appretiativo intelligi debent, ità ut teneatur homo plus odisse Dei offensam, quàm malum quodcumque ; vel,

quod in idem recidit, ità Deum diligere, ut plus jacturam ejus, quàm boni cujuscumque pertimescat; adeò ut divinæ innixus miserationi, exclamet cum Apost. Rom. 8. *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia*, &c.

Prob. 2°. ex Trid. Contritio vera omnem peccandi voluntatem, omnem proindè peccati affectum excludere debet. Atqui id præstare nequit, nisi ut appretiativè summa. Id enim ut præstet, debet Pœnitens sic animo paratus esse, ut potiùs in omni casu possibili manum quodcumque eligat, quàm offensam Dei. Hæc autem dispositio involvit dolorem æstimativè summum.

Etsi verò peccator ità affectus esse debet, ut in generali quamlibet pœnam pati malit, quàm redire ad vomitum, non tamen per singulas pœnarum species excurrere debet, ut exploret an hoc illudve opprobrii, aut mortis atrocissimæ genus eligat præ peccato. *Quinimò*, ait Sylvius, *interdum stultè ageret is qui se vel alios* in Tribunali *sollicitaret, an mallet v. g. perdere omnia sua, omnesque parentes, potiùs quàm peccare.*

Obj. Non potest dolor esse summus appretiativè, quin sit intensivè summus. Atqui is non requiritur ad contritionem. Prob. maj. Qui dolet de peccato appretiativè, dolet de peccato super omnia. Sed qui dolet de peccato super omnia, de eodem dolet in gradu intensivè summo. R. ad 1. neg. maj. intensio enim & æstimatio à disparibus principiis prodeunt: intensio videlicet, si summa sit, ab enixo conatu voluntatis; æstimatio autem à judicio, quo unum alteri præferendum esse decernitur. Illud autem judicium certâ, aut saltem maximâ voluntatis intentione non indiget.

Ad 2. neg. min. Dolor enim potest esse magnus æstimativè, & intensivè parvus; ut cùm quis ità de peccato dolet, ut verè paratus sit malum aliud quodlibet perpeti *potiùs quàm in peccatum* recidere, quamvis *circa idem peccatum non* versetur cum appli-

catione vehementi & enixo potentiæ conatu.

Quæres an contritio debeat esse summa extensivè. R. neg. Vel enim erit summa extensivè ratione temporis, quasi perdiu durare debeat, vel ratione objecti, quasi peccata singula sigillatim detestari teneatur. Atqui contritionem alterutro sensu summam esse necessum non est. Non priori; quia ex c. 32. Ezech. *Impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate suâ.* Et id adstruunt nota Davidis & pii Latronis exempla; quorum alter ad hanc vocem *Peccavi*, confestim id audiit: *Dominus transtulit peccatum tuum;* alter ad paucula hæc, *Domine, memento meî*, istud meruit audire: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Sed nec posteriori sensu, 1°. quia impossibile est ut ii peccatores quorum iniquitates numerum capillorum capitis supergressæ sunt, singula peccata recenseant sub ipsum absolutionis tempus, & suum unicuique actum contritionis adjungant; 2°. quia formale contritionis motivum, dolor nempè de offensa Dei, ad omnia peccata se extendit.

Etsi verò fieri potest ut quis è profundiori peccatorum cœno semel & simul emergat, prout Davidi contigit; constat tamen iis qui longâ peccandi consuetudine tenentur, multo, ut plurimùm, tempore opus esse, ut ad certam contritionem deveniant. Enimverò *perversi difficilè corriguntur*, Eccle. 1. Unde Augustinus Serm. 34. de divers. *Paulatim recipitur quod semel amissum est: si enim citò rediret homo ad pristinam beatitudinem, ludus illi esset peccando cadere in mortem.*

Conclusio V. Contritio debet esse universalis eo sensu, quòd in omnia prorsùs letalia feratur.

Prob. 1°. quia id exigit Scriptura, Ezech. 18. 30. *Convertimini & agite Pœnitentiam ab* OMNIBUS *iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Et v. 31. *Projicite à vobis* OMNES *prævaricationes vestras... & quare moriemini domus Israël?* Hic autem sermo est de letalibus peccatis, de iis videlicet quæ mortem animæ inferunt.

Prob. 2°. Contritio est dolor de offensa Dei, ad ejusdem offensæ veniam disponens. Atqui dolor ad veniam offensæ disponere nequit, nisi in omnia letalia feratur. Non enim verè dolet de offensa Dei, qui ex aliqua parte sibi in eadem graviter complacet; nec ad veniam se præparat, qui cum ab uno sinè ceteris solvi nequeat, uni huic adhærere pergit.

Dixi, *ad omnia letalia*; nec enim in contritionem prout ad justitiam præparat, requiritur dolor qui in venialia singula cadat. Ideò quippe dolor ad omnia prorsùs mortifera extendi debet, quia unum sine alio dimitti nequit. Atqui ratio hæc in venialibus locum non habet.

CONCLUSIO VI. Ad contritionem requiritur propositum non peccandi de cetero letaliter. Illud autem propositum, etsi generatim loquendo, formale esse debet, non tamen ex natura rei.

Prob. 1. pars ex Trid. Sess. 14. c. 4. ubi *Declarat Sancta Synodus contritionem vitæ novæ propositum & inchoationem continere.* Et infrà, ad attritionem requirit ut excludat *voluntatem peccandi*: hæc autem ipsum est deinceps non peccandi propositum. Etverò ad contritionem requiritur vera cordis ad Deum conversio. Atqui hæc esse non potest sine verâ eidem placendi & obsequendi voluntate. Ubi autem occurrit voluntas illa, occurrit necessariò propositum ab iis abstinendi quæ Deo displicere possint.

Prob. 2. pars. Per se & ordinariè loquendo elici debet novæ vitæ propositum eo modo quo ab Ecclesia præscribitur. Atqui Ecclesia formale novæ vitæ propositum præscribit. Alioqui frustrà definitioni contritionis addidisset, *Cum proposito non peccandi de cetero*; cùm in priori istâ definitionis parte, *dolor de peccato commisso*, implicitum contineatur ejusdem novæ vitæ, seu deinde non peccandi propositum.

Prob. 3. pars: si *novæ vitæ* propositum ad essentiam *contritionis pertineat*, etiam inculpatè omis-

so, deficit substantia contritionis; sicque conclamata erit salus Pœnitentis, qui peccato super omnia detestando intentus de futuro non cogitaverit. Peribit ergo qui intùs & medullitùs dixerit, seu cum Prodigo, Luc. 15. *Peccavi in cælum & coram te*, &c. seu cum Publicano, ib. 18. *Deus propitius esto mihi peccatori*; nec ultrà formaliter & explicitè progressus fuerit. Id autem durum est & difficile creditu.

Confirm. David, statim ut dixit *Peccavi*, facinoris sui veniam consecutus est. Atqui vox illa nonnisi virtuale novæ vitæ propositum involvit.

Obj. Quod sufficit aliquando in materia contritionis, semper sufficit. Atqui ex nobis virtuale propositum sufficit, cùm mens aliò intentior, de eo non cogitat. R. neg. maj. sicut enim confessio implicita, si sic loqui fas est, quandoque, putà in extremis, sufficit, nec tamen semper sufficit; sic & propositum implicitum quandoque sufficit, quia ad contritionis essentiam non pertinet, nec tamen in omni casu sufficit; quia requiritur ex præcepto admodùm rationi consentaneo, & dempto bonæ fidei casu, vix citra contemptum omitti potest. Hinc quia potest infirmus etiam ad mortem vergens, peccare; peccati fugiendi propositum emittere debet, saltèm conditionatum *si vita supersit*.

Ceterùm propositum debet esse 1°. efficax *affectivè*, quatenùs pœnitens sic affectus esse debet, ut nihil non pati debeat, potiùs quàm denuò peccare: Non tamen necessum est ut sit efficax *effectivè*; quasi vi illius fieri debeat, ut Pœnitens nusquam peccatum quod doluit aliudve perpetret: alioqui quilibet gravis relapsus insufficientiam doloris & propositi semper argueret; quod falsum est. 2°. Debet esse *absolutum* quoad peccata mortalia; ità ut statuat pœnitens nihil unquam facere per quod excidat ab amicitia Dei. Imò & absolutum esse debet quoad venialia quædam, si hæc tantùm clavibus subjiciantur. Qui enim horum nulli renuntiare vellet, materiam culpabiliter auferendo, Sacramentum culpabiliter irritum efficeret.

De necessitate & præcepto Contritionis.

Quæritur an contritio peccatori necessaria sit, & an statim à peccato necessaria sit.

Circa primum nulla est difficultas, ut statim patebit; at seriam invehit quæstionem caput secundum : unde hîc scinduntur Theologi : alii cum S. Antonino peccatorem *statim ut culpam suam animadvertit*, in contritionis actum erumpere debere contendunt. Alii ex adverso contritionem citra novi peccati periculum ad tempus differri posse credunt. Ità S. Thomas in 4. dist. 17. q. 8. a. 1. qui tamen aliud sensisse videtur in Summâ ; operum suorum postremo, ubi sic, 2. q. 62. art. 8. *Manifestùm est quòd nec per modicum tempus licet in peccato morari ; sed quilibet tenetur statim peccatum deserere.* Alii, ut S. Bonaventura, Religiosos quidem promptæ contritioni legi subjiciunt, quia his *tempus vitæ est tempus pœnitentiæ* : At Laïcos contritionem ut & confessionem ad Quadragesimam usque differe non improbant. Alii verò, Scotistæ præsertim, sed non omnes, censent eum quem necdum admissi peccati letalis pœnituit, teneri festis diebus actum contritionis elicere ; quia ut c. 1. Isaï. scribit Hieron. *Omnis Conventus qui non affert hostias spirituales, nec audit quod in* 50. *Psalmo canitur*: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c. *abominabilis est Deo.* Sit

CONCLUSIO I. Contritio lapsis per se & regulariter necessaria est, tum necessitate præcepti, tum necessitate medii.

Prob. 1. pars. Jure naturali tenetur quisque injuriam alteri illatam compensare, patri potissimùm, amico, benefactori. Atqui per peccatum illata est Deo injuria ; Deo inquam, quo nemo magis pater, &c. Hinc Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis.*

Prob. 2. pars. Contritio pars est Pœnitentiæ potissima. Atqui Pœnitentia lapsis omninò necessaria est, *ut in Dei gratiam restituantur* : In hanc enim

restitui non possunt, quandiu cor manebit aversum à Deo: manebit autem donec ad eum seriâ pœnitentiâ revertantur. Unde Augustin. L. de duab. Animab. c. 14. *Nulla est barbaries quæ dicere audeat non esse pœnitendum homini si peccaverit.*

Dixi, *per se*, quia per accidens potest sufficere Pœnitentia, proinde & contritio virtualis, qualis in amore Dei super omnia continetur: ut si quis peccati sui oblitus invincibiliter, perfectum divinæ dilectionis actum eliciat, nihil cogitans de peccato. Hinc damnata hæc 32. Baii propositio: *Caritas quæ est plenitudo Legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

Concl. II. Præceptum contritionis per se, saltem aliquando, obligat, aliquando per accidens.

Prob. 1. pars; quia præceptum illud obligat per se in evidenti aut probabili mortis vel amentiæ continuæ periculo: qui enim tunc contritionem omittit, exponitur periculo nunquam pœnitendi, adeoque moriendi in peccato. Unde ad contritionem tenentur, non solùm periculosè ægrotantes, sed & milites ante pugnam, nautæ ante procellosam navigationem, prægnantes ante puerperium saltèm difficile, &c.

Prob. 2. pars. Præceptum illud per accidens, seu ratione alterius, obligare dicitur, quod nisi impleatur, aliud debitè impleri nequit. Sed multi sunt casus in quibus qui contritioni defuerit, præceptum aliud ritè implere non possit; putà cùm quis in peccato existens, Sacramentum aliquod ministrare, conficere, perficere, vel suscipere debet. Idem est cùm gravis urget tentatio, cujus victoria speciales gratias postulat.

Conclusio III. Urget etiam contritionis aliqualis præceptum, quando menti occurrit peccatum prout est offensa Dei.

Prob. Vel enim, cùm animo recurrit peccatum ut offensa Dei, in eo sibi complacet peccator, ut ii faciunt *qui lætantur cùm malè fecerint*; vel illud indifferenti oculo respicit; vel ad illud non reflec-

ut sine aliquo doloris & displicentiæ sensu. Atqui peccat in primâ & secundâ hypothesi. In primâ quidem, quia hujusmodi delectatio nova quædam est præteriti mali approbatio, novum proindè scelus in eo genere, qui corde applauditur, mœchiæ v. g. si gaudeat quòd mulierem seduxerit. In secundâ verò, quia patrem contemnit filius, eo ipso quo injuriam ejus, quasi extraneo factam, patienter suffert. Ergo ut mala hæc evitet peccator, saltèm imperfectè conteri debet, statim atque meminit se in Deum peccasse.

CONCLUSIO IV. Qui studiosus est salutis suæ, eam sententiam sequi practicè & aliis consulere debet, quæ contritionis præceptum urgere censet, statim ut actus ejus exeri potest.

Prob. In re controversâ præstat eam opinionem sequi, quæ hinc quidem nihil habet periculi, inde autem absque multiplici periculo negligi non potest. Atqui opinio nostra, 1°. nihil in futurum habet periculi, ut per se patet. 2°. Habet periculi plurimum adversa opinio, quæ ad dies aliquot, ad mensem, menses quatuor, imò ad annuæ confessionis tempus contritionem protrahi permittit. 1°. enim parùm consonat huic Spiritûs S. monito, quod præcepti speciem præfert: *Non tardes converti ad Dominum, & nè differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius*, Eccli. 5. 2°. Deum irridere videtur. Annon enim Dei irrisor est, qui auditâ illâ commonitione: *Non tardes converti*, alioqui *veniam ad te tanquam fur*, obfirmato animo, in rebellione suâ perseverat, nec timet incidere in manus Dei viventis? 3°. Peccatorem exponit, 1°. jacturæ temporis, quia quandiu est in statu peccati, nihil ex operibus suis percipit lucri, quod æternæ vitæ condignum sit, juxta id I. Cor. 13. *Si caritatem non habuero, nihil mihi prodest.* 2°. Periculo è peccato in peccatum proruendi; quia ut docet S. Gregorius, Hom. 11. in Ezech. *Peccatum quod per pœnitentiam non deletur, suo pondere in aliud trahit.* 3°. Periculo damnationis

æternæ, cùm in peccatores ingruat *interitus quasi tempestas, quasi dolores parientis*; & ex iis multi quotidie lectúm petant vegeti, qui uno post instanti illud audiunt; *Stulte hâc nocte animam tuam repetent à te.*

Obj. 1°. Præceptum contritionis est affirmativum. Atqui præcepta affirmativa non obligant statim & pro semper, sed determinato tempore. R. 1°. interrogando eos qui argumentum istud proponunt, an è viginti peccatorum millibus, qui eodem nixi ad unum duosve menses contritionem distulerunt, nè unus quidem in æternum perierit, hâc præsertim ætate quâ vigent subitaneæ mortes. Magnine porrò erit argumentum quod vel unum hominem damnat. R. 2°. dist. maj. Est affirmativum simul & negativum, C. affirmativum simpliciter, N. Ità enim præcipit amorem Dei, ut præcipiat nè Dei inimici tranquillè maneamus. Id enim si terrenus pater in filio abhorret, quantò plus Deus in nobis? Hinc aliud istud præceptum: *Non tardes converti ad Dominum.*

Obj. 2°. Si præceptum contritionis obliget statim ac post peccatum impleri moraliter potest, peccabit homo quoties illud negliget; centies proindè in horâ, si centies in memoriam redeat peccatum. Atqui hæc sunt contra sensum Fidelium, qui nec ista accusant, nec de iis à Confessariis interrogantur. R. nos difficultatis hujus solutionem præstolari ab adversariis. Ii nempe fatentur, 1°. hominem in probabili mortis periculo, prohinc ab initio periculosæ navigationis, teneri ad contritionem; 2°. eum qui ad quinque menses contritionem differt, novi tandem peccati reum fieri. Dicant ergo quot admittat peccata, qui per longum procellosæ navigationis tempus nè semel quidem ingemuit de peccato; vel funestum attigit tempus quo urgere incipit serii doloris præceptum. Quod reponent, id à nobis reponi putent.

Quod addunt, Confessarios de his non interrogare; sicut, inquiunt, *nec interrogare solent eos qui ab anno* non sunt confessi, an per id tempus

actus fidei, spei & caritatis elicuerint; ad summum probat è Confessariis esse non paucos qui muneri suo desint : novimus certè qui de his interrogent cùm opus est. Erit autem opus, nisi defectus ille è confessionis serie satis intelligatur; ut in iis statim intelligitur qui in habitu scelerum & plenâ Dei oblivione degunt.

An & quatenus contritio dici possit causa meritoria remissionis peccatorum, colligetur ex iis quæ dixi cap. 4. Tractatûs de Actib. hum.

§. II. *De Contritione perfectâ.*

Contritio alia est perfectâ, alia imperfecta. Perfecta quæ simpliciter contritio dicitur, est animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero ex motivo caritatis perfectæ. Contritio imperfecta quæ & attritio vocitatur, est animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero propter motivum aliquod supernaturale, seu per fidem cognitum, distinctum à motivo caritatis perfectæ. De prima quæritur 1°. an semper, an tantùm in casu necessitatis, hominem justificet, priusquam actu recipiatur Sacramentum. 2°. An sit necessariò requisita ad Sacramentum Pœnitentiæ. 3°. An ad ipsam requiratur formale Sacramenti votum, &c.

An Contritio semper justificet ante Sacramentum.

Duæ sunt eâ de re opiniones. Docet prima per contritionem, statim ut perfecta est, deleri peccata. Censet secunda per eam deleri quidem peccata cùm perfectissima est, at non deleri *ordinariè sed rarò*, extra casus necessitatis, quales sunt articulus mortis, timor scandali, &c. Ità Baïus, Estius, &c. Sit

CONCLUSIO. Contritio perfecta non tantùm in casu necessitatis, sed semper hominem Deo reconciliat, antequam Sacramentum actu recipiatur.

Prob. 1°. ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum ejus*

non recordabor. Ibid. 33. *Impietas impii non nocebi ei, in quacumque die conversus fuerit :* ubi *dies* pro momento accipitur Hebraïcâ phrasi, ut Genes. 2 *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris* Atqui iis in locis generatim promittitur cuicumque perfectè converso remissio peccatorum, eaque statim concedenda.

Prob. 2°. ex S. Leone, Epistolâ 84. *Apud Deum nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam : Cùm conversus ingemueris salvus eris.* Atqui hæc generaliter prolata nullam ferunt restrictionem pro solis necessitatis casibus.

Prob. 3°. ex Trident. sess. 14. c. 4. ubi hæc : *Et contritionem hanc aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur*, &c. Atqui verba hæc in obvio sensu intellecta, docent contritionem quando *perfectam* hanc *esse contingit*, hominem reconciliare ante usum Sacramenti, non autem aliquando reconciliare, aliquando non : unde protrita fuit hæc Baii thesis, n. 68. *Per contritionem etiam cum caritate perfectâ, & voto suscipiendi Sacramentum conjunctâ, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti*, quæ est ipsissima Estii opinio.

Obj. 1°. Perfecta fuit contritio Peccatricis, de qua Luc. 7. ait Christus : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Atqui tamen Peccatrix non statim justificata est ; sed tunc tantùm cùm ad Salvatorem accessit ; unde nec in præterito dictum est ei : *Remissa sunt*, nec in præsenti, *quoniam diligit ;* sed *quoniam dilexit.* Ergo.

R. ad 1. neg. min. & dico Peccatricem vi suæ ex multa dilectione contritionis illicò fuisse justificatam, ità ut dolor ardenti succensus caritate, veniam peccatorum solâ, ut aïunt, prioritate naturæ, non autem temporis præcesserit.

Nec nocet verbum id præsentis temporis *remittuntur*, tum quia Græci, Syri & Arabici Codice

, *remissa sunt;* tum quia vult Christus abso-
a jam datam coram hominibus confirmare :
rci 5. mulieri ait, v. 34. *Esto sana à plaga*
t hæc tamen jam *sanata* erat à profluvio
s, ibid. v. 29.
nocet rursùs quòd juxta PP. mulier *accessit*
a, *ut rediret munda;* quia hæc intelligi pos-
toto mulieris accessu adæquatè sumpto,
eniendi; & alia quæ scribit Lucas, pieta-
a exercendi votum complectitur.

2°. Paulus plenissimè contritus fuit, cùm
Damasci divinâ voce prostratus est. Atqui ta-
l tunc temporis justificatus non est; ut docet
erm. 1. & 25. de SS. ubi hæc: *Ananias*
it lupum, & fecit agnum; vel saltèm qui de
one ejus dubitare non poterat Ananias, ad mi-
ejusdem justificatione dubitavit, ut ex his
rbis patet, *Baptisare, & ablue peccata tua.* R.
in. & dico cum S. Thomâ, 1. 2. q. 112. a. 2.
, quo instanti divinâ voce percussus se ad
paratum exhibuit, justificationis gratiam esse
itum. *Ita passim Interpretes, ac nominatim S.*
us Lib. 11. *Moral. cap.* 7. ait Corn. à La-
nde quod dicit Aug. Ananiam de lupo agnum
, non sic intelligendum est quasi Paulus usque
tismum lupus esse porrexerit; id enim exhor-
ristianæ aures : sed quia Baptismus erat
o justificationis Pauli necessariò confirmativa.
ug. ipse, Serm. 175. *Quare*, inquit, *trepi-*
, *Anania, ad eum qui* JAM LUPUS NON EST?
det tibi Dominus, DE LUPO OVEM FECI.

3°. Si perfecta contritio hominem vi propriâ
iliaret, utique ante Baptismum, ut ante Pœ-
am. Atqui non ità est, siquidem Augustini
ures erant fervidæ caritatis catechumeni. At-
tamen non justificabantur ante Baptismum.
umcumque, ait S. Doct. Tract. 13. in Joan. *Ca-*
enus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis por-
on ei dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.

R. ad 1. & 2. neg. min. in qua *à dicto secundùm* ‹
arguitur *ad dictum simpliciter.* Neque enim loq
Augustinus de omnibus universim Catechume
sed de certa specie, quæ tunc temporis dominab
de iis nimirum qui suâ contenti sanctitate, quam
rium baptisatorum sanctitati præferebant, Bap
receptionem ex fastidiosa negligentia omittebar

Hujusmodi homines qui in se confidebant tanq
justi, meritò redarguit Aug. *Neque enim ait*
Lib. 4. de Bapt. cap. 25. *ullo modo dicenda est*
versio cordis ad Deum, cùm Dei Sacramentum con
nitur. Unde in forma, dist. Catechumenus, quant
cumque proficiat; id est, sibi proficere videa
sarcinam iniquitatis portat, si vel contemnat,
ex gravi negligentiâ Baptismum omittat, vel
viribus non curet in se accendere perfectam ca
tem, C. portat sarcinam iniquitatis, etiamsi
& plenâ caritate informetur, utì censet Estius,

Inst. qui Catechumeni caritatem comparat cum
ritate Conelii Centurionis, & hunc caritate suâ
metsi perfectâ, non justificatum fuisse docet; ille
ponit caritatem stare cum peccato usque ad ten
Baptismi. Atqui Augustinus comparat... Sic enim
quitur, Lib. de divers. quæst. q. 2. n. 2. *In quibu*
tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obti
dum regnum Cœlorum, sicut in Catechumenis,
in ipso Cornelio, antequam Sacramentorum parti
tione incorporaretur Ecclesiæ.... Fiunt ergo incho
nes quædam fidei, conceptionibus similes : non t
solùm concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad v
perveniatur æternam. R. neg. min. Nihil enim e
Augustino unde colligi possit Cornelium ante ad
tum Petri perfectâ donatum fuisse caritate. Imò in
ut in iis plerisque qui Catechumeni fieri incipi
quasdam tantùm *fidei inchoationes conceptionib*
miles admittere videtur : Eæ porrò ad justitiam
ponunt, sed non sufficiunt. Videtur quidem Aug
nus illas fidei inchoationes in Cornelio continuar
que ad tempus quos is per Sacramentorum par

pationem Ecclesiæ incorporatus est; verùm id de participatione in voto proximo intelligendum est, nè August. Scripturæ, Act. 44. 10. palàm contradicat.

An perfecta Contritio ad Pœnitentiæ Sacramentum necessaria sit.

Non defuêre, etiam post Tridentinum, qui affirmativam tenuerint; at invaluit opinio contraria, & meritò. Sit

Conclusio. Contritio perfecta non est necessaria ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Prob. 1°. Contritio perfecta semper justificat etiam extra Sacramentum, ut modò probavimus. Atqui contritio per se justificans non est ad Sacramentum Pœnitentiæ necessaria; 1°. quia Ecclesia verè dimittit peccata, non autem tantùm declarat ea esse dimissa, ut constat ex Cap. 3. p. 31. Atqui si ad Pœnitentiam prærequiratur contritio justificans, Ecclesia verè non dimitteret peccata, sed jam dimissa declararet; 2°. quia Pœnitentia eò Sacramentum mortuorum dicitur, quòd per se instituta sit ad suscitandos homines à morte peccati. Atqui id præstare non posset, si semper homines inveniret jam à peccati morte per contritionem suscitatos.

Prob. 2°. quia Clerus Gallic. in Comitiis anni 1700. duo *ex sancta Synodo Trid.* doceri vult & moneri, *primum, nè quis putet in utroque* Baptismi & Pœnitentiæ *Sacramento requiri; ut præviam contritionem illam quæ sit caritate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliat. Alterum*, &c. His accedit censura Facultatis Parisiensis in Seguenotii thesim nostræ adversam, de qua suprà, p. 27.

Quæres an & quale Sacramenti votum ad perfectam contritionem requiratur. Not. Votum est voluntas seu propositum recipiendi suo tempore Sacramenti. Votum vel *formale* est seu *explicitum*, quod rei cognitionem supponit, & expressam ejus voluntatem importat; vel *implicitum*, *quo quis* vult rem, non

quidem in se, seu quia hanc ignorat, seu quia ad ipsam non attendit, sed in alio, quod perfectè velle non potest, nisi necessaria ejus consectaria velit.

R. 1°. votum Sacramenti Pœnitentiæ ad perfectam contritionem requiri. Ratio est, quia ad perfectam contritionem requiritur propositum ea omnia implendi sine quibus stare non potest peccatoris justificatio. Hæc autem positis rebus ut sunt, stare non potest sine Sacramento Pœnitentiæ; quia nemo etsi perfectè contritus peccatorum remissionem actu obtinet; nisi eâ lege, ut peccata sua clavibus subjiciat. Unde Trid. sess. 14. c. 4. docet *reconciliationem quæ à contritione oritur, ipsi contritioni, sine Sacramenti voto quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

R. 2°. non requiri absolutè votum formale, sed sufficere implicitum; 1°. quia alioqui damnabitur homo, qui penè ut Jonas, è mari medio in quod demersus est, præstantem elicit contritionis actum, omisso voto confessionis, quam videt impossibilem; 2°. quia magis necessarium est in contritione propositum non peccandi de cetero, quàm confitendi: prius enim ex natura rei requiritur, posterius verò ex positiva tantùm Christi institutione. Atqui ad contritionem sufficit propositum virtuale non peccandi de cetero. Ergo à fortiori & virtuale Sacramenti propositum.

Sed de his satis: sic enim Christianus quisque puer didicit contritionis actum à Sacramenti voto finire, ut nemo hîc unquam aberret.

§. III. *De Attritione.*

Attritio, est proprii peccati detestatio, & dolor ex supernaturali motivo, ei tamen inferiori quòd contritionem perficit, conceptus cum proposito non peccandi de cetero, & spe ac petitione veniæ. Motivum illud motivo caritatis inferius, vel est peccati turpitudo, vel gehennæ metus, vel amor virtutis, beatitudinis æternæ, &c. De attritione quæritur 1°. an bona sit & utilis; idque pertinet ad dogma: 2°. an sola sufficiat in Sacramento Pœnitentiæ; & hoc pertinet ad Scholam.

Utrùm Attritio ex gehennæ metu bona ſit.

Timor in genere definitur Motus animi malum ali-
iod imminens refugientis. Timor vel eſt munda-
s, vel ſervilis, vel filialis, vel qui inter utrumque
edius eſt initialis. Timor *mundanus* ille eſt, quo
uis Deum offendit, nè temporale malum ſibi alioqui
creaturis inferendum incurrat; prout fecit Petrus,
um Chriſtum negavit. Metum hunc reprobavit
hriſtus Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt
rpus.* Unde de eo non agitur in præſens. Timor
vilis ille eſt, quo quis peccatum fugit, quia ſer-
orum more pœnam peccato præparatam veretur.
autem timor vel eſt *ſerviliter ſervilis*, cùm quis
ſtinet quidem exteriùs à peccato quia pœnam me-
it, ſed ità eſt ſaltèm implicitè affectus, ut ſi abeſſet
ena, illud committeret. Vel eſt *ſimpliciter ſervilis*,
um quis abſtinet quidem à peccato tanquam in-
ictivo pœnæ, ſed ſine affectu illius committendi,
hæc abeſſet; vel ſaltèm abſtrahendo ab eo quod
ſeret, ſi pœna peccato non eſſet intenta. Timor
ialis ille eſt quo culpa timetur non ut inductiva
œnæ, ſed ut Dei, patris optimi offenſiva. Timor
itialis, is eſt quo quis peccatum fugit, tum quia
ductivum pœnæ, tum quia offenſivum Dei : ità
men ut, juxta S. Thomam 2. 2. q. 19. ſecundariò
œnam, primariò autem offenſam timeat.

Metum etiam initialem utì bonum admittunt om-
es : eum verò qui ſerviliter ſervilis ſit, rejiciunt.
'ota igitur lis in eo eſt an timor ſimpliciter ſervilis,
uo quis abſtinet à peccato ex gehennæ metu, quem
d Deum propter ſe dilectum non refert; vel in ſe
alus ſit, vel ſaltèm verum includat peccatum omiſ-
onis, quatenus ad Deum ex caritate dilectum non
efertur. Poſtremum hoc admittunt Janſeniani, ut
atet ex his Quenelli propoſitionibus; 61a. *Timor
on niſi manum cohibet : cor autem tandiu peccato ad-
icitur quandiu ab amore juſtitiæ non ducitur.* 62a.
Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud
committit in corde ſuo, &c. Sit

CONCLUSIO I. Attritio ex solo gehennæ metu concepta, bona est & utilis.

Prob. 2°. ex Scriptura. Eccli. 2. *Qui timent Dominum præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.... dicentes : Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.* Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, sed potiùs timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Unde sic : Actio, cujus motivum bonum est & salutare, nonnisi bona & utilis esse potest. Atqui motivum attritionis ex solo gehennæ metu conceptæ bonum est & salutare. Motivum enim quod & justis proponitur, & peccatoribus universis, iis proinde qui necdum ullo veræ caritatis sensu moventur, bonum est & salutare. Atqui attritionis motivum, ipse videlicet gehennæ metus, & justis proponitur, & peccatoribus à quibus multi semper fuêre, præsertim apud Judæos, duræ cervicis gentem, qui vix graviorum suppliciorum formidini cederent, nedum teneræ caritatis impulsu traherentur.

Prob. 2°. ex S. August. quem ut olim Lutherani, sic nunc totum suum esse clamant Jansenistæ. S. Præsul in Psal. 27. n. 7. tres secernit timoris species, quarum prima constituit timorem castum, secunda metum servilem, quo quis timet nè quid in terrâ patiatur mali; tertiam verò his describit verbis : *Alius non in hac terra pati timet, sed gehennam timet. Audistis, cùm Evangelium legeretur : Ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Audiunt hæc homines.... timent, & continent se à peccato. Habent timorem, & per timorem continent se à peccato. Timent equidem, sed non amant justitiam : cùm autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ ; & incipit quod durum erat amari.* Et n. 8 *Ille timor nondum castus præsentiam Domini & pœnas timet : timore facit quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet nè perdat amplexus pulcher-*

timi sponsi, sed timet nè mittatur in gehennam: bonus est iste timor, utilis est, sed nondum est iste castus permanens in seculum seculi. Unde sic: Timor de quo hic loquitur Aug. est simpliciter servilis, utì Jansenius fatetur. Atqui timoris hujusce actus hominem coram Deo reum non facit. Actus enim quo quis abstinet à peccato, & tam utiliter timet, ut contrahat justitiæ consuetudinem, hominem peccati reum non facit. Sed nec actus ille merè naturalis dici potest, cùm ex actu merè naturali exurgere non possit justitiæ consuetudo, in eo potissimùm systemate, in quo omnis actus liberi arbitrii per gratiam non adjuti verum est peccatum. Atqui per timorem de quo loquitur Aug. continet se homo à peccato, & tam salubriter timet, ut habitum justitiæ & amoris sensim comparet. Ergo.

Idem S. Doctor Serm. 161. cap. 8. utrumque temporalis & æterni damni timorem prolixè discutiens quærit ab homine in adulterium propenso, cur, quod facilè posset, crimen non committat. *Respondebis*, inquit, *quia timeo gehennam, timeo supplicium ignis æterni.... Quid dicturus sum? Malè times? vanè times? Non audeo quandoquidem ipse Dominus ablato timore* hominum *subjecit timorem* gehennæ, *ubi dixit*: Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. *Cùm ergo Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, dicturus ego sum, malè times? Ista non dicam. Planè time, nihil meliùs times. Sed interrogo te: Si non te videret Deus, quando facis, faceres? Tu te vide...... Si faceres, ergo pœnam times, castitatem nondum amas, caritatem nondum habes: serviliter times. Sed time tamen, ut ista formido custodiat te, ut perducat te ad dilectionem. Timor enim iste quo gehennam times, & ideò mala non facis, continet te; & sic volentem peccare animum interiorem non sinit. Est enim quidam custos timor, quasi pædagogus legis; littera est minans, nondum gratia juvans. Custodiat tamen te timor iste dum non facis timendo, & veniet caritas.... Quantùm illa intrat, tantùm timor exit. Timor enim id agebat nè faceres;*

caritas id agit, ut nolis facere, etiamsi impunè [
admittere. Atqui hi S. Doctoris textus Quene
num systema funditùs subvertunt. Ibi quippe a[
de timore servili, per quem videlicèt solùm
mo à peccato abstinet, ità ut in aliâ hypoth
in quâ timore illo fuisset destitutus, reipsâ
casset: cùm è contrà homo caritate motus,
quidem malum operari vellet in ea hypothe
quâ nihil haberet metuendum pœnæ. At
quæcumque de hoc timore docet Augustinus
diametro adversantur iis quæ de eodem tin
docet Quenellus. 1°. Enim docet Aug. eum q
hoc timore agit, nec malè agere, nec in van
Atqui, quantumcumque timoris servilis bonita
ventitare videantur Janseniani, docent tamen
qui ex eodem timore operatur, & in vanum
malè operari. In vanum quidem, quia ex pro
53. Quenelli, *qui currit ex alio impulsu, &*
alio motivo quàm caritatis, *in vanum currit;* r
verò, quia ex propos. 45. ubi non regnat a
Dei, regnat mala cupiditas, *quæ omnes co*
actiones corrumpit; 2°. Loquitur Aug. de eo tim
actu, quem Christus *incussit, & vehementer inc*
Atqui Christus vehementer non præcipit eum
moris actum, qui ex Quen. prop. 67. Christum
sibi repræsentat nisi ut Dominum durum & intract
lem; quique ratione finis semper est pervers
adeòque veri nominis peccatum; 3°. Loquitur A
de timore, qui timentem custodit, qui ad dilec
nem perducit, qui caritati locum ità præparat,
juxta S. Doctorem Tract. 9. in Ep. Joan. *Si no*
timor, non sit *quo intret caritas.* Atqui metus
vilis, qui juxta Jansenianos merè naturalis est
gratia purè exterior, hos effectus parere non pot
4°. Loquitur August. de timore qui efficit nè
bolus cor hominis possideat, quique *animum* eti
interiorem jam *peccare* volentem *continet*, & pecc
non finit. Atqui hæc conciliari non valent cum s
temate Quenelliano, juxta quod timor manum

dem cohibet, cor verò & animum cohibere non potest. 5°. Loquitur Augustinus de timore qui differt à mortis naturalis timore, ut bonum differt à malo. Ergo loquitur de timore, qui non tantùm penès substantiam & ratione officii, sed undecumque bonus est. Ipse enim mortis timor ratione officii bonus est & necessarius.

Nec obest quòd servilis ille timor, non gratiæ juvanti, sed minanti litteræ tribuatur à S. Doctore. Id enim eo dictum est sensu, quòd gratia terrens ad antiquum potiùs quàm ad novum Testamentum pertineat; licèt & in novo debeat reperiri, secundùm id S. Doctoris in Psal. 77. *Initium est vetus Testamentum, finis novum: Timor enim prævalet in Lege, sed* & in novâ *initium sapientiæ timor Domini. Nisi* enim, ait S. Præsul. in Psalm. 149. *timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem.*

Prob. 3°. ex Trident. Sess. 6. can. 8. Ubi *si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse aut peccatores pejores facere; anathema sit.* Et Sess. 14. c. 4. declarat S. Synodus, *illam contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur.... si voluntatem peccandi excludat, donum Dei esse & Spiritûs sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis... quo Pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat.* Unde sic: Si attritio alicundè vitiosa sit, vel quia licèt sit à gratiâ, non tamen est à caritate saltèm initiali, vel quia non excludit voluntatem peccandi. Atqui stante Tridentini doctrinâ nullum ex his dici potest.

Non 1. tum quia si attritio vitiosa sit quatenùs initiali caritate destituta, vitiosum erit opus quodcumque non profluet à radice caritatis. Id autem falsum esse liquet ex Tract. de Actib. human. Hinc reprobata est anno 1690. ab Alexandro VIII. propositio isthæc: *Attritio, quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur sinè dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis.*

Non 2. quia hæc verba, *Si voluntatem peccandi excludat*, manifestè supponunt dari attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat: alioqui Concilium pro dispositione ad justificationem ridiculè proponeret attritionem, quæ in rerum naturâ non extat.

Prob. 4°. Ea actio undequaquè bona est, quæ bonum habet objectum, quæ in illud per medium legitimum tendit; quæque ex parte finis ultimi culpari non potest. Atqui attritio, 1°. bonum habet objectum. Siquidem objectum seu finis proximus attritionis est fuga pœnæ omnium maximæ. Hanc porrò pœnam vereri & fugere juxta legem Christi, bonum est & optimum. Undè suprà August. *Time, nihil est quod magis timere debeas.* 2°. Attritio in illum finem tendit per medium legitimum. Medium enim quod illa assumit, est emendatio vitæ, detestatio peccati, firmum ab eo deinceps abstinendi propopsitum, idque juxta motum Spiritûs S. nondum quidem inhabitantis, sed tamen efficaciter moventis. Atqui nihil est in hoc medio illegitimum. Si quid enim hic redargui possit, maximè implicita quædam & latitans peccandi voluntas. Atqui hoc non. Verùm enim & ab ipsis Scripturis propositum fugiendæ gehennæ medium id omne excludere debet, quod gehennam mereri potest. Atqui ipsa peccandi voluntas gehennam mereretur. Ergo attritio voluntatem hanc excludere debet; & si non excludat, haud erit veri nominis attritio. 3°. Demùm attritio ex parte finis ultimi culpari nequit. Eatenus enim ex illâ parte redargui posset, quatenùs vitiosa diceretur actio omnis, quæ ad Deum ex motivo caritatis saltèm inchoatæ non refertur. Atqui principium illud solidè confutavimus in Tract. de Act. humanis.

Obj. 1°. quod opponitur caritati, bonum esse non potest. Atqui metus, ideoque & attritio inde nata, opponitur caritati. Prob. min. ex 1. Joan. 4. *Perfecta caritas foràs mittit timorem.*

Confirm. Malè fit, quidquid fit ex alio quàm Evangelii spiritu. Sed quod fit ex timore.... Prob. min.

ex 2. Timot. 1. *Non dedit Deus nobis spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis.*

R. ad 1. neg. min. Ad 2. dist. Caritas expellit timorem, sicut magis perfectum excludit minùs perfectum : Quo sensu visio beatifica fidem & spem excludit, C. expellit timorem, ut contrarium sibi in genere mali, subd. Expellit timorem mundanum vel serviliter servilem, C. servilem simpliciter, N. Si enim caritas timorem gehennæ ut malum sibi contrarium propelleret, ubicumque esset vera caritas, hìc statim desineret timor. Id autem falsum est, cùm ex August. in Psalm. 68. Martyres ipsi mortis timorem timore inferi vicerint.

Ad confirm. dist. Malè fit quod fit ex alio, id est, ex spiritu positivè contrario spiritui Evangelii, C. quod fit ex alio, id est, ex spiritu qui in Evangelio non dominatur, nec tamen ab eo excluditur, N. Etsi porrò non decet ut Christiani Judæorum instar, timore potissimùm moveantur, constat tamen eos utiliter timore concuti; idque ab ipso Christo præceptum esse Matth. 10. Unde timor & amor non adeò sunt tota utriusque Testamenti differentia, ut vel nullus in antiquo fuerit amor, vel nullus in novo sit timor : *Utrumque in utroque est*, ait Aug. Lib. 1. de morib. Eccl. *Prævalet tamen in vetere timor, amor in novo.*

Inst. Caritas uti malum expellit quidquid inordinatum est. Atqui timor gehennæ.... Ille enim timor inordinatus est, quo quis plùs timet peccati pœnam, quàm culpam peccati. Sed qui movetur timore servili, &c. R. ad 1. neg. min. ad 2. dist. maj. Qui movetur timore serviliter servili, plùs timet pœnam, C. qui movetur timore servili sinè servilitate, N. nam non plus detestatur appretiativè pœnam quàm culpam : non enim una cum aliâ comparat, nec alteri præfert; sed præcisè detestatur gehennam propter se, & culpam propter gehennam, neutram alteri præferendo, sed præscindendo ab *appretiatione.*

Inst. 2°. ille magis æstimativè detestatur pœnam, quàm culpam, cui pœna totum est motivum detestandi culpam. Atqui peccatum timenti & detestanti propter gehennam, gehenna totum est motivum, &c. Sublato enim metu gehennæ non timeretur culpa, quæ propter solam gehennam vitari supponitur. R. neg. maj. Sicut enim non valet illatio hæc: Deus Incarnationem voluit propter homines; ergo plus amat homines quàm Incarnationem; nec isthæc quoquè: Servus diligit dominum propter cibum; ergo plus cibum diligit, quàm dominum; sic nec valet illatio quæ objicitur. Ratio ulterior est, 1°. quia actus à Spiritu S. directus, magis æstimativè detestari debet id quod majus est malum; 2°. quia tunc tantùm è duobus quæ ad eundem actum concurrunt, unum pluris quàm aliud æstimatur, cùm vel in eo ultimatè conquiescit homo, ut in sanitate qui medicinam sumit, vel unum cum altero comparat. Atqui non conquiescit homo attritus in solâ gehennæ fugâ, sed ad melius quid anhelare incipit; nec gehennam comparat cum culpâ, sed tantùm culpam odit propter gehennam: quo ferè modo vir justus qui furem suspendi videt, furtum odit propter supplicium; nec tamen plus odit suspendium quàm furtum.

Obj. 2°. Dolor ad gratiam per Sacramentum Pœnitentiæ obtinendam disponens, excludit voluntatem peccandi: *Si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ*, aït Trid. Atqui dolor ex solo metu conceptus non excludit, &c. Dolor enim ille per se solùm non excludit id quod solus amor justitiæ excludere potest. Atqui peccandi voluntatem.... Prob. min. ex eo August. Lib. 2. contra adversarium legis, &c. c. 7. *Desiderium peccandi non extinguitur nisi contrario desiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.* Et Lib. de Nat. & Gr. cap. 57. *Qui timore supplicii quod Lex minatur, non amore justitiæ, se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber est, nec alienus à voluntate peccandi. In ipsâ*

enim voluntate reus est, quâ mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut liberè faciat quod occultè desiderat. Idem docent SS. Prosper, Gregor. Bernardus, &c. Utique porrò qui actu in ipsâ voluntate reus est, actu peccat. Sed juxta August. qui ex metu servili agit, &c. Ille enim actu reus est in voluntate, qui ità affectus est ut peccare mallet, quam abstinere à peccando si pœnam non timeret. Atqui ex August. qui agit ex solo metu, ità affectus est, &c.

R. ad 1. neg. min. ad 2. dist. Voluntas peccandi non extinguitur ex Aug. nisi per desiderium rectè faciendi; non extinguitur, inquam, id est, non tollitur quoad habitum, C. non extinguitur quoad actum, subd. non extinguitur ubi deest fides operans per dilectionem latè vel strictè sumptam, C. strictiori sensu, N. Ut indubia sit hæc solutio pro 2a. parte, quæ sola difficultatem habet, duo sufficiunt. 1°. ut Augustinus expresè agnoverit peccandi desiderium actu perimi in eo qui ex metu operatur; 2°. ut dum etiam dilectionem, imò & caritatem ad bonum hominis opus requirit, non requirat eam caritatis speciem, quæ Deo propter se dilecto inhæret, sed illud tantum piæ affectionis genus, quod ei non deest qui ex metu supernaturali agit. Atqui utrumque constat. Primum liquet ex cit. serm. 161. ubi S. Doctor: *Quid*, ait, *dicturus sum* homini à crimine abstinenti nè cum diabolo ardeat. Num ei dicam: *Malè times, vanè times... ista non dicam.... Time, ut ista formido perducat te ad dilectionem*, &c. Porrò actus quo quis intùs reus foret adulterii, à quo ex metu abstinet exteriùs, eum utique ad dilectionem non perduceret. Secundum non minùs constat. Si enim Augustinus in affectu etiam naturali caritatem licitam & rectam admiserit, dubio procul admisit in actione quæ producitur ex impulsu Spiritûs S. Atqui caritatem licitam & rectam in ipso naturali affectu admisit Aug. Notum id S. Doctoris Serm. 349. *Caritas alia est divina, alia est humana, alia humana licita, alia illicita...Licita est humana caritas, quâ uxor diligitur*,

illicita, quâ meretrix vel uxor aliena. Licitam ergo caritatem habete: humana est, sed ut dixi, licita est, & ità licita, ut si defuerit, reprehendatur.

Ad textum ex Lib. de nat. & gr. dist. Qui ex metu agit, mallet peccare, sed extra hypothesim in quâ versatur, & in sensu diviso timoris, C. Mallet, id est, actu mavult in sensu composito timoris, subd. Mavult cùm humano tantùm aut serviliter servili timore movetur, C. cùm etiam movetur metu supernaturali, N. Ut attritio vitiosa foret ex eo quod objicitur capite, necessum foret ut explicitè vel implicitè pravum hunc affectum includeret: *Peccata non detestaret, si nulla eis imposita esset pœna*: Atqui licèt attritio merè humana affectum hunc includere possit, non tamen ea quæ supernaturalis est & efficax. Hæc enim donum est Spiritûs S. peccatorum ab iniquitatis viâ ad viam justitiæ revocare suadentis, prout Ninivitis contigit. Implicat porrò ut malo laboret affectu opus quod est ab efficaci S. Spiritûs impulsu. Neque hìc falluntur adversarii, nisi quia metum ex gratiâ prodeuntem cum metu purè naturali, qualis est in servo, vel in fure, comparant; aliumque ex alio metiuntur. De ceteris adi prælectiones nostras in-8°. Tom. X. p. 431. & seq.

An Attritio sola sufficiat in Sacramento Pœnitentiæ.

Ut famosam hanc disceptationem clarè pertractemus, videndum 1°. an Trid. Synodus definierit attritionem ex solo gehennæ metu conceptam, satis esse in Pœnitentiæ Sacramento; 2°. an practicè secura sit opinio, quæ attritione cognitâ quà tali contenta est; 3°. si hæc non sufficiat, quid ultra requiratur.

Conclus. I. Tridentinum nullibi definiit attritionem sufficere in Sacramento Pœnitentiæ.

Prob. 1°. Si quæ à Trid. Patribus prodiisset eâ de re definitio, huic indubiè adhæsissent Theologi, qui Concilio interfuerant, quive eidem coævi aut propè coævi vixerunt. Atqui ex iis nec pauci, nec infimæ notæ, attritionem ut justificando per se imparem ex-

plosêre ; ceteri verò nullâ eos censurâ tunc temporis affecêre. Sic Didacus Lainez, secundus S. J. Præpositus, & Pontificis in Concilio Theologus, teste Pallavicino, *dixit, Sacramento esse necessaria, pænitentiam, timorem, dilectionem, contritionem, absolutionem.* Sic & Jaïus, qui easdem sanè ad Pœnitentiam exegisset dispositiones, quas ad Baptismum, ad hunc dilectionem prærequirebat, ut scribit Pallavicinus L. 8. c. 13. Idem docuêre Salmeron, Canisius, Edmundus Augerius, Toletus L. 3. Instruct. Sacerd. c. 4. num. 8. edit. Rom. &c. Nec minùs constat Theologos, qui attritionem servilem tuiti sunt, ut Vega & D. Soto, uterque Concilii Theologus, nullam his qui aliter sentirent, notam inussisse.

Prob. 2°. Si attritionis puræ sufficientia in Tridentino definita fuerit, nulli notior esse potuit definitio hæc, quàm Sedi Apost. Atqui Apostolica Sedes definitionem hanc ignorat; & qui eam supponunt, anathemate percellit. Primum patet ex Concilio Rom. an 1725. ubi sic pag. 404. *Communis hodie est sententia, bonam esse in confessione, non tamen necessariam contritionem perfectam; quandoquidem sufficiat attritio, seu pura, seu ad summum juncta cum aliquo benevoli erga Deum amoris principio* : QUOD HACTENUS MANET A SANCTA SEDE INDECISUM. Secundum liquet ex celebri Decreto Alexandri VII. an. 1677. ubi sapiens Pontifex vetat sub pœnâ excommunicationis sibi reservatæ, nè quis omnino *audeat alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfatâ attritione ex gehennæ metu conceptâ, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hâc sanctâ Sede fuerit aliquid hâc in re definitum.* Ubi notand. attritionis formidolôsæ sententiam Alexandri VII. tempore fuisse communiorem, quia *tunc vigeret tam numerosa* Casuistarum *laxiorum cohors, ut ferè nihil non probabile haberetur.*

Prob. 3°. autoritate Cleri Gall. qui an. 1700. propositionem hanc : *Concilium Trid. adeò expressè statuit attritionem quæ supponitur esse sinè amore Dei, sufficere ad absolutionem, ut anathema pronuntiaverit adversùs negantes*; reprobavit ut *falsam, temerariam, Concilio Trid. contrariam, &c.*

Obj. 1°. Ex Trident. Sess. 14. c. 4. *Quamvis* attritio *sinè Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat ; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum disponit.* Atqui verbum *disponere*, de proximâ, adeoque de sufficienti dispositione intelligi debet: Concilium enim certam vim tribuit attritioni in Sacramento, quâ omninò caret extra Sacramentum. Atqui extra Sacramentum remota est ad gratiam dispositio. Ergo in Sacramento proxima est & sufficiens dispositio. R. ad 1. neg. min. Synodus enim verbo *disponit* consultò usa est, nè definiret attritionem in Sacramento sufficere. Cùm enim, teste Pallavicino L. 12. c. 10. conditum fuisset *à nonnullis Decretum*, quo statuebatur attritionem, *non solùm non facere hominem hypocritam, verùm etiam sufficere ad Sacramenti* Pœnitentiæ *constitutionem* : monuit *Joannes Æmilianus Tudetanus Præsul, qui stabat pro contritionis perfectæ necessitate, variare* eâ de re *Autorum sententias, atque adeò id esse tollendum*; unde *Decretum sicut nunc extat, reformatum est.* Sanè non definivit Concilium id quod solemniter declaravit se definire nolle. Atqui declaravit Concilium se definire nolle sufficientiam attritionis ; dum ex priori Decreto exponit vocem *sufficere*, quia circa sufficientiam hanc variabant Theologorum sententiæ.

Ad 2. neg. maj. Neque enim, ut malè supponunt adversarii, Trid. Patres attritionem extra Sacramentum comparant vel apponunt attritioni intra Sacramentum; nec proinde eidem in Sacramento assignant vim quâ careat extra Sacramentum, id est, vim dispositionis proximæ. 1°. quia non faciunt Patres id, quod nè facerent, decretum suum

reformarunt. 2°. quia alioqui ore rotundo dicere debuissent, attritionem, etsi, contritionis perfectæ instar, hominem ad justitiam per se deducere non possit extra Sacramentum, eum tamen ad justitiam perducere in Sacramento. Spectat ergo sacra Synodus attritionem ut in se est, non verò quatenus in Sacramento aut extra Sacramentum: de eâ autem sic spectatâ affirmat, quòd licèt per se ad justitiam peccatorum perducere nequeat, *eum tamen ad gratiam in Pænitentia Sacramento*, ubi solùm justitia peccatoribus conferri solet, *impetrandam disponit.* Unde contra Lutherum sequitur, quòd attritio licèt per se non possit reconciliare hominem extra Sacramentum, utì contritio perfecta, non sit tamen inutilis & mala.

Obj. 2°. Ex Trid. Sess. 14. c. 4. contritio in genere est pars, utique sufficiens, hujus Sacramenti. Ergo & attritio. Quod enim convenit generi, convenit & speciei. R. ad 1. dist. ant. Est pars hujus Sacramenti, quando id omne habet quod ex Traditione & Tridentino ipso requiritur ut sit pars Sacramenti, C. semper & in quocumque casu, N. Sicut enim ad Sacramentum non requiritur contritio perfecta; sic ad Sacramentum potest non sufficere quæcumque attritio. Cùm enim hæc aliquando ex solo gehennæ metu, aliquando ex superiori motivo concipiatur, aliquando incompleta est, aliquando completa; & ideò quandoque sufficit, quandoque non.

Quod dico, Attritionem aliquando ex digniori quàm metûs motivo concipi, his nititur Tridentini verbis: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu* COMMUNITER *concipitur*, &c. id enim, *communiter*, subindicat attritionem ex præstantiori quàm gehennæ motivo posse oriri. Unde è priori Decreto, ubi attritio *solùm vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu* concipi dicebatur, vox *solùm*, à Patribus deleri jussa est.

Quapropter cavendum, ne in Catechismis nudè & simpliciter definiatur attritio, *Dolor ex gehennæ metu conceptus* : sic enim restringitur Concilii definitio, quæ latiorem sensum patitur, si non prorsùs exigit.

CONCLUSIO II. Opinio quæ attritionis puræ sufficientiam docet, vel eo rejicienda est, quòd in praxi tuta non sit.

Prob. 1°. Opinio, quâ, etiamsi speculativè supponatur probabilis, practicè uti non licet, est opinio in ordine ad mores prorsùs rejicienda. Atqui opinione quæ attritionis servilis sufficientiam adstruit, uti non licet, etiamsi, &c. Ut enim opinio ista nullum practicè usum habere possit, sufficiunt duo hæc; 1°. ut eadem opinio tametsi probabilis, imò & oppositâ nonnihil probabilior (quod utique negamus) dubia tamen sit & incerta; 2°. ut extra necessitatis casum, illicitum sit in Sacramentis conferendis sequi opinionem dubiam, etsi probabilem, relictâ tutiore, qualem esse oppositam fatentur omnes. Atqui utrumque constat. Primum quidem : illa enim opinio incerta est, cujus opposita non improbabilibus fulcitur momentis, & teneri potest ut probabilis. Atqui opinio opinioni de sufficientiâ formidolosæ attritionis opposita, est ad minus probabilis. *Quis* enim, ait Henno ipse, postquam omnes intendit nervos ut attritionem puram vindicaret; *quis dicere ausit moraliter improbabilem esse opinionem, quam hoc tempore tot sustinent Episcopi, Academiæ & Theologi*, præsertim cùm *ante Tridentinum vix reperire sit autores, qui dixerint sufficere attritionem sine aliquo Dei amore benevolo. Unde Suarez scribens post Trid. de nostrâ sententiâ dicebat* : *Illa opinio nec valdè antiqua est, nec multùm communis.* Secundum non minùs constat, 1°. quia damnata est ab Innocentio XI. an. 1679. & à Clero Gallic. an 1700. hæc assertio : *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore.* 2°. quia reipsâ non licet *sequi* opinionem, quæ æternæ ruinæ periculo eum *exponit à* quo practicè tenetur. Atqui opinio, cui

sufficiens est attritio formidolosa, utpotè nec indubia nec certa, æternæ damnationis periculo eum exponeret, à quo practicè teneretur, ut docet Suarez: imò exponeret adhuc, si, quod negamus, opposità probabilior supponeretur. Quia qui solâ contentus esset attritione servili, materiam dubiam adhiberet pro certa, adeoque Sacramentum exponeret nullitati, citrà necessitatem. Neque enim negabunt adversarii Deum, qui impossibilia non jubet, eas, urgente præcepto, gratias largiri, quæ ad detestandum ex perfectiori quàm attritionis motivo peccatum, requiritur. Sicut ergo pessimè audiret Medicus, qui omissâ citrà causam medicinâ indubiè profuturâ, aliam probabiliter tantùm profuturam daret ægroto; sic à pari in præsenti materiâ.

Obj. 1°. Tuta est practicè opinio, cujus praxim approbat Ecclesia. Atqui.... Illius enim opinionis praxim approbat Ecclesia, quam sit & permittit doceri ut veram & practicè tutam. Atqui sit Ecclesia, &c. R. ad 1. neg. min. ad 2. 1°. retorq. argumentum. Illius opinionis praxim improbat Ecclesia, quam scit, & ad minus permittit rejici ut falsam & nullatenùs securam in praxi. Atqui sit Ecclesia..... Neque verò ignorat Apostolica Sedes, quæ sit eâ de re sententia seu Cleri Gallicani, cùm is etiam publicis monumentis inscripserit, seu innumerabilium toto Orbe Theologorum; cùm ex his alii suos eâ de re Libros Rom. Pontifici, alii Ministris ejus dedicaverint.

R. 2°. neg. maj. 1°. quia Thesis ista: *Debet opinio censeri probabilis, dùm non constet rejectam esse à Sede Apostolicâ tanquam improbabilem*, damnata est ab Alexandro VII. an 1665. & à Clero Gallic. an. 1700. *ut scandalosa, saluti animarum noxia, &c.* 2°. quia si quis attritionis sufficientiam approbasset, maximè Clemens X. dùm hanc nullâ censurâ notari vetuit. Porrò Clemens X. Lovaniensibus deputatis renuntiavit, *se in ea esse sententia quòd requiratur aliquis Dei amor propter se in Sacramento*; 3°. Non

magis Ecclesia servilis attritionis sufficientiam probare censenda est, quia illam doceri sinat, quàm approbasse censenda sit tot Ethicæ Christianæ corruptelas, quarum aliquot tandem proscripsit, alias, Deo dante, proscribet deinceps.

Obj. 2°. Non tenemur in materia salutis viam semper eligere tutiorem. Alioqui nequidem sufficeret caritas initialis, cùm tutior sit contritio perfecta. R. dist. ant. Non tenemur viam eligere tutiorem, cùm præsto est alia verè tuta, C. si hæc deficiat, ut in præsenti fatentur præcipui contrariæ opinionis assertores, N. Non requiritur contritio perfecta, quia hanc non requiri penè asseruit Sedes Apost. in textu ad calcem Concilii Romani apposito; & expressè definiit Ecclesia Gallic. nulla in contrarium reclamante. Aliquid verò ultrà metûs servilis impulsum probabilissimè ad salutem requiri constat ex infinitis propè monumentis, quorum aliquod deinceps excutiemus.

Conclusio III. Ad justificationem in Sacramento requiritur aliquid ultra motivum timoris.

Prob. 1°. Ex dictis opinio quæ servili attritione contenta est, nec certa est speculativè, nec practicè tuta. Ergo.

Prob. 2°. autoritate Cleri Gallic. qui an. 1700. hæc statuit: *De dilectione Dei, sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ità ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ est laboriosus Baptismus, necessariâ, hæc duo imprimis ex S. Synodo Trid. docenda esse duximus; Primum, nè quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam contritionem eam quæ sit caritate perfecta. Alterum, nè quis putet in utroque Sacramento securum se esse si præter fidei & spei actus non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem.* Et infrà vetat nè Ministri *in hoc Pœnitentiæ Sacramento, aliisque Sacramentis conferendis, sequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore, nève Pœnitentes ipsorum fidei animam suam committentes admonere cessent, ut in pœnitendo*

inchoatæ saltèm dilectionis Dei ineant viam, quæ sola secura sit, graviter peccaturi in hoc salutis discrimine, vel eo solo quòd certis incerta præponant.

Atqui in his evidenter requiritur aliquid ultra metum gehennæ. Ergo.

Istud verò quid sit controvertunt Doctores. Alii enim præter timorem requirunt amorem concupiscentiæ vel spei, quo Deum diligimus ut summum nostri bonum. Alii amorem caritatis, quo Deus diligitur propter se ipsum. Ex his verò quidam volunt amorem hunc esse per se super omnia; sed simul credunt satis esse ut sit in gradu remisso. Quidàm verò existimant non requiri ut amor ille sit per se super omnia; sed sufficere ut roboratus adminiculo timoris vel spei, omnia vincere possit, quæ necdum per se solum, utpotè adhuc debiliorem, vincere posset. Quidam demum exigunt, non ipsam caritatem, sed quemdam ejus influxum unà cum influxu aliarum virtutum: ità ut actus ex his omnibus resultans, non sit propriè & simpliciter caritas (sicut mixtum ex aqua & vino, non est propriè vinum vel aqua) sed aliquid ex iis compactum.

Sed antequam ulteriùs progrediar, paucis expendere liceat, an præsens quæstio tanto cum tumultu agitari mereatur. Sanè tota hæc controversia vel à Jansenianis contra Antijansenianos, vel ab Antijansenianis inter se agitatur. Si 1. inutiliter movetur. Cùm enim Jansenistæ omnem Christi gratiam, gratiam esse caritatis tueantur, necessum est ut in eo omni qui ad Pœnitentiæ Sacramentum accedit ex aliquo gratiæ motu, sit vera caritas, saltèm initialis. Quòd si res inter Catholicos agitur, non multò utilior videtur tota hæc disceptatio, 1°. quia qui attritionem puram sufficere judicant, digniori motivo Pœnitentes suos constanter instruunt; sicque quod speculativè docent, abjiciunt in praxi. 2°. quia nè ipsi quidem Pœnitentes discernere possunt, quo agantur spiritu, *merûs an amoris*. Erunt qui sibi *Seraphin ardentiores videantur*, & tamen vix super-

naturali moveantur impulsu. Erunt qui se silice duriores æstiment, qui tamen Dei legem plus diligant, quàm millia auri & argenti. Hinc Sancyranus eâ de re interrogatus Vincennis sic respondit n. 85. *A dit n'avoir jamais parle à qui que ce soit, si l'attrition ou contrition étoit nécessaire au Sacrement de Pénitence pour obtenir rémission de ses péchés, sachant bien que le discernement de ces mouvemens, attrition & contrition, est impossible à celui même qui prétend les avoir, à plus forte raison aux autres.* Sit jam

CONCLUSIO IV. Ad justificationem in Sacramento non sufficit amor spei vel concupiscentiæ.

Prob. quia citata superiùs Cleri Gallic. declaratio aliquid ultrà spei amorem exigit. Amor enim spei nihil aliud esse potest quàm actus spei aliquis. Atqui vetat Clerus Gallic. *nè quis putet in utroque* Baptismi & Pœnitentiæ *Sacramento securum se esse, si præter fidei & spei actus non incipiat Deum diligere tanquam omnis justitiæ fontem.*

Confirm. 1°. Jubet idem Clerus à Confessariis admoneri Pœnitentes, *ut in pænitendo inchoatæ saltèm dilectionis Dei ineant viam, quæ sola secura sit.* Unde sic: Amor quem requirunt PP. Gallicani, solus materiam Sacramenti tutam efficit, amor verò quem excludunt materiam facit solùm probabilem. Atqui dici nequit spei amorem esse materiam quæ sola tuta sit, amorem verò benevolentiæ, vel inchoatæ caritatis, materiam esse solùm probabilem. Ergo amor quem requirunt, non est amor solius spei.

Confirm. 2°. Duo faciunt Gallicani Præsules; 1°. cavent nè Presbyteri in Sacramento Pœnitentiæ conferendo sequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore; 2°. declarant opinionem, quæ in attritione inchoatam saltèm Dei dilectionem requirit, solam esse quæ secura sit. Ergo opinionem hanc non solùm probabilem, sed & securam opponunt opinioni alteri, probabili quidem, sed non securæ. Quæro autem, quæ sit illa de attritione probabilis opinio in eorum mente. An opinio

quæ attritionem naturalem sufficere docet? at illam damnant ut hæreticam. An opinio quæ statuit gehennæ metum sufficere etiam sine ullo ad Deum offensum respectu; & ideò sine ulla Dei dilectione? at hanc declarant esse perniciosam, & inducentem in hæresim. Ergo superest ut solam opinionem de attritione ex gehennæ metu & amore spei conceptâ agnoscant ut probabilem, sed minimè securam.

CONCLUSIO V. Ad attritionem ut justificet in Sacramento, requiritur aliqua Dei propter se dilectio, vel saltèm aliquis caritatis influxus.

Prob. 1°. ex Trid. Sess. 6. c. 6. ubi sic: *Disponuntur ad justitiam, dum excitati à divina gratia.... à divinæ justitiæ timore quo utiliter concutiuntur.... in spem eriguntur, fidentes sibi Deum propter Christum propitium fore, illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Ubi cum Pallavicino Lib. 8. cap. 13. *Advertendum est, per tenorem Decreti prius delineati nullam fieri dilectionis mentionem, sed Salvatorem Alepium, Claudium Jaïum, &c. monuisse, ut aliquis caritatis actus inseratur.... quia si Pœnitentia tota esset ex timore, sine amore justitiæ, & dolor esset propter pœnam tantum, non propter Dei offensam, infructuosa esset.* Ex iis sic: Eadem ad minùs in Sacramento Pœnitentiæ requiritur dispositio. quæ in Baptismo, utì docebat an. 1700. Clerus Gall. & meritò, cùm minor sit efficacia Pœnitentiæ, quàm Baptismi; & graviora peccata post Baptismum quàm ante: unde Pœnitentia Baptismus est laboriosus Atqui ex Trid. requiritur in Baptismo aliquis Dei propter se amor. Ex Trid. enim requiritur ad Baptismum amor quo Deus diligi incipiat tanquam fons omnis justitiæ. Atqui amor ille in mente Concilii est amor Dei propter se. Prob. min. Amor à Concilio requisitus, is ipse est quem inseri postulaverunt Alepius & Jaïus. Sed hi postulaverunt ut *aliquis caritatis actus insereretur*;

nomine verò caritatis ſimpliciter dictæ intelligitur amor Dei propter ſe; neque aliud intelligi poteſt, cùm amor ille actibus fidei & ſpei ſuperadditur.

Prob. 2°. Magnum Dei ſuper omnia propter ſe diligendi mandatum aliquando urget, ut alibi probavimus. Atqui nullum eſt tempus quo urgeat magis, quàm cùm homo in gratiam cum Deo regredi ſatagit. Dicant nempè adverſarii quo potiùs tempore incumbat ſuavis Deum diligendi neceſſitas, quàm cùm ſuam erga inimicos caritatem commendat; & infidelem ſponſam eâ ſuſcipit benignitate quâ ſuas non ſuſcipiant miſeri mortales. Qui igitur fieri poſſit ut tunc ac immani ingrati animi vitio immunis cenſeatur, ſi non amet? An dicent deeſſe tunc caritatis gratiam? Non puto. An eidem circa periculum tunc etiam reſiſti poſſe? At cui perſuadebunt?

Obj. 1°. Ad juſtificationem in Sacramento non requiritur actus qui ante Sacramenti ſuſceptionem juſtificet. Atqui actus caritatis, quantumvis remiſſus, ſemper juſtificat... Prob. min. 1°. ex cenſura hujus Baïanæ theſis, n. 31. *Caritas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.* 2°. ex Script. Prov. 8. *Ego diligentes me diligo.* Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, &c.*

R. ad 1. neg. min. Docet enim Tridentinum; docet & Clerus Gallic. ad Baptiſmum prærequiri aliquam Dei propter ſe dilectionem. Atqui tamen nec Tridentin. nec Clerus Gallic. crediderunt hominem ſemper ante Baptiſmum juſtificari. Ergo.

Nec nocent quæ objiciuntur. Non 1. Baïana ſiquidem propoſitio eo ſenſu proſcripta eſt, quòd perfectam ſeu intenſam caritatem cum peccato compati doceret, non autem eo quòd id de quantulâcumque caritatis veræ ſcintillâ opinaretur: alioqui S. Sedes, quæ Decreta ſua palàm violari non patitur, inchoatæ caritatis vindices, quâ datâ occaſione, perſtrinxiſſet: quod nedum fecerit, eorum opinionem pluries adjuvit.

Non 2. Sicut enim isti textus : *Qui crediderit in eum, non confundetur*, 1. Petri 2. *Omnis qui petit accipit*. Matth. 7. &c. intelliguntur servatis servandis ; adeoque de iis qui credunt, invocant & petunt quantùm & quomodo oportet : sic & textus qui Dei amorem spondent homini Deum amanti, intelligi debent de homine Deum amante quantum & quomodo oportet. Et certè verè diligit, qui diligit super omnia ex amore concupiscentiæ. Atqui tamen nemo ex solo concupiscentiæ amore justificatur. Ergo Scriptura, dum hominis amorem amore divino rependi docet, cum restrictione intelligi debet.

Obj. 2°. ex D. Thoma, 3. p. q. 70. a. 4. *Minima caritas plus diligit Deum, quàm cupiditas millia auri & argenti.* Ergo minima caritas veram Deum inter & hominem amicitiam constituit. R. 1°. neg. conseq. Nam amor spei, cùm summus est appretiativè, plus Deum diligit quàm cupiditas millia auri & argenti ; cùm eum vitæ propriæ anteponat, cui aurum non anteponit cupiditas. Atqui amor spei per se solùm par non est homini justificando. R. 2°. textum D. Thomæ esse extra rem, quia in eo agitur de caritate habituali, de ea scilicet quæ *facit dignum vitâ æternâ*. Adde quòd duo hæc toto cœlo differant : *Minima gratia potest cuilibet concupiscentiæ resistere* ; & *Minima gratia est amicitia cum Deo.*

Obj. 3°. assignari nequit quis caritatis gradus ad justificationem sufficiat : inde verò quæ scrupulorum seges. R. id quod adeò mirum videtur Tournelyo, totidem verbis doceri à S. Thoma in 4. dist. 18. q. 2. ubi sic : *Non qualiscumque metus voluntatis est præparatio sufficiens ad gratiam, sicut nec qualiscumque dolor sufficit ad remissionem peccati, sed oportet esse aliquem modum determinatum*, QUI QUIDEM HOMINI NOTUS ESSE NON POTEST. Neque hinc oritur scrupulus : sicut enim homo citra scrupulum accedit ad Eucharistiam, etsi *nescit* absolutâ certitudine *utrùm amore an odio dignus sit* ; sic postquam pensatâ coram Deo scelerum suorum magnitudine, pro-

virili conatus est spiritum doloris & amoris attrahere, confidere moraliter potest Deum sibi in necessariis minimè defuturum.

Obj. 4°. ea opinio admitti non debet, quæ Ecclesiæ praxi contradixit. Atqui... Permittit enim Ecclesia ut Sacerdotes deficiente Confessario celebrent absque prævia confessione, tantùmque requirit ut contriti sint. Atqui non supponit Ecclesia eos perfectè contritos esse; *cùm pauci admodum ad perfectam contritionem perveniant.* Aliundè verò non permittit ut celebrent in statu peccati mortalis. Ergo supponit eos, quâcumque, etiam initiali, caritate extra Sacramentum justificari. R. ad 1. neg. min. ad 2. dico cum Sylvio, vel in hoc casu Deum invisibiliter ministrare effectum Sacramenti, quod sola excludit necessitas, ut docet S. Thomas; vel permitti ut Sacerdos celebret, non quia suâ quâlicumque contritione justificatus supponatur, sed quia id sine peccato in casu necessitatis facere potest.

Obj. 5°. Si vera caritas extrà Sacramentum non justificet, Pœnitens qui cum eâ morietur absque Sacramento invincibiliter omisso, peribit in æternum. Horrendum consequens; quia fieri nequit ut sub Deo, cujus *natura bonitas*, in æternum pereat qui Deum tenerè diligendo mortuus est, iisque privetur bonis, *quæ Deus præparavit diligentibus se.* R. 1°. argumentum hoc ab iis esse solvendum, qui ad Sacramentum requirunt spei amorem super omnia, & eum per se justificationi sufficere negant; nam & in hac opinione damnabitur quis etiam super omnia Deum, & quidem intensè diligens. R. 2°. neg. seq maj. Deus enim in his casibus, vel per se supple visibile Sacerdotis ministerium; vel, ut alii volunt remissam Pœnitentis caritatem ad eum gradum pro vehit, qui obtinendæ justificationi sit idoneus. Iti S. Thomas, 3. p. q. 72. a. 7. ubi : *Si aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam non perfectè contritus accedat, per gratiam collatam in hoc* Confirmationis *Sacramento consi-*

quetur remiſſionem peccatorum. Idem de Euchariſtia docet, ibid. q. 79. art. 3.

Ceterùm objectæ hactenùs difficultates eos ferè tantùm impetunt, qui in attritione prout juſtificativâ, exigunt initialem caritatem ſuper omnia. Non deſunt porrò quibus ſufficiat caritas longè minor, ſeu quæ facit quidem ut Deus & mandata ejus ſuaviter diligantur, ſed nondum fortiter, niſi ratione ſpei adjunctæ, quæ timore gehenæ & deſiderio felicitatis æternæ mentem corroborat; alioqui facilè gravibus præſertim tentationibus ceſſuram, niſi utroque hoc motivo ſuſtentaretur: cùm è contra timor filialis, qui præ validam caritatem involvit, ità per ſe ſolum firmet hominem, ut obvias quaſque tentationes prætervolet ſolâ Deo diſplicendi formidine. Porrò, inquiunt, nihil mirum, quòd initialis ille amor extrà Sacramentum non juſtificet. Si enim per ſe & extrà Sacramentum juſtificaret, vel ratione ſuî præcisè, vel ratione actuum ſpei, ſcilicet intenſi timoris gehennæ, & fervidi deſiderii beatitudinis, quibus admixtus roboratur. Neutrum porrò dici poteſt. Non 1. hactenùs enim inauditum fuit quempiam extrà Sacramentum ſolo gehennæ metu, aut ſolo concupiſcentiæ amore juſtificari. Non 2. tum quia initialis amor per ſe debilior eſt quàm ut voluntatem ab illicitis affectibus prorsùs avellat; unde non magis gratiam ſanctificantem parere poteſt, quàm primus caloris gradus in ligno humido flammam ciere poſſit: tum quia Deus dona ſua conferre non ſolet ſtatim ac expetuntur, ſed differt donec ruptis repagulis in ea toto corde ferantur. *Petendo, & quærendo creſcis ut capias*, ait Aug. Serm. 61. *Servat tibi Deus quod non vult citò dare, ut & tu diſcas magna magnè deſiderare.* Supereſt ergo ut initialis amor, non quidem per ſe ſolum, cùm ſuper omnia non eſſe ſupponatur, ſed ratione metûs dominantis quo fulcitur, juſtificet in Sacramento.

Et hæc de pœnoſa hac materia ſufficiant. Erunt certè plures qui Pœnitenti de ſalute ſuâ ſollicito

transitum à timore ad initium aliquod caritatis non adeò difficilem existiment. Dicat is secum : Merui, & centies merui gehennam. Si præcisa esset vita mea, utì decem & octo illorum super quos cecidit turris Siloë, jamdudum agerem apud inferos : Misericordiæ igitur Domini quia non sumus consumpti; de nobis actum erat, si defecissent miserationes ejus. Quid retribuam Domino tam clementi ? Confitebor ei, non quia mihi bonus fuerit, sed quia qui mihi omnium nequissimo bonus fuerit, summè in se bonus, summè amabilis sit, &c.

Hi porrò sensus non tam ex confessione oris, quàm ex tota peccatoris agendi ratione æstimabuntur. Licebit in eo amorem supponere, qui olim avarus, dispergit nunc pauperi, qui impudicitiæ deditus, pactum jam cum oculis suis pepigit, ut nè de virgine quidem cogitet, &c. Dicat is se solo agi metu gehennæ, absolvam intrepidus, non quia solùm pœnæ timorem satis esse credam, sed quia ei contra se testimonium ferenti non credam, sicut nec crediderim Bernardo se Monachi nomine indignum profitenti.

Solvuntur practicæ quædam difficultates.

Q. 1°. an contritionis actus Pœnitente debeat elici ante confessionem, vel ipso confessionis tempore, vel ad minùs ante absolutionem.

R. 1°. eum ad minùs elici debere ante absolutionem, quia peccator sine dolore non est Pœnitens, nec dispositus ad peccati remissionem. Ergo subsequens absolutio ex defectu materiæ suo frustraretur effectu. R. 2°. necessum non esse ut actualis dolor confessionem comitetur; quia impossibile est ut qui totus ad peccatorum suorum accusationem, ad Confessarii interrogationes, ad responsa iisdem facienda intendit, contritionis actus interim eliciat. R. 3°. satis esse absolutè loquendo, ut contritio absolutionem præcedat; & id suadetur tum ex communiori Theologorum sensu, tum ex trita Confessariorum praxi, qui contritionem à Pœnitentibus post confessionem

ipsorum sollicitè exigunt, non anteà. Curandum tamen semper Pœnitenti ut ante confessionem multâ prece totum illum quo indiget dolorem accersere conetur. Ecquis confidat futurum ut brevi eo temporis spatio quod accusationem inter & absolutionem defluit, quodque totum penè audiendis Confessarii monitis destinatum est, irruant in se dispositiones ad recipiendum utiliter Sacramentum requisitæ.

Q. 2°. an ad Sacramenti valorem sufficiat contritio quæ confessionem diù antè præcesserit, sed tamen in ordine ad ipsam. R. necessum esse ut contritionis actus confessioni uniatur, non quidem physicè, sed moraliter; eâ nimirum *simultate* quæ ad actum judicialem sufficit & requiritur, quia Sacramentum, utpotè compositum morale, coalescere debet ex partibus quæ sibi, non physicè quidem, sed moraliter, coexistant. Unde qui elicito doloris actu mentem ad studium, vel aliò averterit, etsi Sacramenti suscipiendi voluntatem non abjecit, curare debet, ut dolorem breviter renovet, saltèm in fine confessionis; quia in materia tanti momenti, dimisso incerto, adhærendum est certiori.

Q. 3°. an dolor de peccatis conceptus sine ordine ad Sacramentum, in eodem Sacramento inservire possit. R. partem negantem in praxi tenendam esse: ideò enim v. g. in Baptismate ablutio, ut si materia Sacramenti exigit intentionem conficiendi ejusdem Sacramenti, quia ablutio de se indifferens est ad hunc vel illum effectum. Atqui pariter contritio de se indifferens est ad justificationem in Sacramento, aut extrà. Ergo seclusâ ipsius ad Sacramentum relatione non erit actio sacramentalis.

Q. 4°. an novo opus sit dolore, quoties nova recipitur absolutio; putà cùm quis oblitus peccati, paulò post impensam sibi absolutionem redit ad Confessarium denuò ab eo absolvendus. R. tutius esse ut nova eliciatur contritio, id tamen non videri necessarium; 1°. quia ad novam absolutionem sufficit nova confessio cum dolore moraliter perseverante;

quæ duo in præsenti casu concurrunt: 2°. quia alioqui infirmus, qui peccati oblitus, revocaret Confessarium, ab eo non posset absolvi, si antequam novum concepisset dolorem, excidisset ab usu rationis.

Q. 5°. an dolor semel conceptus per subsequens peccatum retractetur. R 1°. retractari per peccatum letale, quia per aliud retractatur peccati detestatio, & annexa veræ contritioni voluntas non peccandi ampliùs. R. 2°. per lapsum in veniale aliquod non retractari dolorem de aliis, seu venialibus, seu letiferis; quia cum sincero de mortalibus aut venialibus plurimis dolore stare potest affectus ad aliquod veniale, ut patet in justis. Quia tamen decisio hæc non caret difficultate, securius erit elicere alium doloris actum circà mortalia, aut innovare priorem actum circa omnia.

Q. 6°. an ad venialium in Sacramento remissionem requiratur contritio vel attritio. R. affirm. Ità enim necessaria est saltèm attritio, ut qui venialia sola sine ullo dolore & ullo emendationis proposito culpabiliter confitetur, mortaliter peccet, quia Sacramento materiam omnino necessariam subtrahit. Porrò ad hanc de venialibus contritione satis est ut Pœnitens sibi proponat ea vitare quomodò vitari possunt; id est, distributivè, seu singula; non collectivè, seu omnia. Huic autem venialia singula vitandi proposito addi debet propositum aliud majori studio vigilandi ad eorum diminutionem. Hujus porrò vigilantiæ debitum, etsi Christianis omnibus incumbit, at præcipuè Religiosis, quibus, cùm ex officio eniti debeant ad profectum in viâ salutis, omnimodè satagendum ut abstergant veniales culpas, veluti sordes quæ spiritalem profectum retardant. Neque tamen quia quis denuò in venialia lapsus fuerit, animis cadere, aut malè de præterita contritione augurari debet. *Ipsi enim Apostoli*, ait Episc. Castoriensis, *de his peccatis animitus quotidie dolebant, & tamen ab illis seipsos non omnimò continebant: unde quotidie eis usurpanda erat hæc oratio*: Dimitte nobis debita nostra.

Q. 7°.

Q. 7°. an qui sinè legitimâ contritione confitetur venialia sola, semper gravis noxæ reatum incurrat. R. 1°. incurrere, dempto bonæ fidei casu, quoties venialia sola sinè formali & efficaci contritione de aliquo confitetur; quia grave est sacrilegium quòd Sacramentum defectu essentialis materiæ, voluntariè nullum reddatur. Quod si de aliquo verè conteritur, etsi non de aliis, cùm validam Sacramento materiam præbeat, gravem eidem injuriam non infert. R. 2°. Non peccat letaliter, qui bonâ fide, sed falsò, contritum se existimans, venialia confitetur.

Ratio est, 1°. quia constat sanctam esse crebræ confessionis praxim, quam quotidiè frequentarunt Petrus à Luxemburgo, Carolus Borrom. & ad minimum semel in hebdomadâ piæ quæque Sodalitates. Atqui nulla erit praxis quæ plus habeat periculi, si nullum sit medium fructuosam inter & sacrilegam confessionem. Quoti enim eò peribunt, quò plus proficere conabantur? 2°. quia aloqui justus, qui imminente morte, ut leviores eluat maculas, confitetur; sed vel astantium lacrymis, vel dolorum vi distractus, haud satis veniale, cui fortiter adhærebat, peccatum detestatur, ideò duntaxat peribit, quia enixiùs voluerit coram Deo mundus comparere. Id autem quis ferat? 3°. Si justus in his circumstantiis mortiferè peccet, maximè quia debitam Sacramento materiam subtrahit: id autem dici non potest. Qui enim ex distractione tantillùm culpabili aquam loco vini funderet in Calicem irritum faceret Sacramentum, nec tamen graviter reus judicaretur. Certè Deus non perdet amicum suum ob levem negligentiam, quàm is ob humanæ mentis fragilitatem nequaquam adverterit? *Si sic iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit?*

Ceterùm instanter monendi sunt qui sæpiùs sola venialia confitentur, ut nusquam ad Sacerdotem accedant, quin contritionis donum à Deo fuerint deprecati oratione fervidâ, sensuum mortificatione, eleemosynis, aliisque pietatis operibus; & deposito pro viribus affectu *eorum quæ sibi* sunt frequentioris

lapsûs occaſio, expreſſos contritionis actus elicuerint. Vereri enim eſt nè qui vix ullam ſibi vim inferunt, determinatâ voluntate adhæreant peccatis quæ confitentur, adeoque ut minimum tepidè vivendo, tremendam illam comminationem in ſe accerſant: *Quia tepidus es, incipiam te emovere ex ore meo*, &c. Duo igitur præſtet ſagax Director: erigat animos, nè ſcrupulo vel deſperatione concidant: territet, nè mentem invadat ſocordia. Interim nè Pœnitens ſatis fortè non doleat de venialibus, in quæ frequenter labitur, curet grave anteactæ vitæ peccatum, generaliter tamen ut plurimùm, confiteri; ſed ità ut illud verè & ex animo deteſtetur.

Q. 8°. an confeſſio ſinè contritione facta poſſit ſimul eſſe valida & informis; id eſt, habere partes omnes ad valorem ſuum requiſitas, & tamen effectum gratiæ non parere propter diſpoſitionem ſubjecti. R. affirm. quia defectus contritionis impedit quidem effectum confeſſionis, ſed non valorem ejus; unde apud eundem Confeſſarium repetenda non erit, ſed ei ſolùm declarandus erit defectus contritionis, ut abſolutionem repetat. Atverò Sacramentum nuſquam informe eſt ſimul & validum; quia vel recipitur cum diſpoſitionibus neceſſariis, & tunc non modò validum eſt, ſed & formatum; vel ſinè iiſdem diſpoſitionibus recipitur, & tunc invalidum eſt & informe. Hinc informe & nullum eſt Sacramentum ab eo ſuſceptum, qui perperàm credidit ſe ſufficienti dolore inſtructum eſſe. Unde compertâ deinceps rei veritate, confeſſionem iterare, ſi Confeſſarium mutaverit, & per novam præcepto eccleſiaſtico ſatisfacere tenebitur. Contrà verò, formata ſimul & valida erit confeſſio illius, qui oblitus perjurii, credit ſe de ſolo quod accuſavit furto doluiſſe; quia reipsâ dolor ille cetera quæ memoriæ exciderant peccata, ſaltèm implicitè affecit. Quòd ſi quis furtum doluerit, ut grave peccatum, perjurium verò, putà in gratiam innocentis factum, vel nullatenùs, vel ad ſummum ex *Purgatorii* metu doleat; quia à viro docto audierit

Illud in hâc occasione non esse peccatum, vel esse peccatum duntaxat veniale. Hujus confessio erit valida, si invincibiliter perjurii gravitatem ignoraverit; invalida, si vincibiliter: quia in secunda hypothesi necessario dolore culpabiliter caruit; in primâ verò, vel à dolore simpliciter, vel saltèm à doloris gradu ex bonâ suâ fide excusatus est. Et id, si minùs in perjurio, cujus gravitatem vix ignorant agrestiores, in aliis propè innumeris casibus, ipsis etiam eruditis quotidie contingit.

Q. 9°. an satis sit si Pœnitens doleat se non dolere. R. neg. si illud *non dolere*, omnem de peccatis dolorem includat; quia requiritur dolor de peccatis, non de doloris defectu: secùs si, ut sæpè scrupulosis evenit, non dolorem, sed certam doloris qualitatem excludat; putà vehementiam, aut sensibilitatem. Porrò de intensione doloris non tam ex Pœnitentis ore, quàm ex agendi ejus ratione judicandum.

Q. 10°. quibus signis dignoscere possit Confessarius contritionem Pœnitentis: neque enim in re tanti momenti aberrare potest, quin gravi se exponat indignum absolvendi periculo. Aliundè constat è 100. confessionibus invalidis, 99. defectu contritionis irritas esse. R. Triplex secerni debet classis eorum qui se sacro Tribunali sistunt. Alii Deum timent, & piè vivunt, etsi pro humanâ fragilitate in aliqua labantur, quorum rei in manus supremi Judicis incidere nolint. Alii nihil de salute suâ solliciti, vix boni quidquam, multùm verò mali quâ datâ occasione perpetrant. Alii mediâ penè inter utrosque viâ gradiuntur, non boni prorsùs, non impendiò mali.

In primis ea ipsa quam agunt vitæ ratio, sufficiens esse solet contritionis argumentum. Rarum est ut graviter peccent; & si quid ab iis solito majus extorserit transiens quidam oculorum aut linguæ pruritus, continuò ad Petri normam flent vel ingemunt amarè, properant ad Medicum, sententiæ ejus humiliter subscripturi, penèque id unum timent nè indulgentiorem experiantur. *Hi ergo vix quidquam facessunt difficultatis.*

Secundis non sufficiet, vel desiderium aliquod veræ contritionis, & pia aliqua ad eam excitandam consideratio; vel quòd ex pio motivo ad sacrum Tribunal accedant; vel quòd peccata humiliter & simpliciter confiteantur; vel quòd Pœnitentiam, quamvis difficilem, promptè acceptent: vidimus enim qui hæc & multò plura fecerint, & tamen vitiis suis adhæserint constanter. Hæc igitur, licèt optima, nec rarò idonea quæ Confessarium moveant, sæpè etiam haud sufficiunt, non tantùm erga eos qui inimicitias gerunt veteres, qui alienam rem vel famam injustè retinent, qui in proximâ peccandi occasione versantur, qui pravæ consuetudinis nodo irretiti sunt, sed & erga eos quoque qui mirâ facilitate è bono ad malum, è malo ad bonum transeunt; qui si peccato non adhærescunt, non etiam diu in virtutum exercitio perseverant; qui per tempus seu Missionis, seu secessûs annui vivunt angelicè; post hebdomades aliquot, non in flagitia, quæ naturaliter horrent, sed in ea tamen quæ verè gravia sunt peccata, totis pedibus reversuri. Hi ergo cognoscendi primùm à Confessario, deindè ex præteritis judicandi, probandi demùm diutiùs, ut videatur an ab iis immineat idem qui antè boni & mali circulus.

Tertia peccatorum classis, cùm ipsa sit tepidorum classis, aut ad hanc proximè accedat, ex eâ Scripturæ regulâ ponderanda est: *Utinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es.... incipiam te evomere ex ore meo.* Quid porrò non vereri sit de eo statu, qui, judice Deo, ipso mortalis peccati statu utcumque deterior est. Hìc ergo conatu plurimo indiget Pœnitens præsertim quia exeundum sit ex viâ quæ, cùm justitiæ speciem præferat, nihil offerre videtur quod multo dolui dolore indigeat. His porrò conatibus si desint Pœnitentes, ut fermè solent, eorum partes supplere debet Confessarius: cùm enim curare debeat nè Sacramentum contritionis defectu irritum fiat, necessum est ut quasi induat Pœnitentium personas, iisque non rudibus tantùm, sed etiam specu-

lativè eruditis, nervosâ, & ut plurimùm brevi oratione aperiat quàm periculosum sit opus Dei facere negligenter; quàm facilè proruant in graviora, qui levibus sinè scrupulo assuefiunt; quàm sæpè gravia sint quæ habentur ut modica; quàm fluxa sit quæ è peccato prodit voluptas, &c.

Q. 11°. quibus mediis uti debeat Director ut in corde Pœnitentis contritionem pariat. R. ei satagendum, 1°. ut è pietatis Libris potissimùm autem ut è meditatione eruat motiva quæ pro conditione & statu Pœnitentis animam ejus concutiant; 2°. ut cum eo actus odii, seriique de peccato doloris efformet; 3°. ut eum his per se solum elicientis assuefaciat, dato aliquo, prout indiguerit, temporis intervallo, ut in eis se ex corde toto exerceat.

Cùm autem humana mens præcipuè moveatur timore & amore, alterutro utendum erit pro genio & indole Pœnitentis.

Rudiores, aut qui in peccatis tandem induruêre, metu in primis configi debent. Eorum igitur oculis aperiendum illud ignis ac sulphuris stagnum, in quod Angeli rebelles, Civitatum malè famosarum incolæ, ipsi fortè Pœnitentium amici, eò plerumque quòd amici, vivi missi sunt, nocte ac die cruciandi. Inde ut ad Deum sensim adducantur, subjicienda erunt bona quibus se peccando privavêre, thesauri gratiæ, pretium sanguinis Christi, filiatio Dei, æternum illud gloriæ pondus quod oculus non vidit, &c. Proponetur subindè spes damna præterita resarciendi, obtinendæ denuò stolæ quâ se ipsos miserabiliter spoliaverunt. Demùm ad Dei amorem, sinè quo nutat vel concidit Pœnitentia omnis, paulatim flectentur. Inspectis oculo fidei, seu suppliciis quæ promeruêre, seu bonis quæ adhuc comparare possunt, paulatim fiet ut confiteantur Domino, quoniam summè bonus, & in seculum misericordia ejus.

Etsi verò motiva hæc sobriè proposita penè omnibus proficere possunt; iis tamen qui multò plus in virtutem quàm *in vitium propendent*, alia digniora pro-

poni decet. His ergo, sed gradatim, subjiciantur, 1°. summa Dei majestas quæ à vili creaturâ contemnitur; infinita bonitas, quæ à propriis filiis, enutritis tenerrimè & misericorditer exaltatis, petulanter offenditur. 2°. Immensa caritas Christi, qui è cœlis descendit ovem perditam quæsiturus; qui non invenit nisi crucem passus: qui dum ab eâ mutuum amorem pro jure suo expectaret, odium pro dilectione, & novam crucem pro gratiarum actionibus consecutus est. 3°. Stupenda peccatoris cœcitas, qui Deo, patri amico, fideli in promissis, munifico remuneratori, dæmonem præfert, quo nihil homini infensius, nihil crudelius, &c.

Verùm absit ut quidquid sui muneris est implevisse se credat Confessor, quia hæc & alia id genus in aurem Pœnitentium insusurraverit. *Admonere* poterit *per strepitum vocis: si non sit intùs qui moneat, inanis* erit *strepitus* ejus. Hunc autem Spiritum qui intùs movet, sola oratio, soli, iique diuturni, inter vestibulum & altare gemitus eliciunt. Totis igitur viribus incumbat Director ut exemplo Christi sanctificet se pro Pœnitentibus suis. Eo pietatis afflatu si destitutus sit, timendum nè, licèt Tullio facundior, sit æs sonans, & cymbalum tinniens. Eo contra si plenus sit, licèt, ut Moyses, tardioris linguæ, mira operabitur.

Augustin.

Ceterùm, in praxi semper, quantùm potest, adducendi sunt Pœnitentes ad eliciendam contritionem perfectam; tum quia actus ejus Deo gratior est, utilior Pœnitenti, & idoneus qui suppleat defectus qui ex parte Ministri, vel Pœnitentis ipsius occurrere possunt, ut si alteruter non esset verè baptisatus; tum quia actus caritatis sæpissimè in vitâ eliciendus est ex præcepto.

CAPUT SEXTUM.

De Confessione.

CONFESSIO peccatorum alia est hominis ad Deum, ut Ps. 31. *Dixi, confitebor adversùm me injustitiam meam Domino*; alia hominis ad ho-

minem : & hæc vel est civilis, quâ reus crimen suum coràm Judice confitetur ; alia Sacramentalis, quâ peccator delictum suum accusat coràm Ecclesiæ Ministro, ut ab eo absolvatur : & hæc quæ præsentis est instituti, definitur, Accusatio peccatorum propriorum post Baptisma commissorum à Pœnitente legitimè facta coram Ministro competente, ad illorum absolutionem virtute clavium obtinendam.

Dicitur 1°. *accusatio*, proinde non simplex declaratio, non historica narratio, multò minùs dissimulatio, excusatio, vel ostentatio. 2°. *peccatorum propriorum*, hæc enim sola sunt confessionis nostræ materia, non defectus & tentationes prorsùs involuntariæ, non aliena delicta, nisi ex omissione vel commissione nostra fiant. 3°. *post Baptisma commissorum*, quæ enim ante ipsum commissa sunt, virtute ejùs deleri debent. 4°. *à Pœnitente legitimè facta*, id est, cum conditionibus infrà exponendis. 5°. *Ministro competenti*, proinde non Laïco, imò nec Sacerdoti cuilibet, sed tantùm jurisdictionem necessariam habenti. 6°. *ad obtinendam virtute clavium absolutionem ;* quæ verba confessionis finem ejusque efficaciam exhibent.

Idem est Græcis Exomologesis, quod Latinis confessio, nisi quod confessio unam tantùm Pœnitentiæ partem exprimit ; exomologesis verò quandoque totam Pœnitentiæ actionèm. Jam quæritur 1°. an præcepta sit confessio ; 2°. quæ sit ejus materia ; 3°. quæ conditiones.

§. I. *De divino Confessionis Præcepto.*

Divinam confessionis institutionem, ejusque adeò necessitatem de jure divino negaverunt præcipuè Lutherus, qui eam primùm adoptaverat, & Calvinus, qui ipsam in Concilio Lateran. ab Innocentio III. adinventam contendit. Sit

CONCLUSIO I. Necessitas confessionis sacramentalis efficaciter probatur ex Scripturâ.

Prob. ex Matth. 18. *ubi* peccata remittendi po-

testas Apostolis promittitur : *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo; & quæcumque solveritis, erunt soluta & in cælo.* Et Joan. 20. ubi eadem potestas de facto traditur his verbis : *Accipite Spiritum S. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis ; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Atqui, aït Trid. Seff. 14. c. 5. ex his verbis, *universa Ecclesia semper* & meritò *intellexit institutam esse à Domino integram peccatorum confessionem.* Quòd *semper* intellexerit demonstrabitur Concl. seq. Quòd *meritò*, probatur : Ad id enim tria sufficiunt. 1°. ut Christus Apostolos eorumque Successores instituerit tanquam judices eorum qui post Baptisma lapsi sunt ; 2°. ut eosdem simul constituerit peccatorum medicos ; 3°. ut neutrum munus sinè integrâ peccatorum declaratione exerceri possit. Atqui 1°. Christus eo loci Apostolos instituit Judices : Qui enim Apostolis stupendam illam potestatem concessit, vi cujus, dum unum absolvunt in cœlo & in terrâ, alterum in terrâ & in cœlo ligant, ille Apostolos verè constituit judices ; sicut Princeps eos verè facit, sed in gradu summè inferiori, Judices, quibus plenam dat vitæ & mortis potestatem. 2°. Eosdem constituit medicos peccatorum, qui enim Apostolos misit sicut ipse à Patre missus erat, adeoque cum eâdem potestate & voluntate, non intendit ut ligarent simpliciter, sed ut ligarent in ordine ad absolutionem & salutem, qui unicus fuit Christi missionis scopus. Atqui ut ligarent in ordine ad salutem, non judicum modo, sed & medicorum partes agere debuerunt ; nimirum congrua præbendo Fidelibus remedia, quibus à morte peccati ad vitæ gratiam resurgerent. 3°. Neutrum munus sinè integrâ peccatorum confessione exerceri potest ; Judex enim in statuendis pœnis æquitatem, medicus verò in designandis remediis aptitudinem servare debent. Atqui nec æquæ reo pœnæ decerni possunt, nec idonea infirmo remedia præscribi, nisi reus & æger sua etiam in specie delicta & vulnera aperiant. Ergo,

Obj. 1°. Non magis ex eo quòd Sacerdotes à Christo constituti sint Judices, colligi potest necessitas confessionis, quàm quia constituti sint à Rege Magistratus, colligi possit non alio quàm ipsorum ministerio lites componi posse. Atqui istud colligi nequit: possunt enim litigantes negotium componere, vel rectà tendere ad Regem. Ergo à pari. R. ad 1. neg. maj. Disparitas inter temporaneos Judices & Christi Ministros, duplex. Prima quòd istis claves dederit Regni cœlorum, nec perperàm. Atqui perperàm dedisset, moraliter loquendo, si aliâ longè faciliori viâ pateret introïtus ad idem Regnum. Ecquis non malit cum Calvinistis soli Deo confiteri, quàm omnes fœdati cordis recessus pandere homini? Secunda, quòd Sacerdotibus datum sit non tantùm solvere, sed & ligare. Atqui in adversariorum hypothesi possent quidem eos solvere, quibus ipsorum operâ uti placeret, sed verè ligare non possent. Quomodò enim eos ligarent efficaciter qui de solo suo ad Deum accessu solvere possent?

Obj. 2°. Scriptura nihil aliud à justificandis requirit, quàm contritionem cordis. Ergo. R. quòd sicut vera non est cordis conversio sine voluntate recipiendi Baptismi, cùm agitur de nondum baptisatis: sic nec vera est cùm de baptisatis agitur sine confessione aut ejus voto, quia utrumque à Christo æquè præscriptum est.

CONCLUSIO II. Confessionis usus & necessitas antiquâ & constanti Ecclesiæ Traditione nititur.

Prob. è selectis aliquot textibus præcipuorum Patrum, qui prioribus sex seculis, apud Calvinianos potioribus, floruêre. Tertul. L. de Pœn. c. 10. *Plerosque hoc* Confessionis *opus ut publicationem suî aut suffugere, aut de die in diem differre præsumo, pudoris magis memores quàm salutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contractâ vexatione, conscientiam medentium vitant, & ità cum verecentia sua pereunt.... Videlicet si quid humanæ notitiæ subduxerimus, proinde & Deum celabimus? An melius est*

damnatum latere, quàm palàm absolvi? Atqui ex his constat, non modò antiquam esse confessionem, sed & omninò esse necessariam; 1°. quia eâ sublatâ perit peccator penes animam, sicut sublatâ Medico occulti & verecundioris morbi cognitione perit æger secundùm corpus; 2°. quia ex ejusdem omissione efficitur ut *damnatus lateat*; seu ut latens ac peccata reticens damnetur, qui peccata sua confitens absolutus esset. Jam verò eadem confessio *de omnibus delictis, seu carne, seu spiritu, seu facto, seu voluntate commissis*, fieri debet, ut docet idem ibid. capite 4.

Cyprianus, præcipuus Seculi III. Autor, Lib. de Lapsis, eos laudat *qui, quamvis nullo sacrificii aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes exomologesim conscientiæ faciunt.... scientes scriptum esse*, Deus non deridetur.... *Confiteantur singuli..... delictum suum, dum adhuc qui deliquit in seculo est, dum admitti confessio ejus potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotes, apud Dominum grata est.* Atqui hìc confessio, 1°. fieri jubetur; 2°. Sacerdoti; 3°. de peccatis secretioribus. 1°. Fieri jubetur, quia alioqui, *deridetur Deus* quasi hominis instar ignoret crimen quod *non palàm* admissum est; 2°. Confessio *apud Sacerdotes dolenter & simpliciter fieri* præcipitur; 3°. demùm facienda præcipitur de peccatis secretioribus, nimirùm de his etiam quæ solâ *cogitatione* commissa sunt. Ergo confessio non tantùm peccata scandalosa, quæ publicæ Pœnitentiæ subjicienda erant, sed & occulta spectat, teste Cypriano, qui omnium Africæ Episcoporum calamus æstimari possit.

Idem verbo & factis docuit S. Ambrosius. Ut enim scribit Paulinus in ejus vitâ, *Quotiescumque illi aliquis ad percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ità flebat, ut & illum flere compelleret.... Causas autem criminum quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur.* En sanè confessionem secretam. Atqui

confessio hæc Ambrosii tempore necessaria judicabatur : sic enim de ejusmodi Pœnitente pergit Paulinus : *Ipse suî accusator est, ut accusando suum allevet delictum, nè habeat quòd adversarius criminetur.* Ergo per confessionem allevatur delictum, & prævenitur alioqui futura Diaboli accusatio.

S. Chrysost. L. 3. de Sacerd. c. 5. *Qui terram incolunt, datum est ut potestatem habeant quàm Deus neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit: Neque enim ad eos dictum est* : Quæcumque alligaveritis, &c. *Habent quidem & terrestres Principes vinculi potestatem, verùm corporum solùm : id autem quod dico Sacerdotum vinculum ipsam etiam animam contingit.* Neque hi verò potestate illâ, juxtà S. Doctorem, præditi sunt tantùm cùm baptisant, sed posteà etiam *cùm nobis peccata condonant.* Unde eis *immunditiam* ipsam *animæ, non purgatam probandi, sed prorsùs purgandi potestatem* tribuit. Ibid. c. 6.

Idem, Homil. de Muliere Samarit. *Qui homini detegere peccata erubescit, neque confiteri vult, in die illâ Judicii, non coràm uno vel duobus, sed universo terrarum Orbe spectante traducetur.* Atqui non aliter loquimur Catholici.

S. Aug. Serm. 353. *Lazarus processit de tumulo ; & ligatus erat, sicut sunt homines in confessione peccati agentes pœnitentiam. Jam processerunt à morte ; nam non confiterentur nisi procederent.... Sed quid Dominus Ecclesiæ suæ?* Quæ solveritis, *inquit*, in terra soluta erunt & in cœlo. *Proinde Lazaro procedente, quia implevit Dominus misericordiæ suæ bonum, perducere ad confessionem mortuum latentem, putentem : jam cetera implet Ecclesiæ ministerium.* Et num. 9. *Solent inde etiam Pagani, quasi insultare nobis... Vos, inquiunt, facitis ut peccent homines, cùm illis promittitis veniam si egerint pænitentiam*, &c. Atqui hìc habetur, per confessionem Sacerdotibus factam, peccatorum etiam latentium remissio ; eaque ità omnibus nota, ut inde *Pagani* Ecclesiæ insultandi ansam arriperent. Cùm *autem obierit* Augustinus anno 440. testis

est fidei quarto & quinto seculo in Ecclesia vigentis.

S. Leo, Epist. 82. *Christus*, inquit, *hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri confessione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Fulgentius formulam generalis peccatorum confessionis condidit, quam quisque suos ad usus accommodaret. In hac porrò Pœnitens ait: *Confitebor tibi Pater Domine cæli & terræ*; & tamen *confessio* fieri dicitur *coram homine Sacerdote*: sic autem pergit Pœnitens: *Multa mala cogitavi... Ergo corpus Domini & sanguinem ejus polluto corde & corpore, sine confessione & pœnitentiâ sciens indignus accepi.* Atqui 1°. hic statuitur confessio de iis etiam peccatis quæ *cogitatione* commissa sunt; 2°. eadem confessio fit homini, sic tamen ut Deo, cujus vices gerit Sacerdos, fieri videatur; 3°. confessio hæc adeò necessaria est, ut qui eam omisit ante communionem, reus sit corporis & sanguinis Domini. Ergo tunc ubique confessio in specie necessaria judicabatur. Etverò ad quid formula confessionis, peccata omnia singulatim recensens, si moris fuisset uni Deo confiteri?

Prob. 2°. ab exemplis eorum qui peccata sua deposuisse leguntur. S. Iren. L. 1. c. 13. scribit vitiatas ab heresiarcâ Marco feminas, ad Ecclesiam reduces, suum illud corporis & animi scelus confessas fuisse. Hæc autem confessio, seu occulta fuerit, seu ordinata ad publicam pœnitentiam, verè erat sacramentalis, cùm ad veniam per claves Ecclesiæ recipiendam tenderet. Eusebius, L. 6. Hist. c. 34. scribit Philippum Cæsarem non antè in Ecclesiam *cum reliquo populo* admissum fuisse, *quàm confessionem scelerum fecisset*, & iis qui pœnitentiæ stadium decurrebant, *se adjunxisset.* Hi porrò omnes eò tendebant ut tandem Deo & Ecclesiæ reconciliarentur. Socrates & Sozomenus famosam illam nobilis matronæ confessionem referunt, quæ tantum in Ecclesia scandalum peperit. De quo infrà. S. Ambrosius *Pœnitentium*

Confessiones secretò *excipiebat*, teste suprà Paulino. S. Eleutherius, Tornacensis Antistes, revelante Deo, secretum Clodovæi Regis peccatum cognovit, cujus confitendi eidem autor fuit. S. Isidorus Hispalensis, morti vicinus, an 363. peccata sua confessus est. Idem fecêre S. Eligius, & S. Tillo, Abbas, &c.

Prob. 3°. argumento præscriptionis: Ut confessionis prout ad salutem necessariæ fides à Christo profluere dicatur, duo sufficiunt; 1°. ut fides illa sit Græcæ pariter & Latinæ Ecclesiæ fides; 2°. ut nulla circà punctum hoc in utramque Ecclesiam irrepere potuerit mutatio. Atqui utrumque constat. Et quidem 1°. quòd Ecclesia Græca, non secùs ac Latina, necessitatem confessionis ut fidei punctum admittat, res est indubia, 1°. ex ejus Libris pœnitentialibus qui perinde ac nostri confessionem præcipiunt; 2°. ex Jeremiâ C.P. Patriarchâ, qui Augustanam Confessionem ad se missam à Lutheranis, censurâ perstrinxit, quia negaret peccata omnia per species in Pœnitentiæ Tribunali enumeranda esse; 3°. ex Synodo apud Bethleem habita an. 1672. ubi eadem astruitur Græcorum fides. 2°. Nullâ hìc suboriri potuit mutatio. Si enim, ut alibi ostendimus, nulla circà realem præsentiam oriri potuit mutatio, etsi hæc solam mentis adhæsionem requirit, quantò minùs induci potuit novitas in materia confessionis, quæ homini sibi relicto pondus videtur intollerandum? Quâ animorum conversione factum est, ut Imperatores, viri ac feminæ Principes, rudes & periti, Monachi & Sacerdotes, id jam senes facere voluerint quod juniores nè audiissent quidem esse faciendum? Ubique nunc persuasum est Catholicis necessariam esse confessionem; & hanc nihilominùs non pauci refugiunt. Quid igitur, si nossent eam sæculo uno minùs antiquam esse? Meritò igitur Trid. Sess. 14. c. 6. *Si quis negaverit confessionem sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, anathema sit.*

Obj. 1°. celebre Nectarii Patriarchæ C.P. factum, quod sic refert Socrates, L. 5. c. 19. *Sub idem tempus*

Presbyteros Ecclesiarum, qui Pœnitentiæ præerant; placuit aboleri, idque ob hujusmodi causam. Mulier quædam nobilis ad Pœnitentiarium Presbyterum accedens, delicta post Baptismum à se perpetrata sigillatim confessa erat; Presbyter verò præcepit mulieri ut jejuniis & orationibus vacaret.... Progressu temporis mulier confessa est Ecclesiæ Diaconum cum ipsâ stupri consuetudinem habuisse. Ita cùm dixisset, Diaconus quidem Ecclesiâ ejectus est; populus verò graviter commoveri cœpit... Cùm igitur eam ob causam Ecclesiastici homines dicteriis appeterentur, Eudæmon quidam, Ecclesiæ Presbyter Nectario suasit ut Pœnitentiarium Presbyterum expungeret, unumcumque verò pro arbitrio & pro animi conscientiâ ad Sacramentorum communionem sineret accedere. Hæc ego cùm ab ipso Eudæmone acceperim, Historiæ huic inserere non dubitavi.... Et initio quidem Eudæmoni ista dixi: Consilium tuum, ô Presbyter, utrùm Ecclesiæ profuerit, annon, Deus viderit. Ceterùm ansam ex eo singulis datam esse video, ut delicta sua invicem ampliùs non coarguant. Idem narrat Sozomen. L. 7. c. 16. Ex iis sic: Quod ab Ecclesia institutum est, ac deinceps ab ea sublatum occasione gravis scandali, institutionis est tantùm humanæ. Atqui peccatorum confessio ab Ecclesiâ instituta est, &c.

R. neg. min. & dico 1°. tolli potuisse Pœnitentiarum Presbyterum (sicut nunc tolli posset major Pœnitentiarius Cathedralium) absque eo quòd tolleretur confessio sacramentalis; 2°. hanc de facto non fuisse sublatam.

Quòd Pœnitentiarius ille citrà confessionis dispendium tolli potuerit, patet 1°. quia ab Ecclesiæ initio institutus non fuerat, sed tantùm occasione Novatianorum, qui Catholicos redarguebant, quòd lapsos ad communionem nimis facilè admitterent. Ergo eodem sublato res in eo erant statu quo fuerant antè Novatianos: tunc autem & anteà viguisse confessionem suprà probavimus; 2°. quia præter Pœnitentiarium hunc erant alii qui confessiones exciperent;

tum quia is solus in numerosissima civitate; qualis erat Constantinopolis, excipiendis, seu ad instructionem, ut Dallæo placet, seu ad veniam, ut volumus, omnium Fidelium confessionibus par esse non potuisset; tum quia Serapion, ut à crimine quod sacrificando commiserat, absolveretur, *unum ex Presbyteris* accersiri precatus est, tum quia ex Origene, Hom. 2. in Ps. 37. *Circumspiciendum est diligentiùs cui peccata* sua *confiteatur* Pœnitens: si autem uni tantùm confiteri licuisset, quis delectui locus? 3°. quia Pœnitentiarium hunc pro his tantùm qui in certo genere, publicæ Pœnitentiæ obnoxio, deliquissent, institutum fuisse evincit ipsa Socratis narratio. Ex ea enim constat; 1°. Pœnitentiarium hunc institutum fuisse adversùs illos, qui in Deciana persecutione sacrificaverant, quod delictum solemni pœnitentiâ mulctari solebat; 2°. eundem sublatum fuisse occasione sacrilegæ constuprationis, quæ in notitiam populi venit. Unde liquet officium ejus spectasse illos qui crimina quædam pœnitentiæ solemni subjecta perpetrassent: jam verò tolli potest qui certo peccantium generi præest, absque eo quòd abjiciatur ceterorum cura. Ergo stat 1°. Pœnitentiarium à Nectario tolli potuisse, absque eo quòd tolleretur confessio secreta.

Eufeb. 6. c. 44

Neque minùs constat reipsâ sublatam non fuisse à Nectario confessionem: 1°. enim hanc ad salutem omninò necessariam esse statuerunt Patres antiqui; idemque fecit Chrysostomus Nectarii successor, ut ex dictis constat; 2°. non graviora tantùm, ac pœnitentiæ publicæ subjecta, sed & vulgaria etiam confessioni subjacuisse ex Sozomeno apertè conficitur. Is enim scribit 1°. in eo Pœnitentiario requisitum imprimis fuisse, ut *prudentiâ* & TACITURNITATE polleret. Ad quid autem taciturnitas isthæc, si vel publica fuisset confessio, vel tantùm de criminibus publicis? 2°. mulierem illam *sua* Pœnitentiario *delicta post Baptismum perpetrata* SIGILLATIM detexisse. *Eane verò nihil admiserat* quod solemnis Pœ-

nitentiæ ſtadio non indigeret? 3°. ideò id factum? quia ad obtinendam veniam, *peccatum* NECESSARIO *confiteri oporteat*. Idne potiò ſuſtulit Nectarius quod fieri *neceſſariò* deberet? Ergo ſtat 2°. confeſſionem ſublatam non fuiſſe.

Inſt. 1°. Ex Socrate, abolitio Pœnitentiarii gravem intulit Eccleſiaſticæ diſciplinæ plagam. Atqui non ità ſe res habuiſſent, ſi ſuperfuiſſet aliquis confeſſionis uſus. An enim hodie conclamata eſſet Fidelium ſalus, ſi in Eccleſiâ aliquâ tolleretur Major Pœnitentiarius? Nequaquam ſanè; quia eodem amoto non deficerent alii. R. neg. min. Id enim vi officii ſui faciebat Major Pœnitentiarius, quod à nullo alio æquè præſtari poterat: 1°. enim morum ſanctitati cenſoriâ quâdam & publicâ autoritate invigilabat; 2°. non ea tantùm quæ ſibi ultrò à Pœnitentibus deferebantur peccata excipiebat, ſed auditis, ut tradit Socrates, teſtium delationibus, urgebat res ut ſuo ſe Tribunali offerrent, ibidem congruæ pœnitentiæ addicendos; 3°. poſt accepta ſecretò Pœnitentium flagitia, quædam deſignabat ab iis, prout Eccleſiæ intererat, in ſolemni Fidelium conventu expianda; 4°. ſcrutabatur diligenter an & quatenùs publici illi pœnitentes impoſito ſibi penſo ſatisfacerent. Atqui extincto Pœnitentiarii officio, nullus fuit qui tanta hæc bona promovere poſſet: Non alii Presbyteri, quia nullam ad id habebant juriſdictionem: non Epiſcopi, quia aliis diſtenti negotiis huic tanto vacare non poterant. Ergo ſuperſtite etiam privatâ confeſſione Diſciplinam Eccleſiaſticam graviter labefactavit Nectarius; extunc enim non alii fermè Pœnitentiæ ſubjacuerunt, quàm qui eam expeterent ſponte vel ſcandaloſum aliquid perpetraſſent, &c. Hinc patet magnum occurrere diſcrimen inter Pœnitentiarios, quales erant Nectarii tempore, & nunc ſunt, unde non ità noceret iſtorum ſuppreſſio quàm tunc nocuerit; noceret tamen plurimùm: quot vel uno Majoris Pœnitentiarii nomine deterrentur à peccato!

Inst. 2°. Si sublato Pœnitentiario permansisset obligatio confessionis privatæ, non magis quàm antea liberum fuisset ad Sacramenta pro nutu accedere. Atqui ex Socrate Nectarius *unicuique permisit pro arbitrio & pro animi sui conscientiâ ad Sacramentorum communionem accedere.* R. neg. maj. & dico 1°. abrogato semel Pœnitentiario, multò liberiorem quàm anteà fuisse communionis usum. 2°. Non ità tamen liberum fuisse, ut nulla superesset obligatio confessionis. Et quidem 1°. liquet quòd post abrogationem Pœnitentiarii multò liberior fuerit accessus ad Sacramenta. Cùm enim is sollicitè inquireret in mores Fidelium, delationes acciperet, & de peccatis quæ scandalo fuissent, admoneretur, nemo erat publicè flagitiosus qui nisi per eum ad Sacramenta accedere posset: neque satis erat eundem adiisse, nisi præscripta ab eo pœnitentia impleretur ad unguem. Hæc autem omnia simul cum ipso penè corruerunt, adeò ut præter certi ordinis facinorosos vix quisquam à sacra Mensa palàm excluderetur. At constat nihilominus 2°. semper remansisse confessionis obligationem, quæ tametsi ab hypocritis eludi faciliùs poterat, ut nunc potest, verè tamen ligabat conscientiam. Unde summa illa ad communionem accedendi libertas, de qua conqueritur Socrates, non absolutè, sed comparatè ad præcedens tempus intelligenda est. Si enim ex tunc omnimoda unicuique fuisset libertas ad sacra pro arbitrio accedendi, nulla à fortiori remansisset Pœnitentia publica; cùm hæc, & sæpè ad longum tempus, arceret à sacra Communione. Atqui tamen negat Dallæus contrà Calvinum sublatam cum Pœnitentiario fuisse publicam Pœnitentiam. Cur porrò? quia ejus deinceps supersunt monumenta. Atqui supersunt & confessionis, ut probatum est.

Obj. 2°. S. Chrysost. confessionis privatæ legem pluribus in locis subvertit, præcipuè autem Catechesi 2. *ad illuminandos*, ubi sic: *Deus peccata nostra non revelat, sed* SIBI SOLI *rationem reddere jubet,*

& sibi confiteri. Sed qui tantùm jubet hominem sibi soli sua confiteri peccata, eidem non indixit legem homini confitendi. R. dist. maj. Deus non cogit accedentes ad Baptismum peccata sua revelare, C. non cogit Fideles jam baptisatos, qui ad Pœnitentiam accedunt, N. Chrysostomus eo loci Catechumenos solos alloquitur, ut patet tum ex ipso titulo Homiliæ hujus quæ est, *ad illuminandos*, tum ex Sermonis contextu, ubi hæc: *Si quis morum vitia non correxit, nè baptisetur.* Porrò Catechumenos à confessionis lege immunes esse vel ipsis pueris notum est.

Inst. 1°. De baptisatis loquitur Chrysostomus Hom. 30. Atqui hinc declarat satis esse ut iidem Deo confiteantur. Sic ille: *Rogo, Fratres, crebriùs Deo confitemini.... Non enim te in theatrum conservorum tuorum duco; non hominibus peccata tua detegere cogo: conscientiam tuam expande coram Deo. Dic igitur ut illis hic depositis illinc abeas purus*, &c. Et Hom. 56. *Non revelavit ulcus, non in commune theatrum accusationem producit, non delictorum testes, intus in conscientia*, ASTANTE NEMINE PRÆTER EUM QUI CUNCTA VIDET. Ergo. R. dist. min. Docet Chrysostomus satis esse ut Fideles peccata sua confiteantur Deo soli, & vox *soli* excludit confessionem coram omnibus faciendam, C. & excludit Sacerdotem qui gerat vices Dei, N. Constat solutio ex ipsis qui objiciuntur locis: *Non cogit Deus*, ait S. Doctor, *in medio procedentes quæ peccavimus annuntiare. Non dico tibi ut ea dicas conservo tuo, qui te probris impetat. Non confiteris conservo tuo ut in publicum proferat.* Atqui hæc excludunt quidem confessionem, vel publicam, vel faciendam *conservo*, seu paris conditionis homini, qui audita crimina exprobret, vel evulget; sed nullatenùs excludunt confessionem Ministro Dei faciendam. Quare porrò? quia apud omnes, potissimè verò apud Græcos, confessio facta Sacerdoti, soli Deo fieri dicitur. Hinc Græcus Sacerdos confessionem excepturus, ait Pœnitenti: *Nè, quæso, erubescas, non enim mihi*

peccata enuntias, sed Deo apud quem consistis.

Inst. 2°. Qui negat homini confitendum, quamcumque homini factam confessionem excludit. Atqui Chrysost.... Sic enim habet Serm. 58. *At erubescis enuntiare peccata? Sanè quidem si coram hominibus ea dicenda essent & evulganda; non tamen ità pudere te oporteret.... Jam verò neque necessarium est testibus præsentibus confiteri.... Deus te confitentem* SOLUS *audiat.* R. dist. min. Negat homini confitendum palàm & *præsentibus testibus*, qui confessum crimen exprobrent aut evulgent, C. secretò & privatim, N. Namque Chrysost. alibi pluries docet confitendum etiam Dei Ministro. Sic Homil. de Samaritana: *Qui homini detegere peccata erubescit neque confiteri vult... in die illa judicii, non coram uno vel duobus, sed universo terrarum orbe spectante traducetur.*

Inst. 3°. Si quando urgeret necessitas confessionis, tunc certè ex Trid. sess. 13. cùm probare seipsum debet homo, ut ad Eucharistiam accedat. Atqui nè tunc quidem temporis necessaria est confessio, juxtà Chrysost. Confessio enim ad eam probationem necessaria non est, quæ per ipsum Pœnitentem, *intùs & nemine præter Deum astante*, fieri debet. Atqui ex Chrys. suprà... R. neg. maj. Non enim urget necessitas confessionis cùm homo se probat, sed postquam probavit se, & hâc probatione, quæ merum est conscientiæ examen, se se graviter peccasse detexit. Nimirùm probatio de quâ eo loco disserit Chrysost. ea est quâ homo suî *judicium instituit, & peccata sua inquirit atque examinat.* Hæc autem probatio & sinè confessione sacramentali fit, & ad eam necessariò ex natura rei non ordinatur, quia fieri potest ut quis se nullo gravi peccato teneri animadvertat. Hanc equidem probationem in graviter reis sequitur alia probatio per Sacerdotem facienda; verùm hanc non exclusit Chrysostomus; cùm è contrà plebem suam urgeret ut in majori hebdomadâ *diligenter & purè* spirituali medico, seu Sacerdoti, peccata aperiret, ut videre est *Hom. 30. in Genes.*

Obj. 3°. Patres docent peccata solâ contritione deleri. Ità S. Hilarius in Psalm. 51. Basilius in Psalm. 67. &c. R. juxta nos etiam deleri peccata per solam, modò veram, contritionem, sed non sine voto præstandi cetera necessaria. Id autem prædictis in locis non expressêre Patres; 1°. quia importunus sit, qui dum boni aliquid extollit, ea omnia recenset quæ eidem adjungi debent: unde iidem Patres eleemosynam aliquando siluerunt, etsi cum contritione necessariam. 2°. Quia in objectis textibus loquuntur de Davidis & S. Petri contritione, huic autem jungi non potuit confessio, quæ, cùm deliquit uterque, necdum erat instituta.

Obj. 4°. Gratianus qui circà an. 1151. Decretum edidit, de confessione disputat, quasi nihil hactenùs super eo capite in Ecclesia esset definitum. R. neg. ant. non enim dubitavit Gratianus de confessionis præcepto, sed de ejus defectu, an scilicet peccata dimitteret, an eadem supponeret per contritionem jam dimissa. Unde sic concludit, c. 37. *Non ergo in confessione peccatum remittitur, quod jam remissum esse probatur.* Et rursùs: *Ex quo datur intelligi, quòd antequam Sacerdotibus peccata nostra confiteamur, à lepra peccati mundamur.* Unde sic: Si qui confessionem abstulissent, ii profectò quibus persuasum erat peccata solâ contritione dimitti. Atqui ii tamen confessionem frequentabant, licèt persuasi *quòd antequam* QUISQUE *confiteatur*, jam absolutus est à peccato. Ergo.

Q. 1°. quinam divinâ confessionis lege teneantur. R. teneri adultos omnes, & solos qui post Baptisma letaliter deliquerint. 1°. Tenentur soli baptisati; quia nemo extrà Ecclesiam positus ab Ecclesia solvi aut ligari potest. 2°. Tenentur soli & omnes letaliter rei; quia mortale solum & omne necessaria est confessionis materia, ex Trid. sess. 14. c. 5.

Q. 2°. quo tempore obliget divinum gravia confitendi præceptum. R. 1°. Obligat per accidens, id *est*, ratione alterius præcepti quod citrà præviam

confessionem dignè impleri non possit, 1°. cùm recipienda est Eucharistia; & adest copia Confessarii, idque quantumvis pœnitens se contritum existimet; 2°. cùm sacra quædam functio imminet quæ statum gratiæ requirit: 3°. quoties confessio medium est necessarium ut à novo gravi peccato abstineas, vel gravem tentationem superes. R. 2°. Obligat per se, 1°. in quovis probabili mortis periculo, putà gravi morbo, partu certò vel dubiè difficili, navigatione periculosâ, instante opere unde mors evenire solet. 2°. Cùm quis vereri debet nè deinceps confiteri non possit, putà quia imminet periculum amentiæ, captivitas ab hæreticis, &c. 3°. Sæpè etiam obligat in vita extra periculum mortis; tum quia qui legem indicit, nec indicit tempus quo hæc debeat adimpleri, non vult ad extremum usque, imò nec diu, executionem ejus protrahi; tum quia experientià compertum est eos qui confessionem de die in diem protrahunt, antè rapi quàm confiteri potuerint.

Q. 3°. an urgeat præceptum confessionis statim moraliter post admissum letale. Negant plures cum S. Thoma. Affirmant alii, quorum opinio, ut animarum saluti longè tutior amplectenda videtur. 1°. Quia ex suprà probatis non licet diu contritionem post peccatum differre, ob innumera quæ dilationem hanc sequuntur pericula. Atqui eadem ferè pericula dilationem confessionis sequuntur; quia difficilis & rara est contritio quæ extra Sacramentum justificet. 2°. Quia opinio quæ uni tantùm unoquoque seculo ruinæ occasio foret, vel hoc ipso mereretur abjici. Atqui constat annis singulis perire plures, quia confessionem ad Pascha usque citra culpam differri posse crediderint.

Haud tamen credo vexandos esse ut novi ac specialis peccati reos, qui huic defuerint officio; 1°. quia facilè hic excusare possit bona fides ob contradicentium autoritatem; 2°. quia peccatum illud ex annuâ confessione satis intelligitur; 3°. quia interrogandi sint Pœnitentes quo primùm tempore post receptam

absolutionem relapsi sint, ut intelligatur annon co fessiones anteà factas iterare teneantur. Multò min redarguendus erit qui confessionem ad aliquot di differt, ut interim peccati solito gravioris venia uberiori oratione consequatur.

Q. 4°. an quis eò præcisè teneatur quamprimù peccata sua confiteri, quòd differendo incurrat p riculum eadem obliviscendi. R. probabiliùs affirm quia contraria Navarri & Sylvii opinio congruit qu dem Pœnitentium socordiæ, sed nullo quodpia mentem tranquillare possit, fundamento nititur. A enim ita arduum est peccata quædam graviora sc bere, vel paulò pòst, nè excidant à memoria, co fiteri? An absurdum est in rebus quæ ad æterna salutem spectant, exigere centesimam partem eoru quæ quotidiè pro caducis seculi rebus spontè & al criter exequuntur Mercatores?

§. II. *De Præcepto Ecclesiastico Confessionis.*

Præceptum illud emisit an. 1215. Concilium La ter. IV. sub Innocentio III. can. 21. En ipsius ve ba. *Omnis utriusque sexûs Fidelis, postquam ad ann discretionis pervenerit, omnia sua peccata confiteat fideliter, saltèm semel in anno, proprio Sacerdoti, injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adin plere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eu charistiæ Sacramentum; alioquin & vivens ab Eccl siæ ingressu arceatur, & moriens christianâ careat s pulturâ. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit jus de causâ sua confiteri peccata, licentiam prius postul & obtineat à proprio Sacerdote, cùm aliter ille ip non possit absolvere vel ligare.* Jam quæritur 1°. qu ille sit *proprius Sacerdos* cui semel in anno confiten dum; 2°. quinam hujus confessionis lege tenean tur, &c.

Conclusio. Proprius de quo Concilium Latera nense Sacerdos, est Parochus, salvo tamen Roma Pontificis & Episcoporum jure.

Prob. 1. pars. Proprius Sacerdos necessariò e

persona quædam ab aliis distincta, & cui specialior certi gregis cura incumbit; cùm sine ejus *licentiâ* ceteri gregem regere non possint. Atqui notio hæc Parocho apprimè convenit, ut ex terminis patet. Et verò proprius Sacerdos, can. 32. ille est cujus unaquæque Ecclesia curam habere debet; & à quo decimæ aliaque jura in alium citra *fraudem* transferri non possunt. Atqui hæc Parocho indubiè competunt. Hinc Martinus IV. in Constitutione *Ad Uberes: Volumus*, inquit, *ut qui Fratribus confitebuntur, suis Presbyteris Parochialibus confiteri saltèm semel in anno, prout generale Concilium statuit, teneantur.* Idem decrevêre 1°. Innoc. IV. an. 1281. Benedictus XI. an. 1304. Sixtus IV. an. 1478. 2°. plures Galliæ Synodi, ut Tolosana an. 1228. cap. 13. Biterrensis, an. 1256. cap. 46. &c. 3°. Facultas Parisiensis, quæ an. 1482. in Joanne Angelo Minoritâ, assertionem hanc; *Parochianus confessus* Mendicantibus *satisfecit Decretali*, omnis utriusque sexûs, *nec tenetur confiteri proprio suo Curato semel in anno, nec ab eo petere licentiam*, confixit ut *scandalosam, juri communi contrariam, &c.*

Prob. 2. pars; 1°. ex ipso Canonis contextu, ubi hæc: *Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justâ de causâ sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat à proprio Sacerdote, &c.* Hìc proprius Sacerdos opponitur alieno, qui nonnisi de illius licentiâ solvere potest vel ligare. Atqui sanus nemo dicet S. Pontificem in tota Ecclesia & Episcopos in sua quemque Diœcesi, alienos esse Sacerdotes, qui Parochorum licentiâ indigeant, ut Pœnitentiæ Sacramentum validè administrent. Hanc enim potestatem ab ipso Christo habent; & virtute ordinationis suæ quidquid inferioribus Sacerdotibus inest autoritatis, eminentiori ratione continent. Hinc posteriora Concilia, quæ Lateranensis Decreti sensum non ignorabant, per proprium Sacerdotem itâ Parochum intelligunt, ut nec S. Pontificem, nec Episcopos, nec ab ipsis Delegatos excludant. Sic Cla-

romontanum, an. 1263. *Proprium Sacerdotem dicimus vel ex officio, utpotè Papam, Episcopum & Curatos; vel ex commissione, sicut Fratres Prædicatores, &c. quibus Episcopus commiserit vices suas.* Idem habet Concilia Lingonense, an. 452. Atrebatense, an. 1490. &c. Unde Parochi Parisienses in publica Declaratione quam an. 1656. Gallicano Clero obtulêre, *agnoverunt Episcopos proprios esse Sacerdotes, qui jure divino, & quidem superiori & immediato, possunt Sacramenta administrare, & quibus voluerint ea administrandi facultatem concedere.*

Obj. 1°. Sacerdos proprius opponitur in Lateran. Synodo Sacerdoti communi. Atqui S. Pontifex est tantùm Sacerdos communis; idemque est de Episcopis, qui generalem tantùm in totam Diœcesim jurisdictionem habent. R. neg. maj. Sacerdos enim proprius non communi opponitur, sed extraneo; ei nimirùm qui nullam in Diœcesi jurisdictionem habet, vel saltèm non habet in hanc vel illam Diœcesis partem: quales ii erant quorum occasione conditus est Canon Later. qui nempè alterius loci Parochianos ad se accersebant, ut eis Sacramenta administrando, decimas ab ipsis perciperent.

Inst. 1°. Si Sacerdos proprius non opponatur communi, jam invitis etiam Parochis poterunt Regulares Fidelium confessiones excipere. Ad id enim satis erit ut generaliter approbentur à Sacerdote communi, seu is Papa sit, seu Episcopus. R. neg. sequelam. Si enim, ut contendimus, Parochus sit specialis ratione proprius Sacerdos, jam Regulares ex generali sive R. Pontificis sive Episcopi delegatione, annuas Fidelium confessiones renitente Parocho excipere non poterunt; quia juxtà nostram expositionem, Fideles, non simpliciter jubentur semel in anno confiteri, sed speciatim confiteri Parocho suo vel Sacerdoti alteri de illius consensu. Ergo cùm ista confessio sit Parocho reservata, non possunt Regulares eam recipere ex generali Papæ vel Episcopi approbatione; quia ex Regula 81. Juris in 6. *In generali*

concessione

concessione non veniunt ea quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. Porrò verisimile non est Papam aut Episcopum à lege per Concilium generale latâ, sinè speciali eâque gravi causâ recedere. Ergo cùm uterque vel alteruter Regulares generatim approbat, non magis eos ad annuam confessionem approbare censetur, quàm cùm Sacerdoti generatim concedit facultatem per totam Diœcesim sacramentaliter absolvendi, censetur tribuere licentiam audiendi Moniales, vel à casibus sibi reservatis absolvendi.

Inst. 2°. Si Episcopi possint delegare ad audiendas invitis Parochis, Fidelium confessiones, id poterit R. Pontifex, qui majorem his potestatem habet. Atqui eo ipso concidit jus Parochis assertum à Concilio Later. Reipsâ enim facultatem hanc concessêre Regularibus Alexand. IV. anno 1256. Clemens IV. anno 1265. & post alios plures Innoc. X. in Brevi ad Archiepiscopum Burdigalensem anno 1645. ubi hæc: *Non potest Archiepiscopus Burdig. prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica nè à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè administrare valeant personis secularibus Sacramentum Confessionis*: quod Breve executioni mandari jussit Ludovicus XIV. die 21. Martii ejusd. anni. R. dist. maj. Poterit S. Pontifex delegare, prout in Decretis summi momenti dispensare potest, id est, citrà ullam ordinis debitè constituti subversionem, C. secùs N. Non movetur hìc quæstio de potestate S. Pontificis, sed de competente ejusdem potestatis usu, quam Christi Vicarius in ædificationem tantùm à Christo accepit. Porrò, si quandoque exigere potest rerum conditio, ut Papa quosdam deleget, qui confessiones excipiant; putà cùm inferiores Prælati ovium curam negligunt; exigit plerumque debitus ordo, ut concreditam à Spiritu S. singulis Episcopis gregis portionem uni eorum curæ dimittat. Etverò an affixus uni loco Papa, & generalibus Ecclesiæ negotiis distentus, uniuscujusque Religiosi mores, doctrinamve appendere

potest in statera Sanctuarii? Sicut ergo non tam ex potestatis quàm ex notitiæ defectu, sua in causis matrimonialibus Rescripta dirigit S. Pontifex ad Episcopos, qui factorum veritatem penitùs indagare valent; ità nec Tridentinum Episcopos suprà Papam erexit, dum sanxit Sess. 23. C. 15. *nullum etiam Regularem posse confessiones Secularium, etiam Sacerdotum audire, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis idoneus judicetur;* etiamsi Sedis Apost. *privilegiis & consuetudine etiam immemorabili gaudeat*: Sed solùm Decreto illo significavit, è re esse ut Episcopi, qui prioribus oculis omnia intuentur, bonas aut malas Sacerdotum, quos in sollicitudinis suæ partem vocant, qualitates perpendant.

Quod spectat ad privilegia Regularibus ab Alexandro IV. &c. concessa, liquet ea quæ Tridentinum præcessêre, nullius jam esse roboris, utpotè ab eo revocata. Quæ verò Tridentinum subsecuta sunt, vim in Gallia non habent. Sic contra Innocentii X. Decretum, regiâ licèt autoritate munitum, insurrexêre an. 1645. Galli Præsules, ac vetuêre nè quis Regularium Paschali tempore confessiones sine Episcopi, vel Parochi licentiâ exciperet; idque Rex, & deinde Papa gratum habere rogati sunt. Sic Decretum simile Clementis X. suppressit ad Cleri preces Curia Parisiensis.

Obj. 2°. Episcopi, licèt Parochis superiores, eorum tamen jura servare debent; nedum ea infringere. Atqui infringunt, cùm inconsultis, quandoque etiam renitentibus Parochis, Regulares deputant, &c. R. neg. min. Non enim alienum jus infringit, qui suum servat: porrò Episcopi, dum aliquos è Clero seu Seculari, seu Regulari, excipiendis Fidelium confessionibus præficiunt, servant jus sibi à Christo assertum, & quo nec à se ipsis, nec à Concilio spoliari potuêre.

Hîc tria notanda; 1°. executionem Canonis; *Omnis utriusque sexûs*, strictè urgeri certis in Diœcesibus, quales sunt Remensis, Catalaunensis, Vir-

dunensis, Tullensis, Noviodunensis & Senonensis, in quibus annua confessio, sine Parochi consensu facta, irrita & iteranda declaratur. In aliis verò Diœcesibus, quæ prædicti Canonis executionem non urgent, valet confessio sine Parochi consensu extrà Parochiam facta Sacerdoti cuilibet generaliter tantùm approbato, modò adsit tacitus Episcopi consensus; qui meritò præsumitur, vel ex ipsius silentio vel ex recepta consuetudine. Quanquam ut omnem hìc in parte anxietatem tollant Parochi, suis è suggestu ante Paschalis Quindenæ initia, licentiam dare solent, vel ad ordinarios suos Directores, vel saltèm ad unum è vicinis pluribus quos assignant, recurrendi. Quod ultimum cautè fieri debet; si potest, nè dum tres nominas, quartum excludendo, offendere videaris.

2°. Parochis curandum, ut suis licentiam extrà Parochiæ fines confitendi facilè indulgeant. Tum quia id præscribunt Concilia, ut Burdigalense an. 1624. &c. Tum quia multiplici experimento constat, eos qui sibi blandiuntur, quòd Parochianos suos omnes eò adduxerint ut apud se peccata deponant, in causa esse cur plura committantur sacrilegia, quia pudor confitentium, præsertim juniorum, eorumve qui plus à Parocho dependent, ora, etiam in morte, obstruit. Unde operæ pretium est ut Parochus, maximè si solus in Ecclesia sua confessiones excipiat, identidem extraneos vocet Sacerdotes, horteturque atque etiam urgeat Parochianos, ut illis se sistant. Si enim levamen illud Monialibus ter in anno indulsit Trid. Synodus, quantò minùs rusticis erit denegandum.

3°. Animadvertendum tamen in concedendâ Parochiano licentiâ apud extraneum Sacerdotem confitendi, habendam esse rationem tum Parochiani, tum & Confessarii. Unde si prior roget ut sibi liceat confiteri apud imperitum, dubiæve fidei, vel nimis facilem, non erit audiendus. Addo, Confessarium, cui aliundè pœnitentem *cognoverit*, aliquando de

ejus statu esse admonendum. Alioqui enim cùm usuras tranquillè exerceat, officio suo desit in gravioribus, libros malos legat, absolutionem immeritam suffurabitur.

Q. 1°. an in textu Later. vox, *Omnis Fidelis*, omnes omninò baptisatos comprehendat. R. affirmat. ità ut vel ipsum R. Pontificem, aliosque à fortiori Sacerdotes complectatur: tum quia ea lex quædam est determinatio juris divini, cui subjacet Papa; tum quia consuetudo, optima legum interpres, ipsaque vim habens legis, sic Decretum de quo agimus, interpretatur. Passim tamen, in his saltèm partibus receptum est, ut Sacerdotes cuilibet in Diœcesi approbato citrà Parochi licentiam confiteantur.

Q. 2°. an pueri eâdem lege teneantur. R. affirm. Concilium enim legem suam non refert ad ætatem, sed *ad annos discretionis*, id est ad illud tempus, quo malum à bono morali discerni potest. Ergo si malitia ætatem superet, puer qui mortaliter deliquit, confiteri tenetur. In dubio an puer pleno rationis usu gaudeat, debet confiteri; tum quia pars isthæc tutior sit; tum quia non solùm mortalia certa, sed dubia etiam confiteri jubemur. Eximuntur tamen pueri à pœnis quas comminatur Decretum Lateranense: quia C. 2. *De delict.* &c. *In pueris relinqui solet inultum, quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges ducunt severiùs corrigendum.* Ceterùm nec inconsulto Episcopo quisquam, quia Paschali officio defuit, Ecclesiasticâ privandus est sepulturâ: hæ enim pœnæ Superioris sententiam prærequirunt.

Q. 3° an qui sola habet venialia, teneatur eadem confiteri. R. probabiliùs affirmat. secundùm dicta Tom. 2. p. 454. Adde quòd qui à mortali prorsùs abstinuisset, teneretur saltèm proprium suum Sacerdotem adire propter Eucharistiam: imò qui non confitetur intrà annum, debet per se rationem reddere cur id non faciat, quod moraliter loquendo, nullus facit, sed confitetur ut potest. Interim dicenti in foro Pœnitentiæ, se ab omni

peccato gravi liberum esse, fides habenda erit, nisi Parochus justas habeat rationes aliter judicandi.

Q. 4°. Quæ ab implendo annuæ confessionis præcepto excusent. R. Excusat, 1°. impossibilitas physica; nec enim Deus vel Ecclesia impossibilia jubent: 2°. incommodum grave, quod ab extrinseco & præter institutionem Sacramenti prudenter timetur; ut si justè verearis nè unus qui præsto est Sacerdos, peccatum tuum revelet, vel apertum tibi in confessione peccatum alterius intelligat. Aliud est, si incommodum confessioni intrinsecè annexum sit, putà quod à pii famâ, quam apud Confessarium obtinueras, sit tibi excidendum. Est enim onus illud confessioni prout à Christo instituta est, moraliter loquendo annexum; cùm fieri vix possit, ut ignoto semper confiteamur.

Sed an gravi laborat impedimento, qui non nisi per interpretem confiteri potest; vel qui nisi in scriptis confiteri nequit, ut si surdus sit Sacerdos, vel mutus Pœnitens?

Circa primum hæc in praxi sequerer: 1°. non redarguerem eum qui annuæ confessioni deest, quia nisi per interpretem confiteri nequit. 2°. Si per interpretem significaret, se vehementer dolere de peccatis, seque panem fortium esurire, aut eo ad vincendam tentationem indigere, non negarem, exploratâ priùs per me & per alios ejusdem agendi ratione, & datâ post signa & nutus absolutione. 3°. Plus aliquid suaderem in extremis, hortarerque ad utendum interprete, modò is notæ foret probitatis. 4°. Si, quod feminis faciliùs contingit, invictam ad id repugnantiam in eo detegerem, hærerem incertus. Non desunt certè qui cum Lugo existiment eum qui in periculo mortis nonnisi per interpretem confiteri potest, teneri omnia per ipsum mortalia accusare: quia manifestatio peccati apud duos graves sigillo obstrictos, est quidem incommodum, sed non grave adeò, ut propter illud divino mortalia omnia confitendi præcepto deesse liceat. Favet *S. Thomas* in 4. dist. 17. ubi de

præsenti casu dicit : *Quando non possumus uno modo,* DEBEMUS *secundùm quod possumus confiteri.*

Is verò qui solùm in scripto confiteri potest, non eximitur à confessione : Quia Ecclesiasticum & à fortiori divinum confessionis præceptum obligat, quando citra grave inconveniens adimpleri potest. Atqui quòd homo confiteatur in scriptis nullum habet inconveniens, quod præcaveri facilè non possit. Peccati enim manifestatio vitabitur à Pœnitente, si litteram mutet ; vel non antea scribat, sed coram Sacerdote, & statim rumpat, &c.

Q. 6°. Quæ confessario necessaria sit, ut Ecclesiæ præcepto satisfiat. R. 1°. non satisfieri per confessionem sacrilegam, qualis ea est quæ fit sine dolore idoneo, vel absque examine sufficienti. Patet id 1°. ex censura hujus propositionis : *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* 2°. Quia Ecclesiæ præceptum est juris divini determinatio. Divino autem juri non satisfit per sacrilegium.

R. 2°. Neque etiam satisfieri per confessionem ritè factam nondum secutâ absolutione. Ratio est, quia Ecclesia id præcepit quod ex Christi præcepto debitum erat : porrò Christus non præcepit confessionem utcumque, sed confessionem quæ per judicis sententiam terminetur.

Q. 7°. an qui hoc anno confiteri omisit, plura, differendo, peccata committat. R. eum unius esse reum peccati, sed pluribus æquivalentis, si permaneat idem non confitendi propositum : plura verò ab eo committi peccata, si propositum sit moraliter interruptum, & pluries renovatum, putà quoties novæ occurrunt confitendi occasiones. Etsi autem alibi docuimus, per unam confessionem satisfieri præcepto tum anni præteriti, tum & currentis ; meliùs tamen est bis confiteri, primùm pro anno præterito, & rursus pro anno currenti.

Q. 8°. an præceptum impleverit, cui ritè confesso absolutionem injustè denegavit Sacerdos. R. negat. quia per confessionem à Lateranensi præcep-

tam intelligitur confessio quam sequatur absolutio valida. Si tamen subsit spes obtinendæ postmodùm absolutionis, licebit expectare ad tempus, nè eadem pluribus iteranda sit confessio, quod sæpiùs molestum est.

Q. 9°. quibus subjaceant pœnis qui annuæ confessioni desunt. R. Nullam Jure communi præcepti hujusce transgressoribus imponi pœnam, quæ ipso facto incurratur. Lateranensis enim Canon tantùm decernit, ut vivi *ab ingressu Ecclesiæ arceantur*, post mortem verò christianâ sepulturâ priventur. Utrumque autem requirit Judicis sententiam, ut ex verbo *arceantur* constat. Unde pœna hæc incurri non potest, nisi cùm manifesta est confessionis omissio. In multis tamen Diœcesibus plectuntur excommunicatione ipso facto, qui confessioni annuæ defuerint; hæc autem censura, cùm probationem non requirat, incurritur, licèt crimen sit occultum; ut patet in hæresi occultâ, modò externâ. Repete quæ dixi Tom. 2. ubi de præceptis Ecclesiæ.

§. III. *De conditionibus Confessionis.*

Quatuor numerantur confessionis conditiones hoc expressæ versu:

Integra sit, simplex, humilis, parere parata.

1°. *Sit simplex*, id est non artificiosè composita, vel superfluis contexta, qualis est in eis qui ab extraneis abstinere nolunt, gloriunturque quòd Confessarium bis in hebdomada per horam occupent. Sed & hìc peccant Confessarii, qui novum nacti Pœnitentem, nomen ejus, familiam, & similia interrogant. Doceat Sacerdos modum confitendi accuratum, sed brevem, & necessariis contentum.

2°. *Humilis*, proindè vera, qualis esse debet rei veniam deprecantis accusatio; ideoque cum intimo propriæ indignitatis sensu, deposito fastu seculari, oculis in terram demissis, &c. Contra hanc legem peccant 1°. qui gravia sua deferunt ad ignotum, levia verò ad ordinarium Directorem: Quanquam ità

fieri melius est, quàm sacrilegium committi: modò à gravium confessione incipiatur. 2°. Qui ad excusanda peccata, eadem in conjugem, fratrem, domesticos refundunt.

3°. *Integra*, quæ peccata eorumque speciem, numerum & circumstantias, satis evolvat.

4°. *Parere parata*, talis nempe, ut Pœnitens adversùs Sacerdotem non disputet: quod sæpè faciunt rudes & semi-docti, raró verè docti & quandoque ipsis Confessariis doctiores.

Hîc expendimus, an confessio omnimodè vera esse debeat; an frequens; an integra; an necessariò facienda sit voce.

De Confessionis veritate.

Non quæritur an confessio vera esse debeat, cùm homo semper *quæcumque vera* loqui debeat: sed an quisquis in confessione mentitur, eo ipso delinquat graviter. Quod ut intelligatur, Not. pœnitentem mentiri vel in materiâ confessioni extraneâ; (quod sæpè contingit mulierculis, quæ sive ad solamen suum, sive ad proprii peccati imminutionem, gravissima de proximo effutiunt, seu mentiendo simpliciter, seu è levioribus monstra compingendo) vel in materia ipsius confessionis, ut, 1°. si neget quis se veniale quodpiam fecisse quod fecit; 2°. si neget se mortale quid perpetrasse, quod fecit quidem, sed nunc confiteri non tenetur, vel quia jam confessus sit, vel justam habeat ejus hîc & nunc reticendi causam; 3°. si neget reum se mortalis, quod admisit, & hîc & nunc confiteri tenetur; 4°. si confiteatur veniale quod non fecit; 5°. si confiteatur mortale, quod non commisit. Hîc porrò supponimus deceptorem hunc mentiri scienter, vel ex ignorantiâ culpabili. Sit

Conclusio. Mendacium in confessione commissum, quandoque letale est, & tunc Sacramentum irritat: quandoque veniale tantùm, & tunc non obest valori Sacramenti.

Prob. casuum mox recensitorum inspectu. Et 1°.

qui veniale quod non fecit, confitetur; vel simul aliquod veniale aut mortale quod fecit, confitetur, vel non. Si I. venialiter tantùm peccat, quia culpa ejus, utpotè in materia levi ac minimè necessariâ, nec Confessario, nec Sacramento gravem injuriam facere videtur: Si II. peccat mortaliter, quia nullam veram Sacramento materiam præbet.

2°. Qui mortale quod non fecit, confitetur, peccat mortaliter: quia in materiâ gravi ac necessariâ judicium Confessarii pervertit. Idem de iis est, qui in numero mortalium excedunt, vel ut certa accusant quæ dubia sunt, aut ut dubia, quæ certò sibi constant: quia & hi Judicem in gravi quæ ad judicium pertinet, materiâ fallunt. Sæpè tamen ratione bonæ fidei excusantur, saltèm à mortali, tum simplices qui fallunt penè nè fallant; quique sibi tutiorem videntur eligere semitam, certa exponendo pro dubiis, & numerum adaugendo; tum scrupulosi, qui peccata vix dubia habent pro indubiis.

3°. Qui negat reum se mortalis, quod fecit & nunc confiteri tenetur, letaliter peccat.

4°. Qui negat se fecisse veniale quod fecit, aut mortale quod fecit quidem, sed confiteri non tenetur; venialiter tantùm peccat, modò aliunde sufficientem absolutioni materiam subministret: quia nec videtur gravem irrogare injuriam Confessario cui peccatum illud aperire non tenetur; nec formam Sacramenti inutilem facit; nec impedit quin Director prudens de illo judicium ferat, quòd hìc & nunc ferre debet.

Si tamen puella mendacio constanter addicta, ideò à Communione pluries exclusa sit, hæc utique mendaciter negando se rursùm mentitam esse, Communionem quasi surripiet; idque semel, iterùm & tertio efficere poterit: quod quàm sit periculosum ex iis liquet quæ de frequenti Communione diximus. Mihi ergo tutius fuerit ejusmodi confessiones veluti dubias iterare. Idem pari de causâ dicendum de eo qui negat se reum *letalis peccati*, quia ipsum jam confes-

sus sit, vel justis de causis hîc & nunc non teneatur confiteri. Potest enim peccatum jam confessum causa esse cur in sequenti confessione denegetur, vel alio modo impendatur absolutio; ut si injungenda sit restitio, vel præscribenda contra relapsus proximasve occasiones remedia. Imo generatim timendum nè pœnitens, qui in ipsâ confessione mentitur, debitâ contritione careat, nisi culpam minuat perturbatio animi, vel intempestiva Confessoris interrogatiò.

5°. Qui inter confitendum mentirur in re propriæ confessioni extraneâ, graviter, vel leviter peccat pro ratione materiæ; graviùs tamen quàm extrà Sacramentum, ob irrogatam eidem injuriam. Et id cautè observandum, tum à Pœnitentibus, qui suâ v. g. gravi detractione novum committunt scelus, nedum priorum absolutionem recipiant; tum à Confessariis, nè garrulas mulieres, quæ vivorum ac defunctorum historiam texunt, contra debitum auscultent. Quid ergo de iis dicendum qui curiosis interrogationibus nativæ loquacitati pabulum sufficiunt?

Q. 1°. an graviter peccet, qui in confessione generali miscet peccata nondum confessa cum jam confessis, R. 1°. curandum Pœnitenti generalem confessionem peracturo, ut peccata post ultimam absolutionem commissa declaret, quia id necesse est ut præsens ejus status intelligatur. Qui tamen novam omnium delictorum confessionem instituit, quia præteritas omnes suo, vel novi Confessarii judicio, habet pro sacrilegiis, omnia ejusdem speciei peccata, seu confessa, seu non, uno contextu aperire potest: quia quidquid hactenùs deliquit, habetur pro non confesso, & ut tale puniri debet unà cum ipsis confessionibus. Suppono actualem Pœnitentis statum satis hâc viâ innotescere Confessario. R. 2°. eum qui in confessione generali, quasi animo pietatis aut ad majorem cautelam factâ, dolosè peccata necdum deposita miscet cum jam confessis, ità ut omnia jam confessa fuisse intelligantur, graviter peccare. Quia in re gravi & necessariâ decipit Sacerdotem, qui citiùs

absolvit eum quem jam ritè absolutum esse conjicit, & leviorem ei decernit pœnitentiam. Hinc Pœnitens non modo inchoare debet à peccatis post ultimam absolutionem commissis, sed & ea quæ ante ipsam oblitus erat, tanquam non confessa declarare.

Q. 2°. an qui malâ fide peccatum aliquod reticuit in confessione, confessiones omnes exinde iterare teneatur. R. huic iterandam esse cum sacrilegii sui accusatione primam illam confessionem, & quas exinde fecit cum peccati hujus iniquè suppressi memoriâ: quia hæ totidem fuêre sacrilegia. Quòd si peccatum, sacrilegii causam, & sacrilegium ipsum deinceps inculpatè oblitus sit, confessiones extunc bona fide peractas repetere non tenetur; quia formaliter integræ fuerunt, & aliis, ut supponitur, conditionibus informatæ. Hinc non semper tenetur iterare subsequas confessiones, qui prævias iterare debet.

Q. 3°. quid agendum ei, qui advertit Sacerdotem tempore confessionis dormire, aut dormiisse. R. Si id advertat confitendo, debet eum suscitare, & postrema repetere, ut intelligat num audierit. Si post confessionem advertat, debet oblatam etiam absolutionem recusare, donec in eâdem vel sequenti confessione defectum suppleverit. Si verò nesciat quæ audita vel non audita fuerint, dolendum quidem, sed necessum ut denuò totum confiteatur. Hinc curare debent Confessarii, nè eo tempore tribunali yacent, quo somno obruuntur.

De frequentia Confessionis.

Confessionis frequentiam alii laudant impensè, alii redarguunt impensiùs, utique quia sub diverso intuentur respectu. Etsi verò in materiâ, quæ pro infinitâ circumstantiarum varietate variè definienda est, nihil generali lege definiri potest, juvat nihilominùs duplicem hîc statuere regulam, quæ si fortè fallit in multis, prodesse poterit in pluribus.

Regula I. Frequens confessio, generaliter loquendo, *laudanda est, nedum* redarguenda.

Ratio est, 1°. quia hanc suis consuluêre piissimi quique Ordinum vel Congregationum utriusque sexûs Institutores; idque approbantibus Episcopis. Atqui vix credi possit homines summæ pietatis in re tam gravi cæcutiisse. 2°. quia Communitates, quæ pium & frequentem habent usum confessionis, à vitiis pluribus, nec rarò ab ipsâ mali specie abstinent; etsi harum non paucæ, ut puellæ Caritatis, in ipso penè seculi æstu versantur. 3°. quia praxim hanc exemplo suo comprobârunt sanctissimi quique posterioris ævi Sacerdotes. Sic quotidie levissima confitebatur S. Carolus Borr. qui summam illam hâc viâ consecutus est cordis puritatem, quam in ipso hodieque demiramur.

Nec nocet quòd confessio rarior esset prioribus Ecclesiæ seculis. Deus enim quædam identidem inspirat quæ pietatem nutriunt. Sic olim nec publicè circumferebatur corpus Christi in Processionibus; nec eâ, quâ nunc, solemnitate deferebatur ad ægrotos, nec palàm exponebatur in Altari. Hæc autem, licèt iis abutantur impii, pluribus, parum etiam devotis, prosunt.

Non tamen temerè & passim omnibus suadenda est frequens confessio: cùm hæc periculosa esse possit, 1°. iis qui in scrupulum vergunt; quique, nisi Directori sacram Synaxim jubenti parere assuefiant, nullâ unquam pace fruentur. 2°. Feminis, & iis etiam Sanctimonialibus quæ minùs conscientiæ munditiam in confessione inquirunt, quàm naturale solatium, vel exercendæ loquacitatis occasionem. 3°. & iis, quæ cùm vix in pietate proficiant, vix aliud in frequenti confessione, quàm immeritum pietatis nomen ambiunt.

REGULA II. Frequens confessio iis etiam utiliter suadetur, quin & præcipitur, qui necdum satis à peccato & peccati occasione sejuncti sunt.

Ratio est, quia licèt id genus homines indigni sint absolutione, plurimùm tamen ex confessione iteratâ capere possunt utilitatis. Utique enim potentibus

egent consiliis, qui crimen, v. g. corde meditantur, necdum tamen ipsum exequi potuerunt; qui jam pluris lapsi, in continuâ denuò labendi occasione positi sunt; qui sibi miserè dimissi, vix unquam peccati gravitatem ac tristes effectus intellexerunt. Atqui sicubi pia & efficacia consilia vigent, certè in sacro tribunali, ubi præsto est unctio Spiritûs S. ubi Ambrosiorum lacrymæ lacrymas cient Pœnitentium; ubi lenia primùm injunguntur pietatis officia, quæ contritionem, vigilantiam custodis Angeli, ac Deiparæ magis opem alliciant.

Satagendum autem Confessario, ut quos solvere nequit, ad se post duas circiter hebdomadas revocet, iisque aliquod emendationis initium gratuletur; novos lapsus carpat, sed citrà amaritudinem hortetur ut identidem in infirmo templi angulo exclament: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Tum aliquo jam Pœnitentiæ usu, occasionum fugâ, divini verbi auditione roboratos, in austeriorem Pœnitentiæ viam paulatim inducet, donec idoneè probatos, ad absolutionem primò, & post aliquot gemituum, novæque pietatis dies, ad Agni convivium admittat.

De Confessionis integritate.

Supponendum 1°. ad debitam confessionem requiri examen eâ curâ instituendum, quam exigit res magni momenti. 1°. quia ità docet Trid. sess. 14. can. 7. ubi: *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debitâ ac diligenti præmeditatione habeatur, & circumstantias quæ speciem peccati mutant; anathema sit.* 2°. quia, ut solidè Catechismus Trid. 2. p. n. 66. qui *nimis remissè conscientiam* suam scrutantur, peccata sua *nè recordari quidem voluisse meritò videri* possunt: cùm finem nolle censeatur, qui non vult media ad finem. *Id* autem, pergit Catechismus, *si factum fuerit, confessionem iterare omninò oportebit*, aut saltem *defectum ejus* apud eundem Confessarium *reparare*.

Suppon. 2°. ad debitum examen non requiri ut in omnibus æquale sit. Minus enim iis sufficit, qui extrà peccati occasiones versantur, qui crebrò peccata deponunt, qui cùm sint timorati, noxas etiam leves memoriâ facilè retinent : nec differunt, præter morem gravius quid commiserint, recurrere ad Pœnitentiam. Aliud est de iis qui in obvia quæcumque peccata inconsideratè proruunt; unde non menses tantùm, sed & dies dierumque momenta in amaritudine animæ suæ recogitare debent. Hi autem etsi graviori indigent examine, non tamen summo; tum quia curandum ut confessio utilis sit, non nimium onerosa; tum quia sic providendum est Sacramento, ut non periclitetur sanitas cerebri.

Hinc colliges 1°. eum qui ex gravi negligentia grave quid omisit, mortaliter peccare; eique iterandam esse confessionem : Quin & Confessarius, quos ad se imparatos accedere animadvertit, remittere debet, donec idoneam conscientiæ indagandæ operam adhibuerint. Nunquam tamen acerbè objurgandi sunt, nè territi in perpetuum recedant. Imò erit iis breviter præbenda debiti examinis methodus; ac indicandum commodum tempus, quo redire possint. Leniùs quoque agendum cum rudibus, à quibus vix quidquam, nisi ut parvulos interroges, extundas. A fortiori differri non debet, cui imminet rationis vel mortis periculum. Idem est, si conjicere liceat Pœnitentem per interrogata & industriam Confessarii sufficienter dispositum iri : quod iis qui parum Sacramenta frequentant, rarò continget.

Colliges 2°. iis qui sedulùm examen parant, decurrendas essè varias classes peccatorum, quæ ad se pertinent. Unde præter capitalia peccata sigillatim percurrant Dei & Ecclesiæ mandata, negotia quæ tractarunt, aut contra debitum tractare omiserunt; loca sibi periculosa in quibus versati fuêre, prout sunt omnibus spectacula, multis cauponæ; personas quibuscum egerunt; peccata in quæ magis propendent; generalia status sui munia, quæ inter non in-

simam sedem tenent christiana prolis educatio, cura domesticorum; & alia quæ ex divino lumine, si humiliter postuletur, innotescent.

Suppon. 3°. integritatem aliam esse *materialem*, quæ est adæquata omnium quæ quis commisit peccatorum accusatio; aliam *formalem*, quæ est accusatio vel eorum duntaxat, quæ post diligens conscientiæ examen redeunt in memoriam; vel eorum quæ hìc & nunc Ecclesiæ clavibus subjicere tenetur Pœnitens. Jam quæritur utra sit necessaria, & quomodo. Sit

Conclusio I. Ad legitimam confessionem requiritur integritas formalis, non autem materialis.

Prob. 1. pars. Integritas formalis in eo sita est, quòd Pœnitens mortalia omnia quorum post diligens examen recordatur, clavibus subjiciat, quantùm hìc & nunc potest & debet. Atqui integritas illa ad confessionem requiritur. Prob. min. ex Trid. Sess. 14. c. 5. ubi sic: *Oportet à Pænitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri; etiamsi occultissima illa sint, & tantùm adversùs duo ultima Decalogi præcepta... Si enim erubescat ægrotus vulnera medico detegere, quod ignorat, medicina non sanat*, ut loquitur Hieronymus.

Prob. 2. pars: Integritas materialis quandoque, physicè vel summè moraliter impossibilis est. Atqui Christus confessionem instituendo, impossibilia hæc præcipere non intendit, prout unanimiter per Doctores suos tradit Ecclesia.

Obj. contra 1. part. 1°. quòd possit quis ab unâ censurâ absolvi, non ab aliâ. Ergo & ab uno peccato, non ab alio. 2°. quòd in judicio reus non omnia quæ malè fecit, aperire teneatur. Ergo nec in sacro Tribunali. R. ad 1. neg. conseq. Absolutio enim sacramentalis ordinatur ad justificationem, quæ stare nequit nisi omnia simul mortalia deleantur. Aliud est autem de censurarum relaxatione. Ad 2. neg. conseq. quia fori externi finis est pœna, quæ indicitur etsi reus *unum duntaxat* crimen aperiat: finis

verò Sacramenti est animæ salus, ad quam mortalium omnium abolitio requiritur.

CONCL. II. Ut confessio sit formaliter integra, debent exprimi peccatorum numerus, species & circumstantiæ speciem moraliter & mortaliter mutantes.

Prob. Confessionis Minister judicis ac medici personam gerit. Atqui nec medici officium exequi debitè potest, nisi, vulnerum numerum ac species probè norit; nec sanum de rei statu judicium ferre, nisi plenam habeat causæ totius cognitionem; adeoque tum numeri delictorum, tum eorum speciei, tum proinde circumstantiarum quæ speciem variant. Sanè aliud fertur judicium de eo qui gulæ indulsit, aliud de eo qui occidit fratrem; neque is si id in agro fecerit, eâdem afficietur pœnâ, quâ si in Templo.

Dixi 1°. *circumstantiæ speciem moraliter mutantes*: quæ enim hanc physicè tantùm variant, aperiendæ non sunt. Unde nihil ad confessionem, si alium occideris dextrâ vel sinistrâ manu; si sclopeto vel gladio, nisi eum lentiori ac duriori morte confeceris.

Dixi 2°. *& mortaliter.* Si enim circumstantiæ venialem duntaxat actui tribuant malitiæ gradum, poterit is, ut alia venialia reticeri. Imò, si circumstantia letaliter gravis facinori tuo accesserit ex ignorantiâ leviter culpabili, necessum non erit illam confiteri: putà si feriâ VI. quam eo in loco esurialem esse nesciebas, ebrietati indulseris. Addo tunc solùm aperiendas esse circumstantias, quæ speciem mutant, cùm Confessario ignotæ sunt. Unde si Sacerdos Sacerdoti suo notus contra castitatem deliquit, non tenetur voti sui circumstantiam, utpotè satis compertam, exprimere. Quòd si quis non tantùm Sacerdotii lege, sed & voto quod privatim, vel certis in Congregationibus emiserit, ad castimoniam adstrictus, alicui confiteatur, qui novum hoc ejus vinculum ignoret, tutius erit ut hanc privati voti circumstantiam aperiat, quia incertum est an idem sit voti hujus, quod Ordinis sacri vinculum.

Ex dictis colliges 1°. eos malè confiteri, qui aiunt

se *septies aut decies* hoc vel illud peccatum admisisse, quasi de numero dubitent, licèt de eo certi sint, aut ex majori examine certi esse possint. Dubia enim hæc loquendi formula tunc tantùm usurpari debet, cùm re diligenter expensâ numerus peccatorum certò definiri non potest. Etverò qui certus se quinquies pejerasse, ait se pejerasse *quinquies*, *plus* aut *minus*, dupliciter mentitur; quintum enim perjurium, de quo sibi constat, utì dubium confitetur; sextum verò ut etiam dubium, quod tamen certò scit falsum esse. Idem fermè est si dicat, *quinquies aut sexies;* nisi, quod plebei malè faciunt, numerum assignet justo majorem, ut tutiùs sibi consulat.

Colliges 2°. eos qui anteà solas peccatorum species confessi sunt, dicendo v. g. *aliquoties detraxi*, *pejeravi*, &c. teneri ad iterandas post majus examen confessiones, quotquot hoc modo apud imperitos Sacerdotes egêre. Si tamen ex accurata hujus anni confessione præcedentium defectus intelligi posset, quia uniformis fuerit in Pœnitente vivendi ratio; nihil opus foret istâ repetitione; sed tunc Pœnitenti subdenda forent paucula hæc: *Accuso omnia & singula quæ in ceteris retrò confessionibus non expressi.* Quòd si peccata quædam ab iis quæ in postremâ confessione deposuit, specie distinctâ antè commisisset, hæc denuò aperire teneretur: unde erit huic dandum idoneum tempus, quo conscientiam discutiat.

Colliges 3°. ei qui post diligens examen certò comperire non potest quot præcisè admiserit peccata, curandum esse ut numerum verò propiorem exprimat his verbis, *plus minusve.* Neque formulâ hâc utendum quasi divinando; sed cùm rebus coram Deo pensatis verisimilior apparet numerus qui assignatur. Qui verò nihil fixi detegere possunt, id saltèm agere debent, ut in quâlibet peccati specie aperiant suum vivendi morem, occasiones, propensionem, incentiva libidinis, spatium temporis, quo in exercitio peccati, peccandi voluntate, facti complacentiâ, ejusdem apud alios, *quot* & quales, jactatione per-

manserint ; ut omnibus pensatis intelligat Confessarius quoties circiter lapsi sint in mense, in hebdomada, in die.

Hîc not. eos qui particulâ *plus minusve*, post idoneum examen usi sunt, non teneri factâ semel confessione, majorem, quem posteà certè detegunt, numerum exprimere, si is numerum quem expresserunt, notabiliter non excedat. Unde qui confessus se decies, plus aut minus adulterasse, posteà deprehendit se duodecies id fecisse, non tenetur numerum hunc excedentem confiteri. Secùs si in alterutro genere quindecies lapsus sit; quia in hisce formulis, *circiter*, *plus aut minus*, non comprehenditur excessus vel defectus quicumque etiam notabilis ; sed modicus, major tamen vel minor proportionatè ad numerum expressum. Porrò ut unum ad quinque levem excessum facit, sic duo vel tria ad decem, tria vel quatuor ad viginti, &c. A contrario quatuor vel quinque grandem faciunt excessum, relativè ad decem ; & sic de ceteris.

Pœnitens perjuria 20. pro 10. bonâ fide confessus, numerum hunc retractare non tenetur ; 1°. quia minor numerus continetur in majore ; 2°. quia sibi soli nocuit Pœnitens, cùm graviorem pœnitentiam subire coactus sit. Malim tamen, si res cum eodem Confessario agatur, nudam veritatem subinde referari : secùs si cum alio, quia durum est quædam pluries & pluribus confiteri.

CONCLUSIO III. Ad integritatem confessionis necesse est ut exprimantur circumstantiæ peccatum in eâdem specie notabiliter aggravantes.

Prob. 1°. Circumstantiæ notabiliter aggravantes eæ sunt, quæ ità mortalem actionis malitiam in eâdem specie adaugent, ut unum peccatum pluribus æquivalens efficiant, seu ratione quantitatis, ut si quis aureos tres furetur, seu ratione durationis, ut si venereæ delectationi per horas plures indulgeat ; seu ratione intentionis, ut si mala omnia ipsamque damnationem inimico suo exoptet. Atqui circumstantiæ

hujusmodi necessariò aperiri debent. Ideò enim Trid. aperiri vult circumstantias quæ speciem mutant, quia alioqui Confessarii nec *de gravitate criminum rectè censere possunt*, nec *pro illis pœnam quam oportet Pœnitentibus imponere*. Atqui eadem ratio militat pro circumstantiis notabiliter aggravantibus. Hæ enim sæpè criminis gravitatem magis adaugent quàm circumstantiæ speciem mutantes. Sanè graviùs est furari centum nummos in loco profano, quàm unicum nummum in Templo.

Prob. 2°. Potest reservari peccatum ob circumstantiam tantùm aggravantem, ut Clerici percussio quia atrox sit. Atqui reservari non posset propter hanc circumstantiam, si hæc necessariò in confessione aperienda non esset, sicut veniale reservari non debet, quia necessariò confitendum non sit. Idem docet communis Fidelium sensus, quibus persuasum est, se, si id genus circumstantias suppresserint, genuinæ confessionis officio defuisse.

Obj. 1°. Trid. Sess. 14. ubi accuratam Sacramenti Pœnitentiæ expositionem spondet, cùm circumstantias in confessione aperiendas recenset, de iis tantùm loquitur quæ speciem mutant. Ergo. R. neg. conseq. Nec enim Triden. circumstantias aggravantes siluit, quia in confessione omitti possint, sed quia noluit quæstionem Scholasticos inter Doctores agitatam definire. Quanquam dici potest PP. Trid. opinionem nostram implicitè tradidisse, dum sanxerunt aperiendas esse circumstantias quæ speciem mutant, ut Sacerdos rectè *de gravitate criminum censere* possit; hæc enim ratio sæpè plus pro circumstantiis aggravantibus valet, quàm pro iis quæ speciem mutant. Et id itique ad Trid. mentem, docet Rom. Cat. p. 2. n. 63.

Obj. 2°. Circumstantiæ nudæ aggravantes non constituunt diversa peccata, sed unum duntaxat. R. dist. non constituunt diversa peccata formaliter & numericè, C. æquivalenter, N. Ecquis neget furtum aurei unius octo unius nummi furtis æquivalere?

Obj. 3°. Non *sunt confitendæ* circumstantiæ quæ

insigniter minuunt. Ergo nec quæ aggravant notabiliter. R. neg. ant. Alioqui enim Pœnitens peccatum notabiliter aggravaret, quod non licet. Neque ideò peccator se excusat, sed statum suum candidè aperit. Ex his colliges in incestu exprimendum esse consanguinitatis vel affinitatis gradum: gravior enim est qui in propinquiori gradu, putà cum sorore, aut cognatâ secundi gradûs committitur. 2°. In adulterio, an duplex fuerit, quia utraque pars conjugata esset; 3°. in impudicitia, quod à Sacerdote, eodemque Religioso commissa sit, si hanc ejus conditionem ignoret Confessarius. Idem est de ea quæ cum ipso peccavit; 4°. in detractione, quòd fuerit calumniosa; 5°. qui jejunium solvit carnibus vescendo, vel pluries comedendo in die, non solam transgressionem, sed transgressionis modum reserabit; 6°. qui plures uno occidit ictu, de pluribus uno verbo detraxit, &c. varia hæc recensere debet; seu quia peccatum aggravent; seu quia multiplicent peccata; 7°. qui alicui affidatam cognovit, debet, ut & ipsa, circumstantiam hanc aperire, quia licèt crimen admiserit adulterio minùs, admisit gravius simplici fornicatione. 8°. Aperiri etiam debet relapsûs circumstantia, ut docet S. Thomas.

Debent etiam, juxta Sylvium, exprimi circumstantiæ minuentes; 1°. cùm veniale faciunt id quod aliàs mortale foret: unde interrogatus an jejunaveris, respondere debes id à te non factum, quia id vetuerit prudens medicus. 2°. cùm etsi unam mortalis peccati speciem relinquant, aliam tollunt; ut si eum interfeceris, quem hominem credebas, at invincibiliter nesciebas esse Sacerdotem.

Q. an actus exterior, & effectus ex ipso secutus exprimi debeat. R. affirm. Ratio prioris est, quia sine actûs externi confessione non satis innotescit actûs interni efficacia, intensio, extensio, proinde tota ejus gravitas. Hinc protrita ab Alex. VII. thesis isthæc: *Qui habuit copulam cum solutâ, satisfacit præcepto confessionis, dicens: Commisi cum solutâ grave pecca-*

tum contra castitatem, non exprimendo copulam. Ratio posterioris est, 1°. quia effectus, utpotè voluntarius in causâ, quadantenus ad objectum peccati pertinet: 2°. quia posito, non autem sublato effectu, incurruntur aliquando censuræ, irregularitates, debitum restituendi, &c. Unde qui propinavit venenum, effectum ejus aperire debet.

CONCLUSIO IV. Ad confessionis integritatem peccata dubia, ut dubia aperiri debent, seu dubitet quis vel de actûs substantiâ, putà an fecerit; vel de gravitate peccati, v. g. an mortale sit, vel jamne hoc sit confessus.

Prob. 1°. quia in dubio tutior pars est eligenda. Atqui confessio est pars tutior.

Prob. 2°. ex praxi Fidelium, quam utpotè asperam nusquam unanimiter induxissent Pœnitentes, nisi è traditione ortam intellexissent.

Obj. 1°. Ea solùm peccata confiteri tenemur, quorum conscientiam habemus. Atqui nemo dubii peccati conscientiam habet. R. dist. maj. Quorum conscientiam habemus certam vel dubiam, C. maj. certam tantùm, N. Conscientia enim dubia est verè conscientia, qui enim peccati conscientiam non habet, dicere potest: *Nihil mihi conscius sum.* Id porrò non dicet qui dubius est annon letaliter deliquerit.

Obj. 2°. Peccata dubia non sunt materia absolutionis. Ergo. R. peccata dubia, si sola sint, materiam esse absolutionis conditionatæ, saltèm in casu necessitatis: eadem verò, si cum aliis certis accusentur, generali & absolutâ simul cum aliis absolutione dilui, si commissa fuerint. In praxi curandum ut dubio peccato certum aliquod, saltèm jam confessum adjungat Pœnitens. Ad pleniorem rei hujus intellectum,

Q. 1°. an dubium quodcumque sufficiat ad inducendam peccata hæc confitendi obligationem. R. sufficere & requiri verum dubium, prout opponitur tum certitudini, tum & scrupulo.

Q. 2°. an qui confessus est mortale ut dubium;

illud subinde ut certum confiteri debeat, si certum, vel multò probabilius deprehenderit. R. affirmat. 1°. quia peccatum exprimi debet, prout est in conscientia Pœnitentis. Atqui jam est in Pœnitentis conscientia ut certum, vel ut longè certius, neque ut tale confessum est; 2°. quia ut certitudo peccati certam ei gravitatem inurit, quæ notabiliter variat judicium Confessarii; cùm dubia delicta minoribus quàm certa pœnis subjaceant.

Obj. Qui confessus est se octies vel novies pejerasse, si novies se pejerasse certò comperiat, nonum perjurium deinceps confiteri non tenetur. Atqui teneretur in hypothesi nostrâ: quia perjurium nonum accusavit ut dubium.

R. neg. min. Major enim requiritur sedulitas in explicandâ peccati substantiâ, quàm in numero; quia discrimen inter mortale certum & dubium speciem moraliter mutat in ordine ad Confessarii judicium. Id autem non contingit, cùm de solo numero agitur; ac multò minùs cùm agitur de numero qui dubiè licèt, utcumque tamen expressus est. Etverò quis Confessarius, auditâ plurium generali confessione, quorum alius per annos 10. impudicitiæ servierit, alius paulò minùs, graviorem hâc de causâ uni quàm alii Pœnitentiam imponere possit; cùm hæc nonnisi confusè animo retineantur. At verò si horum quis immane aliquod contra naturam scelus perpetravit, longè graviùs plectetur.

Q. 3°. quid juris, si Pœnitens confessus sit peccatum, cujus ipse vel Confessarius tunc nesciebat gravitatem; sed quod deinde mortiferum esse cognovit. R. nihil esse cur hoc denuò confiteatur, quia illud planè quoad substantiam & circumstantias confessus sit. Neque enim opus est ut Confessarius determinatè sciat hoc vel illud peccatum quod in tribunali audit, esse letiferum; cùm id nè doctiores quidem semper dijudicare valeant. *Si quis autem confiteatur peccatum falsò putans se illud commisisse, & posteà certò sciat quòd non commiserit, non est necesse illum redire ad*

rium, vel aliquid de peccato isto loqui, ante vel munionem, quia confessio illius bona fuit, nec accedit novi confitendum circà illud. Itâ Sylv. carentia peccati non est materia confessionis.
°. an scrupulosis eadem insit necessitas pec-bia confitendi, quæ ceteris. R. cum Theolo-nibus negat. si de iis scrupulosis sermo sit qui i sunt, & à gravibus, externis præsertim quo-n deest occasio, peccatis ut plurimum absti-atio est, quia è duobus malis, eligendum est Minus autem malum est quòd fortè dubius osus peccata quædam omittat, quàm ut per-voretur anxietate, se ipsum & Confessarios defatiget, sensûs & capitis periculum subeat, que etiam desperationis. Unde scrupulosis id qui sæpè & aliquando sæpiùs confessionem itant, modico opus est examine, & declara-revi: iique, nec rarò, etiam non auditi, ce-, vel ad Eucharistiam accedere jubendi sunt. diderim isthæc Garnerii Tract. de Offic. Con-sect. 2. a. 1. *Vix unquam permittat* Director loso *confessiones generales, nè scrupulis infi-præbeat materiam. In quotidianis confessionibus bat aliquando modum*, v. g. *ut Pœnitens vel de tantùm capitibus confiteatur per se, vel respon-l nonnulla tantum interrogata, nè inter exami-n nimis conscientiam, pax animi vel amittatur vel magnâ ex parte. Non permittat abstinere à itandis, ut oportet, Sacramentis, quod vulgò t omnes scrupulosi, nè* sibi admodùm utili *sa-talis gratiæ auxilio careant. Vix unquam per-scrupulosos de blasphemiis in Deum, de despera-de murmuratione erga divinam Providentiam, lelitate, de peccatis carnalibus*, utique secluso ori actu, *de odio fraterna confiteri. Solent enim nia venire in mentem scrupulosorum, præsertim rvenêre ad summum. Sed vix unquam, si tamen nquam, præbetur ipsis consensus. Imò nec creden-crupulosis, cùm affirmant se formaliter* consen-

fisse : vix enim super eâ re sunt sanæ mentis. Si reponat scrupulosus Confessarium suum infallibilem non esse, audiat id. S. Bernardi lib. de præc. & disp. *Sed enim quid hoc refert tuâ, qui conscius non es? præsertim cùm teneas de Scripturis, quòd labia Sacerdotis custodiant scientiam, &c. Ipsum proinde, tanquam Deum, in his quæ* APERTÈ *non sunt contra Deum, audire debemus.* Eadem est Patrum omnium assertio. Unde scrupulosi ex autoritate infallibili certi sunt, quod non peccent, dum obtemperant homini, qui sapiens reputetur, & in nullam malæ doctrinæ suspicionem devenerit.

Quod ad eos spectat scrupulosos, qui nigro vapore depasti, à peccato ad peccati horrorem, indèque rursùm ad scelus perpetuo circuitu transvolant; hi quantùm ad præterita audiendi non sunt, donec adversùs præsentia roborati, actualibus peccatis seriò renuntiare incœperint. Vide quæ dixi ubi de conscientia scrupulosa.

De causis à Confessionis integritate excusantibus.

CONCLUSIO I. Oblivio inculpata à confessionis integritate excusat. Idem est de ignorantia invincibili.

Prob. Deus impossibilia non jubet. Atqui impossibile est confiteri, seu quæ prorsùs è memoria exciderunt, seu quæ invincibiliter ignorantur esse mala. Hinc PP. ea solùm jubent aperiri peccata, quorum Pœnitens post debitum examen conscientiam gerit. Atqui non gerit eorum conscientiam, quæ omninò peccata esse nescit.

Manet tamen obligatio peccata hæc, si posteà detegantur, clavibus subjiciendi; sicut manet obligatio suscipiendi Baptisma iis qui per votum ejus reconciliati sunt.

Duo hîc quæruntur; 1°. an qui peccati obliti meminit ante communionem, illud statim confiteri debeat; 2°. an qui solam gravem circumstantiam oblitus sit, ipsam peccati jam confessi speciem denuò confiteri teneatur.

R. ad 1. neg. propter rationes adductas Tom. IV. pag.

ag. 482. quem locum consule ob incertas ibid. restrictiones. Cavendum tamen nè oblitorum confessio diù differatur; tum quia vereri est nè rursùs è memoria excidant; tum quia remissa non fuerunt, nisi à lege ut clavibus subjicerentur. Porrò conditio acceptata, cùm opportunè potest, adimpleri debet. Tunc autem necesse non est ut nova detur absolutio, nisi nova deponantur peccata.

R. ad 2. eum qui gravem peccati circumstantiam oblitus est, ad confitendam ipsam sceleris speciem teneri, si aliter nequeat circumstantiam hanc satis aperire; aliàs non. Unde qui fornicationem confessus est, oblitus voti castitatis quo ligebatur, & votum & fornicationem denuò aperire tenebitur: neque ei satis fuerit dixisse: *Violavi votum castitatis in materiâ gravi.* Sic enim nec prior Confessarius rationem sacrilegii intelliget; nec posterior totam ejùs gravitatem. Pariter meliùs erit ut qui 100. furatus, ex oblivione 50. tuntùm accusavit, in sequenti confessione totum peccatum exprimat; præsertim si rei ablatæ dominus in iram longè majorem exarserit, plus subierit damni, &c.

Dixi 1°. in conclusione, *oblivio inculpata*; si quis enim defectu examinis idonei letiferum quid omiserit, nulla erit confessio ejus, nisi oblivio vel negligentia venialis fuerit, quod etsi fieri absolutè potest, non est facilè præsumendum.

Dixi 2°. *ignorantia invincibilis*, quæ enim vincibilis est, licèt non sit crassa, nec à sacrilegio, nec ab iteranda confessione excusat, si res apud alium Confessorem agitur. Ut autem judicetur, an vincibilis fuerit ignorantia hæc; videndum 1°. an instructionibus defuerit culpâ suâ; 2°. an saltèm lectione, vel aliter, jacturam hanc resarcire non poterit; 3°. an serium instituerit conscientiæ suæ examen; 4°. an confitendo sic esset affectus, ut peccatum quod tacuit, aperuisset, si scivisset aperiendum; annon paria vel etiam graviora deposuerit, &c. tunc enim peccati suppressio in ignorantiam invincibilem, vel obli-

vionem inculpatam refundi poterit. Verum ignorantia hæc præsumi non debet in gravibus quibusdam peccatis, ut est *pollutio*. Et verò qui peccatum illud siluit, vel ei etiamnum adhærebat, vel ab ejus consuetudine resipuerat. Si I. quis hominem in gravi juris naturalis principio cæcum, veniam à Deo promeruisse tam certò confidat, ut eum ab iterandis confessionibus eximere ausit? Si. II. ergo suspicabatur aliquid esse in actione hâc suâ inordinati: sed qui actionis suæ malum suspicatur, reus est si gradum mali non inquirat ab iis quibus lepram inter & lepram discernere incumbit.

CONCL. II. Excusat etiam ab integritate confessionis impotentia actualis, vel imminens seu ex parte Pœnitentis, seu ex parte Confessarii.

Prob. quia confessionis integritatem prædictis in casibus omitti jubet æqui & recti ractio.

Hinc absolvi debet Pœnitens, licèt necdum integrè confessus, 1°. cùm vereri est nè in amentiam vel phrænesim incidat; 2°. cùm, quia mutus, surdus, balbusve, vel penè imperitus linguæ, omnia ad amussim, confiteri non potest. His enim, cùm id quod possunt, confessi fuerint, *impertienda est absolutio, non in mortis periculo tantùm, sed etiam quando præceptum confessionis obligat.* 3°. cùm ipso confessionis actu ingruit periculum mortis. 4°. cùm gravi laborans infirmitate candidè fatetur superesse alia quæ confitenda sint, sed ultrà ob fatigationem non posse prosequi. Neque tunc scrupulosè differenda est absolutio, etsi æger in alteram diem supervivere posse videatur; nè mortuus reperiatur, qui sperabatur audiendus. 5°. cùm tempore pestis, instantis naufragii, prælii, non possunt integrè multorum confessiones excipi; tunc enim vel distincti cujuspiam peccati confessio ab unoquoque excipienda est, idque stricti juris est, si fieri possit; vel omnes si urgeat tempus, confessionem simul & dolorem per exteriora signa, ut pectoris percussionem, exhibere debent; tuncque præmissâ, prout poterit, vividâ & brevi ad

Sylvius, p. 61.

contritionem exhortatione, sub hac absolventur formâ: *Ego vos absolvo à censuris & à peccatis.*

Sed & excusat etiam impotentia quæ ex parte Confessarii imminet. Unde necdum integrè confessis impertienda est absolutio, 1°. cùm Pœnitens simul & Confessarius, qui unus præsto est, æquè ad interitum vergunt, adeo ut vereri sit, nè Sacerdos linguæ usum amittat priusquam absolvi possit Pœnitens, si omnia confiteatur. 2°. cùm Sacerdos Pœnitentem lue v. g. infectum, *etiam eminùs absque evidenti mortis periculo*, diutius audire non potest: tunc enim auditis aliquibus *potest ipsum pacificare & absolvere.* *Sylvius.*

CONCLUSIO III. Excusat ab integritate confessionis justa formido damni gravis, seu spiritualis, seu temporalis, inde proventuri Confessario, vel Pœnitenti, vel alii tertio.

Prob. tum quia positivæ leges cum tanto damno non obligant; tum quia ubi duo concurrunt præcepta quæ simul servari non possunt, illud præferendum est, quod antiquius est & fortius. Atqui caritatis præceptum antiquius est & fortius præcepto integræ confessionis: aliunde jubet caritas grave averti damnum, seu à nobis, seu à Pœnitente, seu à tertio.

Hinc 1°. si *Confessario*, quia diutiùs acturo cum Pœnitente, immineat grave periculum gravis morbi, perpetuæ captivitatis, mutilationis, &c. poterit is Pœnitentem non integrè auditum absolvere; si id postulet justa causa, qualis est necessitas muniendi se adversùs tentationem molestissimam, arcendi à se iniquam suspicionem.

Hinc 2°. immunis est ab integritate *Pœnitens*, si ex illa grave sibi malum vel peccatum vereatur, ut 1°. nè Sacerdos confessionem suam revelet; nè grave ejus odium incurrat; nè deinceps necessariis ad victum aut vestitum privetur; nè occasione confessionis suæ ad turpia sollicitetur; quia id sciat aliis jam contigisse. 2°. cùm justè timet, ne præ summâ suâ fragilitate novum carnalibus peccatis consensum præbeat, si diutiùs eorum examini immoretur: tunc

enim his leviùs insistendum, tum à Pœnitente., tum à Confessario; nè Sacramentum ad reparandam vitam institutum fiat novæ mortis occasio.

Hinc 3°. mutilari potest confessio, si ex ejus integritate impendeat *alicui tertio* damnum notabile; Unde Sacerdos qui peccatum suum pandere nequit, nisi auditum in confessione alterius Confessario noti peccatum declaret, suum illud silentio premere debet. Idem est de Pœnitente, qui complicem suum manifestet, prout ad proprii sui sceleris integram confessionem tenetur, gravis eidem causa foret detrimenti: quod quidem cum aliquâ exceptione intelligendum est; ut paulò post liquebit.

Circà hæc notand. quòd ut peccatum aliquod reticeri possit, quatuor hæc concurrere debent; 1°. ut & grave sit malum quod timetur, & non fictitiâ, sed certâ moraliter de causâ timeatur. 2°. ut desit Confessarius alter, cui rem totam securè aperire valeas. 3°. ut confessio in aliud tempus commodè differri non possit; putà quia Missa vel communio sine gravi scandalo hâc die omitti nequeat; vel quis mortali gravatus multo tempore à Confessione & Eucharistiâ abstinere deberet. 4°. solum id reticeri debere peccatum, cujus confessio periculum habet. Unde qui justam habet exterioris peccati celandi causam, actum interiorem, si tutò potest, aperire tenetur. Interim ei qui peccatum aliquod justâ de causâ tacere potest, cavendum nè ad confessionem, ac multò minùs ad Eucharistiam accedat, si jure dubitet annon ei peccato adhæreat. Unde dimidiatæ confessionis doctrina nusquam iis prodesse potest qui in habitu peccati versantur, & raró iis qui necdum à proxima ejus occasione, quantùm satis est, recesserunt.

Ceterùm Pœnitens unius tantùm, quod celare debet peccati mortalis conscius, venialia quæ cum illo habet, vel mortalia quæ aliàs deposuit peccata confiteri tenetur; ut ab istis directè absolutus, indirectè autem à peccato quod reticuit, securè ad communionem accedat.

CONCLUSIO IV. non excusat à confessionis integritate frequens populi concursus in die solemni: licèt ex integra priorum Pœnitentium confessione futurum sit, ut multi Sacramentis & indulgentiâ Festo annexâ priventur.

Prob. 1°. ex censura Innoc. XI. an. 1679. latâ adversùs hanc thesim n. 59. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursùs Pœnitentium*, *qualis* v. g. *potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis vel indulgentiæ*: quæ propositio, teste Clero Gallic. an. 1700. *falsa est*, *temeraria*, *in errorem inducit*, *sacrilegiis favet*, &c.

Probatur 2°. Quia positâ hâc opinione, parum sacrilegii reatum incurrerent Sacerdos & Pœnitens. Sacerdos enim nec tutò de pœnitentis statu judicare, nec opportuna eidem ad præcavendos lapsus remedia largiri, nec fortassis indignum à sacra Mensa arcere posset. Pœnitens verò apertum sibi ostium libenter subiens, ultimâ præsertim Paschalis Quindenæ die, ubi ingens est fidelium concursus, vix examinatus, leviter confessus, indignus demùm, ad sacram synaxim accederet. Inde autem quot sacrilegia!

Obj. Licitum est confessionem dimidiare, ut vitetur grave proximi, vel suì damnum. Atqui indulgentiæ plenariæ, imò communionis jactura, grave est damnum. R. neg. min. 1°. enim non habetur pro gravi damnum, quod post aliquot hebdomadas reparari potest. 2°. Quot loco indulgentiæ novam sibi damnationem acquirerent? an ut incertam gratiam uni procuret Ecclesia, plurium perniciem patienter feret? Imputet sibi damnum suum, qui pridiè confiteri valens, in crastinum distulit.

CONCLUSIO V. Necessaria complicis apud Confessarium infamia non excusat ab integritate confessionis.

Prob. 1°. ex S. Thoma, opusc. 12. q. 6. ubi hæc: *Si* Pœnitens *speciem peccati exprimere non possit*, *nisi exprimendo personam cum quâ peccavit*, *putà si cum*

sorore concubuit, necesse est ut exprimat personam. Sed, si fieri potest, debet quærere talem Confessorem, qui personam penitùs non agnoscat. Idem docent SS. Bonaventura, Antoninus, &c.

Prob. 2°. Tantum vel plus habeo juris ad servandam famam meam, quàm habeat alter ut servem famam ejus; præsertim cùm is jure suo cessit. Atqui teneor ego occultum meum crimen cum infamiâ meâ confiteri. Ergo & crimen complicis, cum quâdam ejus infamiâ: præsertim quia is, cùm sciret peccatum hoc à me detectum iri Confessario, neque sine complicis manifestatione detegi posse, in aliqualem hanc suî infamiam interpretativè consensit, prout & in meam ex parte ipsius consensi.

Dixi, *infamia necessaria*, id est quæ vitari nequit sine incommodo, putà quia difficile sit ad Confessorem alium recurrere; seu quia is longiùs distet, seu quia ordinarius Director non nisi ægrè mutari possit, quia perplexum Pœnitentis statum, ejusque ad Deum conducendi artem apprimè intelligit. Idem est si diutiùs remanendum sit in statu peccati, quia nonnisi diu post dabit se alterius Confessarii occasio. Porrò incommodi gravitas ex gravitate criminis utcumque metienda est. Plus enim efficere debeo nè meum cum sorore incestum detegam Parocho, quàm nè libidinosum assentientis consanguineæ amplexum revelem. Unde nihil in priori casu esse videntur duæ vel tres itineris leucæ, homini præsertim vegeto: multùm verò erunt in casu posteriori. Si tamen Pœnitentium alter præ infirmitate ad alium Confessarium recurrere non possit, non erit cur alter extranei Sacerdotis ministerium inquirat.

Obj. non tenetur quis, nisi fortè in mortis articulo, per interpretem confiteri, nè se ipsum infamet. Ergo nec tenetur certum aperire peccatum, nè infamet complicem. R. 1°. in rebus magni momenti non esse ex incertis argumentandum; nè per geminatas paritates, quæ semper in aliquo deficiunt, licèt non semper ostendi possit defectus, eò tandem deve-

stitatur, ut in dubium vocentur certiora. R. 2°. nego rationem antec. Qui enim negant teneri quempiam ad confitendum per interpretem, non recurrunt ad nudum infamiæ periculum; sed quia sic instituta est confessio, ut soli Sacerdoti necessariò facienda sit; licèt eorum uni vel pluribus ex humilitate fieri queat. Ergo cùm etiam sic instituta fuerit confessio, ut integrè fieri debeat, nisi gravia quædam obstent, de quibus suprà, declaranda est complicis persona, cùm id exigit integritas confessionis.

Q. an etiam aperiendum sit crimen cum infamiâ non complicis: v. g. occidit quis sororem suam, ex crimine gravidam: personam norat Confessarius, crimen non norat: an rem totam aperire tenebitur sororicida? R. 1°. in hoc casu, majori incommodo quærendum, vel etiam cum aliquâ suî infamiâ expectandum esse ad aliquod tempus Confessarium, cui prorsùs ignotæ sint personæ, quæ criminis tantùm objecta fuerint, non complices: quia non complex nè interpretativè quidem consensit in infamiæ suæ manifestationem. R. 2°. detegendam esse alterius, seu innocentis, seu nocentis infamiam; cùm alioqui totum Pœnitentis crimen non satis aperiri valet. Hæc enim infamia aperiri debet, si inculpatè potest. Atqui seipsâ potest aperiri. Quia licet alterius peccatum aliis gravi de causa revelare, putà ad consilium capiendum, ad vitandum grave animi vel corporis detrimentum. Sic v. g. licet hero secretum domestici furtum, & Parocho, vel Superiori gravem inferioris culpam ad ejus emendationem revelare. Porrò quæ in his casibus militant rationes, militant in præsenti. Exigit enim grave meî commodum, & sacramentalis judicii perfectio, ut id omne in confessione revelem, quo secluso, nec animæ pacem adipisci valeam; nec Sacerdos certum de statu meo judicium ferre possit; præsertim cùm revelatio hæc nullam veri nominis infamiam pariat. Esto enim gravidam nuntiem, quæ pro virgine sanctâ habebatur; quid tum? *Lugebit vir sapiens* humanam fragilita-

tem : imò judicium ſuſpendet ; an oppreſſa fuerit, an præſtigiis deluſa, &c.

Q. 2°. an etiam liceat Reum detegere, ſeu ad propriam ſuam, ſeu ad Rei ipſius utilitatem. R. 1°. id licitum eſſe ad propriam Pœnitentis utilitatem, putà ut puella contra importunas ſollicitationes obfirmetur, vel ipſe ſeductor revocetur à malo propoſito. Hinc à Pio V. præceptum eſt, ut denuntientur Confeſſarii ad turpia ſollicitantes : quæ lex, ut poſitiva, non viget in Galliis ; ubi autem viget, ponderandum id Auguſt. Serm. 151. *Quamvis vera ſint quædam, non tamen Judici facilè credenda ſunt, niſi certis indiciis demonſtrentur.* R. 2°. Licet etiam peccatum, quod aliter corrigi nequeat, detegere ad Rei emendationem. Favet id tum Chriſti, *Dic Eccleſiæ* ; tum Aug. Serm. 392. c. 4. *Nolite (Chriſtianæ mulieres) viros veſtros permittere fornicari. Interpellate contra illos Eccleſiam. Non dico Judices publicos, &c.*

Sed hìc cavendum 1°. nè Fideles ſigillum confeſſionis à Miniſtro violatum ſuſpicentur ; quod malum tanti eſt, ut ei quodcumque Pœnitentis vel Rei bonum cedere debeat ; 2°. nè locus detur fictis confeſſionibus ac calumniis quibus perditi nonnulli viros probos quandoque religionis obtentu impetunt. Unde reſponſionis noſtræ uſus pendet à circumſtantiis.

An abſolvi poſſit moribundus, qui vel nullatenus, vel integrè non confitetur.

Moribundus vel quædam apud Confeſſarium depoſuit peccata, vel nulla, quia vox ante Sacerdotis adventum defecit. Si nulla, vel quemdam de peccatis dolorem exhibet per ſigna, vel non. Si non, vel Confeſſarium petiit, vel petere omiſit. Si omiſit, vel Chriſtianam agebat vitam, Sacrum & identidem Sacramenta frequentando ; vel dubiæ erat aut ignotæ fidei. Sit

Conclusio I. Debet abſolvi moribundus, qui vel quædam tantùm peccata, vel nulla in ſpecie

nfiteri valens, in genere solùm declarat se peccas-
; aut præsente vel absente Ministro, quædam dat
enitentiæ signa in ordine ad absolutionem.

Prob. 1. & 2. pars, 1°. ex communi Doctorum
nsensu; 2°. ex praxi Ecclesiæ; 3°. quia moribun-
is, qui solùm peccata quædam, vel omnia in ge-
re declarat; confessionis legem adimplet, quan-
m nunc potest: Qui autem quod potest præstat,
l amplius non tenetur, etsi sæpiùs ingemere debet,
ıòd neglexerit suo tempore confiteri.

Prob. 3. pars, 1°. ex Conc. Carthag. IV. an.
)8. can. 76. ubi hæc: *Qui Pœnitentiam in infir-
itate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus
nit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phre-
sim versus fuerit, dent testimonium qui eum audie-
nt, & accipiat Pœnitentiam. Etsi continuò credi-
r moriturus, reconcilietur per manûs impositionem,
infundatur ori ejus Eucharistia.* 2°. ex S. Leone,
ui idem statuit Epist. 83. 3°. ex Rituali Rom. ubi:
*i inter confitendum, vel etiam antequam incipiat con-
teri vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis
onetur Sacerdos, quoad fieri poterit, peccata Pœni-
ntis cognoscere, quibus utcumque vel in genere vel
n specie cognitis, vel etiamsi confitendi desiderium,
ve per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.*
Ibi opinio nostra tam apertè traditur, ut temeritatis
otam non effugiat, qui contra ire ausit. Imò cari-
atem & justitiam læderet, qui hanc non sequeretur
n praxi, vel eo solo quòd non sit certò falsa, &
leo prodesse possit, non obesse.

Obj. 1°. contra 2. & 3. part. In eo qui Confessa-
ium expetiit, nihil aliud est quàm voluntas confi-
ndi. Atqui hæc non sufficit. R. neg. maj. Est enim
ræter confitendi desiderium actualis quædam per
nterpretem confessio, qualis hic & nunc haberi po-
st. Est etiam quædam accusatio. Petere enim Con-
ssarium, aut dicere quòd velis confiteri, est te pec-
ati accusare: Hæc autem accusatio, imperfecta li-
èt, sufficit cùm aliam non permittit necessitas Ne-

que tunc judicat Sacerdos incognitâ causâ : quia in hoc casu non tantùm rescit hominem hunc peccasse, sed & per alios rescit eundem dolere de peccato. Ergo quamvis judicet ex causâ non cognitâ distinctè, non tamen ex causâ prorsus incognitâ. Debent tamen peccata hæc, si deinceps fieri possit, distinctè accusari, non defectu absolutionis directæ ; sed quia ex Christi mandato singula reorum delicta judici, cùm licet, innotescere debent.

Obj. 2°. non potest quis absolvi, nisi aliquo signo constet eum absolvi velle. Atqui non constat id ex moribundi signis. Hæc enim tam contritionem, quàm desiderium absolutionis indicare possunt : unde à Lutherano adhiberentur. R. neg. mag. Quia ut quis absolvi valeat, satis est, ut quamvis certò non constet, meritò tamen conjiciatur eum velle absolvi. Id autem jure de Catholicis omnibus præsumitur; quia hæc communis eorum intentio esse solet. Si tamen verè æquivoca sint moribundi signa, erit is conditionatè tantùm absolvendus.

Obj. 3°. Confessio absente Sacerdote facta per nutus, non fit apud Sacerdotem, sed apud Laïcos, qui nutuum testes sunt. R. neg. ant. nam fit quidem immediatè apud Laïcos, sed ut ab eis ad Sacerdotem deferenda. Ab hoc enim, non à Laïcis petitur absolutio : ad eum porrò diriguntur signa, à quo petimus absolvi.

Inst. Confessio à Laïcis, deferenda ad Sacerdotem, fit absenti. Atqui Clemens VIII. reprobavit confessiones absenti factas. R. neg. maj. Confessio enim quæ moraliter perseverat coram ipso Sacerdote, non fit absenti : talis autem est ea de quâ nunc loquimur. Unde declaravit Bellarmino Clemens VIII. se casum hunc Decreto suo complecti noluisse. De quo infrà.

Hîc not. 1°. sufficere unum testem, qui etiam ab alio, didicerit, moribundum Sacerdotis opem voce aut signis implorasse ; quia uni creditur, cùm id in tertii præjudicium non cedit. Imo sufficeret testimo-

nium infidelis vel hæretici, nisi uterque, quod rarum est, præsumi posset Sacramento illudere velle. 2°. sufficere etiam dubia signa ut si visus sit Catholicus æger pectus tundere, oculos tollere in cœlum; quia in his angustiis præsumitur quisque animæ suæ salutem meditari.

CONCLUSIO II. Debet etiam absolvi moribundus, qui Christianam professus est Religionem, etsi nulla ante vel post Sacerdotis adventum, exhibuerit signa contritionis. Ità contra graves multos multi graves, ut Salmeron, Morinus, Merbesius, Genetus, & alii quos 40. plures refert ac sequitur Henricus à S. Ignat. adeò ut mirum sit opinionem hanc à Goneto *improbabilem* dici.

Prob. 1°. ex August. L. 1. de adult. conjugiis c. 26. ubi sic. *Catechumenis in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbo, seu casu aliquo sic oppressi sunt, ut petere sibi Baptismum, vel ad interrogata respondere non possint; prosit eis quòd eorum in fide Christiànâ jam nota voluntas est, ut eo modo baptisentur quomodo baptisantur infantes, quorum nulla adhuc voluntas patuit: non tamen damnare debemus eos qui timidiùs agunt. Sed non solum incredibile est, nec in fine vitæ hujus baptisari Catechumenum velle: verùm etiam si voluntas ejus incerta est, multò satiùs est nolenti dare, quàm volenti negare, ubi velit an nolit, sic non apparet; ut tamen credibilius sit, eum, si posset, velle se potiùs fuisse dicturum ea Sacramenta percipere, sine quibus jam credidit se non oportere de corpore exire.* Porrò ait S. Doctor cap. 28. *Quæ Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè Pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hâc vitâ, sine arrha suæ pacis exire, velle debet mater Ecclesia.* Unde sic: ex August. eadem est reconciliationis dandæ causa, quæ Baptismi. Atqui ex eod. August. debet conferri Baptismus Catechumeno, qui nec Baptismum petit actu, nec petiit, cùm irrupit morbus. Hùc enim tendunt omnia S. Doctoris *momenta*; ut quòd *prosit* hujus-

modi Catechumenis *eorum in fide Christianâ jam nota voluntas*; quòd *incredibile* sit *Catechumenum* ne quidem *in fine vitæ baptisari velle*: quòd suppositâ hujus voluntatis incertitudine, *multò satius est nolenti dare, quàm volenti denegare*; quòd demùm Catechumenus ille eo fermè modo sit baptisandus, *quo baptisantur infantes, quorum nulla adhuc voluntas patuit.* Ergo S. Doctor de iis tum Catechumenis, tum & Pœnitentibus loquitur, qui suum seu Baptismi, seu reconciliationis desiderium nullo alio signo manifestârunt, quàm ipsâ Catechumenatûs vel Pœnitentiæ professione. Atqui quod utrisque erat professio illa, hoc est fideli Christianæ Religionis professio. Ergo ut Catechumenus vel Pœnitens ex ipso suo statu præsumitur velle Baptismum aut reconciliationem; sic & præsumitur homo Catholicam Fidem professus, absolutionem intendere.

Prob. 2°. ex Sacerdotali Romano, Venetiis edito an. 1560. ubi hæc leguntur, quasi ex S. Antonino deprompta. *Talis infirmus aut jam amisit loquelam, vel usum rationis; putà quia phreneticus, aut non. In primo casu, si benè vivebat, ut bonus fidelis, & frequentabat confessionem & communionem & hujusmodi*, QUAMVIS NON PETIERIT SACRAMENTA; *quia ex insperato talia acciderunt; vel etiam si malus & obstinatus diù perseverans in peccatis est, & diu non confessus, si petiit Sacerdotem ut confiteretur, & periculum est in mora, debet præsupponi contritus; & faciente aliquo confessionem generalem pro eo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni sententiâ & peccato; & potest injungere circumstantibus aliquid pro eo faciendum, vel hæredibus aut consanguineis pro ejus animâ, si volunt acceptare. Deinde debet dari ei Eucharistia, quamvis non sit confessus in specie.* Atqui Sacerdotale hoc, licèt in nonnullis eguerit correctione, nunquam tamen in præsenti materiâ emendatum est. Imò Gregorius XV. dum esset Bononiensis Archiepiscopus, id à Sacerdotibus suis in praxi teneri voluit; & factus Rom. Pontifex, ut anteà teneri permisit.

Prob. 3°. ex Statutis Lemovicensis Ecclesiæ editis in Synodo an. 1620. cui interfuère Doctores 12. Abbates 11. Decani 3. &c. Hæc porrò sic habent C. 21. *Poterit idem applicari remedium ei, qui judicio, omniumque sensuum usu statim captus est non petitâ Pœnitentiâ*, NULLOQUE CONTRITIONIS SIGNO EDITO, *cùm violentiâ morbi judicatur derepentè oppressus, & Christianè vixit: ferrique potest judicium ex actionibus vitæ & moribus, eum libenter Pœnitentiæ Sacramentum petiturum fore, si tempus & violentia morbi permisissent. Licèt in hoc casu nihil de absolutionis effectu promittere possimus: sed animarum salvandarum causâ nullum remedium omittere debemus.* Hîc thesis nostra disertè continetur.

Prob. 4°. Licet in extremis dubiâ uti materiâ; cùm certa haberi non potest. Sed in præsenti casu suppetit materia dubia. Ad id enim sufficit ut viri omnimodè graves dubitent annon vita præterita moribundi hujus sit confessio quædam sufficiens, cùm distinctior alia haberi non potest. Atqui de hoc ad minus dubitarunt Augustinus, Antoninus, aliique viri scientiâ & pietate insignes. Eadem fuit Universitatis totius Lovaniensis sententia, eamque probabilem censet Universitas Viennensis. Ergo redargui non potest qui eam practicè sequitur; quique dubitat an non moribundi gemitus, intuitus, corporei motus, sint signa quibus is absolutionis desiderium indicare velit. Sic enim non semel contigisse narrant complures. Quin & audivi, aliquem, edito per minorem pedis digitum motu, contritionem suam testificari voluisse; nec tamen fuisse absolutum, quia motus ille à nullo perciperetur. Sed quidni supponatur pluries contingere, quod semel evenit?

Obj. 1°. Ad Sacramentum requiritur materia sensibilis, & præcipuè confessio. Atqui in proposito casu nulla est confessio. Confessio enim est accusatio suî ad absolutionem ordinata. Hæc autem deest in præsenti. Ubi enim deest quodcumque signum exterius, *ibi nulla est* accusatio. R. 1°. dist.

maj. ad Sacramentum requiritur confessio ex opinione, probabiliori quidem, sed nondum definitâ, C. requiritur confessio, tàm certò ut contrarium teneri non possit, N. Aliam enim Pœnitentiæ materiam assignat tota Scotistarum Academia. Absit autem ut propter Scholæ dissidia dimittatur sine absolutione, qui ex ejus defectu in æternum perire possit. R. 2°. neg. min. etsi enim in illo casu non occurrit accusatio expressa, occurrit tamen implicita; quæ sicut, juxtà adversarios, satìs habetur in externo voluntatis confitendi signo quod Pœnitens absente Confessario dedit; sic & juxtà Rom. Ecclesiæ sensum, satìs habetur in vitâ Christianâ quam duxit moribundus: cùm quis christianè vixit, non minùs Confessarii opem instante obitu implorare censeatur, quàm qui id nutu aliquo, sæpe æquivoco, visus est aperire. Adde quòd in rebus tanti momenti meritò præsumitur, quædam à Pœnitente dari signa, quæ percipere non possit Confessarius. Hinc

Ad 2. & 3. neg. min. Ipsa enim vita christianè acta non incertum est volitæ absolutionis signum; motus verò, suspiria, &c. ejusdem signa sunt incerta. Unde *Gabriel à Vincentio narrat se reprehensum fuisse à moribundo, quem repentino morbo correptum, inabsolutum dimiserat, quòd in ipso doloris petitæque absolutionis signa non videret. Qui ad se reversus asseveranter dixit, se signa pro posse exhibuisse; quodque proinde debebat ipsum absolvere. Addens, quod si tunc mortuus fuisset ob defectum absolutionis de suâ desperabat salute. A quo die idem Gabriel pristinam mutavit sententiam, nostram amplexus, precaturque Lectorem ut & ipse nostram in praxi sequatur.* Id & nos obsecramus.

hic. is.

Inst. 1°. Velle confiteri non est actu confiteri: sicut velle contritionem non est actu conteri. Atqui in præsenti casu moribundus ad summum vult confiteri. R. neg. maj. Velle enim confiteri, prout hìc sumitur, est nunc velle absolvi à peccatis, quæ quomodò possunt, declarantur. Atqui volitio hæc quoddam est tacitæ confessionis genus; quod nisi

sufficiat, nè is quidem absolvi poterit, qui sola exhibet doloris signa.

Inst. 2°. Pia hæc volitæ confessionis præsumptio, nonnisi in extremâ necessitate ad dandam absolutionem sufficit. Atqui moribundus non est in eo casu: Vel enim bene dispositus est, vel non. Si 1. ipsi succurri potest per Extr. Unctionem. Si 2. inutilis erit absolutio. R. neg. min. nec nocet objectum dilemma: quia Extr. Unctionis efficacia, mera est Scholæ disceptatio, cui æterna hominis salus nonnisi imprudenter alligari potest. Sicut ergo ad sanitatem corporis geminantur remedia, ut uno deficiente aliud prosit, sic in casu nostro faciendum, cùm Sacramenta in hominum gratiam instituta sint.

Obj. 2°. Facultas Parisiensis an. 1605. hanc proscripsit Guimenii propositionem: *Talis infirmus, qui amisit loquelam vel usum rationis, si benè vivebat ut bonus & fidelis, & frequentabat confessionem & communionem*, &c. ut suprà. Atqui his verbis expressim proscribitur Romani Sacerdotalis opinio, quæ opinionis nostræ non leve fundamentum est. R. 1°. hanc Sacræ Facultatis censuram eodem an. die Junii 25. Romæ improbatam esse: licèt ceteroqui Amadii doctrinam non approbaret Sedes Apostolica. R. 2°. duo in adductâ propositione contineri, nempè 1°. moribundum fidelem, omni destitutum rationis usu, esse absolvendum; 2°. hunc absolvendum esse, eò quòd *præsupponi debeat contritus;* quia aïebat Guimenius, *rarissimè evenit, ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituatur, ut vicinus morti non velit suæ salutis consulere per aliquam attritionem.* Porrò meritò statuit S. Facultas, *doctrinam hujus propositionis universim & absolutè sumptam, esse periculosam in praxi;* 1°. quia Autor hæc expungens Sacerdotalis verba, *si periculum est in morâ*, præcipitandæ absolutioni locum dabat; 2°. quia admissa ab Autore laxiori suppositio contritionis in eo etiam, qui *dum actu peccat*, sensibus destituitur, eò generatim tendit, ut cui-

cumque peccatori etiam in duello, aliovè scelere letaliter vulnerato laxetur absolutio: quod periculosum est. At nusquam intendit S. Facultas opinionem nostram sano intellectam sensu reprobare, cùm, ut Episcopi, sic & Theologi Parisienses aliud alii de præsenti quæstione opinentur; solùmque in eo consentiant, negandam esse absolutionem & Unctionem Extr. homini in ipso actu criminis, duello v. g. vel ebrietate, sensibus destituto.

Concl. III. Neque etiam redarguere ausim, si quis moribundum in Catholica Regione inventum conditionatè absolvat, etsi nulla per se vel per testes dederit Pœnitentiæ signa, modò nec impœnitens appareat; nec in flagranti delicto deprehensus sit.

Prob. ut moribundus iste prudenter absolvatur, duo sufficiunt: 1°. ut nulla fiat Sacamento injuria; 2°. ut non omninò constet hominem hunc indignum esse qui absolvatur. Atqui 1°. nulla fit Sacramento injuria; cùm hæc per appositam conditionem tollatur in Pœnitentia, sicut quotidie in Baptismo. 2°. Nec certò constat moribundum hunc prorsùs indignum esse qui absolvatur; cùm, etsi nè quidem rationis compos videatur, fieri possit, non tantùm ut intùs doleat à peccatis, sed, quod ipsis Thomistis sufficere debet, ut aliquod doloris sui signum exhibeat, mihi quidem impervium, sed tamen sensibile, putà per suspiria, aliosve corporis motus. Id enim si non semel notis Catholicis contigit, potest & ignoto contingere. Ergo qui eum absolvet, caritatis & officii sui partes implebit. Id autem quis à Deo puniendum credat?

Addunt aliqui, quòd ut moribundus ille tutò absolvatur, sufficiat ut è centum hominum millibus qui in eo misero casu versantur, sit vel unus, cui absolutio tunc data prodesse valeat. Id autem fieri posse quis negaverit?

Tunc equidem danda erit absolutio; non solùm sub conditione facti, qualis est gemina hæc, *si vivis, si es baptisatus*; sed sub hâc juris conditione,

si sis dispositus. At in eo nihil est absurdi. Sit enim qui Sacerdotem vocet, ut moribundo ad Turcæ latus posito, & reconciliationem flagitanti, Pœnitentiam administret. Currat Sacerdos, & utrumque inveniat extremos agentem spiritus; nec unum ab alio secernere possit: unum id manet, ut nè uni desit, circa utrumque hæc proferat verba: *si sis dispositus*, vel quod in idem redit, *Si Ecclesiæ opem efflagites, ego te absolvo.*

An autem conditio, quando formæ apponi debet, ore exprimi possit aut debeat, dissentiunt Theologi. Non ægrè crediderim, 1°. conditionis hujus expressionem nihil nocere valori absolutionis: 2°. eam non esse necessariam; tum quia nullibi præcipitur; tum quia licèt plurium dispositio dubia sit, cùm instante naufragio vel pugnâ datur absolutio, hæc tamen citrà conditionem datur: 3°. posse eam sine peccato verbis exprimi, cùm è tot Theologis, qui ejus expressionem, in Italia, Hispaniis & alibi commendant, nè unus quidem hinc temeritatis probrum incurrerit. Certè istud, *Si es dispositus*, non magis formam mutat, quàm istud, *Si vivis*: quod tamen vix quisquam negat addi posse.

An majores Ecclesiæ absolutionem olim negaverint certorum criminum reis, expendimus Tom. XI. fusioris nostræ Theologiæ.

An Confessio necessariò sit facienda præsenti.

Constat 1°. non esse absolutè necessarium ut confessio fiat voce: 1°. quia Christus tantùm intendit ut peccata Sacerdoti cum dolore declarentur; quod per scripturam & nutus satis præstari potest; 2°. quia ea est Ecclesiæ praxis ut mutos qui sufficienter instructi videntur, per signa confitentes absolvat. Unde Florentinum *oris* confessionem requirendo, nihil aliud intelligit quàm externam peccati manifestationem, quæ quia ore fieri consuevit, *oris* vocitatur.

Constat 2°. non modò licitam esse confessionem nutibus vel *scripto factam*, *sed* necessariam prorsùs,

S. Thom. cùm quis aliter confiteri nequit, quia *quando non possumus uno modo, debemus secundùm quod possumus confiteri.*

Constat 3°. graviter peccare, ideòque invalidè confiteri, qui extrà casum physicæ vel moralis impotentiæ, scripto aut nutibus, non autem voce confitetur. Quia usus voce confitendi, & in Ecclesia universalis est, & gravibus de causis inductus fuit; nempè 1°. nè erubescat peccatum confiteri, qui non erubuit Deum offendere, & plerumque de peccato gloriari; 2°. quia ipse vocis sonus dispositionem Pœnitentis indicat, quod scriptura muta præstare non potest.

Ab ea tamen praxi excusat impotentia, cùm *physica*, qualis occurrit in mutis; iisque qui præ morbi gravitate usu vocis destituti sunt: tum *moralis*, ut si æger oppresso pectore non nisi ægrè loqui possit; si unus qui præsto est Confessarius, quia ipse, vel Pœnitens surdaster sit, non possit in Xenodochio v. g. confessionem excipere, quin Pœnitens ab aliis audiatur, audirive meritò formidet. Tunc autem longè melius est & tutius, ut postquam confessionem legerit Sacerdos, Pœnitens hæc saltèm verba addat, si potest: *Peto ab his absolutionem.*

His præsuppositis, quæritur an sicut confessio absolutè fieri potest in scriptis, sic & fieri possit absenti, seu licitè, seu etiam validè. Sit

CONCLUSIO. I. Spectatâ rei naturâ ad minimùm dubia est validitas confessionis per litteras factæ absenti, & in absentia absolventi.

Prob. 1°. ex S. Thoma in 4. d. 27. q. 2. ubi docet *in extrema necessitate utilius esse confiteri laïco præsenti quàm Sacerdoti absenti.* Atqui contrà se res haberent, si valeret confessio absenti facta.

Prob. 2°. Vetuit Clemens VIII. nè opinio quæ absolutionem absentis ab absente ratam habet, ullo casu teneatur tanquam probabilis. Atqui si absolutio hæc ex natura rei valida esset, imò si verè dubia posset saltèm in extremæ necessitatis casu teneri

putà quoad inclusos in carcere, mortique destinatos, qui casus in Anglia frequens est. Ergo.

Obj. 1°. Si absolutio absenti ab absente data per se invalida sit, vel ex ratione Sacramenti ut sic, vel ex propria hujus Sacramenti conditione; neutrum dici potest. Non 1. Matrimonium enim inter absentes validè contrahitur. Non 2. Pœnitenia enim nihil aliud est quàm judicium: porrò judicium, causâ cognitâ, in absentem ferri potest. R. neg. min. & dico absolutonis hujus nullitatem oriri ex natura Pœnitentiæ, qualis à Christo instituta est: nec enim vel deessent certa & plura hujusmodis confessionum exempla, si eas Ecclesia, saltèm in necessitatis casibus approbasset, nec easdem post maturum examen proscripsisset S. Sedes, si aliquando potuissent inservire.

Nec obest quòd absens censuris plecti possit, vel in forensi judicio absolvi: Censura enim, utpotè humani juris, ad Ecclesiæ nutum tolli potest, etiam ab invito. Forensia verò judicia à legibus habent quòd in absentes ferri possint, ut saltèm in effigie vel in bonis mulctentur, qui personæ suæ fugiendo consuluerunt.

Inst. Non magis voces, *Te absolvo*, præsentiam absolvendi requirunt, quàm istæ, *Ego vos conjungo*, maritandi præsentiam exigant. Atqui hoc non, ut patet in matrimonio per Procuratorem contracto. R. neg. maj. 1°. quia in his quæ ab institutione Christi pendent, non valet argumentum à pari; 2°. quia Christus matrimonium elevando ad rationem Sacramenti, non mutavit naturam contractûs: contractus porrò inter absentes iniri valet: sed de hoc alibi.

Obj. 2°. Constat absolutionem olim datam fuisse absentibus. Sic Serapio ille de quo Eusebius, L. 6. c. 44. per puerum ad se missum Eucharistiam recepit. Atqui vir qui idolis sacrificaverat, Eucharistiam non recepisset, nisi ante recepisset absolutionem. Sic Robertus Cœnomanensis Episcopus, gravi decumbens *morbo, à Concilio* Duziacensi suppliciter

absolutionem expostulavit. His porrò votis annuens Synodus, *Epistolam absolutionis* ad eum remisit, in qua, aïunt Patres, *tibi peccata tua confitenti per potestatem, quam Dominus noster tradidit Discipulis, dicens: Accipite Spiritum S. &c. dimittat tibi Deus omnia peccata tua*, &c. Quæ verba sacramentalem absolutionem indicant. R. Morini opinionem ex neutro hoc facto probari. Non ex primo: Etsi enim hodie non datur Eucharistia homini non absoluto sacramentaliter, potuit tamen hæc ad Serapionem inculpatè mitti à Presbytero; tum quia crediderit Pœnitentem qui *sæpè numerò in Ecclesia denuò recipi supplex* postulaverat, intensâ suâ contritione justificatum esse; tum quia non dubitavit quin Eucharistia homini verè Pœnitenti, etsi nondum fortè justificato, gratiam primam largiretur, ut per accidens fieri posse docent Theologi. Et id subindicat qui historiam hanc apud Eusebium refert Dionysius Alex. cùm aït Serapionem *eò usque in vita mansisse, donec esset penitùs culpæ vinculis solutus*. Hæc enim innuunt senem illum, non ante solutum à peccatis, quàm Eucharistiam recepisset.

Non ex secundo: ad absolutionem enim verè sacramentalem requiritur distincta peccatorum confessio. Porrò Robertus peccata sua in genere tantùm declaraverat. Ergo quæ ad eum missa est absolutio, non fuit sacramentalis; sed vel canonica, quæ à censuris solveret; vel ceremonialis, qualem dant Episcopi Feriâ V. majoris Hebdomadæ. Nec obest quòd iidem Robertum absolvant potestate sibi à Christo traditâ. Omnis enim quæ Ecclesiæ inest potestas absolvendi etiam extrà Sacramentum, his Christi verbis innititur, ut patet tum in absolutione à censuris quæ sæpè sacramentalis non est; tum in capitulari Religiosorum absolutione.

Conclusio II. Etsi supponeretur valuisse aliquando datam in scriptis absolutionem; constat eam jam non valere post Decretum Clementis VIII. ubicumque illud receptum fuerit.

Prob. ex celebri Decreto per quod idem Clemens ie 20. Juniii an. 1602. *hanc propositionem; scilicet, icere per litteras, seu internuntium, Confessario ab- nti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem bsente absolutionem obtinere, ad minùs ut falsam, merariam & scandalosam condemnavit; præcepit- ue* sub pœna excommunicationis Rom. Pontifici re- ervatæ, *nè deinceps ista propositio tanquam aliquo asu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad pra- im quovis modo deducatur.* Atqui Decretum istud ion tantùm illicitam declarat absolutionem datam bsenti, sed & prorsùs invalidam. Nam severissimè etat Clemens VIII. nè opinio hæc *ullo unquam casu d praxim deducatur.* Id autem pro extremæ necessi- atis casu vetare non potuisset, nisi illam absolutio- iis speciem prorsùs invalidam esse statuisset; cùm n extremis ea etiam quorum dubius est valor, li- itè adhiberi possint.

Obj. Æger qui absente ministro confessionem pe- iit, validè absolvitur. Atqui is tamen absenti con- essus est, ejusque confessio nonnisi per nuntios ad Sacerdotem defertur. R. neg. min. Cùm enim decla- averit Clemens VIII. confessionem absenti factam iullo in casu valere; & aliundè præsentem moribundi asum ab eodem Decreto vivâ voce exceperit, ut estatur Bellarminus, necessum est ut vel hæc mori- iundi confessio non censeatur facta absenti, sed præ- enti per testes, qui interpretum vicem gerant; vel it Clemens VIII. non expenderit an confessio ab- enti facta, ex ipsâ rei naturâ invalida foret.

Ceterùm Decretum Clementis VIII. non tantùm onjunctivè, sed & disjunctim intelligi debet, prout in. 1605. ter declaravit Rom. Inquisitio. Unde jam onstat licitè non absolvi vel præsentem qui absens onfessus sit per litteras, vel absentem qui confessus it, cùm esset præsens.

Q. quæ Sacerdotis ad Pœnitentem præsentia esse lebeat. R. requiri & sufficere moralem, quæ occur- rit cùm Sacerdos & *Pœnitens non longiùs ab invicem*

distant, quàm ut possint, per se loquendo, se audire, eâ loquentes voce quâ homines in communi sermone uti solent, imò & aliquantò altiori. Unde non redarguerim si quis carcere inclusus alium è regione adstantem, & elatâ voce vel etiam nutibus, si loqui non possit, confitentem, gravi de causa absolvat.

De subjecto Confessionis.

Conclusio. Subjectum confessionis est omnis & solus homo baptisatus, usum habens discretionis, sibique peccati post Baptismum admissi conscius.

Prob. Subjectum confessionis est ille omnis & solus, qui Sacramentum Pœnitentiæ vel suscipere necessariò tenetur, vel suscipere utiliter potest. Atqui talis est omnis & solus homo baptisatus, &c. Is enim vel reus est peccati gravis quod nondum clavibus ritè subjecit; & tunc necessariò tenetur confiteri, nisi obstet physica vel moralis impotentia; vel tantùm reus est culpæ certò venialis, & tunc Pœnitentiam utiliter frequentare potest; ut & ii qui gravia peccata jam ritè confessa denuò confitentur.

CAPUT SEPTIMUM.

De Satisfactione.

In hoc Capite expendam 1°. an Satisfactio Pœnitentibus cum Deo reconciliandis necessaria sit; 2°. quæ sint ejus conditiones; 3°. quæ materia; 4°. quando implenda sit, &c.

§. I. *De necessitate Satisfactionis.*

Triplicem in homine graviter peccante reatum admittunt Catholici, *culpæ* scilicet, *pœnæ æternæ*; & quæ post utriusque hujus remissionem luenda remaneat, *pœnæ temporalis*. Priores duas à Deo gratìs & citrà prævium hominis de condigno meritum condonari docent; ac tertiam piis æquè Pœnitentiæ labo-

ibus, quos *satisfactionem* vocant, redimi debere ontendunt. Contrà verò Pseudoreformati docent 1°. peccata, remisso culpæ ac pœnæ æternæ reatu, non magis post quàm ante Baptismum satisfactione indigere. 2°. Jejunia, aliaque pietatis opera, ad emendationem morum, ad cautelam in futurum, ad exemplum proximi præstanda esse, non ad vindictam delicti.

Antequam statuamus cui adhærendum sit parti, videndum quid sit satisfactio humana. De divina enim, unde nostra vim suam habet, egimus in Tractatu de Incarnatione.

Satisfactio in præsenti definitur, Voluntaria pœnæ mitioris toleratio, ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam, & ad redimendam pœnam graviorem per idem peccatum promeritam. Est 1°. *toleratio* seu perpessio *pœnæ*; quia ad satisfactionem requiritur opus de se afflictivum : de se, inquam, facit enim unctio S. Spiritûs ut Christianus in iis quæ ceteroqui affligere nata sunt, gaudio superabundet. Est 2°. *pœnæ mitioris.* Non enim condignæ sunt passiones hujus temporis ad passiones in altera vita præparatas iis qui antè decedent, quàm novissimum quadrantem reddiderint. Est 3°. *voluntaria*, id est propriâ sponte, vel ex alterius mandato lubenter suscepta. Quæ enim coacta foret, satispassio potiùs esset quàm satisfactio. Est 4°. *ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam.* Pœnitentis enim scopus est, ut jus Dei læsum resarciat; non ad æqualitatem strictam, quod non potest homo, sed penès aliquam proportionem. Additur 5°. *& ad redimendam pœnam graviorem*, quæ peccatori vel in hac vita imminet, prout expertus est David, vel in altera luenda manet.

Hinc patet 1°. satisfactionem discrepare à merito; Meritum enim respicit præmium à remuneratore obtinendum; satisfactio autem primariò juris alieni reparationem intendit. 2°. Satisfactionem esse actum virtutis justitiæ, quia servat rationem medii,

&, quantùm potest, proportionem æqualitatis quæ ad justitiam spectat.

Satisfactio dividitur 1°. in sacramentalem, quæ est passio pœnæ à Confessario impositæ, & extra sacramentalem, quæ est passio pœnæ quam quis spontè eligit, vel ab alio extra Sacramentum inflictam lubens recipit; 2°. in publicam, quæ coram multis subitur; & secretam, quæ sine testibus; 3°. in æquivalentem, & improportionatam. Utraque talis est, vel ratione materiæ, ut cùm quis vel tantum, vel minus reddit quàm debet: vel ratione formæ, & tunc ea dicitur æquivalens, vel perfecta, quæ debiti valorem offert ex propriis, ex indebitis, & adeò plenè, ut creditor contentus esse debeat. Contrà insufficiens est, quæ licèt totum reddat, non tamen ex propriis bonis, aut alio titulo indebitis: unde hujusmodi satisfactio pendet ex pacto, aut donatione, vel acceptatione creditoris.

Jam quæritur 1°. an temporalis pœna, quæ ex dictis post culpæ remissionem superest, possit per bona opera redimi; 2°. an redemptio hæc congruè vocetur satisfactio; 3°. an eadem satisfactio spontè assumenda sit, & in Pœnitentiæ Sacramento per Sacerdotes injungenda. Sit

CONCLUSIO I. Reatus pœnæ temporalis, quæ post recuperatam Dei amicitiam luenda superest, bonis operibus redimi *aliquando* potest.

Prob. 1°. ex Scriptura. Daniel, c. 4. ait ad Nabuchodonosor: *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum.* Atqui eo loci redimere peccata idem est ac avertere pœnam à Deo comminatam peccatis, potissimùm autem superbiæ. Præcipuum enim Principis hujus crimen fuit quòd arrogantiùs diceret: *Nonne hæc est Babylon magna quam ego ædificavi in robore fortitudinis meæ:* cùm enim *adhuc sermo esset in ore Regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor Rex, Regnum transibit à te.*

Prov. 16. *Misericordiâ & veritate redimitur iniquitas,*

tas. Atqui tam ad minùs dici potest hominem pro peccatis suis satisfacere, quàm ab eo sua redimi peccata, cùm redemptio non minùs ad justitiam spectet, quàm satisfactio; imò magis quamdam æqualitatem sonet.

Prob. 2°. ex Patribus. S. Ambrosius, L. 7. in Luc. *Sicut qui pecunias solvunt, debitum reddunt.... sic compensatione caritatis actuumque reliquorum, vel satisfactione quâcumque, peccati pœna dissolvitur.* Atqui ubi peccati pœna satisfactione dissolvitur, sicut debitum accuratâ totius sortis solutione, ibi vera occurrit satisfactio. Idem ad virginem lapsam, c. 8. *Grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem.* S. Hieronymus, Epist. ad Eustochium de obitu sanctæ Paulæ, hanc ità loquentem inducit: *Turpanda est facies quam contra Dei præceptum purpurisso & cerussâ & stibio sæpè depinxi: affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis: longus risus perpeti compensandus est fletu.* En graphicam veræ satisfactionis notionem, nec certè plus requirunt Catholici, qui & utinam tantùm obtinerent. Atqui nec Paula tot jam ab annis insigniter sancta, nec alii passim Christiani, qui tam longum decurrebant Pœnitentiæ stadium, satisfaciebant pro impetrandâ simpliciter peccati veniâ, quam ut plurimùm jam assecuti erant. Ergo satisfaciebant pro expungenda pœna, quam peccatis debitam esse noverant. Unde S. Cæsarius Arelat. Serm. 1. de Eleemosyna: *Si bonis operibus ipsa* venialia *peccata non redimimus, tandiù in illo Purgatorio moras habebimus, quandiù supradicta minuta peccata consumantur.* Si autem minuta peccata in hac vita redimi debent, nè in altera plectantur, debent à fortiori redimi graviora.

Dixi temporalis pœnæ debitum redimi *aliquando posse.* Deus enim certas aliquando pœnas ita constituit, ut nullatenùs velit eas redimi. Talis est imprimis mors; talis fuit & indicta Davidi pœna his verbis, 2. Reg. 12. *Quia blasphemare fecisti inimicos Domini.... filius qui natus est tibi, morte morietur.*

Conclusio II. Opera quibus justi debitam peccatis pœnam redimunt, vera & condigna satisfactio dici possunt, non tamen ad apices justitiæ.

Prob. 1. pars: 1°. quia ea satisfactio dicitur condigna, quæ rei debitæ æqualis est. Atqui satisfactio nostra temporali quæ peccatis nostris debita est pœnæ, moraliter æqualis esse potest. Pœna enim finita per satisfactionem finitam æquari valet. Atqui pœna peccatis nostris post eorum condonationem debita, tantùm finita est, tum in se, tum quoad durationem.

Prob. 2°. Quæ condignam cum aliquo majori proportionem habent, cum minori habere possunt. Atqui bona hominis justi opera condignam habent proportionem cum gloriâ, quæ aliquid est majus quàm pœnæ temporalis remissio. Ergo. Hinc Trident. sess. 14. can. 13. *Si quis dixerit pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis; anathema sit.* Ubi nota quòd in eo textu homo simpliciter & absolutè Deo satisfacere dicitur. Porrò non satisfacit absolutè, nisi qui de condigno satisfacit; sicut non meretur absolutè, nisi qui meretur de condigno. Hinc proscripta est hæc Baii thesis, n. 77. *Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.*

Prob. 2. pars. Ut satisfactio esset de rigore justitiæ, non modò æqualis esse deberet, sed & esse ex propriis, ex alias indebitis, neque tota inniti beneficio creditoris. Atqui eæ conditiones humanis satisfactionibus desunt, cùm eæ ex bonis Dei præstentur, & fundentur in gratia creditoris, qui eas alio quàm satisfactionis titulo exigere posset. Unde tritum id D. Bernardi: *Deus nos onerat, cùm exonerat: onerat enim beneficiis, cùm exonerat peccatis.*

Obj. Vitæ hujus pœnæ, in quibus sita est satisfactio nostra, sunt ordinis improportionnati pœnis Purgatorii, quæ peccatis condonatis debentur. Ergo.

R. dist. Sunt ordinis inferioris in esse physico, C. in esse moris, N. Esto igitur alterius seculi pœnæ ab hujus ævi pœnis physicè differant; at istæ nihilominùs exhibent pretium moraliter æquale redemptioni pœnarum alterius vitæ. Satisfactoriæ enim pœnæ moralem suum valorem desumunt ex Christi meritis: Is autem valor tantæ est dignitatis, ut purgatorios ignes imminuere primùm, ac deinceps extinguere possit. Et verò gloria æterna physicè excedit justa bonorum opera, ut & pœnam temporalem peccato debitam. Atqui tamen bona justorum opera gloriam merentur de condigno. Ergo à fortiori, &c. Utique ad meritum de condigno non requiritur æqualitas arithmetica, seu rei ad rem: sed sufficit æqualitas geometrica, seu proportionis, vi cujus, qui tale opus elicit, tale præmium ex benignâ Redemptoris liberalitate expectet.

CONCLUSIO III. Valet satisfactio, seu lubenter acceptetur, seu spontè assumatur, seu imponatur à Sacerdote.

Prob. 1. pars. Nihil est dubii quin Moyses, Aaron, David & alii propter peccata sua à Deo castigati, flagella ejus humiliter acceptando, justitiæ ejus satisfecerint; cùm is satisfacere dicatur qui piè luit id quod debet. Ergo.

Prob. 2. pars. Satisfecerunt justi per opera laboriosa quibus seduli incubuêre. Atqui ex his multa erant spontè assumpta. Sic Job, nemine cogente, agebat pœnitentiam *in favilla & cinere.* Sic David ex voluntario motu, *panem sicut cinerem manducavit*, Psalm. 101. Sic Ninivitarum Rex nemine cogente indutus est sacco, sedit in cinere, &c.

Prob. 3. pars ex Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis*, &c. Unde sic Trident. sess. 14. can. 15. *Si quis dixerit claves Ecclesiæ esse datas tantùm ad solvendum, non etiam ad ligandum; & propterea Sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra institutionem Christi; anathema sit.* Ex quibus sic: Data est Apostolis *eorumque* Successoribus po-

testas non solvendi tantùm, sed & ligandi. Atqui potestas ligandi non modò importat vim retinendi peccata impœnitentibus, sed & congruam pœnitentibus satisfactionem indicendi. 1°. quia potestas ligandi, utpotè generalis, ad ea omnia vincula se extendit quæ ad salutem Pœnitentium conducere possunt. Atqui satisfactio ad salutem Pœnitentium insigniter conducit; cùm tantoperè hunc in finem ab utroque Testamento commendetur. Ergo. 2°. quia tota Christi Ecclesia in potestate ligandi potestatem indicendæ satisfactioni semper agnovit, ut patet tum ex Canonibus Concil. Nicæni, Carthaginensis IV. Arausicani I. quæ certum Pœnitentibus ad satisfactionem tempus autoritate divinâ præscribunt; tum ex Patribus, qui pro vindicandâ satisfactionis necessitate ad Dei legem recurrerunt. Sic Cyprianus, ut probet lapsis nè quidem ad Martyrum preces delicta dimitti debere, nisi priùs satisfecerint: *Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem... laxatur incautis communicatio.* Sic S. Gregorius, L. 3. in c. 7. L. I. Reg. *Afflictio Pœnitentiæ ad delenda peccata idonea est, cùm Sacerdotis fuerit judicio imperata.* Cùr porrò suam hanc delendi peccati proprietatem habet ex Sacerdotis judicio Pœnitentia, nisi quia sic à Christo constitutum est?

Obj. contra 2. part. Electitiæ pœnæ quæ corpus affligunt, pugnant contra id Scripturæ: *Non occides: Habeto honorem corpori.* Ergo. R. 1°. Si ità est, vituperium, nedum laudem, merentur Job, David, & alii Sancti qui corpus suum in servitutem per jejunia, vigilias & per flagella redegerunt. Mirum si nescierint illi Scripturæ sensum, quem adeò scitè intelligunt Lutherani. R. 2°. neg. ant. Jejunia enim, & ceteræ corporis asperitates adeò non occidunt corpus; ut Paulus & Antonius, qui hisce operibus præter ceteros incubuêre, uterque vixerit centenario major. Illud, *Habeto honorem corpori*, solùm probat, vel necessaria corpori providenda esse; vel corpus non perperàm & citrà salutis studium affligi

debere. At quis hinc colliga vetitum esse Christiano nè membra sua mortificet?

Obj. 2. contra 3. part. Satisfactio à Sacerdote injuncta necessariò acceptari deberet. Atqui recusari potest : potest enim Pœnitens, quas justitiæ divinæ pœnas debet, in Purgatorio tantùm luere velle. R. neg. ant. Quidquid enim censuerint pauci quidam Theologi, absolvi non posse homo qui sub obeundi Purgatorii prætextu indictam sibi satisfactionem recusaret, utì docent tum Catechismi omnes, qui satisfactionem Pœnitentiæ partibus accensent; tum Trid. juxtà quod concessa à Christo ligandi facultas, satisfactionis injungendæ potestatem complectitur.

§. II. *De Conditionibus Satisfactionis.*

Satisfactio, utpotè opus hominis relativè ad Deum, alias requirit conditiones ex parte operis, alias ex parte hominis, alias ex parte Dei.

Ex parte operis requiritur 1°. ut liberum sit; quia alioqui non esset actio humana; 2°. ut sit bonum, quia si indifferens esse fingatur, nec laude dignum est nec vituperio : si autem malum sit, pœnam meretur, non pœnæ remissionem; 3°. ut sit supernaturale; quod enim disponit ad promptiorem finis supernaturalis consecutionem, naturæ ordinem necessariò excedit.

2°. Ex parte satisfacientis necessum est, ut sit in statu vitæ: eadem enim est satisfactionis conditio quæ meriti; cùm actio quævis satisfactoria sit etiam meritoria. Ergo sicut post vitam hanc nullus est merito locus, sic nec satisfactioni.

3°. Et id quoque receptum est satisfactionem à Deo acceptari debere; id tamen, quia non nihil habet difficultatis, paulò fusiùs erit exponendum. Sed videndum anteà num satisfactio debeat esse pœnalis, vel in statu gratiæ impleri. Sit

CONCLUSIO I. Ad satisfactionem requiritur opus pœnale : at nulla hinc oritur difficultas in praxi, cùm omne virtutis *opus homini pœnosum* sit.

Prob. 1. pars, 1°. ex Scriptura quæ satisfactionem in operibus pœnalibus constituit. Sic Joël 2. *Convertimini ad me in jejunio, in fletu.* Matt. 11. *in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Et hæc fuit Adæ & Ninivæ pœnitentia.

Prob. 2°. Satisfactio fit ut plectantur præterita peccata, & ut caveantur futura. Atqui ad utrumque requiritur opera pœnalis. Ad 1. quidem, quia, ut ait S. Gregor. Hom. 20. in Evang. *Justum est ut peccator tanto majora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quantò majora sibi intulit damna per culpam.* Ad 2. verò, quia ex Trident. ibid. *Magnopere à peccato revocant, & quasi frœno quodam coercent satisfactoriæ pœnæ, cautioresque in futurum pœnitentes efficiunt.*

Prob. 2. pars. Actus omnis christianæ virtutis mentem erigit ad cœlestia, & à terrenis avocat. Atqui neutrum sine aliquâ carnis afflictione fieri potest, ut docet frequentior experientia de his potissimùm qui justitiæ vias inire incipiunt; quique, quod sæpè justioribus evenit, *in terra deserta & inaquosa* peregrinari sibi videntur. Hinc Trident. sess. 14. can. 13. docet, *pro peccatis Deo per Christum satisfieri pœnis sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, vel aliis etiam pietatis operibus.* Unde ut in omni satisfactorio opere meritum, sic & in merito omnis satisfactio reperitur.

Hìc nota, 1°. non eos solùm actus esse satisfactorios, qui spontè à nobis eliciuntur, sed & flagella quibus nos Deus exercet; quia dum spontè acceptantur, fiunt quodammodò opus patientis. Unde monendi sunt Fideles ut vitæ incommoda patienter ferant, si ea ad remissionem Purgatorii sibi prodesse velint; 2°. posse hominem per actus internos & externos satisfacere, quia ut temperantiæ v. g. sic & contritionis actus suam ex se pœnam ferunt. Etsi verò externum opus operi interno bonitatem intrinsecam non addit, quia tamen pœnam specialem addit, addit & pondus satisfactioni, unde pluris est,

ceteris paribus, executio jejunii, quàm ſimplex voluntas; 3°. etiamſi poſſit Pœnitens multiplici viâ Deo ſatisfacere; id tamen potiſſimùm præſtari jejunio, oratione & eleemoſynâ, quæ in Scripturis præcipuè commendantur. Ad *orationem* revocantur quæ Deum proximè reſpiciunt, ut ſacrificium, laus, gratiarum actio, quæ licèt *habeant ſuavitatem ſpiritûs, habent tamen afflictionem carnis.* Ad *eleemoſinam* beneficia quæcumque proximo exhibita. Ad *jejunium* omnia quibus caro domatur, ut vigiliæ, lacrymæ, ſolitudo.

S. Th.

Q. 1. an qui injunctam ſibi pœnitentiam implevit in ſtatu peccati, ad eam iterandam cogi debeat. R. cum multis contra non paucos, negat. modò pœnitentia hæc non fuerit facta in affectu peccati. Sic enim utcumque impletur præceptum Confeſſoris: atque ut prodeſt pœnitentia ante abſolutionem impoſita, & in ſtatu malo præſtita; ſic & ſacramentaliter prodeſſe poſſe videtur, quæ poſt abſolutionem fit in eodem ſtatu. Quia tamen opinio hæc pluribus dubia eſt, curandum Confeſſariis ut ſemper aliquam injungant pœnitentiæ partem, quæ ſtatim ab abſolutione, proinde in gratiæ ſtatu adimpleatur; & iis qui pœnitentiam in peccato impleverint, ſolitâ majorem indicant, prout illius pars major aut minor in peccato impleta fuerit. Qui verò pœnitentiam ſuam non ſolùm in ſtatu, ſed in affectu peccati implevit, manet obligatus ad eam denuò implendam; idque ſub mortali, ſi notabilis ſit pœnitentia. Sic enim eam implere debet, ut Sacramentum per eam integretur. Atqui ſi fiat in affectu peccati mortalis, neque eſt pars Sacramenti, neque Sacramentum per eam integratur; cùm non fiat animo Deum placandi, quod ad rationem ſatisfactionis pertinet.

Q. 2°. an poſſit quis pro peccato uno ſatisfacere, & non pro alio. R. non poſſe hominem qui ad unum mortale affectum ſervat, pro alio ſatisfacere; quia ſatisfactio importare debet pœnitentiam & ſtudium placandi Dei. *Qui autem vel uni* mortali adhæret,

nec offensæ suæ pœnitentiam gerit, nec Dei placandi studium præfert; cùm placare non intendat qui in inimicitia spontè permanet. At potest quis satisfacere 1°. pro veniali uno, etiamsi alterius affectum servet; 2°. pro mortali dimisso, etsi pro alio non satisfaciat; quia sicut alteri satisfactionem suam applicare potest, sic & pro uno, non autem pro alio peccato eandem potest applicare.

Conclusio II. Ad satisfactionem requiritur acceptatio ex parte Dei.

Prob. Ad id requiritur benigna Dei acceptatio, quod Deus ex justitia acceptare non tenetur. Atqui Deus non tenetur acceptare pœnam temporalem quam persolvit Pœnitens; 1°. quia hæc est longè minor quàm purgatorii pœna; 2°. quia posset Deus, ut supremus Arbiter, quidquid facimus boni variis titulis exigere; 3°. quia *purgantes* animæ multos contritionis actus eliciunt, qui de se non minùs ad satisfaciendum idonei sunt, quàm qui à viventibus eliciuntur. Atqui nihil est cur actus illi de facto non satisfaciant, nisi quòd in hunc finem non acceptantur à Deo, qui satisfaciendi ac merendi tempus hujus vitæ limitibus conclusit.

§. III. *De Satisfactione prout à Sacerdote imponendâ.*

Quæ ad gravem hanc materiam pertinent, septuplici Conclusione definiemus.

Conclusio I. Sacerdos, per se loquendo; Pœnitenti quem absolvit satisfactionem injungere tenetur.

Prob. 1°. ex constanti usu Ecclesiæ, quæ nusquam sine satisfactione Pœnitentes reconciliavit. Atqui id nec à Ministris tam constanter factum esset, nec tam spontè acceptatum à Pœnitentibus, nisi utrisque persuasum fuisset satisfactionem posse & debere à Sacerdotibus imponi. Unde S. Leo, Ep. 91. *Mediator Dei & hominum hanc Ecclesiæ Præpositis tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem admitterent.*

Prob. 2°. Sacerdos in Tribunali hinc quidem est Dei Minister, inde verò Judex & Medicus. Atqui ut Dei Minister, debet & ligare per pœnas, & consulere Sacramenti integritati, quæ satisfactionem requirit : ut Judex, debet illatam supremo Legislatori injuriam justâ pœnâ ulcisci: demùm ut Medicus, debet præteritis vulneribus mederi, & futura præcavere. Quæ omnia per idoneam satisfactionem præstantur, ut docent Trident. & experientia.

Dixi, *per se loquendo*; quia si satisfactio impossibilis sit, putà homini jam sensibus destituto, non est cur imponatur. Neque hinc Sacramento timendum, quia satisfactio, utpotè pars tantùm integrans, non est de ejus necessitate. Monendi tamen qui ægrum circumstant, ut eum, si tantisper reviviscat, ad actus fidei, spei & caritatis animo satisfactorio eliciendos invitent. Si levior infirmo graviter reo pœnitentia imponatur, simul imponenda erit gravior alia conditionatè, si convalescat; statimque eleemosyna, si per hanc satisfacere possit.

Ceterùm graviter peccat Sacerdos qui sciens & volens nullam pœnitenti graviter reo satisfactionem imponit ; quia gravem facit injuriam Sacramento, quod culpabiliter mutilat, & grave infert nocumentum pœnitenti, qui remedio contra futuros relapsus privatur, & gravioribus Purgatorii pœnis obnoxius manet ; ac nisi bona fides excuset, ad iterandam saltèm in genere coram alio confessionem tenetur, si ad eumdem recurrere non possit. Si enim ut quis impositæ sibi pœnitentiæ commutationem obtineat, denuò saltèm in genere, peccata confiteri debet : quidni ad idem teneatur, cum aliter satisfactionis legem implere non potest ?

Quin & Sacerdos sub gravi videtur teneri pœnitentiam injungere pro venialibus, & pro gravibus jam anteà ritè confessis ; quia etsi Pœnitentia pro venialibus sit quid in se leve, non desinit esse aliquid grave in ordine ad Sacramentum, cui contra Christi legem *pars magni momenti* adimitur. Hinc minis-

ter, si novam pro oblito peccato absolutionem impendat, novam quoque pœnitentiam impendere debet, nisi primam ordinaverit ad ea etiam peccata quæ oblita fuisse quadantenùs prævidisset.

CONCLUSIO II. Sacerdos Pœnitentiam imponere debet præceptivè, non autem ut liberè solùm & de consilio implendam.

Prob. 1°. ex Tident. sess. 14. can. 8. potestas injungendæ satisfactionis oritur ex potestate clavium *ad ligandum*. Atqui satisfactio per modum consilii imposita non ligaret Pœnitentem : is enim liber maneret, ut anteà. Ergo libera id genus satisfactio non oriretur à potestate clavium, nec proinde esset verè judiciaria & sacramentalis.

Prob. 2°. Sacerdos pœnitentiam imponit tanquam Judex, ut Pœnitentem plectat. Atqui ut Judex verè plectat, ad subeundam pœnam obligare debet : neque enim plectere censebitur qui dixerit : Servies in triremibus, si lubebit, &c.

CONCLUSIO III. Sacerdos, per se loquendo, parem crimini pœnitentiam injungere debet, idque sub gravi; prudenter tamen & omnibus maturè perpensis.

Prob. ex Patribus. Cyprianus, L. de lapsis : *Quam magna deliquimus, tam granditer defleamus... Pœnitentia crimine minor non sit.* Clerus Rom. Epist. ad Cyprianum : *Nè sint minora remedia quàm vulnera.* Ambrosius ad virginem lapsam : *Necessaria pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut excedat.* Trident. Patres, sess. 14. can. 8. *Debent Sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & Pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere, nè... levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungenda alienorum peccatorum participes efficiantur.* Ergo Confessarius ad id tenetur *sub gravi.* Quæ enim gravior obligatio, quàm cui deesse nequit Sacerdos, *nisi alienorum* se *peccatorum* participem efficiat ? Quam inde timendum ne plures probatæ ceteroqui

vitæ Sacerdotes, non ob propriâ quæ sedulò effugerunt vel diluerunt, sed ob aliena, quæ molliori manu tractarunt, peccata, in abyssum detrudantur.

Dixi 1°. *per se loquendo ;* quia sicut nulla injungitur satisfactio morientibus sensu destitutis, sic & quandoque minor imponitur iis qui majori defungi non possunt, putà graviter ægrotantibus, quibus proinde declaratâ quam promeruerunt, quamque, si convalescant, perficere tenebuntur pœnitentiâ, satis est ut injungantur amoris & patientiæ actus, plenaque divinæ voluntati submissio. Quanquam, si pluribus egeant monitis, melius est ut Sacerdos eos ad se reverti jubeat, cùm convaluerint, quò & monita & parem peccatis gravibus pœnitentiam recipiant.

Dixi 2°. *& prudenter*; quia Sacerdos ex Trident. non solùm gravitatis ac numeri peccatorum, sed & *Pœnitentium facultatis* rationem habere debet.

Hinc 1°. cavendum nè iis etiam qui corpore sani, labore continuo sibi suisque ad victum necessaria comparare debent, imponantur prolixæ ferialibus diebus orationes, jejunia saltèm crebra, vel eleemosynæ quas erogare non possint. His ergo indicendum imprimis ut à malo & proximis mali occasionibus abstineant; ut Dominicis ac festis diebus Officia religiosè frequentent, ut ardentiori studio Deum in familia sua coli curent, & de eo frequenter loquantur; ut post Officia in templo vel domi piæ lectioni vacent, aut si legere nesciunt, piam peregrinationem ad vicinum locum, vel soli, vel cum piè affectis suscipiant; ut consuetis precibus manè ac vesperè devotiùs fungantur; ut laborem suum, tributorum onera, & quidquid obveniet incommodi, Deo in peccatorum remissionem frequenter offerant; & aliquando in laboris decursu id Publicani contrito corde proferant: *Deus, propitius esto mihi peccatori.*

Hinc 2°. compatiendum etiam spiritualiter infirmis, ità *ut mitigetur satisfactio*, cùm pœnitens ad

graviorem pœnitentiam quasi tabescit, & ear
cumque detrectat; non ex pertinaciâ cordis, i
viâ, vel languore voluntario; sed quia propria
fragilitatis conscius veretur, nè sibi in ea p
venda deficiat animus, adeoque nè eam pau
omittat. Tunc itaque erigenda est mens Pœnit
ut hîc potiùs quàm in Purgatorio igne satisf
Exhibendum ipsi qualem ex scelerum gravitat
nam promeruit; quàm graviter in altero
torqueantur qui sibi in præsenti pepercerint. V
si his præmissis eò usque tentatione perturbat
pareat, ut pœnitentiæ omissio, & quæ eam no
sequuntur, relapsus ac desperatio timenda sint
tiùs agendum erit, nè sub obtentu boni majori
lum gravius immineat: tunc enim valet tritu
satiùs esse hominem cum minori pœnitentiâ i
gatorium mittere, quàm in inferos cum m
Hinc S. Franciscus Salesius: *Confessarius meli
consolatoriis verbis imponere debet pœniten*ti
petere semper debet ab eo an pœnitentiam inj
libenter faciat; quia si videret eum angustiari
tiùs faceret aliam ei leviorem imponendo. Et S
rolus Borrom. part. 4. Instruct. Pœnitent. *Si*
dos *itâ expedire viderit*, Pœnitentem *interro*
possit pœnitentiam sibi injunctam peragere: a
eam mutabit, aut minuet: aut saltèm duriora
dam proponet per modum consilli, ut per a
hebdomadas experiatur quid possit, quid no
enim eò fortè adducetur, ut quæ primùm ex c
præstitit, subinde ex præcepto adimpleat.

Hinc 3°. graviter aberrant qui pro uno m
ordinario æquam satis pœnitentiam esse puta
ronam quinque decadum. Enimverò in hâc q
vimus seculorum fece ordinaria sunt peccata
catio, mollities, quin & pluribus in locis a
rium, blasphemia, perjurium, ebrietas, de
crudelis ac penè continua. An verò scelera hæ
sim congruè diluet Coronæ unius recitatio
que 1°. ea esse debet ratio pœnitentiæ ut co

curet contrariis, putà eleemosynis avaritiam, luxuriam maceratione carnis, &c. An verò lasciviam carnis egregiè domabit precum aliquot recitatio? 2°. Pœnitentia eo fine instituta est, *ut à peccato revocet, & quasi fræno coerceat*: ergo per eam sentiri debet gravitas peccati. An porrò incontinentiæ gravitatem persentiet quis ex Coronæ unius recitatione? annon potiùs scelera hæc ex pœnitentiæ levitate metiendo habebit pro *peccadillis*? 3°. Et is etiam est pœnitentiæ scopus, *ut vitiosus habitus malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollat.* An, amabo, blasphemiæ habitum tollet Coronæ unius persolutio?

Trident

Hinc 4°. pœnitentia, ut efficax sit & genuina, peccatis ex adverso respondere debet. *Unde*, ait S. Carolus, *pro peccatis luxuriæ imponantur jejunia, vigiliæ, cilicii usus, aliaque hujusmodi macerando corpori propria. Pro avaritiæ peccato, præter debitas restitutiones, eleemosynæ pro cujusque facultatibus injungantur. Sanandæ superbiæ, aliisque peccatis spiritualibus, oratio adhibeatur, quâ coram Deo vires & vigor acquiruntur, quibus his peccatis obsistatur. Pro negligentia rerum Christianarum quas ignorant, conciones audiant, & per aliquod tempus Doctrinæ Christianæ Scholas*, aut Ecclesiæ Catecheses *frequentent. Indevotis & tepidis juvabit imponere ut Ecclesias divinaque Officia oraturi sæpius adeant multasque usurpent orationes. At verò blasphemis, & sacrilegâ linguâ in Deum & Sanctos petulanter maledicis, pœnitentias graves & difficiles injungent.*

Etsi verò gravia multa sunt præter impudicitiam peccata, fatendum tamen eam, utpotè *adhæsivum malum*, difficiliùs quàm cetera, si intemperantiam excipias, curari. Unde neutrius habitum coercebit Director, nisi pœnitentiâ severiori, & ex qua intelligat Pœnitens se tam difficilè ab eo profundo limo surrecturum, quàm in illud facilè proruerit. Nec solùm gravitati criminis, sed & peccatoris dignitati *æquanda est* pœnitentia. Unde Presbytero

fornicationis reo antiqui Canonés pœnitentiam 10 annorum; Episcopo autem annorum 15. utique quia majus ex majori dignitate crimen admisisset, imposuerunt.

Hinc 5°. habendum præ oculis maximè ut pœnitentia non tantùm pœnalis sit, sed precipuè medicinalis. Sed sicut non ille optimus est Medicus, qui omne adversùs morbos omnes habet remediorum genus; sed qui remedia unicuique morbo idonea attemperat, & ægrum ut iisdem utatur prudenter disponit: sic nec ille bonus est Director, qui lepram inter & lepram accuratiùs dijudicat, qui Pœnitentis conscientiam penitùs excutit; qui in expediendis conscientiæ casibus non hæret ubi sudant alii, sed qui cunctos reconciliationis obices salutaribus proscriptis removet; qui teneros infirmi Pœnitentis gressus sic in viâ bonâ firmat, ut assuetam longo usu semitam peccandi dedisçat; & virtutis iter sequatur & amet.

Ut autem Medicus morbos nescit, nisi ex profundâ humani corporis anatome; sic neque spiritalis Medicus morbos animi verè cognoscet, nisi profundè cognoverit secretos humani cordis recessus, & varia motuum quibus huc & illuc trahitur principia. Hanc porrò alieni cordis scientiam depromet ex proprii cordis inspectu. Hujus si accuratam dissectionem instituat, deteget quæ sint hujus vel illius vitii radices, an inordinatus suî amor, an divitiarum sitis, an nativus erga Deum & divina tepor, &c. Sicque dum seipsum emendare discet, discet & emendare ceteros, secundùm id Proverb. 18. *Justus prior est accusator suî; venit amicus ejus, & investigabit eum.*

Jam ergo ut medicinalem pœnitentiam indicat Confessarius, eam nempè quæ *vitiosos habitus malè vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollat*, interrogabit cur Pœnitens illud furti, detractionis, odii, &c. peccatum commiserit. Dicet fortè alter, id à se factum, quia despectus fuit, &

læsa ejus fama ; & is superbus est : Alter, quia sibi illatum erat damnum; & is avaritiæ fuliginem præfert : alter, quia obturbata est quies ejus ; & is servit malæ libidini. Tametsi ergo eadem in iis omnibus foràs eruperint peccata , non eædem tamen sunt radices malorum ; neque hæc adeò iisdem sunt curanda remediis. Unde præcipiet sapiens Confessarius humilitatis exercitium contra inanem gloriam , pietatis contra acediam , liberalitatis contra avaritiam ; & quia juxtà Chrysost. L. 1. de orando Deo , *nihil est quod non obtineat oratio* , *etiamsi mille peccatis obnoxius sis ; sed vehemens , sed assidua ;* præscribet orationes, in quibus pœnitens superbiam suam , terrenis adhæsionem , duritiam cordis confiteatur Domino , & supplex oret gratiam quâ profundè sanetur. Securiùs autem & citiùs succedet morbi curatio, si piæ lectiones præscribantur, & severum in fine diei examen quod subsequatur castigatio peccati, si quod ortè exciderit.

Nec est quòd objiciatur has quidem pœnitentias esse salubres , at plerorumque Pœnitentium *facultati* minimè accommodatas. Nemo enim est, seu rudis , seu spiritualis, seu in seculo, seu in claustro degens, qui nisi tantùm sit nomine Christianus, verbum hoc in praxi capere non debeat : *Qui sunt Christi , carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis suis.* Hoc itèm : *Vigilate & orate , ut non intretis in tentationem.* Atqui eò unicè tendunt medicinales pœnitentiæ de qubus hîc loquimur. Neque vel ipsis rudibus adeò grave est mentem ad Deum identidèm erigere ; os suum raptim aperire & attrahere Spiritum gratiæ ; conscientiam sub noctem indagare ; quod peccatum fuerit lugere ; protensis brachiis, vel terram deosculando, aut per aliquid gravius, si licebit , diluere. Sanè hæc, nedum hominem, jam absolutionis gratiâ reconciliatum excrucient , ei , utpotè jam amanti, sunt jugum suave. Hinc si quis à tentatione graviter illectus, orationi tantillùm vel piæ lectioni vacet, *penè statim sentiet sese erigi*, nescio quid sanct;

vigoris contrahere, à malo retrahi & confirmari in bono. Non ergo minui potest satisfactio medicinalis, cùm necessaria sit ipsâ etiam necessitate medii, ut peccator vitiosos habitus coerceat, & Christo, Capiti nostro, se conformet. Unde Trid. permittit quidem ut pro *facultate* Pœnitentium minuantur pœnitentiæ vindicativæ, at non pœnitentiæ medicinales.

Quod ad pœnalem pœnitentiam attinet, constat hanc pro facultatibus, ac ipsâ fragilitate Pœnitentium esse minuendam (cùm è contra medicinalis pro majori illorum fragilitate major indici debeat.) Quapropter mitiùs quoad jejunia, peregrinationes, &c. agendum cum iis qui gravi labori incumbunt, ut Agricolæ; vel, licèt polleant viribus, levis sunt & imbecillæ voluntatis.

Sed quid agendum cum iis qui vivunt tenuiter, dieque ac nocte ad alendam familiam desudant? R. vel ii homines acri peccati dolore percelluntur, vel tenui ac modico. Si 1. id præcipuè servabit Confessarius quod dictum est suprà, p. 179. Præsertim verò monebit ut in ipso laboris æstu interdum stantes, vel genu flexo exclament: *Hîc ure, hîc seca, modò in æternum parcas.* Si 2. præter mox dicta imperabit Confessarius ut, quod ditibus Agricolis facile est, aliquid subtrahant gulæ; ut Festis diutiùs commorentur in Templo gemebundi; ut aliquando in animæ gratiam faciant quod sæpè in temporalium gratiam faciunt, id est, ut de nocte consurgant ad orandum aliquanto tempore, nunc prostrati, nunc brachiis in crucis modum extensis: solent enim tenebræ & noctis silentium addere calorem precibus, & horrorem criminis injicere. Hæc cui dura videbuntur, durior exhibebitur infernus, exhibebuntur & aliorum exempla, quos idem sponte fecisse didicimus. Erit tamen in his leniter & gradatim procedendum.

Quod ad eos spectat qui corpore valent nec laboriosis operibus incumbunt, erit his quidem neganda absolutio, donec sincerum, ut debent, divinæ justitiæ satisfaciendi propositum gerant. Ubi autem ad

omnia parati deprehendentur, videndum erit quæ sit eorum animi constantia, quæ fragilitas. Si pœnam multitudini scelerum parem ferre possint, injungetur; si vereri sit, nè eâ territi deficiant animo, imponetur debitâ minor, nè *fortè abundantiori tristitiâ absorbeatur qui ejusmodi est.* Unde Chrysost. Hom. 4. n. 2. Corinth. *Non quòd dignus sit, neque quòd sufficientem exhibuerit pænitentiam; sed quòd infirmus sit, ideò dignior ille veniâ.*

Ex his sequitur Confessarium in satisfactionis materiâ duos inter scopulos, cum magno suî & pœnitentium periculo, versari; quos ut devitet, cavendum ipsi, ut nec inconsiderato zelo austeriorem, nec crudeli misericordiâ molliorem pœnitentiam imperet. *Sit* ergo *Samaritanus*, ait S. Bernard. *observans quando oleum misericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat.* Sed *quis putas est fidelis ille dispensator?* Is unus qui assistricem divinæ sedis sapientiam sedulò invocabit.

CONCLUSIO IV. Potest Minister opera aliundè præcepta in satisfactionem injungere, ut & orationem pro vivis vel defunctis. Generatim tamen opera aliàs indebita Pœnitentibus imponi debent. Et id à Confessario factum esse præsumi debet, nisi aliud ex verbis ejus, vel ex circumstantiis intelligatur.

Prob. 1. pars. Ut opus aliàs debitum ex voto vel præcepto in satisfactionem imponi possit, satis est ut & bonum sit, & pœnale, & non obstante debiti lege, satisfactorium esse valeat. Atqui opus aliundè debitum, & bonum est & pœnale, ut patet in jejunio & oratione. Sed &, quod summa est difficultatis, idem opus satisfactorium esse potest. 1°. enim Martyrium, eo etiam casu quo sub præceptum cadit, est maximè satifactorium. 2°. Actio aliundè debita potest meritoria esse; ergo & satisfactoria. 3°. Vitæ hujus flagella satisfactoria sunt, dum spontè acceptantur; & tamen necessaria sunt. 4°. Per actum ex caritate debitum potest debito justitiæ satisfieri, ut dum quis opifici in *extrema necessitate* constituto pactam

mercedem solvit. Ergo & per unum eundemque actum impleri potest Ecclesiæ & Confessarii præceptum.

Prob. 2. pars. Ut imponi possit in Pœnitentiam oratio pro mortuis, sufficit ut ea pœnale quid habeat, quod impetratorium esse possit pro mortuis, & satisfactorium pro pœnitente. Atqui res ità est. Ut enim caritas erga defunctos non minuit meritum eleemosynæ vel orationis, sic nec minuit vim utriusque satisfactoriam.

Prob. 3. pars. 1°. Quia par est ut peccator peccati sui pondus ex pœna sentiat; & ut durior sit ejus conditio, quàm innocentis. 2°. Quia generatim intendit Ecclesia ut quisque pro delictis suis per opus aliàs indebitum satisfaciat.

Licebit tamen justis ex causis imponere opus aliundè præceptum, ut Officii recitationem, jejunium Ecclesiæ, restitutionem, &c. putà si advertat Sacerdos Pœnitenti deesse opportunitatem aliter faciendi; aut si ex hac indulgentia futurum sit ut ad amplius quid deinde præstandum stimuletur. Verùm id rarò faciendum, cùm aliqui negent posse id fieri sine peccato.

Prob. 4. pars. Quia præsumendum est Confessarium à trita via non recedere. Porrò hæc trita est Confessariorum praxis, ut dum jejunium vel Missæ auditionem præcipiunt, ea præcipere censeantur ad quæ Pœnitens non tenebatur aliundè. Undè si jejunium voveras in diem in quâ abstinentiam præcipit Confessarius, debes id eum monere, ut vel pœnitentiam aliam indicat tibi, vel hanc in diem alium transferat.

Quandoque tamen vel ex communi intellectu, vel ex satisfactionis implendæ tempore, vel aliis ex circumstantiis, judicatur rem alioqui præceptam injungi à Confessario. Quapropter, si duæ Missæ imponantur die festo, communiter intelligitur una tantùm imponi præter eam quæ præcepta erat. Si inchoante Quadragesimâ injungatur jejunium, intelligitur jejunium quadragesimale, quia alioqui nimiùm

differretur satisfactio. Si imponatur eleemosyna, satisfit dando extremè indigenti, quamvis aliundè ad id caritas obliget: nec enim præsumitur Confessarius extraordinariam hanc circumstantiam exclusisse, ne alioqui nimiùm gravetur Pœnitens.

Conclusio V. Necesse non est ex natura rei & Christi institutione, ut Sacerdos pœnitentiam antè absolutionem adimpleri curet. Potest tamèn id saltèm ex parte exigere plurimis in casibus.

Prob. 1. pars. Si satisfactio ex rei naturâ & institutione Christi semper absolutioni esset præmittenda, graviter peccarent quicumque methodum aliam sequuntur, aut olim secuti sunt, utpotè qui contra ipsam Christi constitutionem impiè absolverent. Atqui horrendum conseq. 1°. quia adversatur ipsi Christi exemplo, qui redeunti Prodigo CITÒ *stolam primam* proferri jussit sub nomine Patris-familias; neque illum remisit, ut pascendo porcos diutiùs *portaret statum peccati.* 2°. Quia ex S. August. Epist. 54. *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia.... quin ità faciendum sit disputare insolentissimæ insaniæ est.* Atqui non is est Ecclesiæ Latinæ ac Græcæ mos, ut semper satisfactionem præmittat absolutioni. Sanè contrariam praxim à seculis penè 13. apud Græcos vigere probat Morinus. Idem in Ecclesia Latina à seculis sex factitari res est indubia. Ergo, nè quod *insolentissimæ insaniæ est*, totam damnemus Ecclesiam, necessum est ut eos damnemus qui satisfactionem absolutioni necessariò præmittendam docent. 3°. Quia assertionem nostræ contrariam pluries protrivit Apostòlica Sedes. Sic 1°. Sixtus IV. hanc Petri de Osma thesim perstrinxit an. 1478. *Pœnitentes non sunt absolvendi, nisi peractâ priùs pœnitentiâ eis injunctâ* Sic & propositionem istam an. 1690. reprobavit Alexand. VIII. n. 16. *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni indixit., non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio.* Easdem censuras renovavit Facultas Parisiensis contra Theophil. Brachet.

Ex his colliges non posse Pœnitentem ritè dispo-

ſitum cogi ad præmittendam abſolutioni ſatisfactionem: quia jus habet ad abſolutionem ſtatim recipiendam, ejuſque plurimi intereſt nè diutiùs in peccati ſtatu remaneat, ſed quamprimùm in amicitiam Dei redintegretur.

Prob. 2. pars: Ut Confeſſor à Pœnitente exigere aliquando debeat, ut pœnitentiam impleat ante abſolutionem, ſufficit ut ſæpè Sacramenti valori conſulere non poſſit, niſi probatis præviâ ſatisfactione diſpoſitionibus Pœnitentis. Atqui... Sunt enim plures qui nuſquam peccati gravitatem ſentiunt, niſi ſalubri abſolutionis dilatione, & laborioſæ ſatisfactionis operibus ad ſe ipſos redire compellantur.

Porrò tunc præmittenda eſt reconciliationi ſatisfactio, cùm quis legitimè ſuſpecta exhibet doloris indicia; cùm inimico ſuo reconciliari abnuit; cùm illatam gravem proximo injuriam reparare detrectat; cùm occaſionem proximam deſerere negligit; cùm quia facilè & citò relapſus ſit, vereri eſt nè pari incuriâ revertatur ad vomitum; cùm injunctam ſibi ſatisfactionem neglexit ex inertia, quam abjeciſſe non videtur. In his enim & aliis hujuſmodi caſibus meritò dicitur cum S. Gregor. *Confeſſionis verba quid ſunt aliud niſi folia?* vera porrò Pœnitentia non ex foliis, ſed ex fructibus penſari debet.

Obj. 1°. id Ezech. 13. *Væ qui conſuunt pulvillos ſed omni cubito manûs.... ad capiendas animas, &c.* Atqui pulvillos conſuunt qui ſontes necdum dignâ ſatisfactione probatos abſolvunt. R. n. min. quatenùs falsò, (& contra praxim quam Quenelliani Sacerdotes, alii erga alios frequentant) aſſerit præproperè abſolvi eos omnes, qui necdum ſatisfactionem ex toto vel parte adimpleverunt: cùm ex iis ſint multi, qui, ſtatim ut quid paulò gravius commiſêre, illud tam feriò deflent, ut majora ante ſatisfactionis ſacramentalis initium exibeant veræ contritionis ſpecimina, quàm alii plures peractâ etiam ſatisfactione. Aliud erat de Pſeudoprophetis, quos per Ezechielem redarguit Deus: hi enim mendacibus vaticiniis iniquos

retrahebant à Pœnitentia, dicentes, *Pax, pax*, cùm *non* esset *pax*.

Inst. Erga juxtà nos ipsos requiritur ut ante absolutionem defleat quis peccatum suum, illudque humiliter confiteatur. Atqui dolor, ille & ipsa confessio quoddam sunt initium satisfactionis. Id autem & nihil aliud exegit Quenellus in propos. 87. R. Nemini sanæ mentis venisse in animum ut absolvi posset, qui nec doluisset peccatum, nec humiliter deposuisset. Verùm id adeò notum est omnibus, ut ridiculus sit qui amphaticè hoc docere voluerit. Aliam esse Novaugustianorum erga Laïcos & probatioris vitæ Moniales praxim, nemo nisi rudis ignorat.

Obj. 2°. SS. PP. docent 1°. cum Tertul. absolutionem esse mercedem, satisfactionem verò pretium quo redimuntur peccata; 2°. cum Cypriano concessionem veniæ ante Pœnitentiam Evangelio adversari; 3°. cum S. Greg. Mag. eos tantùm à Sacerdotibus ritè absolvi, quos à Deo veniam per dignos Pœnitentiæ fructus, obtinuisse præsumi potest. 4°. cum Aug. incertam esse absolutionem quæ datur moribundo, quia is Deo non satifecit. Atqui hæc probant satisfactionem absolutioni præire debere. R. dist. Probant satisfactionem aliquam præire debere absolutioni, C. satisfactionem à Sacerdote impositam, Subd. præire debere absolutioni à peccatis, cùm ità jubet Ecclesiæ disciplina, C. necessariò & ex ipsa Christi constitutione, N. Ut appareat an sensus noster à PP. sensu discrepet, videndum quid illi, quid nos doceamus. Docent ii 1°. neminem à peccatis absolvi posse, nisi iram Dei præviâ satisfactione lenire incipiat: Id & nos docemus, qui fatemur neminem nisi justo peccati dolore commotum, & ritè confessum absolvi posse. Docent 2°. absolutioni præmittendam esse satisfactionem, quoties id sanxerit Ecclesia; prout fortè sanxit occasione Decianæ persecutionis: Et id quoque ultrò fatemur. Verùm nihil inde contra nos, nisi ex PP. probetur eorum qui graviter lapsi fuêre, neminem *unquam nisi contra* Christi legem, fuisse

reconciliatum sine prævia satisfactione; proinde SS. Ecclesiæ Doctores, Confessores, Virgines, quibus letale dubium admisisse contingit nusquam ad sacra accessisse, nisi post impletum ante absolutionem pensum satisfactionis. Id autem cum Morino rejicimus.

Cum his tamen stat 1°. quòd obsolutio sit merces, cui ad minus præmitti debent dolor & confessio, quæ non modicam satisfactionem habent. 2°. quòd præceps reconciliatio adversetur divinæ legi, quæ arborem diu malam ex fructibus judicari vult. 3°. quòd is solus absolvi debeat, qui præsumi potest, non quidem jam veniam obtinuisse, sed eam vi clavium obtinendam dispositus. 4°. dubiam esse absolutionem quæ ex solo mortis periculo datur, non præcisè quia deest satisfactio (alioqui enim absolutio hæc sine sacrilegio dari non posset) sed quia admodum dubiæ sunt dispositiones hominis, qui in extremo tantùm agone ad Sacramenta recurrit.

CONCLUSIO V. Potest Confessarius interna & externa opera injungere Pœnitenti. At manifestam pro occultis peccatis pœnitentiam indicere non potest: quod tamen pro publicis, servatis consilii ac prudentiæ legibus.

Prob. 1. pars. Ideò opus internum non posset in pœnitentiam injungi, quia non est sensibile, & materia Sacramenti debet esse sensibilis. Atqui opus internum sufficienter est sensibile per acceptationem pœnitentis, licèt acceptatio hæc non sit pars Sacramenti; sicut contritio sufficienter fit sensibilis per planctus & suspiria, quamvis non sint pœnitentiæ partes.

Hinc attento pœnitentis statu potest injungi pia meditatio de morte, de judicio, ac præcipuè de præsentia Dei. Sanè hæc oratio est admodùm medicinalis, & peccata in futurum potenter coercet.

Prob. 2. pars: Jejunia, eleemosynæ, precum aliquot recitatio, opera sunt exteriora. Hæc autem imponi possunt; neque hinc pœnitenti imminet periculum suspicionis ac veluti infamiæ, cùm justiores

ex superfluis eleemosynam debeant, & frequenter jejunent.

Quin & quandoque in medicinalem pœnitentiam imponi potest exterior actio unde sequatur suspicio vel notitia peccati, cùm vitari aliter non potest relapsus. Sic qui in hac domo, vel in hoc officio peccat, adigi debet ut ab iis recedat: quod si renuet, citrà absolutionem dimittendus erit. Neque tunc confessionem revelat Sacerdos, sed prodit se Pœnitens ut suæ obligationi satisfaciat.

Prob. 3. pars, tum ex Rituali R. ubi sic: *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant*: tum quia satisfactio hæc pœnitentem rationabiliter invitum afficeret probro, & culpæ foret improportionata.

Prob. 4. pars, ex Trid. sess. 14. c. 8. ubi sic: *Apostolus monet publicè peccantes palàm esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ità magis judicaverit expedire.* Istud autem Decretum eò majoris in Gallia momenti esse debet, quòd à Legatis Caroli IX. Francorum Regis, ejusdem Principis jussu, postulatum fuerit.

Prob. 5. pars, ex S. Thoma, q. 28. a. 3. ubi sic S. & prudens Doctor: *Magna peccata indigent magnâ cautelâ ad suî curationem, & ideò injunctio pœnitentiæ solemnis quæ nonnisi pro gravissimis peccatis fit, soli Episcopo reservatur.* Hinc potestatis suæ fines transgreditur Parochus, qui sine autoritate Episcopi pœnitentem jubet stare ad Ecclesiæ fores cum cereo accenso, sequi Processionem nudis pedibus, &c. Sed id servandum Conventûs Melodun. an. 1579. tit. 35. *Parochi, si quos blasphemos repererint, adulteros, concubinarios, aut à connubio disjunctos, fæneratores, aut alios nefarii sceleris inquinatos, eorum nomina ad*

Episcopum deferant, ut quâ viâ eorum medendum sit morbis, in Synodo maturè provideatur. Justè tamen præcipiet Confessarius ut Pœnitens Sacramentum in Ecclesia visitet; vel infirmis ministret in Hospitalibus, &c. Hæc enim frequentiùs faciunt pii, quàm peccatores.

CONCLUSIO VI. Satius est ut Confessor Pœnitentiam determinet quoàd materiam & tempus.

Prob. 1. pars, tum quia determinata satisfactio libentiùs & attentiùs impletur, quàm generaliter præscripta. Tum quia si Confessarius omnes v. g. orationes, aut eleemosynas hujus mensis in satisfactionem injungat, vel intelliget opera aliundè præcepta, & id non debet passim fieri; vel opera libera, & id multiplici obnoxium est incommodo; quia vel nulla occurret ad multum tempus occasio jejunii, aut eleemosynæ, & sic diù protrahetur satisfactio, & fortè ad tempus peccati: vel occurret utriusque occasio frequentior, quàm ut omnia eo rigore impleantur, quo adimpleri debent pœnitentiæ sacramentales. Non improbo tamen piam Confessariorum praxim, qui impositis certis operibus particularibus, elevant ad satisfactionem sacramentalem omnia opera bona certo tempore peragenda. Sed quia dubium est an vim illam habeant verba hæc: *Quidquid boni feceris*, erit id in ipsa satisfactionis impositione efficiendum.

Prob. 2. pars, quia cùm pœnitentia ad certum tempus determinata non est, hærent, plerumque & anxii sunt Pœnitentes, an hæc ad totum vitæ suæ tempus injuncta sit: Neque, cùm res à Sacerdotis intentione pendeat, ab alio Confessario eâ de re edoceri possunt. Ceterùm, ait Paris. Doctor, *vix aut nunquam injunget Confessarius pœnitentiam ad totum tempus vitæ propter voluntatis humanæ instabilitatem.*

CONCLUSIO VII. Potest satisfactio imponi ante vel statim post absolutionem.

Prob. quia utrolibet modo censetur moraliter aliis Sacramenti partibus conjungi, & cum iis ad perfectionem illius concurrere. Satiùs tamen ante absolu-

tionem

n injungitur; quia Sacerdos absolvere non de-
nisi quem novit dispositum ad dignos pœniten-
uctus. Atqui piam hanc pœnitentis dispositio-,
non meliùs deprehendit, quàm cùm pœnitens
uam satisfactionem acceptat.

§. IV. *De Satisfactione ex parte Pœnitentis.*

uæ ad hanc materiam spectant triplici Conclu-
expediam.

ONCLUSIO I. Pœnitens satisfactionem acceptare
ur, modò æquitati & ratione congruam.

ob. 1°. ex Trid. sess. 14. c. 8. ubi docent PP.
essas esse Pœnitentiæ Ministris claves, *non tan-
ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medica-
m, sed etiam ad præteritorum peccatorum vin-
atque castigationem.* Atqui inanis foret tanta
clavium potestas, si Pœnitens satisfactionem
er eas injunctam pro nutu abnuere posset. 2°.
Sacerdos pœnitentiam indicere debet, ut in-
mi faciat Sacramentum. Ergo & Pœnitens eâ-
de causâ acceptare. 3°. quia tenetur reus ju-
equam sententiam ferenti obtemperare. Sacer-
orrò Pœnitentiam indicit ut judex.

xi, *modò hæc æquitati congruat*, seu imponatur
non errante. Si enim nutrici aut infirmo jeju-
pauperi eleemosynæ largæ, uxori peregrina-
s longæ indicantur; ut hæc non tenentur imple-
uia non possunt, sic nec acceptare. Tunc tàmen
tentia hæc Confessario aperienda est, ut vel
am magis injungat, vel hæc ab alio unà cùm
ratione requiratur. Verùm extrà quorumdam
orum classem raræ sunt Pœnitentiæ graviores,
que magis timendum à levioribus. Unde gene-
moraliter statuendum teneri sub gravi pœni-
m impositam sibi satisfactionem acceptare. Hinc
hom. in 4. dist. 20. *Pœnitens, cui major con-
Pœnitentia injuncta est, tenetur eam explere ex
dotis injunctione, qui non solùm debitum pœnæ
erat, sed peccato remedium adhibet.*

Saltèm, inquies, excusabitur Pœnitens, qui Confessorem alium adire volet. R. Licitum quidem est Pœnitenti ante confessionem adire quem volet. At postquam huic se subjecit, non potest sine justa causa ab eo recedere : quia nec imperfectum Sacramentum relinquere potest, nec justam illius, cui se jam subjecit, sententiam detractare. Mihi, ut alius Sacerdos adiri possit, idoneæ eæ rationes videntur; si prior vix aut nihil interroget, cùm opus est; si sit impatiens; si unctione quâ moveat, destitutus; si quæ doctiores alii gravia judicant, pro minutis habeat. Idem erit à fortiori, si prohibitos Libros suaserit, &c. Non video tamen moris esse ut à novo Confessario multùm fatigentur, qui priorem suum deserunt; seu quia id confessionis libertati, quæ summa esse debet, adversatur; seu quia utilior esse solet Confessarius, cui se libentiùs submittit Pœnitens. Unde etiam qui nullos laboris sui successus videt, precari potest, sed non cogere Pœnitentem, ut alium sibi profuturum magis inquirat.

CONCLUSIO II. Tenetur Pœnitens sub mortali gravem pro gravibus impositam Pœnitentiam implere. Imò malè sibi consulit, qui levem etiam, seu pro venialibus, seu pro mortalibus dimissis, omittit.

Prob. 1. pars. 1°. ex Conc. Later. ibid. *Omnia peccata sua confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.* Sed qui aliquid præstare tenetur, per se ad id obligatur sub mortali, si res gravis sit. 2°. ex Trid. sess. 14. Satisfactio est *pars Sacramenti* integrans, & ad perfectam delictorum remissionem necessaria. Atqui Pœnitens, ut qui ad Sacramentum concurrat, & effectum ejus *pro viribus* procurare teneatur, tenetur integritatem Sacramenti servare, &c. Jam verò materia hæc de se gravis est, cùm ad Religionem & justitiam pertineat.

Prob. 2. pars. Quia non conveniunt Theologi an omissio Pœnitentiæ levis à mortali vacet. Asserunt quidem plures, quia omissio hæc, licèt Sacramentum integritate suâ privet, non tamen ei gravem injuriam

irrogat ob levitatem materiæ. Sed negant alii, quia, inquiunt, gravem inurit Sacramento injuriam, qui ipſum complemento ſuo ſubſtantiali voluntariè privat. Atqui in hac Theologorum diſſentione, ubi fortè ſoli Deo notum eſt, quæ pars prævaleat, peſſimè ſibi conſulit, qui in re alioquin facili, certa incertis non præponit.

Cavendum tamen nè ſtatim mortalis redarguatur, qui vel levem totam, vel levem tantùm gravis Pœnitentiæ partem, non ex contemptu, ſed ex negligentia primùm, poſteà ut fieri ſolet ex oblivione prætermiſit. Is enim ſi fortè graviter ratione materiæ deliquit, à gravi tamen excuſari poteſt ob bonam fidem, quæ in rebus admodùm dubiis turbari non debet, niſi in iis peccetur ex habitu.

CONCLUSIO III. Tenetur Pœnitens Pœnitentiam exequi tempore per Confeſſarium præfixo, ſi quod determinatum fuerit: ſin autem quamprimùm moraliter. Brevis tamen ad dies aliquot dilatio grave peccatum communiter non inducit.

Prob. 1. pars, quia temporis circumſtantia includitur in præcepto. Unde cui juſſum eſt ut Feriâ VI. jejunet in honorem paſſionis, vel ſingulis menſibus ſemel confiteatur, debet hæc, prout injuncta ſunt exequi: prohinc nec anticipare, nec differre, niſi gravis & improviſa neceſſitas contrarium exigat; tunc enim ex præſumpto Directoris conſenſu, aliter dicendum erit.

Prob. 2. pars; 1°. quia ea eſt legum ut & votorum conditio, ut cùm iis nullum eſt præfixum tempus, quamprimùm moraliter impleri debeant; 2°. quia Sacramenti integritas, natura ſatisfactionis ac medicinæ, juſta demùm Confeſſarii intentio promptam executionem poſtulant.

Prob. 3. pars, 1°. ex communiori Doctorum ſenſu; 2°. quia aliquot dierum mora, nec Deo gravem injuriam, nec Pœnitenti damnum grave infert.

Quòd ſi vel ad horam unam differens, gravi ſe tentationis aut alterius peccati periculo exponat; graviter *reum ſe faciet ex levi etiam* dilatione. Prob.

quantis se anxietatibus subducunt, qui ut filii dociles ad amussim spirituali patri obsequuntur.

CONCLUSIO IV. Non potest Pœnitens satisfactionem sibi injunctam, nutu proprio in aliquid etiam melius mutare. Potest tamen idem vel alter Confessarius eam in quid etiam minus aliquando mutare, sed non extrà sacrum Tribunal.

Prob. 1. pars, 1°. quia Sacramentalis Pœnitentia est actus jurisdictionis, qui ut talis, est à Superiore: Pœnitens autem suî superior esse non potest. 2°. Ideò satisfactio à Pœnitente in melius quid mutari posset, quia Sacerdos in id consentire præsumitur ob majus Pœnitentis bonum. Atqui ratio hæc periculosa est; quia quotidie sub majoris boni prætextu mutarentur satisfactiones; nec dubium quin sæpè in minùs utilia: cùm sagax Director melius norit quæ bona sint Pœnitenti, quàm Pœnitens ipse. 3°. Cùm Jubilæi gratiam indulget Papa iis qui certa opera præstiterint, nemo hæc in alia etiam meliora commutare potest. Ergo à pari de satisfactione à Confessario impositâ.

Prob. 2. pars ex sensu Confessariorum qui sæpè alias à prioribus satisfactiones injungunt, cùm eæ vel à Pœnitentis memoriâ excidêre, vel ab eo admodùm difficilè, aut inutiliter, aut etiam periculosè adimplentur: utì liquet in usu *disciplinæ* vel cilicii, quæ quibusdam plus nocent quàm prosunt.

Prob. 3. pars; 1°. quia Christus Sacramentum hoc instituit ad animarum utilitatem. Atqui quandoque exigit utilitas animæ, ut imposita ab uno Pœnitentia ab alio mutetur. 2°. Judex id totum in eodem Tribunali potest, quod poterat is cujus vices gerit. Atqui poterat is qui Pœnitentiam indixit, eandem justis de causis commutare. Ergo.

Prob. 4. pars: Mutatio Pœnitentiæ est actus judicialis: cùm per eum prioris judicis sententia ex parte revocetur. Atqui actus judicialis nonnisi auditâ causâ fieri potest.

Obj. contra 1. part. Qui votum emisit, potest illud pro arbitrio mutare in aliquid evidenter melius

Ergo à pari. R. neg. conſ. Diſparitas eſt, 1°. quòd in Pœnitentia reus mutaret ſententiam judicis, quod nunquam licet. At in mutatione voti nihil tale contingit. 2°. Satisfactio debet eſſe ſacramentalis, & operari ex opere operato; cujuſmodi non eſſet quam ſibi quiſque ad arbitrium præſcriberet: in voto autem nihil eſt hujusmodi.

Ergo inquies, qui juſſus eſt nummum hunc, quem unum habet, dare huic pauperi, non poterit eum alii in extrema neceſſitate poſito largiri. R. Poterit, & tenebitur; quia Confeſſarii intentio non fuit, ut violarentur caritatis virtutum reginæ jura. Tunc tamen poterit alia ſatisfactio peti à Confeſſario, qui eleemoſynæ hujus rationem habebit. Etſi verò generatim ſatisfacit, qui injunctam ſtipem dat extremè indigenti; non tamen qui dat parenti vel alii cui tenetur ex juſtitia ſuccurrere, quia tunc non cenſetur eleemoſyna.

Hic not. 1°. non poſſe mutari Pœnitentiam ſinè juſta cauſa, qualis eſt utilitas notabilis, gravis in executione prioris pœnitentiæ difficultas, periculum tranſgreſſionis ex ipſa etiam Pœnitentis infirmitate ortum, exceſſus evidens Pœnitentiæ: ubi tamen cavendum à perniciosa mollitie. Qui enim malis omnibus, ut commune emplaſtrum, Roſarii unius recitationem applicant, facilè pro graviori Pœnitentiam leniorem habebunt. 2°. Poſſe aliquando mutari Pœnitentiam, licèt id non poſtulet Pœnitens, cùm alia multò plus profutura judicatur. 3°. Non mutari priorem Pœnitentiam eo ſolùm quod idem vel alius Sacerdos auditâ eorumdem peccatorum confeſſione, novam imponat; ſed requiri ut Confeſſarius illam revocet: quia ſententia ſemel valida, imò & dubia, manet, donec à legitima autoritate revocetur. 4°. Ad minus dubium eſſe, an Pœnitens factâ commutatione, priori Pœnitentiæ ſtare poſſit. Si enim iſthæc nonniſi *juſtâ de cauſâ* mutari poteſt, eâque causâ ut plurimum ſit *notabilis* Pœnitentium *utilitas*; cur cenſebitur Sacerdos intendere, ut ii pro nutu re-

deant ad id quod, sibi multò minùs utile fuerit? Imò cùm Pœnitentia prior ob solum excessum commutatur; satius fuerit, ut cuilibet dubio præcludatur aditus, plenam facere Pœnitenti libertatem quod maluerit amplectendi. Quin & ut sua certa cuilibet Sacramento servetur integritas, semper curandum ut aliquid utriusque Pœnitentiæ adimpleatur. 5°. Non posse priorem Pœnitentiam, vel ab eodem Confessario mutari, nisi confusam mente gerat, aut à Pœnitente recipiat, notitiam peccatorum, propter quæ hanc imposuerat; vel ab alio, nisi auditis peccatis propter quæ eadem fuerat imposita. Secunda enim Pœnitentia debet esse proportionata & Sacramentalis; ad quod requiritur ut sit pro peccatis cognitis & in hoc Sacramento confessis. Neque tamen ex communi sententiâ requiritur accurata peccatorum repetitio; sed ea tantùm unde Sacerdos statum Pœnitentis intelligat; puta hunc tot annos in adulterio, mollitie, ebrietatis habitu vixisse.

Q. 1°. an Pœnitens injunctam sibi Pœnitentiam per alium implere possit. R. extra casum in quo opus ab alio factum, censetur ab ipso Pœnitente fieri, uti eleemosyna; pœnitentem non posse *propriâ autoritate substituere alium qui loco ipsius Pœnitentiam impleat*: Ità Alexander VII. in censura propos. 15. Etverò Satisfactio pœnalis, non secùs ac auditio Missæ, est quid personale, quia imponitur ob culpam personalem.

Q. 2°. an Pœnitentia sacramentalis ex aliqua ipsam adimplendi intentione perfici debeat. Injuncta est v. g. parvi Officii recitatio; hanc quâ horâ ex devotione solitus eras, implesti, immemor Pœnitentiæ: An ut rationem habeat Pœnitentiæ, denuò recitare teneris? R. affirmat. quia satisfactio ut aliquid ex opere operato efficiat, debet esse actio pertinens ad Sacramentum. Atqui ad minus incertum est an ad Sacramentum pertineat, quod fit sine ullâ intentione saltèm virtuali ad ipsum, vel ad Confessarii impositionem reflexâ.

Q. 3°. an Pœnitentia impleri possit per executionem alterius præcepti, aut saltèm per tempus quo præceptum illud impletur. R. ad 1. Pœnitentiam brevem non impleri, dum impleatur aliud præceptum. Unde cui præceptum est ut jejunet Feriâ VI. non satisfacit, si hâc Feriâ occurrat jejunium Ecclesiæ : quia alioqui nullam ex indebitis satisfactionem indiceret Confessarius ; quod regulariter præsumi non debet. Aliud est si jejunium ad multam anni partem indictum fuerit : quia tunc Pœnitentia objectum satis grave habere non desinit. R. ad 2. multò decentiùs, multò & tutius esse ut suum, cùm potest, unicuique præcepto assignetur tempus. Quando, precor, in Deum divites erimus, nisi cùm universum debitum nobis dimittit?

Q. 4°. an invalidè confessus impositam sibi satisfactionem implere teneatur. R. neg. quia nullum est Sacramentum quod debeat compleri. Satis ergo est ut nova fiat confessio, eique respondens Pœnitentia impleatur.

Q. 5°. an cui indicta est in Pœnitentiam Officii parvi recitatio, eam cum alio, non secùs ac Breviarii recitationem, implere possit. R. negat. 1°. quia pœnæ partem adimit sibi qui cum alio recitat; 2°. quia pœnitens gerit personam rei pro se solo deprecantis : cùm è contra qui Breviarium recitat, pro tota Ecclesia, & totius Ecclesiæ nomine recitet.

Q. 6°. an cui mitior imposita est satisfactio, graviorem sibimet imponere & implere teneatur. R. affirm. contraria enim Ysamberti opinio, licèt in casu bonæ fidei prodesse queat, non satìs congruit Scripturæ & Traditioni, quæ dignos Pœnitentiæ fructus requirunt. *Nec tibi blandiaris*, ait S. Petrus Damianæus, *si graviter peccandi levior Pœnitentia vel à nesciente, vel à dissimulante dicatur.... quia dignos Pœnitentiæ fructus requirit Altissimus. Peccatum*, ait Aug. *ab homine, vel à Deo judicante puniri debet.* Quis porrò suî christianè amans posterius eligat?

Q. 7°. an cuipiam insigniter flagitioso, Sacerdoti

S. Bernard.

præcipuè, injungi possit ingressus in Religionem. R. suaderi quidem posse ut *ad urbes refugii* convolet; at id vix cuipiam reluctanti esse sacramentaliter imponendum: *cùm sit voluntarium*, & à divina vocatione pendeat: *Et si aliqui Canones injungere inveniantur, magis est consilium, quàm præceptum.* S. Thom. in 4. dist. 16.

Q. 8°. quid juris de eo qui molliores Confessarios de industria inquirit. R. suspectam admodùm, nè falsam dixerim, esse ejus Pœnitentiam. Si enim pares & æquas satisfactiones indicere debet Minister; cur eas declinet Pœnitens? Rectè igitur S. Bernardinus Senensis: *Qui vadunt ad tales, qui dant minores Pœnitentias, causâ evitandi bonos Confessores, & non habendi Pœnitentias congruas & magnas, non plus habent contritionis quàm diabolus.*

§. V. *De effectibus Satisfactionis.*

Satisfactio, juxta Trid. sess. 14. c. 8. plures habet effectus. 1°. enim efficit, nè *peccata leviora putantes, in graviora labamur;* 2°. *magnoperè à peccato revocat, cautioresque & vigilantiores in futurum Pœnitentes reddit;* 3°. *vitiosos habitus contrariis virtutum actionibus tollit.* 4°. *via* est aliâ omni *securior ad amovendam imminentem à Domino pœnam*, si *cum vero animi dolore* præstetur. 5°. *Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes* nos facit. 6°. *certissimam* salutis *arrham* præbet; quia si *compatimur & conglorificabimur.* Quæstio est an etiam ex opere operato pariat temporalis pœnæ remissionem. Sit

CONCL. Satisfactio sacramentalis pœnam temporalem ex opere operato remittit; majorem aut minorem pro gradu operis, & satisfacientis dispositione.

Prob. 1. pars, ex Trid. sess. 14. c. 3. ubi tres Pœnitentis actus dicuntur hujus Sacramenti partes, *quatenùs in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam* peccatorum *remissionem ex Dei institutione requiruntur.* Ibi satisfactio, non

secùs ac alii duo Pœnitentis actus, ad peccatorum remissionem ordinatur; adeoque ut iis ex opere operato. Atqui satisfactio nec ordinatur ad remissionem culpæ, cùm hanc tollat absolutio; nec ad remissionem pœnæ æternæ, quia hæc simul cum culpâ sublata est. Ergo superest ut ad temporalis pœnæ remissionem ordinetur. Et verò pars Sacramenti eo modo quo par est, effectum sibi respondentem ex opere operato operari debet. Sed satifactio sacramentalis, est pars integrans Pœnitentiæ, cui respondet remissio pœnæ temporalis.

Prob. 2. pars. Si major pœna per majorem satisfactionem non tollatur, minor per minorem; vel quia nulla tollitur, vel quia omnis per modicam etiam satisfactionem tollitur. Atqui neutrum dici potest. Non 1. ut constat ex totius Ecclesiæ sensu, & primâ hujus Conclusionis parte. Non 2. quia alioqui eadem foret conditio minus diligentis, quàm ejus qui magis diligit; quod repugnat Christo, Luc. 7. v. 47.

Prob. 3. pars: satisfactio, utpotè pars Sacramenti, eodem operatur modo, quo Sacramenta. Atqui hæc plus vel minùs operantur pro majori vel minori recipientis dispositione. Ergo.

Ex his colliges, 1°. pœnæ remissionem non consistere in indivisibili, quamvis in indivisibili consistat remissio maculæ letalis. Unde minuitur debitum pœnæ, prout crescunt satisfactionis partes. 2°. plus operari modicam satisfactionem sacramentalem, quàm multò majorem spontè assumptam; quia priori annexa est virtus clavium, non posteriori. Undè consultum est ut Confessor postquam determinatam Pœnitentiæ speciem injunxit, sacramentaliter etiam injungat quidquid à Pœnitente præstabitur boni, saltem ad certum tempus, ad octiduum putà, ad mensem, ad annum, &c. Id autem vel expressim faciendum, vel per hæc verba, *Quidquid boni feceris*, formaliter intendendum.

§. VI. *De disciplinâ veteri circà Pœnitentiam.*

Q. 1°. quod & quæ forent stationes Pœnitentiæ solemnis.

Ad responsionem quædam præmitti oportet de antiquorum templorum structurâ. 1°. quidem ingressuris Basilicam occurrebat atrium tribus aut quatuor cinctum porticibus. Hujus in medio erat area sub dio, frontem habens ori, manibus ac pedibus eorum qui Ecclesiam introïbant, abluendis destinatum. 2°. Post atrium illud occurrebat adjacens templo vestibulum, totam ejus frontem adæquans, & ingentibus fultum columnis. Major hujus erat latitudo, quàm longitudo; unde *narthem* dixêre Græci, quia veteris ferulæ formam imitaretur. 3°. Occurrebat Ecclesiæ navis, quam duas in partes dividebat latum & sublime pulpitum, cui Græcè inditum *ambonis* nomen, quia eo per gradus hinc & inde ascenderetur. Hîc legebatur à Diaconis Evangelium, &c. 4°. Navim sequebatur Sanctuarium, seu Chorus ab ipsâ cancellis sejunctus. Hujus in medio situm Altare, pone quod erat Antistes & cum eo Clerici.

Statio *flentium* sita erat in atrio ante vestibulum Ecclesiæ, secundùm id Basilii in Epist. ad Amphiloch. Can. 56. *Debet* voluntarius homicida *quatuor annis deflere, stans extrà fores oratorii, &c.* Hujus porrò stationis pœnitentes lugubri habitu induti, prætereuntium Fidelium intercessionem apud Deum, & Ecclesiam supplices flagitabant. Pingit id graphicè Hieronymus Epist. 30. ubi Fabiolam eo in ordine positam sic exhibet: *Quis hoc crederet, ut post mortem secundi viri, in semetipsam reversa... saccum indueret, ut errorem publicum fateretur; & totâ urbe spectante Romanâ, antè diem Paschæ in Basilicâ quondam Laterani, staret in ordine Pœnitentium, Episcopo, Presbyteris & omni populo collacrymantibus; sparsum crinem, ora lurida, squallidas manus, sordida colla submitteret?* Stationis hujus &

ım diuturnitas pendebat, tum à studio & dili-
â pœnitentium, tum à criminum gravitate.
a quandoque erat sceleris atrocitas, ut qui
perpetrasset, totâ vitâ ad fletum damnaretur.
ıdientium locus erat in vestibulo, seu porticu
ribus Ecclesiæ portis connexâ; sic tamen ut
i posset Scripturæ lectio, & sacra Concio Pon-
, à quorum auditu nomen suum sortiti sunt
entes. *Auditio*, inquit Gregorius Thaumat.
11. *est intrà portam in porticu.... ubi oportet
qui peccavit, stare usque ad Cathecumenos,
inc egredi.* Porrò *stare usque ad Cathecumenos*,
sque ad Missam vel dimissionem Catechume-
n, est ejici ante oblationem unà cum infi-
us, hæreticis & iis Cathecumenis, qui nec-
nomen suum inscribendum dederant. Audien-
in eo differebant à *flentibus*, quòd nec lugu-
cum iis habitum gerere, nec prætereuntium
ıus advolvi tenerentur: In hoc autem discre-
ıt à *substratis*, quòd hi jam Pœnitentiæ sta-
ingressi censerentur: *Audientes* verò, non
Pœnitentes, quàm ad Pœnitentiam aspirantes
arentur.
bstrati sic dicti, quia stadium suum decurrendo,
lexi erant, & quasi pavimento adhærentes,
ncumbebant toti ut partim operibus propriis,
n Ecclesiæ orationibus maculas criminum suo-
luerent. Unde his, postquam expulsi fuerant
ntes, Episcopus manus imponebat & preca-
, comprecante toto Fidelium cœtu; quibus
tis ejiciebantur ab Ecclesiâ. Tum verò iterum
sis foribus Fidelium preces inchoabantur. Subs-
rum pœnitentia erat id totum quo caro affligi
. His insuper singulis jejunii diebus veniendum
d Ecclesiam, & submittendum caput Sacer-
manuum impositioni.
sistentes cum ceteris fidelibus ad usque sacrifi-
ıem in Ecclesiâ morabantur inter ambonem &
llos. Horum *præcipua* pœna erat privatio Eu-

charistiæ : hinc fortè consistentia dicta est segregatio, quin ex excommunicatio.

Q. 2°. à quo & quando imponeretur Pœnitentia publica. R. hanc à solo Episcopo impositam fuisse in capite jejunii. Qui verò stationes dignè excurrerant, in Ecclesiâ Romanâ reconciliabantur Feriâ V. Hebdomadæ sanctæ, nisi reconciliationem anticipari gravis exigeret necessitas. Cæterum reconciliati non erant ab omni pœna immunes. Neque enim vel in militiâ servire, vel ad Ordines promoveri poterant, utpotè ipso facto irregulares.

Q. 3°. Quæ peccata pœnitentiæ publicæ subjacerent. Not. peccata alia erant gravissima, idololatria scilicet; homicidium & adulterium, eorumque finitimæ species, quæ quia à Canonibus severiùs plectebantur, *Canonica* nuncupata fuêre ; alia gravia minùs, quæ vulgaria dici possunt. Utraque verò vel occulta erant, quia nemine conscio perpetrata ; vel notoria, seu *facti*, quia pluribus indubiè, sed extrajudicialiter cognita ; seu *juris*, quia vel à Reo coram Judice Ecclesiastico aut seculari confessa erant, vel à testibus juridicè probata. Jam

R. 1°. Non omnia letalia etiam publica pœnitentiæ solemni subjacuisse.

Prob. quia Antiqui omnes, ut Tertullianus, & Gregorius Neocæs. quoties de pœnitentiâ solemni loquuntur, nonnisi famosa tria crimina & eorum species eidem addicunt. Illiberitana etiam Synodus in octoginta & uno Canonibus suis nè unum quidem habet, quo alia quàm prædicta tria, vel his affinia peccata, solemniter expiari jubeantur. Equidem Canonibus 73. 74. & 75. pœnitentia publica delatoribus, falsis testibus, & iis etiam qui Ministros sacros accusant, decernitur. At id factum, quia hæc peccata ad homicidium quadantenùs revocarentur. Laïci enim accusatio tendebat ad mortem, vel ad proscriptionem, quæ quoddam est mortis genus : accusatio Ministri sacri inferebat mortem canonicam, depositionem nimirùm, quæ Patrum judicio quædam erat necis species.

R. 2°. Peccata canonica, omninò secreta, moraliter loquendo, non videntur toti Pœnitentiæ publicæ subjacuisse, vi Canonum. Publica verò id est aut apertè commissa, aut coram Judicibus probata eidem subjacebant.

Dixi 1°. *omninò secreta*, seu quæ fiebant vel sinè testibus, ut adulterium mentale, vel sinè ullo præter complicem teste, ut formale adulterium.

Dixi 2°. *moraliter loquendo*, quia fieri potuit ut eâ de re non una prorsùs, vel in diversis Ecclesiis, vel in eâdem sub diversis Pontificibus vigeret disciplina. Dixi 3°. *toti pœnitentiæ publicæ*, potissimùm verò *substractioni*, quæ propriè pœnitentes constituebat. Constat enim ex S. Basilio Can. 34, Epist. ad Amphiloc. *adulterio pollutas mulieres*, licèt à ceteris gradibus immunes, in *Consistentiâ*, stetisse *sinè communione, donec impleretur tempus pœnitentiæ*. Dixi 4°. *Vi Canonum* : Fateor enim occultos peccatores, quin & aliquando viros pios, ex spontaneo fervoris motu, vel ex prudentis Confessarii monito, non autem jussu, se publicis pœnitentibus socios fecisse, ut patet exemplis Gaudentii Valeriensis Episcopi ; de quo Concilium Tolet. XIII. &c. Jam

Prob. 1. pars, ex Can. 34. S. Basilii, ubi hæc: *Adulterio pollutas mulieres, & confitentes ob pietatem, & quomodocumque convictas, publicare quidem Patres nostri prohibuerunt, nè* palàm *convictis mortis causam præbeamus : Eas autem stare sinè communione jusserunt, donec impleretur tempus pœnitentiæ*. Unde sic : Grave & canonicum erat adulterii crimen. Atqui hujus consciæ mulieres à totâ fermè pœnitentiâ, aut saltèm ab eâ hujus parte quæ pœnitentiam propriè constituebat, eximebantur. Ergo.

Prob. 2°. Si pœnitentia publica Reis occultorum criminum imposita fuisset, nec pœnitentium honori, nec confessionis sigillo satis esset consultum. Jam enim primò *constituisset hunc* vel illum gravissimi sce-

leris reum esse; cùm pœnitentia hæc gravissimis et plurimùm facinoribus constitueretur. 2°. Ipse criminis gradus ex pœnitentiæ diuturnitate facilè innotuisset. Cùm ergo reus sit fracti sigilli, qui verbis vel factis crimen pœnitentis detegit, graviter in hâc parte peccassent Majores nostri, quod ab ipsorum piâ sagacitate prorsùs alienum est.

Reponunt quidem Nat. Alexander & Witassius nullum vel pœnitentium honori, vel Confessionis sigillo ex Pœnitentiâ publicâ imminuisse periculum; tum quia eam sponte obirent viri pietate insignes, ut Wamba & Gaudentius; tum quia pœnitentiæ tempus pro arbitrio moderabantur Episcopi. Verùm prima hujus responsionis pars, quæ objectionem sola verè imminuere possit, non parùm habet difficultatis. Num enim quia viro egregiè pio uni aut alteri, ut Wambæ & Gaudentio, aliquot pœnitentiæ publicæ labores seculis VII. & VIII. decurrere contigit, idcircò credendum est id passim primis institutæ hujus pœnitentiæ temporibus contigisse? Cur tantus pœnitentium rubor, si his indesinenter admixti essent sancti? Num cautè satis dixisset Augustinus: *Illi quos videtis pœnitentiam agere, scelera commiserunt*, &c.

Prob. 2. pars: quia si unquam viguit illud pœnitentiæ genus, utique pro scandalosis notoriisque peccatis; ut *qui cum plurimorum afflictione*, vel *cum multorum destructione se perdiderant*, *cum multorum ædificatione se redimerent*, ut aiebat S. Cæsarius. Etverò Trident. sess. 24. c. 8. ex Apostolo *monet* iis qui *publicè & in multorum conspectu crimen* commiserint, *condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportere*. Quis porrò dubitet id à Patribus disciplinæ studiosissimis factum esse, quod juxtà Apostolum, & receptas suo tempore leges fieri oportebat?

Obj. Canones antiqui, cùm pœnitentiam gravioribus peccatis decernunt, nusquam distinguunt occulta inter & publica. Atqui distinxissent, &c.

1°. neg. maj. Quid enim est istud Basilii? *Adulterio* 'lutas mulieres Patres nostri publicare noluerunt. uid istud generale Innocentii? *Non habent laten-* *peccata vindictam.* Quid illud Eligii Homilià . *Vos*, quos publica actio criminalis *publicam cogit* ere *Pænitentiam.* R. 2°. neg. minorem. Non enim esse erat fieri distinctionem, quæ satis intelli- batur. Etverò neque etiam distinguunt Canones er pœnam publico & occulto crimini debitam. tamen ipsa ratio dictat scandalosa peccata gra- ores quàm occulta pœnas meruisse. De ceteris æ non capit Compendium, adeantur nostræ ælectiones.

CAPUT OCTAVUM.

De formâ Sacramenti Pœnitentiæ.

VIDENDUM, 1°. quæ sit forma pœnitentiæ; 2°. quis ejus sit sensus; 3°. quæ efficacia.

. I. *In quo sita sit Sacramenti Pœnitentiæ forma.*

Pœnitentiæ forma consistit in verbis quibus di- ttuntur peccata. Hæc autem hodie, saltèm in clesiâ Occidentali, ista sunt: *Ego te absolvo à* *catis tuis*, &c.

Porrò verba hæc, *Absolvo te*, aut æquivalentia, a ad formæ hujus essentiam pertinent, utpotè æ actionem Ministri & Sacramenti effectum satis orimant. Unde nec requiritur vox *Ego*; quia sa- in verbo *Absolvo* includitur; nec voces *à pec-* *is tuis*; quia vox *absolvo*, licèt in censuras etiam lere possit, ex præviâ peccatorum accusatione de- minatur ad peccatorum remissionem; nec Tri- atis expressio; tum quia qui præcepit Baptismum *nomine Patris*, &c. conferri, nullibi præcepit idem fieret in absolutione peccatorum; tum quia tincta trium personarum appellatio, neque ex

effectu hujus Sacramenti, qui sinè illâ satis intelligitur, neque ex Ecclesiæ sensu judicatur esse essentialis. Imò censent plerique omissionem seu vocis *Ego*, seu verborum, *In nomine Patris*, sublatis scandalo vel contemptu, noxam esse tantùm venialem: secùs si omittatur *à peccatis*: quia licèt veri admodùm simile sit, non tamen certò constat, verba hæc non esse essentialia. Unde data sinè iisdem absolutio conditionatè iteranda foret.

His præsuppositis, quæritur an absolutionis forma deprecativa esse debeat, ut *Absolve, quæso, Domine*; vel indicativa seu absoluta, ut *Absolvo te*. Hæc quæ juris est quæstio, pendet plurimùm ab hâc facti quæstione, an olim Ecclesia Latina, vel Orientalis formam deprecativam adhibuerit. Si enim ita est, constabit formam absolutam ex institutione Christi non requiri. Hìc porrò ut in difficilibus scinduntur Theologi. Alii cum Morino censent formam deprecativam apud Latinos ad duodecimum usque seculum viguisse; semperque & etiamnum apud Græcos. Alii ex adverso pugnant Thomistæ præsertim, sed non omnes. Præcipua utriusque partis momenta proponam.

Pugnant Morini sequaces, 1°. ex Patribus: Ambrosius L. 3. de Spir. S. c. 18. *Homines*, inquit, *in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis exercent.* ISTI ROGANT, *divinitas donat.* Atqui forma in quâ rogat Minister, deprecativa est. Augustinus Serm. 99. c. 8. *Futuri erant homines qui* superbè *dicerent, Ego peccata dimitto, ego justifico*, &c. Hos autem, qui Donatistæ erant, increpat S. Doctor, exemplo Christi, qui non dixit in primâ personâ, *Ego remitto tibi peccata, sed in tertiâ: Remittuntur ei peccata.* Atqui corruisset illud S. Doctoris argumentum, si Ecclesia Africana tunc indicativam formam inter absolvendum in primâ personâ adhibuisset: nec minùs ejus praxim, quàm Donatistarum mortem ex Christi exemplo redarguisset Augustinus.

ıant 2°. quia quæstio facti non scholasticis ra-
s, sed veteribus monumentis definiri debet.
ıè unum quidem profertur monumentum se-
°. antiquius, pro forma absoluta. Hinc qui
opinioni contrariæ vim tribuit S. Thomas,
22. ad id adversarii sui: *Vix anni 30. elapsi*
ùm omnes solâ formâ deprecatoriâ uterentur,
m respondet, *eum de omnibus testimonium*
e non posse, qui omnes non vidit: sed certum
niam sunt mille ducenti anni & ampliùs, quod
est Petro: Quodcumque solveris, &c. Quasi
inc sequatur veteres non fecisse, id quod se-
obantur.

ıant 3°. quoad Orientales, quia quotquot ex-
tuales Græcorum Libri, non aliam quàm de-
ıriam absolutionis formam exhibent; quæ ut
ım habet: *Herus & Dominus N. J. C. indul-*
ıi omnia, quæ in conspectu ejus nullitati meæ
s es. Vel: *Domine Jesu, relaxa, remitte,*
s peccata, iniquitates, delicta, &c.

ant 4°. ex Clemente VIII. qui in instructione
ıræcorum ritibus an. 1505. sic statuit: *In casu*
itis Presbyteri Græci Catholicì possunt Latinos
re. Utantur formâ absolutionis in generali Con-
orent. præscriptâ; & posteà, si voluerint, di-
ationem illam deprecativam, quam pro forma
ıdi absolutionis dicere tantùm consueverunt.
hìc supponitur Græcos formâ *tantùm* depre-
uti; & eandem formam valere; cùm eos non
quòd eâ alii erga alios utantur. Jam propo-
ıppositæ partis momenta.

ıum desumitur ex S. Thoma, qui circà an.
in cit. Opusc. 22. Theologi cujusdam *dicen-*
d Sacerdos absolvendo uti non debet hâc formâ,
: absolvo, *assertionem utì valdè temerariam*
Atqui si Ecclesia per priora 12. secula for-
ıdhibuit deprecativam, jam temerarius fuit
Thomas, qui formam ab Apostolis profec-
darguerit.

Nec dicas potuisse factum illud nesciri à D. Tha. Quis enim facilè capiat Angelicum, qui me, ut ità loquar, digito seculum 12. attin| quoque cum pluribus ejusdem seculi eruditi| conversatus erat, qui antiquiores alios vid| quotidianum id genus factum ignorasse? An tam diuturni universæ Ecclesiæ usûs memori 30. aut 40. annos è mortalium omnium animi evanuit, nulla ut ejus superfuerit recordatio Thomam latuit Traditio tota? An Ecclesia fo| utique legitimam, sine causa mutavit, aut muta| suæ causam habuit in aliqua quæ tunc nata sit h| & cujus nè unus quidem Scriptor meminerit?

II. Nunquam adhibuit Ecclesia formam qua| bis Christi solvendi potestatem tribuentibus a| satur. Atqui forma deprecativa.... Alioqui cùm dixit Christus: *Quodcumque solveris*, p| est ac si dixisset; *Quodcumque petieris solvi* Atqui non ità est: aliud enim est solvere, aliu| cari ut quis solvatur. Unde in Extr. Unctione dos infallibiliter gratiam peccati remissivam trat, nec tamen à peccatis absolvit; quia is verè absolvit, qui ut Judex jus dicit reo pec| humiliter confitenti. Id autem ut in Extr. Un| non habetur, sic nec in Pœnitentia per forma| precativam haberi potest.

III. Docet Trid. sess. 14. c. 3. *Sacramenti tentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita illis verbis positam esse*: Ego te absolvo, *qu| Ecclesiæ more preces quædam laudabiliter adj| tur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaqua| tant, neque ad ipsius Sacramenti administra| sunt necessaria.* Unde sic: Illud solùm est abs| nis forma, quod est institutionis divinæ. Atq| ces quæ in antiquis occurrunt Ritualibus, no| institutionis divinæ. Eæ enim preces sunt quo| sum eædem cum precibus quæ hodiernæ abs| nis formæ adjunguntur. Atqui hæ ex Trid. *la| liter* quidem institutæ sunt, sed ad Sacramenti

nistrationem non sunt necessariæ. Ergo nec ad id necessariæ erant antiquorum Ritualium preces.

Ut alterius partis momenta solvant, reponunt ad 1. meritò dictum à S. Ambrosio: *Isti rogant, divinitas donat;* quia Ecclesia semper indicativæ formulæ adjunxit preces, quibus orat Deum ut peccata condonet. Certè juxtà S. Doctorem in Baptismo donantur peccata, sicut donantur in Sacramento Pœnitentiæ; proinde illud, *Rogant isti, divinitas donat*, utrique Sacramento convenit. Atqui tamen Baptismatis forma tempore Ambrosii erat ut nunc est indicativa. Ergo quia de Pœnitentiæ Ministris dixerit Ambrosius, *Isti rogant*, perperàm infertur absolutionem tunc fuisse deprecativam.

Ad August. reponunt, 1°. gravem à Morino inferri Ecclesiæ vel Augustino injuriam. Nimirùm, inquiunt, vel forma indicativa convenit institutioni Christi, vel non. Si 1. quî fieri potuit ut Augustinus eam velut arrogantem, & exemplo Christi adversam, abjecerit? Si 2. quomodò hanc demùm amplexa est tota Christi Ecclesia, quæ certè Augustini textum legerat, & intellexerat? 2°. non reprobari ab Augustino formam indicativam, quasi hanc soli admitterent hæretici, sed abusum formæ hujus, quæ apud Catholicos perinde ut & apud hæreticos recepta erat. Agit scilicet S. Doctor contra Donatistas, qui superbiâ elati peccatorum remissionem, tam in Baptismo quàm in Pœnitentia, propriæ suæ sanctitati adscribebant. Ut autem reos revincat, docet 1°. hominem seu abluat in Baptismo, seu mundet in Pœnitentia, merum esse Dei instrumentum; 2°. Christum ipsum, dum peccata dimisit, modestiùs locutum esse quàm loquerentur hæretici, cùm nusquam dixerit *Ego dimitto peccata.* Atqui utrumque revincebat hæreticos, neutrum verò impetebat Catholicos indicativâ formâ utentes; cùm hi nec sanctitati suæ adscriberent, quod etiam per impios fieri docebant; nec eodem quo Donatistæ sensu dicerent, *Ego peccata dimitto;* id est, ego quia sanctus, pec-

eam dimitto: imo nec unquam dicerent: *Ego sanctifico, ego [illegible] quemcunque baptiso.*

Confirm. Ut ex Augustino & ceteris Patribus nihil in gratiam deprecativæ formæ colligi possit, satis est ut ii Sacramentorum omnium formas veluti preces & orationes habuerint. Atqui res ità se habet. Sic enim loquitur Augustinus ipse, L. 3. de Bapt. c. 19. *Exaudit Deus homicidam super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam deprecantem.* Atqui dubio procul indicativa erat Augustino ut & nobis Eucharistiæ forma. Ergo eam ut & Baptismi ac Confirmationis formam *deprecationis* nomine exprimit, seu ob preces eidem ex Ecclesiæ usu adjunctas; seu quia nulla à Sacerdote forma profertur, nisi ex pio animi deprecantis affectu.

Ad 2. negant min. Nimirùm, inquiunt, Ordo Romanus, quem utpotè ab Amalario citatum nemo antiquissimum esse diffitetur, post varias orationes, quibus Sacerdos à Deo gratiam ministerii sui efficaciter adimplendi precatur, hanc refert absolutionis formulam pro pluribus simul absolvendis: *Nos etiam secundùm autoritatem nobis indignis à Deo concessam, absolvimus vos ab omni vinculo delictorum vestrorum.* Similem formam exhibet Menardus è Miss. Rhemensi, ubi sic: *Ego divinitùs vos absolvo.*

Sed quid ergo responsi fiet illi S. Thomæ adversario, de quo suprà. R. 1°. nihil esse cur demus fidem homini, cui fidem abnegavit S. Thomas, vir utique majoris scientiæ & fidei; 2°. fieri potuisse ut per abusum certis in locis vigeret forma deprecativa, prout eam *in Provincia* (*Provence*) aliquando viguisse docet Mayronis: quod autem alicubi factum erat, id ubique factum crediderit Anonymus.

Ad 3. respondent absolutionis formam in Orientali, ut & in Occident. Ecclesiâ indicativam fuisse, proinde objectas orationes Euchologiis Græcorum inscriptas esse, non ut per eas absolveretur Pœnitens, sed ut adjungerentur formulæ indicativæ quâ idem Pœnitens absolvebatur.

Cur verò insertæ sint Euchologiis preces illæ accidentales, ipsa verò forma, quæ præcipuum est rei caput, omissa fuerit, alias alii rationes reddunt. Censent quidam id factum, quia diu viguerit lex ab Innocentio I. lata, nè palam exponerentur Sacramentorum formæ. Alii id factum putant, quia prolixæ forent orationes quæ formæ absolutionis adjungebantur, brevis autem, & quæ facilè memoriæ mandari posset absolutionis forma, nec, ut ex Gersone constat, una apud omnes, etsi ubique indicativa. Quanquam, etsi major Græcorum pars formam deprecativam adhibet ex ignorantia, non desunt plures qui absolutam hanc usurpent: *Habeo te veniâ donatum;* vel, *Mea mediocritas habet te veniâ donatum*, *&c.*

Ad Decretum Clementis VIII. respondent, vel formam hanc ab ipso vocari deprecativam, non quia reipsa talis sit, sed quia talis esse videatur: vel formam hanc verè quidem à Clemente supponi deprecativam, sed ab eo ad minus haberi ut maximè dubiam; cum vetet nè Græcus Sacerdos eâ erga Latinum utatur; & permittat ut, postquam indicativâ formâ ad mentem Florent. Concilii usus est deprecativam, quam pro forma habent Græci recentiores, non tamen omnes, ut diximus, adhibeat: neque enim permitteret Pontifex ut indubia forma bis in instanti super eadem materia pronuntiaretur.

En potissima utriusque opinionis momenta. Secundæ adhæremus, ob sacram Tridentini autoritatem, quæ priori nonnihil lædi videtur. Quanquam non desunt qui ipsam hanc Græcorum formam, *Domine relaxa*, *remitte peccata*, &c. esse reipsâ indicativam tuentur. Ad id enim, inquiunt, sufficit ut verba hæc, *Absolvat te Deus; Domine*, *condona*, &c. hunc ex certâ & notâ Ministri intentione sensum habeant: *Absolvat te Deus per ministerium meum: Domine*, *remitte*, *prout & ego in nomine Patris*, *&c. remitto.* Atqui hanc esse Sacerdotis

intentionem, eamque per adducta verba modestè quidem, sed verè exprimi, nemo inficiari potest. Sicut ergo si decreverit Rex nemini qui adversùs Delphinum peccaverit, scelus istud condonare, nisi anteà à filio suo condonatum sit; censetur is, cùm ait Regi: *Dimitte huic iniquitatem ejus*, dicere: *remitto, relaxo, & tu quoque dimitte*, &c. sic in casu præsenti.

§. II. *De sensu & virtute Absolutionis.*

Formæ verba vel hunc habent sensum: *Declaro remissa esse tibi peccata;* vel istum: *Dimitto tibi pœnam peccatis tuis debitam;* vel ex his duobus unum: *Condono tibi peccata tua;* aut *Confero tibi gratiam de se peccati remissivam.* Cùm verò ex suprà dictis absolutionis verba non habeant hunc sensum: *Declaro tibi remissa esse peccata tua*, videndum quem ex aliis sensum habeant.

CONCLUSIO I. Sensus absolutionis non is est tantùm: *Remitto tibi pœnam peccatis debitam.* Est contra Baïum, qui cùm doceret *in peccato tuo* tantùm *esse, actum & reatum, seu obligationem ad pœnam*, docebat consequenter solam remitti pœnam per absolutionem.

Prob. Sensus absolutionis id omne importat quod per eam remitti debet. Atqui per absolutionem non modò pœnæ, sed & culpæ reatus dimittitur; uti docet Trid. quo teste *pœna æterna... unà cum culpa remittitur.* Ergo.

CONCLUSIO II. Forma absolutionis in sensu litterali hanc habet significationem: *Remitto tibi offensam divinam;* hanc verò in sensu Sacramenti: *Confero tibi gratiam, quantùm de se est remissivam peccati.*

Prob. 1. pars, quia id *Absolvo te*, seu solvo vinculum quo ligabaris, litteraliter non significat gratiæ collationem, sed solutionem vinculi. Unde potuisset Christus res sic instituere, ut culpæ reatus tolleretur, nec tamen Pœnitenti conferretur gratia sanctificans,

Prob. 2. pars. Forma Pœnitentiæ id sacramentaliter significat, quod ut talis operatur. Atqui primariò operatur reconciliationem cum Deo, quæ gratiam destructivam requirit & præstat; seu interim peccatum destruatur, seu non, putà quia jam plenâ contritione, vel aliis in confessionibus deletum fuerit. Ergo etsi prior sensus attentâ propriâ vocum significatione magis naturalis est, posterior tamen attentâ significatione sacramentali magis genuinus videtur.

Ex his colliges eosdem esse absolutionis effectus, qui virtutis Pœnitentiæ; & 1°. quòd gratiam sanctificantem pariat; 2°. quòd virtutes peccato deperditas & amissa merita restituat; 3°. quòd æternam pœnam, imò & semper aliquid temporalis pœnæ dimittat, quia hæc vi Sacramenti in aliquid minùs commutatur. Ut solvantur variæ circà absolutionem difficultates,

Q. 1°. quis sit absolvendi ritus. R. hunc in Rituali Rom. præscribi. *Sacerdos cùm Pœnitentem absolvere voluerit, injunctâ ei priùs & ab eo acceptatâ pœnitentiâ salutari, primò dicit*: « Misereatur tuî » omnipotens Deus, &c. *Deindè dextrâ versùs Pœnitentem elevatâ, dicit*: « Indulgentiam, absolutio- » nem, &c. Dominus noster J. C. te absolat: Et » ego autoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo » excommunicationis, suspensionis & interdicti, in » quantùm possum & tu indiges. *Deinde*, Ego te » absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, &c. » Passio Domini nostri J. C. merita B. Mariæ Vir- » ginis & omnium Sanctorum, & quidquid boni » feceris & mali sustinueris, sit tibi in remissionem » peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium » vitæ æternæ ».

Q. 2°. an is absolvendi ritus erga omnes adhiberi debeat. R. 1°. vocem *suspensionis* omittendam circa Laïcos, utpotè censuræ hujus incapaces. R. 2°. in confessionibus *brevioribus* & frequentioribus satis esse si dicatur, *Dominus noster J. C.* &c. Quòd si

urgeat periculum mortis, sufficiunt pauca hæc: *Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis, in nomine Patris*, &c. Imò & hæc pauciora, *Absolvo te.*

Q. 3°. an absolutio debeat esse verbalis. R. affirm. tum ob universalis Ecclesiæ praxim, tum quia ex Florentino, *Sacramenti forma sunt verba absolutionis quæ Sacerdos* PROFERT, *dum aït: Ego te absolvo.*

Q. 4°. an valeat absolutio conditionatè data. R. 1°. absolutionem, regulariter loquendo, absolutè esse conferendam, ità ut qui sine justâ causâ conditionatè absolverit, juxtà mitiores etiam Theologos, peccet letaliter. R. 2°. valere absolutionem datam sub conditione de præsenti, vel de præterito, quæ de facto existat, aut extiterit; ut si dicas: *Absolvo te, si restituisti*, aut *si firmum habes restituendi propositum.* Ratio est, quia *positâ conditione res transit in absolutam.* R. 3°. licitam aliquando esse absolutionem conditionatam, ut cùm quis legitimè dubitat, seu an absolutionis verba protulerit: tunc enim dicere potest: *Si non es absolutus, ego te absolvo;* seu an homo vivat; seu propter dubia in extremis indicia an absolvi velit.

At non debent absolvi conditionatè ii de quibus prudenter dubitatur an ritè sint dispositi; qui alia quàm dubia peccata confiteri nolunt; qui probabiliter peccatum aliquod reticuisse creduntur; vel quorum sufficiens dolor aut efficax propositum meritò suspecta habentur: hi enim omnes seriò probandi sunt, donec ex fructibus moraliter de eorum dispositione constet. Et verò hi Pœnitentes se purè absolutos rati ad Eucharistiam accedunt, peccata sic dubiè aut malè absoluta nusquam apud Sacerdotes alios repetunt: Hinc verò quot sacrilegia!

Ceterùm cùm absolutio conditionatè datur, necessum non est conditionem voce exprimi. Si enim ex sola mentis intentione determinentur verba ad sensum sacramentalem, potiùs quàm ad historicum, quidni ex eadem intentione ad sensum conditionatum

determinentur?

determinentur, præsertim cùm circumstantiæ sensum hunc patiuntur aut exigunt.

R. 4°. Non valet absolutio sub conditione de futuro data. Tunc enim nec valet, cùm profertur, quia deest intentio absolventis; nec valet, cùm ponitur conditio; quia forma jam non est moraliter præsens, adeòque jam desiit Sacramentum, quod tamen nonnisi præsens operatur.

Q. 5°. an antè liceat absolvere à peccatis, quàm ab excommunicatione. R. negat. quia cujusque Sacramenti susceptio excommunicatis graviter interdicta est. Unde qui scienter in hoc casu absolvit aut absolvitur, graviter delinquit.

Q. 6°. num ad novam absolutionem novâ opus sit confessione. R. affirm. quia ad novam absolutionem novâ opus est materiâ, saltèm proximâ. Unde sacrilegii reus est, qui binam super eâdem confessione absolutionem impendit, quia posterior defectu materiæ irrita est. Potest tamen nova dari absolutio super novâ eorumdem peccatorum confessione, quia cadit tunc absolutio super novam materiam proximam. Nec redarguerim si quis scrupulosum conditionatè denuò absolvat, quia asserit se ante & sub ipsum absolutionis tempus inquirendis quæ effugere potuerant peccatis, quâdam veluti distractione intentum, contritionis actum omisisse. Curandum tamen Ministro ut Pœnitentes ab anxiis hujusmodi æternisque examinibus abstineant, tum quia vereri sit nè reconciliationis gratiâ frustrentur; tum quia oblita peccata remittuntur indirectè.

CAPUT NONUM

De Ministro Pœnitentiæ.

TRia inquirimus: 1°. an Sacerdos solus sit Pœnitentiæ Minister: 2°. an ministerium illud ei tantùm competat qui à Superiore debitam jurisdictionem accepit: 3°. quis jurisdictionem illam habere censeatur.

§. I. *An solus Sacerdos sit Minister Pœnitentiæ.*

Docuit Wiclefus *Laïcum, si vir frugi fuerit, clavium potestatem accepisse.* Waldenses senserunt Laïcum bonum absolvere posse, non malum Sacerdotem. Existimavit Morinus Diaconos olim in necessitatis casu absolutionis sacramentalis Ministros fuisse. Sit contra eos omnes

CONCLUSIO. Solis Sacerdotibus competit absolvendi facultas, non Laïcis vel Diaconis.

Prob. 1°. ex Scriptura. Iis solis competit potestas absolvendi, quibus solis dictum est *Quorum remiseritis peccata, &c.* Atqui id solis *Apostolis & eorum legitimis Successoribus* dictum est; ut patet tum ex ipso Evangelii contextu, tum quia hoc *universorum Patrum consensus semper intellexit*, ut habet Trid.

Prob. 2°. ex Patribus. Ambrosius, Lib. 1. de Pœnit. c. 2. *Jus hoc*, absolvendi, *solis permissum est Sacerdotibus.* Basilius, in Reg. brev. iis peccata necessariò vult aperiri, *quibus credita est dispensatio Mysteriorum Dei;* seu, ut sibi interpres est, Sacerdotibus. Ceteros omitto, ut qui passim allegati sint.

Prob. 3°. ex Concilio Constantiensi, cujus fidem secutus Martinus V. suspectos Wiclefiani erroris interrogari voluit an crederent *quòd Christianus, habitâ copiâ Sacerdotis idonei, teneatur de necessitate salutis confiteri Sacerdoti.* Meritò igitur Trid. sess. 14. can. 10. *Si quis dixerit Sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & solvendi non habere, aut non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, &c. anathema sit.*

Obj. 1°. id Jacobi, 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Atqui hìc & de sacramentali confessione agitur, cùm sermo sit de infirmis, quos ad confessionem hanc Apostolus hortatur: & hæc confessio cuilibet fieri potest, ut indicat vox *alterutrum.* R. neg. min. Dato enim, quod negat Scotus, Apostolum de confessione sacramentali, non autem de confessione humilitatis loqui; sensus ejus est non uni Deo con-

rendum, sed hominibus, iis nempè qui ad hoc potestatem habent. Sic cùm Paulus Ephes. 5. vult ut Fideles *subjecti* sint *invicem*, non jubet omnes esse *subjectos*, sed inferiores Superioribus. Etverò nullus Patrum ex Jacobi verbis collegit potestatem solvendi Laïcis perinde ac Sacerdotibus esse concessam. Moris quidem aliquando fuit ut absente Sacerdote Laïcus Laïco confiteretur; sed ut monitis ejus juvaretur, utve apud supervenientem Sacerdotem vices interpretis ageret; non ut absolveret sacramentaliter.

Inst. Ideò Jacobi verba ad Laïcos extendi noluimus, quia solis Apostolis dictum sit: *Quæcumque solveritis*. Atqui hæc ratio caduca est: Solis enim Apostolis dictum est, *Baptisate*, & tamen Laïci in necessitate baptisant. R. neg. maj. Non enim sola hæc Christi verba urgemus, sed affixum iis constanti Traditione sensum, qui ea ad Laïcos protendi vetat. Aliud est de Baptismate, quod ab ipsis etiam mulieribus in necessitatis casu administrari posse eadem traditio docuit; nè pereant infantes, qui succurere sibi non possunt; cùm adultis, qui soli ad confessionem tenentur, *sufficiat contritio, cum proposito confitendi & desiderio absolutionis*: ità S. Thomas.

Obj. 2°. S. Cyprianus, Ep. 12. decernit ut lapsi qui *incommodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectatâ præsentiâ* ipsius, *apud Presbyterum quemque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologesim facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam impositâ, veniant ad Dominum cum pace*. Unde sic: Cyprianus hìc concedit Diaconis ob absentiam Presbyteri, id quod concedit Presbyteris ob absentiam Episcopi. Atqui Cyprianus indubiè permisit Presbyteris ut infirmos à peccatis sacramentaliter absolverent. R. neg. maj. Verba enim Cypriani accommodatè intelligi debent, ità ut absente Sacerdote præstet Diaconus id quod potest, seu vi Ordinis, seu vi jurisdictionis sibi per Episcopum commissæ. Neque necessarium fuit ut S. Martyr enu-

cleatiùs mentem suam evolveret, cùm Diaconorum potestatis limites omnibus noti forent.

Inst. 1°. Permittit Cyprianus ut Diaconi lapsis infirmis manus imponant. Atqui impositio hæc erat absolutio sacramentalis. Quandoquidem *exomologesim*, seu confessionem peccati sequebatur. R. ad 1. neg. min. Hæc enim impositio nihil aliud erat quàm absolutio ab excommunicatione quasi minori, per quam lapsi ab Eucharistia prohibebantur; secundùm id Cypriani L. de Orat. Domin. *Intercedente aliquo graviori delicto, abstenti & non communicantes à cœlesti pane prohibemur.* Hinc porrò excommunicationem tollebat vel absolutio sacramentalis, vel indulgentia Ecclesiæ ad Martyrum preces concessa. Primam solus dabat Episcopus, & eo absente Presbyter: secundam utroque absente Diaconus; unde in objecto loco concedit Cyprianus, ut acceptâ horumce lapsorum exomologesi manum eis imponat Diaconus in pœnitentiam, quam, si convaluerint, persolvere teneantur, continuoque ab excommunicatione, quâ sacris interdicebantur, illos absolvat, & Ecclesiæ reconciliatos, Viatico corporis Christi reficiat, ut ità veniant ad Dominum cum pace: Quia, inquit S. Thomas, Suppl. q. 8. a. 2. *quamvis Sacramentum efficere non possit* qui non est Sacerdos, *defectum tamen Sacerdotis summus Sacerdos supplet*, propter humilitatem, ac fervens suscipiendi Sacramenti desiderium. Atque sic Cyprianus annuit, quantùm potest, votis Martyrum, qui hanc lapsis indulgentiam concedi per supplices libellos expetierant.

Ad 2. neg. maj. Ut enim manuum impositio, quæ exomologesim sequebatur, non semper fuerit sacramentalis, sufficit ut apud Antiquos fuerit quædam delictorum confessio, quæ sacramentalis non esset. Atqui rem ità esse constat ex Decreto Synodi Arausicanæ an. 441. Ibi nempè præcipitur ut *excommunicato, qui terrâ prostratus veniam postulat, & culpam confitetur, Episcopus communionem & societatem christianam reddat*, &c. Atqui confessio illa quæ

fiebat coram Episcopo, Presbyteris duodecim & iis etiam quibus nocuerat Pœnitens, etsi prævia foret ad Communionem Christianam conditio, non erat tamen sacramentalis. Ergo neque necessum est ut sacramentalis fingatur confessio apud Diaconos peracta.

Inst. 2°. Pœnitentes illi, post suam hanc exomologesim, & absolutionem à Diacono datam, admittebantur ad sacram Communionem, quam *pacis* nomine designat Cyprianus. Sed qui ad Communionem admittebantur, sacramentaliter reconciliati erant. Ergo lapsi illi absolutionem sacramentalem receperant à Diaconis. R. 1°. neg. maj. Neque enim necessum est ut *pacis* nomine Eucharistia ipsa intelligatur: per eam siquidem intelligi potest canonica reconciliatio, quæ antè concederetur quàm Eucharistia. Neque aliud exigit objectus Cypriani locus. R. 2°. neg. min. Potuit enim hisce Pœnitentibus tribui Communio non præmissâ sacramentali absolutione, quomodò nunc Sacerdos cui deest Confessarii copia, elicito solùm contritionis actu, celebrare potest. Quod enim aliquando concessa sit Eucharistia iis qui sacramentaliter reconciliati non fuissent, patet ex historia Serapionis, qui cùm idolis sacrificasset, nec unquam potuisset Ecclesiæ reconciliari, sacrâ Communione ad se per puerum delatâ recreatus est, cùm Sacerdos ad eum absolvendum venire non potuisset. Ergo à fortiori potuit iis Viaticum tribui, qui à Diaconis utcumque absoluti fuissent. Ceterùm non desunt qui Diaconos de quibus loquitur Cyprianus, putent fuisse Sacerdotes, sine animarum curâ. Ità Amort. de Indulg.

§. II. *An solvendi potestas Presbyteris insit vi Ordinis.*

Potestas alia *ordinis*, quæ in Ordinatione confertur; alia *jurisdictionis*. Jurisdictio autem est potestas quâ Sacerdos ut Judex in alterum tanquam ut subditum sententiam fert in foro conscientiæ. Unde jurisdictio differt ab approbatione; quia hæc nudè sumpta nihil est quàm *testimonium* authenticum de

idoneitate alicujus ad excipiendas confessiones: porrò non eò quis deputatur, quòd deputari posse judicetur. Jam quæritur an jurisdictio ad licitè & validè absolvendum necessaria sit.

Negant in praxi, & in pluribus quos eâ de re ediderunt Libris, hujus ævi Novatores; quos inter eminet Autor Operis cui titulus: *Les pouvoirs du premier & du second Ordre*, &c. an 1744. Sit

CONCLUSIO. Non sufficit Sacerdoti potestas Ordinis ut validè absolvat; sed necessaria est potestas Jurisdictionis.

Prob. 1°. ex Trid. sess. 14. can. 7. *Quoniam natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit... nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Atqui absolutio *nullius momenti* non solùm illicita est, sed & planè nulla; alioqui enim multùm valeret, ut multùm valet quæ à Sacerdote improbo datur.

Confirm. ex Canone XI. ejusdem Sessionis, ubi sic: *Si quis dixerit Casuum reservationem non prohibere quominùs Sacerdos à reservatis verè absolvat; anathema sit.* Atqui si Sacerdos, quisque vi Ordinis solius absolvendi potestatem habet, fieri quidem potest ut illicitè absolvat; at semper ab ipsis etiam *reservatis verè absolvet*, quod reprobat S. Synodus.

Prob. 2°. Si Sacerdos quilibet vi solâ Ordinis sui validè absolvat, possunt Parochi & Moniales sibi in Confessarium eligere quemlibet Sacerdotem etiam ab Ordinario non approbatum. Atqui propositiones illas n. 100. & 108. reprobavit Clerus Gallic. an. 1700. utì *falsas*, *temerarias*, *Tridentinæ Synodo adversas*, &c.

Prob. 3°. quia Consultatio quæ an. 1734. opinionem hanc docebat, movit stomachum omnibus qui Ecclesiam amant: ejus propositiones 44. reprobarunt applaudente Orbe Catholico Parisienses Magistri 86. Harum prima: *Sacramenti Pœnitentiæ valor non pen-*

det à jurisdictione, proscripta est ut erronea, & hæresim à Trident. condemnatam redolens, &c.

Obj. 1°. Potestas jurisdictionis sita est in absolvendi potestate. Atqui hanc recepêre Sacerdotes in Ordinatione; cùm eis nec falsò dictum sit : *Accipite Spiritum S. Quorum remiseritis*, &c. R. dist. Potestas jurisdictionis sita est in absolvendi potestate completâ, tàm ex parte principii, quàm ex parte termini, C. in potestate radicali tantùm & incompletâ, N. Porrò potestas quam in Ordinatione recipiunt Sacerdotes, est tantùm radicalis & incompleta *ex parte termini*, seu subditorum. Unde sicut Judex à Rege constitutus, ut iis jus dicat qui à Provinciæ Præfecto sibi assignabuntur, licèt id audierit à Rege : *Ito, solve, liga : Quæcumque solveris, soluta erunt*, neminem tamen ligare potest aut solvere, donec sibi designentur quos solvat aut liget : sic & in Ordinatione accipit Sacerdos potestatem ligandi & solvendi, nec tamen exercere eam potest, nisi de Ecclesiæ mandato, quia qui potestatem dedit Christus, subditos non assignavit ipse, sed Ecclesiæ determinandos reliquit, & pro sapientia sua relinquere debuit. Quid non enim sequeretur mali, si Sacerdos ex pio corruptus, ex perito indoctus, ex Catholico hæreticus, quia jam irrevocabiliter Sacerdos, ubique claves exercere, id est, ubique Fideles disperdere valeret?

Obj. 2°. Id vi Ordinis sui possunt hodierni Sacerdotes, quod Apostoli vi consecrationis suæ. Atqui Apostoli, &c. R. neg. min. Apostoli enim, præter absolvendi potestatem his datam verbis, *Quorum remiseritis peccata*, &c. specialem accepêre missionem per hæc verba Joannis 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Hæc autem missio, utpotè deputatio vera, vera erat jurisdictio.

§. III. *De subjecto Jurisdictionis.*

Jurisdictio duplex; ordinaria, & delegata. Jurisdictio ordinaria ea est quæ alicui competit ration-

officii sui & hanc habent ii omnes qui ex officio sunt Pastores animarum : ac proindè Rom. Pontifex in tota Ecclesia ; Episcopus in sua Diœcesi ; Abbates exempti, Generales Ordinum ; Provinciales, suos quique erga subditos ; Parochi in parochia sua, sed cum debitâ ad Episcopos subordinatione. Hæc jurisdictio magis afficit personas loci quàm locum : unde Episcopus aut Parochus possunt subditos suos ubique locorum absolvere. Ad amovendum tamen scandalum quod daret ignotus Sacerdos, in alterius Ecclesiâ confessiones audiendo, debet ab isto licentiam petere.

Jurisdictio ordinaria acquiritur, 1°. ratione officii, ut mox dictum est; 2°. ratione domicilii aut quasi domicilii Pœnitentis ; 3°. ratione privilegii aut consuetudinis, quæ privilegio æquivaleat ; 4°. ratione periculi mortis, quod subit Pœnitens; 5°. ratione erroris communis.

1°. Acquiritur ratione domicilii, &c. Qui enim in alicujus territorio degit etiam ad tempus, Parocho subjacet quoad absolutionem, nè necessariis vel admodùm utilibus Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis diù privetur. Hinc qui duabus in parochiis duo paris fermè moræ habet domicilia, alterutri Parocho pro nutu confiteri potest, atque ei etiam cujus intrà fines actu non versatur, licèt diversæ sit Diœceseos; quia is non magis desinit esse Parochus Titii, eò quòd Titius actu degat in alia Parochia, quàm si alibicumque degeret. Hinc etiam ordinarius Confessor Mercatorum in nundinis, Studentium in Academiis, &c. est ipse parochus locorum in quibus iidem degunt; hìc enim habent quasi domicilium, id est, habitationem legitimam per aliquod anni tempus. Hinc & vagi quo in loco ad præsens degunt, ibi confiteri valent, idque apud Parochum pro annua confessione, vel alium de Parochi licentiâ.

2°. Acquiritur jurisdictio per privilegium, aut quæ privilegio æquivaleat consuetudinem; quia hæc, etsi per se conferre nequit jurisdictionem, quæ à Superiore oriri debet, est tamen indicium consensûs

sufficienter à Superiore præstiti. Hinc 1°. *possunt tam Prælati Regulares, quàm Confessores Regularium, audire confessiones illorum secularium qui inibi sunt verè de familia & continui commensales*; prout an. 1650 sanxit Clemens IX. Hinc 2°. Confessor quem Episcopus Monialibus sibi subditis præficit, non autem Parochus habet regimen Monialium & Commensalium de quibus modò. Idém est de Confessario, quem Provincialis pro subditis sibi Monialibus constituit: idque à Regio Consilio an 1688. quoad Commensales perpetuos adversùs renitentes Parochos confirmatum fuit; sic tamen ut his sit reservata Baptismi ac Matrimonii administratio.

3°. Acquiritur Sacerdoti cuilibet jurisdictio plena, ratione articuli mortis. De quò infrà.

4°. Acquiritur ratione erroris, non quidem *privati*, qui paucorum est; sed *communis* quo nempe laborant omnes aut penè omnes qui degunt in loco ubi quis jurisdictionem exercet. Ut autem error communis jurisdictionem tribuat, duo sufficiunt & requiruntur; 1°. ut junctus sit cum titulo colorato, id est, qui pro vero & legitimo publicè habeatur; ut cùm aliquis Parochi functiones exequitur, licèt reipsà Parochus non sit, quia beneficium suum simoniacè possidet; 2°. ut nullum obstet ex parte subjecti circa quod versatur error, naturale impedimentum.

Et quidem quod sufficiat error communis cum titulo colorato, patet; quia alioqui simoniaci Pastoris impietas causa esset cur Fideles innumeri perirent. Unde Ecclesia his in casibus jurisdictionis defectum supplet, sive tituli sui nullitatem compertam habeat Sacerdos, sive hanc ignoret. Hinc valet absolutio data tum ab eo qui necdum didicit approbationem suam esse revocatam; tum & ab eo qui solus revocationem hanc cognoscit. Is enim titulum coloratum habet cum errore communi.

Quòd verò ad *jurisdictionem* requiratur titulus *coloratus, constat ex communiori* Theologorum

opinione, quæ licèt gravibus obnoxia incomı in praxi uti tutior est tenenda. Unde si quis se confessum esse Sacerdoti fallaci vel intruſ v. g. falsas approbationis litteras finxit, aut quidem fuit ad Beneficium, sed ab Episcopo ı confirmatus, tenetur eadem peccata denuò c ri. Idem à fortiori dicendum, si excipiens cor nem naturali impedimento laboret, ut si La pro Sacerdote gerat, quia defectum hunc su nequit Ecclesia.

Jurisdictio delegata ea est quæ alicui ab h ordinariam legitimè committitur, vel *dire* si Episcopus quempiam approbet ad audien Diœcesi vel in Diœcesis parte confessiones; *directè*, ut si idem alicui permittat, ut cui vol fiteatur.

Dixi 1°. *ab habente ordinariam*, delegatu nisi id ipsi expresſè fuerit concessum, subd non potest, nè quodammodò fiat Ordinariu

Dixi. 2°. *legitimè*. Ut enim deleget Ordinar quiritur, 1°. ut delegare non prohibeatur, seu ut excommunicati vitandi, seu à *consuetudi* quorumdam Ordinum Superiores; 2°. ut non trà jurisdictionis suæ limites deleget, quia ex sos jus non habet; 3°. ut delegatus delegari nc hibeatur, utì prohibentur qui censuris ligati su ab Episcopis non approbati: unde etsi olim ı Parochi Sacerdotem quemlibet audiendi ſ confessionibus præficere, quia id ipsis ab Epi ut hodiè generalibus Vicariis, concessum era jam revocatâ hâc propter graves abusus fa non possunt, utì declaravit S. Congregatio, ǎ hat unanimis fidelium sensus. Sicut autem pot rochus quempiam ex approbatis delegare, ut audiendis confessionibus opem ferat, sic & ill test cui commissum est Vicarius Parochi, seu seu absentis officium, nisi tamen ei hoc proh sit. Verùm adscitus ille seu à Parocho, seu : vicem gerente, Sacerdos, non potest alium

legare, nisi aliud ferat generalis postremi hujus approbatio, aut locorum usus.

Jurisdictio delegata tripliciter acquiritur; 1°. *ab homine*, cùm is qui ordinariâ jurisdictione gaudet, illam alteri committit; aut cuipiam permittit ut sibi Confessarium eligat; 2°. *à jure*, cùm canonico jure, aut Lege Pontificiâ certis concessum est personis, ut absolvant, vel ab eo quem eligent Confessario absolvantur: quod ultimum quoad Principes supremos, ac Bullæ *Cruciatæ* participes, *privilegium* nominatur; 3°. *à consuetudine legitimâ*; quia, ut legitima sit, debet esse tacitè approbata: approbatio autem, etiam tacita, modò vera, Superioris consensum exhibet; iisque tandiu durat donec ab illo revocetur.

Q. 1°. quibus *à jure* concessum sit ut absolvant, vel absolvantur. R. ad 1. Mendicantes, modo à suis Superioribus legitimè præsentati sint, & ab Episcopis approbati, à jure habere, sed non ubique recepto, ut Fideles omnes qui ad eos confluunt absolvere possint; cùm ipsi etiam Parochi ad oves suas aliquando restringantur.

R. ad 2. his Gregorii IX. verbis, c. 16. *de Pænitent. & Remiss. Ne pro dilatione pænitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Episcopis & aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter Superioris sui licentiam providum & discretum sibi eligere valeant Confessarium.* Hìc porrò per *Episcopos* non intelliguntur simpliciter electi, aut nominati tantùm, sed ceteri, sive consecrati sint, sive tantùm confirmati, sive Sedem habeant, sive non, ut merè titulares, sive qui Sedi suæ renuntiaverunt. Aliud est tum de degradatis, qui jam penè habentur ac si Episcopi non essent; tum verisimiliter de excommunicatis, vel depositis; quia ad minùs dubium est an Ecclesia insigniter Reis favores suos prorogare velit. Per *minores* verò *Prælatos*, intelliguntur ii qui præsunt aliis cum spirituali jurisdictione fori contentiosi, ut

Abbates, Præpositi, vel Priores Conventuales: quia ii soli verè & propriè sunt Prælati, qui jurisdictionem externam habent.

Verùm hîc triplex exurgit difficultas. Prima est, an Episcopi, vi Gregorianæ Constitutionis, possint etiamnum eligere sibi Confessorem non subditum, qui à proprio Ordinario approbatus non sit ad præscriptum Concil. Trident. sess. 23. can. 15. Negat Fagnan; quia cùm ad hujus dubii decisionem deputata fuisset à Gregorio XIII. decem Cardinalium Congregatio, qui duas in partes abierunt, re discussâ Pontifex respondit: *In re dubia tutius est adhærere Decreto Concilii Trident.* præviam Ordinarii approbationem requirentis. Ad id tamen prodest Gregorii IX. privilegium ut possit Episcopus à Sacerdote quem in propria Diœcesi approbaverit, absolvi etiam extrà Diœcesim suam; quod aliàs non posset, quia Presbyteri qui parochiale beneficium non habent, non possunt audire confessiones etiam subditorum Episcopi approbantis extrà Diœcesim in qua sunt approbati, ut sæpius declaravit S. Congregatio.

Secunda difficultas est an concessa per Gregorii IX. Decretalem Episcopo & aliis Superioribus facultas ad Parochos extendatur. Unde tria hîc inquiri possunt: 1°. an Parochi apud quemcumque Sacerdotem, etiam ab Ordinario non approbatum, confiteri possint; 2°. an saltèm apud eos omnes qui in Diœcesi approbati sunt, validè confiteantur; 3°. an generalem hanc licentiam revocare possit Episcopus.

R. ad 1. negat. Patet tum ex unanimi Catholicorum Doctorum sensu, tum quia propositionem hanc reprobavit Alexander VII. anno 1666. *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium, simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario*; eamque doceri, vel in praxim redigi vetuit, sub pœna excommunicationis *ipso facto*, S. Pontifici reservatæ.

R. ad 2. cum multis contra Sambovium, Pon-

tas, &c. incertum videri an Parochi Gregorianâ constitutione includantur. Si enim eâ contineantur, vel sub iis vocibus, *& aliis Superioribus;* vel sub istis, *necnon minoribus Prælatis;* vel ex paritate rationis, quæ pro Parochis non minùs militet quàm pro Episcopis. Atqui nullum ex his tribus dici potest, saltèm cum eo certitudinis gradu qui ad jurisdictionem, quam indubiam esse oportet, requiritur. Non 1. illud enim *& aliis Superioribus*, non ineptè ab Interpretibus multis intelligitur de iis qui gradum Episcopali superiorem habent, quales sunt Archiepiscopi; Primates, &c. Non 2. quia Prælati ad quos spectat privilegium Gregorianum, sunt exempti: nemo autem Parochos *exemptis* annumerabit. Non 3. cùm, utì advertit Fagnan in cit. cap. *Generaliter in privilegiis non fiat extensio de personâ ad personam, etiam ex majoritate rationis.*

An autem vigeat hæc consuetudo, (quæ ut jurisdictionem certam tribuat, ab Episcopo approbata esse debet, ut probat Suarez ex cap. 2. *De Pænit.* &c. in 6.) quæstio ex facti, quæ ex solo locorum usu definiri potest. Ubi verò viget, sedulò, nisi grave quid obsit, ab Episcopis est conservanda: 1°. quia *ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat*, ex August. Epist. 54. 2°. quia rariùs confiterentur qui venialia sola haberent: 3°. quia sæpiùs contingeret Parochos gravi irretitos peccato, sacra facturos sinè prævia confessione, eo prætextu quòd obvium non habuerint Confessorem.

Dicendum tamen cum Suare, dist. 27. sect. 3. n. 6. hujusmodi consuetudines semper ab Episcopo, gravibus de causis posse revocari: quia consuetudo irrevocabilis esset *valdè onerosa Pastoribus Ecclesiæ multùmque contraria convenienti regimini animarum.* Etverò sint in aliqua Diœcesis parte quatuor aut quinque Parochi, qui, ut sæpiùs olim evenit, ludo, epulis, venationi vacent, qui sanctiora Diœcesis Statuta, & latas iisdem censuras palàm aspernentur, qui nullibi minùs resideant quàm in Parochiâ, qui ple-

bem sibi commissam vix quater in anno erudiat
tamen alii ab aliis funestam absolutionem recip
quam differrent, aut sinè gravibus monitis nc
rent Presbyteri alii religiosiores: quis Episcc
vitium vertat, si erga ipsos consuetudinem p
æternæque damnationis incentivam revocet a
pus? Sanè si quis concessit, nusquam concessi
gorius ut Parochi sibi pro nutu confessarium
rent, sed, quod hinc procul distat, ut *provid*
discretum eligerent. An porrò facultate hâc
non abutuntur, qui eum eligunt, quem sapien
quique parochi cum Episcopo & ipsâ sæpiùs
improvidum & malum judicant? Ergo ma
provident, qui contradicente Episcopo, San
ac Pontasii decisionem sequuntur in praxi.

Sed an potest simplex Sacerdos apud alium
cumque approbatum confiteri? potest ex
Episcoporum & Parochorum consensu. Cùm
his onerosum fuisset singulos, qui sæpè confit
bent, Sacerdotes audire; sæpiùsque in fracti
suspicionem venissent, qui eos ob res aliundè
tas redarguissent; facilè jam à principio con
runt, ut inter se se confiterentur: qui con
non revocatus, consuetudine quasi continuat

Eâdem de causâ viatores & peregrini, qu
suum in aliâ Diœcesi domicilium retineant, p
vel Parocho loci ad quem devenêre, vel ali
piam qui eo in loco approbatus sit, confiteri,
non veniant in fraudem, & ut proprio se l
subducant.

Q. 3'. à quo concedi debeat jurisdictio in a
Diœcesis Pœnitentem, an ab Episcopo loci i
confitetur; an à proprio Pœnitentis Episcop
necessariam esse utriusque Episcopi jurisdicti
nec enim in Parisiensi territorio vel indigena
extranei qui ad me solius confessionis gratiâ
sit, peccata excipere possum, nisi ab Episcop
risiensi approbatus sim; cùm jurisdictio deleg
cum afficiat. Rursùm nec sinè licentia formali

citâ Carnutensis Episcopi excipere possum subditi ejus confessionem; quia is Parisiensi Archiepiscopo ex hypothesi non subjacet.

Dixi 1°. *vel advena, qui ad me solius confessionis gratiâ accesserit.* Si enim is bonâ fide Versaliis per aliquot dies habitet, censebitur membrum Parochiæ in qua degit, non quidem quoad matrimonium, sed quoad jus recipiendi Sacramenta ad salutem utilia. Imò si dum Versaliis ad aliquot horas negotiorum causâ degit, inspectâ plenariæ indulgentiæ tabellâ, confiteri velit, ut oblatam Fidelibus gratiam lucretur, vix dubitem ex viri gravis judicio, quin validè confiteatur. Non quòd sufficiat bona Pœnitentis fides, alioqui rusticorum imperitia jurisdictionis limites transverteret: sed quia approbat Ecclesia ut quis præsenti, nec quæsitâ contra leges gratiâ utatur, cùm inde nihil in legitimam autoritatem resultat mali.

Dixi 2°. *sine licentia formali vel tacita*: nec enim prima quæ verbis expressis vel scripto datur, necessaria est, sed sufficit secunda; cùm nempè Episcopus non contradicit notæ consuetudini, secundùm quam vicini ejusdem vel diversæ Diœceseos Parochi, se se mutuò in hisce functionibus adjuvant. A Contrariò Parochus qui alienos (ejusdem etiam Diœcesis) Parochianos absolveret, Episcopo propter graves causas contradicente, inaniter vel ex solo jurisdictionis defectu absolveret. Ceterùm graves illæ causæ, dum etiam non apparent, supponi debent, quia in Superioris favorem præsumi jubent æquitas & religio.

Sed quid si Parochus, silente Episcopo, prohibeat, ne Parochiani sui ad Parochum alium recurrant? R. 1°. Parochis curandum ut hâc in parte faciles se præbeant, nisi suspicio sit subditos ad alium confugere, quia omni manu absolvit. 2°. Absolutionem in proposito casu irritam fore; quia Episcopus eâ tantùm conditione consuetudinem hanc approbare præsumitur, ut in eam consentiat Parochus, qui ovium suarum necessitates melius novit,

quàm alius. 3°. Cùm Parochi prohibitio non est in ædificationem, sed ex animo moroso procedit, Episcopi esse ut Parochianis, cognitâ causâ licentiam det, ipso etiam Paschali tempore, adeundi, renitente licèt Parocho, alios probatæ vitæ & doctrinæ Directores.

Q. 4°. an Sacerdos in una Diœcesi approbatus, in ceteris approbatus censeatur. R. negat. qui enim hunc approbavit Parisiensis v. g. Archiepiscopus, nihil per se, nec proinde per alios, juris habet in subditos Episcopi Sylvanectensis. Imò nequidem approbatus Parisiis Sacerdos posset Sylvanecti Parisiensem quempiam absolvere; ut definiit Clemens X. in Constitutione *Supernâ*, Junii 21. ann. 1676. num. 4.

Q. 5°. an ad tacitam approbationem sufficiat interpretativa Episcopi intentio, aut ratihabitio legitimè sperata; qualis esset respectu Sacerdotis, quem certò rogaret Episcopus audire confessiones, si sciret eum solemni die diversari in loco, cujus Parochus ægrotat, & ubi plures Sacramenta expetunt. R. negat. quia ad absolutionis validitatem requiritur jurisdictio actualis, quæ in casibus modò adductis non reperitur. Intentio enim interpretativa est quidem dispositio ad approbandum, si hic vel ille rerum status ab Episcopo cognosceretur: pariter ratihabitio sperata est tantùm præsumptio futuri consensûs. Neutra porrò actualem jurisdictionem confert; quia hæc sinè actuali & præsenti voluntate non confertur. Unde absolutiones sic datæ ex sequenti Episcopi assensu non convalescunt. *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

Imò nec sufficit ratihabitio de præsenti tantùm præsumpta; qualis erit si Episcopus aliquem quem certò sciat non esse approbatum in sacro Tribunali videat confessiones audientem. Fieri enim potest ut eum hîc & nunc non redarguat, nè vel infamet, vel scandalum præbeat multitudini. Hinc ad minus dubiæ sunt absolutiones quas dederit Sacerdos, præ-

sumens quidem, sed necdum certus ex Nuncio quem misit, facultates suas à Vicario generali renovatas esse. Fieri enim poterat ut abesset Vicarius generalis, vel ut falso mali rumore deceptus approbare nollet. Adde quòd approbatio necdum manifestata nihil vel parum differt ab ea quæ merè est interior. Hæc autem non valet juxta Sylvium ; quia hujus Tribunalis potestas debet conferri modo humano.

Q. 6°. an Confessarius licitè & validè uti possit jurisdictione, non quidem indubiâ, sed quam vel probabiliter se habere putat, seu in personam, seu in certum Pœnitentis peccatum ; vel saltèm probabiliùs se habere confidit.

Fatentur omnes neminem jurisdictione tantùm probabili uti posse citrà gravem causam ; quia exponit se periculo Sacramentum efficiendi nullum ; illudque de facto nullum facit, si reipsà desit jurisdictio, quam sibi adesse probabiliter credit ; nisi concurrat ex parte pœnitentium error communis. Tota igitur quæstio est, an hujusmodi jurisdictione gravem ob causam uti liceat, putà erga Sacerdotem, qui necessariò tenetur celebrare, nec quempiam habet certâ aut probabiliori jurisdictione donatum, aut cui hîc & nunc confiteri possit.

R. ad 1. negat. quia extra necessitatis casum non licèt gravi nullitatis periculo Sacramentum exponere. Atqui in præsenti casu, 1°. exponitur Sacramentum periculo nullitatis : imò verè nullum est, si reipsâ desit quæ ut probabiliter adesse, sic & probabiliter deesse potest jurisdictio. 2°. Exponitur extrà necessitatis extremæ casum, ut supponitur, & patet ex allato exemplo, quod licèt graves causas importet, nullam tamen invehit necessitatem extremam. Et certè opinio quæ in præsenti casu absolutionem impendi sinit, non est certa, sed tantùm probabilis ex adversariorum confesso. Atqui *non licet in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiori.* Ergo opinionem hanc practicè sequi non licet, nisi in locis ubi

eàm doceri ſcienter permittunt Epiſcopi. Erit enim licentia hæc ad minus tacita juriſdictionis collatio.

R. ad 2. Licet uti juriſdictione probabiliùs adeſſe judicatâ ; 1°. quia juriſdictio acquiritur conſuetudine. Ea porrò eſt ordinaria Confeſſariorum conſuetudo, ut quam ſibi probabiliùs ineſſe putant juriſdictionem, eâ ſecurè utantur. 2°. Quia Confeſſarii perpetuâ alioqui anxietate gravarentur, cùm caſus iſte frequens ſit. Unde moraliter certum eſt Eccleſiam, ut incommodis ceteroqui ſecuturis occurrat, ſupplere juriſdictionem, ſi hanc fortaſſis deeſſe contingat. 3°. Quia licet opinionem probabiliorem ſequi, tametſi non omninò indubiam. At notandum quòd ea ſolùm opinio probabilior dicatur, quæ multo & certo rationum gradu ſuperat oppoſitam. Imò, cùm ſcrupulus omnis auferri à Superiore poteſt, ad eum, quàm citò licet, recurrendum eſt ; nè Pœnitens & Confeſſarius ipſe anxietati objiciantur.

Q. 7. an Epiſcopus eos qui ſe ad examen offerunt, ab eo repellere poſſit, vel poſt examen, tametſi capaces, non approbare. R. id illicitum eſſe; quia Epiſcopus, cùm ſpiritualis miniſterii dominus non ſit, ſed diſpenſator, non ad libitum, ſed juxta leges à Domino conſtitutas, poteſtate ſuâ uti debet. Ceterùm qui etiam poſt examen capax repertus, approbatus non fuit, abſolvere non poteſt : quia ſola ſubjecti idoneitas miſſionem non largitur. Undè reprobata eſt an. 1665. propoſitio hæc ab Alexandro VII. *Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari, Epiſcopo præſentato, & ab eo injuſtè reprobato.* Quâ ſanctione multò plùs gravantur Seculares Presbyteri, quibus neceſſariæ ſunt juriſdictio & approbatio ; cùm Regulares ab Apoſtolica Sede juriſdictionem mutuentur, tantùmque approbatione indigeant.

Q. 8°. an Epiſcopus poſſit approbationem quoad tempus, locum & perſonas limitare. R. affirmat. Patet 1°. ex quotidiana praxi. 2°. quia Alexand. VII. propoſitionem hanc ut erroneam damnavit an. 1659.

possunt Episcopi limitare seu restringere approba-tes, quas Regularibus concedunt ad confessiones -ndas, neque ullâ ex causâ revocare. 3°. quia ibet approbationem justè vel injustè restrictam mpus, &c. locum, vel personas, actuali caret obatione pro alio tempore, &c.

uatuor hîc observanda; 1°. approbationem ad m tempus datam, eo finito desinere, quia hæc probantis voluntas. 2°. Approbationes *ad be-citum* datas, permanere donec revocentur; nec omninò perpetuæ sunt, nec omninò ad us. 3°. Parochum, cui Beneficio cessit, indi-approbatione ad excipiendas in eadem Paro-confessiones: quia totum jus ejus in Beneficio tum erat. Quòd si ante initam Beneficii pos-nem approbatus erat, desinente ordinariâ Be-i jurisdictione, perseverat delegata, nisi aliam sse mentem certò vel dubiè ostenderit Epis-i; putà Parochum hunc ad Parochianos suos ngendo. 4°. Approbationes, in quibus nec alium, nec Casuum reservatorum mentio fit, ilis, limitatas esse quoad personas, & quoad iam: prout quoad tempus, quoad locum tæ sunt, quæ ad annum dantur, vel in certâ hiâ, ejusve viciniâ. Hæc autem vicinia ad s Parœcias quæ approbati Parœciam proximè unt, extenditur, non ultrà, nisi aliud constet ntâ Superioribus consuetudine.

9°. an qui semel ab Episcopo approbatus est; iterum ad examen vocari, ut prorogetur, vel itur ejus approbatio. R. affirm. 1°. enim nemo it quin sua secularibus adimi possit approbatio; d evincat quotidiana praxis; & ità fieri non xigat necessitas: cùm plures optimæ spei intrà ot annos eò usque à partâ in Seminariis quan-umque scientiâ & à bonis moribus excidant, probari potiùs quam approbari mereantur. 2°. dubium grave de Regularibus moveri potest llia; tum quia Clerus Gallic. an. 1700. hanc

damnavit propositionem : *In ministerio Pœnitentiæ requiritur etiam approbatio Ordinarii, quæ potest limitari, sed non revocari sine causâ.* Tum quia privilegia Regularibus quoad præsens caput concessa à Pio V. & Clemente X. apud nos non vigent.

Q. 10°. an approbatio expiret morte, cessione, vel depositione Episcopi approbantis. R. negat. & id patet tum ex quotidianâ praxi, tum quia grave esset ac periculosum, ut Sacerdotes quotquot in Diœcesi delegati sunt simul & semel à jurisdictione exciderent. Et id quoad casus etiam reservatos locum habet, ut alibi diximus contra Pontas. Cæterùm qui confessiones audit non approbatus, nullam incurrit pœnam, nisi aliter locorum lege constitutum sit, ut esse potest, cùm gravissimum sit scelus alienæ jurisdictionis invasio.

§. IV. *De reservatione Casuum.*

Reservatio est jurisdictionis alicui ad confessiones audiendas concessæ limitatio, vi cujus à certo peccatorum genere absolvere nequit. Unde sequitur 1°. reservationem directè & primariò afficere Confessarium, cujus potestas restringitur ; licèt indirectè afficiat Pœnitentem, qui à tali Confessario absolvi non potest ; 2°. Casum reservatum bene definiri, Peccatum, cujus Superior, adeò sibi absolutionem retinuit, ut hæc à Confessariis communi tantùm potestate præditis concedi non possit. Videndum an & quibus competat facultas casus sibi reservandi. Sit itaque

Conclusio I. Est in Ecclesia potestas casus reservandi. *Est dogma Catholicum*, ait Sylvius.

Prob. 1°. ex Conciliis : Illiberitanum Can. 32. hæc habet : *Apud Presbyterum, si quis gravi lapsu in ruinam morbi inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere, sed apud Episcopum.* Ergo gravis lapsus jam tum Episcopis reservatus erat. Concilium Londin. an. 1200. statuit can. 7. ut *qui in dispendium cujuslibet scienter pejeraverint, non absolvan-*

tur, nisi ab Episcopo, aut ejus autoritate. Idem sanxit Trident. sess. 14. can. 11. ubi hæc : *Si quis dixerit Episcopos non habere jus sibi reservandi Casus, nisi quoad externam politiam, atque adeò Casuum reservationem non prohibere, quominùs Sacerdos à reservatis validè absolvat; anathema sit.* Quod autem dicit Fra-Paolo, decisionem hanc Lovaniensibus Theologis displicuisse, mera est calumnia.

Prob. 2. jurisdictio ad absolutionem validè impendendam necessaria, descendit à Superioribus ad inferiores. Ergo si hanc Superiores negent quoad hoc illud peccatum, inferiores qui tentant absolvere, inaniter absolvunt.

CONCLUSIO II. Casus reservandi potestas competit Papæ, Episcopis, Religionum Superioribus, & iis qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent.

Prob. quia hi omnes vel à se, ut Episcopi, vel à Papa, ut Regulares, potestatem habent jurisdictionis inferioribus suis communicandæ. Atqui eo ipso hanc extendere possunt vel coarctare, prout exigit rerum status. Ergo potest Papa in Orbe toto, Episcopus in Diœcesi, &c. quædam sibi reservare peccata. Unde

Casus reservati dividuntur in Papales, Episcopales & Regulares. Ex Episcopalibus verò alii reservantur *in jure*, ut quædam Clerici percussiones; alii *à Statuto*, quos sibi per speciale Statutum reservat Episcopus.

Q. 1°. an Parochi possint sibi casus reservare, relativè ad Sacerdotes sibi subditos? R. reservationem hanc vix unquam sine multa Parochianorum commotione fieri posse : cùm innoleverit consuetudo contraria; nec augendus sit Casuum reservatorum numerus. Et verò ad quid reservatio illa, cùm Parochus impedire non possit, nè Sacerdotes vi jurisdictionis acceptæ ab Episcopo, *cujus imperio tota Parochorum jurisdictio subest*, absolvant, pro gradu autoritatis sibi ab eo concessæ. Quapropter hortari quidem debet Parochus Sacerdotes suos, ut in hoc vel

Benedi[ct.] XIV.

illo casu Pœnitentibus strenuè invigilent; non autem eum sibi reservare, nisi consulto priùs Episcopo.

Q. 2°. an Episcopi casus sibi relativè ad ipsos etiam Parochos reservare possint? R. id à nemine Catholico in dubium vocari, mirumque quòd in Diœcesi N. adoleverit opinio contraria, quæ nedum certò demonstretur (quod tamen in re tanti momenti necesse foret) nè probabiliter quidem suaderi potest.

Q. 3°. An peccatum quodlibet reservari possit. R. plura ad peccati reservationem requiri. 1°. enim debet esse mortale: quia venialium reservatio plurimos ab utili eorum Confessione arceret, & quadantenùs inutilis foret, cùm venialia aliâ quàm Confessionis viâ dimitti possint.

Hinc peccatum nullatenùs reservatum est, quoties à mortali excusatur, sive propter ignorantiam, sive ob defectum plenæ deliberationis, ut contingit in primis iis motibus, qui advertentiam ad letale peccatum necessariam auferunt. Quare ut à censuris, sic & à reservatione excusare potest ignorantia venialiter tantùm culpabilis. In casibus Papæ reservatis, quidquid excusat à censura, excusat à reservatione; quia casus illi nonnisi propter censuram reservari solent.

Habert. At hîc animadvertendum *materiam quæ secundùm se levis est, vel etiam indifferens, ex circunstantiis tamen & fine quem sibi præstituit Legislator, posse esse gravissimam, & prohiberi etiam sub censuris reservatis, utpotè quæ viam aperiat multis criminibus. Sic plures Episcopi, propter gravissimas causas prohibent Clericis frequentare popinas, licèt temperanter comedere & bibere in popina non sit res per se mala.* Sic olim consulti an Episcopus N. chartarum ludos sub gravi censurâ vetare potuisset, respondimus id eum potuisse, in ea nempè Diœcesi, quæ ab hæreticis circumdata, perpetuam Pseudo-Ministris ansam præbebat Rom. Ecclesiæ Pastores impetendi ut tempus inaniter terentes, &c. Unde etiam docent non

nulli Regulares Prælatos posse sibi venialia quædam reservare, maximè cùm illa percrebrescunt, ut frequenter violare legem silentii, alterius cubiculum ingredi, &c. quæ Superiores sub pœna mortalis, si sæpiùs contingant, coercere tenentur.

2°. Peccatum ut reservetur, externum esse debet. Aliàs Superior *injiceret laqueum intollerabilem fidelibus, qui sæpè sunt anxii, an cogitationibus internis consenserint, an non.* Hinc hæresis & simonia merè mentalis, quamvis gravia coram Deo peccata, non incurrunt pœnas juris, ut alibi diximus: hinc etiam qui intùs in corde dicit: *Nullus est infernus*, à quolibet absolvi potest. Secùs si hæresim dicto, verbo, aut facto prodidisset, etiam conscio nemine: Hæc enim peccata verè & per se externa sunt, tantùmque *per accidens* Ecclesiæ ignota.

Sed quid, si peccatum prout externum est, ex objecto & specie veniale sit, sed grave ex intentione peccantis, ut si quis Monialis manum tangat affectu libidinoso? R. peccatum id generaliter loquendo reservatum non esse. Si enim ad reservationem requiritur peccatum mortale exterius, ubi deficit alterutrum, nulla est reservatio. Atqui in præsenti casu deficit conditio externi peccati ut letaliter gravis, cùm actus prout exterior levis esse supponatur. Posset tamen reservari impudicitia cum Monialibus, *quocumque modo attentata*, adeòque mortifera in animo, etsi levis in opere; prout die 16. Aprilis 1744. judicavit Romana Inquisitio.

3°. Peccatum reservandum debet in genere suo esse completum: tum quia reservatio, utpotè pœnalis, restringi debet; tum quia si superior opus etiam tentatum reservare voluisset, poterat mentem suam exprimere disertiùs. Hinc 1°. si reservatum sit homicidium, is duntaxat reservationi subjacet, qui de facto occidit, non qui venit ad verbera, si mors secuta non sit, aut necdum secuta sit; aut si non ex vulnere, sed ex inopino, qui prævideri non poterat, casu orta sit, etsi citrà vulnus oritura non fuisset,

Hinc 2°. si reservata sint adulterium & incestus, qui hæc non plenè, seu non emisso intra vas semine exercet, licèt tunc graviùs delinquat, liber est à reservatione : nisi, quod curare debent Superiores, ipsa criminis attentatio expressè reservetur, prout reservari solet provocatio ad duellum, licèt non sequatur conflictus, & sapientissimè Parisiis reservatur *sodomiticum peccatum, non modò consummatum*, quod perrarò contingit, *sed & actu ad id per se ducente tentatum.*

4°. Juxta plures peccatum debet esse certum, eâ certitudine quæ dubium omne excludat. Ut id intelligatur, duplex secerni debet dubium : aliud *facti*, quo quis dubitat, an peccatum, quod certò constat esse reservatum, commiserit, vel quoad substantiam ; putà an Clericus esset is quem percussit ; vel quoad modum, putà an Clericum percusserit graviter ; vel quoad tempus, putà an cùm percussit, pubes esset. Aliud *Juris*, quo quis certus quidem se hoc peccatum admisisse, dubitat an peccatum illud sub lege reservationis contineatur.

His positis, docent multi, ad reservationem requiri illud certitudinis genus, quod dubium & facti, & Juris excludat ; dubium inquam, prudens, & ortum non ab imperitiâ Confessarii qui Jus ignorat, sed à Jure, quod sanioribus Casuistis ambiguum videtur. Sicut enim reservationis ignorantia in Pœnitente eum à reservatione non eximit, sic nec Confessarii ignorantia eidem jurisdictionem confert. Jam

Probatur hæc opinio (præsertim quâ parte respicit dubium Juris, de quo ferè solo controversia est: cùm Episcopi multi dubios facti casus à reservatione exemerint : alii verò à Theologis eximi permittant) Prob. inquam, 1°. quia ex Reg. 15. Juris in 6. *Odia restringi convenit* : & Reg. 49. *In pœnis benignior est interpretatio facienda.* Atqui reservatio & odiosa est, tum Confessariis, quorum jurisdictionem coarctat, tum pœnitentibus, qui à peccato mundari non

possunt

possunt, dum alii mundantur; & pœnalis est utrisque, cùm Pœnitentes coram Superioribus sistere se teneantur, vel eorum loco Confessarii, ut absolutionis iisdem impertiendæ facultatem obtineant.

Prob. 2°. Nulla est reservatio ubi Jus ipsum reservationem tollit. Atqui in dubio Juris Jus... cùm Legislatoris verba, præcisè quia ambigua, mitiori sensu intelligi decernit, in hac Reg. 57. in 6. *Contra eum qui legem dicere potuit apertiùs, est interpretatio facienda.*

Fateor equidem eum qui dubitat an censuram incurrerit, ad obtinendam ejus absolutionem teneri. Sed nihil inde pro præsenti casu: 1°. quia statuit Innoc. III. c. 5. *de Cler. excomm. minist.* ut qui de latâ in se sententiâ dubitat, viam eligat tutiorem, & à sacris abstineat: nihil autem hujusmodi sancitum est in materia reservationis; 2°. quia longè frequentiores sunt reservationis casus, quàm censurarum: unde frequentior è primis, quàm è secundis orietur Confessariorum anxietas.

Opinionem hanc sequerer in locis omnibus, ubi publicè docetur, nec aliud contrariâ Superiorum lege constitutum est. Sed quia in variis Diœcesibus, putà Parisiensi, Bituricensi, Vivariensi, &c. præscriptum est ut *quando dubitatur, an hoc peccatum in terminis comprehendatur, quibus casus reservatus expressus est, ad Superiorem recurratur, qui sensum legis exponat;* debet quisque Diœcesis suæ leges sequi.

5°. Ad reservationem requiri solet, ut à pubere, id est à mare post annum 14. à puella verò post an. 12. impletum committatur. Non quòd ea ætas ad reservationem necessaria sit, cum nec ad censuras requiratur; sed quia plus indulgentiæ meretur ætas levis & immatura. Si Pœnitens admissum ante pubertatem scelus confiteatur jam pubes, ut ætatis dubius confiteatur id quod posteà certò deprehendit à se jam viro esse perpetratum, in utroque casu à communi Sacerdote validè absolvetur. In primo quidem, quia superveniens ætas non inducit in

actionem præteritam illud gravitatis genus, quod plectere voluit Ecclesia. In secundo autem, quia non manet reservatio peccati verè & directè remissi.

Hîc quatuor notanda, 1°. ad reservationem non requiri ut casus sit frequens. Reservari enim potest peccatum, tum propter atrocitatem, tùm nè, licèt hodiè rarum, sensum inolescat; 2°. in reservationis materiâ valere istud: *Favores auge*, *restringas odia;* quia reservatio strictiori quo prudenter potest sensu intelligi debet, & ejus tollendæ potestas extendi. Sic approbatus à Papa pro casibus reservatis, pro censuris approbatus intelligitur: quia omnes penè casus Pontificii ratione censuræ iisdem annexæ reservantur. Sic peccatum, nisi aliud lex ferat, tunc solùm reservatur, quando completum est. Hæc tamen regula *fallit* in pluribus: qui enim ab Episcopo pro casibus reservatis approbatus est, non ideò à censuris ab eodem latis absolvit. Qui ab eodem habet jus eligendi sibi Confessarium, non idcircò, si *communem* eligat, à reservatis solvi potest; 3°. in eadem materia non valere argumentum à fortiori, nedum valeat à pari. Hinc malè quis dicat: Reservata est lectio Librorum Calvinianorum: ergo à potiori, quæ periculosior est auditio Calvinianæ prædicationis. Potuit enim illa, non hæc, prohiberi; quia nullum est hujus in his paribus periculum, grave verò illius. Idem constat exemplo incestûs per novum crimen non consummati; 4°. reservationem adversùs eos qui crimen exequuntur, non afficere illos qui crimen illud mandarunt, nisi ipsi mandantes reservationis lege contineantur.

§. V. *De potestate Presbyterorum secularium.*

Ex casibus Papæ reservatis alii continentur in Bulla *Cœnæ Domini*, alii in corpore Juris. Neutros referam; non priores, quia Bulla *Cœnæ* in Galliis non viget: non posteriores, qui ad 29. reduci possunt, quia de iis dixi ubi de censuris. Solùm animadvertam, 1°, ex iis 29. casibus esse non paucos, putà

hæresim etiam publicam, à quibus Episcopi nostri pleno jure absolvant; 2°. quædam esse graviora delicta quæ in Gallia S. Pontifici reservari solent. De his quisque Rituale suum consulat: & quia monere solent Episcopi Galli, à se non recenseri casus omnes Papæ reservatos, sed eos duntaxat, qui *his in partibus* frequentiùs contingunt; ideò è re est ut Confessarii aliquam casuum omnium S. Pontifici reservatorum notionem habeant; ut si quem nacti sint, ad Episcopum recurrant; 3°. graviora hæc delicta non esse Papæ reservata, quoties occulta sunt, seu non publica juris aut facti; vel ab iis commissa, qui ad S. Sedem, præ senio, sexu, infirmitate, bello, statu, ut Moniales & similibus causis, physicè vel moraliter recurrere non possunt: & tunc juxta præsentem disciplinam necesse non est ut à S. Pontifice obtineatur absolvendi potestas. Idem est de iis qui ratione obicis non perpetui, ab Episcopo, ejusve delegatis absolutionem obtinuêre; hi enim etsi jure communi posteà Romam se conferre tenentur, non tamen in Gallia, ubi contrario more severitati Legis derogatum est; 4°. sublatâ per Papam excommunicatione tolli simul reservationem Pontificiam; quia etsi tam peccatum quàm censura reservetur, plus tamen reservatur censura quàm peccatum.

Quod spectat ad casus Episcopis reservatos, ii tot sunt, tamque diversi diversis in Diœcesibus, ut hìc à nobis nequidem delibari possint. De his quisque Rituale suum consulat, & in dubiis doctiores & ipsum quandoque legislatorem interrogare nè vereatur.

Quantùm ad Regulares, sanxit an. 1593. Clemens VIII. nè plures quàm XI. casus in Religione reservari possent sinè licentia Capituli, vel Provincialis. Ii porrò sunt 1°. veneficia, incantationes, sacrilegia; 2°. apostasia à Religione, sive habitu dimisso, sive retento, quando eò pervenit ut extra septa Monasterii seu Conventûs fiat egressio; 3°. nocturna ac furtiva è Conventu egressio; etiam non animo

apostatandi facta ; 4°. proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale ; 5°. juramentum falsum in judicio regulari seu legitimo ; 6°. procuratio abortûs post animatum fœtum, etiam effectu non secuto ; 7°. falsificatio manûs sigilli Officialium Monasterii ; ut si quis arrepto Conventûs sigillo Litteras obedientiales vel dimissorias fabricet ; 8°. furtum de rebus Monasterii in ea quantitate quæ sit peccatum mortale ; 9°. lapsus carnis voluntarius opere consummatus : id est ipsa etiam pollutio, non tamen amplexus soli ; 10°. gravis percussio cujuscumque personæ ; 11°. malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à Superioribus ad Inferiores, & ab Inferioribus ad Superiores. Jam quæritur quis à reservatis casibus absolvere valeat, & id 1°. expendendum quoad Presbyteros seculares. Sit

CONCLUSIO I. A reservatis absolvere potest virtute ordinariâ, 1°. qui reservavit ; 2°. ejus successor ; 3°. & ejus in foro pœnitentiæ Superior : Potest verò potestate delegatâ, tum quia ad hoc approbatus est ; tum Sacerdos omnis in articulo mortis.

Prob. 1. pars : Qui potest ligare, potest & solvere, nisi quid obstet : porrò qui casus sibi reservat, ligare potest.

Prob. 2. pars, quia eadem est successoris potestas, quæ prædecessoris ; cùm prior posteriori manus ligare non potuerit.

Prob. 3. pars, quia Superior in eodem foro plùs potest quàm inferior. Hinc Papa absolvere potest à casibus quos sibi Episcopus reservavit. Non tamen Archiepiscopus, qui est duntaxat Superior quoad forum exterius, excepto visitationis casu, quæ in Gallia non viget.

Prob. 4. pars, quia Ecclesiæ interest ut qui reservat, facultatem absolvendi communicare possit : & hæc est totius Ecclesiæ praxis.

Ceterùm cui datur delegata, imò & ordinaria quædam, ut Parochis, facultas audiendi confessio-

fies, non ideò datur potestas absolvendi à reservatis : sed hæc expressim concedi debet. Neque cui datur generalis facultas à reservatis absolvendi, ideò semper datur facultas ab universis prorsùs absolvendi : cùm aliquos nonnunquam sibi specialissimè reservent Superiores. Nec demùm cui specialissima hæc facultas tribuitur, hanc ideò quoad Moniales exercere valet. Imò qui in hoc Ordine, non ideò in alio professas absolvere potest.

Pars quinta uberiùs infrà expendetur.

Q. 1°. an Confessarius *communis*, seu pro reservatis minimè approbatus, Pœnitentem alterius Diœcesis absolvere possit, vel à casibus qui in Diœcesi Pœnitentis reservati non sunt, sunt verò reservati in Diœcesi Confessoris; vel à casibus qui in Diœcesi Pœnitentis sunt reservati, non autem in Diœcesi Confessoris. Supponimus alienigenam hunc non venisse animo mutandi domicilium : quia alioqui jam non subjaceret legibus antiqui domicilii, sed novi.

R. ad 1. negat. 1°. quia tota Confessarii jurisdictio ab eo dimanat, cujus in Diœcesi confessiones excipit. Atqui is nullam pro præsenti casu jurisdictionem tribuit; 2°. quia qui in certa hypothesi commodum sentit, in alia incommodum sentire debet : Porrò pœnitens in hypothesi contrariâ commodum sentit, ut statim innotescet. Interim colliges, eum qui peccatum antè commisit quàm reservaretur, ab eo postmodùm reservato absolvi non posse, nisi à Sacerdote pro reservatis approbato.

R. ad 2. affirm. 1°. quia id à contrario probant rationes mox allatæ; 2°. quia opinio hæc jam ab omnibus passim tenetur ; & ut minimùm nititur tacitâ Episcoporum approbatione. Neque ideò Parochus, qui subditum suum à casu Meldis reservato absolvere non potest, poterit eundem absolvere Parisiis, ubi idem peccatum non subjacet reservationi. Quia cùm Parochus ille subditum suum Parisiis absolvat, non vi *jurisdictionis* Archiepiscopi Paris. ut

ſupponimus, ſed vi juriſdictionis à proprio Epiſcopo receptæ, nihil plus in illum poteſt Pariſiis, quàm in propria ſua Diœceſi. Pari & ſimul contrariâ ratione poterit idem Parochus ſubditum ſuum ibidem abſolvere à caſu Pariſiis, non autem Meldis reſervato, ut benè docet Lugo.

Q. 2°. an ſicut caſus ſine cenſura à quocumque Sacerdote *communiter* approbato, ſolvi poteſt in alia Diœceſi ubi reſervatus non eſt, ſic & poſſit ab eodem dimitti caſus cum cenſura. R. affirm. atque id eò nunc audentiùs profitemur, quòd ubique jam approbatum videatur. Sed cave 1°. nè hæc intelligas de cenſura ab homine per ſententiam ſpecialem; qualis eſt quæ à *Monitorium* contemptoribus incurritur. Cave 2°. juxta Bullam *Superna*, nè deciſionem hanc ad eos extendas qui ad alienam Diœceſim *in fraudem reſervationis* migrant; id eſt ut fugiant abſolutionis difficultatem, correctioniſque, & remediorum quæ tunc præſcribi ſolent, ſeveritatem. Porrò non cenſetur venire in fraudem, qui ad vicinum alterius Diœceſis Sacerdotem, more ab Epiſcopis approbato, recurrit.

Q. 3°. à quo abſolvi poſſit, qui hìc & nunc abſolvi indiget; putà Parochus, cui imminet gravis feſtâ die celebrandi neceſſitas; quique ad Superiorem, aliumve ab eo approbatum recurrere non poteſt.

R. 1°. optandum eſſe ut Superiores in eo caſu reſervationem ſuſpendant, id enim poſſunt: neque hinc periclitatur diſciplina; cùm è contrà idem peccatum bis aperiri debeat, 1°. ad abſolutionem; 2°. ad exequenda Superioris aut ejus delegati mandata. R. 2°. hominem hunc non poſſe abſolvi à communi Sacerdote. Unde celebrabit quidem ſine confeſſione, ſed non ſine intensâ quantùm poterit contritione. Ratio eſt, 1°. quia ſi poſſet Pœnitens cuipiam pro reſervatis non approbato propter gravem celebrandi vel communicandi neceſſitatem confiteri; ei etiam qui nullatenùs approbatus erit, in eodem caſu poterit confiteri. Quidni enim pia mater

Ecclesia in uno non secùs ac in alio casu jurisdictionem conferre dicatur ? Atqui tamen postremum hoc sinè gravi periculo admitti non potest. 2°. Generatim decernit Trid. sess. 14. c. 7. *Nullius momenti absolutionem eam esse quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam jurisdictionem non habet.* Atqui Sacerdos in præsenti casu nullam etiam subdelegatam jurisdictionem habet. Non *ab homine*; cùm supponam nihil hoc in puncto à Superioribus fuisse constitutum. Non *à jure*; cùm jus, Trident. scilicet, quo nullum in istâ materie clarius habetur, solùm à generali regulâ casum mortis excipiendo, ceteros omnes in eadem regula inclusisse censeri debeat. Hinc Episcopi non pauci, nè disciplinæ consulendo, famæ vel saluti Diœcesanorum nocerent, permisêre ut quilibet in certis ejusmodi casibus à communi Confessario absolvi posset. Sic Vivarii nulla est reservatio quoad feminas uno ante partum mense; quoad desponsatas quæ in ordine ad Matrimonium confitentur; quoad infirmos qui lecto tenentur.

Q. 4°. an qui apud communem Confessarium peccata deposuit, & reservati oblitus est, istud, cùm in memoriam redit, Sacerdoti pro reservatis approbato aperire teneatur. R. affirm. tum quia hæc est vulgaris Theologorum sententia; tum quia qui non satisfacit legi & scopo reservationis, eidem deindè satisfacere debet, nisi Lex contrarium statuat, quod in præsenti locum non habet. Quòd si Pœnitens apud Superiorem, vel alium ab eo pro reservatis approbatum confessus sit; censet unanimis penè Doctorum turma cum Sylvio, Navarro, Pontas, &c. reservationem esse tunc ablatam, adeòque satis esse ut peccatum illud communi etiam Confessario declaretur. Etverò, ideò tunc manet onus reservata confitendi apud Superiorem aut ab eo delegatum quia ceteroqui reservatio suo careret effectu, qui is est ut Pœnitens pro tali crimine ad Superiorem recurrat, ejusque monitis obsequatur. Atqui hæc ratio vel

nulla est, vel tanti non est ut propter eam turbanda sit Pœnitentis conscientia. Aliter qui in Jubilæo absoluti fuêre ab oblito peccato, non possent deinceps absolvi nisi per Sacerdotem pro reservatis approbatum; quod negant penè omnes, & passim Episcopi. Parisiis tamen Pœnitens reservati qui sibi exciderat casûs *memor factus, debet, si facilè potest, ad eundem cui priùs confessus est regredi.* Quòd si regressum hunc specialis locorum lex absolutè præcipiat, erit omninò parendum. Excipe 1°. si Pœnitens expresfè recurrerit ad Superiorem ut ab eo solveretur à reservatis. Tunc enim Superior omne Pœnitentis gravamen auferre intendit. 2°. Si tempore Jubilæi, indulgentiam lucratus fuerit : quia Papa intendit ut quisquis privilegio illo uti volet, à confessario secundùm plenitudinem potestatis ipsi tunc concessæ absolvatur; eademque est Pœnitentis intentio.

Q. 7°. an tollatur reservatio, cùm Pœnitens confessionem defectu dispositionis invalidam emisit apud aliquem pro reservatis approbatum. R. cum distinctione. Vel enim confessio nulla est ex defectu mortaliter culpabili, ut cùm Pœnitens letale aliquod peccatum reticet ex verecundiâ, &c. Vel nulla est ex defectu nullatenus aut leviter culpabili; ut cùm falsò credit Pœnitens se dolore supernaturali moveri. Si I. reservatio non tollitur, seu à delegato, utpotè qui sacramentaliter tantùm à reservatis absolvere valeat; seu probabiliter ab ipso etiam Superiore : quia is licèt extrà Sacramentum reservationem tollere queat, cùm tamen in ipso Sacramento absolvit, secundùm communes sacri Tribunalis regulas operari velle censetur, adeòque dolo & fraudi favere nolle. Si II. non ægrè crediderim tolli reservationem, nisi contrarium speciali Diœceseon lege constitutum sit. Ità enim docent Episcopi multi, quorum textus retuli Tom. XI. Prælect. pag. 633.

Q. 8°. quomodo gerere se debeat Confessor communis, qui in confessione audit reservatum aliquod. R. Monendum esse Pœnitentem, ut vel Superiorem

aliumve ab ipso delegatum adeat, si hìc & nunc urgeat quædam celebrandi aut communicandi necessitas; vel expectet donec absolvendi facultatem acceperit à Superioribus. Tunc autem vel obtinenda est generalis potestas à ceteris qui fortè in decursu occurrent casibus absolvendi; vel expectandus confessionis finis, ut simul & semel omnium absolvendorum facultas obtineatur.

Q. 9°. quid agendum Confessario *communi*, qui quempiam à reservatis casibus, vel censuris absolvit? R. optandum quidem res ita ab Episcopis constitui, ut nullus bonæ fidei Pœnitens ob Confessarii oscitantiam vel malitiam, hâc reservatorum casuum occasione æternæ damnationis periculum unquam subeat. Quoniam verò nec vota nostra, nec communiter rejecta quorumdam opinio jurisdictionem conferunt; dicendum, rebus ut nunc sunt positis, 1°. irritam esse hanc absolutionem; 2°. enitendum esse Confessario, ut quâ poterit sagaciori viâ & consulendo suo ac præsertim Pœnitentis honori, eum ad se revocet; vel saltèm petitâ humiliter, & obtentâ licentiâ eum alloquendi de re ad præcedentem ejus confessionem necessariâ, commoneat erroris à se inadvertenter commissi, & apud se, vel apud alium Sacerdotem reparandi. 3°. Si id præstare nequit, seu quia Pœnitentem à ceteris secernere non potest, seu quia prævidet eum inde graviter commotum iri; hinc quidem Deum supplex deprecari debet, nè quid alter ex errato suo patiatur detrimenti; inde verò Pœnitentem bonæ suæ fidei dimittere sub spe justificationis ab eo in sequenti confessione obtinendæ. In hâc enim Pœnitens & à non reservatis quæ deponet directè absolvetur, & indirectè à reservatis quæ vel oblitus est, vel invalidè confessus fuit. Ità habet communis sententia, cui, eo ipso consentire censentur Superiores, quo ei non contradicunt, cùm eam ignorare non possint. Addit Henno Confessarium qui malè absolvit Pœnitentem à censura reservata, *posse, obtentâ ad id licentiâ* speciali, ipsum

nescientem, imò absentem, absolvere: quia absolutio hæc Pœnitentis præsentiam non requirit, sicut sacramentalis absolutio.

Q. 10°. an Superior à reservatis absolvere possit; & ad inferiorem pro communibus remittere. R. nunc communi usu receptum esse, ut vel Superior, ejusve delegatus à reservatis & non reservatis simul absolvant; vel communiter tantùm approbatus, cùm reservata detegit, ad Superiores vel aliàs approbatum remittat; aut reservata dimittendi facultatem impetret. Quòd si Superior reservata sola audire velit, etsi tunc non à culpa, sed à sola reservatione absolvat, nihilominùs ad sigillum tenetur: quia hæc confessio quadantenùs est sacramentalis, cùm usum clavium importet.

Q. 11°. an Confessarius, qui à Superiore obtinuit facultatem absolvendi ab uno casu, possit absolvere ab aliis etiam quorum Pœnitens recordatus est, aut quæ postmodùm commisit. R. Si verba concessionis generalem sensum præferant, ut ista: *Licet Confessario latoris præsentium ipsum à casibus reservatis, pro hac vice absolvere*; poterit is Pœnitentem ab aliis quæ commiserat, aut posteà commisit reservatis semel absolvere, cùm eum absolutioni maturum judicabit. Si verò Superior responderit, *Fiat ut petitur*, tunc videndum an crimen quod posteà meminit aut commisit Pœnitens, idem sit specie cum eo quod accusaverat, proinde numero duntaxat distinctum; an verò speciei sit diversæ. Si 1. ab eo absolvere poterit Confessarius (nisi Superior facultatem suam ad numerum sibi expositum limitaverit.) Si 2. non poterit; quia *Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum*: qui autem pro casu isto licentiam dat, non vult dare pro alio, de quo nequidem cogitat.

Duo hìc moventur dubia: I. an qui incautè petiit licentiam absolvendi à casu non reservato, vi facultatis hujus absolvere possit ab alio casu reservato, quem posteà detexit in Pœnitente. II. An qui licen-

tiam obtinuit absolvendi aliquem à casu reservato, possit, si eum deinceps non absolvat, vi facultatis hujus alium ejusdem peccati reum absolvere. R. ad 1. negat. posito quod casum hunc distinctè conceperit animo, vel expresserit Superiori; quia nihil est cur præsumatur hæc ejus intentio fuisse. Quòd autem Confessarium ab errore suo non retraxit, inadvertentiæ tribui potest, nisi ut sæpius Romæ contingit, id factum dicatur ad pacandam Pœnitentis, vel ipsius Ministri conscientiam. R. ad 2. negat. Talis enim facultas talem numero personam spectabat, non aliam. Ecquis obtentâ Titio irregularitatis occultæ dispensatione, hanc Paulo in Titii defectum applicare ausit?

Q. 12°. an qui ex speciali Superioris licentiâ sibi Confessarium elegit, per eum possit à reservatis absolvi. R. negat. ex cap. 2. *de pœnit. & remiss.* in 6.

Q. 13°. an potestas à reservatis absolvendi expiret per cessum vel decessum Superioris. R. negat. contra S. Antonin. Pontas & N. Alexand. 1°. quia eorum opinio nullâ solidâ ratione nititur; 2°. quia pari de causâ expiraret potestas à communibus etiam peccatis absolvendi, cùm hæc tantùm sit delegata; 3°. quia *concessum à Principe beneficium non expirat re etiam integrâ per obitum concedentis*, cap. 36. *de Præbend.* in 6. quod ipse Pontas in dimissorialibus litteris admittit.

Q. 14°. an reservationem incurrant, qui ab Episcopi jurisdictione immunes peccatum ab eodem Episcopo reservatum perpetrant. R. negat. quia Episcopus nullam jurisdictionem habet in eos qui ab ipsa immunes esse supponuntur. Si tamen Canonici exempti grave, venando v. g. in Diœcesi scandalum præberent, connivente Capitulo, ab Episcopo per censuras coerceri possent; quia ad eum devolvitur jurisdictio, cujus in gravi casu exercitium negligunt Superiores immediati.

Q. 15°. an secularis Sacerdos à reservatis absolvere *possit Regularem* exemptum. R. Bened. XIV.

(Tract. de Sacrificio, L. 3. cap. 11.) *Cuilibet Regulari, sive Sacerdoti, sive Converso, dum extra claustra moratur, cum bona venia, & in loco, ubi non alius quispiam ex eorum Ordine reperiatur, facultatem* concessit *confitendi peccata & absolutionem recipiendi à quocumque Sacerdote, qui vel Secularis à suo Ordinario vel Regularis à suo Superiore ad confessiones audiendas sit approbatus. Quam facultatem* extendit *etiam ad casus juxtà Constitutionem Ordinis reservatos, & ad censuras in quas inciderint; additâ obligatione tamen, ubi primùm potuerint, coram Superiore se se sistendi, & novam ab illis casibus & censuris absolutionem impetrandi.*

Q. 16°. quam incurrant pœnam qui sine licentia absolvunt à reservatis. R. ex Clementina I. *de privilegiis*, Regulares *qui excommunicatos à Canone, vel à Sententiis per Statuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, absolvere* sine licentia *præsumpserint, excommunicationis* R. Pontifici reservatæ *ipso facto incurrere sententiam;* à qua, utpotè quæ *præsumptionem* exigat, excusant bona fides & ignorantia, modò non affectata. At seculares Presbyteri, extrà spheram Bullæ *in Cœna* positi, nullam, à reservatis temerè absolvendo, pœnam incurrunt de jure communi; quia nulla iis constituta est.

§. VI. *De potestate Regularium erga casus reservatos.*

Regulares in Tribunali vel personas ex Ordine suo regunt, vel Regulares alterius Ordinis, vel utriusque sexus Seculares. Jam

Q. 1°. quid possint Regulares quantùm ad Familiam suam, id est, quoad Professos, Novitios, Postulantes; vel eos, qui licèt Seculares, in perpetuum eorum domibus sunt alligati; vel famulos qui iis ad tempus pro suo vel Dominorum nutu deserviunt.

R. 1°. Regulares, qui mutuò se percusserint, possunt absolvi à suo Prælato, ex c. 2. *de senten. excomm.* Idque extenditur ad eos, qui ante ingressum Religionis tale quid commiserunt, nisi *excessus*

ipsorum extiterit difficilis & enormis, de quo infrà.

R. 2°. Prælati Regulares omnes exempti, à casibus Apostolicæ Sedi reservatis, subditos suos absolvere possunt, modò iidem casus non sint enormes. Ità Dominicanis, iis proinde qui cum iisdem in privilegiis communicant, indulsit Pius V. Porrò in enormi casu censentur *hæretici relapsi*, *schismatici*, *Litterarum Apostolicarum falsificatores*, *ad partes Infidelium prohibita deferentes*, *bigami & homicidæ voluntarii*.

Dixi 1°. *Prælati*, quales sunt Generalis in toto Ordine, Provincialis in Provincia sua, Prior conventualis in suo Conventu, ejusque absentis Vicarius; hoc tamen discrimine quòd priores duo delegare possint; posterior non itèm, saltèm in quibusdam Ordinibus: quâ de re quisque Religionis suæ leges consulat.

Dixi 2°. *Religiosi exempti*: qui enim Episcoporum jurisdictioni subjacent, nonnisi à Sacerdotibus per eos approbatis absolvi possunt. Quòd si, ait Suarez, *circà hoc habuerint aliqua specialia privilegia*, *juxtà illa debent quoad hanc partem ab Episcopis gubernari*.

Dixi 3°. *Omnes*. Ità Benedictus XIV. lib. 3. de Sacrif. Idem passim docent novi variorum Ordinum Scriptores; qui tamen simul observant non posse Regulares vi privilegiorum absolvere suos à censuris ab homine per specialem sententiam extrà Monasterium latis; sicut nec ab interdicto locali.

R. 3°. posse eosdem, non tantùm Novitios, sed & Postulantes (modò utrique bonæ fidei sint) absolvere, tum à casibus Episcopo reservatis, tum & ab iisdem casibus à quibus Professos absolvunt. Sic enim habet communis Doctorum sententia, cui consentit Religionum usus. Aliundè verò Novitii in favorabilibus veniunt nomine Religiosorum; unde gaudent privilegio Canonis & fori.

R. 4°. Prælati Regulares per se suosve possunt sine Episcopi licentia *audire confessiones illorum Secularium, qui inibi sunt verè de familia & continuò*

commensales, non autem illorum qui tantùm ipsis deserviunt. Ita Clemens X. Bullâ *Supernâ*, die 21. Junii 1670. & hæc ultima verba summoperè pensanda sunt ab iis qui opinantur se nulla quoad Monasterii famulos indigere Episcopi approbatione.

Q. 2°. quid possint Religiosi quantùm ad irregularitates. R. eos posse cum subditis suis dispensare in omni irregularitate, exceptâ eâ quæ oritur ex homicidio injusto & directè voluntario; vel ex injustâ & voluntariâ mutilatione; vel ex bigamiâ seu verâ seu interpretativâ, exceptis itèm irregularitatibus ex defectu animi vel corporis, quandiu durat defectus. At nihil nunc tale possunt quoad Seculares ex decreto Clementis VIII.

Q. 3°. quid possint iidem quoad Moniales sibi, non autem Episcopo subjectas. R. Eas possunt ab iisdem casibus absolvere, à quibus possunt Religiosos suos. Etverò à quibus absolverentur, quæ nulli alii subjacent? Excipitur casus clausuræ regularis, in quo Moniales Episcopis subjacent. Porrò mos est ut qui à Prælato suo præficitur Monialium directioni, pro reservatis casibus approbetur.

Q. 4°. quid possint Regulares unius Ordinis erga Regulares Ordinis ejusdem, vel alterius Instituti, qui extra Monasterium suum legitimâ de causâ versantur. R. ad 1°. generatim in his omnibus consulenda esse Ordinum Statuta, quorum alia aliis sunt rigidiora. R. ad 2. Religiosos unius Ordinis nihil plus posse in Religiosos alterius Instituti, quàm in seculares. Unde licèt fortè satius sit ut apud Regularem quàm apud Secularem confiteantur, cùm parem utriusque copiam habent; tamen nè validè quidem Religioso alterius Ordinis confiteri possunt, cùm deputatum habent Ordinis sui socium. Extra hunc casum possunt juxta citatum suprà Benedicti XIV. Decretum, confiteri apud Regularem à proprio tantùm Religionis suæ Præsule approbatum.

Q. 5°. quid possint Religiosi exempti erga Seculares extraneos. R. Regulares Superioribus suis legi-

timè præsentati, & ab Episcopo loci ubi confessiones excipiunt approbati, possunt quorumcumque Fidelium ad eos undecumque accedentium (nisi expressè resistat horum Episcopus) confessiones audire, & ipsos absolvere; non quidem à casibus Episcopo reservatis, sinè ejus licentia: sed à casibus Papæ reservatis extra Bullam Cœnæ, & censuras speciales ab homine; nisi obsit privata locorum disciplina, ut Romæ resistit quoad duellum, violationem clausuræ regularis ad malum finem, &c.

§. VII. *De Jurisdictione in articulo mortis.*

CONCLUSIO. Quilibet Sacerdos, etiam ab Ecclesia nominatim præcisus, degradatus, schismaticusve vel hæreticus, quemlibet pœnitentem à quovis peccato absolvere potest in articulo mortis.

Prob. ex Trid. sess. 14. c. 7. ubi sic: *Piè admodùm, nè hâc ipsâ* casuum reservatorum *occasione aliquis pereat, in Ecclesia custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.* Ubi vox *omnes Sacerdotes* tam latè patet, quàm vox *omnes* seu *quoslibet pœnitentes.* Atqui vox *quoslibet* ipsos etiam excommunicatos, &c. comprehendit. Et certè ideò Ecclesia omnem in articulo mortis reservationem sustulit, nè quis *hâc occasione periret.* Atqui suum hunc scopum non assequitur, si facultas absolvendi in eo casu nemini excommunicato, vel hæretico competat. Perirent enim, quibus à nullo præter excommunicatum succurri posset: qui casus, etsi rarò in Galliis, frequenter in Batavia & in Oriente contingit.

Quædam hìc emergunt dubia. I. An qui tunc à reservatis absolutus est, Superiorem adire debeat, ut ab eo iterum absolvatur. II. An approbatus, qui scit pœnitentem multò libentiùs sua peccata confessurum esse non approbato, teneatur morienti ministerium suum offerre. III. An in periculo esse credendus sit, is de quo incertum est an evadere queat.

R. ad 1. negat. Quia seclusâ speciali locorum lege, opus non est ut qui ritè absolutus est à peccatis ab iis denuò absolvatur. Non idem est ubique de censuris, ut alibi dixi.

R. ad 2. Generatim loquendo tutius esse ut pœnitens approbatum Sacerdotem accersat quàm alium. Quia tamen vereri est nè qui renitens cuipiam confitetur, malè confiteatur; non malè faciet, qui ut plenam morienti libertatem tribuat, ab eo tunc recedet. Hinc Parisiis non approbatus morientis confessionem excipere potest, cùm *prudenter* judicat *moribundum ægrè nimis laturum*, quòd advocetur alius qui facultâtem habeat *absolvendi à casibus reservatis*. Cavendum tamen nè qui plus placet moribundo, sit hæreticus, &c.

R. ad 3. affirmat. Quoti enim eâ incertitudine delusi, vel nullam absolutionem darent morienti, vel tunc tantùm darent cùm monitis congruis destituta, multò minùs prodesset?

§. VIII. *De dilatione Absolutionis.*

Constat 1°. ante omnia Confessario curandum esse, ut distinctam peccatorum pœnitentis quoad numerum, speciem, & circumstantias etiam aggravantes confessionem eliciat. Unde certam in interrogationibus methodum sequi debet, cujus ope singula Dei mandata, præcepta Ecclesiæ, capitalia delicta, obligationes statui pœnitentis annexas decurrat. Hæc verò methodus si fieri potest, aperienda erit pœnitenti ante confessionem, quò faciliùs examen suum instituat. In ipso autem confessionis decursu ad unum quodque peccatum certò vel dubiè mortiferum inquiret Confessarius *quoties* admissum sit, *quoties* animo propositum antequam admitteretur. Lenta quidem hæc procedendi ratio; at coram summo Judice, *sat citò, quòd sat benè.*

Constat 2°. nusquàm majori opus esse prudentiâ, quàm in iis quæ ad castitatem pertinent. Hîc addenda junioribus præsertim puellis, fiducia, quæ dæmonem

mutum abigat; & standum inter moderatæ interrogationis limites, nè doceantur quæ fortè nesciunt.

Constat 3°. nitendum Confessario ut superflua à confessionibus resecet; ut proinde nec sinat Pœnitentem quoquo versùm digredi, nec ipse propriæ curiositati indulgeat. Quin & ad confessionis calcem remitti debent quæ fusiori indigent examine, putà restitutiones, simoniæ, irregularitates. Ubi not. inauditos debere dimitti Sacerdotes, qui graviter rei, à celebrando abstinere nolunt, donec satis probentur. Quia verò penuriam objiciunt, huic mederi curabit Confessarius.

Constat 4°. contritionem esse potissimam hujus Sacramenti partem, ut quæ ceteras suppleat, & à nulla suppleri possit. Ad eam igitur omnimodis adducendus est Pœnitens; ad id autem proderunt quæ dixi, cap. 5. in fine.

Constat 5°. dandam esse absolutionem Pœnitenti, quem Confessarius moraliter judicat ritè dispositum. Sicut tamen quæ hodiè prodesset medicina, ad aliquot dies differtur aliquando, quia creditur profutura magis: sic & quandoque jam dispositis potest ad aliquod tempus suspendi absolutio; cùm prudenter judicatur futurum hinc ut magis à peccando revocentur, & largiori prece majorem gratiæ copiam accersant, nec vereri est quin animis concidant, aut nimiùm affligantur.

Constat 6°. differendam esse absolutionem iis quorum nulla est vel dubia conversio: quales sunt, 1°. qui in occasione peccandi; 2°. qui in criminis habitu; 3°. qui in funesta quâpiam animi dispositione; 4°. qui in libera vel etiam coacta certarum rerum inscitia versantur; de quibus sit ordine retrogrado.

CONCLUSIO I. Differenda est absolutio iis qui præcipua Fidei mysteria, Deique & Ecclesiæ præcepta ignorant; aut ab iis quorum curam gerunt, putà filiis vel domesticis, ignorari patiuntur.

Prob. 2. pars, quia Innoc. XI. propositionem istam 64. reprobavit: *Absolutionis capax est homo*,

quantumvis laboret ignorantiâ Mysteriorum fidei; & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS. Trinitatis & Incarnationis D. N. quam thesim an. 1700. proscripsit Clerus Gallic. ut *contumeliosam in Christi Mediatoris nomen, erroneam & hæreticam.* Præiverat S. Carolus Borr. in Instruct. Confess. ubi hæc c. 12. *Si Confessarius Pænitentem reperiat istorum omnium ignarum, nec ad ea quamprimùm discenda dispositum, non debet eum absolvere. Imò si ad ea discenda se paratum exhibuerit, si aliàs Confessario suo, vel eodem, vel diverso aut à suo Parocho sit admonitus, nec debitam diligentiam adhibuerit, ut ea secundùm ingenii sui modum captumque addisceret, differatur illi absolutio, donec huic obligationi aliquâ saltèm ex parte fecerit satis. Si verò eâ de re nusquam anteà monitus fuerit, ipsum,* modò aliundè sufficienter dispositum, *absolvat præmissâ semper instructione de his rebus necessariâ, ut sit in præsentiarum absolutionis capax.*

Prob. 2. pars, quæ Patres familias, Præceptores & Parochos spectat; ex 1. Timoth. 8. ubi: *Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Porrò ut suorum curam non habet, qui iisdem gravi correptis morbo necessaria ad corporis sanitatem non providet; sic & qui iisdem circa animæ necessaria non invigilat. Idem latè docet S. Carolus, ibid. c. 17. & hæc plerosque Magnatum Confessarios terrere debent; cùm immaniter negligatur famulorum cura, quibus nec satis identidem attendunt ipsi Sacerdotes, vel etiam Communitates.

Ergo, inquies, qui in articulo mortis accusat se, quòd primaria fidei Mysteria ediscere neglexerit, nè tunc quidem absolvi poterit, si ob imminens letum ea non possit edoceri. R. neg. sed poterit enim is in eo dubii casu absolvi; 1°. quia piè præsumitur Spiritum S. qui ad hujus ignorantiæ detestationem movit, id per se docere, quod jam homo docere nequit; 2°. quia demptâ fide Dei remuneratoris, quæ

vix homini confitenti deesse potest; disputant Theologi an Trinitatis & Incarnationis fides sit necessaria necessitate medii, annon solùm ex præcepto: quæ autem ex præcepto solùm necessaria sunt, cùm impleri actu non valent, absolutionis nullitatem non inducunt. Quia tamen multò certius est utriusque Mysterii fidem necessariam esse necessitate medii, Pœnitens non esset tunc nisi conditionatè, *si capax sit*, absolvendus: unde extra necessitatis casum iterari debent confessiones in eo ignorantiæ statu factæ.

Quòd si pœnitens quædam ignoret, quæ solùm de necessitate præcepti scienda aut credenda sint: videndum an ignorantia illa invincibilis fuerit, annon. Si I. necesse non erit ut iterentur præteritæ confessiones; quia ubi est substantia fidei, ibi esse potest caritas. Unde etiam juxta S. Carolum absolvi potest pœnitens aliundè dispositus, si hìc & nunc quantùm satis est à Confessario erudiri possit; quod vulgò difficile est. Si II. iterandæ erunt factæ in eo statu confessiones, & accusanda, præter hujus ignorantiæ peccatum, earumdem confessionum & communionum sacrilegia. Idem est cùm prudenter ambigit Confessarius an ignorantia graviter culpabilis fuerit. Id autem sæpius suspicari potest, cùm ignorantia hæc plerumque à libero Concionum vel Catechismi neglectu & salutis incuriâ originem ducat.

Quòd si pœnitens hebes adeò sit, ut necessaria etiam necessitate medii addiscere non valeat, explorandum erit an hebetudo illa oriatur ex prava cordis dispositione, quæ interiorem oculum obscuret; an ex ingenii imbecillitate. Si I. quod sæpè fit, sensim excutiendus erit teter ille animi affectus qui facit ut homo, dum etiam de terrenis rebus splendidè discurrit, quantùm ad spiritualia palpet ut cœcus in meridie: Porrò hoc dæmoniorum genus non ejicitur nisi in jejunio, oratione, eleemosynis; quibus quoniam parùm incumbunt hujusmodi homines, debet Director, tum per se, tum per peccatoris amicos, fratres, sponsam, matrem, iisdem sedulò

incumbere. Si II. Sacerdos nulli labori parcere debet, ut hisce rudibus fidem obtinendæ saluti necessariam inculcet; quia sanguinem animarum defectu instructionis pereuntium de manu Pastorum requiret Deus, qui languidas etiam oves eorum curæ commisit.

Si post repetitas Catecheses perseveret illa mentis hebetudo, & Pœnitens acre discendi studium demonstret, christianè vivat, atque ab iis declinet vitiis, quibus natura sola sufficit; *quamvis Fidei Mysteria sub consuetis locutionum formulis profiteri nequeat*, *non videtur* omninò *Sacramentis privandus*; quia *stabilis christianæ vitæ tenor internæ fidei signum est*. Neque etiam iis in quibus senium hebetudinem illam parit, *subtrahenda videntur Sacramenta*; *si constet quòd congruam anteà Mysteriorum illorum notitiam habuerint*, *& christianè cum timore Dei conversentur*. Nec est quòd Pastor moras nectat spe futuri profectûs, quia illa intellectûs debilitas crescit cum tempore. Ubi not. senes qui diu in oblivione Dei vixerunt, interrogari debere circa primaria fidei capita; cùm constet eos etiam qui in terrenis ceterorum duces esse solent, non rarò sui Catechismi prorsùs esse oblitos.

Roi.

Q. an ad iterandas confessiones adigi debeat qui grave aliquod, putà mollitiei vel usuræ peccatum reticuit, quia malitiam ejus ignorabat. R. pendere id à natura & gradu ignorantiæ ex qua peccatum est: Si enim hæc invincibilis fuerit, vel vincibilis quidem, sed per eam tantùm diligentiam quam attentissimi adhibere solent, non idcircò iterandæ erunt confessiones. Quot enim multæ enim pietatis homines circa contractus decipiunt & decipiuntur eo dolo qui juxta Leges *dolus non est*? Si verò ignorantia cum solitis gratiæ & naturæ auxiliis propelli potuerit, nec à sacrilegio, nec prohinc ab iterandis confessionibus excusabit. Talis autem ut plurimùm est ignorantiam malitiæ pollutionis.

CONC. II. Iis etiam neganda est absolutio, qui ne-

cessaria ad professionem suam ignorat, nisi aut officio cedere parati sint, aut scientiam quâ indigent quamprimùm comparare, & interim ab officio abstinere.

Prob. quia confessarius v. g. Judex, Medicus, &c. qui artis suæ regulas ignorant, immane publicæ rei detrimentum afferunt, dum alter animas jugulat, alter fortunas civium subvertit, alter corpora enecat. Quis porrò publicas ejusmodi pestes absolvere ausit? Neque satis est ut spondeant se debitam scientiam comparaturos: videndum enim 1°. an ejus capaces sint; 2°. exigendum ut dum comparabunt, quod non est mensis unius, ab officio suo abstineant; 3°. curandum ut illata proximo damna resarciant. Id quidem poterit Judex restituendo: at quî poterit Confessor vel Medicus? Uterque tamen sæpè ad restitutionem tenebitur; prior erga illos quos à debiti sui consecutione impediit: posterior erga uxorem, liberos, &c. quibus sponsum vel patrem auferendo, fortunam abstulit.

Q. an & quando teneatur Confessor monere Pœnitentem, qui ex ignorantia facit aliquid illiciti. R. explorandum esse 1°. an Pœnitentis ignorantia vincibilis sit an non. Dum autem id ex tota Pœnitentis agendi ratione expendit Sacerdos, singulari eget prudentiâ, *nè priùs quàm oportet, tollat bonam fidem in qua est Pœnitens*: 2°. an ignorantia illa sit facti vel juris; si juris, an naturalis, an divini vel humani: 3°. an ignorantiæ ablatio fieri possit citra scandalum aut grave damnum: 4°. an ex Confessarii monitis fructus aliquis speretur, an nullus.

Garn

Dico 1°. Moneri debet Pœnitens quoties error ejus vel ignorantia vincibilis est, etiamsi nullus hinc speretur successus, sed potiùs scandalum Pœnitentis. Ratio est quia ignorantia hæc peccatum est, & causa peccati; utrumque autem à Pœnitente pro viribus avertere debet Confessor. Nec obest quòd hinc non speretur fructus: saltèm enim proderit admonitio isthæc, ut Pœnitens aliquando conscientiæ stimulis agitetur, & ut non conqueratur absolutionem sibi iniquè denegatam.

A fortiori monendus est Pœnitens, 1°. cùm dubitat nùm actio sua vacet à peccato, eaque de re Sacerdotem interrogat; quia Confessarii taciturnitas Pœnitentem suo in errore confirmaret: 2°. cùm error Pœnitentis eidem est perniciosus, putà cùm pro gravi habet id quod leve peccatum est.

Ut autem detegat Confessarius an vincibilis sit Pœnitentis ignorantia, videndum an in re nullum scrupulum vel dubium habeat: Id tamen erga eos duntaxat locum habet, qui non obtusæ sunt, aut esse incipiunt conscientiæ. Fieri etiam potest ut Pœnitens malæ olim, nunc bonæ fidei sit; putà si quosdam re vel famâ doctos consuluerit, qui conscientiam ejus sedaverint. Quòd si Pœnitens consultis duobus Theologis deteriorem partem amplexus sit, culpandus est si opinionem minùs vel solùm æquè probabilem amplexus sit, nisi hæc tradita sit à quopiam adeò gravi, ut ejus autoritas autoritati alterius longè prævaleret.

Dico 2°. Pœnitens quâcumque juris vel facti laboret ignorantiâ, erudiendus est, 1°. cùm ex errore ejus sequitur grave aliquod malum, vel scandalum publicum; 2°. cùm error vergit in damnum injustum proximi, si tamen damnum illud sine graviori incommodo averti possit. Prob. 1. pars, quia publicum bonum bono privato præferri debet. Unde moneri debet Parochus qui bonâ fide hæresim docet; rusticus qui remedium exitiale distribuit, &c. Prob. 2. pars, quia malum proximi averti debet, cùm potest citra incommodum necessarium. Unde qui contractum usurarium fecit, aut iniquâ viâ lucratus est, moneri debet ut resiliat ab uno, & aliud restituat. Quòd si facere nolit, ipse sibi imputet: interim à Confessario absolvi non potest, quia *noluit intelligere ut bene ageret.*

Hæc tamen doctrina limitanda videtur; 1°. ut dixi, cùm *damnum proximi sine graviori incommodo* averti nequit. Sic uxor quæ à putatitio conjuge indignè vapulat, de matrimonii sui invaliditate moneri

non debet, nè à tyranno ſuo recedat cum gravi Parochiæ ſcandalo, diſpendio prolis, &c. 2°. cùm monitio quæ hîc & nunc omittitur, deinceps profutura judicatur: fieri enim poteſt ut qui hodie naſcentem pietatis ſcintillam in ſe potiùs ſuffocaret, quàm uſurarium contractum reſcinderet; poſt menſes aliquot factus vegetior, non modò injuſtè parta reſtituat, ſed & propria largiatur. In his tamen habenda eſt ratio circumſtantiarum, putà an quem audis ad te reverſurus ſit; an proximè moriturus; an (quod rurſùs moneo ſolerter explorandum) error ejus ſpectato ejús ſtatu ſit inculpabilis. Hinc meritò quæſitum eſt à Capitaneo, ceteroquin exactè & *dolorosè* confeſſo, an duellum provocatus acceptaret; quia nulla circa diſpoſitionis ejus nequitiam fingi poteſt ignorantia invincibilis. Ego quidem in hoc caſu ut plurimùm à limine interrogarem quæ ſit militis circa duellum diſpoſitio. Si reſponderet ſibi fixum eſſe animo id facere quod alii ſolent, hortarer ut ſingulis hujus hebdomadæ diebus flexo genu per Dei-paræ merita à Deo expoſtularet quod uno ante mortem inſtanti feciſſe velit. Si meliores indueret ſpiritus, audirem lubentur: ſi ſecùs, non audirem; ut quid enim diu audias quem poſtmodùm abſolvere non poſſis?

Dico 3°. cùm ex invincibili Pœnitentis errore ſequitur malum aliquod etiam materiale, moneri debet Pœnitens, quoties monitio videtur citra ſcandalum & grave proximi damnum profutura: aliàs non. Unde qui matrimonii ſui nullitàtem inculpatè neſcit, moneri debet cùm prævidetur futurum ut diſpenſationem petat & obtineat, & interim abſtineat ab ea quam diſcit non eſſe ſuam. Aliàs moneri non debet, ſed differenda erit in aliud tempus monitio.

Prob. 1. pars, quia error in hypotheſi factà grave invehit malum, nempè privationem gratiæ ſacramentalis conjugibus adeò neceſſariæ.

Prob. 2. pars, 1°. quia ad actum inutilem & gratis exitioſum nemo tenetur; 2°. quia monitio in præſenti ſe habet ut *correptio* fraterna; hæc autem

ſublatâ ſpe fructûs, & à fortiori dum mali quid ſperatur, omitti debet.

Sed quid ſi uxor illâ de causâ debitum negat ei quem legitimum eſſe ſuum conjugem invincibiliter credit, an qui matrimonii hujus invaliditatem novit Confeſſor, adigere eam poterit ut debitum reddat? R. affirm. Neque tunc mentietur confeſſor; quia alter reputatur conjux. *Sic verum dixit Virgo, Luc.* 2. *cùm dixit*: Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te; *cùm tamen Joſeph non eſſet verus pater, ſed ſolâ reputatione.*

Sanchez.

CONCLUSIO II. Non poteſt, moraliter loquendo, abſolvi qui in occaſione proximâ ſimul & præſenti ſpontè permanet: neque etiam qui ab occaſione abſente recedere non vult, licèt hanc inquirat ſub prætextu boni etiam ſpiritualis, ſive ſuî, ſive proximi. Occaſionis definitio & diviſio ex Tractatu de Peccatis repetendæ ſunt.

Prob. 1°. ex Eccli. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* 2°. ex Matth. 5. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum.* 3°. ex cenſura ab Innocentio XI. huic inuſtâ propoſitioni: *Poteſt aliquando abſolvi; qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt & non vult omittere, &c. Non ergo*, ait Nat. Alex. *à ſanctiſſimis illis regulis ſinant Confeſſarii, ſe adduci falsâ miſericordiâ erga illos qui dicunt*: *Si hanc domum, ſi hoc officium, ſi hanc artem deſeram, deeſt unde vivam. Nam contra hujuſmodi excuſationes in peccatis audiendus Dominus qui ait*: Quærite primùm regnum Dei, &c. *Neque magna illorum habenda eſt ratio, qui ut in proximis peccati occaſionibus adhuc ſordeſcant, lamentando dicunt*: *Si hanc ejecero mulierem, quæ conſanguinea mea cenſetur, vel quæ uxori meæ ſervit, veniam in ſuſpicionem criminis: nam Salvator noſter damnat eos qui dilexerunt gloriam hominum magis quam gloriam Dei.* Legatur S. Carolus Inſtruct. Confeſſ.

Neque etiam licet gravi peccandi periculo ſe exponere ob ſpirituale proximi bonum. *Quid enim prodeſt*

hominí

homini, si universum mundum, etiam spirituali modò, *lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Hinc qui certus est se conversurum esse meretricem, simulque se eam oculo parùm pudico intuiturum, à facie ejus fugere debet. Idem est de Confessario, qui dum duriora corda concutit, suum aperit libidini.

A fortiori famulæ quæ ad malum sollicitantur, non modò aliquam mercedis suæ partem, sed totam potiùs perdere debent, quàm in proximo ruinæ periculo commorari. Imò etsi, auxiliante Deo, plenam sibi victoriam pollicentur, quàm primùm exire debent è domo, ubi licèt invitæ, sunt occasio peccandi. Tunc tamen nè pactâ sibi mercede, amplâ potissimùm, priventur, ad aliquod tempus expectare possunt; quia quod præbent scandalum, si ità loqui fàs est, acceptum est, non datum.

Sed quid de iis quæ habitu lasciviam spirante, nudatione pectoris, &c. peccandi occasionem dant? R. misera hæc & efficacia diaboli instrumenta esse horrorem cœli, ruinam terræ, sexûs sui opprobrium. Unde qui iis absolutionem impendunt, ipsi se absolutione indignos præstant.

Dixi in Concl. 1°. *qui in occasione proximâ & præsente permanet.* Is enim cùm ex hypothesi occasionem illam statim dimittere valeat, satìs testatur se habere cor peccato addictum.

Dixi 2°. *moraliter loquendo;* quia mors aliquando tam proximè imminet, ut absolvi debeat qui necdum amasiam ejecit. Quòd si hanc statim ejicere valet, non ante erit absolvendus, quàm ejecerit. Poterit autem sub honesto prætextu quasi ad tempus eliminari, putà ut peregrinationem instituat pro impetrandâ infirmi valetudine, vel bonâ morte: sic enim moribundus ab objecti periculosi intuitu liber efficitur.

Dixi 3°. nec absolvi posse eum *qui recedere non vult ab occasione absente*, seu extra se quæsitâ, quales sunt choreæ, lusoriæ domus, tabernæ, personarum absolutè vel respectivè periculosarum frequentatio, &c. Qui enim hæc sibi funesta rursùm invisere pro-

ponit, amat periculum, & ruinam periculo annexam. Quòd si spondeat se ab his esse recessurum videndum erit an non jam defuerit promissis; & tunc differenda erit absolutio, donec satìs probatus fuerit. Quòd si primùm peccata hæc confiteatur, vel olim confessus, non satis de eorum gravitate monitus fuit, tunc si vera sinceri doloris argumenta exhibeat, hîc & nunc, juxtà S. Carolum, poterit absolvi. Quia tamen nostro hoc tempore plerique, juvenes potissimùm, id omne quod volueris spondent, & eâdem facilitate retractant, sibi suisque providè consulet Director, si absolutionem differat ad tempus. Hujus autem diuturnitas, ex peccâtorum modo, Pœnitentis conatibus, & aliis personæ, loci, festi etiam circumstantiis metienda erit. Interim pensandum Directoribus id quod docet Henno: *Vellem hîc veritatem hanc omnibus Confessariis fortiter inculcare, nempè vix aut nè vix quidem unum, qui mulieri cohabitanti aliquoties mortiferè*, seu per ultimum crimen, seu per tactus vel oscula, *adhæsit, licèt necdum res turpis abiisset in consuetudinem, aut occasionem proximam, emendatum fuisse nisi per separationem. Certè ipsa peccati memoria, objecti præsentia, naturalis ad peccatum hoc propensio, &c. ità sensibiliter emolliunt cor hominis, ut non obstantibus omnibus cautelis aliquando & sæpius miserabiliter labatur.* Neque semper sufficit ut qui cum muliere lapsus est, ab ejus cohabitatione discedat, sed & ipsum ejus aspectum fugere, & quæ ideam ejus alliciunt munuscula procul abjicere debet. Hinc Pontas negat dandam esse absolutionem feminæ, quæ licèt cum amasio suo duobus ab annis non peccet, ab eo identidem invisitur, litteras ejus lubens recipit, & tabellam ejus conservat.

Concl. IV. Si occasio graviter peccandi proxima sit præsens, nec physicè aut moraliter dimitti possit, Pœnitens absolvi non debet, donec eam quomodocumque poterit è proximâ remotam fecerit.

Prob. ex iis quæ dixi in Tract. de Peccatis, quæ consuli & maturè expendi precor.

Porrò non pigebit repetiisse præcipua occasionis debilitandæ media esse orationem crebram, frequentem confessionis usum, frequentiorem ad Deiparam recursum, fugam otii, Romanensium Librorum repulsam, piorum lectionem, cogitationem annorum æternorum, eamque potissimùm sinceram humilitatem quæ omnia consequitur, &c. Specialia cujusque peccati remedia exhibui in eodem de Peccatis Tractatu.

Q. an excipi debeat ut in proximâ occasione positus qui semel in anno Lugdunum petit, ibique cum muliere fornicatur. R. hominem hunc, si falsò jam promiserit se vel in eam urbem minimè regressurum, vel si ex urgentibus negotiis regrederetur, feminam hanc nè raptim quidem invisurum, constanter probandum esse, donec moraliter judicet Confessarius fore ut totam, si opus erit, fortunam saluti suæ postponat. Nec tamen semper toto anno expectandum erit, quia plena conversio quandoque signis tam efficacibus se prodit, ut omnem dubio aditum præcludat.

Quæ hactenùs dicta sunt, à fortiori locum habent in Ministris Christi. Hinc 1°. cavebit Confessarius nè Sacerdos munus Præceptoris aut Capellani acceptet iis in domibus ubi mulieres lascivè comptas sæpius prospecturus sit; cùm fieri nequeat quin volens, nolens, multa intueatur & audiat, quæ pacem animæ excutiant, & imaginationem phantasmatis conturbent. Hinc 2°. & magis ab iisdem domibus quamprimùm retrahendus est, qui jam sensit virtutem suam labefactari. Nisi enim effugiat, vel tandem cedet, vel ut minimùm ab ea cordis pace excidet, sine quâ languet oratio, & mens referta nugis fit instar terræ *sine aquâ*. Hinc 3°. qui jam ad colloquia minus pudica, ad aspectus vel tactus ejusdem generis devenerunt, etsi fortè gemitibus primam absolutionem mereri possunt, non tamen secundam, nisi exierint, si penès eos fuerit exiisse. Quòd si quis cum muliere, quam *pro libito* invisere potest, pecca-

vit, ab ipso etiam oppido recedere debet, si, ut sæpè, grave aliquod novi lapsûs periculum impendeat. Hinc 4°. ab audiendis confessionibus omninò deterreri debet, qui sat virium non habet ut iis absolutionem neget, quæ mundano more induuntur, quæ in proximâ peccati occasione degunt, quæ theatra frequentant, quæ Parochiali Missæ continuò & liberè desunt. Idem est tum de eo cui audita in confessione nova sunt occasio ruinæ; tum de eo qui vel plebem suam non pascit verbo; vel Beneficii sui reditus in aleam, epulas impendit.

Q. an etiam propter habitum peccandi neganda sit absolutio.

Not. Habitus peccati definiri solet, facilitas peccandi, seu propensio in peccatum per actus repetitos comparata. Multi tamen ex uno aut altero actu plus ad certum peccatum contrahunt facilitatis, quàm qui illud pluries commisêre. In aliis verò repetiti actus habitum quandoque imminuunt, quatenùs fruitio tollit novitatis illecebras, & amatæ rei vanitatem ostendit. Unde nec semper habendus pro *consuetudinario*, qui pluries in certo genere deliquit; nec semper pro non consuetudinario, qui ter aut quater tantùm peccare incœpit. Jam quæritur 1°. an Pœnitens qui peccatum aperiendo consuetudinem ejus silet, circa ipsam interrogari debeat, & respondere; 2°. an eidem, si in habitu peccati deprehendatur, differenda sit absolutio; 3°. quâ ratione à pravo habitu possit revocari. Sit

CONCL. V. Pœnitens ignotus, cùm grave quid confitetur, interrogari debet an illud ex habitu committat, & interrogatus respondere tenetur.

Prob. 1. pars. Confessarius, ut Judex, cavere debet nè eum præproperè solvat qui ligari meretur; ut Medicus non modò præterita vulnera curare debet, sed præcavere futura. Atqui neutrum præstare potest, nisi Pœnitentis statum & habitus cognoscat. Nec enim eum qui semel ex fragilitate vel malitiâ peccavit, excipiet eo modo ac qui peccatum velut

aquam bibit. Nec rursùs eadem malo jam obducto præscribet remedia quæ malo hodieque urgenti; nec semper absolutionem pro delicto raptim commisso differet utì pro geminatis differre tenebitur; nec ad iterandas confessiones adiget, cùm sæpè ad eas adigendi sint qui malo in habitu versantur.

Prob. 2. pars, tum quia Inn. XI. hanc n. 58. thesim reprobavit: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*: Tum quia habitus peccandi quædam est circumstantia peccatum insigniter aggravans. Atqui hujusmodi circumstantias tenetur Pœnitens aperire Confessario etiam non interroganti.

CONCLUSIO VI. Regulariter absolvi non debet qui mortalis peccati consuetudinem habet, donec idonea emendationis indicia præstiterit.

Prob. 1°. ex totâ Traditione, quæ festinam hujusmodi peccatores absolvendi praxim, utì Pœnitentium æquè ac Confessariorum ruinam semper exhorruit. Sic Clerus Rom. Epist. ad Cyprian. *Ubi verò*, inquit, *indulgentiæ poterit medicina proficere, si ipse etiam Medicus tantummodò operit vulnus, nec sinit necessaria tempore remedia obducere cicatricem? Hoc non est curare, sed, si verum dicere volumus, occidere.* Neque alia nunc est Ecclesiæ sententia. Unde Innoc. XI. hanc n. 60. thesim protrivit. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat nec est deneganda, nec differenda absolutio; dummodò*, quod arduum non est, *ore proferat se dolore, & emendationem proponere.* Quod opinionis portentum à Gallic. Clero proscriptum est ut *erroneum & ad finalem impœnitentiam ducens.*

Prob. 2° Confessarius neminem de viâ communi absolvere potest, quin anteà moraliter certus sit de efficaci ejus peccatum fugiendi proposito. Atqui Confessarius nedum moralem hanc certitudinem ex solâ Pœnitentis *consuetudinarii* assertione

habeat, plusquam moraliter certus est hunc de novo esse relapsurum. In hâc enim quotidiani facti materiâ minùs credendum est ratiocinationi, quàm experientiæ: Hæc porrò docet eos qui potandi, venereis indulgendi, proximos venenato dente insequendi habitum contraxerunt, in eumdem, ubi semel & iterum aspirat occasio, totis pedibus proruere; quin & aliquando eâ ipsâ die quâ Christi corpore refecti sunt. Et id qui in praxi obliviscuntur Confessores, ipsi prædicant è suggestu, ubi id inclamant: *Si potest Æthiops mutare pellem suam*, &c. *Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit*, &c.

Dixi *regulariter* non esse absolvendum, &c. quia in periculo mortis is etiam absolvitur qui dubia doloris specimina exhibet. Tunc autem si *Sacramenta damus, securitatem non damus.*

Potest etiam aliquando primâ vice absolvi qui habitum jam excussit; vel à gratiâ potenter motus occasione damni, aut inopinæ mortis eorum quibuscum peccabat, austeram pœnitentiæ viam ingressus est, & in eâ constanter perseverat: Quanquam aliquando probandi sunt ii quos adversus casus ad Deum revocasse videtur. Quot feminæ post funestam conjugis mortem, seculo renuntiasse creduntur, quæ paulò post rursùm mundi illecebris cedunt! *Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

Qui verò publicum scandalum dedêre, ejus causam auferre, & palàm pro datâ populis offensione satisfacere debent, secundùm Ritualis leges; quandoque etiam ad præscriptum Episcopi, quem in his casibus consuli decet: quanquàm, qui post ablatam scandali causam piè & sanctè perseverat, conceptam de se malam opinionem sensim delet.

Q. an extraordinaria doloris signa exhibere censeatur, qui longam & difficilem viam confitendi gratiâ perfecit extra tempus paschale, ex motu proprio, non ex parentum aut Magistrorum jussu. R. non deesse qui peccata sua confitendi irrugiant, ut

Esaü, *clamore magno;* qui hactenus celata aperiant, præsertim ignoto Sacerdoti; qui aliquoties jejunent, &c. & qui tamen stupendâ facilitate post hebdomades aliquot ad priora sua revertantur. Hi ergo juxtà habitûs gradum, frequentiam occasionis, nativam in certa vitia propensionem tentandi sunt. Sanè qui fructus pœnitentiæ exigit Christus, non quoscumque, sed *dignos* exigit.

Nec nocet id Christi, Luc. 17. *Si septies in die peccaverit in te* frater tuus, *& septies in die conversus fuerit ad te dicens*, *Pœnitet me*, dimittas *illi* peccatum. 1°. quia textus ille intelligitur de privata injuriæ condonatione, adeòque trahi nequit ad absolutionem sacramentalem. Alioqui sicut inimico à nobis intus averso noxam dimittere tenemur; sic & eum quem intus à Deo aversum esse sciremus, absolvere teneremur; quòd nemo dixerit: 2°. quia etsi textus ille ad absolutionem sacramentalem trahi posset, non illicò absolvendus foret quicumque dicit, *Pœnitet me*; sed is tantùm qui, ut in eodem textu fertur, *conversus* dicit, *Pœnitet me*. Atqui non dicit verè *conversus*, cujus conversio, nedum certa sit, moraliter dubia est & plusquam dubia.

At, inquies, ex doctrinâ quæ consuetudinariis absolutionem differt, sequitur 1°. quòd plures vix unquam absolvantur: si quis enim dum præscripta sibi remedia exequitur, in peccatum recidat, remittendus erit; & si denuò labitur, novâ opus erit probatione; quæ dum alia alii succedet, fluet vitæ tempus sinè absolutione. 2°. Parochus qui in carnis peccatum pluries lapsus erit, vel Missam die solemni omittere, cum gravi plebis offensione vel sacrilegè non absolutus celebrare tenebitur. 3°. Absolvi non poterit, omnibus etiam ad nuptias paratis, qui ex habitu cum sponsâ peccavit, quique hanc ideò ducere vult, ut fornicandi finem faciat. Unde vel differendum erit cum immani scandalo matrimonium, vel celebrandum sacrilegè. 4°. Neque etiam absolvi poterunt qui ex habitu venialiter peccant, &c. Sed hæc non urgent.

Ad 1. quæro quid faciant adversarii erga peccatorem qui singulis mensibus confitetur, & in quo post multas pollicitationes nulla apparet habitûs mali imminutio, nulla magis quàm antè salutis cura, nulla occasionum fuga. Quid ergo, si is primâ, secundâ, tertiâ vice, sicque ad annos & annos in eodem statu permaneat, an erit absolvendus? Non sanè. Ut quid ergo increpantur qui non propriè rigidi, sed cautiores, reconciliationem differunt, donec sibi moraliter constet de sincerâ Pœnitentis conversione? Not. tamen quod præter juvenes quosdam, qui ad oculum servientes ex Magistrorum pavore confitentur; pauci sunt qui humaniter excepti à Confessario, tenerè admoniti, ad idonea pœnitentiæ opera benignè animati, non tam severè correpti, cùm aliquoties recidunt, quàm de multiplici in tentationes victoriâ suâ gratulanter laudati, interim tamen hortati ad meliora, trimestri spatio non sic fiant libidine superiores, ut ei vitæ ipsius dispendio resistere parati sint. Tantine verò sunt comparatè ad æternam salutem menses tres aut quatuor?

Ad 2. Sint qui absolvant Parochum qui totam noctem pro more indulsit crimini; malim ego, ut nunc sum affectus, vivus comburi quàm eum vel *Absolutorem ejus* absolvere. At ingens sequetur Pastoris infamia, nisi celebret. Sed tunè eum absolvere ausis, si centies pari in casu absolutus, centies à Missâ recens ad scortum suum redierit? Ut quid ergo in me redarguis quod ipse facias? Dices: *Ipse sibi imputet*, & hoc dico. Addes cum S. Damiano: *Salubrius esse in conspectu hominum temporalem pati verecundiam, quàm antè Tribunal supremi Judicis æternam subire vindictam;* & hoc addo.

Ad 3. R. in hoc etiam casu intrepidè negandam absolutionem iis omnibus qui ad ipsum matrimonii tempus in crimine vixerint. Ratio una, sed efficax, est, quòd istorum actualis impœnitentia longè sit certior quàm conversio, ut jam ulibi monuimus. Et verò sint ambo addicti sodomiæ, cui favebit ma-

trimonium, an ut scandalum vitetur, erunt sine ulla probatione absolvendi? Eorum alter vel uterque dirimens impedimentum contraxerit, an sub scandali prætextu sinendum erit ut nubant? Ad quid ergo tantus ob scandalum rumor, cùm ab eo nè ipsi quidem molliores Casuistæ semper se extricare valeant! Meritò igitur certis in Parochiis unanimi Confessariorum calculo cautum est, nè quis ignotus pridie nuptiarum ad confessionem admittatur: ex his enim Pœnitentibus plures non tam de confessione solliciti sunt, quàm de schedulâ confessionem testificante, sine quâ passim non admittuntur. Hinc qui banna sua promulgari optant, ad minùs tunc temporis monendi sunt, ut quàm primùm confiteantur. Quin optandum ut uno aut altero mense anteà id præstent.

At inquies, qui *anteà impudicè* conversabantur, matrimonii ope remedium adhibent contra *recidivam* efficacissimum. R. neg. ant. Ii enim duntaxat efficax adversùs peccata remedium adhibent, qui ea sincerè detestantur suprà omne detestabile; adeò, ut mori malint quàm in eadem relabi. Porrò ii de quibus loquimur, à pia illa dispositione tam alieni sunt, ut si nuptias eorum differri contingat, non abstineant à crimine, nisi cùm libera deest ejus admittendi occasio. Esto igitur in matrimonio inveniant peccati finem; at certè non inveniunt in eo pii & casti doloris principium. Quod addunt aliqui Apostolum, *I. Cor.* 7. velle ut incontinentes nubant, si de iis intelligitur qui etiamnum incontinentiæ addicti sunt, nec suos in hac materia lapsus ex animo super omnia detestantur, insignis est in Apostolum blasphemia.

Quapropter hìc statuendum cum P. Antoine differendam esse absolutionem *implicatis consuetudine peccandi mortaliter, qui nondum efficaciter conati sunt eam emendare, licèt emendationem promittant; donec vitiosum habitùm sic vicerint ut periculùm proximum seu probabile peccandi sublatum sit.* Quan-

diu autem probari debeant qui in peccati habitu vel occasione versantur, nullâ certâ lege definiri potest; tum quia id pendet ex indiciis conversionis, quæ per gratiam identidem talia sunt, ut à consuetis legibus recedere jubeant; tum quia quandoque plus se probat quis mali habitûs victorem unâ hebdomadâ, quàm alius toto mense; ut si prior singulis diebus vocatus ad popinam, constanter obstiterit; posterior verò ab ea toto mense abstinuerit, quia careret pecuniâ, &c.

Circà objectionem 5. quæ ex crebra venialium confessione & absolutione petitur, brevem hanc mihi regulam efformavero. 1°. Ex eo quòd venialia ex habitu committens absolvi possit, non inferam absolvi posse mortalibus ex habitu addictum. 2°. Absolvam non difficulter ab iis etiam venialibus quæ incautis præ humanâ fragilitate irrepunt. 3°. Severior ero quoad culpas quæ plenam supponunt advertentiam; & absolutionem, multòque magis sacram synaxim differam, donec aliqua appareat emendatio, nisi eam ante tempus dari exigat gravioris peccati vitandi necessitas, aliave quædam gravis causa. 4°. Nec ea patiar reticeri peccata, quæ licèt stent intra lineam venialium, ad mortale facilè deducerent. Confer quæ dixi in Tract. de peccatis, part. 2. c. 2. a. 3. in Tract. de Euch. part. 1. c. 7. a. 2.

Q. an consuetudinarii obligari debeant ad iterandas confessiones quas durante habitu fecerunt. R. Quandoque obligari debent, quandoque non. Exemplum sit in adolescente secretis incontinentiis miserè per tres aut quatuor annos addicto. Is quidem si in funesto illo habitu penè semper vixerit, ita ut à crimine, cùm urgebat Paschale tempus, nonnisi unâ vel alterâ hebdomadâ ante vel post absolutionem abstineret, ad novam pro toto illo tempore confessionem adigendus est; quia sicut dubia fuit ejus conversio, sic & dubiæ sunt, nisi certò malæ, eidem impensæ absolutiones. Si verò idem post absolutionem spatio circiter bimestri à mollitie tempe-

itavit, aut eodem penè spatio antè absolutionem, postquam relapsus sit ex gravi, nec quæsitâ, nec vitatu facili occasione, putà ex improviso nebulonum consortio, qui renitentem penè traxerint in scelus, tunc absolutioni huic inniti posse videtur Confessarius. Ideò autem in eo qui paulò post obtentam absolutionem recidit, exigo ut occasioni vividæ cesserit; quia licèt anteà, duorum v. g. mensium spatio, fuerit probatus, si tamen mox ab absolutione relapsus sit, magis ex quadam denegatæ absolutionis infamiâ, quàm ex vero castitatis amore, continuisse videtur. Et hæc salvo meliori judicio dicta sint. Hîc suum quisque onus portabit; utinàm non alienum!

Q. an & quibus ob relapsum differenda sit absolutio. Not. peccata alia esse quæ ex propensione animi & gustu committuntur, ut esse solent venerea; alia quæ animo repuganti, tantùmque ex obsequentia, ut ebrietas in homine temperanti. His positis,

R. 1°. homini ex gustu & propensione in idem scelus relapso absolutio communiter negari debet. Ratio est, quia timendum 1°. nè relapsus, præsertim facilis, initium sit perversi habitûs, qui nonnisi per remedia paululùm aspera sanari possit. 2°. Nè confessio præcedens legitimâ contritione destituta fuerit: hæc enim etsi hominem non facit impeccabilem, efficit tamen ut saltèm ab ordinariis tentationibus aliquandiu se se tueatur. 3°. Nè facilitas veniæ sit incentivum denuò peccandi. *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi*, ait Bellarminus.

Dixi *communiter*, ut præter casum mortis excipiam eum in quo insolita apparent doloris indicia.

R. 2°. Qui in peccatum sine affectu, & occasioni quasi nolens cedendo, relapsus est, quandoque potest absolvi. Si quis enim à natura temperans ad ebrietatem penè coactus sit à viro iracundo, cui sensim cedere, vel gravibus injuriis affici oportuit, poterit is

M vj

ſtatim abſolvi, ſi vera ſinceri doloris indicia exhibeat, nec jam eidem obnoxius ſit periculo, putà quia ità res ſuas conſtituit, ut ejus conſortium omninò ſit declinaturus. Nulla enim contra ipſum militat ratio ex iis quas in præced. reſp. attulimus.

Dixi 1°. *quandoque* : ſi quis enim, animo etiam renitente, atro facinori, putà ſodomiæ conſenſerit : per tempus aliquod non tam probandus, quàm in aſperis pœnitentiæ operibus exercendus erit, ut profundiùs ſentiat quàm altum animæ ſuæ vulnus inflixerit.

Dixi 2°. *poteſt* : ſi enim dilatio creditur profutura, poterit abſolutio differri. Verùm hæc pendent à circumſtantiis perſonæ & pœnitentiæ. Si quis enim horrore criminis extorti percitus ſe fermè deſperationi dedat; ſi gravem ejus admiſſi ſuſpicionem incurrat; ſi ipſum amarè defleverit, ut negationem ſuam Petrus, &c. aliter erit procedendum. Rarò tamen, ſi fieri poteſt, permittendum ut ejuſmodi homines ſtatim à prima abſolutione ad ſynaxim accedant.

Q. quæ aptiora conſuetudinariis & recidivis poſſint præſcribi remedia. R. ea ipſis ſpeciatim præſcribenda eſſe virtutum opera, quæ deoordinatis ipſorum propenſionibus magis contraria ſunt, ut ebrioſis receſſus à taberna, vini parcitas, fuga eorum qui ad bibendum potentes ſunt; & alia quæ ſuprà paſſim, ac præcipuè in Tract. de Peccatis recenſui. Generatim autem omnibus utiliter præſcribetur non tantùm precatio matutina & ſerotina, ſed & propoſitum à tali peccato abſtinendi, Deo per Angelos cuſtodes cum cœleſtis auxilii petitione offerendum; frequens, rapidus licèt, ad Deiparam recurſus; Miſſæ auditio; quædam miſericordiæ opera; frequens confeſſio apud eundem, pium modò ac prudentem, Miniſtrum; lectio Librorum virtutem & bona exempla ſpirantium, ad arbitrium Confeſſarii minimè ſuſpecti; pravæ, ſtatim ut ingruerit, cogitationis repulſa; punitio quædam, putà largitio unius

assis, cùm aliquod exciderit peccatum, abstinentia quæpiam à cibo vel potu; examen conscientiæ circa peccatum magis familiare; vivida de eodem, quoties admissum fuerit, contritio cum punitione; gratiarum actio, si commissum non fuerit; frequentatio Parochiæ, &c.

Q. Iterùm an & quibus differenda sit absolutio propter defectum propositi. R. differendam 1°. iis qui aliena retinent cùm restituere possunt; vel illatam in fama, honore, aliisve bonis proximo injuriam pro viribus non reparant; idque quamvis spondeant se satisfacturos, si jam semel à Confessario vel à conscientia moniti id omiserint; 2°. iis qui cum proximo quantùm in se est reconciliari nolunt, quive eum alloqui, salutare, cum eo christianè versari recusant; quando hinc sequitur scandalum, vel majus inimici odium, & spes affulget eum aliquo benevolentiæ signo placandi; 3°. & iis qui priores fratrem graviter læserunt, nec tamen eum priores invisere, eique satisfacere volunt; 4°. his quoquè qui publicum dedêre scandalum, nec hactenus publicè emendati apparuerunt; 5°. & iis etiam qui peccandi occasionem præbent, seu pectoris nuditate & picturis lasciviam exhalantibus, seu venditione librorum impietatem, hæresim, vel obscenitatem spirantium, &c. 6°. iis qui illicita commercia vel artes prohibitas exercent, quales sunt qui vetitas merces, aut licitas quidem, sed fraudato vectigali introducunt, donec desierint; itèm Comœdi, comœdiarumque Autores; larvarum pro baccanalibus artifices, &c. 7°. & iis qui officium licitum exercent, sed gravi cum negligentiâ, ut adolescentes plerique qui nugis penè toti incumbunt, vix studio; Magistratus, aliique qui quæ sui sunt officii desidiosè addiscunt & exequuntur; 8°. litigantibus, qui, cùm possent, nullam pacis viam sequi volunt; partem adversam dicteriis fatigant; eandem, cùm fieri potest sine periculo, ad amicitiam invisere recusant; 9°. & iis qui

nimio vestium supellectilium, dapumve apparatu; debita viribus suis majora contrahunt; 10°. Beneficiariis, qui materialiter tantùm resident, aut ecclesiasticos reditus profanè dissipant; Clericis qui clericalem habitum non gerunt, &c. 11°. Confessariis omnibus qui horum quempiam sacrilegè absolvunt: 12°. & iis qui minùs tutæ simulque minùs probabili pœnitentium suorum opinioni assentiunt. Ità fermè S. Carolus; & meritò, quia hi omnes nedum sincerum de peccatis suis dolorem & efficax vitæ novæ propositum gerant, actu letaliter delinquunt; cùm ea spontè in ipso reconciliationis Sacramento facere renuant, sine quibus cum Deo reconciliari non valent, & quibus omissis sese in inimicitia Dei confirmant.

Sed an potest Confessarius absolvere Pœnitentem, qui propriæ opinioni adhærens, id facere renuit quod contrariæ adhærens opinioni Confessarius credit esse faciendum? R. 1°. Si Pœnitentis opinio, licèt in speciem speculativa, in praxim ejus influat, is nullo modo absolvi debet, cùm eadem opinio minùs tuta est & minùs probabilis. Hinc non absolvam eum qui practicè credit unum intra annos quinque caritatis actum sufficere. R. 2°. Si opinio sit practica, & communi graviorum Theologorum judicio minùs tuta, minùsque probabilis, absolvi non potest qui contrariam amplecti mavult. R. 3°. Si Pœnitens sit doctus, nec suæ adhæreat opinioni, nisi quia ipsam post maturum examen credit probabiliorem esse, prout & gravibus aliis pluribus videtur ob rationes multi momenti, non est cur ipsi denegetur absolutio; quia, inquit Antoninus, licet agere secundùm conscientiam benè formatam.

§. IX. *De defectibus à Confessario commissis.*

Not. quinque modis, quantùm ad præsens attinet, à Confessario peccati; 1°. cùm ex imperitia, vel humano timore, certò vel dubiè indignos absol-

vit; 2°. cùm absolvit sine jurisdictione; 3°. cùm positivè, vel silentiò suo inducit in errorem, unde sequitur præcepti alicujus violatio; 4°. cùm restitutionem indebitam præcipit, vel à debita deobligat; 5°. cùm malè interrogat circà numerum, circumstantias, obligationem statûs, &c.

Circà primum, constat à sacro ministerio negatâ etiam absolutione, removendum Parochum qui defectu scientiæ aut firmioris animi, obvios quosque absolvit: donec idoneam scientiam comparaverit, vel viriles animos induerit. Sed heu! quâ ratione inustum anteà gregi vulnus sanabit?

De secundo quantùm spectat ad casus reservatos diximus suprà. Quòd si quis sciens & volens sine approbatione confessiones audiisset, teneretur is exitialem hunc dolum resarcire, seu per se ipsum, si potest; seu aperiendo in confessione rem totam Parocho, cujus prudentiæ dimittat hujus suæ confessionis usum. Sic enim fiet ut sub variis prætextibus quædam saltèm iterentur confessiones; aut ad minùs Pœnitentes novâ donentur absolutione, quæ in confessa peccata directè cadat, indirectè verò in alia quæ confessa creduntur, & de quibus generalis exigetur contritio. Imò *si subesset periculum damnationis infirmi, qui morietur cum invalidâ illâ absolutione, vel in casu simili*, teneretur Confessor eum admonere etiam *cum gravi suo damno.* Lugo.

Circà tertium caput, dico Confessarium qui Pœnitentes suos induxit in errorem, ex quo sequitur præcepti alicujus violatio, putà qui eos docuit necessum non esse ut Sacro minoribus Festis intersint, &c. teneri errores illos dedocere, tum quia tenetur quisque tollere causam mali etiam inculpatè à se positam, tum quia alioqui foret is causa cur gravia præcepta violarentur.

Hinc circà quartum caput Confessarius qui etiam inculpatè Pœnitentem deobligavit à restitutione debita, vel ad indebitam obligavit, tenetur, saltèm jure caritatis, eum errorem dedocere. Imò videtur

ad id ex justitia teneri ; & nisi faciat, obligari ad restituendum parti læsæ ; non tantùm cùm ex malitia, vel ex ignorantia, vincibili, vel gravi advertendi negligentiâ, positivè à restitutione debitâ avertit, vel ad indebitam coëgit ; sed etiam quando solùm omisit ex iisdem causis injungere restitutionem. Ratio est 1°. quia longè minor est adversantium nobis Theologorum autoritas, quàm pro partibus nostris stantium, quales sunt Molina, Sayr. Navarrus, Sylvius, Habert, Collator Andeg. 2°. Quia ex adversariis Confessarius, si Pœnitenti interroganti an debeat restituere ; nihil respondeat, tenetur pro eo restituere ; quia qui in hac occasione silet, causa est quadantenus positiva cur Pœnitens non restituat. Atqui hæc ratio coram Deo expensa militat pro casu præsenti. Annon enim Pœnitens Confessarium adit ut ab eo doceatur quâ ratione unicuique reddere debeat quod suum est ? Annon se præcisè à restitutione liberum credit, quia hanc sibi non injunxerit Confessarius ? Sanè si quis rei de qua agitur conscius, Pœnitentem faciendæ restitutionis admoneat, is reponet illicò se ab ea liberum esse, cùm Confessarius re totâ auditâ ne verbum quidem habuerit de restitutione.

Quod spectat ad eos qui malè circà numerum & circumstantias peccatorum, circà obligationes status, circà fraudes in certis professionibus exerceri solitas interrogant ; hi in posterùm curare debent ut circa quodcumque peccatum letale, letalisve suspectum inquirant, 1°. quoties mente conceptum sit, antequam executioni mandaretur, cùm propositum & executio non possunt una eademque moralis actio censeri : 2°. quoties exteriùs perpetratum ; 3°. coram quibus & quot personis admissum sit, præsertim cùm de calumniâ, detractione, impudicitiâ sermo est : 4°. annon eis stipatum sit loci, temporis, personæ, circumstantiis, quæ facinus notabiliter aggravant, vel mutant ejus speciem.

Etsi autem Confessarius circa hæc omnia inter-

rogare debet, non tamen omnes, vel eodem modo. Plus enim examinandi sunt rudes quàm periti; & qui rarò confitentur, quàm qui sæpiùs. Neque etiam interrogandi sunt Pœnitentes de his quæ verisimiliter non commiserunt. Hinc ante omnia inquirenda est ætas Pœnitentis, status, officium aut professio, examinandumque prudenter an quæ ab ejusdem statûs personis frequentiùs committuntur peccata commiserit. Ubi obiter notandum quandoque interrogandos esse circà quædam puncta eos etiam qui piè degere videntur; putà Pastores circà residentiam, mensæ epulas, Beneficiorum pluralitatem, &c. quia ex iis nonnulli circà hæc quasi inadvertenter allucinantur. Ceterùm geminanda est attentio quoties de luxuriæ peccatis agitùr, nè scandalum fiat Pœnitenti, aut quæ ignorat doceatur. Unde generatim interrogandus est num turpe quid cogitaverit, num à cogitatione ad exteriora profecerit, &c. Vide dicta ubi de VI. Decalogi præcepto. Sed & Confessario cavendum nè inutilia exploret, nè fortunam Pœnitentis sciscitetur, nisi in ordine ad eleemosynam, nè interroget nomen ejus, &c. curandum etiam ut generalem, sed illæso semper confessionis sigillo, notitiam habeat, tum vitiorum quæ in loco ubi degit dominantur; tum dolorum qui in certis professionibus exercentur. Hæc autem à piis ejusdem artis hominibus ediscet facillimè.

Q. 1°. quando adigendus sit Pœnitens ad generalem confessionem. R. 1°. averti debent à generali confessione, qui piè viventes, eam tantùm ex scrupulo iterare volunt: hæ enim confessiones, præterquàm aliæ aliis succedunt, nec pacem conciliant animæ, 1°. multùm insumunt temporis quod utiliùs possit impendi; 2°. multa revocant in memoriam periculosa: quod, ut vidi, tristes quandoque parit exitus. Nec refert quòd hinc fieri possit ut non iterentur confessiones quædam invalidæ: hunc enim defectum reparassent confessiones subsecutæ, cùm pia confessio incognitis præcedentium confessionum defectibus medeatur.

R. 2°. generatim iterandam esse mortalium confessionem; 1°. quoties absolutio fuit invalida defectu conditionis essentialis; 2°. cùm mortalia, verè quidem, sed indirectè tantùm remissa sunt. Unde qui aliquot ab annis sincerè conversus, detegit se suam ante conversionem pluries invalidè fuisse absolutum à certis peccatis, quæ falsò ratus esse venialia, conticuerat; eadem, licèt per pias quæ ex hinc bonâ fide peractæ sunt confessiones dimissa, simulque sacrilegia tunc temporis fortè admissa, denuò clavibus subjicere debet. Neque ideò ceteras quas subinde fecit confessiones iterare tenebitur: valent enim aliquando confessiones post confessionem nullam, & non repetitam factæ, prout docent Sylvius, Pontas, &c.

R. 3°. speciatim adigendos esse ad iterandam confessionem, 1°. eos qui voluntariè, vel ex defectu idonei examinis, vel ex imperitia notabiliter culpabili, peccatum grave, aut ex ignorantia habitum pro gravi reticuerunt; 2°. qui confessi sunt quo tempore primaria Religionis Mysteria ignorabant; 3°. qui confessionis tempore cor gerebant malè affectum, putà qui creaturæ medullitùs hærebant, aut inimicum odio insequebantur.

Q. 2. an ad repetendam confessionem adigendus sit qui injunctam sibi satisfactionem omisit. R. repetitionem hanc exigendam esse, 1°. si Pœnitens absolutionis tempore non habuerit sinceram injunctum sibi pensum exequendi voluntatem; 2°. Si Pœnitens per aliquot tantùm dies pœnitentiâ suâ defunctus sit, quia valdè suspecta est conversio quæ in re gravissima tam citò tamque facilè deficit. Si tamen miles vel famulus, quia longum iter conficere jussi sunt, Ecclesias non inviserint, vel jejunio defuerint, &c. aliter judicandum erit. Item si Pœnitens sinceram tempore confessionis habuerit satisfaciendi voluntatem, & hanc primùm piè executus nonnisi temporis lapsu & per partes adjecerit, non ideò erit ad repetendam confessionem cogendus:

hec enim quælibet bonæ voluntatis desitio indicium est falsæ conversionis.

Q. 3°. an iterandæ confessionis oneri subjaceant qui paulò post absolutionem in peccatum relabuntur. R. affirm. communiter loquendo : etsi enim vera esse potest, attamen in praxi ut plurimùm suspecta esse debet justitia vix perseverans. *Quæ secundùm Deum tristitia est*, ait Apost. II. Cor. 7. *pœnitentiam in salutem stabilem operatur* ; & hoc sensu *omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit*, I. Joan. 3. Equidem vel ipsi justi concidunt, ut liquet exemplo Davidis & Petri : At, quod annotari meretur, in toto Scripturæ contextu, qui annorum quater millium historiam complectitur, neminem reperies justum qui æquâ lapsum inter & pœnitentiam partitione, frequenter lapsus frequenter resurrexerit. Ergo dubium est an ii peccatorum veniam obtinuerint. In hoc autem dubio quis cum salutis dispendio confessionem suam iterare negligat ?

In eo casu versari meritò judicantur qui relapsi sunt, quia ab occasionibus sibi funestis non recessêre, & præscripta sibi adversùs peccatum media omiserunt. Quoad eos verò qui ad tempus fugerunt occasiones, & injuncta sibi remedia adhibuêre, examinandum erit, 1°. quoto tempore utrumque hoc præstiterint; 2°. an in his perseverare facilè possent; 3°. an cesserint tentationi, quæ prævideri debuisset, & cum ordinaria virtute posset superari; 4°. quale & quantum crimen admiserint. Quò enim minùs quis in remediorum usu perstitit, quò remedia hæc servatu erant faciliora, quò magis ordinaria fuit tentatio cui obtemperatum est; eò suspecta magis videbitur conversio.

Dixi iterandam à relapsis confessionem *moraliter loquendo*, quia mitiùs agi potest cum iis qui violentæ & extraordinariæ tentationi cesserunt, vel qui peccatum à confessis diversum commisêre. Si enim constat in peccata pluries commissa multò faciliùs prorumpi, constat & hominem verè conversum multò

plus cautum esse debere adversùs peccata quibus pluries succubuit.

Q. 4°. an Confessor aliquando teneatur non aperire Pœnitenti obligationem confessionis generalis instituendæ. R. affirm. hâc duplici conditione, 1°. quòd Pœnitens christianè vivat, & in bona circà præteritas suas confessiones fide versetur ; 2°. quòd prævideatur ex imponendâ sibi generalis confessionis obligatione peccaturus mortaliter, putà quia nusquam adduci poterit ut credat se ad illud onus teneri, aut quia ex tentatis olim hujusmodi confessionibus factum sit ut pluries deliquerit letaliter. Ratio est quia Pœnitens indirectè absolutus bonæ suæ fidei dimitti debet in his quæ juris sunt positivi, cùm à bona illa fide sine gravis mali periculo averti non potest. Ubi tamen exigit prudentia ut Pœnitens de alicujus suæ confessionis nullitate certior non fiat, ei confessio plus aut minùs generalis per modum consilii proponenda est. Quòd si penitùs reluctetur, saltèm solerter elicienda erit ab eo, quantum poterit fieri aliqua generalis confessionis species.

Q. 5°. quid præcipuè iis commendandum sit qui extraordinariam confessionem meditantur. R. hortandos esse sedulò ut magis de plena cordis conversione, quàm de integra peccatorum accusatione solliciti sint. Nusquam malè confitebitur vir sincerè dolens de peccatis ; at non rarò malè confitetur qui singula sua peccata strictè & minutim recenset.

Q. 6. quomodo peccata confiteri debeant qui frequenter & graviter lapsi generalem exomologesim faciunt. R. iis curandum esse & sufficere ut aperiant graviora, cum præcipuis ipsorum circumstantiis ; cetera verò cum eorum etiam circumstantiis secundùm uniuscujusque speciem certas ad classes, certumque ad numerum qui verisimilior existimabitur, reducant. Is autem numerus ea etiam complectetur quæ sese memoriæ non obtulerunt, sed probabiliter admissa creduntur. Curandum etiam ut Pœnitens in generali confessione exprimat quænam mortalia nec-

dum confessus sit ; 1°. quia alioqui non posset minister materiam necessariam secernere ab ea quæ fortè necessaria non est ; 2°. quia pœnitentiam leviorem imponeret falsò existimans pœnitentem peccata hæc jam esse confessum, & pro iis ex Confessoris præscripto satisfecisse.

Q. 7°. quâ ratione adduci queat Pœnitens ad generalem confessionem, à qua plurimùm alienus est.

R. & piè & acriter ei inculcandum esse Christianos plerosque ideò perire, quia sibi falsò persuadent se peccatorum veniam consequi, statim ut hæc integrè confessi, eorum absolutionem obtinuerunt, licèt mores suos verè non emendaverint. Tum demonstratâ sinceræ conversionis necessitate, inquiret Confessarius an Pœnitens nihil circà præteritas confessiones habeat anxietatis. Si respondeat se generalem confessionem jam anteà fecisse, perpendendum erit an ex tunc per notabile tempus, putà duos, tresve menses christianam vitam & à gravibus, saltèm consuetis, immunem duxerit ; annon è contrà brevì ad pristina, quæ actu confitetur, peccata redierit. Si I. sufficiet ut generalem à tempore relapsûs sui confessionem peragat. Si II. ostendetur generalem hanc cui nititur, confessionem, ad summum esse valoris maximè dubii, & qui mentem tranquillare nequeat. Quòd si pergat ab intento Confessarii alienus esse, non erit tunc temporis urgendus, sed monendus leniter ut coram Deo cogitet quàm melius sit æternam sibi pacem struere laboris alicujus dispendio, quàm ejusdem laboris horrore subire æternæ reprobationis discrimen. Addetur concessum iri tempus sufficiens ; non esse opus illud tam arduum, quàm primo intuitu videatur ; affore sibi opem Confessarii qui adjuvet in examine, & interroget.

Quò autem examen illud facilius reddat Confessor, monebit Pœnitentem, ut Dei & Ecclesiæ leges, capitalia peccata, propria sui statûs munia, diversa in quibus vixit loca, diversas quas invisit sodalitates, diversa quæ gessit *officia* pervolvat. Poterit autem

examen istud varias in ætates dividi; percurrendo quidquid à primo rationis usu ad duodenium, à duodenio ad ætatem 17. vel 18. annorum, ab ea ætate ad matrimonii tempus, inde autem ad tempus viduitatis gestum sit mali. Si ordinem hunc sequi non possit rudis Pœnitens, hunc ipsius loco in interrogando sequetur Confessarius, cui & curandum ut Pœnitens aliena expendat peccata quæ verbis, actionibus, exemplo peperit.

Q. 8°. an Pœnitens qui generalem confessionem instituere tenetur, omnia peccata sua denuò confiteri debeat, si ad eum quo semper usus est Sacerdotem recurrat. R. non esse necessum ut peccata hæc denuò accusentur, si Confessarius aliquam adhuc eorum ideam gerat, licèt non ità distinctam quàm quæ ex confessione ante aliquot dies factâ exurgit. Unde tunc sufficit ut Sacerdos recordetur quàm inordinata fuerit vita Pœnitentis; qui & quandiù perstiterint mali ejusdem habitus, quam proinde pœnitentiam, quæ remedia ei debeat præscribere. Praxis est ut pœnitens tunc solùm dicat : *Accuso me de peccatis quæ jam confessus sum ;* deinde addat peccata omissa, aut in quæ posteà prolapsus est.

Q. 9°. an expediat ut Confessor qui ex primâ alicujus confessione generalem confessionem ei necessariam esse videt, hanc ab initio proponat. R. negat. 1°. quia hi Pœnitentes *non* possunt *portare modò* tale consilium, sed eo territi aliquando à Tribunali planè recedunt; 2°. quia si primùm iis generalis confessio injungatur, toti incumbent in sedulum vitæ totius examen, vix autem ingement, passiones suas crucifigent, contritionis donum precabuntur. Adde plerumque fieri ut longum in præcipitis ac prolixæ confessionis auditione tempus perperàm insumat Confessor : quia qui primò seriam conversionem meditari videbantur, mediâ viâ hærent.

Aliter agendum, 1°. cum personis jam pridem conversis, sive his ob aliquem defectum necessaria judicetur confessio generalis, seu tantùm utilis ad

humilitatem, &c. 2°. Si percipiat Confessarius aliquem eo tantùm à plena conversione deterreri, quòd generalis confessionis ideâ terreatur.

Q. 10°. an satiùs sit ut Pœnitens generalem confessionem instituat apud ordinarium suum Directorum, quàm apud alium; numque generatim expediat mutare Confessarium.

R. 1°. in genere curandum esse Pœnitenti, ut verè bonum prudentem & doctum Confessorem inquirat. Is autem tum ex propriis, tum ex eorum quos regit fructibus non ægrè dignoscitur. Neque negligenda in re tanti momenti oratio, præsertim quia quandoque qui plures sanctè regit, uni regendo impar est, eò quod statum ejus non capiat. Quoti singularium orationis viarum imperiti, id quod ignorant blasphemant!

R. 2°. eum qui ad confessarium recurrit, eò quia penè omnes miserâ facilitate absolvit, peccare letaliter, & ad repetendas confessiones teneri, quia gravi Sacerdotis hujus peccato cooperatur.

R. 3°. eum qui prudentem nactus est Confessarium, eidem constanter adhærere debere. Qui enim Pœnitentis indolem, habitus, tentationes apprimè novit, remedia magis idonea subministrat, quàm qui parùm eundem cognoscit. In arduis tamen casibus licet alium à Confessario consulere; nec enim omnia videt oculus omnis. *Babin.*

R. 4°. Deficiendum à Confessario, non modò qui errorem inspirare nititur, aut ad pravum qui sollicitat, sed & qui nimius est nostrì assentator, &c. Quòd si Pœnitens vovisset se tali Confessario semper usurum esse, vituperio dignior foret quàm laude. Potest tamen Confessor exigere ut Pœnitens ad se per aliquod tempus redeat, cùm ex generali aut apertiori ejus confessione intelligit eum certis indigere consiliis, aut certâ ratione esse dirigendum; aut, si ad alium recurrat, in scrupulis fovendum esse, &c.

R. 5°. novum Pœnitentem benignè interrogandum esse cur ab ordinario suo Directore recedat;

& si nihil alleget solidi, hortandum ut ad eum, si nihil aliundè obsit, revertatur: *hortandum*, in quam, non urgendum acriter; tum quia hæc communis est timoratorum praxis; tum quia non raró fit ut Deus unius magis quàm alterius ministerio faveat. Duriùs agendum cum illo devotarum grege quæ omnes Parochiæ vel Urbis Ministros decurrunt animo levitatis.

R. 6°. Pœnitentes qui apud priorem Confessarium, ceteroqui non ineptum, generalem nuper exomologesim fecerunt, cujus suspecta sit sinceritas, ad eum remittendos esse ad tempus, ut novâ absolutione suppleat defectum præcedentis; aliàs enim, quod semper durum est & aliquando periculosum, ad ejusdem confessionis iterationem tenerentur. Posteà verò à novo Directore recipi poterunt, si id è bono ipsorum esse credat.

Q. 11°. an qui impositam sibi generali in confessione pœnitentiam mutare cupit, confessionem hanc iterare teneatur, si ad eundem Confessarium pro commutatione hâc recurrere nolit aut non possit. R. casum hunc à nobis expensum fuisse, Tom. 1. pag. 621. ubi multa ad hanc Pœnitentiæ partem spectantia tetigimus, quæ relegi precamur.

Ex dictis Tom. 2. ubi de Caritate, inferri potest quando Sacerdos simplex ob necessitatis casum confessiones excipere teneatur.

§. X. *De sigillo Confessionis.*

Sigillum definitur Religiosa obligatio servandi secretum circà ea quæ per Confessionem sacramentalem, vel occasione ejus quocumque modo cognita sunt.

Q. 1°. quo jure Sacerdos ad sigillum teneatur. R. teneri jure naturali, divino & ecclesiastico.

Prob. 1. pars, quia Sacerdos confessionis secretum prodere nequit sine gravi præjudicio; tum caritatis, cùm vetet caritas nè quod nobis fieri nolimus, faciamus alteri; tum justitiæ, quia secreti

fidem

fidem ad minùs tacitè respondet qui confessionem alterius excipit ; tum veritatis, cùm revelando detegat ut homo, quæ juxta D. Thomam, non scit ut homo, *sed ut Deus*, sed ut vices Dei gerens; tum & alienæ salutis, quia sigilli proditio in causâ foret cur multi, nisi omnes, à confessione deterrerentur.

Prob. 2. pars, quia sigilli obligatio ex ipsâ Sacramenti institutione oritur : Christus enim confessionem instituendo, voluit efficaciter eam frequentari. Ergo imperare debuit sigillum. Ecquis amplexus fuisset Religionem in quâ Pœnitens non modò intima quæque sua reserare teneretur, sed & ex eorum revelatione infamari ?

Prob. 3. pars ex gravibus pœnis quas Ecclesia violatoribus sigilli decrevit. *Caveat omninò Sacerdos*, ait Innocentius III. Can. *Omnis utriusque sexûs*, &c. *nè verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenùs prodat peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ullâ expressione personæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solùm Sacerdotali Officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum. Graviùs enim peccat Sacerdos qui peccatum revelat, quàm homo qui committit*, ait alibi idem Pontifex. Hinc mori maluit, quàm ad impii Wencesiai minas Imperatricis confessionem revelare, S. Joannes Nepomuc.

Obj. Arcta silentii lex quam sancimus, 1°. Pœnitentis saluti adversa foret ; cùm filius quandoque nonnisi à patre efficaciter corripi valeat. 2°. Et saluti multitudinis ; ut si Provincia tota ferro devastanda sit, nisi venialis culpa, putà ejus qui ex levitate Epistolam resignavit, Magistratibus aperiatur. 3°. Et Sacramenti reverentiæ ; ut si ea quam ex fratris confessione graviter ream cognoscis, Sacramento abusura sit, nisi significes te crimen ejus

compertum habere. R. custodiam Sacramenti, quod sinè inviolatâ sigilli lege stare non potest, bonum esse longè majus, quàm facinorosi, ejusve complicis emendationem, ceteroqui plurimùm incertam; imò quàm provinciæ totius conservationem. Adde quòd qui unam fracto sigillo Provinciam conservaret, eo ipso perdere posset innumeras; quia nemo jam iniqua quæ animo meditaretur consilia referaret Sacerdoti, si hæc ab ipso revelari posse suspicaretur. Quoti autem per Confessarios ab iniquâ machinatione retrahuntur?

Q. 2°. quomodò obliget lex secreti. R. eam in quâcumque materiâ obligare sub mortali. Quia venialis culpæ revelatio, licèt gravem Pœnitenti infamiam non inurat, gravem semper in Sacramentum irreverentiam invehit, cùm homines à valdè utili venialium confessione retrahat, imò & mortalium; cùm Pœnitentes multi venialia habeant pro mortalibus; & aliquando malit, miles v. g. grave suum revelari, putà duellum, quàm veniale aliquod, putà invidiam in commilitonem. Sola igitur in præsens excusare potest inadvertentia, ut cùm quis quæ audivit, vidisse ratus, aliis renuntiat. Verùm, si usquam, certè cùm de Pœnitentium defectibus agitur, vigili opus est attentione.

Hinc colliges cum Sylvio Confessarios qui simul plures audiunt pueros doli capaces aut de quibus dubium sit an doli capaces sint, gravis sacrilegii reos esse; quia pueros illos morali exponunt periculo peccata sociorum revelandi.

Hìc duo not. 1°. ad sigillum pertinere id etiam quod statim ab absolutione dicitur velut præcedentium appendix; cùm ad idem judicium moraliter spectet, & aperiatur Ministro quà tali; 2°. sigilli legem extendi non solùm ad gravia vel venialia, sed & ad eorum etiam objecta, circumstantias, expositiva quædam, ea demum quæ Pœnitentem aut alium etiam indirectè infamarent; quia nihil horum revelari potest, quin confessio Pœnitenti vel alii reddatur onerosa.

Dixi 1°. *gravia vel venialia*, quia non licet ullum Pœnitentis grave vel leve delictum in specie revelare, putà quòd is vel illa mendacium officiosum confessi sint. Imò nè in genere quidem dici velim: *Joannes veniale quoddam deposuit*; sunt enim timorati vel scrupulosi, qui meras imperfectiones aut tentationes seriò & flebiliter confitentur. Itèm nec revelanda, seu quæ quis falsò credidit esse peccata; seu tentationes quæ ad peccatum excitant. Sanè quæ adversùs pudicitiam crebrò tentatur virgo sapiens, ægrè feret id propalari.

Dixi 2°. *circumstantias*; etiam quæ peccatum insigniter minuunt: ut quòd Petrus à Mævio quidem occisus sit, sed inculpabiliter ebrio. Sanè plus credetur homicidium, quàm inculpabilis ebrietas, quæ ad excusationem ficta censebitur.

Dixi 3°. *& peccatorum objecta.* Unde si Joannes confessus sit se uxorem percussisse, quia turpiter inventam; se ab eâ castitatis votum habente debitum exegisse; & percussio, & objectum ejus, & votum, manent sub sigillo. Quin & viri graves eos improbant qui dicunt suas & aliorum Confessariorum aures perpetuis contra hoc aut illud scandalum oblocutionibus vexari. Ut ut est, auro contra æstimari debet hæc regula: CONFESSARIUM NUNQUAM SILENTII, SÆPE SERMONIS PŒNITEBIT.

Dixi 4°. *& expositiva quædam peccatorum*, non tamen omnia, sed quæ Pœnitenti nocere possent etiam ex solà hominum malignitate; ut quòd eunuchus sit, spurius, pauper, quòd in arte suâ rudis, quòd civili quopiam aut morali defectu laboret, quòd scrupulosus, arrogans, quòd aures Confessarii minutiis suis obtundat, &c. Cetera quæ, licèt ad confessionem præambula, eidem planè extranea sunt, & per accidens in loco nesciuntur, *non videntur committi sub sigillo.* Unde non peccat qui dicit se hodie audiisse Dominum hujus castelli, &c. nisi fortè hinc conjici possit eum quâ talem deliquisse, putà quia dignitatem suam celare consuevit.

Lugo.

Dixi 5°. *& ea quæ Pœnitentem infamarent*; qualia sunt non modò quòd puella uterum gerat, quòd is à Judæis oriundus sit; sed etiam quæ attentâ seculi nequitiâ, ludibrio exponunt, ut quòd Pœnitens visiones habeat, quòd Angeli colloquio fruatur, &c. Horum enim revelatio Pœnitenti molestiam, despectum à plebeculâ, & apud viros graves suspicionem movere potest, quod ipse vidi; & insuper Pœnitenti superbiæ occasio esse potest. Quæ verò in argumentum mali trahi nequeunt, ut balbuties & surditas pœnitentis, non cadunt sub sigillum, nisi ex modo loquendi colligi posset Pœnitentem multa vel gravia commisisse.

Dixi 6°. vel *quæ alium à Pœnitente infamarent*; etsi fortè cederent in honorem Pœnitentis. Hinc inutiles proci ad labefactandam virginis pudicitiam conatus recensere non potes, quia hinc ad minùs fiet ut aliqui à confessione retrahantur. Imò fieri poterit ut quæ te sensit revelatorem in hoc casu, novas quæ sibi struuntur insidias aperire non ausit, & sapientibus destituta consiliis, non eâdem quâ priùs virtute renitatur.

Dixi 7°. *quæ alium infamarent, etiam indirectè.* Hinc arguendi qui sic laudant sanctitatem unius, ut inde colligi possit alios non æquè sanctos esse. Imò licèt res non careat exemplis, nolim de quibusdam valdè piis dicere, vix in eorum confessionibus occurrere materiam absolutionis; eosdem ad obitum usque sedulos fuisse virginitatis custodes, &c. Hæc enim videntur reticenda, seu dum vivunt, quia scriptum est neminem ante mortem facilè laudandum esse: seu postquam defuncti sunt, 1°. quia dum unus laudatur præ ceteris, tacita quædam in mente exurgit comparatio ejus cum aliis qui eodem uti Confessario dignoscuntur. 2°. Qui mirabilia de uno loquitur, circa alium fortè hypocritam indiscretè interrogari potest; inde autem ambages.

Q. 3°. an lex sigilli, etiam quoad mortuos, Confessarium liget. R. affirmat. 1°. quia æternum pro

utroque ſtatu ſilentium promiſit Sacerdos; 2°. quia ſi ſcirent Fideles futurum ut poſt mortem revelaretur ſua turpitudo, nemo vivens confiteretur: Hinc qui ex ſola confeſſione didicit puellam eſſe gravidam, non poteſt ſinè conſenſu ejus id, ipsâ defunctâ, aperire, ut per baptiſmum proli conſulatur. Ei tamen, niſi hoc vel à te declarari permittat; vel, quod melius fuerit, alii extra confeſſionem declaret, abſolutionem impendere non poteris, ut quæ temporale famæ ſuæ bonum æterno infantis bono anteponat. Quòd ſi puella hæc in extremis Confeſſarium revocari juſſiſſet, qui eam reperiſſet omni ſenſu deſtitutam, non poſſet is ſecretum ejus prodere: nec enim in re tanti momenti ſufficit licentia præſumpta, ſed requiritur expreſſa. Ei tamen impendenda foret abſolutio, quia ad hanc ſufficit aliqua contritionis præſumptio.

Q. 4°. ex quâ confeſſione oriatur ſigilli vinculum? R. illud naſci ex omni & ſolâ confeſſione ſacramentali, ſeu ex ea quæ fit apud Sacerdotem verum vel exiſtimatum, animo obtinendæ aliquando abſolutionis. Ratio eſt, quia Chriſtus, qui ſolam tantùm confeſſionem ſacramentalem perpetuò voluit ſubſiſtere, ei ſoli alligavit legem ſigilli. Poteſt tamen ex confeſſione non ſacramentali ſeu deriſoriâ naſci quædam ſecreti naturalis obligatio: quia ſunt quædam quæ, licèt malâ tantùm fide in confeſſione apertâ, vix revelari poſſint ſinè gravi multitudinis offenſione.

Dixi 1°. *ex confeſſione factâ apud Sacerdotem*; quia ex confeſſione apud Laïcum peractâ in caſu neceſſitatis, utì D. Thomæ ævo moris erat, oritur quidem graviſſima ſecreri naturalis obligatio, ſed non vinculum ſigilli: niſi eo fiat animo ut Sacerdoti ſuperventuro aperiatur, quia audiens tunc induit rationem interpretis.

Dixi 2°. *verum vel exiſtimatum.* Unde confeſſio ei facta, qui falsò creditur Sacerdos, vel approbatus, utpotè in intentione ſacramentali, ſigillum parit.

Dixi 3°. *animo obtinendæ absolutionis*, seu hanc nunc recipere intendat Pœnitens, seu Confessarii monitis juvari velit ad eam recipiendam.

Hinc generatim non subjacet sigillo confessio ad illudendum vel subornandum Confessorem facta, licèt ei quædam vera vel ficta admisceantur peccata, ut ea confessionis speciem præferens, sigilli obligationem inducat. Ità docent omnes gentium omnium Theologi. In his tamen occasionibus cautè procedendum est, & videndum 1°. an confitens consilium animo fixum aperiat, tantùmque Confessorem seducere velit; annon gravem tentationem referet cui medelam quærat: tunc enim non desineret confessio esse sacramentalis, etiamsi posteà crimen perficeretur. 2°. Cùm nec ecclesiastica lex nec civilis ferat ut denuncietur crimen quod probari nequit; si de avertendo gravi damno ageretur, utendum esset monitione generali, quæ sic crimen averteret, ut simul consuleret criminoso. Quanquam & ipse criminis artifex detegi possit, si nihil inde denuntiatori Confessario immineat mali.

Dixi 4°. *Potest tamen ex obligatione non sacramentali nasci quædam secreti naturalis obligatio*, &c. Rarissimè enim utendum cognitione per confessionem etiam minimè sacramentalem partâ: quia etsi Religio tunc temporis non imperat silentium, imperat prudentia. Unde extra casus hæreseos, aut conspirationis in Principem, quæ immane multitudini præjudicium inferunt, alto premendum est silentio crimen privatum ad quod in Tribunali sollicitati sumus: quia fideles severiori sigillo assueti mirè turbantur, si quod in aurem Confessarii dictum est, evulgari detegant.

Q. 4°. an alii præter Confessorem teneantur ad sigillum. R. affirm. quia sigilli lex instituta est nè confessio nimium onerosa reddatur: ad id autem necesse fuit ut secreto ejus adstringerentur ii omnes ad quos devenit notitia ejus.

Hinc sigillo tenentur, 1°. Confessor etiam fictus,

seu is qui cùm non Sacerdos, gerit se pro Sacerdote; 2°. Superior verus vel existimatus ad quem pœnitens vel Confessarius pro reservato casu confugit extra confessionem, quia petita hæc à reservatis absolvendi facultas, si à pœnitente fiat, est inchoata confessio; si autem ab ipso Sacerdote, à confessione inchoatâ promanat. 3°. Qui alterius confessionem audivit, vel fortuito, vel de industriâ, quod grave est sacrilegium; vel etiam ex verbis, aut gestibus Confessarii intellexit. Idem est de iis quibus eadem confessio ab hujusmodi auditore revelaretur, etiamsi innumeris revelata esset. *Res enim hæc transit cum onere suo.* 4°. Interpres, quia is non aliam habet notitiam, nisi quam accipit ut organum medium, per quod loquitur pœnitens & audit Confessarius: hæc porrò notitia tota est sacramentalis. Idem est de amico, amici aut rudis alicujus confessionem scribente. 5°. Judex aut Superior statim ut vident, delictum quod punituri erant, ex confessione solâ innotuisse, tenetur reum ejusque complices, nisi aliunde horum facinus compererint, intactos relinquere: si enim vel levissimè plectant, sigillum violant in actu exercito. Imò nec inter se, nec cum pœnitente, nec cum aliis qui rem propriis oculis vidêre, ex solâ suâ Confessionis notitiâ loqui possunt, sicut nec cum iis loqui posset Confessarius: quia scientia ex confessione resultans indelebilem sigilli characterem secum defert, nisi jure suo cedat pœnitens. 6°. Qui reperit chartam ubi descripta est peccatorum confessio, seu facta, seu facienda, non modò ad naturale secretum gravissimè tenetur, ut fatentur omnes, sed probabiliùs ad sacramentale. Quia scriptio hæc, licèt non sit confessio actualis, est tamen quædam confessionis internuntia, seu confessio inchoata. 7°. Eâdem sigilli lege tenentur ii coram quibus ex necessitate, putà naufragii vel pestis tempore, fit confessio sacramentalis. Aliud fuerit, si Pœnitens, suî ipsius humiliandi causâ, ultrò peccata sua coram aliquibus confiteatur. Suberit hîc ta-

Sylvius.

Sylvius.

men naturalis secreti vinculum, si, quod præsumi debet, non consenserit pœnitens, ut quæ amicis pandit, ad alios defluant. 8°. Tenetur & consiliarius, seu is omnis, quem vel durante confessione, vel post ipsam consulit Sacerdos, sive ex licentiâ pœnitentis, sive citra ipsam.

Hic not. 1°. quòd si ex consilii petitione innotescere possit delictum pœnitentis in uno loco, ad alterius loci incolam sit recurrendum : si verò urgeat tempus, ut in moribundo, levatis ad cœlum oculis res tota divinæ misericordiæ committenda est, agendumque id quod melius & utilius videatur. 2°. Nusquam declarandum esse pœnitentem sine expressâ, & nullatenùs exortâ ejusdem licentiâ. Unde si conjux à marito, vel Novitius à Magistro coacti, facultatem Confessori darent revelandi peccata sua, non posset illa revelare. Quin nequidem Confessarii duo qui eandem ejusdem confessionem excepêre, de eâ inter se consilii captandi gratiâ loqui possunt: nisi in id liberè consenserit pœnitens : alioqui uterque fracti sigilli reus erit.

Sed an potest Sacerdos extra Tribunal loqui cum pœnitente de auditis in Confessione ? R. non esse redarguendum qui simpliciter dicit se absolutionem non dedisse seu ex oblivione, seu ex ignoto sibi jurisdictionis defectu : in hoc enim nulla est delicti manifestatio. An extra casum hunc non licet, nisi petitâ & obtentâ veniâ, extra Tribunal loqui de iis quæ sub sigillum cadunt. Sive enim tunc Sacerdos propriè sigillum non frangat, ut volunt multi; quia secretum non violat, qui cum autore secreti loquitur, sed qui cum aliis : sive frangat, ut docent Scotistæ, constat Sacerdotem qui extra Tribunal sua pœnitenti peccata revocat, confessionem ipsi reddere invisam. Etverò qui vix in angulo peccata sua detegunt, an eadem sibi palàm recantari non ægrè ferant ? Unde in hâc parte peccant, qui è sacro suggestu delicta quædam tot circumstantiis delineant, ut pœnitens sua sibi objici peccata non

imprudenter existimet. Sed non minùs cavendum auditori nè temerè judicet se depictum ex concione, quæ quandoque pluribus ante ipsius nativitatem annis elaborata est fortè & ab alio empta. Addiderim consultum esse ultrà quàm dici possit, ut nusquàm, ac nè in genere quidem, misceantur coram secularibus sermones de auditis in confessione. Hinc enim tacitè inferunt peccata sua retineri, & se propterea contemni.

Nota : si Sacerdos peccatum suum confiteri non possit, nisi aperiat peccatum quod in Confessione audivit, & cujus autor à Confessario intelligendus sit; debet peccatum illud hîc & nunc reticere; quia fortius est vinculum sigilli, quàm confessionis integritas.

Q. 5°. an pœnitens etiam sigillo teneatur. R. negat. 1°. enim non tenetur respectu peccatorum suorum, quæ quandoque suî deprimendi causâ palàm aperire potest, ut suadet August. Quandoque jure naturali reticere tenetur, nè se perperam infamet. 2°. Nec tenetur respectu Confessarii, quia sigillum non in hujus, sed solius pœnitentis gratiam institutum est. Tenetur tamen ex caritate, grati animi sensu & justitiâ ad secretum circa ea quæ sine injusto Directoris sui damno, aut contra legitimam ejus voluntatem, vel sine Sacramenti præjudicio, revelare non potest. Unde peccant qui quæstiones sibi prudenter factas, monita piè data, satisfactiones impositas, quæ graviores apparent, quia nescitur quibus de causis impositæ sint, ut plurimùm deridendo, eructant. Quòd si Confessarius hæresim doceat, à Sacramentorum usu avertat, ad turpia sollicitet; denuntiandus erit Prælato, si malum aliter certò averti non possit. Verùm hîc, si uspiam, sagacitate indigent Superiores, cùm sub fictitiæ sollicitationis prætextu vel ipse Joseph in carcerem detrudi possit.

Q. 6°. quotupliciter violetur sigillum. R. frangi vel *directè*, cùm expressis verbis de aliquo etiam mortuo, vel ejus complice, per solam confessionem *cognito, dicitur quod tale* peccatum seu mortale,

ſeu veniale in particulari, putà mendacium commiſerit; vel *indirectè*, ut 1°. cùm Miniſter, etſi generatim ſeu intra, ſeu extra concionem, iis pœnitentem coloribus illinit, qui ſi certam peccati notitiam non præbent, ad ſuſpicionem ejus inducunt. 2°. cùm auditis paucorum confeſſionibus dicit, etiam tacito perſonæ nomine, ſe tale peccatum audiiſſe. Jam enim ſinguli ex indiſcreta hujuſmodi locutione aliquid patiuntur ſuſpicionis, 3°. cùm Religioſi alicujus, aut Canonici innominati crimen referendo, ejus Ordinem vel Capitulum nominat. Hinc enim fluit ignominia & Ordinis, quod per ſe ſolùm grave eſt, & ipſius pœnitentis, qui eſt pars illius; 4°. cùm in loco præſertim anguſto ubi confeſſiones excepit, vigere ait furta, mollitiem in juvenibus, in conjugatis adulteria. Hæc enim niſi aliundè publica ſint, gravem toti aſpergunt Communitati notam, quæ in ſingula ejus membra refluit. Imò nota hæc per publicum rumorem, nolim referri ut nota per confeſſionem: Hujus enim teſtimonium longè gravius eſt, quàm rumoris publici qui ſæpè fallit; 5°. cùm *verbo, vel ſigno, vel alio quovis modo prodit aliquatenus peccatum*, etſi aliundè iis cognitum coram quibus loquitur. Quare graviter delinquit, niſi excuſet inadvertentia feriò cavenda, tum qui tanto cum æſtu loquitur in confeſſionali, ut ſuſpicentur adſtantes grave quid depoſitum fuiſſe; tum qui pœnitentem, quicum ante confeſſionem amicè tractabat, triſti & acerbo inſpicit oculo, & ſceleſtam vitam exprobrante; 6°. cum ait ſe talem ad certum tempus diſtuliſſe, vel talem dediſſe pœnitentiam, quæ cum gravis ſit, gravis peccati ſuſpicionem jure vel immeritò inducit; 7°. cùm è pœnitentibus ſuis unum vel unam impensè celebrat, quòd tantùm venialia confiteatur, ſic enim alii graviora deponere intelliguntur. Imò, etſi non violat ſigillum, qui ſolerter tacitis perſonâ & loco, peccata quædam præcisè refert ut in confeſſione audita; eſt tamen hic nonnihil quod malè & moleſtè ſonet; præſertim quoad Laïcos facilè in

Conc. Lateran.

his rebus scandali capaces. Prætereà fieri potest ut ex variis quæ secum invicem, contra spem omnium, conferuntur circumstantiis, detegatur reus peccati generatim tantùm expressi. Sic dicet pœnitens quæpiam : Ego prima omnium apud Joannem deposui peccata; & aliquantò post nescius hujusce dicti Confessor dicet : Quam primam audivi, adulterii rea erat; & hinc fiet, quod semel factum est, ut utriusque voces consocians maritus, pugione uxorem confodiat.

Q. 7°. quid respondere debeat Confessarius cùm interrogatur, 1°. an ejus Pœnitens tale crimen commiserit; 2°. an huic vel illi dederit absolutionem. Quæstio procedit de crimine per solam confessionem cognito. Qui enim facinus sibi posteà confessum; vel perpetrari vidit, vel à testibus fide dignis audiit, suâ hâc notitiâ exteriùs uti potest; ità ut tamen cognitionis extra Tribunal partæ limites non transiliat, sed quidpiam addendo quod ex sola confessione audierit, seu firmiter asserendo, quod ante confessionem dubium existimabat.

R. ad 1. neque in hoc, neque in ullo alio casu revelari posse confessionem pœnitentis. Unde tunc adhibenda erit modesta hæc responsio: *Quoties de pænitentibus meis agitur, nihil aliud possum quàm conticere.* Quanquam potest tunc Sacerdos ex omnium confesso dicere, *Nescio*, vel *non audivi hoc peccatum.* Quia qui interrogatur, humano more interrogatur, proinde ut homo. Atqui Minister non scit ut homo, *sed ut Deus*; utì docent omnes cum S. Thoma.

Quòd si interrogans iniquè inquirat quid audieris ut Dei Minister; ei, si Tyrannus sit infidelis, respondendum est, *Religionem Christianam præcipere de sacramentali confessione in neutram partem quidquam esse loquendum.* Si verò est malus Catholicus, confessor sive rem audierit, sive non, reponet : *Non est fas ut ad istam sacrilegam interrogationem quidquàm respondeatur. Et in utroque casu si* Tyrannus

Soto.

mortem illi Sacerdoti comminaretur, illa esset potiùs appetenda, quàm verbum ullum proferendum, quod in revelationem Sacramenti Confessionis vergeret.

Neque si pœnitentis innocentiam noverit Confessarius, respondere potest se crimen ipsi impactum non audivisse: 1°. quia nemini ullam de auditis vel non auditis in confessione rationem reddere debet; 2°. quia primùm de innocente dolosè interrogatus, statim de nocente suspecto interrogaretur; responsique incertus proderet vel hæsitando, quem nè minimum quidem prodere debet. Imò si Sacerdos sit Pastor, & eo titulo Parochianorum suorum Consiliarius, & in testimonium adversùs quempiam ex ipsis vocetur, opponet Judici Pastorale suum munus, ex quo gaudere debet privilegio Advocatorum, qui immunes sunt à ferendo adversùs eos à quibus consuluntur testimonio.

R. ad 2. quòd etsi dici potest, *Titium non absolvi, quia generalem suam confessionem hodie perficere noluit*: vel *quia aliò vocatus sum, & aberat cùm redii*; semper consultiùs erit generatim protestari, se nusquam de pœnitente vel absolutione ejus loqui. Unde si Superior conqueratur quòd Sacerdos publicum absolverit peccatorem, quia ad Sacra palàm accessit; simpliciter respondendum; *Non licet mihi dicta & acta in confessione revelare sine injuria Sacramenti.*

Si is cui negata est absolutio, confessionis factæ schedulam petat; censet Nat. Alexander, eum à quo hæc denegatur, fracti sigilli reum non esse; quia nihil facit, ex quo aliter directè vel indirectè possit cognoscere dilecta Pœnitentis. At malim dicere cum Sambovio, 1°. non posse Parochos inter conveniri ut iis solùm detur schedula, quibus impensa fuerit absolutio: sic enim apertè revaleretur prava ceterorum dispositio. 2°. Ubi firmata est id genus schedularum consuetudo, eas nemini confesso (generatim loquendo) esse denegandas. Si enim iis solùm dentur, qui sacrâ mensâ digni sunt, ceteri eâ indigni statim judicabuntur. Dixi generatim loquendo. Reipsâ enim

peccatori publico, modò indubiè tali, seu intùs converso, seu non, denegandæ forent, donec datum scandalum reparare incœpisset. Neque tunc negarentur ex scientiâ in confessione partâ, sed ex publicâ cognitione. In eo autem casu satius judicaverim, hunc bonæ vel malæ fidei Pœnitentem, ante confessionis initium, futuræ hujus denegationis admonere.

Q. 8°. an Confessor uti possit scientiâ per confessionem habitâ ad avertendum grave suî vel alterius damnum. R. 1°. *Nec verbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo signo licet in aliquo casu*, quantumvis Ecclesiæ vel Reipublicæ damnoso, *revelare confessionem*: Prob. 1°. quod juris est divini nullam patitur exceptionem, nisi in casibus eodem jure divino exceptis. Atqui præfati casus, nec in Scriptura, nec in Traditione excepti sunt: sed è contra. 2°. non sunt facienda mala, ut eveniant bona præsertim cùm bona hæc longè minora sunt malis, & per mala hæc comparari non possunt. Atqui 1°. revelatio confessionis de se ingens est sacrilegium. 2°. Bonum quod per mali hujus viam obtineretur, longè minus foret ipso malo. Quid enim est unius v. g. urbis conservatio comparatè ad subversionem Sacramenti, quo semel sublato tot hominum millia in æternum perirent! 3°. Nec bonum illud compararetur: Ecquis immane necandi Principis consilium versatus animo, id aperiat Sacerdoti, à quo se statim prodendum esse intelligat? Contra verò, si persuasus est, ut esse debet, premendum esse silentio quidquid dicet, tentationem suam candidè reserabit, quâ profundè cognitâ horrorem sceleris, parata eidem supplicia insontis familiæ probrum, aliaque quæ saxeum pectus emolliant, suaviter ac fortiter exhibebit Confessor. Tum fusus in lacrymas per Christi viscera hortabitur ut à sacrilego facinore abstineat; inopi temporum duritiem conquerenti de suo etiam necessario providebit, &c.

S. Thom

R. 2°. Nè ad servandam quidem vitam licet uti confessionis notitiâ, v. g. abstinere à celebrando, nè ex venenato calice moriaris. Nusquam enim licita

est indirecta confessionis revelatio, etiam ad propriam vitam tuendam; sicut nec in eodem casu unquam licita est fornicatio. Atqui in præsenti occurrit indirecta confessionis revelatio. Si qui enim sint hujus facinoris complices, ii ut videbunt Sacerdotem Albâ jam indutum, qui à necessaria Missa abstinet, vel aliud vinum apponit, intelligent huic detectum esse machinationem suam. Si verò confitens unus sit sceleris artifex, (quod vix supponi possit) is æquè percipiet, confessionem suam Sacerdoti prodesse, adeoque famosam illam sigilli legem in irritum deduci.

Confirm. 1°. quia si nulla sit in eo casu indirecta revelatio, licebit tunc Sacerdoti fugere, tametsi sciat pœnitentem idcircò à complicibus interficiendum esse velut secreti proditorem. Atqui consequens absurdum est, ut notat Suarez; *quia multùm derogat huic Sacramento, quòd aliquis possit ratione illius tam grave detrimentum pati.* 2°. Si licet Carthusiensi spondere abstinentiam à carnibus etiam cum dispendio vitæ, propter commune Religionis suæ bonum, *quantò magis propter commune bonum Sacramenti adeò necessarii potuit necessitas publica obligare ad celandam confessionem etiam cum vitæ periculo?*

50. Q. 9°. quid facto opus sit 1°. cùm Pœnitens ob negatam sibi absolutionem, gravem Confessario calumniam impingit. 2°. An possit Sacerdos Tribunal non adire, nè tempus inaniter terat cum hypocritâ, ex præviis confessionibus cognito, qui insulsa multa recenset sine ullo emendationis proposito. 3°. An fugere possit, cùm sibi mors, quia absolutionem negat, intentatur.

R. ad 1. non licere Confessario tueri se manifestando calumniæ causam, negationem videlicet absolutionis. Etsi enim vim vi repellere licet, non tamen cum revelatione Sacramento injuriosâ. Aliter ergo secundùm jura, famæ suæ providendum.

R. ad 2. vel Pœnitens simulatè confitetur; & tunc confessio ejus non est sacramentalis; vel quamvis

indispositus, putà quia restituere non vult, verè confitetur; & tunc vocatus Sacerdos ire tenetur. *Poterit tamen*, ait Lugo, *statim initio confessionis eum dimittere, reddendo ei rationem, dummodò id sinè nota fieri possit; & petere nè iterum eum vocari faciat inutiliter.*

R. ad 3. affirmat. quia hæc mortis comminatio non est confessionis istius materia, sed peccatum in Tribunali coram Sacerdote perpetratum. Unde sicut is effugere potest cùm gladium distringit Pœnitens, sic & cum distringendi minas intentat. Non tamen licebit dicere, eum tibi mortem comminatum esse, quia absolutionem negasti.

Q. 10°. an confessionis scientiâ uti liceat.

Certum est non omnem confessionis usum Confessario interdictum esse. Potest enim 1°. pro Pœnitente Deum deprecari. 2°. in dubiis virum doctum consulere, secluso semper quocumque manifestationis periculo. 3° ex unius confessione alium circa quædam necessaria vel utilia interrogare; modò, quod facile est, non intelligat is unde ad hujusmodi interrogationes moveatur Confessor. 4°. propriam suam emendare agendi rationem, cùm ex duritie suâ, vel quodam deridendi modo, murmura & aliquod personæ scrupulosæ scandalum enasci animadvertit. 5°. rebus propriis diligentiùs invigilare, non quidem quantùm ad ancillam, quæ furtum suum confessa, illicò animadvertet, illud sibi tacitè exprobari; sed quantùm ad alios, quibus locum oppleri intelligit, nebulones. Ratio est, quia in his ut jacent, nihil est quod speciem ferat revelationis, nihil unde fiat Sacramento injuria, nihil quod ab eo removere possit.

Tota igitur quæstio est an Sacerdos scientiâ è confessione partâ uti possit ad exterius regimen. Illud autem regimen, vel à Pœnitente animadverti potest, putà si confessus se noctu è domo egredi, fores præter morem occlusas inveniat; vel à nemine intelligi potest, putà si Superior Pœnitenti non con-

ferat officium, quod ei solâ mente destinaverat.

R. Nullatenus in utroque casu scientiâ per confessionem habitâ uti licitum est.

Prob. 1°. ex Decreto Clementis VIII. an. 1594. ubi sic : *Tam Superiores pro tempore existentes quam Confessarii, qui posteà ad Superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, nè eâ notitiâ, quam de aliorum peccatis habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur.* Atqui hæc decisio, licèt directè spectet Communitatum Superiores, Confessarios, ceteros non minùs afficit ex identitate rationis : quia eadem & fortè majora ex hujus scientiæ usu apud seculares, qui minùs humilitatis & obedientiæ habent, quàm apud Religiosos, nascerentur incommoda. Hinc à S. Congregatione proscripta est an. 1682. hæc Propositio : *Scientiâ ex confessione acquisitâ uti licet, modò fiat sine directâ aut indirectâ revelatione & gravamine pænitentis ; nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius meritò contemnatur.*

Prob. 2°. Non potest admitti opinio, quæ Sacramentum in pœnitentis levamen institutum, eidem odiosum reddit. Atqui talis est opinio, quæ scientiæ confessionalis usum permittit in eo etiam casu in quo nequidem suspicatur Pœnitens Sacerdotem confessionis suæ scientiâ uti. Eo enim ipso, quo constans erit apud Novitios v. g. vel Seminaristas, Confessorem scientiâ illâ, ipsis non advertentibus uti posse, quò eos vel à Religionis professione, vel à pingui Beneficio removeat, jam eorum nemo conscientiam suam securè aperiet ; undè vel ad alios eosque ut plurimùm laxiores Confessarios recurrent ; vel graviora sua delicta reticebunt, donec hæc liberè alii cuipiam confiteri possint.

Prob. 3°. Opinio in qua frangitur data Pœnitenti fides, procul amandari debet. Atqui.... Ut enim solidè annotat Ysambertus, quoties Pœnitens præ verecundia vel præ timore aliquid difficultatis habet in aperiendis minutatim gravioribus delictis ;

monere solent Confessores, ut nihil vereatur, quia quidquid dixerit, muto dictum sit ob inviolatam sigilli fidem. Atqui hæc Sacerdotis pollicitatio, ceteroqui pia, illusiora erit, si hominem boni apud omnes nominis, vel ab Ordinibus, vel à Beneficio, &c. quia sua quæque fidenti animo, tanquam Deo ipsi aperuerit, removere liceat. Ergo, &c.

Obj. 1°. quòd in præsenti casu nulla interveniat revelatio, cùm Pœnitens Sacerdotis agendi rationem advertere non possit; 2°. quòd Pœnitens nullum habeat jus ad bonum sibi solo Ministri animo destinatum. Sed hæc non urgent.

Non 1. sigillum enim non modò obligat nè reveletur confessio, sed nè reddatur odiosa & difficilis: unde peccat, qui cum Pœnitente de peccato ejus loquitur, quamvis nihil revelet. Atqui ex prædicto confessionis usu redderetur hæc longè difficilior. Nec dubium quin ab eâ avocaretur peccator, si sciret Confessorem ipsâ occultò contra se usurum.

Ad 2. nihil quidem juris habet Pœnitens in officium quo privatur; sed quæ summam securitatem exigit & spondet confessio, jus habet nè quid fiat unde securitas illa, vel auferri prorsus, vel magnoperè imminui possit.

Inst. ex nostra hac opinione sequitur Sacerdotem non posse, 1°. ejicere famulum, quem ex confessione scit furem esse, & homicidam; 2°. à confessionis ministerio eum excludere, quem eâdem viâ didicit non esse Sacerdotem; 3°. impudicum à communi cum innocentibus pueris cubiculo, aut lecto removere; 4°. tetros Monasterii abusus coercere; 5°. ut intactæ familiæ honori provideat declarare eum quem ad furcas comitatus est, insontem periisse; 9°. ejicere ancillam, quæ juniorem Presbyterum ad crimen sollicitat. Hæc autem quis suæ & alienæ salutis studiosus ferat?

R. esse tamen ferenda; imò quia tuæ & alienæ salutis studiosus sis, ferenda esse. Quæ enim ex

immobili principio manant consectaria; quantumcumque aspera sint, omnia vorari necesse est. Unde non licet ex Confessionis usu famulum nequam ejicere, vel observare curiosiùs. Quod si in Tribunali præcipias ut clavem reddat, vel ut discedat spontè, sigillum fregisti: quia jussio hæc actus est ad confessionem non spectans, quique ideo extrà ipsam fieri censetur. Idem est in 2. 3. & 5. casu. Si enim qui plures comitatur ad furcas, declaret Petrum innocentem occubuisse, de aliis tacendo crimen eorum indirectè revelat.

Quod spectat ad coercendos Monasterii vel Parochiæ abusus, certum est Confessarium ex datâ sibi per confessionem notitiâ non posse adversùs ipsum Pœnitentem, indirectè etiam, agere. Unde si, quod Deo miserante non occurret, omnes Communitatis alicujus alumni impudicitiæ addicti ex sola confessione dignoscerentur, nequidem solitò attentiùs vigilare posset Superior ut eos deprehenderet. Pari de causa non posset Parochus ejicere ancillam, quam ex propria ipsius confessione resciret nepotis, suive Vicarii pudicitiæ periculosè insidiari.

Q. 11°. an Sacerdos exigere possit ut sibi complices revelentur. Hæc ego sequerer in praxi: 1°. Nusquam exigerem ut revelaretur complex sceleris, cùm nec subest periculum relapsûs nec ab eo cuiquam impendet damnum vel ruina. Hîc enim prospicitur futuris, nec advertuntur præterita. Eccui, quoniam præter morem nimiùm semel indulserit mero, non excidant quædam quæ toto deinceps vitæ decursu exhorrebit?

2°. Nec in casu impendentis damni exigerem, ut mihi Confessario aperiretur complex, sed gravi cuipiam viro, potissimum Superiori, qui malo mederi possit. Si hæreret Pœnitens, injungerem ut cœleste auxilium imploraret, quò partem amplecteretur meliorem; nisi periculum esset in mora, ut si virgo sequenti nocte rapienda sit, aut civitas

flammis abolenda : tunc enim urgerem suo ut officio faceret satis : alioqui non absolverem. Sed quidquid in confessione aperuisset, premerem silentio.

3°. Si declararet Pœnitens, se neminem nosse, qui mala efficaciùs mederi possit quàm ipse Confessor, putà quia is Rector sit Parochiæ, & multi in ea ponderis; quærendum erit ulteriùs, nisi res ex generatim dictis constet, an sperare sit reum piæ, teneræ ac prudenti correctioni cessurum esse, annon. Si Pœnitens sontem exhibeat ut personam meretriciæ frontis, quæ certiora quæque negare, imposturam conclamare, Pastorem insequi parata sit, gemendum simul & hærendum protinùs. Si verò complex ex iis sit, qui ut necdum perditi utriusque sexûs juvenes, licèt primùm commoti, blandæ tamen exhortationi cedunt, nihil ex natura rei cur munus illud non suscipiat Confessarius. Voculam *ex natura rei* exponam n. 5.

4°. Regulariter loquendo expedit ut complicis, alteriusve commonendi licentia extrà Tribunal detur, quo liberiùs procedat Confessor; & correpto dicere possit, se peccati ejus extrà confessionem admonitum fuisse. Quin & suadent aliqui ut Confessarius, si commodè potest, in testimonium rei extrà Tribunal dictæ, declarationem ejus scriptam accipiat à Pœnitente; quæ profectò complici non esset exhibenda.

5°. Et id cavebit Confessarius nè cuivis spiritui credat, & multò minùs muliebri, seu intra, seu extrà confessionem. *Ea enim cerebella* aliquando tam vehementi invidiæ aut vindictæ æstu quatiuntur, ut nihil non effingant, quò pios Sacerdotes, quandoque etiam Religiosos, quia se apud eos minori in pretio esse arbitrantur, disperdant. Et id *ego ipse qui hæc scribo expertus sum*, ait Merchantius. Hinc breviter Antoninus : *Nè Confessarius facilè Pœnitenti alios accusanti, præsertim fœminæ credat, nec onus monendi in se suscipiat sine necessitate.* Nam

sæpè vel ex malitia, vel ex errore innocentes accusantur.

Q. 12°. an Sacerdos læsi sigilli reus censuræ alicui vel irregularitati subjaceat. R. negat. Hæc enim pœna sicubi lata est profectò c. 2. *de Pœnit.* dist. 6. vel Can. *Omnis utriusque sexûs.* Atqui utrumque comminatur quidem depositionis pœnam misero huic Confessori; sed neutrum censuram vel irregularitatem actu decernit. Meretur itaque perfidus revelator graviores Ecclesiæ pœnas, quas & proportionatè meretur, qui habitâ ex confessione notitiâ utuntur; sed nullas ante Judicis sententiam incurrit.

TRACTATUS
DE
EXTREMA-UNCTIONE.

Dicendum 1°. de naturâ Extremæ-Unctionis; 2°. de materiâ ejus, formâ, autore & ministro; 3°. de subjecto ipsius; 4°. & 5°. de ejusdem effectibus & proprietatibus.

CAPUT PRIMUM.

De nomine & essentiâ Extremæ-Unctionis.

Ritus sacer qui trito nomine dicitur Extr. Unctio, tum quia infirmos in extremo vitæ periculo constitutis solet administrari; tum quia cùm multæ in Ecclesia unctiones sint, hæc ordine prostrema est; à Græcis in Euchologio dicitur *Oleum sanctum;* quia Ecclesiæ benedictione sanctum effectum est, & homines unctione reddit sanctos. Passim etiam dicitur subjecto cui ministratur, unctio infirmorum. *Quia* inquit Trid. sess. 4. can. 3. *infirmis est adhibenda, illis præsertim, quia tam periculosè decumbunt; ut in exitu vitæ constituti esse videantur:* ab effectu verò quem parit, *pænitentiæ & totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum Sacramentum.*

Definiri verò potest Extr. Unctio, *Sacramentum unctionis infirmorum, à Christo institutum ad sanitatem mentis & corporis precibus Sacerdotum obtinendam, per infusionem gratiæ sanctificantis, & sana-*

tionem morborum, ubi saluti animarum expedit. Quæ definitio ut vindicetur, expendendum primò an Extrema-Unctio sit Sacramentum.

Negant Lutherani & Calvinistæ.

Asserunt post Trid. sess. can. 3. Catholici. Cùm autem duobus præcipuè in locis mentio fiat de unctione nimirum Marci 6. ubi de Apostolis dicitur: *Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægrotos, & sanabant.* Et Epist. Jacobi 5. ubi sic: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei:* Novatores unam & eandem esse contendunt unctionem in hoc utroque textu, ut inde inferant, non magis ex verbis S. Jacobi, quàm S. Marci, Sacramentum nostrum extendi posse. Etsi verò ex nostris quidem cum Catharino & Maldonato docere videntur unctionem de qua S. Marcus, sacramentalem esse: communior tamen Theologorum sententia est, unctionem illam, typum duntaxat ac figuram fuisse Sacramenti nostri; quâ de re sit

Conclusio. Unctio Ext. est verè & propriè Sacramentum, Marci quidem cap. 6. insinuatum, à S. autem Jacobo Fidelibus commendatum, ac promulgatum. Ità Trid. sess. 14. can. 1.

Prob. 1. pars; 1°. quia unctio de qua S. Marcus non aliò pertinere videtur, quàm ad curationem morborum corporis, de qua Matth. 1. *Convocatis duodecim Discipulis suis, dedit illis* Christus *potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Et v. 8. *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite.* Atqui nemo non videt eam morborum curationem referendam esse ad potestatem edendorum miraculorum tunc Apostolis necessariam ad fidem sibi conciliandam, & primordia Ecclesiæ dilatanda? Nihil verò his in locis de unctione sacramentali; nihil de gratia spirituali ipsi

annexa; nihil de oratione Sacerdotum, quæ omnia distinctè enumerat S. Jacobus.

Prob. 2°. variis rationibus; 1°. enim unctio, quâ tunc utebantur Apostoli, referebatur solùm aut præcipuè ad curationem morbi corporalis; Sacramenta verò per se ad animam pertinent, ad corpus per accidens, & ad summum secundariò; 2°. Apostoli eo tempore nondum erant Sacerdotes; 3°. iidem tunc promiscuè ungebant quoslibet ægrotos, ut cæcos, claudos, &c. at Sacramentum Unctionis non datur nisi iis qui decumbunt cum periculo vitæ; 4°. Apostoli cùm inungebant infirmos, non inquirebant an baptisati forent; imò probabile videtur, multos ab eis inunctos infideles: atqui tamen sine Baptismo nihil prosunt Sacramenta cetera, nec dari possunt nisi baptisatis.

Prob. 2. pars, ex citato texu S. Jacobi: *Infirmatur quis in vobis?* &c. Atqui hoc in textu occurrunt omnes veri & propriè dicti Sacramenti conditiones; 1°. signum sensibile in unctione & oratione, quarum hæc, formæ; illa verò, materiæ locum tenet; 2°. forma Sacramenti Unctionis nempe oratio, *Orent super eum*; 3°. signum illud sensibile non est temporale ac transiens, prout fingunt Novatores, sed perpetuum & constans in Religione Christianâ; tum quia semper in usu fuit; tum quia unctio de qua S. Jacobus, ad eum spiritualem gratiæ effectum ordinata est, quo semper indigent homines, maximè ubi morbis periculosis gravantur; 4°. annexa est huic unctioni gratiæ promissio: *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* Quo præsertim titulo distinguitur unctio Jacobæa, ab illa de qua S. Marcus; 5°. ibidem exhibetur Minister & subjectum hujus Sacramenti. Minister quidem, *inducat Presbyteros*: subjectum verò, infirmi scilicet: *Infirmatur quis in vobis?* Ergo.

Obj. 1°. Sacramentum non conditionatè, sed absolutè effectum suum operatur. Atqui unctio, de qua S. Jacobus, non absolutè, sed conditionatè

duntaxat promittit remissionem peccatorum. Hoc enim sonant ista verba, *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* R. neg. min. cùm enim difficile admodùm sit, hominem esse tam purum, ut nullas nequidem veniales noxas habeat, consequenter particula *Si* in textu S. Jacobi, non denotat conditionem rei dubiæ, sed concessionem rei certæ: sic cùm idem S. Jacobus cap. 1. suæ Epist. ait: *Si quis vestrûm indiget sapientiâ*; sensus est, *cùm unusquisque vestrûm indigeat sapientiâ.* Sic quoquè cùm ait Paulus 2. Thessal. 1°. *Si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos conturbant:* hoc est, *Siquidem justum est*, &c.

Obj. 2°. Effectus Sacramenti semper est certus & infallibilis, si nullus sit obex ex parte suscipientis: atqui experientiâ constat, non omnes qui unguntur oleo infirmorum, consequi sanitatem corporis. R. majorem esse veram de effectu principali nempè remissione peccatorum; non verò de sanitate corporeâ, quæ tantùm est effectus secundarius, & quidem non absolutè, sed conditionatè promissus, si nempè saluti animæ expediat.

Prob. 2°. eadem veritas ex Patribus, quorum instar sint, quia plures recensere non licet, SS. Innocentius I. & Gregorius magnus. Prior in Epist. ad Decentium sic habet: *Illud quod in B. Apostoli Jacobi Epistolâ conscriptum est: Si infirmus aliquis in vobis est, vocet Presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.... & si peccata fecit, remittet ei: non est dubium, de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo. Ceterùm illud superfluum videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium est. Nam idcircò de Presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum.... Pœnitentibus istud infundi non potest,*

quia

quia genus est Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? Posterior verò in Sacramentario, datâ operâ modum & formam præscribit quâ oleum ab Episcopo benedici, & infirmis administrari debeat, atque istam præscribit Orationem ab Episcopo, vel Sacerdote ad Deum dirigendam, nempe ut *mittere dignetur sanctum Angelum suum, qui famulum suum in angustiis & necessitatibus laborantem consolationibus suis attollat, quibus & de præsenti consequatur auxilia, & æterna remedia comprehendat.* Atqui in his textibus habetur Extr. Unctio ut ritus in Ecclesiâ perseverans, ut ritus qui aliis Sacramentis annumeratur, ut ritus auxilium supernaturale conferens. Rectè igitur Trid. sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit, Extr. Unctionem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino nostro institutum, & à B. Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum; anathema sit.* Et can. 2. *Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse, quasi olim tantùm fuerit gratia curationum; anathema sit.*

CAPUT SECUNDUM.

De causis Unctionis Extremæ.

§. I. *De materia Sacramenti Extr. Unctionis.*

DUplicem distingunt Theologi materiam Unctionis Extr. remotam, quæ est oleum; & proximam, quæ unctio dicitur, seu olei usus & applicatio. De utrâque hîc distinctè agemus.

Q. 1°. quænam sit materia remota Unctionis Extr. R. esse oleum. Ità enim expresè significat S. Jacobus: *Ungentes*, inquit, *eum oleo in nomine Do-*

mini. Ità perpetuus Ecclesiæ usus : *Ex Apostolicâ traditione per manus acceptâ Ecclesia intellexit*, aït Trid. sess. 14. can. 1. *materiam hujus Sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum : nam unctio aptissimè Spiritûs gratiam, quâ invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat* : & Catechismus Concilii parte 2. agens de Unctione-Ext. *Ejus*, inquit, *elementum sive materia, quemadmodum Concilia, ac præcipuè Trid. decrevit, est oleum ab Episcopo consecratum ; liquor scilicet non ex quavis pingui, & crassâ naturâ, sed ex olearum baccis tantummodo expressus. Aptissimè autem hæc materia illud significat, quòd vi Sacramenti interius in anima efficitur; nam ut oleum ad mitigandos corporis dolores magnoperè proficit ; ita Sacramenti virtus animæ tristitiam ac dolorem minuit. Oleum prætereà sanitatem restituit, hilaritatem affert, & lumini tanquam pabulum præbet : tum verò ad recreandas defatigati corporis vires maximè accommodatum est. Quæ omnia, quid in ægroto divinâ virtute per hujus Sacramenti administrationem efficiatur, declarant.*

Q. 2°. quale debeat esse oleum infirmorum ; an ex olivis expressum, an simplex, an compositum ex aromatibus, an ab Episcopo consecratum.

R. ad 1. oleum illud ex olivis expressum esse debere, quod solum propriè oleum nuncupatur ; sicut sola elementaris simpliciter aqua dicitur.

R. ad 2. oleum istud debere esse simplex, absque ullâ admixtione : quia illius admixtionis nulla fit mentio apud Autores Ecclesiasticos. Nec obstat quòd Innocentius I. Epist. ad Decent. illud vocat *Chrisma* : hoc quippe nomine quamlibet unctionem generatim designat. Duplex igitur oleum est in usu Ecclesiæ : aliud, quod balsamo conficitur, & vocatur chrisma, aut unctio principalis, quo solent ungi, qui baptisantur, in vertice, & qui confirmantur, in fronte, & qui ordinantur, in manibus : aliud est simplex, quanquam ab Episcopo per benedictionem sacratum, quo unguntur Catechu-

mieni in pectore & scapulis, & ægroti in sedibus sensuum, & Energumeni ungi quoque solebant: unde vocatum est oleum Catechumenorum aut infirmorum.

R. ad 3. ex omnium Theologorum sententia, jure saltèm Ecclesiastico necesse esse ut oleum infirmorum sit ab Episcopo consecratum seu benedictum. Ità quippe docet constans Traditio. *Consecratur autem oleum ad significandum, quòd non suâpte naturâ, sed Spiritûs S. virtute morbis animæ medeatur. Per Episcopum verò fit ea consecratio, ut significetur omnem virtutem Sacramentorum derivari ex merito Christi, cujus personam præcipuè gerit Episcopus.* Ità Estius.

Utrum verò benedictio hæc non tantùm necessitate præcepti, sed etiam Sacramenti, omninò requiratur, disputant inter se Theologi. Negant Cajetanus, Maldonatus, Sambovius, &c. Affirmant Bellarminus, Estius, &c. 1°. quia hæc verba S. Jacobi, *ungentes eum oleo in nomine Domini*: hoc est; inquit Beda in hunc locum, *oleo consecrato in nomine Domini.* 2°. Concilia Florent. & Trid. docent, materiam hujus Sacramenti *esse oleum ab Episcopo benedictum;* quod de materiâ essentiali haud dubiè intelligendum est. 3°. Non aliâ de causâ Veteres benedictionem hanc olei exigunt, quàm quòd intelligerent eam omninò pertinere ad substantiam Sacramenti. Inde communiter ab Autoribus Ecclesiasticis post Innocentium I. appellatur *oleum sanctum, sacrum, consecratum, benedictum.*

Respondent alterius opinionis asseclæ, ad 1. his verbis S. Jacobi, *ungentes oleo in nomine Domini*, non significari benedictionem, sed solùm quòd unctio illa fieri debet autoritate Christi, ità ut verba hæc, *in nomine Domini*, referantur non ad oleum, sed ad actum ungendi, quam interpretationem adducit & ipse Beda.

Ad 2. Concilia Florent. & Trid. aïunt quidem materiam hujus Sacramenti esse oleum per Episco-

pum benedictum ; sed non aïunt benedictionem illam esse essentialem : necessariam illam tantùm indicant, non assignato necessitatis genere, quod permittunt disputationibus Theologorum.

Ad 3. eadem est responsio. Nec enim quidquid Traditio commendat tanquam necessarium in perficiendis Sacramentis, pertinet ad substantiam Sacramenti, ut patet exemplo aquæ vino Eucharistico permiscendæ, de quâ tota Traditio mentionem facit, quæ tamen absolutè non requiritur ad validam Calicis consecrationem.

Q. 3°. à quo debeat necessariò consecrari oleum infirmorum. R. Si consuetudinem Latinæ Ecclesiæ consulamus, certum est 1°. solis Episcopis reservatam esse facultatem benedicendi oleum infirmorum; eamque simplicibus Presbyteris nusquam concessam fuisse. Si verò ad necessitatem attendamus hujus consecrationis, varia est sententia : qui enim existimant eam pertinere ad substantiam Sacramenti, consequenter necessariò exigunt Episcopale ministerium; qui verò negant, à simplici Presbytero factam benedictionem sufficere arbitrantur.

Certum est 2°. apud Græcos simplices Presbyteros benedicere oleum infirmorum, ut videre est in Euchologio, ubi describitur Officium olei sancti. Ità Goarius in suis notis, p. 430. ubi sic : *Cùm sacerdotalis sit ministerii ægrotos oleo sacro linire, usu consentiente factum est, ut non à Græcis Pontificibus, sed à Sacerdotibus consecratum, & quoties urget necessitas renovatum, & recens benedictum huic Sacramento conferendo proferatur. Non diffitendum tamen, primigeniæ potestatis hujus sacri olei consecrandi signum exhibere Pontifices Græcos, cùm feriâ quintâ magna solemnitate precum, & ritûs apparatu, semel illud in anno sanctificant. At cùm in cæremoniali astantium unctione eodem tempore consumatur (cuncti namque ad sacram synaxim accessuri in peccatorum expiationem se se ungendo offerunt ; & Pontifex ipse primus omnium Œconomi manu suscipit unctionem,*

& reliquos deinceps ipse ungit) *facultatem illud denuò consecrandi privato cuicumque Parocho, ipsi Pontifices tacitè ex antiquo more videntur remittere.* Hæc Goarius, qui ibidem refert à Clemente VIII. non improbatum fuisse illum Græcorum Presbyterorum usum, in ea Instructione quam ad Episcopos Latinos direxit titulo, *Circa oleum sanctum infirmorum.*

Q. 4°. an si oleum balsamo aliisque aromatibus esset admixtum, sufficiens & idonea foret materia Extr. Unctionis. R. affirm. modò eâ admixtione non mutetur olei natura. Non licet tamen tali oleo seu chrismate uti.

Q. 5°. quid faciendum, cùm deficit oleum ab Episcopo feriâ quintâ benedictum, propter frequentem administrationem hujus Sacramenti. R. posse Sacerdotem oleum non consecratum miscere cum consecrato, modò in minori quantitate, ut habent Ritualia. Ex illâ enim unione, quod non fuit consecratum, consecrationem quamdam contrahit, non ratione physici contactûs, sed ex indulgentiâ Ecclesiæ, quæ voluit ut preces Episcopi qui consecravit oleum, extendantur quoque ad illud quod admiscetur jam consecrato: eodem modo quo aqua non benedicta superaddita aquæ benedictæ, censetur acquirere benedictionem. Itâ S. Thomas Opusc. 6. ex cap. *Quod in dubiis*, *De consecratione Ecclesiæ.*

Circa materiam proximam Extr. Unctionis, Q. 1°. quænam ea sit. R. esse unctionem ipsam, seu applicationem olei: in Sacramentis quippe quæ in usu posita sunt, materia proxima est usus seu applicatio materiæ remotæ.

Q. 2°. quæ corporis partes inungi debeant. R. non unam esse Ecclesiarum praxim. Græci teste Arcudio L. 5. c. 7. *ungunt frontem, mentum, ambas genas, deinde pectus, tum manus, idque ex utraque parte, postremò pedes.* Latini nunc passim sequuntur id Decreti Eugeniani pro instructione Armenorum. Infirmus *de cujus morte timetur*, in his

locis ungendus est, in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Quibus hæc addit Rituale Parif. *In fœminarum unctione, tangat tantùm Sacerdos partem pectoris superiorem; manus verò, quæ reliquis infirmis interius ungi debent, Presbyteris exteriùs ungantur.*

Q. 3°. an plures unctiones sint necessariæ, an unica sufficiat ad Sacramenti substantiam. R. multis videri, quinque sensuum unctiones esse necessarias ad veritatem substantialem Sacramenti: Alii putant perinde esse, sive plures, sive unica fiat; licèt fateantur quinque sensuum unctiones pertinere ad integritatem & majorem expressionem effectûs hujus Sacramenti. Videtur hæc postrema sententia magis esse ad mentem Ecclesiæ; 1°. quia Ecclesia in casu necessitatis, ubi præ mortis periculo omnes unctiones perfici non possunt, permittit unicam fieri. *Si non possit supra infirmum fieri nisi unica unctio,* ait Rituale Parisiense, *ungatur oculus vel aliud sensuum organum, & ceteris precibus prætermissis, dicatur: Per istam sacri olei unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus.* 2°. Quia S. Jacobus simpliciter unctionis mentionem facit, non plurium. 3°. Quia varia est Ecclesiarum praxis, quam cùm non improbet Ecclesia universa, satìs innuit sibi verum videri Sacramentum Unctionis Extr. sive pluribus, sive unicâ perficiatur unctione (quanquam si nulla obstet necessitas, nusquam licet eas unctiones omittere, quæ sunt in usu Ecclesiæ in quâ quisque vivit.) 4°. Quia idem hìc dicendum de multiplici unctione, ac de triplici immersione in Baptismo quæ essentialis non est.

Quando contingit infirmum esse aliquo membro mutilatum, inungi debet pars membro amputato magis proxima. Ità Rituale Parif. *In cæcis autem*

aut surdis à nativitate, inquit, *non fiat unctio oculorum aut aurium, nec verba iis sensibus respondentia proferantur.*

§. II. *De formâ Sacramenti Extr. Unctionis.*

Aliquam esse hujus Sacramenti formam manifestè constat ex laudato sæpius textu S. Jacobi : *Orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* Unde contrariam nonnullorum sui temporis sententiam erroneam appellat S. Thomas, Suppl. q. 29. a. 7. *Quia*, inquit ibid. *omne Sacramentum efficit significando : significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cùm se ad multa habere possit, nisi per formam verborum; & ideo in omnibus Sacramentis novæ Legis, quæ efficiunt quod figurant, oportet esse res & verba.* Quæritur qualis olim fuerit, aut jam sit usurpanda forma Unctionis-Extremæ; an absoluta, an deprecatoria, an utraque simul. Qua de re

Dico 1°. aliquando modo absoluto & indicativo expressam fuisse formam Unctionis-Extremæ.

Referunt enim S. Thomas, S. Bonaventura, Paludanus, Ricardus, &c. formam Ambrosianam Mediolani suo tempore usu receptam, fuisse absolutam his nempe verbis : *Ungo te oleo sanctificato, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti; ut more militis uncti præparatus ad certamen, aëreas possis superare potestates.* Similis forma legitur in Codice Tiliano seu Sagiensi ; tum in Codice Remensi, tum & in Ritualibus Suessionensi, Catalaunensi, Ambianensi, *quorum editio*, aït P. Martene, L. 1. de antiq. Ecclesiæ Ritibus, c. 7. a. 3. *necdum ducentos attigit annos ;* tum in Sacramentali Venetorum approbato à Leone X. in quo hæc refertur forma, *Ungo te oleo sancto, ut hâc unctione protectus fortiter stare valeas adversùs varias catervas, in nomine Patris*, &c.

Dico 2°. formæ absolutæ admixtam aliquando fuisse deprecatoriam apud Latinos. Talis ista fuit quæ refertur in Libro Sacramentorum S. Gregorii apud

Menardum, pag. 252. *Inungo te de oleo sancto, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti: ut non lateat in te spiritus immundus; neque in membris, neque in medullis, neque in ullâ compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi altissimi & Spiritûs Sancti, quatenus per hanc sacrati olei unctionem, atque nostram deprecationem, virtute sanctæ Trinitatis medicatus, sive fotus, pristinam & immelioratam recipere merearis sanitatem: Per eundem, &c.* Hanc nihilominùs formam in exemplum formæ indicativæ assignat Menardus in notis ad hunc locum, pag. 332. *Olim*, inquit, *forma hujus Sacramenti fuit indicativa, uti hîc apparet, (quamvis hîc appelletur oratio, sed impropriè; verè etenim oratio non est) & clarè constat etiam ex Codicibus manuscriptis Ratoldi & Tiliano*, &c.

Dico 3°. apud Græcos semper, apud Latinos verò multis abhinc seculis, solam formam deprecatoriam Extr. Unctionis in usu fuisse & esse.

Arcudius loco anteà citato refert non aliam apud Græcos formam esse hujus Sacramenti, quàm deprecatoriam, quæ legitur in Officio Olei sancti, & incipit ab his verbis: *Pater sancte, animarum & corporum medice*, &c. Neophytus Rhodius in suâ Synopsi vernaculâ sic habet: *Forma Extr. Unctionis est oratio illa quam dicit Sacerdos cùm infirmum ungit.*

Eandem formam verbis deprecatoriis expressam multis abhinc seculis apud Latinos usurpari patet, 1°. ex Rituali Monastico simul & Ecclesiastico Gemeticensi, annorum 600. & suprà, in quo hæc extat forma: *Per istam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid peccasti per visum*, &c. Quam formam præscribunt omnes Rituales Libri qui quatuor abhinc seculis in usu sunt. 2°. Ex S. Thomâ & aliis nonnullis Scholasticis, qui seculo 13. usu tam constanti confirmatam videbant formam deprecatoriam, ut absolutam quasi insufficientem rejicerent. 3°. Eugenius IV. S. P. eandem refert in instructione Armenorum. 4°. Trid.

sess. 14. c. 1. ait formam hujus Sacramenti esse illa verba, *Per istam unctionem*, &c.

Q. an forma deprecatoria conveniens sit ac retinenda. R. affirm. Id enim probant adducta mox monumenta, præcipuè verò autoritas S. Jacobi: *Orent*, inquit, *super eum, ungentes eum oleo.* Etverò verba quibus illa forma coalescit, aptissimè exprimunt, tum Sacramentum (*per istam unctionem;*) tum divinam virtutem quæ in Sacramento operatur, (*& piissimam misericordiam;*) tum effectum Sacramenti, nempe remissionem peccatorum, (*Indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum.*).

Nec dicas per formam deprecatoriam non posse, ut oportet, exprimi certum Sacramenti effectum, quia oratio non semper est efficax. Nam 1°. oratio quidem extra Sacramentum non potest certum exprimère effectum; at id potest oratio, quæ forma est Sacramenti, cui voluit Christus vim certam suâ institutione conferre. 2°. Satis est ad efficaciam Sacramenti, quod ex se, & in actu primo, ut vocant, certum effectum producere valeat: fieri enim potest ut propter malam subjecti dispositionem, effectum actu non assequatur, quod per accidens est respectu ipsius Sacramenti.

Si quæras quænam verba in adducta forma sint omninò essentialia, respondebo ista duntaxat essentialia videri, *per istam unctionem indulgeat tibi Deus.* Quia per hæc exprimuntur actus, causa principalis, subjectum, & effectus. Actus quidem, *per istam unctionem:* causa principalis, *Deus*: subjectum, *tibi*: effectus, *indulgeat.* Misericordia Dei includitur in verbo *indulgeat*, sicut & quod significatur verbis istis, *quidquid peccasti*, nam Deus indulget peccatori. Caveat tamen Sacerdos nè omittat verba cetera quæ ad majorem expressionem referuntur.

Q. rursùs an forma indicativa quam diximus in usu olim fuisse, valida & legitima fuerit. Negat S. Thomas. At, cum pace tanti Doctoris, ipsi hac in parte *consentire non* possumus: verisimile quippe

non videtur eam in praxi toleratam fuisse Sacramenti formam, quæ nulla foret, & quâ consequenter positâ, Fideles verò Sacramento Extr. Unctionis privati fuissent. Atqui patet ex citatis anteà testimoniis in pluribus Ecclesiis formam absolutam & indicativam obtinuisse. Inde est quòd formam hanc pro invalida non habeant, nec Ricardus de Media Villa, qui duntaxat ait formam deprecativam esse conveniëntiorem ob textum S. Jacobi; nec S. Bonaventura, juxta quem *forma verbi non est necessaria ratione vocis exterioris, sed prout est expressiva verbi interioris*. Nec Durandus, qui utramque formam problematicè defendit.

Neque, ait Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii, p. 333. *hac doctrina adversatur Concilio Tridenti cum ait*, sess. 14. c. 1. *formam esse illa verba*, per istam unctionem, *&c. Nam Concilium deprecatoriam non ita astruit, ut rejiciat indicativum, quam olim in usu fuisse luce meridianâ clarius est; ut nec ità astruit illa verba*, per istam unctionem, *ut destruat formam Græcorum, quæ, licèt deprecatoria sit, ejusmodi verba non tamen agnoscit.*

In hâc opinione dicendum, validam olim fuisse formam Unctionis extremæ modo absoluto expressam, adeòque Christum institutione suâ hoc unum voluisse, ut forma hujus Sacramenti idonea foret ad exprimendum ejus effectum; Ecclesiæ verò permisisse ut determinaret modum, sive indicativum, sive deprecatorium, quo exprimi deberet illa forma. Verùm hæc, Deo dante, fusiùs aliquando expendam.

§. III. *De Autore Sacramenti Extr. Unctionis.*

Lutherani & Calvinistæ, qui Extr. Unctionem è numero Sacramentorum expungunt, docent consequenter eam à Christo fuisse institutam ad tempus, & ad unam corporis sanitatem.

Longè alia mens est Concilii Trident. ut patet ex Canonibus suprà citatis. Et verò, si ut probavimus, Extr. Unctio sit verum Sacramentum, necesse est

tam à Christo pro semper institutam fuisse. *Cùm*, ut benè Estius, *Apostolicam omnemque humanam potestatem excedat facultas instituendi Sacramenti; quia non potest homo promittere Deum, tali signo adhibito, gratiam daturum, nisi cognitâ priùs voluntate atque ordinatione divinâ.*

At quo tempore à Christo institutum sit Sacramentum istud, non una est omnium opinio. Magister, S. Bonaventura, & alii nonnulli existimant illud post Christi in cœlum Ascensionem ab Apostolis ex peculiari revelatione Spiritûs S. fuisse institutum. Alii institutum volunt Marci 6. cùm Apostoli acceperunt à Christo facultatem ungendi & sanandi infirmos. Ità Victor Antiochenus, Beda, Jonas Aurelianensis, &c. Alii denique, & quidem nostro judicio verisimiliùs, putant institutum post Resurrectionem Christi, cùm Apostolis concessit ligandi atque solvendi autoritatem. Cùm enim Extr. Unctio sit perfectio ac consummatio pœnitentiæ, eo ipso tempore videtur instituta, quo Sacramentum ipsum Pœnitentiæ. *Hi enim dies qui inter resurrectionem Domini Ascensionemque fluxerunt*, ait S. Leo, Serm. 1. de Ascensione, *non otioso transierunt decursu, sed magna in eis confirmata sunt Sacramenta, magna revelata mysteria.*

§. IV. *De Ministro Sacramenti Extr. Unctionis.*

Q. 1°. quis sit hujus Sacramenti Minister. R. ex verbis S. Jacobi, planum fieri Sacedotes seu Presbyteros esse hujus Sacramenti Ministros: *Infirmatur quis in vobis*, inquit, *inducat Presbyteros Ecclesiæ*, &c. Atqui eo loci Presbyterorum nomine non seniores è societate Christianâ intelligi debere, sicut placet Novatoribus, sed eos qui Ordinatione suâ ad Episcopalem seu Sacerdotalem gradum evecti sunt, series ipsa contextûs Apostolici evincit: 1°. enim non simpliciter Presbyteri dicuntur, sed Presbyteri Ecclesiæ: 2°. jubentur orare super infirmum: 3°. per eos unctio facienda præscribitur in nomine Do-

mini : 4°. denique per eorum ministerium remissio peccatorum obtinenda promittitur : quæ omnia rectè cadunt in Presbyteros dignitate, non autem in eos qui tantùm ob ætatem ità dicuntur. Aliàs Timothæus, licèt Episcopus, quia ætate junior, Unctionis hujus Minister esse non potuisset ; quod planè absurdum est.

Non aliam hìc esse nominis Presbyterorum interpretationem demonstrant, tum SS. Patres quotquot istum S. Jacobi textum exposuêre, tum usus constans ac perpetuus Ecclesiæ, quæ non ab aliis quàm à Sacerdotibus Sacramentum hoc administrari permisit. Unde & meritò Trid. sess. 14. can. 4. *Si quis dixerit Presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium Extr. Unctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

Ex dictis duo inferes, 1°. nomen Presbyterorum hìc ad solum Episcopum non contrahi, sed ad simplices extendi Sacerdotes ; 2°. non excludi Episcopos : quidquid enim potest simplex Sacerdos, potiori jure potest & Episcopus.

Dices : Innocentius I. Epist. ad Decentium, declarat posse à quibuslibet Laïcis ministrari Sacramentum Unctionis infirmorum. *Quod non est dubium*, inquit, *de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere ; qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto non solùm Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo.*

Respondent aliqui cum Jansenio Gandavensi, Innocentium non loqui de Ministro, sed de subjecto Extr. Unctionis ; ac verbum istud postremum, *inungendo*, passivè, non activè esse intelligendum, ità ut sensus S. Pontificis iste sit : unctionem illam non à solis Sacerdotibus percipi debere, sed ab omnibus Fidelibus christianis per ministerium Sacerdotum. Verùm aliis displicet hæc responsio, quia dubium

non moverat Decentius utrùm liceret singulis Christianis recipere unctionem, sed utrùm ipsimet uti possent oleo per Episcopum benedicto, seipsos eo inungendo in sua aut suorum necessitate. Unde

R. Innocentium permittere cuilibet Christiano ut in occurrente necessitate, tum se, tum alios hoc oleo ungere possit, piâ devotione affectus erga rem Episcopali benedictione consecratam, per quam speret medelam consequi; ità tamen ut nullum conficiat Sacramentum, sed sit tantùm materialiter, non formaliter Unctio infirmorum sacramentalis, quomodò solent Fideles uti aquâ benedictâ aliisque rebus consecratis; quomodò etiam oleo per Episcopum multos olim usos fuisse historiâ proditum est, ut constat de Machario apud Palladium Historiæ Lausiacæ, cap. 20. de Eutychio Constantinop. apud Eustachium in ejus vitâ: de Martio Abbate apud Gregorium Turon. in vitis Patrum, cap. 14. n. 2. Refert enim eum *quartanis tertianisve febribus infuso benedicti olei liquore* mederi solitum fuisse.

Q. 2°. an quilibet Sacerdos sit Minister idoneus hujus Sacramenti. R. affirm. si sermo sit de administratione validâ, quia ad validam hujus Sacramenti administrationem sufficit potestas Ordinis, nec requiritur potestas jurisdictionis. Si autem sermo sit de administratione licitâ, dicendum eos tantùm Sacerdotes esse Ministros legitimos, qui ordinariam vel delegatam habent jurisdictionem.

Si verò desit Sacerdos tali jurisdictione præditus, poterit in casu extremæ necessitatis Sacramentum hoc licitè à quovis alio, etiam Religioso, conferri; uti contra Navarrum docent Soto, Sylvius & alii plures; tum quia cùm Ecclesia prohibuit Religiosis sub pœna excommunicationis, nè in jura Parochorum involarent, voluit duntaxat temeritatem cohibere eorum qui, prætextu suorum privilegiorum, existimabant sibi licitum esse munia Parochorum exercere, quasi jure ordinario; non verò prohibere voluit *ut absente quolibet* alio Sacerdote, in casu

necessitatis possent infirmo jam morituro subvenire; tum quia S. Carolus in Concilio Mediolan. V. ità præscribit: *Si Parochus impeditus, aut aliàs in mora est, mortisque periculum instat, hoc Sacramentum Sacerdos alius administret.*

Q. 3°. quot necessarii sint Sacerdotes ad conferendam Unctionem infirmorum. R. eam apud Græcos à septem Sacerdotibus administrari, & apud Latinos à pluribus olim fuisse collatam, sed tamen ad id sufficere absolutè unum Sacerdotem. Ità S. Thomas L. 4. contra Gentes, c. 73. *Si*, inquit, *unus solus Presbyter adsit, intelligitur hoc Sacramentum perficere in virtute totius Ecclesiæ, cujus Minister existit, & cujus personam gerit.* Idem docent tum Alexander III. c. *Quæsivit*, *De verborum significatione*, ubi aït *quod Sacerdos, uno præsente Clerico, & etiam solus, potest infirmum ungere*; tum & diù antè Innocentius I. Ep. ad Decent. ubi declarat Episcopum esse Ministrum hujus Sacramenti, nec tamen exigit ut collegam advocet. Idem confirmant exempla quædam Sacramenti hujus, ut nunc, sic & olim ab uno duntaxat Presbytero vel Episcopo administrati.

Nec obstat quòd S. Jacobus numero plurali dicat, *inducat Presbyteros*: hæc enim verba idem sunt ac, *aliquem ex Presbyteris*: quomodò dicimur confiteri peccata Presbyteris, hoc est alicui Presbytero.

CAPUT TERTIUM.

De Subjecto Extremæ-Unctionis.

Quæres 1°. quibus sit administranda Extr. Unctio. R. ex textu S. Jacobi; *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros, & oratio fidei salvabit infirmum*, liquidò constare solis infirmis dandam esse Ext. Unctionem; & id persuasum semper habuit, & praxi suâ confirmavit Ecclesia Occidentalis.

Non ità Orientalis, quæ sanos inungit periodi-

ac infirmos, adeò ut, teste Arcudio, lib. de Extr. Unctione, c. ult. *modò non pudeat passim Græcorum Presbyteros hoc oleum instar Sacramenti ex imperitia bene valentibus administrare* : & hæc *consuetudo viget, non in aliquo Græciæ angulo, sed ubique passim, quam retinet hâc nostrâ ætate Ruscia universaque Moscovia.*

An autem illa unctio quâ sanos passim inungunt Græci, ab illis pro vero nostro habeatur Sacramento, non ità certum videtur. Affirmat Arcudius, qui idcircò contra hunc Sacramenti abusum vehementer insurgit : E contra negat Goarius, cui Unctio hæc licèt latiori sensu dicatur Sacramentum, mera videtur esse apud ipsos cæremonia. Et hæc opinio magis placet, 1°. quia docet Innocentius I. Latinos etiam oleo per Episcopum sanctificato usos fuisse ad morbos depellendos, nec tamen in ea unctione verum erat Sacramentum. 2°. quia Græci à Latinis fuissent hâc de causâ reprehensi, cùm Latinis semper persuasum fuerit solos infirmos, juxta mentem S. Jacobi, ac praxim Ecclesiæ, eâ unctione esse liniendos. Atqui nusquam reprehensi fuêre : namque Innocentius IV. in Epist. ad Tusculanum Episcopum, simpliciter non reprehendit Græcos quòd peccatores sanos inungerent; sed quòd in satisfactionem pœnitentiæ solam imperarent unctionem, qui certè abusus erat, & disciplinæ relaxatio manifesta.

Nec dicas in praxi Græcorum adesse materiam, formam, & Ministrum Sacramenti. Namque pariter in ritu quo hæreticos ad Ecclesiam redeuntes olim Græci recipiebant, aderat materia, forma, & Minister Confirmationis; nec tamen erat verum Sacramentum quod dicitur Confirmatio, quia nempè non erat eadem mens atque intentio, tum conferentium, tum percipientium eam exteriorem cæremoniam. Idem porrò dici debet in præsenti negotio.

Q. 2°. an administranda sit Extr. Unctio illis qui jamjam morituri sunt; an aliis etiam de quorum morte *timetur*, quanquam non ità proxima sit. R.

utriusque posse ac debere administrari : ac 1°. infirmis in exitu positis ; id enim demonstrat tum praxis Ecclesiæ continua, tum ipsa Extr. Unctionis, & Sacramenti exeuntium appellatio, tum autoritas Trident. sess. 14. can. 3. ubi *declaratur esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur.* Tum status ipse moribundi, qui majori indiget gratiæ auxilio, quo præmuniatur contra tentationes quæ tunc urgent vehementiùs : de quo vide Trident. in Præfatione de hoc Sacramento.

2°. Aliis pariter infirmis de quorum morte timetur, quanquam non ità proxima videatur, administrandam esse demonstret, 1°. Autoritas Concilii Florent. in Decreto, ubi ait *subjectum hujus Sacramenti esse infirmum de cujus morte timetur.* 2°. Praxis antiqua Ecclesiæ, quæ colligitur tùm ex eo quòd Unctio antè Viaticum, quod nonnisi mente integrâ suscipi debet, ministraretur, prout præscribitur in Rituali Parisiensi : tùm quòd unctio per septem dies repeteretur ; id quod erga desperatos & penè sensu carentes observari non potuisset : tum deniquè quòd aliqui in Ecclesia, sedentes vel genuflexi hoc Sacramentum suscepisse referantur. De quibus adi P. Martene, L. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus, c. 7. a. 2. 3°. Idipsum probant Statuta Conc. Rhemensis an. 1585.

Hinc Catechismus Concilii Trid. p. 2. de Sacramento Extr. Unctionis n. 18. asserit gravissimè peccare eos qui *illud tempus ægroti ungendi observare solent, cùm, jam omni salutis spe amissâ, vitâ & sensibus carere incipiat. Constat enim, ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam, plurimùm valere si ægrotus, cùm in eo adhuc integra mens & ratio viget, fidemque & religiosam animi voluntatem afferre potest, sacro oleo liniatur.* Hinc patet quàm impudens sit Calvini calumnia, dum scripsit, L. 4. Inst. c. 19. nos *non infirmos, sed semimortua cadavera* nostra *pinguedine inficere, cùm jam jam anima in primoribus labris laborat.*

Ex his inferes 1°. non esse expectandam ultimam vitæ periodum, quâ homo extremum agit spiritum, ut inungatur, sed præoccupandum esse istud tempus, cùm adhuc infirmus integris est sensibus. Rectè Synodus Lingonensis anno 1404. *Debent infirmi per omnes honestas vias induci ad recipiendum hoc Sacramentum; & debet eis dici, quòd si recusent vel differant recipere, ex eo quòd contemnant Sacramentum, peccant mortaliter; & licèt dicant quòd non faciant ex contemptu, debet tamen dubitari ne malignus spiritus in extremo decipiat. Dicendum etiam est eis quòd non debent dubitare quòd per receptionem hujus Sacramenti veniat mors; verùm potiùs veniet utraque sanitas mentis & corporis, si devotè & dignè recipiant.*

Inferes 2°. nec infirmis qui levi aliquâ laborant infirmitate, ex qua mors timeri probabiliter non possit, dandam esse Unct. Extremam: nec infantibus baptisatis, in quibus nullum est peccatum, quia Sacramentum hoc ad expungenda peccata destinatum est: *Si in peccatis fuerit, dimittentur ei.*

Inferes 3°. nec dandam iis qui cùm sano sint corpore, probabile vel certum vitæ periculum adeunt; v. g. qui prælium commissuri sunt, aut capite plectendi: quamvis enim illi omnes egeant præparatione ad mortem, non tamen pro illis, sed pro solis ægrotantibus institutum esse hoc Sacramentum, constat ex S. Jacobo, & docet Catechismus Rom. Ratio est, tum quia in illis infirmitas mentis non significatur infirmitate corporis, cùm tamen exhibeatur hoc Sacramentum tanquam medicina utriusque; tum quia institutio respicit id quod ordinarium est, nempè homines de morte periclitantes esse infirmos, non sanos.

Inferes 4°. adhibendam esse Unctionem amentibus, furiosis & arreptitiis, si dum sanâ mente erant, signa sinceræ ad Deum conversionis ostenderint, maximè si anteà Sacramentum exoptassent: si tamen ejusmodi homines nulla haberent lucida intervalla,

ne posset ipsis Unctio administrari sine evidenti periculo irreverentiæ, satius foret eo in casu illos non inungi, cùm Sacramentum hoc non sit absolutè necessarium ad salutem.

Inferes 5°. non esse denegandam iis Christianis qui subitâ vi morbi opressi omni sensu destituuntur, nec suum de peccatis dolorem, ac Sacramenti desiderium significare possunt; eorum quippè perspecta fides videtur non obscurum esse argumentum desiderii eorum; quod, si possent, demonstrarent.

Inferes denique eam Unctionem non esse denegandam senibus qui præ decrepitâ senectute, quamvis nullâ urgente infirmitate, in dies morituri creduntur; ipsa enim gravis & annosa senectus infirmitas est morti proxima. Ità Concilium Mediolan. IV. sub S. Carolo, tit. 6. part. 2. *Parochus*, inquit, *Ext. Unctionis Sacramentum sicut his ministrare debet, adultis scilicet periculosè ægrotantibus, propèque moribundis, senio confectis, etiam non ægrotis in diem morituris: ità istis nè ministret, nempè pueris rationis usu carentibus, mulieribus in partu laborantibus, bellum proficiscentibus, navigantibus, peregrinantibus, & iis qui mox ultimo supplicio mulctandi sunt.*

CAPUT QUARTUM.

De effectibus Unctionis Extremæ.

Effectus Unctionis Extremæ exponit Trident. sess. 14. can. 2. his verbis: *Res & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur:* Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, &c. *Res etenim hæc gratia est Spiritûs S. cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando;* quâ infirmus *sublevatus*, *& morbi in-*

commoda ac labores leviùs fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis faciliùs resistit; & sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.

Ex eo textu, liquet primarium & directum Sacramenti hujus effectum esse gratiam sanctificantem, in ordine ad fines aliquos ejusdem Sacramenti proprios, quos esse quatuor ex eodem textu colligimus; nempè remissionem peccatorum; abstersionem reliquiarum peccati; infirmi levamen contra tædium; torporem, & incommoda infirmitatis; denique sanitatis corporeæ restitutionem. De his sic generatim expressis consentiunt inter se Catholici; verùm in exponendo unoquoque effectu non nihil discrepant.

Q. itaque 1°. an Extr. Unctio peccata per se ac directè, an solùm per accidens remittat. R. Extr. Unctionem per se ac primariò, seu vi suæ institutionis, remittere peccata.

Prob. 1°. ex verbis S. Jacobi, *Si in peccatis fuerit, remittentur ei*; 2°. Ex Trid. mox citato: *Res hujus Sacramenti est gratia Spiritûs S. cujus unctio delicta, si qua sint adhuc expianda, abstergit*; 3°. ex forma ipsius Sacramenti, *Per istam Unctionem, ac piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum*, &c. 4°. ex SS. Patribus, qui unctionem infirmorum recensent inter Sacramenta quæ peccata dimittunt. At 1°. nomine peccatorum hìc intelligi debent peccata propriè dicta ratione culpæ, non verò tantùm ratione pœnæ, vel aliarum reliquiarum quæ ex peccato sequuntur, quia in usu Scripturæ, à quo sine causa gravi recedere non licèt, peccatorum nomine vera intelliguntur quoad culpam peccata, 2°. citata mox testimonia intelligi debent de dimissione non per accidens, sed quæ fit ex ipsa institutione hujus Sacramenti; aliàs frustra hunc effectum adscriberent Extr. Unctioni, cùm certum sit alia etiam Sacramenti, quæ vivorum dicuntur, per accidens remittere peccata.

Nec nocet quòd S. Jacobus conditionatè loquatur, *si in peccatis sit*; namque 1°. suprà observavimus particulam *si*, non semper significare conditionem rei incertæ, sed concessionem rei indubitatæ; 2°. cùm Sacramentum hoc destinatum sit ad delenda etiam peccata mortalia quæ superesse possunt, vel etiam non superesse, meritò dixit Apostolus, *si in peccatis sit*; innuens quòd si ullum sit in infirmo, cùm ungitur, peccatum mortale, tunc Unctio & gratiam auget, & venialia expungit, & reliquias abstergit peccati. Verùm hæc nihil ad praxim. Quid enim refert an per se vel per accidens justificetur homo, modò constet eum, si benè dispositus sit, justificari?

Q. 2°. an remissio peccati sit primarius effectus hujus Sacramenti. R. affirm. quia Sacramenta ad bonum spirituale primariò ac per se ordinantur.

Q. 3°. quænam peccata per se ac primariò dimittat nostrum Sacramentum; an venialia tantùm, an etiam mortalia. R. dissentire eâ de re Theologos. Estius, cum multis aliis Thomistis, sola venialia; contrà Bellarminus, Maldonatus & alii mortalia etiam peccata directè ac per se per Extr. Unctionem dimitti existimant; quæ postrema sententia verò magis proxima nobis videtur: tum quia indefinitè pronuntiat S. Jacobus, *Si in peccatis sit, remittentur ei;* & Trident. *Delicta, si quæ sint adhuc expienda, abstergit;* tum quia forma ipsa Sacramenti indefinitè quoque ait, *quidquid peccasti per visum*, &c. & aliundè SS. Patres, cùm de effectu hujus Sacramenti loquuntur, non distingunt inter se peccata venialia & mortalia. Porrò illa mortalia peccata in quæ vim suam exerit nostrum Sacramentum, ea sunt quæ interdum remanent post omnia alia Sacramenta. *Potest enim fieri*, ait Bellarm. hîc, c. 8. *ut quis post confessionem & communionem in peccatum mortale incidat, & ignoret se eo peccato teneri, unde non poterit illud novâ confessione expiare: potest etiam fieri ut confessionem & communionem non ritè peregerit,*

& hoc ipsum ignoret. Istæ igitur sunt veræ reliquiæ quæ hoc Sacramento tolluntur, nisi quis ponat obicem. Hinc S. Carolus Borromæus de Extr. Unctione sic loquitur : *Potest fieri uti ignorante eo qui commisit, vel non valente confiteri, peccatum mortale remaneat : in quo delendo ità hoc Sacramento juvatur, ut fieri possit eum per Sacramentum salvari, qui alioqui fuisset damnandus.*

Dices : ex communi sententiâ duo tantùm sunt Sacramenta mortuorum, quæ nempè mortuis per lethale peccatum vitam gratiæ restituunt, Baptismus scilicet & Pœnitentia. Ergo Extr. Unctio, utpotè Sacramentum vivorum, per accidens tantùm dimittit peccata mortalia, infundendo gratiam quæ cum illis compati non potest. R. in tribus maximè distingui Extr. Unct. ab aliis duobus *mortuorum* Sacramentis : 1°. quia Baptismus & Pœnitentia ex sua institutione ac ordinaria lege supponunt in subjecto peccatum mortale, sive originale, sive actuale ; est enim hæc necessaria horum Sacramentorum materia, circa quam occupatur eorum efficacia : at Extr. Unctio non supponit necessariò peccatum aliquod mortale. Unde S. Jacobus particulam conditionalem *si* adhibuit, ut innueret adhuc Sacramentum nostrum virtutem suam exercere, etsi nullum sit in homine cui datur, lethale peccatum ; 2°. Baptismus & Pœnitentia in hunc finem sunt à Christo instituta Sacramenta, ut illis homo sanus utatur in decursu vitæ suæ : at Extr. Unctio pro infirmis de quorum vitâ timetur, instituta fuit ; 3°. quia Baptismus & Pœnitentia non supponunt ante se alia Sacramenta, per quæ deleatur peccatum mortale, sive originale, sive actuale : at Extr. Unctio ea supponit antè se Sacramenta, atque in Pœnitentiæ duntaxat defectum venit, eaque reliqua peccata delet quæ per Pœnitentiam deleta non sunt.

At, inquies, Extr. Unctio datur post absolutionem sacramentalem. Ergo supponit peccata remissa ; non ea remittit. Resp. Si verè remissa sunt, ea non

remittit ; at si non sunt remissa, aut si post illa novum aliquod commissum est peccatum, Extr. Unctio vi suâ illud dimittit, si homo sit, ut oportet, contritus : quâ in contritione includitur semper votum peccata hæc, si cognoscerentur, subjiciendi Ecclesiæ clavibus.

Q. 4°. quisnam sit secundus Extremæ Unctionis effectus.

R. hunc ex Trident. in eo esse positum, ut abstergat reliquias peccati; hoc est, pœnam temporalem, pravas dispositiones ad peccatum, animi torporem, debilitatem ex originali vel actuali peccato provenientem, quâ fit ut homo non sit ità promptus ad meditanda cœlestia. Ceterum extremæ Unctionis gratia omnes illas peccati reliquias non ità abstergit, ut nullæ remaneant, cùm in hâc mortali vitâ fieri id non possit, sed saltèm hoc efficit Sacramenti gratia, *ut debilitate ac repressæ minus impediant ægrotum ab earum rerum cogitatione quæ ad ipsius salutem pertinent.*

Estius.

Q. 5°. quis tertius sit hujus Sacramenti effectus.

R. esse alleviationem animæ ægrotantis, ex qua magnam in se divinæ misericordiæ fiduciam concipiat, incommoda morbi leviùs ferat, in spem melioris vitæ quâdam internâ consolatione erigatur, & diaboli tentationibus faciliùs resistat. Ità colligitur ex citatis S. Jacobi & Trident. verbis.

Q. 6°. an sanitas corporis sit quoque effectus hujus Sacramenti, & an producatur ex opere operato, an verò ex opere operantis.

R. ad 1. affirm. *Et oratio fidei salvabit infirmum*, ait S. Jacobus. *Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur*, ait Trident. Quæ verba, *ubi saluti animæ expedierit*, ostendunt conditionatum esse istum effectum. Alii & aliam conditionem apponunt, *nisi tam gravis sit morbus, ut ordo naturalis, quem Deus invertere non tenetur, exigat talis infirmi mortem.* Quâ duplici conditione suppositâ, facilè intelligetur cur virtute Sacramenti hujus non semper convalescant infirmi.

Ad 2. Estius respondet Extr. Unctionem operari sanitatem corporis ex opere operantis; unde concludit respectu hujus effectûs sacram Unctionem non tam Sacramentum esse, quàm aliquid sacramentale, cujusmodi est aspersio aquæ benedictæ, &c. Alii respondent, quoties virtute Ext. Unctionis recuperatur sanitas, eam ex opere operato produci; ex quo tamen minimè sequitur sanitatem debere semper à Sacramento produci in homine qui cum debitâ dispositione illud percipit. Namque cùm effectus iste conditionatus sit, non absolutus; secundarius, non primarius, necesse non est ut semper sequatur ex Sacramento, etiam debitè recepto; sed satis est quòd ubi ponitur propter Sacramentum, vi illius, hoc est, ex opere operato ponatur. Quanquam verò contingat sæpius sanitatem restitui viâ naturali per remedia naturalia, non idcircò deprimenda virtus Sacramenti, quæ remedia ipsa naturalia ad felicem perducit exitum.

CAPUT QUINTUM.

De proprietatibus Extremæ-Unctionis.

PRoprietates Ext. Unctionis sunt necessitas ejus & iteratio.

Q. 1°. an & quomodò necessaria sit Ext. Unctio: an necessitate medii, aut præcepti divini, vel Ecclesiastici duntaxat.

R. 1°. Certum est Sacramentum istud non esse necessarium necessitate medii ad salutem. Ratio est, quia lege ordinariâ supponit gratiam justificantem jam infusam per Sacramentum Pœnitentiæ, cujus perfectio est ac consummatio.

R. 2°. Fideles, dum periculosa premit infirmitas, jure Divino & Ecclesiastico teneri Ext. Unctionem percipere.

Prob. 1. pars, 1°. ex S. Jabobi verbis, quæ sunt

fundamento ad merum consilium inflectuntur; cùm verba hæc, *inducat Presbyteros*, imperantis sint, non consulentis tantùm & adhortantis. 2°. Ex primario hujus Sacramenti effectu, qui maximè necessarius est in lucta illa extremâ quam infirmus à dœmone sustinendam habet; tum ex comparatione hujus Sacramenti cum Sacramento Confirmationis: sicut enim peccaret indubiè contra mandatum divinum, qui imminente gravi contra fidem persecutione, non curaret de percipiendâ Confirmatione, ità & ille qui in periculo vitæ constitutus, non confugeret ad Unctionem sacram, cujus vi præmuniri debet adversùs ultimos, sed graviores dæmonis impetus. 3°. Ex Trident. sess. 14. c. 3. ubi aït nullâ ratione audiendos esse qui docent Unctionem hanc *nec mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habere...... & à Fidelibus sine peccato contemni posse.* Supponit igitur Synodus, esse Dei mandatum de sacrâ Unctione percipiendâ, nec posse sine gravi peccato contemni, quod expresfsè definit Can. 3. ejusdem Sessionis. Porrò qui recusaret, vel non curaret percipere sacram Unctionem, si non animo, saltèm facto ipso censeretur negligere ac parvi facere effectum ad quem illa destinatur; quæ certè animi dispositio pessima est, ac verum involvit comtemptum. Unde Patres Concilii Coloniensis an. 1549. *Ecclesiasticâ sepulturâ eos privandos esse decernunt, qui infirmitatis suæ tempore Unctionem sacram respuerint, ac contempserint.*

Prob. 2. pars, tùm quia Ecclesia vult id omne à suis observari, quod præcepto divino necessarium est; tùm quia de facto summâ semper curâ commendavit istud Sacramentum, ut videre est in Origene, Chrisostom. Augustin. Innocentio I. Gregorio I. &c. quæ sollicitudo ad subsequentes ætates promanavit, ut patet ex Concilio Mediol. V. parte 1. ubi hæc: *Caveat Parochus, nè in eo Sacramento ministrando negligentiam, ullamve moræ culpam contrahat. Alioquin si ad illius ministrationem accersitus*

ire

lire neglexerit, rationem Deo reddet & pœnâ ab Episcopo graviter plectetur. Ad id autem officii sui intuitu, atque *etiam exemplo sanctissimi Episcopi Malachiæ accendatur, qui tam vehementi animi dolore ex eo affectus est, quod culpâ suâ mulier quædam, Sacramenti hujus gratiâ fraudata, decesserit, ut totam noctem orando, gemendo, lacrymando consumpserit, lacrymarumque vi, quasi maximo imbre, pro oleo sancto, quod non ministravit mortuam perfuderit. Manè autem exaudivit Dominus sanctum suum: ità ut illa è morte tanquam à somno excitata, è lecto se se erigens, Sacramentum hoc ab eo acceperit, ac deinceps à morbo convaluerit.* Idem Ecclesiæ mandatum probant omnes Rituales Libri, in quibus ritus administrandi hoc Sacramentum præscribitur.

Q. 2°. an Ext. Unctio sæpiùs ab eodem homine percipi possit. R. affirm. prout seculo 12. adversùs Gofridum Vindocinensem, & Yvonem Carnot. tuiti sunt Petrus Cluniacensis, Petrus Lombardus, Hugo Victor. Ratio est 1°. quia unctio hæc olim in eodem etiam morbo per septem dies repetebatur, ut videre est apud Menardum & P. Martene; 2°. quia licet jam à multis seculis eadem unctio semel tantùm in eâdem infirmitate ministretur; moris tamen est, ut juxtà Trident. sess. 14. c. 3. *Infirmi, si post eam susceptam convaluerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari possint, cùm in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Confirm. quia, ait S. Thomas, Lib. 4. contrà Gentes, cap. 73. *Hujus Sacramenti inunctio, ordinatur ad sanandum. Medicina autem sanativa toties iterari debet, quoties infirmitas iteratur.*

Q. 3°. quæ dispositiones requirantur in eo qui sacram percipit Unctionem.

R. requiri 1°. præviam pœnitentiam & absolutionem sacramentalem; 2°. Si quis peccati mortalis sibi conscius est, quod confiteri nequeat, debet de illo contritionem habere, cùm voto illud confitendi, ubi facultas fuerit; 3°. S. Thomas in Supp. q. 32. art. 4. requirit actualem devotionem, unde

denda est Unctio cùm infirmus est adhuc integris sensibus; aut saltèm ea requiritur devotio, quæ præcesserit, nec fuerit revocata, priusquam infirmus ille ratione fuerit destitutus.

Circa cæremonias quæ debent observari in administratione hujus Sacramenti, consulere quisque debet Librum Ritualem Ecclesiæ, cui addictus est, & summâ Religione exequi quidquid in eo præscribitur.

DE SACRAMENTO *ORDINIS*.

SEX Capitibus totam de Ordinis Sacramento disputationem concludemus. Primum erit de existentiâ Ordinis. II. De ejus essentiâ. III. De ejusdem causis, id est de materiâ, formâ, autore, ministro & subjecto Ordinis; ubi de dispositionibus requisitis, ut quis legitimè ordinetur. IV. De effectibus Ordinis, gratiâ scilicet & caractere; ubi de iteratione Ordinationis. V. De variis Ordinis speciebus. VI. De iis quæ sacris Ordinationibus annexa sunt; utì potissimùm de cœlibatu majorum Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

De existentiâ Ordinis.

ORdo latissimo sensu, juxtà August. L. 19. de Civit. c. 13. est *parium dispariumque rerum sua cuique loca distribuens dispositio.*

Propriè ac usu Ecclesiastico nomen Ordinis apud nos significat, 1°. Ecclesiasticam hierarchiam in qua varii sunt gradus alii aliis superiores, destinati

ad celebrandum Sacramentum Eucharistiæ; aut ejus celebrationem ex officio inserviendum. 2°. Et quidem propriè ad præsens institutum, Ordo significat specialem ritum quo potestas confertur ad consecrandum Corpus Christi, vel inserviendi ministro consecranti; quo sensu aptiùs dicitur Ordinationis, quàm Ordinis Sacramentum; quia in actione transeunte ordinantis positum est, non in re permanente.

Græci Ordinationem appellant χειροτονίαν, id est manûs extensionem & porrectionem: quia olim Ministri Ecclesiæ eligebantur per manûs extensionem, quæ signum erat suffragii; & etiam per manûs impositionem consecrabantur.

Ordo definitur, *Sacramentum novæ Legis à Christo institutum, quo specialis quædam ac spiritualis potestas traditur, & gratia confertur ad sacrum Corpus Christi consecrandum, & debitè obeunda munia Ecclesiastica.* Verba hæc: *Sacramentum novæ Legis à Christo institutum*, tenent locum generis. Isthæc verò, *quo specialis potestas traditur*, &c. discrimen Ordinis ab aliis Sacramentis designant. Hæc demum, *quo gratia confertur ad sacrum Christi Corpus consecrandum*, &c. exhibent effectum, & finem sacræ Ordinationis; quilibet enim Ordo suo modo ac gradu refertur, tanquam ad præcipuum finem ad Euchcaristiæ consecrationem.

Jam expendendum an admitti debeat Ordo hierarchicus, seu sacra hierarchia, hoc est, status quidam Ministrorum Ecclesiasticorum à statu populari seu Laïcorum distinctus. Negârunt Wiclefus, Lutherus & Calvinus, qui nullam agnoscunt Laïcorum & Clericorum institutione divinâ distinctionem, sed Christianos omnes ex seipsis, & quantùm ad radicalem autoritatem Sacerdotes esse, ac Evangelii Ministros contendunt: quanquam fateantur exercitium potestatis hujus, quæ omnibus communis est, Ecclesiasticâ lege ad eos solos pertinere, qui à *populo seliguntur* ac deputantur. Fundamen-

tum hujus erroris istud est, omnem scilicet jurisdictionis Ecclesiasticæ autoritatem, toti Ecclesiæ seu societati Fidelium, quæ Laïcos etiam complectitur, in communi concessum fuisse, quam Pastores nonnisi de consensu populi, tanquam Vicarii ab ipso delegati, exercere possunt. Ad hanc doctrinam plenis velis accedit Quenellus Propositione 90. ubi ait, Ecclesiam potestatem habere excommunicandi; per primos Pastores exercendam de concensu saltèm præsumpto totius corporis, id est, ipsius etiam populi qui ad corpus Ecclesiæ pertinet. Eandem sententiam non obscurè amplectitur Richerius Tract. de Ecclesiâ & civili potestate. Quantùm doctrina hæc noxia sit, non tantùm spirituali Pastorem Ecclesiæ, sed temporali Principum autoritati, satis intelligitur. Sit

CONCLUSIO. Existit sacra hierarchia, in qua varii divinâ institutione deputantur ministri ad Sacra obeunda, & dispensanda Fidelibus Sacramenta; eaque à Laïcorum statu omninò distincta est.

Prob. ex Scripturis. Et quidem 1°. in veteri Lege sola Tribus Levi à Deo electa fuit ut munia sacerdotalia exerceret, aliis omninò exclusis. Quapropter Ozias leprâ percussus est, Dathan & Abiron vivi terræ hiatu absorpti, quòd cùm essent ex alienâ Tribu, rebus Religionis tractandis se se immiscere voluerint. Ergo Sacerdotium tunc temporis speciali familiæ addictum erat, & à reliquorum Judæorum statu omninò distinctum. Atqui Sacerdotium novæ Legis veteri infinitè præstantius debuit à fortiori à populari statu distingui.

2°. Christus singulari ratione Apostolos ac Discipulos elegit, ac Ministros Evangelii inauguravit, per insufflationem & traditionem Spiritûs Sancti: *Accipite Spiritum S. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, Joan. 20. *& per impositionem manuum*, 2. Timoth. 1. Atqui singularis ille ritus ordinandi ministros, specialem denotat statum à communi plebis statu prorsus segregatum.

3°. Ipsi Apostoli se Dei ministros, positos à Spi-

ritu S. ad regendam Ecclesiam declarant. 2. Cor. 3. *Idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti.* Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu*, &c. Sed qui à Christo eliguntur in Ministros; qui assumuntur in Pontifices ut assumptus est ipse Christus, ii certè non ab hominibus, sed à solo Deo deputantur.

Prob. 2°. ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi, quâ constat 1°. Clericorum ordinem semper segregatum fuisse à conditione Laïcorum; 2°. Inter ipsos Clericos subordinationem agnitam fuisse, nempe Rom. Pontificis, tanquam visibilis Capitis Ecclesiæ, supra alios Episcopos; Episcoporum supra alios Sacerdotes; Sacerdotum supra Diaconos; eorumque singularia fuisse ac distincta Officia. Et id pluries impensè commendat vir Apostolicus S. Ignatius Martyr, maximè verò in Epist. ad Trallianos: *Necessarium est*, inquit *ut sine Episcopo nihil agatis, sed & Presbyteris subditi sitis, ut Apostoli Jesu Christi.*

Prob. 3°. ex Trid. sess. c. 2. *Si quis dixerit; præter Sacerdotium, non esse in Ecclesiâ Catholicâ, alios Ordines, majores & minores, per quos, velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.* Et can. 6. *Si quis dixerit, in Ecclesiâ Catholicâ non esse hierarchiam divinâ ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.*

Objectiones petitas ex his I. Petri 2. verbis: *Vos.... Regale Sacerdotium*; & ex Tertulliano, solvimus in Tract. de Eucharist. part. 1. c. 5.

CAPUT SECUNDUM.

De essentiâ Ordinis.

NEgant Lutherani & Calvinistæ Ordinem esse Sacramentum : affirmant omnes Orthodoxi. Sit CONCLUSIO. Ordo seu Ordinatio verum est novæ Legis Sacramentum.

Prob. Tria necessaria sunt ad verum Sacramentum ; 1°. Signum exterius ac sensibile ; 2°. Promissio gratiæ ipsi annexa ; 3°. Divina institutio, seu Dei mandatum. Atqui tria hæc in sacrâ Ministrorum Ordinatione occurrunt. 1°. Signum sensibile, in manuum impositione tanquam materiâ, & oratione tanquam formâ ; ut patet ex Act. 13. ubi de Ordinatione Pauli & Barnabæ dicitur : *Tunc jejunantes & orantes, imponentesque manus dimisserunt illos.*

2°. Huic manuum impositioni & orationi annexam esse gratiam declarat Apostolus 2. ad Tim. 1. v. 6. *Admoneo te ut ressuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Et verò cùm Christus Joan. 20. Apostolis potestatem concessit dimittendi peccata, his usus est verbis, *Accipite Spiritum S. &c.* Porrò Spiritûs S. nomine hîc sanctificans gratia intelligitur.

3°. Mandatum, seu institutionem Christi habemus Act. 13. ubi *Spiritus S. jussit sibi segregari Paulum & Barnabam in opus ministerii.* Quod & semper fecit Ecclesia.

Reponunt Novatores 1°. Manûs impositionem fuisse frequentem apud Judæos ritum, quo ad alios longè fines quàm ad perficienda Sacramenta, utebantur. Christus ipse manus imponebat super ægros ad sanitatem corporis eis restituendam, Marci 16. 18. R. hoc unum inde sequi, non omnem manûs impositionem semper fuisse verè Sacramentalem ;

ſed nullam talem fuiſſe, qui ſanus inde inferat, cùm ipſi annexam videamus, locis mox citatis, gratiæ promiſſionem? Perinde eſt ac ſi quis diceret: Judæi frequenter lavabant ſe ac baptiſabant, qui baptiſmus Sacramentum non erat: Ergo nec verum Sacramentum fuit Baptiſmus à Chriſto inſtitutus. Quàm diſtorta conſecutio!

Reponunt 2°. iidem, gratiam quæ manuum impoſitioni annexa legitur, ad eam ſpeciem referri debere, quæ gratis data vocitatur; hoc eſt, ad dona miraculorum, linguarum prophetiæ, &c. Probant quia cap. 4. I. ad Timotheum Apoſtolus ait, gratiam illam datam fuiſſe per *prophetiam*; id eſt, omninò ad utilitatem aliorum. R. vanam eſſe iſtam Novatorum evaſionem: exponit enim ibid. Apoſtolus quæ gratiæ ſpecies Timotheo data fuerit per manuum impoſitionem. *Non*, inquit, *dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, dilectionis & ſobrietatis*. Quæ gratia verè interna eſt, data in ſanctificationem ejus qui debitè ordinatur. Iſtud verò *per prophetiam*, ſignificat vel donum prophetiæ ſimul Timotheo conceſſum fuiſſe cum gratiâ ſanctificante, vel ſenſum hunc habet: Noli negligere gratiam quæ data eſt tibi, cùm te ordinavi Epiſcopum *ſecundùm præcedentes prophetias*, ut ait ibid. c. 1. v. 18. hoc eſt, juxtà revelationem mihi à Deo factam, ut te in Epiſcopum conſecrarem.

Prob. 2°. Concluſio ex perpetuâ Eccleſiæ traditione, quâ conſtat Ordinationem pro vero Sacramento ſemper habitam fuiſſe. In re tam certâ duo proferemus ex SS. PP. teſtimonia. S. Ambroſius, vel quivis alius, Lib. de dignitate Sacerdotali, c. 5. *Quis dat epiſcopalem gratiam? Deus an homo? Reſpondes ſine dubio, Deus: ſed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manum, Deus largitur gratiam: Sacerdos imponit ſupplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dexterâ: Epiſcopus initiat ordinem, Deus tribuit dignitatem.* S. Auguſt. L. 2. contra Parmen. c. 13. loquens de Baptiſmate & Ordine: Utrumque

Sacramentum est, quod nemo dubitat.... neutri Sacramento injuria facienda est. Hîc Ordo non minùs Sacramentum quàm Baptismus.

Hanc Ecclesiæ Traditionem confirmavit Trid. sess. 23. can. 3. *Si quis dixerit Ordinem, sive sacram Ordinationem, non esse verè & propriè Sacramentum à Christo, aut esse tantùm ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei & Sacramentorum, anathema sit.* Doctrinam hanc c. 3. ejusd. sess. exponit Concilium.

CAPUT TERTIUM.

De causis Ordinationis.

DICEMUS 1°. de materiâ & formâ, 2°. de autore & Ministro, 3°. de subjecto Ordinis.

Circà primum maximè controvertitur de manûs impositione & porrectione instrumentorum, tanquam materiâ; & oratione tanquam formâ. Ex Theologis alii solam manûs impositionem & orationem assignant pro materiâ & formâ essentiali Ordinationis; instrumentorum verò porrectionem cum verbis adjunctis aiunt esse materiam & formam duntaxat accidentalem aut integralem, ad majorem scilicet potestatis concessæ significationem. Alii solam instrumentorum porrectionem cum verbis adjunctis, ipsam verò manûs impositionem aut non distingunt à porrectione instrumentorum quæ manu porriguntur, aut non essentialem, sed accidentalem duntaxat esse affirmant. Alii denique tum manûs impositionem cum oratione, tum porrectionem instrumentorum cum verbis adjunctis, tanquam partes essentiales Ordinis admittunt. Sit

CONCLUSIO I. Materia essentialis Sacramenti Ordinis est manûs impositio, forma verò oratio.

Prob. Ea materia essentialis est Ordinis Sacramento cujus expressam mentionem facit Scriptura, quam Ecclesia tum Græca, tum Latina usu nusquam inter-

rupto usurpavit in sacris Ordinationibus : atqui, &c. Act. 6. sic refertur Ordinatio septem Diaconorum : *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus.* Et cap. 13. de Ordinatione Pauli & Barnabæ : *Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos.* Apostolus ipse 1. Timoth. 4. *Noli*, ait, *negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.*

Prob. 2°. ex universæ Ecclesiæ usu, Conciliis, SS. Patribus, omnium fermè Ritualium Libris confirmato. Plura eam in rem testimonia congeri possent : unum hîc sufficiet ex Conc. IV. Carthag. an. 398. à quo omnium disertissimè declaratur ritus inaugurandi Ecclesiæ ministros. Cap. 2. *Episcopus*, inquit, *cùm ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem super caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant.* Caput de Ordinatione Presbyteri sic statuit : *Presbyter cùm ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri qui præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant.* Cap. 4. de Ordinatione Diaconi hæc habet : *Diaconus cùm ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat.* In his Ordinationibus sola usurpatur manûs impositio. Cap. verò 5. solus Subdiaconus, quia manûs impositionem non habet, per instrumenta ordinatur. *Subdiaconus cùm ordinatur, quia manûs impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam & calicem vacuum,* &c. Atqui in his textibus illud discrimen statuitur inter sacras Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum Ordinationes, & Ordinationem Subdiaconorum, quòd isti per instrumenta, alii verò per impositionem manuum inaugurarentur : Ergo judicio Patrum Cartag. manuum impositio essentialis est materia sacrarum Ordinationum. Accedit & *Trid. sess. 14. c. 3.* ubi ait *Episcopos aut* Sacerdotes

rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterii, Ministros esse Sacramenti Extr. Unctionis.

Obj. 1°. in Decreto Eugenii IV. pro Armenis, nulla prorsus fit mentio impositionis manuum, sed unius traditionis instrumentorum, ubi materia Ordinis præscribitur. R. mentem Eugenii non fuisse, essentialem, quæ Armenis nota erat, Ordinationis materiam referre, sed eam duntaxat, quæ expressiùs finem & effectum Ordinationis explicat, qualis est porrectio instrumentorum, & de qua utpotè sibi ignotâ potissimùm informandi erant Armeni, qui Rom. Ecclesiæ uniri postulabant, quos idcircò ad Pontificale Romanum Eugenius remittit, in quo expressa mentio fit impositionis manuum in sacris Ordinationibus perficiendis.

Obj. 2°. Innocentius III. cap. *Pastoralis*, Extrav. *De Sacramentis non iterandis* : & Greg. IX. ibidem cap. *Presbyter*, asserunt *iterandam non esse Ordinationem factam sine manûs impositione, sed supplendum esse, quod omissum fuit.* Addit Gregorius IX. *impositionem manuum esse ritum ab Apostolis introductum.* R. cum Bellarmino hìc cap. 9. ea Sanctorum Pontificum Decreta nostræ sententiæ favere potiùs, quàm nocere. *Quòd enim*, inquit, *nolint repeti cœremonias ritè peractas, & tamen suppleri quod est omissum, indicat, eas cœremonias posse dividi, & dari diverso tempore, & efficaces esse quocumque tempore dentur. Quòd autem Gregorius dicit, manûs impositionem esse ritum ab Apostolis introductum, non sic debet accipi, quasi Apostoli hunc instituerint, sed quia ipsi primi cæperunt illum usurpare in Ordinationibus.* Dici etiam possit cum Hallerio, Innocentii ac Gregorii mentem esse, ut in Sacramentis, cùm essentialia omissa sunt, accidentales cæremoniæ ritè adhibitæ non iterentur; cùm verò accidentalia omissa sunt, essentiales ritus non repetantur. Et ità si cui, dum ordinaretur, instrumenta tradita sunt, manus autem imposita non fuerit, non esse necesse, ut de novo instrumenta ipsi porrigantur, sed tantùm ut manus ei imponâ-

tur. Addit eo in casu cum manûs impositione simul repetendam formam, quæ illam comitari debet, nè longiori intervallo temporis dissita à materia, nullum redderet Sacramentum.

Obj. 3°. Pontificale Rom. eos qui manûs impositionem suscepêre *Ordinandos* vocat; post instrumenta autem porrecta, *Ordinatos*; ergo non censentur illi Ordinati per solam manûs impositionem. R. sive porrectio instrumentorum pro essentiali habeatur, sive pro accidentali aut integrali; meritò Ordinatos non appellari eos, quibus hæc instrumenta porrecta non fuerunt, quia ritus omnes ab Ecclesia præscripti necessariò sunt observandi.

CONCL. II. Instrumentorum traditio seu porrectio cum verbis adjunctis animo retinenda est.

Prob. Ille ritus sedulò retineri debet, quo Ecclesia Latina à septingentis ad minùs annis utitur, quem Ordo Romanus, omnes ferè Rituales Libri, ac Instructio Eugenii IV. præscribunt; qui denique apertiùs exprimit uniuscujusque Ordinis finem & effectum. Atqui traditio, &c.

An autem ritus ille sit essentialis non ità constat. Negant plures. 1°. Quia ea materia non est essentialis, sed integrans duntaxat, ad clariorem acceptæ potestatis declarationem; cujus neque Scriptura meminit, nec ullus in Ecclesia Latina usus deprehenditur per decem priora secula; quâ etiamnum caret Ecclesia Græca: unde ex duobus unum sequitur, aut nullas fuisse apud Latinos per decem secula, & etiamnum esse apud Græcos Ordinationes, defectu traditionis instrumentorum, aut illam traditionem ad essentiam Ordinis non pertinere; 2°. Manûs impositio & oratio in Scripturis memorata, signum est exterius sufficiens ad Sacramentum perficiendum. Nihil ergo tanquam essentiale ulteriùs addendam est. 3°. Partes Sacramentorum essentiales debent esse fixæ & immutabiles. Unde Synod. Trid. sess. 21. c. 2. docet *hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione*, salvâ illorum

substantia, ea statueret, vel mutaret quæ magis expedire judicaret. Atqui si traditio instrumentorum haberetur pro parte essentialis Ordinationis, materia hujus Sacramenti nec constans fuisset, nec immutabilis, cùm per decem priora Ecclesiæ secula in usu apud nos non fuerit, nec etiam hodie in usu sit apud Græcos.

Hæc tamen quoad Græcos ipsos difficultate non carent, ut aliquando videbimus. Interim nè quis anxius sit circà veritatem collatæ Ordinationis, necesse est ut in praxi ea omnia sedulò observentur, quæ præscribit Ecclesiæ usus; & si quid omissum fuerit, cautè suppleatur.

§. I. *De autore & Ministro Ordinis.*

Certum est ex alibi dictis omnia novæ Legis Sacramenta à Christo instituta fuisse. Rectè igitur Trid. sess. 23. can. 3. *Si quis dixerit Ordinem, seu sacram Ordinationem, non esse verè ac propriè dictum Sacramentum à Christo Domino institutum, anathema sit.* Et verò Christus per semetipsum Apostolis suis, eorumque successoribus, Episcopis, potestatem & gratiam Ordinis concessit; cùm Luc. 22. in ultima Cœna post sumptam Eucharistiam, dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*; sic eos Sacerdotes instituens, ut docet Trid. sess. 22. c. 1. & Joan. 20. v. 23. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* His ergo quæ aperta sunt, omissis, videndum quis sit Ordinis Minister.

Duplex porrò distinguitur sacræ Ordinationis minister, unus ordinarius ex officio, & ex institutione Christi, qualis est solus Episcopus; alter extraordinarius, ex delegatione seu commissione, qualis est simplex Sacerdos. Cùm autem inter Ordines Ecclesiasticos alii sint sacri, superiores & hierarchici, Episcopatus scilicet, Presbyteratus, & Diaconatus; alii verò inferiores, nec sacri, nec hierarchici; quæritur quis ordinarius sit sacrorum Ordinum minister; an solus Episcopus; an ex dispensatione simplex

Sacerdos extraordinarius minister esse possit, si non superiorum, saltèm inferiorum Ordinum.

Novatores, ut anteà monui, totam Ordinationis potestatem in communitate, tanquam in fonte residere docent, Ministris verò tanquam delegatis, solum externum ministerii exercitium conferunt. Contrà Catholici communi suffragio docent solos Episcopos ministros esse ordinarios sacrarum Ordinationum, non modò quoad exercitium, sed etiam quoad internam potestatem, quæ per consecrationem ipsis confertur. At inter se disputant an simplex Sacerdos possit ex delegatione minores Ordines conferre. Sit

CONCLUSIO I. Soli Episcopi jure divino sunt ministri sacrarum Ordinationum.

Prob. 1°. quia non alii, quàm Episcopi, sacros Ecclesiæ ministros ordinasse referuntur in Scripturis: Ii soli septem Diaconis manus imposuerunt, Act. 6. soli Paulus & Barnabas per singulas Ecclesias Presbyteros constituunt, ibid. 14. v. 22. solus Paulus Timotheum ordinavit, 2. ad ipsum Epist. 1. v. 6. &c. c. 4. v. 12. prioris ad eundem epist. *Noli*, ait, *negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.* Nomine verò *Presbyterii*, Interpretes, præsertim Græci, intelligunt cœtum Episcoporum. *Non de Presbyteris*, ait S. Chrisost. *hic loquitur, sed de Episcopis : neque enim profectò Presbyteri ipsum* (Timotheum) *ordinaverant.*

Prob. 2°. ex Traditione. 1°. enim Synodus Alex. an 319. purgans Athanasium à crimine confracti apud Ischyram Calicis, probat Ischiram illum nunquam Presbyterum fuisse, utpotè qui à Collutho, non Episcopo, sed simplici Sacerdote ordinatus fuerat. Atqui hæc S. Synodi probatio demonstrat solos Episcopos Ordinationis Ministros esse. 2°. S. Epiphanius hæresi 75. Aërium velut hæreticum refellit, eò quòd Presbyteros Episcopis in potestate ordinandi coæquaret. 3°. S. Hieronymus Epist. 101. *Quid facit exceptâ Ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Agnoscit ergo istud Episcoporum

singulare privilegium esse ut sacras Ordinationes perficiant. Denique Trid. sess. 23. can. 7. sic pronuntiat : *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem; anathema sit.*

Obj. 1°. Apostolus I. ad Timoth. 4. *Noli*, ait *negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii;* Ergo Presbyteri simul cum Episcopis manum imponebant, & alios consecrabant Presbyteros, imò & Episcopos : quod & praxis hodierna demonstrat. R. nomen *Presbyterii* ab Apostolo citato loco usurpari pro consessu Episcoporum: manûs autem impositio quæ fit à Presbyteris cùm ordinantur Presbyteri, sacramentalis non est, sed tantùm cæremonialis, ad fraternitatem cum Presbyteris de novo consecratis demonstrandam.

Obj. 2°. Concilium Nicænum I. in Epist. ad Ecclesiam Alexandrinam, statuit ut iis qui à Meletio fuerant ordinati, sed ejus schismati non adhæserant, potestas concederetur, *ordinandi*, *& eos, qui Clero digni fuerint, nominandi.* Ergo simplicibus Presbyteris inerat potestas ordinandi. R. potestatem illam *ordinandi* in hoc uno positam fuisse, ut Clericis hujusmodi licitum foret, non quidem consecrare ministros Ecclesiæ, sed suo suffragio confirmare electionem ministrorum factam à populo, etiam non expectatâ ceterorum de Clero approbatione; quo jure privantur alii Clerici, qui Meletiano schismati adhæserant.

Obj. 3°. Synodus Ancyrana can. 13. ait Chorepiscopis non licere Presbyteros & Diaconos ordinare, sed nec Presbyteris civitatis sine mandato Episcopi. Ergo, saltèm de licentia Episcopi, Presbyteri civitatis poterant Presbyteros & Diaconos ordinare. R. versionem hujus Canonis mendosam esse, imo & mendosum fortè Canonem, qui sic legendus est, *sed nec Presbyteris civitatis sine Litteris Episcopi, in unâquaque Parochiâ aliquid agere.* Quæ interpretatio

consentanea est veteri disciplinæ, quâ cautum erat nè Presbyteri Episcopo præsente, nisi juberet, ministerium suum exercerent.

CONCLUSIO II. Simplex Sacerdos, ex S. Pontificis vel Ecclesiæ dispensatione, potest conferre Tonsuram, minores Ordines & Subdiaconatum: non autem alios Ordines.

Prob. 1. pars, 1°. quia minores Ordines & Subdiaconatus institutionis sunt Ecclesiasticæ, ut infrà dicetur. Ergo pro jure suo potest Ecclesia simplici Presbytero permittere, ut Ordines illos minores cum Subdiaconatu administret. 2°. quia in Synodo Generali VII. concessum est Abbatibus, dummodò Presbyteris, & ab Episcopo per manûs impositionem benedictis, ut Lectores in suo duntaxat Monasterio constituant: quod privilegium confirmat Synodus Trid. sess. 23. de reform. cap. 10.

Prob. 2. pars; quia non alios sacrarum Ordinationum ministros assignant Scriptura & Traditio, quàm Episcopos specialiter ex institutione divinâ ad hoc ministerium destinatos: sed quæ sunt institutionis divinæ, & pendent à speciali charactere, iis solis communicari possunt, quos divina voluntas in Scripturis expresse assignat, & qui tali charactere seu potestate instructi sunt. Etverò si Christus Ecclesiæ potestatem reliquisset dispensandi cum simplici Presbytero, ut alios Presbyteros creare posset, otiosa per tot secula mansura non fuisset; præsertim cùm occasiones hâc potestate utendi millies olim sese obtulerint, cùm Episcopi laterent in cryptis, quærerentur ad necem, & vetarentur Episcopo ordinare, ut iis sublatis tota Ecclesia (si fieri posset) deficeret: Atqui tamen toto illo calamitoso tempore non legimus concessam Presbyteris facultatem alios Presbyteros ordinandi.

Obj. 1°. Eugenius IV. in Decreto Armeno, ait Episcopum ministrum esse ordinarium Sacramenti Ordinis: *Atqui hæc innuunt* simplicem Presbyterum *esse posse ministrum* extraordinarium; sicut cùm in

eodem decreto asserit, ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum, censetur existimasse simplicem Sacerdotem ex delegatione posse ejusdem Sacramenti ministrum esse extraordinarium. R. neg. min. Ideò enim Eugenius asserit Episcopum esse ministrum *ordinarium* Ordinis, quia cùm ibidem Subdiaconatûs expressam, minorum verò Ordinum mentionem saltèm implicitam fecisset, nisi vocem hanc *ordinarium*, loquens de Ordinis ministro, usurpasset, visus fuisset negare simplices Sacerdotes posse ex delegatione conferre minores Ordines & Subdiaconatum, quod quidem inter Theologos controversum esse sciebat S. Pontifex: atque nè ulli parti præjudicium inferret, Episcopum dixit *ordinarium* Ordinis ministrum, relictâ libertate sentiendi, simplices Presbyterós delegari posse ut sint ministri extraordinarii, non quidem sacrorum Ordinum, sed minorum, & Subdiaconatûs. Dispar autem hìc ratio est ministri Confirmationis & Ordinis in mente Eugenii, in eo quòd noverat S. P. extare quædam exempla Confirmationis à simplicibus Presbyteris ex privilegio collatæ: quapropter cùm dixit Episcopum esse illius ordinarium ministrum, supponere videtur simplices Sacerdotes assumi posse ut sint ministri extraordinarii; at nulla ipsi suppetebant exempla sacrarum Ordinationum, quia simplex Sacerdos contulisset.

Obj. 2°. Innocentius VIII. an 1489. Abbati Cisterciensi facultatem dedit suis Monachis conferendi Diaconatum & Subdiaconatum; *nè Monachi extra claustrum hinc inde discurrere cogantur*. Bullam hanc se legisse, ac in Collegio Complutensi asservari testatur Vasquez in 3. p. disp. 243. c. 4. R. ex monumento dubiæ prorsus fidei, nihil certum colligi potest: porrò multa sunt quibus suspecta redditur fides illius Innocentii VIII. Bullæ. 1°. Hæc non extat in Bullario Romæ edito, nec ullum illius authenticum exemplar profertur. 2°. In prima hujus Bullæ parte seu supplicatione Abbas Cisterc. hoc unum postulat, ut sibi

enovetur privilegium Monachis suis conferendi Tonsuram & minores Ordines. Porrò SS. Pontifices non *ultra petita* concedunt. 3°. Eadem Bulla gravissimis Autoribus admodum suspecta est, putà Navarro, Hallerio qui notat Cistercienses hoc privilegio nusquam usos fuisse. 4°. Pius V. in ea Bulla quâ Præmonstratensibus Subdiaconatûs conferendi facultatem denegat, non ultrà eumdem Subdiaconatum extendit Cisterciensium privilegium. Et Victoria dum scribit se vidisse Bullam quâ Cirstercienfi Abbati conceditur jus Subdiaconatûs conferendi, satis indicat nullam in ea de Diaconatu mentionem fieri.

Obj. 3°. qui potest majus, potest & minùs: Atqui Presbyter potest aliquid majus jure ordinandi, nempè Eucharistiam consecrare, & remittere peccata. R. dist. maj. qui potest majus in eodem genere seu ordine, C. sic qui potest graviora peccata remittere, potest & leviora: Qui potest plus in diverso genere, N. Nam plus est peccata remittere quàm v. g. suscitare mortuos, solem sistere, &c. atqui tamen ista non possunt Presbyteri.

Ut solvantur variæ difficultates,

Q. 1°. an à quocumque Episcopo liceat Ordines percipere. R. negat. *Unusquisque*, ait Trid. sess. 23. de reform. cap. 8. *à proprio Episcopo ordinetur. Quòd si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Si secùs fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.* Id autem sancitum est, 1°. ad pacem & concordiam inter Episcopos servandam. Nemo ignorat quantùm dissidii excitaverit Ordinatio Origenis, inter Demetrium Alex. cujus in Ecclesia Lectoris officium exercuerat, & Theoctistum Cæsareensem, & Alexandrum Jerosolymitanum, à quo Presbyter fuerat ordinatus inconsulto

Demetrio; 2°. ad reverentiam Sacramenti, nè fortè si indignus sacram suffuratus fuerit Ordinationem, scandalo sit Fidelibus, & ab Infidelibus aut Hæreticis blasphemetur nomen Christi.

Q. 2°. quis sit proprius Episcopus à quo percipienda est Ordinatio. R. triplicem in Jure distingui; nempè originis, Beneficii & domicilii. Ità Bonifacius VIII. cap. *Cum nullus*, *de temp. Ordinationis* in 6. Episcopus originis ille est cujus in Diœcesi quis natus est, *modò non ex accidenti*, *nempè ratione itineris*, *legationis*, &c. Ità Innoc. XII. Episcopus domicilii ille est in cujus Diœcesi aliquis ità commoratur, ut perpetuò manendi, nec in locum originis suæ remeandi gerat animum. Unde qui studiorum causâ in aliquâ Academiâ commorantur, hinc absoluto studiorum stadio discessuri; pariter qui ad aliquod tempus Reipublicæ causâ alibi versantur, propriè iis in locis domicilii jus non habent. Episcopus Beneficii, ex laudato c. *Cùm nullus*, ille est in cujus Diœcesi aliquis Beneficium obtinet, etiam simplex & modicum. Cavendum autem nè, quod pluriès nuper in Diœcesibus N. & N. contigit, per fraudem Beneficium conferatur vel obtineatur: si enim Episcopus alieno Clerico conferat Beneficium, animo sibi illum addicendi; vel ipse Clericus, ut proprii Episcopi examini se subducat, in aliena Diœcesi Beneficium adipiscatur, tam ordinans quàm ordinatus incurrunt pœnas à Jure latas. Ità S. Congregatio Conc. Trid. interpres respondit ad consulta Episcopi Carducensis an. 1662. Hic notand. Episcopos Gallic. in Comitiis an 1657. ad vitandas fraudes, inter se ordinasse, ut ab uno duntaxat Episcopo originis ordinatio percipi possit.

Q. 3°. possitne Episcopus ordinare familiarem suum sibi non subditum? R. posse, modò non fiat in fraudem proprii Episcopi, ac per triennium familiaris ille apud Episcopum commoratus sit, & Beneficium ab ipso habeat. Ità Trident. sess. 23. cap. 9. de reform.

Q. 4°. an poffit Epifcopus fuos fubditos in aliena Diœcefi ordinare abfque licentiâ Ordinarii. R. non poffe, quia non poteft in aliena Diœcefi Pontificalia exercere, fine licentia Ordinarii loci. Trident. feff. 6. de reform. c. 5.

Q. 5°. quo ab Epifcopo Regulares ordinari debeant. R. de his fic ftatuiffe Concilium Burdigalenfe, an. 1624. tit. de Ordine, prope finem. *Superioribus Monafteriorum, in quibus Religiofi fixam & firmam commorandi fedem habeant, prohibemus nè Litteras dimifforias Religiofis fuis, ut à quocumque ordinentur, concedant; fed à fuo Pontifice, aut ab alio de ejus licentiâ ordinandos effe duntaxat decernimus: eos verò, qui pro inftituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur, cum Litteris Provincialium fuorum, de voto Religionis emiffo fidem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, admitti tantùm præcipimus; ab aliis nunquam, nifi atteftatione præhabitâ à Pontifice loci, feu ejus Vicario generali obtentâ quâ, cur apud fe nequiverint ordinari, perhibeatur.* Nec obftat Bulla Pii V. *Etfi Mendicantium*, quia hæc per Gregorium VIII. revocata fuit.

Q. 6°. quid fint Litteræ dimifforiæ; ad quos pertineat eas concedere, & quomodò vim habere definant. R. Litteras dimifforias fic dici, quòd per eas Clericus à fuo proprio Epifcopo dimittitur, ac libera ipfi datur facultas Ordines ab alio Epifcopo fufcipiendi. Porrò ad Epifcopum pertinet ex Trid. feff. 23. cap. 3. de reform. ut Litteras illas fuis fubditis concedat. Idem poteft Vicarius generalis, modò tamen fpecialem ab Epifcopo conceffionis ejufmodi facultatem acceperit. At Capitulum, Sede vacante, nonnifi anno elapfo à die obitûs Epifcopi, dimifforias dare poteft, nifi quis occafione Beneficii Ecclefiaftici recepti aut recipiendi fit coarctatus. Ità Trid. feff. 7. de reform. cap. 10. ceterùm non extinguntur Litteræ illæ dimifforiæ per mortem Epifcopi à quo datæ funt, ut conftat ex cap. *Si gratiosè*, De

rescripti, in 6. Et ratio est, quia quæ sunt gratiæ; non cessant per mortem concedentis.

Q. 7°. utrùm proprius Episcopus cogi possit in foro exteriori, ut & Laïco Tonsuram, & Clerico sacram Ordinationem conferat, sive iste Beneficium habeat, cui annexus sit Ordo, sive non habeat; sive sit occulti criminis reus, sive non. R. negat. ex Trid. sess. 14. cap. 1. Ratio est, quia quæ ex gratia conceduntur, denegari possunt: atqui Ordinatio ad forum gratiosum pertinet, nec recusatæ Ordinationis causam ullam allegare tenetur Episcopus, qui soli Deo ea in rationem redditurus est. Quid enim si occultum alicujus Clerici facinus cognoverit, an illud publicè declarare tenebitur, unde scandalum patietur Ecclesia? absit.

Q. 8°. quæ pœnæ statutæ sint in Jure adversùs eos qui vel alienos ordinant sine licentia proprii Episcopi, vel ab alienis ordinantur. R. cum Trid. sess. 14. cap. 2. *Contrafaciens ab exercitio Pontificalium per annum; taliter verò promotus, ab executione Ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.* Quæ autem sit hujus censuræ vis patet ex Bullâ *cùm ex Sacrorum* à Pio II. datâ an. 1461. ubi hæc: *Ordinamus quòd omnes & singuli, qui absque dispensatione canonicâ, aut legitimâ licentiâ, sive extra tempora à Jure statuta, sive ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis Litteris.... ad aliquem ex sacris Ordinibus se fecerint promoveri, à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & si hujusmodi suspensione durante, in iisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea ultra alias pœnas in tales generaliter à Jure inflictas, Beneficiis Ecclesiasticis possint jure privari.*

§. II. *De subjecto Ordinationis.*

Quæritur 1°. an solus homo viator & baptisatus sit capax Ordinationis; 2°. an infantes, amentes, aliique rationis usu destituti possint validè ordinari; 3°. an ordinari possit omninò invitus; 4°. an mulieres

fint Ordinationis capaces; 5°. an Hæretici, fcelerati, indocti, validè ordinari poffint.

CONCLUSIO I. Solus homo, ifque baptifatus, capax eft Ordinationis recipiendæ.

Prob. 1. pars, quia folis hominibus dictum eft Joan. 20. *Quorum remiferitis peccata, remittuntur eis.* Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptifantes eos, &c.* de folis pariter hominibus Apoftolus, Hebr. 5. dixit : *Omnis Pontifex ex hominibus affumptus, pro hominibus conftituitur in iis quæ funt ad Deum, ut offerat dona & facrificia pro peccatis.*

Prob. 2. pars quia Baptifmus omnium eft Sacramentorum janua. Perpetua hæc fuit Ecclefiæ praxis: quapropter Can. 9. Concilii I. Nicæni ftatuitur, Paulinianiftas qui Baptifmi formam adulterabant, rebaptifandos effe, & eos qui ab illis Clero cooptati fuerant effe reordinandos. Idem fanxit Innoc. III. occafione cujufdam, qui cùm baptifatus non fuiffet, nihilominùs facerdotii gradum obtinuerat. Vid. c. *Veniens. De Presbytero non baptifato.*

CONCLUSIO II. Verifimilius videtur, non tantùm illicitam effe (quod omnes fatentur) fed prorfus nullam Ordinationem quæ infantibus ante rationis ufum, & amentibus daretur.

Prob. 1°. quia nec in Scripturis, nec in toto Traditionis Ecclefiæ decurfu ullum occurrit talis Ordinationis exemplum. 2°. Quia ad quodlibet Sacramentum percipiendum neceffaria eft propria fufcipientis voluntas, feu intentio, fi fit adultus; vel interpretativa, Ecclefiæ nimirùm, fi fit parvulus : atqui neutra hìc locum habet intentio. Non privata, ut per fe clarum eft; nec publica Ecclefiæ, quæ potius contradicit. Neque par hìc ratio eft Baptifmi, qui confertur infantibus ex publica Ecclefiæ fide ac intentione; id quippe exigit fumma hujus Sacramenti neceffitas : talis porrò non eft Ordinatio.

CONLUSIO III. Nulla foret Ordinatio invito, nec ullatenus confentienti cóllata.

Prob. ex c. *Majores* 3. *de Bapt.* ubi rejici rum sententia, *qui dicunt quod Sacramenta, se sortiuntur effectum, ut Baptismus & Ordo, que similia, non solum dormientibus & ame sed invitis & contradicentibus; etsi non quai rem, quantum tamen ad characterem conferunti* Tract. de Sacram. in genere, cap. 4. a. 1.

Nec nocet quòd Sancti plures inviti ad sac dines rapti sunt. Hi enim non simpliciter & a inviti fuêre, sed ex modestiâ, humilitate, a rentiâ sacri ministerii, propriæ infirmitatis Ordinationem refugiebant, cui tandem ex o tia sese subjiciebant. *Multi*, ait S. August. E Donatum 173. *ut Episcopatum suscipiant, inviti, perducuntur, includuntur, custodiunti tiunturque quæ nolunt, donec adsit eis volu cipiendi operis boni.* Noverant illi æqualis esse munus sacerdotale usurpare, Deo non v ac illud Deo vocante, detrectare.

Conclusio IV. Mulieres Ordinationi prorsùs incapaces sunt.

Prob. ex Scripturis, 1. Cor. 14. *Muliere clesia taceant; non enim permittitur eis loqi* ad Timoth. 2. *Mulier in silentio discat ci subjectione. Docere autem mulieri non perm esse in silentio.*

Perpetua hæc fuit Ecclesiæ fides. *Ex quo creatus est*, ait S. Epiphanius, hæresi 79. *a Religionis cultores nulla unquam mulier f functa est.* Addit ibid. quòd si cuidam muliei illud concedi potuisset, procul dubio B. Vir tamen concessum non fuit.

Quid ergo, inquies, significant nomi *Episcopæ, Presbyteræ, Diaconissæ*, quæ in v monumentis Ecclesiasticis leguntur? R. noi Ordine seu sacro ministerio ità nuncupatas ill sed à viris suis, qui cùm ad illos Ordines ass tur, eas derelinquebant, aut in seculo voto tis obstrictas, aut in Monasteriis solemniter

tem profitentes. Certo quidem ritu per impositionem manuum Diaconissæ instituebantur ; at is merè ceremonialis erat, & Ecclesiasticæ institutionis, non sacramentalis ex divina Ordinatione.

CONCLUSIO. V. Valet quantùm ad characterem Ordinatio ritè collata Hæreticis, Schismaticis, improbis, &c.

Prob. ex antiqua Ecclesiæ praxi, quæ permisit ut redeuntes ab hæresi, in qua Ordines susceperant, in eo gradu manerent quem adepti fuerant, absque novâ Ordinatione : quâ indulgentiâ usa fuit erga Novatianos in Concilio Nicæno I. generali, can. 8. erga Donatistas in Conc. Africano, can. 35. quâ usus etiam fuit Innocentius I. erga ceteros Hæreticos. Ratio est, quia sicut improbitas ministri non impedit quin Sacramentum ritè collatum characterem imprimat, ità nec improbitas subjecti recipientis Sacramentum. Quapropter cùm in antiquis Canonibus leges hujusmodi Sacramenta irrita esse, intellige de licito usu functionum Ordinis, non verò de substantia ipsa Sacramenti.

§. III. *De Conditionibus ad Ordines prærequisitis.*

Sex præcipuè desiderantur : Vocatio ad clericalem statum, morum probitas, ac vitæ innocentia, scientia, ætas, interstitia, titulus. De tribus primis dixi Tom. I. ubi de præcipuis Clericorum obligationibus. De ætate & titulo in Tract. de censuris & irregularit. Hîc ergo addendum superest, servanda esse inter Ordines interstitia, hoc est, certum temporis intervallum : *Ut nempè ;* ait Trid. sess. 23. c. 11. *in ordinandis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accrescat ; quod & bonorum morum exemplum & assiduum in Ecclesia ministerium, atque major erga Presbyteros & superiores Ordines reverentia, & crebrior quàm anteà corporis Christi communio, maximè comprobabunt.* Addit, ut *non nisi post annum à susceptione Ordinum minorum, quisquam ad sacros Ordines promoveatur, nisi necessitas aut Ec-*

Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat. Inter alios verò Ordines requirit annum integrum ut ab uno inferiori gradu fiat ad superiorem. Inde facile est inferre, ad solos Episcopos pertinere ab interstitiis dispensare; neque id erga suos Superioribus Religiosorum concessum esse; quanquam erga istos faciliores esse debent Episcopi exemplo Gelasii I. qui interstitia inter singulos Ordines Monachis breviora imposuit; *quia*, inquit, *quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi spontè suscepta docetur præstitisse devotio.*

Agunt hîc plures de irregularitatibus quæ hominem ab Ordinum susceptione removent. At materiam hanc Tom. 2. præoccupavimus.

CAPUT QUARTUM.

De effectibus Sacramenti Ordinis.

DUPLEX est Ordinis effectus, gratia scilicet sanctificans cum speciali jure ad auxilia proportionata officiis cuilibet Ordini annexis, & character. Character autem est *signum aliquod spirituale animæ impressum & indelebile, quo fit ut iterari non possit Sacramentum per quod imprimitur.* Ità Trid. Sess. 7. Can. 9.

Ordo considerari potest, vel ut validè, vel ut illicitè datur aut accipitur. Validè quidem, quoties servatur ritus à Christo institutus, & usurpatus ab Ecclesia; illicitè, quoties cum conscientiâ peccati mortalis, vel contra Leges Ecclesiæ confertur aut recipitur.

In omni validâ Ordinatione duo possunt secerni; substantia, seu validitas, & usus seu exercitium functionum suscepti Ordinis. Substantia ipsa Ordinationis & character ab ipsa impressus, Ecclesiæ legibus non subjacet; nec enim potest Ecclesia irritam declarare Ordinationem quæ ritè collata fuit. Non

ità est de usu functionum Ordinis, quas Ecclesia legitimis de causis potest impedire.

Quæstio est utrùm Ordinatio ritè facta characterem imprimat, nec possit unquam iterari. Negant Novatores, qui nullam in Ordinatione veram & internam ad sacras ministerii functiones potestatem dari credunt, sed meram & duntaxat ministrorum à populo factam delegationem. Contendit Morinus Ecclesiam in administratione Sacramentorum, etiam cùm observatur ritus à Christo præscriptus, posse conditiones præscribere, quæ si non observentur materia & forma Sacramenti inepta fit ad Sacramentum, & minister aut suscipiens inhabilis ad illud conferendum, vel suscipiendum. Docet ille consequenter ad seculum usque 13. communi ferè Theologorum suffragio pro irritis habitas fuisse Ordinationes Hæreticorum, Schismaticorum, excommunicatorum, simoniacorum, &c. Opinio hæc vix ullos habet defensores: Sit

CONCLUSIO. Sacramentum Ordinis ritè collatum & gratiam sanctificantem confert dignè accipientibus, & characterem imprimit indelebilem, unde iterari nunquam potest.

Prob. 1. pars, ex momentis quibus suprà ostendimus Ordinem verum esse Sacramentum, quo sanctificans confertur gratia; secundùm id 1. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.*

Prob. 2. pars ex usu Ecclesiæ, quæ in hæresi & extra Ecclesiam legitimè ordinatos, redeuntes ad sinum suum, nusquam iterùm ordinari permisit; imò sæpissimè pacis causâ in suis gradibus recepit. Ità egit cum Novatianis Conc. Nicænum I. Can. 8. cum Messalianis & Nestorianis Conc. Ephes. an. 431. cum Donatistis Ecclesià Africana, ut testatur S. Aug. Epist. 185. ac demum cum Monothelitis VII. Synodus generalis. Hinc August. L. 2. contra Epist. Parmeniani c. 13. de Ordine ut & de Baptismo loquens: *Utrumque*, inquit, *Sacramentum est*, & quâdam con-

secratione utrumque homini datur, illud cùm baptisatur, istud cum ordinatur; ideoque in Catholicâ utrumque non licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam Præpositi pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt, non sunt rursus ordinati, sed sicut Baptismus in eis, ità Ordinatio mansit integra. Rectè igitur Trid. sess. 7. can. 9. pronuntiat, *in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt.*

Prob. 2°. tùm quia vis omnis Sacramenti ab uno Christo illius institutore pendet, non à privatâ ministri conditione; tùm quia, ex Trid. sess. 21. c. 2. Ecclesia nihil potest in substantiam Sacramentorum. Atqui si, ut Morino placet, posset appositis conditionibus materiam Sacramenti à Christo institutam *ineptam* reddere ad Sacramentum, jam posse aliquid in substantiam Sacramenti.

At, inquit Morinus, jus illud suum reapse exercuit Ecclesia in Sacramenta Matrimonii & Pœnitentiæ, declarando nimirùm Matrimonium clandestinum, quod anteà valuerat, ampliùs non valere; & absolutionem datam, à Sacerdote non approbato esse invalidam. R. Sacramenta, quorum materia in aliquo morali consistit, ut Matrimonii & Pœnitentiæ, eò differre ab aliis quorum materia est aliquid physicum; quòd in istis nulla prorsus conditio possit *ineptam* reddere Sacramenti materiam. Non ità porrò est in Matrimonio & Pœnitentiâ, quia mutuus contractus conjugum, & jurisdictio Sacerdotis ad validè absolvendum res sunt morales, quæ legibus Ecclesiæ subjectæ sunt, quibus illa potest, non quidem Sacramenti materiam directè immutare, sed contrahentes inhabiles declarare ad contrahendum. In Sacerdote autem ad validè absolvendum, necessaria semper fuit jurisdictio, tametsi varia identidem fuerit disciplina in eâ concedendâ, ampliandâ vel coarctandâ.

Quid ergo, inquies, dicendum ad omnia exempla

reordinationum quæ profert Morinus? R. eas veras quoad substantiam non fuisse reordinationes, quanquam priores; Ordinationes dicantur irritæ, cassæ, nullasque habere vires, & sic ordinatos nihil habere, nihil accipere, &c. isthæc enim omnia intelligi debent de solâ executione functionum suscepti Ordinis, à quibus ii de quibus agebatur, Hæretici, simoniaci, &c. suspensi fuerant.

Duplex verò causa est cur hujusmodi Ordinationes irritæ dicantur. I. Quòd potestas de se ordinata ad functiones sacras obeundas, nulla censetur, quando ligata est, ac impedita nè in actum erumpat. Unde à contrario cùm restituitur libera functionum Ordinis executio, facultas quæ prius ligata erat, posteà solvitur, dicitur quasi de novo conferri. II. Quòd cùm alicui suspenso, libera restituebatur functionum sui Ordinis executio, iidem fermè exteriores ritus usurpabantur, qui in Ordinatione ipsâ. Ritus istos describit Conc. Tolet. IV. an. 633. can. 28. *Episcopus,* inquit, *aut Diaconus, si à gradu suo injustè dejectus in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcopi, orarium, annulum & baculum; si Presbyter, orarium & planetam; si Diaconus, orarium & albam; si Subdiaconus, patenam & calicem; sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cùm ordinarentur receperunt.* Hi porrò ritus quandam adumbrabant Ordinationis imaginem. Quo ferè modo redeuntes ab hæresi ad Ecclesiam, per impositionem manuum, unctionem & chrismationem recipiebantur: quæ cæremonia imago quædam erat Confirmationis, non verum hujus nominis Sacramentum.

CAPUT QUINTUM.

De variis Ordinis speciebus.

ORDINES generatim dividuntur in majores seu sacros, & minores seu non sacros. Ordo *dicitur,* ait S. Thom. in 4. dist. 14. q. 2. a. 1. qui

habet aliquem actum circà rem aliquam consecratam. Et sic sunt tantùm tres Ordines sacri, scilicet Sacerdos & Diaconus qui habent actus circà corpus Christi & Sanguinem consecratum ; & Subdiaconus qui habet actum circà vasa consecrata ; & ideò etiam eis continentia indicitur, ut sancti & mundi sint qui sancta tractant.

Numerum Ordinum in Ecclesiâ receptum damnarunt Lutherani & Calvinistæ. Contra ipsos sit

CONCLUSIO. Ex antiqua Ecclesiæ Traditione septem sunt ordines, nempè Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, & hi majores vocantur; Acolytorum, Exorcistarum, Lectorum, Ostiariorum, & minores dicuntur.

Prob. tum quia, ut monet Trid. sess. 23. c. 2. *consentaneum erat ut in Ecclesiæ ordinatissimâ dispositione plures & diversi essent Ministrorum Ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent, ità distributi ut qui jam clericali tonsurâ insigniti essent per minores ad majores ascenderent.* Tum quia *de Sacerdotibus & Diaconis aperta sit in sacris Litteris mentio ; & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu. Nam Subdiaconus ad majores Ordines à Patribus & sacris Conciliis refertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentissimè legimus.*

Nec immeritò Concilium asserit *ab ipso Ecclesiæ initio* nomina, & propria singulorum Ordinum ministeria in usu fuisse. Siquidem Cornel. S. P. electus an. 251. in Epist. ad Fabium Antioch. testatur suo tempore *Romæ fuisse Presbyteros* 44. 7. *Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos* 42. *Exorcistas & Lectores cum Ostiariis* 52. Recensentur quoque in Conc. Carthag. IV. Plures etiam refert priore Ecclesiæ seculo S. Ignatius in epistolâ ad Antiochenses.

Obj. 1°. Episcopatus est verus Ordo : ergo non tantùm septem, sed octo sunt Ordines. R. neg. conseq. quia licèt Episcopus & Presbyter distinguantur,

cùm tamen quantum ad sacrificium (unde repetitur Ordinum diversitas) idem omninò ministerium exhibeant, unum Ordinem, non duos faciunt.

Obj. 2°. Si septem admittantur Ordines, ruit Traditio de septenario Sacramentorum numero. R. n. conseq. Septem enim Ordines sub unico genere, quod appellatur Sacramentum Ordinis, continentur; adeoque non crescit Sacramentorum numerus.

Obj. 3°. Cantores inter Clericos à pluribus Antiquis numerantur: ergo sunt plùs quàm septem Ordines. R. dist. ant. Cantores numerantur inter Clericos, ut officium Ecclesiasticum, C. ut Ordo, Subdist. ut Ordo impropriè dictus, C. propriè dictus, N. Patet id ex Concil. Carthag. IV. quod postquam Clericos omnes recensuit, Cantoris addit officium, & can. 10. monet illud esse sinè ullâ ordinatione.

Not. 1°. Trid. non definiisse non esse in Ecclesiâ plùs quàm septem Ordines, sicut definivit esse septem tantùm novæ Legis Sacramenta; sed cùm Hæretici quosdam ex septem Ordinibus deriderent, Trid. declaravit eos omnes veros esse Ordines, & in Ecclesiâ retinendos. Nota 2°. septem Ordines suprà recensitos non esse omnes in usu apud Græcos: hi siquidem ex minoribus Ordinibus solum admittunt Lectoratum; hujus nempè solius meminerunt Euchologia quibus à 1000. annis & ampliùs utuntur. Jam Ordines illi omnes summatim hìc exponendi sunt.

§. I. *De Episcopatu.*

Episcopus idem est vi Græci nominis, ac inspector, speculator & explorator. Quapropter, ait S. Aug. in Ps. 126. *altior in Ecclesiâ locus positus est Episcopis; ut velut in speculâ constituti superintendant & custodiant populum;* secundùm id Pauli Act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Apostolorum tempore nomen Episcopi commu-

ne erat etiam Presbyteris. *Tunc*, ait S. Chrisost. Homil. I. in Epist. ad Philip. *nomina adhuc erant communia.... procedente verò tempore, distributum est cuique nomen, ut hic quidem Episcopus, ille verè Presbyter appellaretur.*

Circa Episcopatum duo quæruntur; 1°. an is sit Sacramentum à Presbyteratûs naturâ & charactere distinctum; an verò simplex extensio characteris sacerdotalis ad altiora officia? 2°. An jure divino Episcopi superiores sint Presbyteris? Negavit quarto seculo Aërius. Negavit decimo-quarto inclinante Wiclefus. Negant Lutherani & Calvinistæ.

CONCLUSIO I. Episcopatus est verus Ordo, verumque Sacramentum, naturâ & charactere distinctum à Presbyteratu.

Prob. 1. pars, quia nulla Episcopatui deest conditio ad verum Sacramentum requisita: 1°. signum exterius, impositio scilicet manuum; 2°. institutio divina, *Posuit Spiritus S. Episcopos regere Ecclesiam Dei*, Act. 20. v. 38. 3°. vis conferendi gratiam, 2. ad Timoth. I. v. 6. pluries citato; 4°. Episcopatus characterem imprimit, quo fit ut semel legitimè susceptus nusquam possit iterari; 5°. denique jus largitur alios ordinandi, sive Episcopos, sive Presbyteros. *Hujus rei gratiâ*, inquit Apost. ad Titum, c. 1. *reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros.*

Prob. 2. pars. Ille Ordo naturâ & charactere distinctus est à Presbyteratu, qui specialem confert potestatem, tùm dandi Spiritum S. per Sacramentum Confirmationis, tum ordinandi alios Episcopos & Presbyteros. Atqui Episcopatus..... Hinc S. Epiphanius, hæresi 75. *Episcoporum Ordo ad gignendos Patres præcipuè pertinet. Hujus enim est Patrum in Ecclesia propagatio; alter, cùm Patres non possit, filios regenerationis lotione producit.*

Prætereà non est potior ratio cur Episcopatus dicatur extensio characteris Presbyteralis, quàm Pres-

byteratus sit extensio characteris Diaconatûs ; in utroque enim Ordine varia est potestas, varius ac distinctus character. Deinde verò extensio illa characteris sacerdotalis, vel est aliquid reale, vel relatio duntaxat rationis : atqui neutrum dici potest. Non 1. quia par efficacia requiritur ad characterem reipsâ extendendum, & ad imprimendum novum. Nihil est ergo cur potiùs dicatur character sacerdotalis in Episcopo extendi, quàm novus character eidem imprimi. Non 2. sicut enim potestas quæ confertur per Episcopatum est verè realis, specialis & distincta à simplici sacerdotio, ità character debet esse realis, specialis ac distinctus.

CONCLUSIO II. Episcopi ex institutione divinâ superiores sunt Presbyteris, potestate tum Ordinis, tum jurisdictionis.

Prob. 1. pars de Ordinis potestate. Nam Luc. 9. legimus à Christo duos electos Ministrorum Ordines, Apostolorum scilicet, & 72. Discipulorum. Atqui Apostoli, quibus succedunt Episcopi, potestate Ordinis superiores erant Discipulis, quorum successores sunt Presbyteri simplices. Illis enim, & in eorum personâ Episcopis, non autem 72. Discipulis, concessa fuit vi Ordinationis facultas dandi Spiritum S. per Sacramentum Confirmationis, Act. 8. v. 14. & alios ordinandi, sive Episcopos sive Presbyteros, ad Tit. I. v. 5. Et hæc semper fuit constans Ecclesiæ fides, irritam esse ordinationem ab alio quàm à vero Episcopo datam : nec alio fundamento ducta fuit Synodus Alex. ut declararet Ischiram, S. Athanasii accusatorem, nunquam verum fuisse Presbyterum, quàm quòd à Collutho simplici Presbytero ordinatus diceretur.

Prob. 2. pars, nempe quòd Episcopi jure divino superiores sint simplicibus Presbyteris, jurisdictione tum internâ in dimittendis peccatis, tum externâ in condendis legibus, & urgendâ, etiam pœnis canonicis, earum executione : 1°. Apostoli, quibus succedunt Episcopi, à Christo im-

mediatè acceperunt internam & plenam potestatem dimittendi peccata. Joan. 20. v. 21. *Accipite Spiritum S.* &c. Atqui Sacerdotes radicalem quidem, sed non plenam vi suæ Ordinationis habent potestatem dimittendi peccata; cùm & episcopali ad illius usum jurisdictione indigeant; & usum hunc legitimis de causis ligare, impedire, suspendere ad certas personas & certa crimina limitare possint Episcopi. Quin & ipsam potestatem, quam vi Ordinationis suæ Sacerdotes habent consecrandi Eucharistiam, licèt invalidam efficere non valeant Episcopi, possunt tamen suâ prohibitione suisque censuris illicitam efficere; 2°. Constat Episcopos à Christo externam in Presbyteros ceterosque Fideles jurisdictionem accepisse in definiendis Fidei capitibus, in ferendis legibus, ac contumacibus coërcendis; 1°. Act. 15. in causâ circumcisionis & aliorum legalium, tamquam Judices Apostoli pronuntiant in Concilio Hierosolym. *Visum est Spiritui S. & nobis nihil ultrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum*, &c. 2°. Apostolus ad Titum 1. v. 5. declarat se illum Cretæ reliquisse, *ut ea quæ deerant corrigeret*; & ipsemet de se ipso, II. Corinth. 19. ait : *Etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostrâ quam dedit nobis Dominus in ædificationem... non erubescam.* Quâ quidem suâ potestate usus fuit in puniendo & ab Ecclesiâ ejiciendo Corinthium incestuosum : *Ego quidem*, ait I. Corinth. 5. *jam judicavi eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi.... tradere Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* 3°. Presbyteros ipsos, tamquam inferiores ab Episcopis coërceri posse, demonstrat istud Apostoli, I. ad Timoth. 5. *Seniorem ne increpaveris;* & v. 19. *Adversùs Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Nusquam autem legitimus simplices Sacer-

dotes vi ſuæ Ordinationis, autoritatem in alios Preſbyteros, multò minùs in Epiſcopos exercuiſſe.

Confirm. ex S. Auguſtino & Vincentio Lirinenſi: quod *ſemper & ubique* in Eccleſia fuit obſervatum, nec in ullo Concilio invenitur inſtitutum, illud cenſeri debet inſtitutionis Apoſtolicæ & divinæ. Atqui talis eſt præeminentia juriſdictionis Epiſcopalis. Hinc Aërius inter hæreticos fuit annumeratus, teſte S. Epiphanio, hæreſi 75. eò quòd Presbyteros Epiſcopis pares eſſe aſſereret. Hinc rursùs tam frequenter Veteres commendant obedientiam Epiſcopis præſtandam. *Reveremini Epiſcopum veſtrum*, ait S. Ignatius, Epiſt. ad Trallianos, *ſicut Chriſtum, quemadmodum beati nobis præceperunt Apoſtoli. Quid enim aliud eſt Epiſcopus, quàm is qui omnem principatum & poteſtatem ſuper omnes obtinet?* Et in Epiſt. ad Magneſianos: *Decet vos obedire Epiſcopo, & in nullo ei refragari..... Quemadmodum itaque Dominus ſine Patre nihil facit, ſic & vos ſine Epiſcopo; nec Presbyter nec Diaconus, nec Laïcus.* Meritò igitur Trident. ſeſſ. 23. can. 7. *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent illis eſſe cum Presbyteris communem, anathema ſit.* Non dixit Concilium *jure divino ſuperiores*, ut Galli & Germani Epiſcopi poſtulabant, Itali verò recuſabant. Verùm licèt verba deſint expreſſa, ſenſus tamen integer remanet.

Obj. 1°. S. Paulus, Act. 20. v. 17. *A Mileto mittens Epheſum vocavit majores natu Eccleſiæ*, id eſt Presbyteros ſeu Seniores. Atqui eoſdem v. 28. appellat Epiſcopos *poſitos à Spiritu S. regere Eccleſiam Dei.* Ergo Presbyteri ex Apoſtolo idem ſunt cum Epiſcopis. R. vel neg. maj. cum S. Epiphanio, hær. 75. qui contra Aërium hoc Actuum textu abutentem, docet Apoſtolorum ævo vix alios fuiſſe quàm Epiſcopos, non ſimplices Presbyteros: *quia* inquit, *necdum Eccleſiæ eos non poſtulabat*, cùm *magna tunc multitudo* (populi Chriſtiani) non foret;

atque ad ministerium publicum sufficeret Episcopus cum Diacono. Vel neg. min. cum S. Joanne Chrysost. & Theodoreto, qui volunt primis initiis commune fuisse Episcopi & Presbyteri nomen, non verò potestatem : unde etsi utrique Ecclesiam regunt, non tamen in eodem gradu. Episcopus enim in primo, Presbyteri in secundo.

Inst. Idem. Apostolus ad Tit. v. 5. ait : *Reliqui te Cretæ, ut constituas per civitates Presbyteros :* Atqui Presbyterorum nomine simplices hîc Presbyteri, non autem Episcopi, debent intelligi ; aliàs sequeretur, quod falsum est, plures in eadem civitate sedisse Episcopos. R. neg. min. Cùm enim Cretæ Insula plures civitates contineret, necesse erat singulis singulos præfici Episcopos. Ità S. Chrisost.

Obj. 2°. S. Hieronymus in c. 1. Epist. ad Titum, & in Epist. 85. ad Evagrium, totus in eo est ut Presbyteros Episcopis æquales efficiat. Sic enim loquitur in priori : *Antequam diaboli instinctu..... diceretur in populis : Ego sum Pauli, ego Apollo : ego Cephæ, communi Presbyterorum concilio Ecclesia gubernabatur.* Posteà *verò in toto orbe decretum est ut unus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur.* In Epist. verò ad Evagrium : *Alexandriæ,* inquit, *à Marco Evangelistâ usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, & Presbyteros semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocasse, quem Episcopum nominabant. Quomodò si exercitus Imperatorem faciat ; aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint, & Archidiaconum vocant.* Atqui ex his clarè sequitur, 1°. eundem esse Presbyterum cum Episcopo ; 2°. Presbyterorum distinctionem ab Episcopis non fuisse ab initio, sed in remedium schismatis ; 3°. assumptionem Presbyteri in Episcopum non fieri per novam consecrationem, sed eo modo quo ex Diaconis fiunt Archidiaconi, & ex militibus Imperatores ; atque hunc morem in Ecclesia Alexand. observatum fuisse usque ad sanc-

tum Dionysium, hoc est ad medium seculi tertii.

R. 1°. minimè suspectam hìc esse debere S. Hieronymi sententiam circà superioritatem Episcoporum suprà Presbyteros. Docet enim in Dial. adversùs Lucif. 1°. Episcopos supremos esse Sacerdotes, in quibus summa residet potestas, sine quâ tot forent schismata, quot Presbyteri. *Ecclesiæ salus*, inquit, *in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam & ab omnibus eminens detur potestas, tot erunt in Ecclesia schismata, quot Sacerdotes.* 2°. Ad solos Episcopos pertinere jus dandi Spiritum S. baptisatis, per Sacramentum Confirmationis; & jus illud à Spiritu S. esse. *Disce*, ait, *hanc observationem ex eâ autoritate descendere, quòd Spiritus S. ad Apostolos descendit.* 3°. In Epist. ad Evagrium docet solos Episcopos jus habere alios Ministros ordinandi. *Quid facit, exceptâ Ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?* 4°. Superiores esse Episcopos Presbyteris probat ibidem exemplo Aaronis, qui suprà alios Presbyteros haud dubiè eminebat. *Ut sciamus*, inquit, *traditiones sumptas de veteri Testamento, quod Aaron & filii ejus, atque Levitæ in templo fuerunt; hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicant in Ecclesia*: & in epist. ad Titum, c. 3. ait Episcopos similes esse Moysi, Presbyteros verò septuaginta senioribus à Moyse electis. Porrò Moysen illis jure divino superiorem fuisse, quis inficiari audebit?

R. 2°. ad 1. dist. In mente S. Hieronymi, idem est Episcopus qui & Presbyter, nomine & appellatione, & usu aliquo jurisdictionis externæ, pro disciplina hujus temporis, C. idem charactere, ordine, ac radicali potestate, N. *Eosdem*, inquit ibid. *Episcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant: propterea indifferenter de Episcopis quasi de Presbyteris est locutus Apostolus.*

- Ad 2. dist. pariter. Episcoporum à Presbyteris distinctio non fuit ab exordio Ecclesiæ, sed in remedium schismatis, quantùm ad aliquid, nempè

exercitium regiminis ecclesiastici, in cujus partem ab episcopis vocabantur Presbyteri, C. quantùm ad characterem ac jurisdictionem ipsam in radice ac primariâ institutione consideratam, N. Et verò Episcoporum institutionem à schismate duntaxat Corinthiaco velut ex occasione primùm factam esse, docere non potuisset S. Hieronym. nisi ex crassâ Historiæ Ecclesiasticæ ignorantiâ, vel ex supinâ contradictione. Quomodò enim ignorasset S. Jacobum fratrem Domini Hierosolym. Episcopum creatum fuisse, S. Petrum Antiochiæ sedisse, atque priusquam inde discederet, Evodium suum in ea Sede successorem ordinasse; sanctum Marcum Alexandriæ Episcopum fuisse, antequam exortum fuisset schisma Corinthiorum? Dicat ergo S. Hieronymus olim communi consilio Episcoporum & Presbyterorum Ecclesias gubernatas fuisse; at non dicit id factum communi & æquali potestate. Imò hæc quæ objici solent ipsius verba, Commentar. in Epistolam ad Titum: *Episcopi magis consuetudine Ecclesiæ, quàm dispositione divinâ, superiores seu majores sunt Presbyteris*, plurimùm nobis favent: ex iis enim sequitur, partim Ecclesiæ consuetudine, partim dispositione divinâ Presbyteros esse Episcopis minores.

Ad 3. neg. maj. Nam dicit quidem S. Doctor è Presbyteris fieri Episcopos, ut ex militibus Imperatores, quia utrique ex eodem gremio assumuntur; sed non negat Presbyteris sic electis novam ad sacra munia requiri inaugurationem. Et quomodò id negaret, cùm disertim doceat Presbyteros nec confirmare, nec Ordines conferre posse?

Obj. 3°. Constat pluribus Ecclesiæ monumentis Presbyteros in Conciliis simul cum Episcopis sedisse, & jus ferendi suffragii habuisse. R. dist. ant. Presbyteri jus suffragii habuerunt in Conciliis, consultando, disputando, C. definiendo, subdist. Ex licentia Episcoporum, Concedo: ex Ordinatione & innatâ potestate, Nego. S. Pontifex Gregorius XIII. consultus à Concilio Rothomagensi anno 1581. an

decisivum vel tantùm consultativum suffragium haberent in Conciliis Presbyteri, Abbates, &c. respondet, *Abbates Commendatarios, Capitulorum Deputatos vocem duntaxat consultativam habere, Episcoporum Procuratores posse, si Concilio provinciali placuerit, & decisivam habere.* Hinc Concilium Burdigalense, an. 1624. sic statuit : *Sacro approbante Concilio decretis ultimi Concilii Burdigalensis inhærentes, opinionem quorumdam, qui ausi sunt asserere, præter Episcopos, quosdam etiam alios habere vocem decisivam in Concilio provinciali, ut erroneam judicamus.* Hìc adjici possent Cleri Gallicani Comitia, 1655. 1681. 1700.

§. II. *De materia, forma, &c. Episcopatûs.*

Q. 1°. quæ sit materia & forma Episcopatûs. R. plures in Ordinatione Episcopi ritus observari. 1°. Liber Evangeliorum imponitur super cervicem & scapulas electi, nihil dicentibus Episcopis. 2°. Consecrator Episcopus & ejus assistentes caput consecrandi ambabus manibus tangunt, dicentes : *Accipe Spiritum S.* 3°. Consecrator Episcopus extensis manibus duplicem orationem fundit, quâ electo gratiam Spiritûs S. apprecatur, ut dignè episcopali officio fungatur. 4°. Posteà caput & ambæ manus electi à Consecratore chrismate inunguntur. 5°. Denique idem Consecrator his peractis tradit Consecrato, 1°. baculum benedictum ; 2°. annulum ; 3°. Librum Evangeliorum, dicendo, *Accipe baculum, &c.... Accipe annulum, &c..... Accipe Evangelium, &c.* Et hi quidem ritus apud Latinos observantur : apud Græcos paulò aliter Ordinatio Episcopi perficitur.

Consentiunt Theologi omnes impositionem manuum cum oratione adjunctâ esse materiam & formam essentialem : at his nonnulli addunt tanquam partem materiæ essentialem, expansionem Codicis Evangeliorum suprà cervicem Ordinandi ; & verba ista, *Accipe Spiritum S.* tanquam partem essentialem formæ : alii verò ea omnia ad partes duntaxat

integrantes Ordinationis revocant. Nihil hic fides ad credendum præscribit : hoc unum certum, nec in Scripturis, nec in monumentis trium priorum seculorum mentionem occurrere hujus Codicis Evangeliorum suprà caput Ordinandi expansi, neque verborum istorum : *Accipite Spiritum S.* Hujus Codicis Evangeliorum meminit quidem Conc. Carthag. IV. an. 398. c. 2. ubi dicitur : *Episcopus cùm ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum Codicem supra caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant.* Meminit & sanctus Joannes Chrysostomus, Hom. *de Legislatore.* An verò ritus ille ad essentiam, vel tantùm integritatem Ordinationis Episcopalis pertineat, etsi utrumque probabile sit, non invicto tamen argumento demonstratur. Atque hinc in praxi omnes illi ritus necessariò sunt adhibendi.

Q. 2°. quis sit episcopalis Ordinationis minister. R. esse Episcopos, quos nomine *Presbyterii* designat Apostolus I. ad Timoth. 4. Porrò statuit Conc. Nicæn. 1. can. 4. ut *Episcopus maxime quidem ab omnibus qui sunt in Provincia Episcopis ordinetur : si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus,..... Ordinatio celebretur.* Concilium Antioch. an. 331. can. 19. & Sardicense, an. 347. can. 5. idipsum decernunt ; atque hic semper fuit Ecclesiæ usus.

An verò plures illi Episcopi ità ad Ordinationem episcopalem necessarii sint, ut Episcopatus aliter collatus nullus sit, non consentiunt Theologi. Alii affirmant cum Cajetano, Bellarm. de notis Ecclesiæ, c. 6. Vasquesio in 3. p. idque innuere videtur Canon Antioch. qui disertè pronuntiat, *aliter quàm per plures factam Episcopi Ordinationem non valere.* Alii verò cum Paludano, Sylvestro, & aliis nonnullis recentioribus, existimant numerum duorum aut trium Episcoporum non esse necessarium ne-

cessitate Sacramenti, sed necessitate duntaxat praecepti. In hac sententiarum varietate pars tutior tenenda practicè.

Q. 3°. quodnam sit subjectum Episcopatûs. R. esse Presbyterum legitimè priùs ordinatum; etsi enim in aliis Ordinibus inferior gradus necessarius non sit ut superior validè conferatur, ac possit, v. g. esse versus Presbyter, qui Diaconus priùs ordinatus non fuisset, irrita tamen foret Ordinatio Diaconi in Episcopum. Ratio est quòd cùm Episcopus ex officio corpus Christi consecrare debeat, necesse est illum eâ priùs Ordinatione donatum fuisse, per quam confertur potestas consecrandi corpus Christi: atqui per Ordinationem Presbyteri potestas illa confertur, non verò per Ordinationem Episcopi: ista quippe suprà potestatem Presbyterorum addit duntaxat novam facultatem ad actiones quasdam hierarchicas. Unde pares sunt Episcopi & Presbyteri in potestate consecrandi Eucharistiam; quanquam Episcopi legitimis de causis possint suspendere Presbyteros, non quidem à valida, sed à licita executione suæ potestatis.

Q. 4°. quæ sint officia, quæ necessitas Episcoporum. R. 1°. quibus dotibus Episcopos instructos esse oporteat, quibus carere vitiis, accuratè ac sigillatim Apostolum exponere cap. 3. I. Epist. ad Timoth. & cap. 1. Epist. ad Titum. 2°. Cùm Episcopi à Spiritu S. positi sint regere Ecclesiam Dei, eorum officii est ea omnia exequi quæ ad regimen Ecclesiæ necessaria sunt; nempè docere, verbum Dei prædicare, administrare Sacramenta, invigilare disciplinæ ac morum sanctitati, leges condere, contumaces pœnis canonicis coërcere; eorum qui ordinandi sunt mores, indolem, scientiam accurato examine discutere. Ex quibus inferes teneri Episcopos ad residentiam; ipsis non licere tempore publicæ persecutionis aut calamitatis, qualis est, v. g. lues pestifera, fugere, ac oves suas periculo damnationis æternæ ex defectu *Sacramentorum* exponere. 3°. Episcopos

omninò in Ecclesia necessarios esse, cùm sine publico ministerio stare non possit Ecclesia; nec sine Episcopis conferri possit Sacramentum Confirmationis & Ordinationis.

Q. 5°. qui varii sint Episcoporum gradus. R. alios Patriarchas appellari, eò quòd duces sint Patrum qui sub eorum ditione continentur, nempè Primatuum & Metropolitanorum. Inter illos primum locum obtinet Rom. Pontifex, qui est Episcopus Episcoporum, ac jure divino primatum honoris & jurisdictionis habet super singulas Ecclesias. Alii Primates dicuntur, qui Patriarchis quidem sunt inferiores, sed Metropolitanis superiores. Metropolitani præsunt Provinciæ suæ Episcopis, & ab istis in foro contentioso ad Metropolitanos provocatio fieri potest.

Olim extitêre Chorepiscopi, id est agrorum seu pagorum Episcopi, ad distinctionem scilicet eorum qui urbium Episcopi dicebantur. Erat igitur Chorepiscopus villanus seu oppidanus Episcopus, qui rusticanas Ecclesias non sine aliquâ ab Episcopo urbis dependentiâ gubernabat. De Chorepiscopis, eorum institutione, Officiis, Ordinatione, multùm in Ecclesia Gallicana octavo seculo fuit disputatum, imò & etiammùm inter Theologos non convenit, an simplices fuerint Presbyteri aliquâ superiori autoritate donati, an veri Episcopi. Veros Episcopos illos fuisse multi negant cum Morino & Thomassino; multi asserunt cum Rubano Archiepiscopo Moguntino. Alii cum Hellerio ad litem illam componendam docent inter Chorepiscopos, aliquos reverà fuisse ordinatos Episcopos, alios verò simplices Sacerdotes.

§. III. *De Presbyteratu.*

Presbyter græcè idem est ac senior, non solùm propter ætatis maturitatem, quæ Presbyteris maximè necessaria est; sed multò magis propter morum gravitatem, sapientiam, doctrinam.

Presbyteratus definitur, Ordo per quem datur

potestas consecrandi corpus Christi, & dimittendi peccata. Quâ definitione continetur pars duplex ministerii presbyteralis.

Q. 1°. an Presbyteratus verum sit Sacramentum. R. affirm. Si enim Ordo ut sic verum sit Sacramentum, debet id quod in Ordine præcipuum est, & ad quod Ordines ceteri referuntur, Sacramenti rationem habere. Et id meritò definivit Trident. sess. 23. can. 1. 2. &c.

Q. 2°. quæ sit materia & forma essentialis Presbyteratûs. R. inter multos ritus qui in Ordinatione Presbyterorum adhibentur, solam impositionem manuum esse materiam, & solam orationem esse formam essentialem; cetera verò, porrectionem scilicet instrumentorum, verborum istorum, *Accipite Spiritum S.* pronuntiationem, ad integritatem duntaxat & clariorem potestatis presbyteralis significationem pertinere. Vide quæ superiùs de materia & forma Sacramenti Ordinis generatim dicta sunt.

Verùm cùm Episcopus ordinando Presbyteros ter manus imponat, quæritur quænam ex tribus habenda sit pro essentiali materiâ. R. nec primam, nec tertiam, sed secundam duntaxat essentialem videri. Non primam; 1°. quia, ut observat Pontificale Roman. Episcopus, dum initio Ordinationis manus imponit, nihil dicit, 2°. quia prima hæc manûs impositio Græcis ignota est; 3°. quia in Concilio Carthag. non reperitur, ut nec in antiquis Ritualibus. Non tertiam; 1°. quia supponit jam consecratum Presbyterum, qui unà cum Episcopo verba consecrationis in Missa pronuntiavit; 2°. quia hæc nec est in usu apud Orientales, nec semper in usu fuit apud Latinos: ad nonum enim usque seculum nec comparet in Conciliis, nec in Ritualibus, nec in iis qui de divinis Officiis scripserunt. Sola ergo manûs impositio, & quæ ordine secunda occurrit in Pontificali, & quæ adjunctam habet orationem, videtur esse materia essentialis Presbyteratûs.

Q. 3°. quæ sint Presbyterorum officia. R. ea sunt

paucis ab ordinante Episcopo exponi: *Oportet Sacerdotem offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptisare. Cum magno enim timore ad tantum gradum ascendendum est ac procedendum, ut cœlestis sapientia, probi mores & diuturna justitiæ observatio ad id electos commendet.*

Q. 4°. an inter Presbyteros alii sint aliis gradu ac dignitate superiores. R. affirmat. Tales sunt Vicarii generales, Officiales, Archipresbyteri, Archidiaconi, Pœnitentiarii, Theologi, Decani, Canonici, Parochi.

I°. Vicarii generales ii dicuntur qui Episcoporum vices gerunt, & eorum potestate, non quidem Ordinis, sed jurisdictionis instructi sunt. Olim cùm pauci forent Presbyteri idonei rebus ecclesiasticis tractandis, idem simul erat Vicarius generalis, Officialis, Archidiaconus, Pœnitentiarius. Hodie Vicarius generalis nonnisi voluntariam seu gratiosam jurisdictionem exercere potest; eâ, quæ contentiosa est, uni Officiali reservatâ. Regio in Comitiis Blesensibus Edicto sancitum est nè quem Episcopus possit Vicarium generalem vel Officialem creare, nisi qui in Theologia vel Jure canonico gradus obtinuerit, & in Ordine Presbyterali sit constitutus. *Art. 45.*

Mandatum Vicarii generalis expirat, 1°. per revocationem mandantis Episcopi; 2°. morte naturali aut civili mandantis, depositione aut resignatione ejusdem. Eodem jure, Episcopo suspenso vel excommunicato, facultas Vicarii suspenditur; 3°. morte naturali vel civili ipsius Vicarii, vel renuntiatione ipsius tempestivè factâ. Conc. Trid. sess. 24. cap. 16. præscribit Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, ut intra octo à morte Episcopi dies, Vicarium generalem aut Officialem eligant *in Canonici juris palæstra versatum Doctorem aut Licentiatum.*

II°. Officiales sic dicti ab officio quod Episcopis impendunt in exercendâ ipsorum jurisdictione contentiosâ, in quâ necesse est invenire actorem,

reum, & judicem. Ad munus Officialis pertinet cognitio causarum tum civilium, tum Ecclesiasticarum, tum etiam criminalium; ità tamen ut hæc cognitio seu competentia multis apud nos jure aut usu arctetur limitibus; sunt enim casus *privilegiati* qui apud nos dijudicari ab Officiali non possunt, nisi vocato judice causarum criminalium, qui eâ de causâ ad forum ecclesiasticum transferre se tenetur, ut unà cum Officiali litem instruat ac dijudicet. Apud nos tenentur Officiales lites instruere ac componere ad formam quam præscribunt Regum nostrorum edicta: ni fecerint, locus datur appellationi tanquam ab abusu. Olim Episcopi contentiosam jurisdictionem per se ipsos exercebant; at usu jam necessario, qui versùs seculum XIII. invaluit, tenentur hanc sui ministerii partem Officialibus committere.

III°. Archipresbyteri, Græcis Protopresbyteri, primum inter Presbyteros gradum & honorem obtinebant. Aliquando iis qui Ordinatione suâ antiquiores erant, aliquando virtute ac merito honor iste delatus est. Suum singulis Ecclesiis Cathedralibus in Occidente Archipresbyterum fuisse testatur S. Hieron. Epist. ad Rusticum. Hujus officium assignat Conc. Carthag. IV. can. 17. nempè ut *Episcopus gubernationem viduarum, & pupillorum, & peregrinorum, non per se ipsum, sed per Archipresbyterum aut per Archidiaconum agat.* Archipresbyterorum est mandata Episcoporum ad alios ejusdem Civitatis Presbyteros deferre.

IV°. Archidiaconus dicebatur Episcopi oculus & manus, eò quòd jurisdictionem gratiosam & contentiosam, tanquam generalis Episcopi Vicarius, etiam in Presbyteros olim exerceret. In tantùm excreverat Archidiaconorum autoritas, ut post annum millesimum coacti fuerint Episcopi eam totam ad se revocare, eamque suis Officialibus ac Vicariis concredere. Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 3. mandat ut Archidiaconi, ceterique ad quos

pertinet, sibi subjectas Ecclesias visitent. Cap. 20. interdicit Archidiaconis causarum matrimonialium & criminalium cognitionem; & sess. 25. c. 14. prohibet iisdem nè Clericorum concubinariorum causam dijudicent. In quibusdam Galliæ Ecclesiis, usu antiquo, Archidiaconi vacantium Ecclesiarum fructus suos faciunt, atque recèns delectos Pastores in possessionem earumdem mittunt.

V°. Pœnitentiarius confessionibus Fidelium excipiendis præficitur, cum facultate absolvendi à casibus Episcopo reservatis. De eo sic Trident. sess. 24. de refor. c. 8. *In omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione Præbendæ proximè vacaturæ ab Episcopo instituatur, qui Magister sit, vel Doctor aut Licentiatus in Theologia vel Jure canonico, & annorum quadraginta: seu aliàs qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui, dum confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in Choro censeatur.* Hic notandum ex Fevreto, L. 4. de abusu, c. 3. n. 30. munus Pœnitentiarii & Promotoris ab uno & eodem simul exerceri non posse.

VI°. Theologus, inde dictus quòd Theologiam seu sacras Litteras Clericos edocere teneretur, & ad populum sacras habere conciones. Honorius III. ut faciliùs Metropolitana quævis Ecclesia Theologum sibi compararet, c. *Super specula de Magistris*, decrevit ut Capitula juniores Canonicos ad Universitates mitterent; veniamque ipsis fecit residentiæ, ut & Magistris Theologiam seu sacras Litteras docentibus. Vid. Trid. sess. 5. de reform. c. 1.

VII°. Decanus, dicitur qui decem viris præest unde Decania territorium est in quod Decanus jurisdictionem aliquam habet. A regimine monastico fluxit in Capitula Canonicorum dignitas Decanatûs. Quippè cùm unus Abbas vel Prior multitudini Monachorum regendæ non sufficeret, instituti sunt Decani quibus Monachi decem gubernandi committebantur. Sunt inter ruris Parochos qui dicuntur

Decani *rurales* seu *christianitatis*, quibus id muneris ab Episcopis injungitur, ut suæ Decaniæ Parochos ad congregationem certis temporibus advocent, atque generalem quamdam super illos curam habeant.

Canonicus, sic dictus à canone seu regulâ, sive quia primis temporibus Canonici communem degebant vitam, & disciplinæ monasticæ quamdam referebant imaginem; sive quia regulas seu canones arctiùs observabant. Hinc patet quâ morum integritate vigere debeant. Sanè Trid. sess. 24. de ref. c. 12. Canonicos appellat *Ecclesiæ Senatum*.

VIII°. Denique sunt Parochi. Parochiæ nomine olim tota Diœcesis significabatur; sed pressiùs significatur particularis Ecclesia, cui unus Pastor seu Curatus præficitur.

Parochos esse institutionis divinæ, eosque 72. Discipulis quos Christus sibi delegerat, Luc. 10. successisse, sentiunt Doctores Parisienses, nec unquam passi sunt aliquem ex suis oppositam tueri sententiam. Quapropter cùm eam oppugnassent Joannes de Gorello Minor. an. 1408. Joannes Sarrasin Dominicanus, an. 1429. & Jacobus Vernantius, an. 1674. censuris sacræ Facultatis repressi sunt, & ad palinodiam compulsi. Extitisse primis temporibus Presbyteros, qui Præside Episcopo curam animarum habebant, certo certius habemus ex S. Polycarpo, Epist. ad Philipp. Cornelio S. Pontifice in Epist. ad Fabium Antioch... ubi testatur suo tempore 44. Presbyteros Romæ extitisse, &c.

Non Ordinatione quidem nec externâ ac perfectâ, sed internâ duntaxat jurisdictione à ceteris Presbyteris distincti sunt Parochi, qui nempè ratione sui tituli seu institutionis jus habent, Episcopis subordinatum, populis curæ suæ commissis administrandi Sacramenta Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Matrimonii, & Unctionis Extremæ.

§. IV. *De Diaconatu.*

Diaconus græcè idem est ac Minister. Diaconatus definiri potest, Ordo per quem datur potestas inserviendi seu ministrandi Episcopis vel Presbyteris Sacra solemniter perficientibus.

Duo hîc in controversiam veniunt : 1. an Diaconatus sit Ordo sacer, verumque Sacramentum : 2. Quæ sit materia & forma Diaconatûs. Novatores negant Diaconatum sacrum esse ordinem, verumque Sacramentum. His paulò licentiùs favent nonnulli ex nostris, ut Durandus, Cajetanus & alii quidam, qui saltem dubitant an Diaconatus sit verum Sacramentum. Sit eâ de re

CONCLUSIO I. Diaconatus verum est Sacramentum seu Ordo sacer, quo initiati sunt 7. primi Diaconi Act. 6. non ad vulgaris duntaxat ac profanæ, sed sacræ mensæ ministerium.

Prob. quia nulla conditio ex iis quæ ad verum Sacramentum requiruntur, desideratur in Diaconatu. 1°. enim est signum sensibile, in ipsa scilicet manûs impositione, Act. 6. v. 6. *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt ei manus.* 2°. est ritus à Christo institutus. Unde etenim hunc usurpassent Apostoli, nisi edocti à Christo & jussi fuissent? Hinc Ignatius in Epist. ad Smirnæos, *Diaconos, inquit, revereamini, ut Dei mandatum.* S. Hieronymus in Epist. ad Evagrium comparat Diaconos veteribus Levitis, qui procul dubio à Deo instituti fuerant; & Dial. adversùs Lucifer. ait, Ecclesiam multis gradibus consistere. *Ad ultimum Diaconis, Presbyteris & Episcopis finiri.* Censet igitur Diaconos, perinde ac Presbyteros & Episcopos à Christo institutos fuisse. Denique Trid. sess. 23. can. 6. definit *esse in Ecclesia ex divina ordinatione institutam hierarchiam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris,* id est, Diaconis; 3°. Diaconatus signum est in Religione Christi constans ac perpetuum. Ab ipso

enim Apostolorum ævo ad hanc usque diem continuâ praxi per manuum impositionem & orationem ordinati sunt Diaconi, ut suum Episcopis ac Presbyteris solemniter celebrantibus ministerium impendant. 4°. Illi manuum impositioni & orationi quâ ordinati sunt Diaconi annexam fuisse gratiæ promissionem, hæc demonstrant; 1°. quia ipsamet manûs impositio cum oratione nihil aliud est quàm divinæ gratiæ invocatio; 2°. dispositiones quas in septem primis Diaconis postularunt Apostoli, nempè ut essent *viri boni testimonii, pleni Spiritu Sancto & sapientiâ*, denotant sic viam sterni debuisse gratiæ quæ infundenda erat; 3°. Stephanus mox ab accepta Ordinatione dicitur *plenus gratiâ & fortitudine*, & statim Evangelium prædicavit, sicut Philippus Diaconus Act. 8. 4°. Concil. Chalced. can. 2. asserit *Episcopum, qui propter pecuniam Episcopos, Presbyteros aut Diaconos ordinat, vendere gratiam pretio inæstimabilem*; 5°. Concil. Trident. sess. 23. can. 4. docet Episcopum in conferendo Ordinis Sacramento non frustrà dicere, *Accipe Spiritum Sanctum*; quæ verba Episcopus pronuntiat extendens dexteram manum supra caput illius qui Diaconus ordinatur: *Accipe*, inquit, *Spiritum Sanctum ad robur, ad resistendum diabolo ac tentationibus ejus*. Ergo.

Obj. 1°. Act. 6. ubi prima refertur Diaconorum institutio, nulla fit mentio sacri ministerii, sed tantùm curæ viduarum, eleemosynarum, quæ distribuendæ erant, & mensarum, non quidem cibos apponendo, sed providendo ne quid ad vitam pauperibus deesset. Atqui ministerium istud nedùm sacrum sit, sacrum excludere videtur. *Non est æquum* dicebant Apostoli, Act. 6. *nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*. R. dist. maj. Fit tantùm mentio viduarum, & ministerii mensarum vulgarium, quæ etiam tunc temporis sacræ erant; C. vulgarium duntaxat, iterum dist. maj. tanquam ministerii secundarii, C. primarii, N. Mensam

vulgarem & sacram, Apostolorum ætate conjunctam fuisse, patet exemplo Christi, qui in ultima Cœna utramque conjunxit; & Apostolorum, qui utriusque mentionem faciunt, 1. Corinth. 11. *Unusquisque*, ait Apostolus, *cœnam suam præsumit ad manducandum; & alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* En communis seu vulgaris Cœna. Pergit subinde: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* En sacra seu Eucharistica Cœna, quæ primarium erat sacri mysterii objectum. Itaque Diaconi utrique mensæ ministrabant, vulgari quidem, tanquàm minùs præcipuo; sacræ, tanquam primario ministerii sui objecto: nec primum ministerium excludebat secundum; imò vix quidquam erat in comparatione ipsius. Undè S. Ignatius Martyr, Epist. ad Trallianos n. 2. *Oportet*, inquit, *Mysteriorum Jesu Christi Ministros omni modo omnibus placere. Non enim ciborum & potuum ministri sunt, sed Ecclesiæ Dei ministri.*

Obj. 2°. Hieronymus in Epist. ad Evagrium, Diaconos mensarum duntaxat ac viduarum ministros appellat. R. dist. Diaconos appellat mensarum ministros ab officio secundario, ut eorum superbiam frangat, C. quasi ad id tantùm instituti fuerint, N. Et certè in laudata Epist. docet Diaconos hoc esse in Ecclesia, quod Levitæ erant in Synagoga: atqui Levitæ in veteri Lege à populo segregati erant ut Templo ministrarent.

CONCLUSIO II. Materia Diaconatûs est impositio manuum; forma verò, oratio.

Prob. ex dictis supra generatim circa materiam & formam sacramenti Ordinis. Et verò in Ordinatione Diaconorum apud Græcos nihil est præter impositionem manuum & orationem, quod materiæ & formæ essentialis rationem habeat. Atqui est tamen apud Græcos verus Ordo Diaconatus. Ergo ceteri ritus ad integritatem duntaxat Ordinis pertinent, non ad essentiam. Unde nullum eorum vesti-

gium

sum extat, sive in Ordine Romano, sive in Sacramentario S. Gregorii, sive in aliis Libris Ritualibus ante annos sexcentos scriptis.

§. V. *De Subdiaconatu.*

Subdiaconus minister est immediatè sub Diacono constitutus eique inserviens. Græci Hypodiaconos & Hiperitas appellant quasi subministros. Prima Subdiaconorum apud Latinos mentio occurrit apud S. Cyprianum Epist. 12. Tardiùs apud Græcos legitur Hypodiaconorum nomen in Conc. Laodiceno Can. 21. & 22.

Quæstio inter Theologos movetur, an Subdiaconatus semper in primitiva Ecclesia Ordo sacer fuerit ac verum Sacramentum. Multi negant: qui verò affirmant, non diffitentur cum Bellarmino rem esse dubiam. Conc. Trid. sess. 23. c. 2. asserit quidem *Subdiaconatum ad majores Ordines seu sacros referri à Patribus & sacris Conciliis*: at non affirmat esse Sacramentum. Sit

CONCLUSIO. Verisimilius videtur Subdiaconatum non esse verum Sacramentum, neque semper in primitiva Ecclesia inter sacros Ordines annumeratum fuisse.

Prob. 1°. ex silentio tum Scripturæ, tum Veterum, qui tres duntaxat Ordines sacros enumerant. Ita est Ignatius, Epist. ad Smyrnæos & ad Trallianos; Eusebius L. 7. Hist. c. 30. ubi refert Epistolam synodicam Conc. Antiocheni adversùs Paulum Samosat. quæ dirigitur ad *Episcopos, Presbyteros & Diaconos*, sine ulla de Subdiaconis mentione; S. Hieron. Epist. ad Evag. ubi, *quod Aaron & filii ejus atque Levitæ in Templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicant in Ecclesia.*

Prob. 2°. Verum Sacramentum debet esse à Christo, debet producere gratiam ex opere operato, atque eo ritu conferri, qui in Scripturis usurpatus legitur cùm sacri ministri ordinantur, nempe

impositione manuum & oratione : atqui nihil tale occurrit in Ordinatione Subdiaconorum. Non 1. tùm quia de illâ per Christum institutione altum in sacris Litteris silentium; tùm quia Ecclesiastici Scriptores benè multi docent Subdiaconatum ab Ecclesiâ, crescente fidelium multitudine, institutum fuisse. Ità Amalarius, Petrus Lombardus, Hugo à S. Victore, Card. Bona, &c. Non 2. nulla enim promissio gratiæ annexa legitur Ordinationi Subdiaconorum in ritu sive Græco sive Latino. Non dicit Pontifex apud Græcos, *Divina gratia quæ semper infirma curat*, *&c.* neque apud Latinos, *Accipe Spiritum S.* Neque olim Subdiaconi ordinabantur in sanctuario, sicut alii majores Ministri, sed extra. Non 3. sic enim loquitur Conc. IV. Carth. an. 398. Can. 5. *Subdiaconus cùm ordinatur, quia manûs impositionem non accepit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & Calicem vacuum, de manu verò Archidiaconi urceolum cum aquâ, & mantile, & manutergium.* Apud Græcos quidem Episcopus manus imponit; sed Goarius observat illam manûs impositionem cæremonialem duntaxat esse, non sacram.

Quo ritu apud nos ordinentur Subdiaconi, quæ sint eorum officia, exponit Pontificale Rom. *Iterum atque iterum*, ait Pontifex ad Subdiaconos, *considerare debetis attentè, quod onus hodie ultrò appetitis.... Deo, cui servire regnare est, perpetuò famulari, & castitatem, illo adjuvante, servare oportebit, atque in Ecclesiæ ministerio semper esse mancipatos;* tùm Calicem cum patenâ illis tradens, *Videte*, inquit, *cujus ministerium vobis traditur, ideò vos admoneo ut Deo placere possitis.*

Quæ verò sit Subdiaconatûs materia facilè infertur ex Conc. IV. Carthaginensi mox citato.

Dices 1°. Trid. sess. 23. c. 2. asserit Subdiaconatum ad majores Ordines à Patribus & Conciliis referri; 2°. Subdiaconatus jam à multò tempore ut Ordo sacer habetur, & vasa sacra tangere Subdia-

conis permittitur; 3°. Lex servandæ perpetuò continentiæ ipsis imponitur. Ergo.

R. ad 1. ultrò nos cum PP. Trid. Subdiaconatum habere ut Ordinem sacrum : at Trid. non asserit eum ab omni ævo fuisse inter Ordines sacros, aut verum esse Sacramentum.

Ad 2. Ordo sacer dicitur, eò quòd speciali modo hominem Deo consecrat, nec inde inferri potest illum verùm esse Sacramentum, eò quòd vasa sacra tangere Subdiaconis permittatur, aut lex continentiæ ipsis imponatur.. Nonne olim Fideles propriis manibus Corpus Christi attrectabant? Nonne apud Græcos licitum est Presbyteris jam conjugatis matrimonio uti? Nonne religiosæ professioni annexa est lex continentiæ? Quid indè?

§. VI. *De minoribus Ordinibus & Tonsura Clericali.*

Quatuor in Latina Ecclesia numerantur Ordines minores, nempè Acholythi, Exorcistæ, Lectoris & Ostiarii, quorum nomina & propria ministeria ab ipso Ecclesiæ initio in usu fuisse meritò affirmat Trid. sess. 23. c. 2. eorum in antiquissimis Ecclesiæ monumentis meritò legitur.

Acolythus græcè idem est ac sequens, famulus, comes. De illius ordinatione hæc habet Conc. Carthag. IV. can. 6. *Acolythus cùm ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari : accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.* Acolythatus ergo est Ordo quo datur potestas ministrandi Subdiacono & Diacono in sacrificio Missæ.

Exorcistæ ex officio dæmones expellere possunt. Sic enim eos alloquitur Pontifex : *Habete potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptisatos, sive cathecumenos*; & in oratione, quam pro eis ad Deum fundit : *Probabiles sint medici Ecclesiæ tuæ, gratiâ curationum virtualeque cœlesti confirmati.*

Dices : Expellere dæmones pertinet ad gratiam gratis datam : atqui jam diù est ex quo in Ecclesia desiêre dona illa gratis data. R. dist. min. jam diù est ex quo desiêre dona illa Fidelibus communiter concessa, C. Ministris Ecclesiæ, N. Consecratio Corporis Christi, absolutio à peccatis, sunt gratiæ gratis datæ ad aliorum utilitatem. Atqui tamen in usu quotidiano sunt apud Christianos. Reipsâ tamen usus exorcismorum non permittitur Exorcistis, nisi de licentiâ Episcopi, ad omnem abusum declinandum.

Cùm ordinatur Exorcista, ait Conc. Carthag. IV. cap. 7. *accipiat de manu Episcopi libellum in quo scripti sint exorcismi, dicente sibi Episcopo : Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptisatum, sive catechumenum* : unde Pontifex in ordinandis Exorcistis hisce gravissimis verbis eos admonèt: *Studete igitur, ut sicut à corporibus aliorum dæmomes expelletis, ità mentibus & corporibus vestris omnem immunditiam & nequitiam ejiciatis, nè illis succumbatis, quos ab aliis vestro ministerio effugatis. Discite per officium vestrum vitiis imperare, nè in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare.* Quæ autem in energumenorum exorcismis observenda sint, quæ præparatio in Exorcistâ, præscribunt Concilia Mediolan. I. & IV. *pridie illius diei, quo exorcismum adhibere incæperit, se jejunio & oratione præparare studeat, tum confessus, conscientiâ ac omni culpâ purâ & mundâ, ac magnâ cum humilitate & fide ...... ad id munus obeundum accedat. Si Sacerdos autem est ...... Missæ sacrum faciat, si id commodè præstare potest.*

Lector ex officio sui Ordinis potestatem habet legendi in Ecclesia tum Scripturam utriusque Testamenti, tùm Scripta SS. Patrum. *Episcopus*, ait Conc. Cartag. IV. can. 8. *Lectori ordinando spectante plebe, tradat codicem de quo lecturus est, dicens ad eum : Accipe & esto Lector verbi Dei; habitu*

ris ; si fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis qui Verbum Dei ministraverint.

Ostiarius præficitur custodiæ Ecclesiæ, & illius supellectilis, ac recto ordini seu modestiæ quæ in domo Dei servari debet. *Sic agite*, ait Episcopus Ostiarios alloquens, *quasi reddituri Deo rationem, pro iis rebus quæ iis clavibus recluduntur.* Deinde ad circumstantes conversus ait : *Deum Patrem omnipotentem, fratres carissimi, suppliciter deprecemur.... ut sit eis fidelissima cura in domo Dei diebus & noctibus ; ad distinctionem certarum horarum ad invocandum nomen Domini.*

Ostiarius cùm ordinatur, ait Conc. Carth. can. 9. *postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi tradeat ei Episcopus claves Ecclesiæ de altario, dicens : Sic age quasi redditurus*, &c. ut mox diximus. Græci Lectores tantùm habent ; non Exorcistas, non Acolythos, non Ostiarios, aut Tonsurâ donatos.

An minores isti Ordines vera sint Sacramenta, judica ex iis quæ de Subdiaconatu dicta mox fuêre.

Tonsura Clericalis est cæremonia Ecclesiastica, quâ quis ex Laïco fit Clericus ; seu per quam Laïcus baptisatus, & Sacramento Confirmationis consignatus, sacro ritu in Clerum adscribitur.

Q. 1°. an Tonsura sit Ordo. R. negat. Tum quia Trident. sess. 23. c. 1. varios enumerans Ordines, Tonsuram non appellat ; sed eam velut aliquid prævium supponit. *Plures*, inquit, *Ordines sunt ità distributi, ut qui jam Clericali Tonsurâ insigniti sunt, per minores ad majores ascendunt.* Tum quia Ordo quilibet potestatem activam ad aliquod officium confert ; nullum autem hujusmodi confert Tonsura Clericalis, sed tantùm Clericos capaces & idoneos reddit, qui privilegiis Ecclesiasticis ac Beneficiis frui possint : *Filii carissimi*, ait Pontifex ad eos qui Tonsurâ initiandi sunt, *animadvertere debetis, quia hodie de foro Ecclesiæ facti estis ; &* privilegia Cle-

ricalia ſortiti eſtis. Iis tamen privilegiis non gaudet Clericus, *niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum & Tonſuram deferens alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviat : vel in Seminario Clericorum, aut in aliquâ Scholâ, vel in Univerſitate, de licentiâ Epiſcopi, quaſi in viâ ad majores Ordines ſuſcipiendos verſetur.* Ità Trid. ſeſſ. 23. can. 6. de reform.

Q. 2°. quæ prima ſit origo Tonſuræ Clericalis in quâ tonſio fit capillorum, quæ corona dicitur, eò quòd in orbem ſeu circulum ducatur. R. incertam eſſe primam illam originem : non ità incertæ rationes morales hujus capillorum tonſionis. *Tonſura*, inquit Iſidorus Hiſpal. Lib. 2. de Officiis c. 4. *in Clericis ſignum quoddam eſt quod in religione vitia reſecentur, & criminibus carnis noſtræ, quaſi crinibus exuantur, expoliantes nos, juxta Apoſtolum veterem hominem cum actibus ſuis.* Quapropter qui Tonſurâ initiatur, iſtam profeſſionem emittit : *Dominus pars hæreditatis meæ & Calicis mei : tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.* Et Pontifex hâc auditâ, Deum orat ut gratiâ ſuâ illam confirmare dignetur. *Præſta, quæſumus, omnipotens Deus,* ait, tonſione peractâ, *ut hi famuli tui, quorum hodie comas capitum pro amore divino depoſuimus, in tuâ dilectione perpetuò maneant, & eos ſine macula in ſempiternum cuſtodias.*

Quatuor primis ſeculis, cùm ferveret tyrannorum in Eccleſiam perſecutio, Clerici in modum coronæ tonſos non geſtabant capillos; ne hoc ſigno à tyrannis dignoſcerentur. Reverâ autem in votis ſemper habuit Eccleſia, ut Clerici breves admodum & ad modeſtiam compoſitos capillos geſtarent. Unde S. Hieron. Epiſt. ad Euſtochium invehitur adversùs Clericos qui mulierum more catenatos crines nutriunt.

Q. 3°. an primis Eccleſiæ ſeculis aliqui fuerint ſolâ Clericali Tonſurâ inſigniti, ſine ullo Ordine, vel officio. R. neg. Quia vix ullum proferri poteſt

exemplum Clerici, qui nulli officio addictus fuerit. *Cuncti in ministerio clericali constituti*, ait S. Cyprianus Epist. 66. *nonnisi altari & sacrificiis deservire, & precibus atque orationibus vacare debent.*

Q. 4°. quæ præviæ dispositiones requirantur in eo qui Clericali Tonsurâ initiari postulat. R. Trident. sess. 23. de reform. can. 4. mentem suam exposuisse his verbis : *Tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere & scribere nesciant; & de quibus probabilis conjectura non sit, eos non secularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Procul ergo qui ad Tonsuram Clericalem accedunt, vel ambitione ducti, vel amore vitæ mollioris, vel spe pinguioris beneficii; procul illi patres-familias, qui ad sublevandam rem suam domesticam, vel augendam alicujus filii vel filiæ fortunam, vel desiderio fruendi proventibus Ecclesiasticis, natum Ecclesiastico statui destinant priùs quàm ejus indolem, mores, ingenium, probitatem exploraverint, ac præsertim Dei voluntatem assiduis precibus consuluerint. Hinc non rarò & natorum & familiarum ruina.

CAPUT SEXTUM.

De cœlibatu sacris Ordinibus annexo.

UTriusque Ecclesiæ, Græcæ & Latinæ praxim expendemus.

Dico 1°. Nusquam Episcopis, Presbyteris, Diaconis, aut Subdiaconis, in Ecclesia Græcâ licitum fuit uxores ducere. Id constat ex Synodo Trullanâ an. 692. Can. 6. *Quoniam in Apostolicis Canonibus dictum est, eorum qui non ductâ uxore in Clerum promoventur, solos Lectores & Cantores posse uxorem ducere; & nos hoc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitùs Hypodiacono, vel Diacono*, vel Pres-

bytero post suî Ordinationem contrahere liceat. Si autem hoc ausus fuerit facere, deponatur.

Dico 2°. Nusquam licuit in Ecclesiâ Græcâ Episcopis, nec etiam his temporibus licet, uti conjugio quod ante Ordinationem contraxerint. Constat ex Can. 21. ejusdem Concilii, in quo id expressè prohibetur Episcopis. Propterea constat Græcas, & alias omnes Orientales Ecclesias nullum, his etiam temporibus, ordinare Episcopum, nisi aut virgo sit aut viduus; aut si uxoratus, continentiam polliceatur.

Dico 3°. Lege per idem Concilium confirmatâ licitum est Græcis Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, retinere uxores legitimas ante Ordinationem ductas, & omni jure conjugali uti.

Dico 4°. In Ecclesiâ Latinâ nusquam licuit Episcopis, Presbyteris, & Diaconis uxores ducere, aut uti uxoribus ante Ordinationem ductis.

Prob. ex Concilio Eliberit. an. 305. Can. 33. *Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis .... positis in ministerio, abstinere se à conjugibus suis, & non generare filios. Quicumque verò fecerit, ab honore Clericatûs exterminetur.* Idem tradunt PP. Concilii Carthagin. II. an. 397. Can. 1. Ut nempe, inquiunt, *quod Apostoli docuerunt, & observavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Concinit Siricius S. P. in Epist. ad Himerium Tarrac. Episcopum: *Sacerdotes omnes*, inquit, *& Levitæ indissolubili lege adstringimur, ut à die Ordinationis nostræ sobrietati & pudicitiæ, & corda nostra mancipemus & corpora.* Idem habet S. Epiph. *hæres.* 59. *Qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametsi sit unius uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi aut Hypodiaconi Ordinem Ecclesia suscipit; sed eum duntaxat qui ab unius uxoris consuetudine se se continuerit, aut ea sit orbatus.*

Dico 5°. Varia fuit Ecclesiæ Latinæ disciplina circa Subdiaconorum continentiam. Nam Conci-

lium Eliberit. præcipit Subdiaconos manere cœlibes. S. Leo primus è S. Pontificibus, Subdiaconis continentiæ legem imposuit. S. Gregorius exeunte seculo VI. legem quâ prædecessor ejus Pelagius II. Subdiaconos Siciliæ ab uxoribus separaverat, sic temperavit, ut nullus deinceps ad Subdiaconatum promoveretur, nisi perpetuam continentiam professus; sed indulsit ut qui conjugio copulati fuerant, cum uxoribus ad prolem manerent. Tandem seculo XI. lex continentiæ ubique obtinuit in Ecclesia Latina respectu Subdiaconorum post Decretum Urbani II. in Concilio Claromontano.

Ea porrò lex divina non est, sed Apostolica & Ecclesiastica; quia quod semper observatum fuit in Ecclesia, nec ab ullo Concilio legitur institutum, id censetur Apostolicæ traditionis: atqui lex perpetuæ continentiæ, &c.

Frustra Novatores conqueruntur duram Clericis nos legem imponere, ac infirmis sic laqueum injici. Namque Ecclesia neminem cogit ad sacrum ministerium; & qui ad illud liberi accedunt, censentur & legi continentiæ, quam ignorare non possunt, se se spontè subjicere. Qui si non probatis priùs suis viribus imprudenter obtrudant se, sibi suam culpam imputent, & jugi oratione donum illud à Deo postulent, qui ut misericors rectè petentibus non denegat, nec patitur tentari nos suprà id quod possumus. Vide quæ eâ de re dicta sunt Tom. I. ubi de obligat. Clericorum.

TRACTATUS

DE MATRIMONIO.

IN hoc Tractatu tritam secuti methodum dicemus de Matrimonii essentiâ, institutione, causis, proprietatibus, &c.

CAPUT PRIMUM.

De essentiâ Matrimonii.

MAtrimonium quod *à matre* derivatur, quia in eo potiùs est matris munium, seu officium, dicitur etiam *conjugium* à communi conjugum jugo, & *connubium* ac *nuptiæ*, à *nubo*, seu *velò*; quia conjuges benedictionem accepturi præ modestiâ velamine obteguntur.

Matrimonium spectari potest, vel ut est contractus naturalis, seu in officium naturæ; vel ut est contractus civilis, seu juxtà proprias locorum leges celebratus; vel ut est Sacramentum. Ut officium naturæ ad propagationem humanæ speciei ordinatur : ut contractus civilis Reipublicæ paci ac perennitati consulit : ut novæ Legis Sacramentum, conjuges gratiâ exornat, Ecclesiam ditat prole piè educatâ, & concupiscentiæ medetur. De Matrimonio, ut contractu & Sacramento nobis præcipuè dicendum.

Matrimonium ut contractus definitur : Maritalis conjunctio viri & feminæ, inter legitimas personas individuam vitæ consuetudinem retinens. Est quidem 1°. *Conjunctio*, id est, vel actus quo per mutuum consensum uniuntur conjuges; vel nexus & vinculum ex eodem actu habitualiter permanens.

2°. Est conjunctio *maritalis*, quia finis Matrimonii est mutua corporum traditio : & sic distinguitur à quavis alia specie unionis, quæ v. g. fratrem inter & sororem occurrit. Unde vox *maritalis* locum habet differentiæ, ut vox *conjunctio* locum habet generis. 3°. *Viri* & *Mulieris*, ut designetur Matrimonii subjectum, quod ab initio fuit homo unus & mulier una. 4°. *Inter legitimas personas*, quæ videlicet secundùm leges idoneæ sunt ad contrahendum. 5°. *Individuam vitæ societatem retinens*, id est societatem quæ solo Partium consensu solvi nequit, ut solvuntur alii contractus, etsi olim per repudium solvi potuit, & nunc aliquando per professionem Religiosam; de quo infrà.

Matrimonium ut Sacramentum definiri potest: *Sacramentum novæ Legis, quo vir & mulier baptisati corporum suorum dominium legitimè sibi tradunt & accipiunt, ad prolem piè & christianè instituendam.*

Ex dictis liquet non omne Matrimonium ejusdem esse generis. Et reipsa aliud est *legitimum*, quod mutuo consensu inter personas legitimas contractum est; ut sunt conjugia Gentilium. Aliud *ratum*, quod inter baptisatos contrahitur, & ideo majorem habet firmitatem. Aliud *consummatum*, quod per coïtum carnalem completum est, & si à baptisatis contractum sit, jam dissolvi non valet.

Cùm in Matrimonio occurrant, 1°. consensus interior Partium; 2°. pactio externa, seu signa quibus consensus ille sensibiliter exprimitur : 3°. vinculum ex illa mutua pactione resultans, cum jure alterius in alterum; 4°. mutua reddendi debiti obligatio; 5°. ipsa debiti redditio. Quæritur in quo ex his posita sit Matrimonii essentia : quæ difficultas ut solvatur, nota, Matrimonium ut sic spectari posse, vel *in fieri*, & sic habet esse fluens & transitorium; vel *in facto* esse, & sic habet esse fixum ac permanens. Sit.

CONCLUSIO I. Essentia Matrimonii non consistit

in usu seu carnali copulâ. Ità Catholici omnes contra Julianum Pelagianum.

Prob. 1°. In eo non consistit Matrimonii essentia ; ante quod & sine quo verùm est & propriè dictum Matrimonium. Atqui ante coïtum carnalem & sine ipso..... 1°. enim verum fuit Matrimonium Adamum inter & Evam in paradiso terrestri , cùm Evam intuitus Protoparens dixit : *Hoc nunc os ex ossibus meis : Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem , & adhærebit uxori suæ.* Genes. 2. Atqui tamen nullus fuit Adamum inter & Evam Matrimonii usus in Paradiso ; sed tunc tantùm , cùm indè propter peccatum ejecti sunt , ut liquet ex c. 4. ibid. & docet Augustinus, L. 9. de Genes. ad lit. c. 4. 2°. Fuit etiam verum Matrimonium inter S. Josephum & B. Virginem. Atqui nulla unquam fuit eos inter carnalis commixtio ; tum quia docet Ecclesiæ Fides Mariam antè partum , in partu , & post partum , virginem permansisse ; tùm quia B. Virgo emiserat votum castitatis, quandoquidem Angelo hæc prænuntianti , Luc. 1. 31. *Ecce concipies & paries* , respondit : *Quomodò fiet istud , quoniam virum non cognosco ?* Hinc autem meritò colligitur eam priùs suam Deo virginitatem consecrasse : alioqui statim poterat ei responderi : Necdum quidem virum cognovisti , aut proposuisti nunquam cognoscere ; at mutabis propositum , & cognosces. Atque ità docent Gregorius Nyssen. Beda , Bernardus , Anselmus , &c. Ergo.

Prob. 2°. ratione duplici. I. usus rei de qua contractum est , non constituit essentiam contractûs , sed ipsam subsequitur : sic perfecta est venditio , statim ut rei venditæ translatum est dominium , licèt emptor eâ uti nolit. Atqui carnalis copula usus est Matrimonii. II. Si coïtus ad Matrimonii essentiam spectet , eo sublato debet & Matrimonium tolli ; cùm sublatâ essentiâ , rem ipsam tolli necesse sit. Atqui sublato Matrimonii usu.... unde Apostolus mulierem quæ à viro separata est , innuptam

remanere jubet, I. Cor. 7. 11. Ergo, ut bene S. Chrysostomus, *Matrimonium non fecit coïtus, sed voluntas.*

Obj. 1°. Matrimonii essentia in eo consistit, quòd duo sint *in carne unâ.* Atqui non sunt duo in carne unâ nisi per carnalem copulam. R. dist. maj. In eo consistit, quòd sint duo in carne unâ, id est, quòd mutuum jus in corpora sua habeant, C. quòd jure illo per copulam necessariò & actu utantur, N. Utique cùm hæc dixit Adamus, verùm jam eum inter & Evam intercedebat Matrimonium, aut saltèm tunc temporis initium est. Atqui tamen necdum duo erant in carne unâ quoad usum, sed tantùm quoad jus. Unde Græca Textûs objecti lectio habet, *Erunt duo ad carnem unam*: quæ magis jus ad carnem, quàm ipsum carnis usum exprimunt.

Obj. 2°. Matrimonium, præsertim Christianorum, debet esse *Sacramentum magnum in Christo & in Ecclesia*, ideòque Christi cum Ecclesia unionem exprimere. Atqui unio hæc, per quam Christus unum cum Ecclesia corpus efficitur, nonnisi per carnalem coïtum exprimi potest. R. dist. maj. Matrimonium debet exprimere unionem Christi moralem cum Ecclesia, & quidem ut aliquid sibi extrinsecum, C. unionem physicam, N. Unio Christi cum Ecclesiâ duplex; alia naturalis, per unionem hypostaticam cum humanitate; alia moralis per jugem quo Ecclesiam suam reficit gratiæ influxum. Priorem significat consummatio Matrimonii: posteriorem exhibet conjugalis animorum unio per individuam vitæ societatem, & mutua amoris, & obsequii specimina. Postrema hæc per Matrimonium repræsentari debet; at hujus solius, non autem prioris, repræsentationem ad ejus substantiam pertinere contendo: hanc enim præcipuè spectat Apostolus, Ephes. 5. cùm ibi totus sit in commendanda mutua conjugum dilectione: unde post verba ista: *Sacramentum hoc magnum est*, &c. *Unusquisque*, inquit, *uxorem suam sicut seipsum diligat.* Ergo.

Adde quòd Sacramentum debet quidem essentialiter exprimere id quod in ipso continetur, nempè gratiam; sed non id quod ipsi extrinsecum est, ut est Christi cum Ecclesiâ conjunctio.

Obj. 3°. Potissima nostra probatio hinc desumitur, quòd verum fuerit Mariam inter & Joseph conjugium, qui tamen ambo carnali copulæ renuntiaverant. Atqui probatio hæc contra nos retorqueri potest. Siquidem ad Matrimonium etiam ratum requiritur jus radicale ad copulam; & licèt hæc non debeat expresè intendi, non tamen expresè excludi potest. Unde Greg. IX. c. 7. de cond. appos. *Si conditiones*, inquit, *contra substantiam conjugii inserantur, putà si dicat alter alteri : Contraho tecum, si generationem prolis evites, matrimonialis contractus caret effectu.* Atqui ubi contrahitur cum voto castitatis, ab una parte emisso, ab alia autem acceptato, (qui casus est B. Virginis & Josephi,) tollitur jus etiam radicale ad copulam : proindè inseritur conditio contra substantiam conjugii. Atque hinc Matrimonium sub ea conditione initum ut ambo servent castitatem, invalidum esse docent S. Thom. S. Bonaventura, aliique plures Theologi & Canonistæ. Ergo.

R. ad 1. & 2. neg. min. & dico B. Virginem & Josephum contraxisse absolutè, & verè consentientes in jus & potestatem mutuam corporum; ità ut uterque haberet quidem propositum servandæ castitatis, sed neuter exigeret ab alio ut nunquam maritali jure uteretur : secundùm id cap. 3. XXVII. q. 2. *B. Maria proposuit se servaturam votum virginitatis; sed* id *non expressit*, seu non declaravit *ore. Subjecit se divinæ dispositioni, dum proposuit se perseveraturam virginem, nisi Deus ei aliter revelaret.* Sic autem nulla ab eâ apposita est conditio, quæ Matrimonii substantiæ contraria foret. Verè enim & explicitè consensit in jus ad copulam; sed vel in ipsam copulam non consensit, quia per revelationem sciebat id esse superfluum; vel consensit *sub conditione, si Deo placeret.* Hinc valet & Matrimonium

ſub pacto mutuæ continentiæ initum. Quia cum eo pacto ſtat ſemper conjuges ad debiti redditionem obligatos fore, ſi Deus ſuam hanc eſſe voluntatem manifeſtaverit.

Obj. 4°. illud eſſe eſſentiale Matrimonio, ſine quo Matrimonii finis haberi non poteſt. Atqui ſine corporum conjunctione.... Finis enim Matrimonii eſt id Geneſ. 1. *Creſcite & multiplicamini.* Atqui, &c. R. diſt. maj. Sine quo matrimonii finis primarius haberi non poteſt, C. ſecundarius, N. Finis Matrimonii primarius eſt individuæ vitæ ſocietas, cum intimâ, quæ carior eſt animorum copulatione : at commixtio ad prolem non magis eſt primarius ejuſdem finis, quàm ipſa prolis ſuſceptio, quæ tota pendet à Deo ; nec tribuitur ſterilibus, quorum tamen conjugia indubiè valida ſunt.

CONCLUSIO II. Matrimonium ſpectatum *in fieri* conſiſtit in mutua pactione, quâ Partes individuam vitæ ſocietatem ſibi ſpondent. Idem ſpectatum *in facto eſſe* conſiſtit in vinculo quod ex mutua illa virum inter & mulierem pactione reſultat.

Prob. 1. pars. Matrimonium *in fieri* conſiſtit, ut ceteri contractus, in actione tranſeunte, per quam contrahentes ad aliquid ultro citroque ſe obligant. Atqui actio hæc in præſenti nihil aliud eſt quàm mutua pactio, vi cujus præter individuam vitæ ſocietatem ſibi ſpondent. Ergo.

Prob. 2. pars. Matrimonium *in facto eſſe* eſt conjunctio viri & mulieris permanenter ſubſiſtens in individuam vitæ ſocietatem. Atqui permanens illa conjunctio viri & mulieris ipſe eſt nexus ac vinculum quo uterque uniuntur. Hinc Catechiſmus Trid. hîc part. 2. num. 5. *Quamvis in perfecto Matrimonio inſint conſenſus interior, pactio externa verbis expreſſa, obligatio & vinculum quod ex ea pactione efficitur, & conjugum copulatio, quâ Matrimonium conſummatur; nihil tamen horum Matrimonii vim & rationem propriè habet, niſi obligatio illa & nexus, qui conjunctionis vocabulo ſignificatus eſt.*

Obj. Eadem est essentia Matrimonii in ratione contractûs spectati, quæ ejusdem spectati prout est Sacramentum. Atqui Matrimonium, prout est Sacramentum, non consistit in vinculo & nexu Partium, sed in aliquo transeunte. Sacramentum enim debet esse sensibile. Porrò habituale conjugii vinculum nihil habet quod sensus afficiat. R. dist. maj. Eadem est essentia Matrimonii ut contractûs *in fieri*, quæ ejusdem spectati ut est Sacramentum, C. Eadem est Matrimonii *in facto esse*, N. Matrimonium enim ut Sacramentum, exigit materiam, formam, & Ministrum alteram alteri activè applicantem. Atqui hæc soli conveniunt Matrimonio in fieri, non autem habituali vinculo, quod etiam in somno perseverat.

CAPUT SECUNDUM.

De institutione Matrimonii.

§. I. *De institutione Matrim. ut est officium naturæ.*

CIrcà Matrimonium ut est officium naturæ; quæritur 1°. an honestum sit, an non è contra malum, ut docuerunt Encratitæ, Adamiani, &c. 2°. an omnibus imperatum sit lege naturali, adeò ut nunquam ipsi præferri possit virginitas, utì docent Pseudoreformati. Sit

Conclusio I. Matrimonium per se & intrinsecè licitum est & honestum. Est de fide.

Prob. 1°. ex his Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Sed quæ conjuncta sunt à Deo, sunt necessariò intrinsecè bona. Etverò an nuptias præsentiâ suâ cohonestasset Christus, & insigni miraculo illustrasset, nisi per se licitæ & sanctæ forent? Utique, ait Augustin. Tract. 9. in Joan. *Quòd Dominus invitatus venerit ad nuptias, confirmare voluit quòd ipse fecit nuptias. Futuri enim erant dicentes quòd malum essent nuptiæ.*

Idem pluries docet S. Paulus, I. Cor. 7. v. 9. *Si non se continent, nubant.* V. 38. *Qui Matrimonio jungit virginem suam, benè facit.* Heb. 13. 4. *Honorabile connubium in omnibus.* Atqui hæc demonstrant Matrimonium esse rem de se sanctam, quin & aliquando necessariam. Hinc idem Apostolus hæreticos suprà recensitos prædamnavit, I. Timoth. 4. his verbis: *In novissimis temporibus discedent quidam à Fide, attendentes doctrinis dæmoniorum.... prohibentium nubere.* Quæ autem pejor quàm dæmoniorum doctrina?

Prob. 2°. ex Conciliis: Gangrense, Can. 1. *Si quis vituperat nuptias, anathema sit.* Et Bracarense II. Can. 11. *Si quis conjugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.*

Bragun

Prob. 3°. Ex dicendis Christus Matrimonium ad Sacramenti dignitatem evexit. Atqui sine blasphemia dici non potest quòd ad istum honoris gradum evexerit rem de se inhonestam.

Obj. 1°. ex Apost. I. Cor. 7. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Atqui, ait S. Hieronymus, Lib. 1. contra Jovin. *Si bonum est mulierem non tangere, malum est eam tangere: Nihil enim bono contrarium est, nisi malum.* R. dist. min. Malum est mulierem tangere, id est minus bonum, C. malum est, verè, Subdist. Malum pœnæ, quia non solet tangi mulier nisi cum turpi concupiscentiâ, quæ pœna est originalis peccati, C. malum est culpæ, N. In Matrimonio duo sunt quæ dignitatem ejus imminuant; 1°. quòd minus sit bonum quàm virginitas: unde ad hanc totis viribus hortatur Apostolus in objecto Capite; nec Matrimonium, nisi ut minus bonum permittit; 2°. quòd actus conjugalis vix exeritur sine gravi concupiscentiâ, quæ ipsis etiam castioribus animis insidiatur. At non ideò Matrimonium de se malum est, in mente seu Apostoli, seu Hieronymi, qui textum ejus paulò durius inflectit: Non in mente Apostoli, juxta quem Qui matrimonio

jungit virginem suam, benè facit; etsi *qui non jungit, melius facit.* Non in mente Hieronymi, qui malum vocat, vel id quod minoris boni rationem habet, vel id cui graviter imminet periculum peccati. *Neque verò nos*, inquit in eod. Lib. *Marcionis & Manichæi dogmata sectantes nuptiis detrahimus. Non ignoramus honorabiles nuptias, & thorum immaculatum. Sed ità nuptias recipimus, ut virginitatem quæ de nuptiis nascitur, præferamus.*

Inst. Illud reverà malum est, cujus usum nonnisi ex indulgentiâ seu veniâ concedit Apostolus. Qui enim *tribuit veniam, denotat culpam*, ait August. L. de Pecc. origin. c. 38. Atqui conjugii usum..... Sic enim habet ibid. v. 5. *Nolite fraudare invicem* debito conjugali, *nisi fortè ad tempus. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundùm imperium.* R. dist. min. Apostolus conjugii usum ex indulgentia concedit, quia usus ille sit aliquid minùs perfectum quàm continentia, C. quia sit aliquid reipsâ malum, N. En brevem Apostolici textûs analysim: *Nolite fraudare* vos *invicem* debito conjugali, *nisi fortè ex* mutuo *consensu ad tempus*, *ut* ferventiùs *orationi*, quæ Eucharistiæ perceptionem præcipuè importat, *vacetis: & iterum revertimini in idipsum* conjugii usum; *nè*, si diutiùs maneatis thoro separati, *tentet vos satanas propter incontinentiam*, ad quam præ ceteris Græcis (ut notat Baronius) proclives estis. *Hoc autem dico* tanquam infirmis *secundum indulgentiam, non secundùm imperium;* id est, permitto, non præcipio. *Volo enim*, id est optarem, *vos omnes esse sicut me ipsum*, nimirum in continentiâ, ut ait D. Chrysostomus. Hæc autem, quæ genuina est, Apostoli expositio difficultatem perimit.

Obj. 2°. Actus cui intrinsecè conjunctus est turpis libidinis sensus, verum est peccatum; cùm libido ex Apostolo repugnet *legi Dei* & *mentis.* Sed actui conjugali, non secùs ac fornicationis & adulterio, &c. R. dist. min. Actui conjugali annexus est

turpis libidinis sensus, turpis, inquam, turpitudine pœnæ, C. Turpis turpitudine culpæ, subd. Turpis, cùm mens corpoream voluptatem, propter seipsam inquirit, C. secùs, N. Itaque, ut advertit S. Thomas, in actu conjugali est quædam concupiscentiæ turpitudo *ex peccato primo* Protoparentum *proveniens; quatenùs inferiores vires & membra corporis rationi non obediunt:* At turpitudo hæc, licèt aliquid habeat physicè inordinati, nihil tamen habet quod mali moralis rationem induat, quandiu sistit intra præscriptos rationis limites: sicut nihil mali habet voluptas quæ ex cibi gustu percipitur, quandiu cibus non ob ipsam voluptatem, sed ob justum corporis levamen gustatur. Non alio igitur sensu conjugalis libido, seu meliùs, delectatio dicitur mala & legi mentis repugnans, quàm ipsamet concupiscentia. Hæc porrò, ut alibi probavimus, est tantùm mala materialiter, quia ad malum pro nativa nostra infirmitate potenter inclinat; nec dubium quin maritalis concupiscentia possit meriti occasio esse; seu dum ei omninò resistitur, prout à S. Henrico factum est; seu dum in ipso opere id unum intenditur quod Deus intendi voluit.

CONCL. II. Matrimonium non videtur strictè præceptum jure naturali; at præceptum est divinâ Lege.

Prob. 1. pars. Quod strictè præceptum est jure naturali, sine peccato omitti non potest, eoque mortali, cùm gravis est materia, ut in præsenti. Atqui non probatur efficaciter Adamum non potuisse sine gravi peccato abstinere ab ineundo statim cum Evâ Matrimonio. Annon enim suum eâ de re consensum poterat suspendere, donec resciret à Deo num humanam speciem per generationis viam hîc & nunc multiplicari vellet? Annon Deus, qui contra jus naturale nihil potest, vetare poterat nè unquam Adam & Eva commiscerentur? In his sanè hypothesibus nihil est absurdi, nihil proinde quod ipsius naturæ voci repugnet.

Nec obest quòd Adam conspectâ Evâ in hæc verba

illicò erupit : *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Hinc enim tantùm sequitur, ei jam ab initio innotuisse Dei voluntatem; non autem quod jure naturali impulsus in Matrimonium proruerit.

Prob. 2. pars. 1°. Quia suspicari non licet Adamum quidquam in re tanti momenti fecisse præter voluntatem Dei. 2°. Quia id, *Crescite & multiplicamini*, Genes. 1. connubii præceptum importat; vel saltèm supponit. Atqui non naturale, nisi naturale sumatur pro eo quod naturæ multùm congruit: ergo divinum. Unde Honorius III. cap. ult. *de Frigidis*, &c. Deum Matrimonii institutorem vocat.

Q. quando & ubi celebratum sit Matrimonium Adami & Evæ. R. ad 1. tunc duntaxat celebratum esse, cùm dixit Adam, *Hoc nunc os ex ossibus meis*, &c. Tunc enim & non priùs Protoparens Evam in uxorem accepit; nec dubium quin & tunc Eva Adam acceperit in virum; cùm ibid. dicatur *uxor* Adæ. R. ad 2. Matrimonium celebratum esse in Paradiso terrestri, prohinc ante peccatum. Isthæc enim verba: *Hoc nunc os ex ossibus meis*, &c. ante pronuntiata sunt quàm Protoparens ob delictum è Paradiso ejectus esset.

§. II. *De institut. Matrimonii ut est Sacramentum.*

Duo hic inquiruntur; 1°. an Matrimonium in Lege naturæ vel scriptâ rationem habuerit Sacramenti; 2°. an eam rationem habeant Matrimonia post Christum, seu à Fidelibus universis, quòmodocumque, seu ab ipsis infidelibus contracta. Circa primum fatentur omnes Matrimonium in Lege naturæ, & in Lege scriptâ, fuisse Sacramentum latiori sensu; quatenus erat signum futuræ aliquando Christum inter & Ecclesiam conjunctionis, tum physicæ per Incarnationem, tum & moralis per gratiam. Nempe Adam sopore correptus repræsentabat Christum in Cruce obdormientem; Eva Ecclesiam manantem ex latere ejusdem Christi. Nec plus seipsum & Evam quàm Christum & Ecclesiam indigitabat Protopa-

sens, cùm dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis*, &c. unde hunc ejus sermonem Prophetiam vocant antiqui Patres cum Hieronymo, qui in cap. 5. Epist. ad Ephes. *Primus homo*, inquit, *& primus vates Adam hoc de Christo & de Ecclesia prophetavit.* Quæstio igitur in eo est an Matrimonium sub prædicta utraque Lege rationem veri Sacramenti habuerit, perinde ac sub Lege Evangelicâ. Asseruerunt Pighius, Maldonatus, Launoïus; quorum alii opinionem credunt minimè tutam cum Bellarmino; alii ut jam damnatam rejiciunt cum Vasque. Sit

CONCLUSIO I. Matrimonium in Lege antiqua non fuit verum Sacramentum.

Prob. 1°. ad Sacramentum requiritur ut sit signum efficax gratiæ, eamque per se & ex opere operato producens. Atqui Matrimonium in primævis Legibus non fuit hujusmodi. Signum enim gratiæ efficax, annexam habet gratiæ promissionem, eamque per sensibilia signa constanter producit. Atqui nec uspiam legitur annexa veteribus Matrimoniis gratiæ promissio, nec institutum fuisse à Deo signum aliquod, cui hæc efficaciter alligaretur.

Prob. 2°. ex Trid. sess. 24. c. unic. de Matrimonio, ubi sic: *Cùm Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiâ præstet, meritò inter novæ legis Sacramenta annumerandum SS. Patres docuerunt.* Atqui si Matrimonium ab initio mundi fuisset Sacramentum gratiam ex opere operato conferens, jam in Evangelica Lege non præstaret gratiâ veteribus connubiis; quia in his etiam gratia certò collata fuisset.

Obj. 1°. Deus per hæc verba, *Crescite & multiplicamini*, Genes. 1. Protoparentum Matrimonio, & in eo ceteris etiam benedixit. Atqui cùm sermo Dei sit efficax, benedictio hæc gratiam operari debuit. Etverò, si Deus soli Adæ, non autem ceteris conjugatis gratiam spopondisset, Matrimonium in medelam concupiscentiæ institutum non fuisset; cùm non possit sine gratia concupiscentiam frænare.

R. ad 1. neg. min. Dei enim benedictio id unum operari debuit ad quod ordinabatur. Porrò ad unam humani generis propagationem ordinabatur ; ſicut quæ animantibus data erat ibid. v. 22. Etverò ſubdit Deus : *Replete terram & ſubjicite eam*, & *dominamini piſcibus maris*. Ergo ad hæc etiam extenditur prædicta benedictio. An porrò ad hæc etiam conceſſa fuit gratia ſanctificans, qualis per Sacramenta confertur ?

R. ad 2. matrimonium licèt gratiam per ſe non pareret, nihilominùs fuiſſe in remedium concupiſcentiæ ; tum quia id ſaltèm habet quòd juſtos intra limites concupiſcentiam ſiſtat ; tum quia nuſquàm defuit conjugatis ad Deum ſuppliciter recurrentibus gratia, quâ libidinis pruritum ſuperarent. Verùm hæc gratia, quæ operi operantis adſcribitur, procul diſtat à gratiâ ſacramentali.

Obj. 2°. S. Leo Epiſt. 2. c. 4. ait ſocietatem nuptialem ità fuiſſe ab initio conſtitutam, ut *præter ſexuum conjunctionem haberet in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum*. Ergo Matrimonium fuit ab initio Sacramentum. R. diſt. Societas nuptialis fuit ab initio Sacramentum, id eſt ſignum ſpeculativum unionis Chriſti cum Eccleſia, C. ſignum gratiæ efficienter productivum, N. Id enim nec dixit, nec inſinuavit S. Leo. Eodem modo intelligendi ſunt Textus à Launoïo, ut moris ejus eſt, crudè congeſti. Ex his enim unum id colligere eſt, vel Matrimonium, quod hodie Sacramentum eſt, primitùs in Paradiſo fuiſſe inſtitutum, ſcilicet in officium naturæ ; vel idem Matrim. prout Chriſti & Eccleſiæ unionem repræſentat, ſuo modo, id eſt largiori ſenſu dici poſſe Sacramentum. Utrumque porrò lubenter confitemur.

Longè gravior eſt quæſtio an Matrimonium in nova Lege ſit Sacramentum. Negat poſt Lutherum Calvinus, qui Lib. 4. Inſt. c. 19. Matrimonium à nomine *uſque ad* Gregorii *tempora pro Sacramento datum* eſſe contendit. Sit contra

CONCLUSIO II. Matrimonium verum est novæ Legis Sacramentum.

Prob. 1°. ex Ephes. 5. v. 25. *Viri, diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam, quia membra sumus corporis ejus... Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est : ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Unde sic : Signum non modò speculativum unionis Christi cum Ecclesiâ, sed & gratiæ efficienter productivum, verùm est Sacramentum, dummodò ceteras habeat conditiones quæ ad Sacramentum requiruntur. Atqui ex cit. textu, Matrimonium est 1°. signum speculativum unionis Christi cum Ecclesiâ, ut fatentur omnes; & ad minus indicant hæc verba : *Sacramentum hoc magnum est in Christo & in Ecclesia.* 2°. Qui cardo est difficultatis, signum illud gratiæ efficienter productivum est. Signum enim consequenter ad quod sponsi capaces sunt caritatis omnium præstantissimæ, gratiæ maximæ efficienter productivum esse debet. Atqui sponsi consequenter ad Matrimonium, prout est signum unionis Christi cum Ecclesiâ, capaces sunt caritatis omnium præstantissimæ; cùm eatenùs possint & teneantur sese invicem diligere, *sicut & Christus dilexit Ecclesiam*, qui *seipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret*; ibid. v. 26.

Et verò non est facilè deserenda à Catholicis probatio quæ grave habet fundamentum in Trid. Atqui talis est probatio ex Ephes. 5. desumpta. Sic enim habet S. Synodus, cit. c. unic. de Matrim. *Gratiam verò quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, conjugesque sanctificaret, ipse Christus venerabilium Sacramentorum institutor atque perfector, suâ nobis Passione promeruit; quod Paulus Apostolus monuit, dicens :* Viri, diligite uxores vestras, &c. *Mox subjungens :* Sacramentum hoc magnum est, &c. *Cùm igitur Matrimonium in Lege Evangelicâ veteribus connubiis per Christum gratiâ præstet, meritò inter novæ Legis*

Sacramenta annumerandum SS. Patres docuerunt. Atqui hîc Concilium ex Apostoli textu, cautè licèt, concludit Matrimonium esse verè Sacramentum. Cùm ex eo concludat, 1°. per Matrimonium legis novæ, non solùm conferri gratiam quæ *conjuges sanctificet*, sed & eam multò uberiorem tribui, quàm *in veteribus conjugiis*; 2°. gratiam hanc efficaciter & ex opere operato tribui : alioqui enim non *meritò*, sed ineptè SS. Patres ex gratiæ hujus collatione conclusissent, *Matrimonium inter novæ Legis Sacramenta esse annumerandum* : cùm nullum esse possit Legis novæ Sacramentum, quod gratiam efficaciter & ex opere operato non producat.

Prob. 2°. argumento præscriptionis : Id quod ante exortas Lutheri ac Calvini novitates, tota, moraliter loquendo, admittebat tam Occidentalis quàm Orientalis Ecclesia, nisi recenter inductum probetur, primævæ Traditionis, adeoque Apostolicæ, fœtus censeri debet. Neque enim Ecclesia tota sic à Deo deseri potest, ut rem merè profanam in Sacramentum erroneè transvertat. Atqui diù ante utrumque Novatorem....

Prob. min. 1°. de Ecclesia Occidentali. Nimirùm verò Tridentinam de Matrimonio fidem tradidit anno 1439. Eugen. IV. in Decreto, ubi Conjugium accenset veris novæ Legis Sacramentis, quæ *gratiam continent, & dignè suscipientibus conferunt.* Idem erat sensus Conc. Constantiensis, an. 1414. & seq. habiti. Unde consequenter ad sess. 15. in qua 30. J. Hus Articuli proscripti fuerant, Martinus V. præcipit, ut qui hæresis suspecti sunt, interrogentur an credant *quòd Christianus contemnens susceptionem Sacramentorum Confirmationis vel Ext. Unctionis, vel solemnisationis Matrimonii, peccet mortaliter.* Sed & utroque hoc Concilio, antiquior erat Ecclesiæ Romanæ fides quoad præsens caput. Siquidem Lucius III. qui diem clausit an 1185. c. 9. *de Hæreticis* sic loquitur : *Qui de Sacramento Corporis & Sanguinis D.N.J.C. vel de Baptismate, seu de pec-*

catorum

catorum Confessione, Matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentire aut docere non metuunt, quàm S. Rom. Ecclesia prædicat, vinculo perpetui anathematis innodamus. Præiverat anno 1179. Conc. Lateran. III. cui sub Alexandro III. interfuerunt Episcopi 302. Ibi enim, can. 7. & 8. severè vetitum est nè *pro benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis conferendis aliquid* pretii *exigatur*: ubi ponderanda vox *aliis* quæ in nuptias refluit. Neque novum erat istud Ecclesiæ ceterarum Matris dogma, sed à prioribus seculis haustum, ut inferiùs patebit. Ergo diù ante Pseudoreformatos viguit nostra de Matrim. Sacramento doctrina in totâ quà patet Latinâ Ecclesiâ.

2°. Idem constat de Orientali Ecclesiâ, & quidem 1°. ex omnibus Græcorum, Coptorum, Jacobitarum, Syriorum, aliorumque Orientalium Euchologiis, quæ docent, Sacerdotem Fidelium Matrimoniis assistere, & eas super sponsos preces fundere quibus gratiam suam annecti cum Ecclesiâ suâ persuasum habent. 2°. Ex peritissimis quibusque Græcæ Ecclesiæ Scriptoribus. Sic qui doctrinæ famâ paulò ante Florent. Conc. claruit Simeon Thessalonicens. Lib. *de Initiatis*, c. 33. *Septem*, inquit, *sunt Ecclesiæ Sacramenta, quæ per Spiritum operantur, videlicet Baptismus, Chrisma, Communio, Ordinatio, Nuptiæ, Pœnitentia, & S. Oleum.* Sic qui in Flor. Syn. locum tenuit Alex. Patriarc. demumque CP. Patriarcha evasit Gregor. Protosincellus, in Apologiâ adversùs Marcum Ephesium *septem* Ecclesiæ *Sacramenta* disertè commendat. Sic Job. Monachus, inter *sacrosancta Christi Ecclesiæ Mysteria*, quinto ordine *honorabiles nuptias* recenset. Eaque tam constans erat Ecclesiæ Græcæ fides, ut Græci, licèt solutâ paulò post Conc. Florent. pace, immania quæque adversùs Rom. Ecclesiæ dogmata effutierint, nè leviter quidem præsens caput attigerint.

3°. Probari non potest dogma illud ubique creditum, ubique recenter inductum esse. Si enim recèns

inductum sit, ostendant Pseudo-reformati quo primùm tempore adinventum fuerit, quâ ætate inoleverit, quo casu vel artificio omnium animos occupaverit: qui contigerit ut ex tot fidei vindicibus qui quâlibet ætate vixerunt, nè unus quidem serpens virus detegere vel adoriri potuerit; quâ incantatione factum sit ut gentes tantis adversùm se invicem odiis æstuantes, novitius error tantâ facilitate pervaserit: quo pacto delusi novâ superstitione Populi sibi persuaserint id quod hactenus pro communi contractu habuerant, verum esse Sacramentum. Hìc porrò Adversarii, si non elingues manent, ideò tantùm loquuntur, nè non loquantur. Quomodo sub reformationis initium pressi à Catholicis, ea etiam portentosa dogmata vindicabant; quæ postmodò ab eorum Discipulis abjecta fuêre.

Prob. 3°. ex Patribus, quorum alii Matrimonium inter res in Religione Christianâ sacras recensent; alii exhibent ut ritum cui annexa est gratia; alii Sacramentum esse propriè dictum non ambiguè declarant. Tertull. Lib. 2. ad uxorem : *Unde*, ait, *sufficiamus ad enarrandum felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia consiliat, confirmat oblatio, & obsignat benedictio.* Siricius Papa, Epist. 1. c. 4. *Illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ullâ transgressione violetur.* Cyrillus Alex. L. 2. in Joan. c. 22. *Ipse Christus invitatus* ad nuptias *venit, ut generationis humanæ principium sanctificaret; iis quoque qui posteà nascituri essent gratiam præstrueret, & eorum ortum sanctum efficeret.* Concilium Carthag. IV. cui interfuit an. 398. Augustinus, sic sanxit can. 17. *Sponsus & sponsa, cùm benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis vel paranymphis offerantur. Qui cùm benedictionem acceperint, eâdem nocte pro reverentiâ benedictionis in virginitate permaneant.* S. Ambrosius Epist. 19. ad Vigilium : *Conjugium velamine sacerdotali & benedictione sanctificari oportet.* Idem, L. 7. de Abraham, c. 7. Si quis *alienum thorum*

polluit, peccat in Deum: cujus legem violat, gratiam solvit: & ideò quia in Deum peccat, Sacramenti cœlestis amittit consortium. S. Aug. L. de bono conjug. c. 18. *In Christianorum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti quàm fœcunditas uteri.* Ex quibus sic in formâ: Ritus sacer, ritus annexam habens gratiam, ritus qui simpliciter Sacramentum dicitur, totam Sacramenti rationem habere debet: neque enim aliter Baptismum v. g. Sacramentis annumerandum esse probamus. Atqui ex prædictis Patribus, Matrimonium est ritus sacer, cùm & inter sacra celebretur, & sacerdotali benedictione consignari debeat. Est ritus annexam habens gratiam, cùm divinâ gratiâ fundetur, humanæ generationis principium sanctificet, & in Deo regnum Cœlorum habeat. Denique dicitur simpliciter Sacramentum, ab Ambrosio & ab Augustino. Meritò igitur Trid. sess. 24. can. 1. *Si quis dixerit Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis à C. D. institutum, neque gratiam conferre; anathema sit.*

Obj. 1°. Ut corruat allatum præscriptionis argumentum, sufficit ut assignetur tempus, quo citra fidei periculum potuerint nuptiæ ex albo Sacramentorum deleri. Atqui potest tempus illud assignari; videlicèt seculum Petri Lombardi, Durandi, & ipsius S. Thomæ. Tunc enim, etsi communior erat doctrina quæ Matrimonium Sacramentis annumerabat, hærebat illa tamen intra meræ opinionis limites, unde ab aliis quidem, ut à S. Thomâ, tenebatur, sed tantùm quasi probabilior; ab aliis verò rejiciebatur, ut à Lombardo, à Durando, à Glossâ in c. 13. XXXII. q. 2.

R. neg. maj. Potest enim dogma ad fidem materialiter pertinens aliquandiu in dubium vocari, vel etiam negari, non quidem sinè præjudicio veritatis, sed sinè periculo impugnandi fidem ab Ecclesiâ propositam; quia Ecclesia, licèt nunquam condat novos *fidei articulos*, aliquos tamen prout exigunt

temporum circumstantiæ, evolvit. Sic potuit aliquando, contra verum quidem, sed non contra fidem, definitam scilicèt, credi cum Papiâ, visionem beatificam non statim à morte concedi; & cum Cypriano irritum esse baptisma ab Hæreticis collatum. Ergo sicut dogmata hæc aliquando potuerunt bonâ fide impugnari; etsi semper subsiiterit moralis Traditio, ex quâ rebus seriò eliquatis definita fuerunt; sic & Matrimonii dignitas potuit aliquando à nonnullis in dubium revocari, licèt perpetuò moraliter in omnibus Ecclesiis viguerit catholica hujus articuli doctrina. Jam verò ex doctrinâ illâ moraliter ubique diffusâ legitimum præscriptionis argumentum confici potest. Ergo dato quòd Theologi objecti nuptias ex Sacramentorum ordine sustulerint, stat robur argumentationis nostræ.

Dixi, *dato*, non autem concessò: contendunt enim viri graves, nec Lombardum, nec Durandum Calvinianis circa Matrimonium prælusisse: licèt fortè in nonnullis eam ad rem spectantibus minùs rectè senserint: de quo vide Prælectiones nostras, T. XIV. pag. 89.

Obj. 2°. Contractus merè naturalis, non est Sacramentum gratiæ productivum. Atqui Matrimonium, &c. R. dist. non est Sacramentum per se & seclusâ Christi institutione, C. non est Sacramentum, quasi Christus eum ad Sacramenti rationem elevare non potuerit, vel non elevaverit de facto, N. Si enim Christus aquam in Baptismo ad materiæ sacramentalis dignitatem evexit, quidni, ut nuptias sanctificaret, civilem contractum assumpserit in materiam Sacramenti? Id autem ab eo factum suadet Scriptura, & probat Traditio.

Inst. Si Matrimonium gratiam pariat, vel primam, vel secundam, quæ primæ argumentum est. Atqui neutrum dici potest. Non 1. Conjugium enim institutum non est ut transferat hominem à statu peccati ad statum justitiæ. Non 2. Aliàs qui relicto perfectiori castitatis statu contraherent Matrimonium,

crescerent in gratia; quod absurdum est. R. ad 1. n. min. Matrimonium enim gratiam secundam operatur, & aliquando primam; quia licèt institutum non sit ad remittenda directè peccata, potest tamen hæc remittere quomodò in Confirmatione & Eucharistiâ remittuntur; & siquidem id fiat, gratiam primam pariet; sin autem, secundam.

Ad 2. dist. maj. Crescerent in gratia, id est reciperent gratiam Matrimonio annexam, C. id est reciperent ei parem quæ continentiæ statui annexa est, N. Ut Matrimonium sit Sacramentum, necesse non est ut majorem pariat gratiam, quàm aliud quidpiam non sacramentale; cùm Martyrium gratiam ceteris præstantiorem pariat, nec tamen sit Sacramentum. Satis est igitur ut pariat gratiam, quam non pareret si contractus esset merè humanus. Porrò Matrimonium à quocumque, etiam hactenus continente, piè susceptum, semper hanc gratiam parit, adeoque priorem auget. Quapropter ait Bellarminus, *Continens, dum contrahit Matrimonium, crescit in gratia: sed si idem continens propter Deum humanas nuptias contempsisset, plus gratiæ apud Deum invenisset, quàm sit illa quæ per Sacramentum Matrimonii datur.*

Obj. 3°. Si Matrimonium Sacramentis annumeretur, utique quia gratiam annexam habet. Atqui hæc ratio non probat. Martyrium enim annexam habet gratiæ promissionem, Matth. 10. 22. & tamen non habet rationem Sacramenti. R. neg. maj. Nec enim ad Sacramentum sufficit gratiæ promissio, sed necesse est ut à Christo institutum sit, & constet sacris materiæ & formæ ritibus, ac perficiatur à Ministro ad id deputato, cum intentione faciendi id quod facit Ecclesia. Hæc autem in Martyrio locum non habent.

Obj. 4°. Nihil potest Ecclesia in substantiam Sacramentorum. Atqui potest & multùm potest Ecclesia in Matrimonii substantiam. Quæ enim facit ut quod anteà sufficiebat ad substantiam Matrim. nunc

ad eam minimè sufficiat, multùm in eam potest. Atqui Ecclesia.... Hæc enim fecit ut quæ anteà valebant, vel in certo gradu, vel clandestinè contracta Matrimonia, jam verè sint irrita. R. ad 1. neg. min. ad 2. dist. maj. Quæ facit ut quod anteà sufficiebat ad substantiam Matrimonii, nunc ad eam non sufficiat, etsi eidem remaneat quod erat anteà, multùm potest in substantiam Matrimonii, C. Quæ facit ut quod antea sufficiebat, jam non sufficiat, quia desiit esse id quod erat, N. Judicandum hîc de Matrimonio ut de Eucharistia: unde sicut multùm posset in substantiam Eucharistiæ, qui faceret ut verum vinum jam ejus materia non esset; sic multùm posset in substantiam Matrimonii, qui faceret ut contractus legitimus jam non foret ejus materia. Sed quemadmodum qui ex vino acetum facit, nihil potest in Eucharistiam, quia solùm ejus materiam destruxit, quod possunt omnes; sic qui facit ut contractus qui olim legitimus erat, non jam legitimus sit, quod potest Ecclesia, nihil reipsâ potest in substantiam Matrimonii.

Obj. 5°. Assignari non potest tempus quo Matrimonium ad Sacramenti conditionem evectum fuerit. R. nihil inde sequi, cùm nequidem conveniat quo tempore institutum fuerit Baptismá. Ceterùm alii Matrimonium in Sacramentum à Christo institutum fuisse dicunt, cùm nuptias Cana præsentiâ suâ cohonestavit. Ast tunc temporis nihil fecit, vel dixit Christus, quod ad Sacramenti hujus institutionem pertineat. Alii id differunt ad tempus Resurrectionem inter & Ascensionem medium, quo Christus suos frequenter erudiebat de Regno Dei, id est de militante Ecclesiâ. Tunc enim oportuit Discipulos edoceri omnia quæ ad Sacramenta pertinent. Alii demùm id referunt ad tempus quo Christus dixit, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Etsi enim verba hæc indissolubilitatem solam Matrimonii explicitè confirmant, potuerunt nihilominùs ad gratiam conjugalem implicitè referri; præsertim quia ex

tunc majori opus fuit gratiâ, ad superandas difficultates, quæ ex perpetuâ indissolubilitate scaturiunt.

Obj. 6°. Si Matrim. sit Sacramentum, vel ratio Sacramenti, ab eo inter Fideles separari potest, vel non. Pro solutione sit

CONCLUSIO III. Potest in Baptisatis Matrimonium valere ut contractus, nec tamen esse Sacramentum. Ità Scotus & alii plures.

Prob. 1°. quia contraria opinio nullum habet fundamentum, vel in Scripturâ, vel in Patribus, vel in Conciliis, vel in communi Fidelium aut Doctorum sensu. Sanè ex antiquis Doctoribus non pauci clandestina Fidelium Matrimonia firma esse in ratione contractûs, nulla autem in ratione Sacramenti esse crediderunt. Idem alii de Matrimoniis inter absentes per Procuratorem contractis hodieque opinantur. Ergo nihil occurrit in præsens unde prædicta inseparabilitas erui solidè possit. Imò bigamorum Matrimonia rationem habere contractûs, non autem Sacramenti, solidè probat Theodorus Studites, Ecclesiæ circa an. 800. decus ac præsidium. Is enim Epist. 5. quærenti Naucratio, *Quomodo conjungantur*, seu secum habitent bigami, quorum nuptiæ sacerdotali benedictione non donantur, respondet eos cohabitare *humanis officiis*, *sicut & trigami*, &c. Atqui Matrimonia, sacerdotali benedictione destituta, tantumque *humanis officiis* deputata, rationem habent contractûs, non verò Sacramenti; quod & patet ex toto ejusdem Epistolæ contextu.

Prob. 2°. Ad Sacramentum conficiendum requiritur ejusdem conficiendi intentio. Atqui possunt contrahentes intentionem habere contrahendi civiliter, non autem faciendi Sacramentum. Rei enim invincibiliter ignotæ nulla est aut esse potest intentio. Atqui fieri potest ut duo in infantiâ apud Ethnicos baptisati invincibiliter ignorent Matrimonii Sacramentum. Ergo nullam ejus intentionem habere possunt. Gratis porrò fingeretur eorum Matrimo-

nium nè in ratione quidem contractûs valere.

Obj. 1°. Trident. sess. 24. can. 1. docet Matrimonium Baptisatorum *esse verè & propriè Sacramentum.* Atqui nulla est ratio definitionem hanc ad aliqua duntaxat Baptisatorum Matrimonia restringendi. R. dist. maj. Docet Trid. Matrimonium esse Sacramentum, quoties adsunt requisita ad Sacramentum, & potissimè intentio faciendi Sacramentum, C. Sublatâ hâc intentione, quæ in quibusdam casibus necessariò deest, N. Docet enim Trid. intentionem hanc necessariò requiri. Quod autem dicitur cum Baptisatis omnibus inesse, malè dicitur. An enim Judæi duo in infantiâ baptisati, hocque suum Baptisma ignorantes, & per vitam omnem assidui Synagogæ, dum Mosaïco ritu contrahunt, sacramentalis Matrimonii intentionem habere possunt?

Obj. 2°. Si Sacramentum à contractu sejungi posset, id quandoque fieri deberet; putà cùm conjuges differre nuptias non valent, & in peccati statu versantur. R. neg. maj. Quia tenetur quilibet actionem quam Christus sacramentalem instituit, tractare sacramentaliter, adeòque Sacramentum intendere. Unde sicut qui in peccato positus, celebrare tenetur, non potest ex metu sacrilegæ Communionis abstinere à consecrando; sed vel ad Confessarium recurrere debet, vel acrem contritionis actum elicere; sic & sibi iisdem modis consulere debet, cui imminet unà cum peccato tempus nuptiarum.

Obj. 3°. Si duo Apostatæ apud Infideles, infideli ritu contrahant, non valebit Matrimonium. Atqui admissâ opinione nostrâ valeret ut contractus. R. non valere conjugium istud, si Apostatæ illi ritu catholico contrahere possint. Verùm sicut Baptisati duo ad infideles Insulas tempestate dejecti, civiliter contrahere valent, sic & id aliquando possunt Apostatæ duo; cùm jam ad Sacerdotem omninò recurrere non possunt, præsertim si enixè doleant quòd in eam se impotentiam miserè injecerint.

CONCLUSIO. IV. Valent in ratione contractûs

Matrimonia per Procuratorem inter absentes contracta; idque etiam post Tridentinum. Valent & eadem probabiliter in ratione Sacramenti.

Prob. 1. pars, quia nec Christus elevans Matrimonium ad esse Sacramenti, nec Ecclesia immutavit contractûs naturam, quæ ea est ut inter absentes per Procuratorem celebrari possit.

Prob. 2. pars; 1°. quia Ecclesia hoc Matrimonii genus approbat, licèt illud per plura secula ignoraverit, ut hodieque Orientales Ecclesiæ. Atqui Ecclesia Matrimonia hæc approbando, nusquam declaravit se ea tantùm habere, ut contractus merè civiles; quod tamen declarandum fuisset, nè decepti Fideles sacramentali gratiâ, sibi tantoperè necessariâ, carerent. Equidem moris est ut conjugia hæc à Partibus præsentibus confirmentur: verùm id nullâ hactenùs Ecclesiæ lege constitutum est.

2°. Ubi concurrunt omnia ad Sacramentum necessaria, necessariò reperitur Sacramentum. Atqui in hisce Matrimoniis.... Hìc enim præsto est materia, quæ in ipso contractu consistit: forma, sive hæc in verbis Parochi sita sit, sive in verbis contrahentium; testium & legitimi Sacerdotis præsentia; nec deest intentio faciendi id quod facit Ecclesia.

3°. Si Matrimonia hæc forent contractus merè politici, non sineret Ecclesia hæc celebrari cum ritibus universis, qui Sacramentum Matrimonii stipare solent. Ut enim sacra profano, sic nec profana sacro ritu celebrari debent. Atqui tamen, &c.

Dixi *probabiliter*; 1°. quia non desunt graves Theologi, qui in hisce conjugiis nihil sacramentale agnoscant. 2°. Quia allata mox argumenta, licèt oppositis graviora, non eliciunt invictè consensum. 3°. Quia sua sunt etiam alteri Parti momenta. Unde

Obj. 1°. Alia Sacramenta non possunt absentibus ministrari. Ergo. R. n. conseq. Disparitas est quòd alia Sacramenta non sint contractus, qui tamen inter absentes quàm præsentes celebrari valent.

Obj. Quod præsentiam ipsius contrahentis requi-

rit, per alium, etiam ut instrumentum, perfici non potest. Atqui Sacramentum Matrimonii..... Hæc enim verba : *Ego te accipio in meam*, non minùs contrahentis præsentiam requirunt, quàm isthæc, *Ego te absolvo*, vel *Hoc est corpus meum*, Pœnitentis vel Hostiæ præsentiam requirant. R. neg. min. Si enim verba, *Ego te accipio in meam*, æquè subjecti præsentiam requirerent, ac ea quæ ad Pœnitentiam vel Eucharistiam spectant, Matrimonium nequidem ut simplex contractus inter absentes perfici posset : quod cùm repugnet naturæ contractûs, admitti nequit. Aliud est de præsentia, seu subjecti in Pœnitentia, seu materiæ quantùm ad consecrationem, quæ ex constanti Traditione, vel Ecclesiæ Decretis, adeò physica esse debet, ut alioqui vel corruat Sacramentum, ut in Eucharistia, vel summoperè periclitetur, ut in Pœnitentia.

Inst. In casu præsenti necessariò falsa sunt hæc : *Ego te accipio in meam*, vel *Ego vos conjungo*. Neque enim vel Procurator eam quam alloquitur, in suam accipit ; vel Sacerdos utrumque conjungit. R. n. ant. quia utraque hæc verba ex omnium gentium usu non ad *constitutum*, sed ad *constituentem*, cujus solo nomine agit Procurator, referuntur. Et verò, si quid in his esset mendacii, esset quoque in istis : *Hoc est corpus meum* : cùm *Hoc* non sit corpus Ministri loquentis, sed Christi.

Obj. 3°. ex nostra opinione sequitur, 1°. quòd quis recipiat gratiam dormiendo, si tunc contrahat ejus Procurator ; 2°. quòd idem dormiendo peccet letaliter, si contrahat Procurator ipsius, dum ipse non est in gratia ; 3°. quòd mandans, Sacramentum conficiat, vel recipiat actu, etiamsi in amentiam inciderit. Atqui hæc totidem sunt absurda. R. neg. min. quantùm ad duo priora. Si enim possit quis in amentia recipere gratiam Baptismi quem anteà expetierit ; quidni & dormiens matrimonialem gratiam recipere valeat ? Quidni etiam peccet non quidem in somno, sed sub tempus quo prævidit

futuram esse Matrimonii sui celebrationem, qui gratiæ obicem posuit.

Major est difficultas circa casum amentiæ. Quidam enim censent cum Pontio, non valere hujusmodi conjugium; 1°. quia eo tempore impossibilis est consensus: unde insigniter discrepat amentis status à statu dormientis; is enim non est incapax consensûs; 2°. quia qui per se ipsum consentire non potest, non potest per alium; 3°. quia amentia morti comparatur quoad consensum. Alii cum Sanche, Pontas, &c. conjugium istud valere putant; 1°. quia ad Matrimonium sufficit verus consensus: is autem occurrit in casu præsenti, cùm subsistat quandiù non est revocatus; 2°. quia consensus semel datus, debitè significatus, & nusquam revocatus, in aliis contractibus omninò sufficit. Unde amentia non comparatur morti quoad consensum legitimè præstitum, sed quoad actualem consensum qui non plus ab amente valet quàm à mortuo.

Mihi neutra opinio arridet. Unde sic progrederer: Vel amentia quam subiit mandans, perpetua est, vel solùm ad aliquod tempus. Si 1. crediderim valere conjugium ob rationes mox adductas. Si 2. mihi ad minus dubium illud videbitur; non ex defectu consensûs in mandante, sed ex defectu consensûs in altero contrahente. Nemo enim de re absente contrahit nisi sub conditione ut ea res à statu suo enormiter non decesserit; sic qui de domo paciscitur, tacitam hanc apponit conditionem, ut domus magnam suî partem flammis absorpta non fuerit. Ergo cùm amentia perpetua, vel merito talis præsumpta, insigniter variet conditionem mandantis, nemo sanus eum quà talem duxisse præsumetur.

Q. quæ in procuratore requirantur conditiones, ut validum nomine constituentis Matrimonium ineat. R. requiri 1°. ut habeat mandatum speciale, non modò quoad Matrimonium, sed & ad Matrimonium cum tali persona; 2°. ut rem per se exequatur, *non per alium, nisi hoc eidem specialiter sit com-*

missum; 3°. ut mandati limites non excedat; 4°. ut ritu ab Ecclesia præscripto contrahat; 5°. & præcipuè ut non sit revocatus. Ità ferè Bonifacius VIII. c. fin. *de Procurator.* in 6.

Porrò valet revocatio Procuratoris; 1°. quamvis præiverit juramentum de non revocando Procuratore, quia perjurium non impedit substantiam revocationis; 2°. etiamsi merè sit interna, quia & hæc consensum tollit; licèt in exteriori foro non prosit, nisi probetur per testes; 3°. licèt sit tacita; id est, licèt facto, non autem verbis declaretur, ut si quis mandatum det ad contrahendum cum altera; qui enim secundam ducere vult, primæ ducendæ voluntatem abjecit.

Quòd si mandans fictè consensit, quando mittebat Procuratorem, & subindè seriò consentiat, dum Procurator mandatum exequitur; probabilius est non valere conjugium: quia Procurator agit tantùm vi commissionis sibi datæ. Atqui commissio hæc, defectu consensûs ab initio, nulla & invalida fuit, nec ullum habere potest robur ab interiori qui posteà supervenit consensu; quia his nec in mandatum nec in mandantem agere potest.

Q. 2°. an Procurator absque Scriptura possit constitui. R. affirmat. nisi aliter speciali locorum lege constitutum sit; ut constituendum esse videtur quoad privatæ conditionis homines, quos Parochus nunquam in Matrimonium jungere debet, nisi sibi indubiè constet de eorum mandato.

Jam paucis expendam, an rata sint Infidelium, seu non baptisatorum Matrimonia; an Sacramenta sint, saltèm si contrahantur cum Fidelibus; an cum Acatholicis contrahi possint, &c. Sit

Conclusio V. Verum est inter Infideles Matrimonium, modò secundùm justas patriæ leges contrahant; non est tamen illud tam firmum, quàm quod à Christianis contrahitur. Nec est Sacramentum, nisi sensu latiori.

Prob. 1. pars. Quia Infidelium conjunctio nullo

jure irritatur. Non divino, cùm è contrà sanciat Apostolus, I. Cor. 7. ut si *quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Non ecclesiastico, tum quia Ecclesia nihil habet juris in Infidelium conjugia; tum quia ex Innocentio III. *Per Sacramentum Baptismi non solvuntur conjugia, sed dimittuntur peccata.*

Prob. 2. pars. Tum quia principes Ethnici jus habent constituendi leges, quibus nisi subditi sui obtemperent, invalidè contrahunt: tum quia à contrario possunt indicere Leges Juri divino adversas, putà quòd vir uxorem pro nutu dimittat. Atqui nec in priori casu stabit Matrimonium, si contra legem ineatur; nec in posteriori, si secundùm ipsam.

Prob. 3. pars. Matrimonia Fidelium sic firma sunt, ut post consummationem nullo in casu solvi queant. Atqui non ità est de Infidelium conjugiis, ut dicam cap. 5.

Prob. 4. pars. Quia nemo ante Baptismum capax est alterius Sacramenti propriè dicti.

Prob. 5. pars. Quia Matrimonia omnia Posteriorum Adæ rationem aliquam Matrimonii Protoparentis participant. Atqui hujus Matrimonium fuit latiori sensu Sacramentum; quatenùs Christi cum Ecclesia conjugium repræsentavit. Ergo

CONCLUSIO VI. Matrimonia Fidelium cum Infidelibus numquam Evangelicâ Lege generatim prohibita fuêre. Hæc prioribus quinque seculis toleraverunt Ecclesiæ plures; licèt ea, moraliter loquendo, redarguerint ut multiplici periculo obnoxia.

Prob. 1. pars. Matrimonia Fidelium cum Infidelibus nullibi in Evangelio tam strictè prohibentur, quàm Matrimonia Judæorum cum mulieribus alienigenis, de quibus dicitur. 3. Reg. II. *Non ingrediemini ad eos, neque de illis ingredientur ad vestras; certissimè enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos eorum.* Atqui tamen Matrimonia Judæorum cum alienigenis, præsertim extrà Chananeam Gentem *præ ceteris Deo* invisam, certis in casibus ad

minimum tolerata fuêre. Siquidem Jacob accepit filias Laban idololatræ, Joseph filiam Putipharis Ægyptiam, Moyses filiam Jetro Æthiopissam, &c.

Prob. 2°. Si prohibita fuissent id genus Matrimonia, ab iis de Episcoporum consilio abstinuissent mulieres, eæ saltèm quæ pietate eminebant. Atqui non sic. Siquidem Eunice Timothei mater pia & fidelis nupserat Gentili, Act. 16. Monica Augustini parens à Patricio infideli ducta est; Clotildis nupsit Clodovæo Francorum Regi Ethnico, quem cum Regno ad Fidem pertraxit.

Prob. 2. pars ex allatis modò exemplis. Cùm enim longè major Ecclesiæ pars (demptâ fortè Carthaginensi sub Cypriani tempus) nullas tunc temporis inflixerit pœnas iis qui Gentiles ducebant, imò Cæciliam, Monicam, &c. Fastis Sanctorum inscripserit, consequens est quòd Matrimonia hæc toleraverit, non ut peccata, sed ut ea suffert, quæ licèt nonnihil periculi habeant, non minimùm utilitatis habere possunt: quod in Clotildis, Theodelindæ, Gisellæ Matrimonio innotuit; cùm Gentes suas ab æterno interitu liberaverint, Clotildis Gallicam, Theodelinda Longobardam, Hungaricam Gisella.

Prob. 3. pars. Quia quæ causæ Deum moverant ut hæc Matrimonia Populo suo interdiceret, Ecclesiam movere debuerunt ut ea etiam ægrè ferret, nisi aliud exigeret rerum conditio. Hinc connubia hæc acriter vituperat S. Ciprianus, Lib. de Lapsis, ubi *jungere cum Infidelibus vincula Matrimonii, est prostituere membra Christi.*

Mitior, quæ tamen lenis esse non solet, Eliberitana Synodus, simpliciter prohibet can. 15. ne *propter copiam puellarum Gentilibus in Matrimonium dentur virgines Christianæ*, idque factum est, 1°. propter periculum subversionis in fide, quod ad tremendum omnibus exemplum sensit Salomon; cujùs jam senis depravatum est cor per Ethnicas mulieres; 2°. propter summam prolis christianè instituendæ difficultatem; 3°. propter jurgia quæ in Religionis ne-

gotio acriora recurrunt; 4°. propter obices quos infidelis maritus apponet piis exercitiis quæ mulier christiana obire tenetur.

Obj. contra 1. part. Quod ab Apostolo severè prohibitum est, prohibitum est Lege Evangelicâ. Atqui matrimonium Fidelis cum Infideli...... Prob. min. ex II. Cor. 6. *Nollite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate*, &c. R. 1°. neg. maj. Nec enim quidquid ab Apostolis interdictum est, in ipsa Christi lege interdictum censeri debet. Alioqui Neophyti & Bigami ad Ordines evehi nunquam possent; quia id utpotè vetitum à S. Paulo, vetitum foret & Christo, cujus Leges non immutat Ecclesia. R. 2°. neg. min. vel enim Apostoli verba de conjugio intelligenda non sunt, cùm de eo in toto illo Capite non loquatur Paulus, sed de quocumque commercio quo Infidelis in superstitione suâ foveri possit; vel si ad conjugium referantur, intelligenda sunt moraliter, hoc sensu quòd à Matrimonio cum Infidelibus ineundo abstinendum sit, nisi aliud exigant graves circumstantiæ. Nam & ab iis conjugiis abstinere debebant Judæi, secundùm hæc verba, quæ ibid. à Paulo referuntur; *Exite de medio eorum*, Infidelium, *& immundum nè tetigeritis*: & tamen non defuêre apud Judæos plura Sanctorum utriusque sexûs cum Ethnicis Matrimonia.

Obj. contra 2. part. Fideles quæ nubebant Ethnicis sacramentali gratiæ renuntiabant. Atqui id sine gravi peccato fieri non potuit. R. 1°. neg. min. Etsi enim nunquam sine gravi peccato contemni potest gratia sacramentalis, potest tamen ea quandoque graves ob causas prætermitti. Sanè maximi est momenti gratia quæ in extremis per viaticum confertur; & hanc tamen recipere noluit Hermenegildus, nè Ariano Episcopo communicare videretur. R. 2°. cum pluribus neg. maj. Etsi enim non possit esse contractus ex una solùm parte, potest tamen esse Sacramentum ex parte unius duntaxat. Nam 1°. si è Baptisatis duobus

alter vult recipere Sacramentum, alter vult non recipere, Matrimonium in uno Sacramentum est, non in alio; ut ex positis suprà principiis colligere est; 2°. cur Clotildis, si jubente intus Deo Clodovæum duxisset, caruisset gratiâ sacramentali? Utique non repugnat quod è duobus, quorum alter Sacramenti capax est, alter non, prior Sacramentum recipiat, posterior minimè.

Q. an Matrimonium à duobus non Baptisatis legitimè contractum, ad rationem Sacramenti assurgat; vel in altero, cùm unus; vel in utroque, cùm uterque baptisatur. R. id incertum esse, utpotè quòd à Dei voluntate non satis manifestatâ pendeat. Utique non redarguerim si ejusmodi Neophytis detur sacerdotalis benedictio. Favet statutum istud Claudii Sanctesii Ebroïcensis Episcopi, an. 1576. *Si in Hæreticorum conventiculo vir & uxor Matrimonium contraxerint, & celebraverint, statuimus, cessante scilicet omni alio impedimento canonico, ipsis*, cùm ad Fidem regrediuntur, *in facie Ecclesiæ benedictionem sacerdotalem in nuptiali Missâ à Curato vel Vicario conferri, nè saltèm dubitari possit an eorum Matrimonium careat Sacramenti ratione & gratiâ.* Ubi supponitur, id quod ab initio simplex erat contractus, accedente Sacerdotis benedictione, posse fieri Sacramentum, & gratiam parere.

Conclusio VII. Ecclesia Fidelium cum Infidelibus Conjugia absolutè reprobat. At in omni prorsùs casu, dubitari potest.

Prob. 1. pars, quia disparitas cultûs est jam pridem impedimentum dirimens.

Prob. 2. pars, quia non improbabile est licitum fore Christiano, qui solus veræ Religionis assecla in infideli Regno commorari cogeretur, sponsam infidelem ducere; si alioqui grave incontinentiæ periculum subiret, vel durè totâ vitâ excipiendus foret, 1°. quia non omnium est singulare castitatis donum. Unde Apostolus, *Melius est nubere quàm uri*; 2°. quia non ea est humanæ Legis consuetudo, ut cum gravi,

diuturno præsertim, incommodo obliget. Imò nec sic semper obligat Lex Dei positiva, qualis est recipiendi in exitu Viatici.

Conclusio VIII. Matrimonia Orthodoxorum cum Acatholicis sunt quidem de se valida, sed & simul jure omni graviter prohibita; non sic tamen, ut nunquam ex dispensatione contrahi possint.

Prob. 1. pars, 1°. ex unanimi penè tum Theologorum consensu post S. Thomam, tum & Jurisperitorum post Glossam. 2°. quia Matrimonia hæc nullo jure sunt irrita. Non jure naturali, cùm Esaü & Moyses sub Lege Naturæ infideles feminas valdè duxerint. Non jure divino, quia id Apostoli: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, vel Matrimonium præcisè non tangit, vel meram sine clausula irritante prohibitionem sonat. Non Jure Ecclesiastico vel Civili, quia nullum alterutrius Edictum generale proferri potest, quo eadem conjugia in irritum ducantur.

Prob. 2. pars; 1°. enim Jure omni illicitum est se se peccandi periculo objicere, secundùm id: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui multiplici se periculo exponit Catholicus qui ducit Hæreticam, præcipuè autem quæ Hæretico nubit Catholica. Est nempe periculum nè ex irrisione avertatur à sacro Tribunali, à jejuniis, à Sanctorum cultu; nè prolem pariat hæresi, non Christo; nè demùm seducatur ab Hæretico, cujus sermo, cùm à conjuge est, duplici titulo habet unde ut cancer serpat. Hinc Ambrosius, Lib. de Abraham, cap. 9. *Cum perverso perverteris: Si hoc in aliis, quanto magis in conjugio, ubi una caro & unus spiritus est? Et infrà: Sæpè illecebra mulieris decepit etiam fortiores maritos, & a Religione fecit discedere.*

Prob. 3. pars, 1°. ex penè unanimi Theologorum consensu, qui nonnisi ponderis gravissimi esse potest. Sanè qui quæstionem hanc fusè versat Pontius, testatur *se nullum hactenus legisse, qui diceret ità illicitum esse conjugium Hæretici cum Catholico, ut in nullo casu liceat.* Porrò, ait idem, tot tantorum-

que Doctorum autoritas sententiam istam in praxi securam reddit. 2°. quia ex suprà probatis non pauci utriusque sexûs sanctissimi cum Infidelibus Matrimonia celebrârunt. Atqui quod cum infidelibus factum est, cum Hæreticis fieri potest. Etsi enim, ut advertit Estius, *Hæresis pessimum est*, per se loquendo, *infidelitatis genus*, fit tamen non rarò, ut hæc nihil vel parùm habeat periculi; ut cùm conjux alter parum de Religione suâ sollicitus est, cùm ei mundano timore magis quàm cordis affectu, adhæret, &c. Hinc Ingundem, Catholicam, Hermenegildo, cùm staret ab Arii partibus, & Ringundem Recaredo ejusdem Sectæ socio nupsisse scribit Mariana. 3°. quia in hisce Matrimoniis non rarò dispensârunt SS. Pontifices & Episcopi; sic Clemens VIII. ægrè licèt, dispensavit cum Duce Barriensi, ut Catharinam, Henrici IV. Galliæ Regis sororem hæreticam duceret: Et an. 1625. Urbanus VIII. ut Henricia Ludovici XIII. Regis Christ. soror, Carolo I. angliæ Regi nuberet. Atqui durum est, nè quid durius dicam, hasce dispensationes in injustas & irritas traducere. Neque verò sola hìc redargueretur Apostolica Sedes, sed ipsa etiam purioris ævi Concilia. Statuit enim Concilium Agath. an. 506. can. 67. quòd *non oportet hominibus hæreticis miscere connubia, & vel filios vel filias iis dare, sed potiùs accipere; si tamen se profiteantur Christianos esse futuros & Catholicos.* Atqui hìc permittuntur Catholicorum cum veris Hæreticis Matrimonia. Ut enim benè notat Lugo, aliud est conversionem suam polliceri, aliud jam & de facto conversum esse.

Obj. Nunquam licita esse potest Sacramenti profanatio. Atqui Catholici cum Hæretico Matrimonium invehit Sacramenti profanationem, cùm Sacramentum hæretico, id est notoriè indigno citra profanationem dari non possit. R. neg. min. Nulla est enim profanatio, sive Sacerdos Sacramenti Minister sit, seu contrahentes. Non in prima hypothesi; tum quia Sacerdos est minister, non simpliciter

assistendo, sed benedictionem dando. Porrò moris non est ut Catholico & Hæretico nuptias celebrantibus impendatur benedictio, idque prohibuit Clemens VIII. tum quia posset Sacerdos Sacramentum conferre velle Catholico ejus capaci, non autem Hæretico qui illud dedignatur. Non in secunda hypothesi: nam 1°. non magis peccat Pars Catholica quòd Hæreticæ Parti administret Sacramentum, illudve ab ipsa recipiat, quàm peccat cùm nubit viro pietatis admodum suspectæ, quandoque etiam moribus parùm integris. Porrò nemo hominum à nuptura exigit ut perpendat num futurus vir suus sit in statu gratiæ. 2°. Potest quilibet à Sacerdote excommunicato Sacramenta petere, sicut & ab usurario pecuniam sub gravi fœnore, modò sufficientes utrumque faciendi causas habeat; neque tunc alieni delicti particeps est, quia quod malè datur, dari piè & legitimè potest. Ergo à pari in proposito casu. Verùm ab hac difficultate faciliùs se expediunt qui in hisce Matrimoniis merum, saltem ex Hæretici parte, contractum admittunt.

Tourn. pag. 106.

Q. quando liceat Fidelibus Matrimonium cum Hæreticis inire. R. id licitum esse, 1°. cùm ii conversionem seriò promittunt: sed raró habenda fides hisce promissionibus, quas amor fervens facilè emittit; refrigescens verò ex usu facilè eludit. 2°. cùm graves causæ eadem conjugia fieri sinunt, putà spes certa sopiendi graves inimicitias, flectendi animum Principis in gratiam Catholicorum, &c. 3°. cùm præsto est legitima Superioris dispensatio; & hæc quidem expressa esse debet, cùm de magnis Principibus agitur quorum conjugia Religionem & Imperium insigniter tangunt. Quod ad Plebeïos attinet, iis sequenda locorum in quibus degunt consuetudo. Ad minùs tamen curandum Catholico nè Hæreticam ducat, nisi consulto priùs Parocho, qui utriusque Partis ingenium, Fidei vel errori adhæsionem, ac futuri contractûs clausulas educationem prolis spectantes diligenter examinet; & si quod Fidei vel mo-

ribus imminere periculum præsentiat, ministerium suum constanter deneget, aut rem totam deferat ad Episcopum. 4°. cùm Pars Catholica justam habitura est facultatem omnia Religionis officia adimplendi; infantes utriusque sexûs catholicè instituendi, nec ullum legitimè vereri est subversionis periculum: alioqui enim vetitum esset Matrimonium illud jure naturali.

CAPUT TERTIUM.

De causis ad Matrimonium disponentibus.

DIcendum 1°. de Sponsalibus; 2°. de Bannis; 3°. de Parentum consensu.

§. I. *De Sponsalibus.*

Dicemus 1°. de natura & divisione Sponsalium: 2°. de eorum circumstantiis; 3°. de Ministro, &c.

De natura & divisione Sponsalium.

Sponsalia quæ aliquando latè sumuntur pro muneribus sponsæ aut sponso offerri consuetis, aliquando pro Matrimonio rato quidem, sed nondum consummato, quo sensu B. Virgo, licèt jam verè nupta, dicitur *desponsata Joseph;* nihil aliud sunt in præsens, quàm *Promissio mutua & deliberata futuri Matrimonii, sufficientibus verbis aut signis declarata inter personas ad contrahendum habiles & idoneas.* Hæc definitio, ut quæ conditiones ad legitima Sponsalia requisitas contineat, fusiùs explicanda est. Itaque

Dicitur 1°. *Promissio.* Neque enim simplex propositum etiam expressum per hæc verba: *Volo te ducere,* sufficit ad Sponsalia. Propositum enim stat sine animo se verè & firmiter obligandi, is autem ad Sponsalia requiritur.

Hinc qui fictè promittit, aut ex promissione obli-

gari non vult, licèt ob deceptionem in re gravi peccet mortaliter, & damnum ex fraude suâ exurgens reparare teneatur, reipsâ tamen Sponsalia non contrahit; quia non ex animo, sed specie tenus promittit. Imò qui verè promittendo, se solùm obligare vult sub veniali; nec vera Sponsalia, nec publicæ honestatis impedimentum contrahere videtur; quia grave onus ex levi obligatione non videtur induci.

Dicitur 2°. Promissio *mutua*. Sicut enim Matrimonium sine mutua corporum traditione non subsistit, sic nec Sponsalia sinè mutua futuræ hujus traditionis sponsione subsistunt.

Hinc 1°. non obligat promissio etiam jurata nisi acceptetur, quia in omni promissione subauditur conditio, *Si velis*, *si acceptes*. Neque tamen promissio hæc, donec acceptata sit, pro libitu revocari potest. Quia crudeliter læditur puella, cùm citra ullam quæ supervenerit causam, facta ei publicè Matrimonii sponsio rescinditur. Idem est à fortiori, si sponsio juramento firmita sit. Potest tamen constitui tempus, quo elapso corruat promissio, quia necdum acceptata sit. Imò si longior sit deliberatio, poterit non acceptatio instar repulsæ haberi. Interim qui promissionem necdum acceptatam revocat, quia nondum Sponsalia contraxit, non est honestati publicæ obnoxius.

Hinc 2°. licèt multis in contractibus pater pro filia stipulari possit, non tamen in Sponsalibus ubi sicut ad conjugium ipsum, requiritur consensus maximè personalis. Si tamen pater pro filia, cui optimè vult, præsente & tacente acceptet, erit hoc ipsius silentium sufficiens promissionis acceptatio.

Hinc 3°. si promissio facta absenti, huic intimetur per aliquem qui ad id deputatus non sit, repromissio isti facta non inducet Sponsalia; quia nemo sine licentia mea personam Procuratoris mei gerere potest.

Hinc 4°. strictè loquendo non exurgunt Sponsa-

lia ex sola promissionis acceptatione : donec accedat repromissio quæ obligationem inducat. Potest enim Joanna promissionem Titii acceptare, nè is concilium mutet, & intereà expendere an sibi expediat ut mutuam Titio fidem præstet. Si tamen agatur de Sponsalibus jam pridem optatis, industriè quæsitis, &c. silentium ipsum rationem habebit repromissionis.

Dicitur 3°. *Deliberata*, proindè facta cum eâ advertentiâ quæ ad peccandum mortaliter requiritur. Et verò Sponsalia inducunt obligationem sub peccato mortali, quæ per actum vel nullatenùs, vel non satis liberum induci nequit.

Hinc 1°. Sponsalia contrahere nequeunt ebrii; phrænetici & amentes, nisi lucida habeant intervalla; vel in certis materiis deliri, sapiant in ista. Aliud est de mutis & surdis, cùm ex iis plures ingenii sint adeò perspicacis, ut multa difficillima intelligant, confiterique etiam & solvi valeant. At secùs dicendum de iis qui à nativitate cæsi sunt, mutique & surdi. Muti enim totam conjugii naturam nonnisi per signa capere possunt; hæc autem signa à perpetuò cæcis percipi non valent.

Hinc 2°. nec Sponsalia validè contrahunt, qui circa personam errant; quia error ille voluntarium perimit. Idem est de iis qui circa conditionem servilem deciperentur.

Hinc 3°. probabiliùs non valent Sponsalia ex gravi metu iniquè extorta, prout docent graves Theol. & Canon. 1°. quia Sponsalia & Matrim. sunt connexa; istud autem si gravi metu extorqueatur, invalidum est ad minus jure positivo, ut omnes fatentur. 2°. Quia sponsalia hæc obligarent, vel ad ineundum, perseverante metu, cum metûs autore Matrimonium, quod utpotè nullum, grave esset peccatum: vel ad mutandam voluntatem, adeoque ad liberè contrahendum cum homine inviso & iniquo, quod gravissimum est onus: vel ad subuendum honestatis publicæ impedimentum, quod multùm habet incommodi.

Quia tamen opinio contraria & à viris gravibus tenetur, & sua habet momenta; crediderim 1°. consultius esse ut Pars quæ metum gravem sibi incussum esse quæritur, Sponsalia sua per Ecclesiasticum Judicem dissolvi curet; præsertim quia plerumque fingitur gravis intercessisse metus, ubi levis solùm occurrit, vel purè reverentialis. 2°. ut tunc temporis obtineatur dispensatio honestatis publicæ, non à Papa, sed ab Episcopo; quia in dubio legitimo casus Papalis fit Episcopalis, ut dicam agendo de dispensationibus. A fortiori erit id consulendum, si Sponsalia hæc juramento firmata fuerint.

Dicitur 4°. *futuri Matrimonii.* Hinc Sponsalia, ut quæ ineantur per verba de futuro, insigniter discrepant à Matrimonio, quod postulat verba de præsenti. Idque à sponsis cautè perpendendum, nè jam id licere sibi putent quod solis conjugibus licet. Addo fieri posse ut ex Juris dispositione verba de præsenti non conjugium, sed sola Sponsalia efficiant; ut quando impubes cum alio, etiam pubere, per verba de præsenti contrahit.

Dicitur 5°. *verbis aut signis.* Ratio est quia Sponsalia sunt contractus utrinque acceptandus: Non potest verò alterius fidem acceptare, nisi sibi manifestam. Signa verbis conjunxi, quia & per nutus Sponsalia contrahi valent, ut liquet in mutis.

Dicitur 6°. *inter personas ad contrahendum habiles*, quæ prohinc vel naturali, nec alio quopiam jure contrahere prohibeantur.

Sponsalia dividuntur 1°. *in Ecclesiastica*, quæ celebrantur in facie Ecclesiæ coram Parocho vel Sacerdote ad id legitimè deputato; & *civilia* quæ conficiuntur per mutuam Partium promissionem absque Sacerdotis ministerio, & hæc non tantùm in Italia, sed & in multis Galliæ Diœcesibus sufficiunt. In Sponsalibus ecclesiasticis, sequenda est forma Ritualibus Libris præscripta, quoad personas, ut quòd Minores sine patrum, aut matrum, tutorumve aut curatorum consensu ad spondendam sibi fidem non

admittantur; quoad horam, ut quòd Sponsalia nec ante horam quartam matutinam, nec post octavam serotinam fiant; quoad tempus, ut quòd pridiè vel ipso Matrimonii die celebrentur; & alia quæ variis locorum Legibus variè constituta sunt.

Dividuntur 2°. in *invalida*, quæ conditione substantiali carent, putà consensu, vel formalitate essentiali; & *valida*, quæ vel *licita* sunt, ut si in his præscripta omnia observentur; vel *illicita*, ut si accidentali, quopiam ritu destituta sint.

Divid. 3°. in *absoluta*, quæ purè; & *conditionata*, quæ nonnisi sub certa conditione ineuntur. Vid. infrà.

Divid. 4°. in *simplicia*, quæ fiunt nullâ ei qui resilierit constitutâ pœnâ; & *pœnalia*, in quibus resiliens pactam pœnam subire tenetur.

De circumstantiis Sponsalium.

Q. 1°. quantùm ad personam, an ipsi impuberes Sponsalia contrahere possint. R. Sponsalia, quacumque ætate contracta, valent Jure naturali, modò adsit sufficiens rationis usus: eadem Jure ecclesiastico ante septennium completum nulla esse videntur.

Prob. 1. pars. Quia ut valeant Sponsalia de Jure naturali, satis est ut eorum natura, vis & effectus sufficienter intelligantur. Id autem si in utroque Jure supponatur fieri circà septimum ætatis annum, potest & anteà factum supponi; cùm ratio aliis ociùs, aliis multò seriùs adveniat.

Prob. 2. pars ex cap. 13. *de Sponsalib.* ubi Alex. III. *Pronuntiavimus*, ait, *inter juvenem & puellam nec Matrimonium, nec Sponsalia fuisse contracta; cùm constet puellam nondùm ad septennium pervenisse.* Ratio est quia, juxta D. Thomam, quem sequuntur omnes, septennio adimpleto communiter incipit rationis usus & libertas.

Sed quid si ratio suppleat ætatem? Negant multi contra multos in hoc etiam casu valere Sponsalia; tum quia Lex prohibens Sponsalia ante septennium completum, non distinguit casum usûs rationis à

casu

caſu in quo idem uſus deſit; tum quia quando Canonicæ Leges certam Profeſſioni Religioſæ, Dignitatibus vel teſtamentis ætatem determinant, non valent actus anteà celebrati, quantacumque adſit ingenii maturitas, prudentia, &c. Huic opinioni facilè adhæſerim in locis ubi contraria certo uſu inducta non fuerit, quod propter casûs infrequentiam difficile eſt. Nihilominùs propter dubium & Eccleſiæ reverentiam ad Epiſcopum recurri velim. Quanquam ſatius eſt ut iis pro virili obſtet nè Sponſalia etiam à ſeptennibus contrahantur; quòd tamen Pariſiis non prohibetur.

Q. 2°. an parentes loco filiorum impuberum Sponſalia contrahere poſſint; an idem poſſit, ſocer, frater, vel tutor.

R. ad 1. poſſe quidem parentes pro filiis contrahere; at nullam ex his Sponſalibus, ſi pro filiis ſeptennio minoribus contracta ſint, obligationem naſci, niſi filii jam ſeptennio majores eadem rata habeant. Quod ſi poſt adeptum ſeptennium eadem ratihabeant, non potuerunt reſilire ante pubertatem, benè verò poſt illam, modò ſtatim contradicant. Hæc omnia conſtant ex cap. unic. *De deſp. impub.* in 6. & ex cap. 8. eod. tit. extrà. Tunc autem qui primò fit pubes, non tenetur expectare donec alter pubeſcat, ſed poteſt ſtatim reſilire. Quòd ſi pubes cum impubere Sponſalia contraxit, pubes reſilire nequit, benè verò impubes, non quidem antè, ſed poſt adeptam pubertatem; ex cap. 7. ibid. Docent porrò communiter Canoniſtæ *illicò* ab adeptâ pubertate reclamandum eſſe. *Illicò* autem *fieri dicitur, quod intra triduum fit.* Leg. fin. Cod. *De Judic.* Ergo vel reclamandum ſinè morâ, vel ad minus ſtatim declaranda eſt reclamandi intentio; niſi quis ignoret ſe attigiſſe pubertatem, vel ſibi competere jus reſiliendi; quia non currit tempus ignoranti. Ceterùm, ut verbis ſic & factis rata haberi poſſunt Sponſalia, ut ſi quis ſponſi nomen gerere pergit, ſi munera mittit vel recipit, &c.

R. ad 2. Non poteſt ſocer, fraterve aut tutor pro provigno, ſorore aut pupillo impuberibus, contrahere Sponſalia. Ratio eſt quia Jura ſolis parentibus ſummam hanc pro filiis ſpondendi facultatem tribuunt. Ergo ad alios extendi non debet, cùm utcumque odioſa ſit, & impuberum libertatem lædat.

Q. 3°. num reſilire poſſit poſt pubertatem, qui impubes Sponſalia ſua juramento confirmaverat? R. cum multis affirmat. Quia cùm ea ſit hujuſmodi Sponſalium natura, ut à pubere facto diſſolvi poſſint, idque in commune bonum vergat, juramentum hanc eorum conditionem ſequi debet. Etſi verò propter imbecillitatem ætatis, cui ſuccurendum eſt, minores cauſæ ad diſſolutionem hujuſmodi Sponſalium requiruntur, non tamen æquum eſt ut promiſſio gravis, & vulgò de parentum conſenſu facta, citra cauſam diſſolvatur.

Q. 4°. an filii-familias ſine conſenſu parentum vel tutorum Sponſalia contrahere poſſint. R. valere quidem hæc Sponſalia de Jure communi; quia nullâ Lege irritantur: at ſimul graviter illicita eſſe, quia qui hæc contrahunt, debitæ parentibus reverentiæ deſunt in re gravi. Unde ubi vigent Eccleſiaſtica Sponſalia, curandum ut ad ea nunquam admittantur filii-familias, niſi de eorumdem patrum, tutorumve, &c. conſenſu, ſeu voce, ſeu in ſcriptis indubiè conſtet. Aliter facta ſponſalia multis irrita videntur.

Q. 5°. an iniri poſſint Sponſalia cum perſona indeterminatâ. R. negat. quia ſicut Matrimonium neceſſariò eſſe debet cum perſonâ certâ, ſic & Sponſalia, quæ initium ſunt Matrimonii. Unde ſi pater, è puellis quatuor in id conſentientibus unam promiſerit Titio, neque Sponſalia hinc orientur, neque publica honeſtas. At orietur quæ omni promiſſioni juſtæ & acceptatæ ineſt, vis obligandi. Cùm autem in alternativis electio ſit promittentis, pater ex his filiabus quamlibet pro nutu offerens, promiſſum implebit, etſi hanc Titius ducere recuſet. Idem viciſſim de ſponſo fidem promittente dicendum.

Sed quid si Titius cum unâ ex his copulam habuerit, an eam pater tradere tenebitur? Negat Sanchez, quia patris erat jus eligendi, quo per Titii nequitiam privari non potuit. Unde nullam debebit, non eam quæ corrupta est, ob rationem mox factam; non alias, ob subortam ex illicito coïtu affinitatem: Tenebitur tamen Titius, quantùm penès se erit, eam ducere quam corrupit, quia ad ejus nuptias se determinasse videtur.

Q. 6°. an Catholicus cum Hereticâ Sponsalia contrahere possit. R. Sponsalia hæc ordinariè loquendo non solùm illicita esse, sed & prorsùs invalida. 1°. Quia nec Sponsalia, nec alius quisquam contractus ad rem illicitam obligare possunt. Atqui Matrimonium Catholici cum Hæreticâ licèt non sit invalidum, est tamen ordinariè graviter illicitum. 2°. Quia propter hæresim alterius Partis supervenientem, vel ipso facto dissolvuntur vel dissolvi possunt Sponsalia jam inita.

Q. 7°. an valeant Sponsalia cum personâ impedimentum dirimens vel prohibens habente. R. Impedimentum etiam merè prohibens, Sponsalia etiam jurata irritat, si perpetuum sit: si verò temporale sit, aut per dispensationem auferri valeat, & Sponsalia ad Matrimonium eo libertatis tempore contrahendum referantur, tunc utique ea non irritabit.

Prob. pars, 1°. ex communi isto axiomate: *Omne impedimentum perpetuum Matrimonii etiam impediens tantùm, respectu Sponsalium sit dirimens.* 2°. Quia alioqui Sponsalia hæc essent promissio rei vel impossibilis vel illicitæ. Hæc autem promissio Jure naturali irrita est.

Prob. 2. pars. Ideo non valent Sponsalia in præcedenti casu, quia ad impossibile vel ad illicitum obligant. Atqui ad neutrum obligant, cùm referuntur ad tempus quo Matrimonium possibile erit, vel licitum. Ergo si impubes, vel ad duos menses voto castitatis obstrictus, conjugium spondeat in

tempus quoad pubertatem devenerit, vel defierit votum, ſtabit ejus promiſſio.

Sed quid ſi contracta ſint Sponſalia ſub hâc conditione : Si Papa vel Epiſcopus diſpenſaverit ? R. ea probabiliùs valida fore. Ad id enim duo ſufficiunt ; 1°. ut in eâ conditione nihil ſit inhoneſti ; 2°. ut proinde nihil in eâ ſit quod de Jure impoſſibile cenſeri debeat. Atqui 1°. nihil habet prædicta conditio inhoneſti ; cùm ſolam involvat promiſſionem petendæ diſpenſationis ab eo qui diſpenſare poteſt. 2°. Nihil habet quod de Jure impoſſibile ſit ; cùm de Jure licitè & validè impleri queat, quatenùs fertur in rem, non ſolùm quæ bona eſſe poteſt in hypotheſi extraneâ, ſed in rem quæ bona eſt in hypotheſi præſente, nimirùm ſi actu & de facto petitam aut petendam diſpenſationem Papa concedat. Ergo qui ſub præfatâ conditione Sponſalia inierunt, ante recuſatam diſpenſationem neutri reſilire valent : eâ verò obtentâ promiſſio ex conditionali tranſibit in abſolutam, & impedimentum publicæ honeſtatis inducet.

Q. 8°. an ſemper diſpenſationem petere teneatur, qui ſub ejus conditione nuptias ſpopondit. R. negat. Qui enim ſuſcipiendæ Religionis voto conſtrictus nuptias ſub conditione diſpenſationis promiſit, nec eam accerſere tenetur, nec eâ obtentâ uti ; cùm poſt Sponſalia etiam abſoluta, imò & bimeſtri poſt Matrimonium ratum, ad perfectiorem Religionis ſtatum aſcendere poſſit. Ceterùm ei ſumptuum diſpenſationis onus incumbere videtur, qui alterius nuptias inquirit. Sed in his ſequenda locorum conſuetudo, vel pacta conventa.

Q. 9°. ubi Sponſalia celebrari debeant. R. in locis ubi civilia tantùm Sponſalia vigent, poſſe ea ubilibet contractus ſerii fiunt, celebrari ; licèt non deceat ut in popinis fiant. Ubi autem vigent eccleſiaſtica, hæc in loco ſacro, & quidem publico, de Lege communi celebranda ſunt : non verò in Oratoriis Religioſorum, in Capellis domeſticis,

necdum privatis in Domibus. Suum quisque Rituale consulat, & ab eo nec unguem recedat sinè Episcopi licentiâ.

Q. 10°. an post Tridentinum Sponsalia clandestina, id est sinè Parocho & Testibus contracta, valeant non solùm ut promissio; huic enim, licèt privatim factæ, sua semper vis inest; sed ut vera Sponsalia, honestatis impedimentum parientia. R. Sponsalia merè civilia ubicumque vigent, publicæ honestatis vinculum inducunt de Jure communi. Ast non inducunt ubi vigent ecclesiastica, nisi in facie Ecclesiæ celebrentur; dummodò aliud locorum Lege non sit constitutum.

Prob. 1. pars; 1°. quia Sponsalia hæc nullo Jure irrita sunt, aut etiam prohibita. Lex enim Trid. quæ clandestina Matrimonia irritat, cùm Jus commune corrigat, ultra casum expressum non est extendenda. 2°. Quia sponsalia hæc Romæ habentur pro validis, idque sæpius à Congregatione Concilii declaratum est. 3°. Quia Sponsalia nihil aliud sunt quàm mutua futuri Matrimonii promissio. Atqui stat promissio hæc, seu privatim, seu publicè fiat. Ergo & ejus effectus, seu publica honestas, stare debet; stare, inquam, quantùm ad forum interius. Nec enim apud Gallos pro validis habentur in exteriori foro Sponsalia absente Parocho facta, nisi scripta sint; quia per Sanctionem Regiam an. 1639. vetitum fuit nè ullus Judex probationem eorum aliter recipiat quàm in scriptis.

Prob. 2. pars, quia in plerisque Diœcesibus, ubi Sponsalia ecclesiastica vigent * constanti usu receptum est, ut quæ ea antecedunt promissiones, non tam Sponsalia sint quàm Sponsalium pollicitatio; atque ità se res habent in Metropolitanis, Burdi-

* Imò & aliquibus, ubi non vigent. Sic Blesis : » Nous » déclarons que dans ce Diocese, (où il n'y a point de Fian- » çailles Ecclésiastiques) les simples promesses forment seu- » lement une obligation de conscience, & non un empêche- » ment d'honêteté publique. » *Instruction du Rituel de Blois, Part. 2, pag. 126.*

galensi, Senonensi, Rothomagensi, Parisiensi, &c. Atqui illa hæc tam antiqua consuetudo, licèt antiquæ Legi opposita, Jus constituit in hisce locis sequendum. Siquidem ex Gregorio IX. *Consuetudo vincit Legem, si sit rationalis & generalis.* Atqui consuetudo de qua loquimur, & rationalis est; cùm medeatur ambagibus incautæ Juventutis, quæ Matrimonium sæpè decepta, sæpè libidine furens, mirâ miserâque facilitate promittit, &c.

Prob. 3. pars, quia constat quasdam esse Diœceses in quibus, etsi præscripta sunt Sponsalia ecclesiastica, valent tamen quæ fiunt extra Ecclesiam, seu ritu tantùm civili. Ità docet Gibert in Consult. de Matrim. Tom. 1. p. 27. Jam verò Sponsalia quæ pro validis ac veris Sponsalibus habentur, publicam honestatem invehere debent. Unde Carnuti, ubi clandestina Sponsalia prohibita sunt, supponitur tamen eadem valere. ** Hinc operæ pretium est, ut qui clandestina Sponsalia contrahunt in locis ubi hæc ex usu valida censentur, à Pastoribus de impedimento ex iis prodeunte moneantur; præsertim si post promissum uni Matrimonium, ambiunt nuptias sororis ejus, aut alterius in primo gradu consanguineæ.

Q. 11°. quo fine instituta sint Sponsalia. R. instituta esse, 1°. ut intermedio tempore detegatur, nihilne sit quod futurum Matrimonium dirimat aut prohibeat. 2°. Ut interim sponsi omni bonorum operum genere, fœlicem corporis & animi nexum obtinere nitantur. 3°. Ut matrimonium tot oneribus grave, tot molestis ac difficultatibus implicatum, maturiori consilio celebrent.

Q. 12°. quo tempore iniri possint Sponsalia. R. hæc quovis tempore, Adventûs etiam & Quadragesimæ, posse celebrari; quia id nullâ Lege pro-

** Les Fiançailles clandestines ne paroissent pas être nulles, même depuis le Concile de Trente, *Collat. Carnut. p.* 4. L'empechement de l'honnêteté a lieu en cas de Fiançailles clandestines, ibid. p. 65.

hibetur. Non tamen deceret Sponsalia, quæ de se aliquid festivi habent, celebrari dum Ecclesia Passionem Christi animo & corde meditatur.

Q. 13°. an Sponsalia per Procuratorem, Internuncium & Litteras fieri possint. R. affirmat. tum quia per media hæc fieri potest Matrimonium ipsum; tum quia *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.* Eædem porrò ad Sponsalium, quæ ad Matrimonii procuratorem requiruntur conditiones. Unde indiget mandato speciali, & ad particularem personam; mandato, inquam, quod nec expressè nec tacitè, ignorante etiam proxenetâ, revocatum sit, &c.

Q. 14° quot modis contrahantur Sponsalia. R. illa contrahi vel *absolutè*, seu simpliciter, seu cum juramento; vel *conditionatè*. Conditio autem vel est de præterito, vel de præsenti, vel de futuro, seu necessario, seu contingente. Rursum conditio vel est honesta, ut *Ducam te, si aureos mille dederis in dotem*, vel est turpis, eaque vel matrimonii substantiæ adversatur, ut *Nubam tibi, si prolis generationem evites;* vel bonis moribus, non tamen Matrimonii scopo, ut *Contraham tecum, si me in latrocinio adjuvare velis*; vel est possibilis, ut *si talem dotem afferas;* vel est impossibilis, ut *si Cœlum digito tetigeris.* Jam quæritur an diversa hæc Sponsalium genera valeant. Constat 1°. Sponsalia non absoluta solùm, sed & ea etiam quæ fiunt sub conditione vel necessariò futurâ, vel præsenti quæ actu existat, vel præteritâ quæ extiterit, statim valere; quia nec jure ullo irrita sunt, nec per eventum conditionis, vel jam positæ, licèt necdum sciatur an posita sit; vel in futurum necessariò ponendæ, suspendi valent. Etverò conditiones de præterito vel de præsenti, nec sunt propriæ conditiones; nec licèt rem inhonestam respiciant, ut *Ducam te, si patrem tuum occidis*, ad peccandum invitant: quod Jus cavere voluit. Constat 2°. Sponsalia contracta sub conditione de futuro, possibili simul

& honestâ, vim suam habere statim ut purificata fuerit conditio. Tota igitur difficultas est, an valeant Sponsalia sub conditione vel impossibili, vel inhonestâ; seu hæc Matrimonii scopo, seu tantùm bonis moribus adversetur.

R. 1°. Sponsalia sub conditione impossibili sunt invalida. Prob. Contractus omnes, præter Matrimonium & ultimas voluntates, per appositionem conditionis ex naturâ aut facto impossibilis, ipso Jure nulli sunt, secundùm id Inst. *De inutil. stipulat. Si impossibilis conditio obligationibus adjiciatur, nihil valet stipulatio.* Ergo & eodem Jure irrita sunt Sponsalia; quia *Legis verba generalia generaliter sunt intelligenda*, ex C. 22. *De privileg.*

Obj. Sponsalia sunt initium Matrimonii; ergo quod in Matrimonio dispositum est, censetur dispositum in Sponsalibus. Atqui in Matrimonio conditiones impossibiles, ut & turpes, habentur pro non appositis. Ergo & in Sponsalibus. R. dist. Dispositum in Matrimonio censetur dispositum in Sponsalibus; cùm eædem sunt in his quæ in illo disponendi rationes, C. Secùs, N. Porrò in Matrimonio conditiones impossibiles pro non adjectis habentur, tum ad specialem Sacramenti favorem, tum ad vitanda pericula, quæ ex Matrimonii fortassis validi dissolutione nascerentur. Cùm ergo nec favor ille, nec ista pericula inveniantur in dissolutione Sponsalium, quæ ceteroqui facilè citra conditionem iterari possunt, nihil est cur quæ circa Matrimonium disposita sunt, ad Sponsalia extendantur.

R. 2°. Sponsalia quibus adjicitur conditio turpis de futuro, substantiæ Matrimonii contraria, ipso Jure nulla sunt. Prob. quia quæ in hoc casu militant causæ pro invaliditate Matrimonii, militant & pro Sponsalium invaliditate. De his infrà Cap. 4.

R. 4°. Sponsalia sub conditione, turpi quidem; sed Matrimonii substantiæ nequaquam contrariâ, v. g. *Ducam te, si mecum fornicaris, vel si illud furtum*

facies, valent impletâ conditione, nisi resistat locorum disciplina. Prob. Ut Sponsalia sub conditione turpi de futuro valeant purificatâ conditione, satis est ut eorum valorem confirmet Respublica, sive ceteros ejusdem generis contractus ratihabeat ut plerique volunt, sive non, ut probabilius nobis videtur. Atqui ità se res habet: cùm ubique receptum appareat, ut qui desponsatam virginem sub Matrimonii promissione corrupit, eam ducere teneatur; nisi obstent quæ quandoque obstant nè alii contractus adimpleantur. Ergo conditio turpis, licèt non attendatur in Matrimonio ex speciali Juris dispositione, attenditur in Sponsalibus; proinde ante impletam conditionem non valent Sponsalia, sed eâdem semel impletâ valent.

Dixi, *nisi resistat locorum usus*, quia quæ de Jure communi valent, certis in locis ubi alia inolevit consuetudo, caduca esse possunt. Imò supposito etiam Juris communis vigore, non dubitem quin ab eo graves ob causas recedi possit. Sic in Parœciâ quâdam, ubi ab uno, & eo plus, seculo, moris erat ut plebæi sortis puellæ omnes sub conjugii promissione fœdarentur, actum est ab iis quorum intererat, Episcopo præsertim, ut nulla funestarum hujusmodi pollicitationum ratio haberetur. Eruperunt murmura & communicationes, mansit immota Superiorum mens. Unaquæque nubilis expalluit ad impendens infamiæ periculum, &c. uno verbo desiit scandalum, desierunt & inhonestæ conditiones.

Q. 15°. an conditio de servandâ utrinque continentiâ Sponsalibus apponi non possit, quasi Matrimonii bonis contraria. R. eam apponi posse cum alia hac conditione, ut Matrimonio uti liceat, si ità judicent Superiores.

Q. 16°. an Sponsalia ut Matrimonium conditionatè inita, statim post conditionis eventum valeant absque novo partium consensu. R. probabiliùs affirm. Tunc enim voluntas prior, utpotè semper subsistens, è conditionali transit in absolutam; quod &

in ceteris etiam contractibus locum habet, secundum id. L. 7. ff. *de contrah. emptione* : *Conditionales venditionis tunc perficiuntur, cùm impleta fuerit conditio.* Et certè ideò alii contractus positâ conditione statim fiunt absoluti, quia consensus per verba de præsenti præstitus, quamvis sub conditione de futuro, est verè consensus de præsenti, & talis virtualiter permanet. Atqui id & in Sponsalibus & in Matrimonio locum habet. Ergo consensus primùm datus semper manet virtualiter præsens, sicut qui per procuratorem alterius nomine præstandus est. Ergo necesse non est ut iteretur.

Quòd si Pars una consensum priorem revocaverit, novo opus erit consensu; quem dare tenebitur, nisi altera etiam resilire malit. Imò & ad id teneretur, etiamsi cum aliâ absolutè vel conditionaliter Sponsalia iniisset, quamvis secunda conditio priùs quàm prima adimpleta esset; quia secunda Sponsalia jus alteri legitimè partum subvertunt : vi enim priorum Sponsalium tenebatur expectare eventum conditionis.

Obj. 1°. contra primam responsionis partem: Consensus qui ab initio non sufficit, non sufficit deinceps, nisi deinceps perficiatur. Atqui consensus ab initio datus, 1°. non sufficit ante conditionis eventum. Si enim tunc temporis absolutum cum alia Matrimonium contraheretur, dubio procul valeret: non valeret autem si consensus priori Matrimonio datus sufficiens fuisset; 2°. consensus iste de novo post eventum conditionis non perficitur. Consensus enim sine novo voluntatis actu non perficitur : Is autem deest ex hypothesi, secundùm quam non renovatur prior consensus. R. ad 1. dist. min. Non sufficit ante conditionis eventum, quia deest aliquid ex parte conditionis, C. quia desit quidpiam ex parte consensûs, N. Unde consensus ille ab initio sufficit, sed suppositâ conditione. Quare conditionis eventus nec facit nec requirit novum consensum, sed id apponit, quod consensus ille apponi voluit ut suum sortiretur effectum.

Obj. 2°. Cetera Sacramenta à conditione non pendent. Unde ſi quis dicat : *Abſolvo te, ſi cras reſtitueris*, non valebit impletâ etiam conditione abſolutio; ſed novâ de præſenti opus erit. Ergo à pari in Matrimonio. R. neg. conſ. Diſparitas eſt quòd cetera Sacràmenta non ſint contractus : Secùs de Matrimonio, quod proinde ceterorum contractuum ſortem habere debet. Hi verò, ſi conditionati ſint, ſtatim purificatâ conditione tranſeunt in abſolutos.

Quia tamen ſua partis contrariæ rationibus ineſt probabilitas, & aliundè de Sacramento agitur, curandum ut impletâ conditione novus ſemper accedat conſenſus, ut in conjugiis per Procuratorem initis fieri ſolet. Imò longè tutius eſt, quòd litibus radix præcidatur, ut Eccleſiæ Miniſter nuſquam hiſce Matrimoniis præſit, niſi fortè id extraordinariè cauſæ exigant; tum quia hæc Sacramenti dignitatem minùs decent; tum quia ob diſcrepantes Theologorum ſententias, hinc dubio procul ſcaturirent ambages.

Q. 17°. an Sponſis liceat paciſci de pœnâ ab eo qui reſilierit exſolvendâ. Not. Pœna Sponſalibus apponi poteſt, 1°. poſitivè, ità ut ſponſum vel alium privet aliquâ boni ſui parte; 2°. negativè; ità ut Pars reſiliens nihil quidem amittat de ſuo, ſed alienum minimè lucratura ſit; 3°. pœna vel à ſponſis ipſis relativè ad ſe invicem, vel ab eorum parentibus, vel ab extraneis conſtitui poteſt; 4°. vel conſtituitur indefinitè, ità ut ab alio ſolvenda ſit, ſeu juſtè ſeu injuſtè reſiliat; vel pro eo ſolùm caſu quo alter citrà cauſam reſilierit. Ad hujuſmodi pœnas accedit arrharum jactura. Sunt autem arrhæ munera, quæ ante vel poſt Sponſalia ab uno traduntur alteri, eâ lege ut à donatario vel retineantur, ſi donans, vel reſtituantur, ſi donatarius injuſtè reſiliat. His præmiſſis,

R. 1°. appoſitionem pœnæ poſitivæ in Sponſalibus generatim & indiſtinctè factam, illicitam eſſe,

& in conſcientiæ foro invalidam. Ratio eſt, quia pœna hæc irrita eſt, 1°. Jure Civili, ut conſtat ex L. 134. ff. *de verb. obligat.* ubi ſtipulatio ea reprobatur tanquam *inhoneſta*; 2°. Jure Canon. cap. 29. *de ſponſalib.* &c. ubi ſic : *Cùm libera Matrimonia eſſe debeant, ideò talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem meritò improbanda eſt.* Atque diſciplinam hanc ſequuntur in Gallia ſeculares Curiæ, & meritò, quia multi nè pœnam, præcipuè gravem, ſubirent, coacta & deteſtata intus ob ſupervenientes cauſas, Matrimonia contraherent. Ex his autem quot inter familias jurgia, inter ſponſos ſimultates, &c.

Dixi, *Appoſitionem pœnæ generatim.* Si enim conditio Sponſalibus appoſita non tam pœna ſit, quàm damni ex iniquâ ſponſi mutatione emergentis compenſatio, aliter ſtatuendum erit. Unde ſi cum Bathilde pœnalia Sponſalia contrahas, eâ lege ut per annos plures expectet, donec eam ducas, poterit illa titulo compenſationis rem ſibi traditam retinere. Idem eſt ſi graves ad Matrimonium quò iniquè fruſtratur, ſumptus fecerit : aut ſi ex tua erga ipſam agendi ratione futurum ſit, ut hæc ejuſve familia probrum & ſuſpiciones incurrant. Imò licitum videtur paciſci de pœna ab eo qui injuſtè reſilierit exſolvendâ : cùm is & cenſuris, quæ ſunt aliquid gravius, plecti poſſit, & arrhas perdere : de quo infrà.

R. 2°. pœnam non modò à ſponſis, ſed ab eorum conſanguineis vel amicis appoſitam, de Jure nullam eſſe. Utraque enim Conjugiorum libertati obeſt. Imò plus noceret facta à tenerioribus amicis, quàm facta ab ipſis ſponſis : cùm cordatus quiſque malit damnum pati, quàm alios ſuî causâ. Neque ſtipulationes illas firmabit juramentum, utpotè factum contrà legem; etſi ob divini nominis reverentiam ſatius eſt ut ejus diſpenſatio obtineatur.

Q. 18°. an ſi cui ſoluta ſit à reſiliente pœna conventionalis, is eam ante ſententiam Judicis ſolventi reſtituere teneatur. R. vel is qui ſolvit, ſolvit ut promiſſis etiam nullis ſtaret, ſciensque id quod ſolvebat,

non esse strictè debitum; vel solvit, quia falsò ratus est se ad solvendum teneri. Si 1. potest qui recipit, tutâ conscientiâ retinere; quia donans vel jure suo cedit volens, quod Lex non prohibet; vel mœrorem ex agendi ratione suâ conceptum lenire vult, quod charitatis est. Si 2. non potest retinere, quia donans ex errore, dominium non transfert. Quæ autem rationes ad dandum impulerint, ex circumstantiis personæ dijudicandum. Faciliùs enim præsumentur munificentia & æquitas in homine divite, liberali, pio, non imperito, quàm in ignobili, avaro, &c. In dubio res per amicos tractanda est, aut mulcta conventionalis pro dubii ratione partienda.

Jam de pœnis negativis statuendum. Eæ autem vel ab extraneis apponuntur, ut si quis dicat: *Lego tibi centum, si Petro nupseris;* vel à viro relativè ad mulierem, ut *Dabo tibi centum, si me in conjugem habere velis*, vel à muliere erga virum. Si 1. valet promissio: quia tunc non apponitur propriè pœna, sed lucri specie ad tale Matrimonium allicitur persona; quod apud probos etiam receptum est, & approbatur L. 1. Cod. *de instit. & substit.* Si 2. non valet promissio de Jure communi, tum quia resistit Lex 97. ff. *de verb. obligat.* tum quia libidine moveri censetur, qui puellam summâ pactâ allicit. Secùs & meritò dicendum cùm vir senex est, vel ignobilis; puella verò juvenis, vel honestæ prosapiæ: tunc enim inæqualitatem compensare censetur. Si 3. tenet promissio; quia quod spondet mulier, dotis causâ spondere præsumitur.

Q. 19°. quid de Arrhis statuendum. Est autem Arrha in præsenti res immobilis vel mobilis in magna vel parva quantitate, à sponsis vel parentibus eorum, post contracta Sponsalia quasi pignus in futuri conjugii securitatem data, sive ab utroque sponso invicem, sive ab uno alteri. Differt arrha à sponsalitiâ largitate, quæ fit in signum amoris & sub spe Matrimonii, sed non in ejusdem pignus, &

vocatur *Jocalium Dotalitium*, *Mundus muliebris*, &c.

R. 1°. Arrha Sponsalibus licitè apponitur : eam enim Jus approbat, Leg. 5. Cod. *de sponsal.* Arrhas tamen non admodùm graves esse decet, præsertim ubi viget restitutio quadrupli. Sic enim reciderent in pœnam conventionalem, à quo prorsus abstinendum.

R. 2°. Post conjugium arrha danti restituenda est, nisi aliud ferat loci consuetudo.

R. 3°. Si dans arrham, injustè resiliat, perdit arrham. Hæc enim traditur ut pignus futuri Matrim. sicut pignus in contractu venditionis. Ergo ut in hoc casu, sic & in illo à Parte quæ fidem frangit, amitti debet.

R. 4°. Quando è sponsis unus solus arrham tradit, & qui eam recepit, injustè resilit à Sponsalibus, debet is eam in duplum restituere, *nisi specialiter ex communi consensu inter contrahentes de quadrupli ratione placuerit.* Ità Lex 5. Cod. *de spons.* Minor tamen non plus restituit quàm accepit.

R. 5°. Qui justâ de causâ resilit, nec datam arrham perdit, nec acceptam in duplum restituere tenetur. Ratio est, quia rei datæ amissio habet locum pœnæ : pœna autem supponit culpam.

R. 6°. Si tradens arrhas sit in mora culpabili, cedunt arrhæ in lucrum recipientis, vel si moritur, hæredum ejus. Ratio est, quia æquum est *ibi esse pœnam, ubi & noxa est*, L. 22. Cod. *de pœnis.*

R. 7°. Cùm neuter sponsus fuit in mora, & eorum alter moritur, arrhæ, jocalia, &c. hæredibus ejus restitui debent; quia ubi non præcessit culpa, nec pœna sequi debet. Si tamen puella diù expectando, commodi Matrimonii occasionem prætermisit, poterit accepta dona titulo compensationis servare; præsertim si non reclament defuncti sponsi hæredes.

De Ministro Sponsalium, ejusque officio.

Dico 1°. Sponsalium Ecclesiasticorum Minister solus est Parochus, aut qui vices ejus gerit. Prob.

qui Sponsalia Ecclesiastica coram eo contrahi debent, qui sponsos conjungere in Matrimonium, parentum voluntatem commodiùs explorare, affidandis salubria monita dare, eosdem justis de causis arcere à Sponsalibus potest. Hæc autem Parocho, aut alii qui vices ejus gerat, competunt. Absit porrò ut unquam præsit Pastor Sponsalibus in popina, vel in ædibus profanis! Imò morem spondendi post dissolutas compotationes, docendo, comminando, atque etiam imploratâ Judicis Villani ope, pro viribus eradicare debet, nè animi vino semi graves non agant debito pietatis affectu.

Dico 2°. Gravia sunt Pastoris quoad sponsos munera, 1°. enim Pastor seu Confessarius sit, seu non, vel è suggestu, vel in privatis colloquiis omni operâ efficere debet, ut qui de ineundo Matrimonio cogitant, seriò perpendant an vocati sint ad conjugalem statum; quandoque etiam ad hoc vel illud conjugium. Vix certè ulla est conditio periculosior, vel graviora trahens onera, quàm immobilis Matrimonii status. In eum tamen certò quodam furore proruitur, Deo nè obiter quidem consulto, quasi vel suam quisque salutem sine auxilio gratiæ operari possit, vel adfuturam sibi gratiam spondeat in conditione ad quam vocatus à Deo non fuerit. Attamen qui de ineundo conjugium deliberant; alii amplioris fortunæ intuitu; alii ut sui juris sint, non jam parentum admonitionibus obnoxii; alii solâ libidine moventur.

2°. Et illud aget Pastor, vel Confessarius, ut nupturi in statu gratiæ ad Sacramentum accedant. Demonstrabit, suscepto indignè Matrimonii Sacramento, *Nec gratiam accipi, quâ aut benè vivant ipsi conjuges, aut benè vivere doceant proles quas suscipiunt; aut familiam suam christianè gubernent: undè & in posteros suos, per proles & proles prolium, & in plurimas alias familias per domesticos suos impietatem suam propagant.* Sed & docebit *ad hanc gratiam accipiendam opus esse dispositione & præparatione* *Opstrad*

sanctâ, quam imprimis non habent qui in Fide satis instructi non sunt; qui in peccatis mortalibus vivunt, ut sunt qui tabernis, popinationibus, inhonestis consortiis, impudicis procationibus, aliisve immunditiis addicti sunt. Proinde hos omnes Matrimonio indignos esse, nisi priùs per pœnitentiam vitam emendaverint.

3°. Curabit ut nupturientes ab omni etiam prohibente impedimento liberi sint. Unde impedimenta, si quæ subsit suspicio, ipsis sigillatim exponet. Sed & eos monebit nè certum diem contrahendi Matrimonii præfigant; ut si fortè nuptias differri oporteat, faciliùs & citra scandalum differri possint.

4°. Et id vehementer inculcabit, ut jam à Sponsalibus, vel diu ante, si juxta ritum loci Matrimonium à Sponsalibus breviori temporis intervallo sejungatur, ad sacrum Tribunal accedant, quo labes suas abluant pleniùs, & melioribus consiliis instruantur. Tunc autem optimum fuerit Confessionis generalis consilium: imò hæc necessaria videtur quâ parte spectat materias ex quibus oriri solent impedimenta, nisi Confessor satis aliundè norit Pœnitentes. Dum autem fluet medium tempus Sponsalia inter & nuptias, operæ pretium erit ut commissâ parentibus nuptialis rei curâ, id in toti junioris Tobiæ exemplo intendant, ut cœlestem gratiam tum in se, tum in compartem suam advocent.

5°. Monebit nihil eis ampliùs post inita Sponsalia licitum esse, quàm anteà liceret: contrà verò his eò cautiùs esse conversandum, quò majora sibi imminent pericula, & instar Matrimonii tempus. Hinc prohibendum nè sub eodem tecto habitent; hinc & ad frequentiorem Confessionis usum adhortandi sunt, ut tempore tam periculoso monitis Confessarii adversùs tentationes muniantur.

6°. Hortabitur ut seclusâ juvenum turbâ paucos aliquos, & quidem modestissimos, è consanguineis ad festum invitent. Aget etiam ut exulet ille mensarum apparatus, qui ebrietatem, obscena verba,

&c. quæ Sacramenti gratiam præfocant, parturire consuevit.

7°. Cavebit nè vel recens conversos, antequam sibi de eorum fide constet, vel vagos ac fixi domicilii exsortes, antequam Episcopum consuluerit, vel publico ligatos impedimento etiam prohibente, antequam dispensationem ejus expostulent, ad Sponsalia admittat. Sed & cavebit nè à Sponsalibus quemquam removeat, seu propter impedimenta occulta, seu quia sine probatione ullâ renuntiatum sibi fuerit hunc vel illum aliquo impedimento constringi.

Sua etiam sunt Sponsis erga Pastores vel Confessarios officia. Præcipuum est, ut nisi jam antè comperta sit eorum conscientia, penitiores ejus latebras, præsertim relativè ad conjugium, & tale conjugium, sincerè detegant, ut & doceantur viam sibi ineundam; & cùm certis laborant defectibus, à Ministro rescìant num eos parti alteri aperire teneantur. Ad id enim quandoque tenentur sponsi, quandoque non. Quod quia quotidianæ est praxis, nec affidandis necessarium minùs quàm Confessariis, paulò fusiùs evolvendum est.

Itaque ex defectibus alii tales sunt: ut verisimiliter post matrimonium detegendi sint, & tunc cessuri, seu in probrum, seu in detrimentum Partis alterius; ut si puella ex alieno facinore uterum gerat; si sponsus vereneâ lue laboret; si ære alieno gravis sit; si ab infima plebis fœce ortus gerat se pro nobili, & quà talis conjugium puellæ nobilis ambiat; si ex genere vel delicto infamis sit. Alii tales sunt, ut vel nunquam foràs erumpere valeant, ut si quæ creditur virgo, à quopiam jam mortuo vitiata sit; vel necessariò quidem detegendi sunt, sed vel à comparte leniter corrigi, vel patienter tolerari possint; ut si quæ mitis habetur, iræ impatiens sit, &c. Jam

Dico 1°. Defectus primi generis ab una Parte alteri detegi debent; quod nisi fiat, vel desistendum à Sponsalibus, & à fortiori à Nuptiis; vel dene-

ganda à Confessario absolutio. Prob. quia nemini licet commodum suum inquirere cum gravi alterius detrimento. Ergo sicut volenti emere ligna occultè cariosa in fabricam domûs, tenetur venditor vitium hoc aperire; sic certis laborans defectibus, qui Matrimonium in societate conjugali, in susceptione prolis ac educatione, in convictu periculosum efficiunt, eosdem defectus aperire tenetur.

Sed quid juris, si quem defectus tuos celas, paribus aut æquivalentibus laborat? R. hìc valere aliquando compensationem, ut si cocles cocliti nubat; sed non valere semper, videlicet ob speciales personarum circumstantias. Unde si sponsus & sponsa cum aliis peccaverint; & futurum sit ut prior detecto posterioris scelere in immania quæque erumpat, non modò à Sponsalibus, sed & his etiam contractis, à Matrimonio abstinendum; quià licèt aliqua fortè sit compensatio in rebus, non tamen in rerum consectariis.

Dico 2°. si sponsorum alter occulto vitio laboret, quod grave alteri incommodum parere nequeat; & tamen justam, si cognosceretur, à Sponsalibus resiliendi causam præberet; ut si sponsa ante, vel alteruter post Sponsalia cum alio peccaverit, non tenetur ordinariè suum illud vitium aperire. Ratio est 1°. quia onus turpitudinem suam propalandi tam durum est, tam receptæ consuetudini adversum, ut nemo illud erga se exequi teneatur, quando nullam hinc alteri, seu probri, seu injustitiæ labem inurit, prout sit in præsenti, ubi de defectu occulto agitur. 2°. Quia potest adulter, cujus crimen ignoratur, si non exigere strictè, attamen petere debitum: ut solent honesti conjuges; quia lapsum suum detegere non tenetur. Ergo à pari.

Hæc responsio ad minus in duplici casu limitanda est, 1°. cùm periculum est nè vitium quod actu latet, postmodùm foràs erumpat, & graves pariat rixas: tunc enim aut aperire debet, si apertum vel nihil vel parùm infamet; aut à Sponsalibus, quâ

meliori potis erit viâ, recedendum. 28. Cùm puella ab alio concepit, etsi à sponso suo, cujus etiam libidini obsecuta est, concepisse præsumi potest. Vel enim prima fornicatio tantùm distat à secunda quam cum desponsato habuit, ut is, computato tempore, partum alii certò vel probabiliter adscripturus sit; & tunc utrumque inter æterna odia nascentur: quæ caveri omnino debent: vel utraque fornicatio intra tempus tam breve contigit, ut sponsus se se prolis parentum judicare possit, & tunc nihil quidem erit rixarum inter sponsos; sed alia, eaque gravissima, suborientur incommoda, ut quòd maritus prolem alterius multò sumptu educaturus sit, quòd spuria proles indebitæ sibi hæreditatis partem sit aditura; quòd legitimæ proles bonis ad se pertinentibus privandæ sint.

Quòd si sponsus habiti cum alio commercii nescius, sponsam urgeat ad Matrimonium; docent nonnulli cum Heislenger, illam, si nullâ aliâ viâ Matrimonium recusare valeat, ad pandendum sponso crimen suum teneri; tum quia nullum ad famam suam jus habeat cum tantâ innocentis injuriâ; tum quia infamia, quam ex hac apud sponsum revelatione incurrit, quamque sibi soli imputare debet, non est tanti, ut propter hanc vitandam, gravia sponso & toti familiæ damna inferri possint. Malim tam ut scelus illud vel Parocho, vel Directori rem benignè & sapienter tractaturo detegatur, quàm sponso qui zelotypiâ & æstu percitus, ut palàm probet quàm justè datam fidem frangat, & alienæ, & suæ forsan iniquitatis, mysterium partim indignabundè, partim triumphanter propalaturus sit. Imò, si sponsa ad tempus abesse possit, erit id ei suadendum, nisi novum peccandi discrimen incurrat.

Q. an peccet Pars altera quæ impotentiâ temporali laborans, comparti nihil de ipsa loquitur. R. id ex personarum circumstantiis dijudicandum esse, potissimùm autem ex virtute compartis. Utique gravi incontinentiæ periculo exponitur juvenis amore

furens, cui vel unâ hebdomade expectandum. Unde vel agendum est ut differantur nuptiæ, vel ante nuptias paciscendum de separatione thori quoad certum tempus; prout sæpè fit cum duodenibus puellis.

De necessitate & effectibus Sponsalium.

Circa primum caput nulla est difficultas: Unde

Dico 1°. Sponsalia licèt gravibus de causis instituta, ut suprà dictum est, ex natura rei ad Matrimonium necessaria non sunt. Ratio est, quia ad Matrimonium sufficit mutua corporum traditio. Hæc autem absolutè sine prævia tradendi promissione fieri potest; sicut venditio domûs sine pacto ejusdem vendendæ.

Dico 2°. Sponsalia Ecclesiastica, ubicumque præcipiuntur, sine gravi peccato voluntariè omitti non possunt. Ratio est, quia cæremonia à legitima potestate graves ob causas præscripta, sine gravi peccato negligi non potest.

Major est difficultas de Sponsalium effectu: is autem duplex est præcipuè, obligatio nimirum, & honestas publica. De hac dicam ubi de impedimentis: circa priorem, videndum, 1°. an & quo tempore obligent Sponsalia ad contrahendum Matrimonium. 2°. Anità obligent ad servandam fidem, ut gravior sit in sponsis quàm in omninò solutis fornicatio.

CONCLUSIO I. Sponsalia ad contrahendum Matrimonium graviter obligant; idque, si nihil obstet, tempore inter sponsos constituto; aut quamprimùm commodè fieri potest, si nullum tempus præfixum fuerit.

Prob. 1. pars, quia promissio mutua, & utrinque onerosa, parit obligationem justitiæ. Hæc autem in re gravi, qualis est præsens, necessariò gravis est.

Prob. 2. pars, quia eadem est matrimonialis contractûs, quæ cæterorum conditio. Atqui in his servari debet tempus de quo inter Partes convenerit, quia *solutum solvitur* non minùs *quantitate quàm die*;

ex L. 85. ff. *De solut.* Ergo & in Sponsalibus debet tempus servari, nisi compars expressè aut tacitè in dilationem consentiat.

Sicut tamen in aliis contractibus excusat à gravi parvitas moræ, sic & in præsenti. Unde dilatio ad unum vel alterum diem, regulariter loquendo, vacat à mortali. An idem sit de dilatione ad unam duasve hebdomades, ex circumstantiis judicari debet: utique mora hæc contra constituti temporis legem plerumque nocet famæ compartis, & utramque incontinentiæ periculo exponit; nisi Pars cui apponitur mora, pietatem colat.

Prob. 3. pars, 1°. ex L. 14. ff. *De reg. Juris*, ubi sic: *In omnibus obligationibus in quibus dies non apponitur, præsenti die*, id est quàmprimùm, res *debetur.* 2°. Votum nisi executioni ejus certa dies præfixa sit, statim obligat, ità ut dilatio ejus *reputetur in peccatum*, ex Deut. 23. Et id de eo præsertim voto constat, quo quis pro toto vitæ suæ decursu aliquid spondet: quia quò seriùs illud exequitur, eò plus de re debitâ subtrahit. Atqui sponsus promisit se toto vitæ stadio cum sponsâ victurum; & id vicissim promisit sponsa. 3°. Quia fatentur adversarii, Sponsalia hæc per accidens obligare ad statim contrahendum; cùm timere est nè sponsi secum aut cum aliis vel soli peccent. Atqui attentâ sponsorum fragilitate, & ut plurimùm nubendi cupidine, periculum illud non tam per accidens, quàm per se imminet. Ut solvantur nonnullæ difficultates,

Q. 1°. an vir nobilis, qui cum puellâ conditionis longè inferioris, cognitâ ut tali, Sponsalia contraxit, eandem sub gravi ducere tenetur, etiamsi copulam injectâ Matrimonii spe non extorserit, &c. R. affirmat. quia scienti & consentienti non fit injuria. Atqui ex hypothesi scit & consentit is de quo agitur. Et verò ut S. Bathildem, quæ ad Clodovei II. nuptias pertracta est, silentio prætercam, quot Principes Solii sui participes fecêre puellas prosapiæ toto cœlo dissimilis! *Hæc tamen* intelligenda sunt, nisi ex

dispari conjugio timeantur scandala, rixæ graves inter consanguineos, pœnitudo gravis ipsius mariti, &c. Nemo enim ad illiciti quidpiam ex justitia obligari potest : est porrò illicitum quod absque tantis malis impleri nequit. Si quid tamen sponsa hinc passa sit damni, ut si jam nè quidem paris sibi fortunæ virum invenire queat, erit id refundendum, vel dotando, vel dotem adaugendo.

Q. 2°. an major 25. an. qui virginem seduxit sub spe Matrimonii, eam ducere teneatur. R. affirm. posito quòd ablatus ei honos aliâ viâ resarciri non possit. Excipe, nisi quæ seducta est, intelligere potuerit nuptiarum promissionem dolosè & mendaciter ad obtinendum crimen sibi factam esse : tunc enim nihil penè ei debetur quàm quod debetur lubenter consentienti. At plerumque qui parùm vel nihil debet puellæ, debet ejusdem parentibus, qui ut rei virum paris propè conditionis procurent, dotem ejus augere coguntur.

Q. 3°. an ad Matrimonium cogendus sit qui datam in Sponsalibus fidem exsolvere recusat sine causa. R. eum in conscientiæ foro per absolutionis dilationem compelli debere ut stet promissis : Quia absolvi nequit qui gravis injustitiæ reus est. Potest etiam stando in Jure communi, per legitima quæcumque Juris media, ad instantiam Partis alterius, à Judice, post adhibita exhortationis remedia, compelli ad Matrimonium, nisi gravia hinc timeri debeant incommoda, ut dissensiones capitales, fictus in Matrimonium consensus, sponsæ homicidium, &c. in Gallia non compellitur per censuras sponsus ad Matrimonium, etsi nullam habeat resiliendi causam ; sed ab Officiali, cùm flecti mens ejus non potest, certâ stipe pauperibus erogandâ mulctatur : & hæc hodie est summa potestatis ejus ; ad laïcum enim Judicem pro *damno* & *interesse* recurritur.

Q. 4°. an possit quis de certâ pecuniæ summâ pacisci, præcisè ut alteri natam ex Sponsalibus obligationem remittat. R. posse, non modò ut fatentur

omnes; cùm ex diſſolutione Sponſalium damni aliquid patitur; ſive ob expenſas quas fecit, ſive quia jam pares nuptias nonniſi ægrè invenire poteſt: Sed licèt etiam nihil ſubeat damni. Ratio eſt 1°. quia reſiliens ſine cauſa, gravem, eamque pretio æſtimabilem, injuriam facit innocenti. 2°. Quia hæc eſt, ſaltèm apud extraneos, plurium Diœceſeon ac Tribunalium praxis: Puto autem quòd & illa Spiritum Dei habeant. 3°. Quia de Jure communi poteſt temerè reſiliens, per cenſuras & carcerem compelli ad ſtandum promiſſis. Hæc autem vexatio, quæ per ſe non eſt iniqua, pretio condonari poteſt. Quia tamen ex hypotheſi Pars nocens nihil præter mœrorem & quandam infamiam patitur detrimenti, compenſatio hæc moderata eſſe debet, non conquerentis, ſed prudenti Judicis arbitrio pro perſonarum ac circumſtantiarum diverſitate taxanda.

Q. 5°. an fidei, quam ſibi invicem ſponſi debent, violatio per fornicationem, ſit adulterium, aut circumſtantia neceſſariò confitenda. R. ad 1. negat. *Propriè* enim *adulterium in nuptam committitur*, ex L. 6. ff. ad *Leg. Jul. De adult.* unde ab omnibus definitur alieni thori violatio. Atqui nec ſponſa de futuro jam nupta eſt; nec qui ad eam accedit, violat alienum thorum. R. ad 2. fornicationem utriuſque ſponſi eſſe circumſtantiam neceſſariò confitendam. Ratio eſt 1°. quia fornicatiò hæc contraria eſt fidei datæ in Sponſalibus, & quà talis Legibus prohibita. Ergo in ea duplex eſt malitia, alia fornicationis, alia fractæ fidei. 2°. Quia qui re alteri debitâ utitur modo eidem graviter injurioſo, graviter peccat contra juſtitiam. Ergo cùm ſponſæ corpus ex juſtitia debitum ſit ſponſo; ejuſque per fornicationem abuſio eidem graviter infeſta ſit, à gravi contra juſtitiam peccato excuſari non poteſt. 3°. Quia tenentur graviter ſponſi totum id effugere unde Sponſalia diſſolvi poſſint. Atqui ex dicendis diſſolvi poſſunt Sponſalia per ipſius etiam ſponſi *fornicationem.*

Ceterùm non modò fornicatio ſponſi alterius eſt circumſtantia in Confeſſione aperienda, ſed & tactus obſceni & liberiora oſcula: per hæc enim plus vel minùs frangitur fides data ſponſo, & minuitur amor eidem debitus. Nec dubium quin de iis certior factus, juſtum inde mœrorem capiat.

De Diſſolutione Sponſalium ex fornicatione.

Fornicatio hìc duplex, corporalis alia quâ ſponſus vel ſponſa cum alio carnale commercium habet; alia ſpiritualis, quâ alter vel altera à Fide deflectit ad hæreſim. Jam

Q. 1°. an fornicatio antecedens Sponſalia ad eorum diſſolutionem ſufficiat. R. Sponſalia diſſolvi poſſe propter præviam ſponſæ fornicationem à ſponſo priùs ignoratam. An à ſponſa propter idem ſcelus, controvertitur. Probabilius quòd non, niſi vir cum pluribus peccaverit, vel ex una habuerit prolem.

Prob. 1. pars: 1°. quia in jure paria ſunt non eſſe & apparere. Proinde à contrario paria ſunt, eſſe & apparere. Atqui crimen Sponſalia ſubſequens, juſta eſt ab iiſdem reſiliendi cauſa. Ergo & crimen ea præcedens, cùm poſtmodùm cognoſcitur. 2°. Quia ſponſa cujus turpitudo tandem foras erumpit, vel fortè propter amaſii infidelitatem erumpet, notabiliter vilior efficitur, juxta communem Sapientum æſtimationem. 3°. Quia maritus ex connubio cum vitiatâ grave damnum ſubit, quatenus ex bigamia fit irregularis. 4°. Quia vereri eſt nè quæ inupta tranſiliit pudoris limites, ex Matrimonii velo, quod crimen tegit, faciliùs delinquat.

Prob. 2. pars, quam contra Navarrum utì certam tenent Sanchez, B. Pontius, &c. 1°. quia juxtà communem hominum æſtimationem, quæ in his rebus maximè attendenda eſt, non ità turpe eſt vel exitioſum feminæ, ſi nubat viro qui aliam priùs cognoverit. 2°. Quia ſic habet uſus communior; ita ut pro magno habeant, tum familia, ſi filius, tum uxor, ſi maritus à crimine tandem deſiſtat. At,

At, inquies, ex dictis, paria sunt nunc esse, & nunc apparere. Atqui ob fornicationem sponsi subsequentem dissolvi possunt Sponsalia. Ergo & ob antecedentem, quæ post Sponsalia primùm apparet. R. dist. Paria sunt nunc esse & nunc apparere, quando eadem occurrit ratio, eadem & inconvenientia, sive præcedat, sive sequatur causa dissolvendi, utì est in leprâ, in morbo Neapolitano, C. secùs, N. Porrò in fornicatione viri præcedente Sponsalia, non idem est incommodum ac in subsequente. Hæc enim frangit datam in Sponsalibus fidem, & profundo dolore sponsam obruit; non illa, quæ pro infelici temporum statu facilè præsumitur.

Fatentur tamen vulgò Doctores, posse sponsam resilire : 1°. si sponsus cum pluribus rem habuisse detegatur, ità ut prudenter conjici possit eum libidini mancipatum fore; quia hæc prudentum judicio gravem mutationem inducunt. 2°. Si licèt semel tantùm reus, prolem habuerit. Id enim matrimonii consortium facit longè difficilius, præsertim ob prolis alimenta, & graves inter conjugatos discordias parere consuevit. Mitiùs tamen agi suaderem, si sponsus seriò resipiscens sponsam præ ceteris hanc inhians, quia verè piam, spem melioris vitæ legitimam injiceret. Neque exempla ista defuerunt.

Q. 2°. an fornicatio Sponsalia consequens, sponsæ, ut & sponso causa sit sufficiens dissolvendi Sponsalia. R. affirm. De sponso res certa est ex C. 25. *De jurej.* ubi Sponsalibus etiam juratis *talis* subintelligenda dicitur *conditio*, *si* sponsa *contra regulam desponsationis non venerit.* Idem constat de sponsâ, tum quia in eâ non secùs ac in sponso verum est quòd frangenti fidem non sit servanda fides; tum quia ex peccato contra fidem recèns datam *efficiuntur* sponsi *sibi invicem suspecti de non servandâ fide in posterum*, ut advertit S. Thomas.

Hæc tamen à Sponsalibus resiliendi facultas soli

competit innocenti, non reo, quia ex tritâ Juris regulâ, *Nemo ex delicto meliorem suam conditionem facere potest.* At meliorem faceret, cui propter scelus suum liceret resilire. Quare si puella sponsum infidelem ad conjugium urgeat, tenebitur obsequi, aut damnum compensare.

Quin & liberiores amplexus, ad dissolutionem hanc sufficiunt, si à sponsâ non illubenter permittantur; quia puella in his casibus justum suî horrorem injicit, & meritò censetur impudica.

Sed an poterit sponsus resilire, eò quia desponsatam erga seipsum expertus sit faciliorem? R. neg. tum quia non est violata erga ipsum fides; tum quia suum & sponsæ lapsum sibi uni debet imputare; tum quia ex eo quòd faciliùs cedat puella ei quem jam penè pro marito habet, & qui ipsi fidem juravit, pessimè inferretur eam cum alienis æquè indulgentem futuram esse.

Q. 3°. an si desponsata per vim oppressa fuerit, possit sponsus resilire. Affirmant penè omnes: 1°. Quia mulier etiam vi oppressa longè vilior facta est, & gravem subit mutationem. 2°. Quia rarò tanta vis infertur puellæ, quin ejus saltèm aliqualis consensus accedat, debitave minor circumspectio vel resistentia. Non penitùs placeret opinio hæc, si constaret actionem hanc prorsus invalidam fuisse: tum quia non est addenda afflictæ & immeritæ afflictio nova: tum quia dubium non est quin in paribus circumstantiis contrahere opus sit multæ charitatis. Non ausim tamen sponsum ad hujusmodi nuptias impendiò urgere; quia nec hunc urgeri ferunt Canones; nec facilè abjici potest horror ex mulieris oppressæ ideâ quasi naturaliter erumpens; neque tunc ob culpam repudiatur sponsa, sed ob notabilem quæ in eâ facta est mutationem.

Q. 4°. an si sponsus & sponsa utrinque peccent, detur compensatio delicti. R. probabiliùs tunc licitum esse sponso resilire; non autem sponsæ, 1°. quia ea solùm delicta mutuâ compensatione tolluntur

tur, quæ paria sunt. Atqui ex communi æstimatione non est par, sed longè gravior puellæ quàm viri fornicatio; 2°. Quia ea suspicionem & metum ingerit damni longè majoris. Etsi enim funestos habet exitus incontinentia viri, at longè funestiores habet sponsæ incontinentia, quæ spurium in hæreditatis partem cum legitimis filiis advocat.

Q. 5°. an propter apostasiam vel hæresim Partis alterius dissolvi possint Sponsalia. R. affirmat. quia gravis mutatio superveniens sufficit ad dirimenda Sponsalia. Atqui gravior nulla fingi potest mutatio, quàm quæ ex hæresi vel idololatriâ nascitur, ut benè Pontas, qui idem docet de Magiâ & de Arte sortiariâ; & hæc est unanimis Doctorum sententia.

An & quomodò dissolvantur Sponsalia ex Partium dissensu vel reclamatione?

Q. 1°. an utriusque Partis consensus ad Sponsalium dissolutionem sufficiat. R. 1°. sufficere utriusque Partis modò puberis, consensum liberum, licèt citra causam resiliant: quia per quascumque causas res nascitur, per easdem, & dissolvi potest. Cavendum tamen nè sinè causâ resiliatur; cùm id levitatis indicium sit, & seges oblocutionum, quæ semper à Christianis vitari debent: Quamquam satius est resilire, dum licet per tempus, quàm pœnitenda conjugia inire. Generatim autem loquendo in hoc casu opus non est judicis sententiâ, nisi hanc requirat locorum consuetudo.

Dixi 1°. *modo puberis*, quia ex C. 7. *De desponf. Impub. Impuberes, si antequam ad annos Matrimonio aptos pervenerint, postulent separari, non sunt ullatenus audiendi*, nè inconstans ætas consilium mutet frequentiùs. Quin si carnaliter coïerint, non datur locus resiliendi; quia qui potest coïre, in jure non reputatur impubes.

Dixi 2°. *Consensum liberum*, proinde à dolo & metu utrinque *immunem*: quia obligationis remis-

sio est species damnationis, quæ libera esse debet. Unde non est in conscientiâ tutus, qui sponsæ consensum extorquet per minas.

Q. 2°. quibus de causis Pars altera resilire possit. R. ad id sufficere mutationem rerum notabilem, quæ si à principio extitisset, vel fuisset cognita, Partem alteram deterruisset ab ineundis Sponsalibus, aut quæ Matrimonium longè difficilius & magis injucundum efficiat. Ratio est quia sponsi non aliter Matrimonium sibi pollicentur, quàm sub hâc tacitâ conditione: *si non emersit notabilis mutatio*; prout traditur C. 25. *De jurejur.*

Hinc regula locum habet, 1°. in Sponsalibus etiam juratis, ùt patet tum ex C. mox adducto; tum quia juramentum includit conditiones omnes contractûs cui adjicitur: 2°. quamvis sponsi Matrimonium voverint, quia verebantur nè in cœlibatu minùs pudicè viverent. Votum enim in gratiam hominis redundans non acceptat Deus, nisi in quantum acceptat homo: 3°. licèt intervenerit copula; hæc enim per se nullam vim adjicit Sponsalibus: quanquam efficit ut non ità facilè sit resiliendum: 4°. etiamsi notabilis illa mutatio contigerit, postquam sponsus fuit in morâ contrahendi Matrimonii. Unde qui intra annum Mœviam ducere tenebatur, & biennio toto nuptias distulit, eandem, si post pactum tempus fornicata sit, ducere non tenetur; etsi ad compensanda, quæ moram hanc subsecuta sunt damna, obligetur.

Porrò mutatio contingere potest in bonis animi, vel corporis, vel fortunæ.

Contingit mutatio in bonis animi, 1°. ratione erroris, aut Professionis impiæ; ut si sponsus hæresim amplectatur, si magicis Artibus se dedat, &c. 2°. Ratione infamiæ juris vel facti, ut si deprehendatur in furto, aut gravis criminis à publicâ voce accusetur; si scortator, aleæ mancipatus, ferox moribus, prolis spuriæ parens, vel ipse spurius esse detegatur, si scenicus Actor evaserit; si puella quæ

honestis moribus credebatur, corrupta audiat: Imò, juxta plures, si vidua sit quæ virgo habebatur. 3°. Cùm parentes inter nascuntur rixæ & jurgia; cùm sponsus cor à sponsâ penitùs alienum induit, ità ut vix quidquam præter funestos successus è Matrimonio sperare liceat.

Etsi autem sponsis in hoc statu constitutis exponere debet Director quàm periculosum sit mutare fidem liberè datam, & ab Ecclesiâ acceptatam; si tamen advertat mentem à promisso conjugio ità alienam, ut flecti nequeat, absolutionis beneficium iis largiri non gravabitur; quia prudenter timebit nè Matrimonium istud infaustos sortiatur exitus. Quin & sæpè minùs delinquunt sponsi quàm parentes, qui Sponsionibus autoritate suâ firmatis, filios stare non patiuntur, quia fortè ditior offertur puella, & cognatione illustrior; cùm tamen nec istas exceptiones admittant Sponsalia, nec eas approbet Ecclesia.

Mutatio contingit in bonis corporis per gravem quæ alterutri supervenit deformitatem, vel habitualem morbum, secundùm id C. 25. *De jurej. Si post hujusmodi juramentum* Sponsalia confirmans, *mulier fieret non solùm leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, seu quidpiam ei turpius eveniret, numquid vir teneretur eam ducere in uxorem?* Quod de leprâ, idem dicendum de oris graveolentiâ quæ sanari nequit; de herniâ, quæ necessarios ad victum labores non compatitur; de morbo comitiali, vel Gallico. Item si sponsa ab oris venustate exciderit; præsertim si sponsus ex personæ elegantiâ mediocritatem fortunæ ejus compensare intenderet: etsi enim optandum est ut virtutem ceteris omnibus præferant sponsi, vereri est tamen nè compars horrore de sponsâ concepto, in alienis feminis inquirat, quod in suâ non inveniet.

Mutatio suboritur in bonis fortunæ, 1°. cùm sponsa pactam dotem afferre nequit: imò si dos fuerit Sponsalium conditio, illâ deficiente, & hæc simul deficiente. 2°. Cùm sponsus, etiam sinè culpâ vergit

in gravem inopiam, aut jacturam bonorum gravissimam subit. 3°. Cùm parentes exhæredationem seriò comminantur, aut Officii privationem. Hìc autem multâ ex parte Confessariorum opus est cautelâ; præsertim cùm nec disparis sunt prosapiæ, nec multùm disparis fortunæ sponsi. Duo enim constant : 1°. quòd non sit licitum parentibus æqua filiorum conjugia prohibere : 2°. quòd sæpè graves injiciantur minæ, quæ paulatim concidunt.

Tria hìc inquiruntur : 1°. quid juris, si dum sponsa suo in statu permanet, insigniter ex inopinâ hæreditate creverit fortuna sponsi. 2°. An detur compensatio paupertatis unius cum alterius paupertate, ità ut si ambo è fortunâ commodâ ad inopiam gravem devenerint, neutri resilire licitum sit. 3°. An sponsus resilire possit, eò quòd sponsa non afferat dotem, si hujus nulla in contractu mentio facta fuerit.

R. ad 1. Si par sit utriusque sponsi conditio, & unius fortuna, licèt jam alterius sortem superet, non tamen stupendo intervallo; tunc equidem hortarer, quin & certum usque ad gradum urgerem staret ut promissis : at ubi mentem ejus immotam manere conspicerem, recordarer istud Lucii III. c. 17. *De Sponsal. Cùm coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere, monendus est potiùs quàm cogendus.* Interim & hìc certum compensationis modum præscriberem; sed non privarem absolutionis beneficio; quod & monet Pontas.

Ad 2. docet communior opinio tunc temporis licitum esse utrique resilire : quia per utriusque inopiam longè durius redditur Matrimonii jugum, quàm si eorum alter in calamitatem solus inciderit. Ergo cùm unius paupertas ad dissolvenda Sponsalia sufficiat, utriusque sufficere debet. Si tamen alter æquè pauperem ducere velit, jam primæ, cui per Sponsalia fidem dedit, adhærere tenebitur.

Ad 3. vel sponsa pro paupere habebatur à sponso, vel non. Si 1. non potest ob dotis defectum resilire;

qui dotem non expectabat. Si II. potest; quia in omni nuptiali pactione includitur dotis promissio, etiam non expressæ, nisi aliud locali lege sancitum sit.

Q. 3°. an extra propositos casus contra Sponsalia reclamare liceat. R. affirm. Potest enim una pars reniti, 1°. cùm contraxit ex metu gravi; 2°. cùm contraxit ex dolo dante causam contractui; seu cùm contrahendo ità erat affecta, ut si novisset hunc vel illum Partis alterius defectum, minimè fuisset contractura. Quòd si dubites qualiter, dum contraxisti, affectus fueris, in tuî gratiam judicare potes, quando causa adeo gravis est, ut ejusdem tecum conditionis homines à Matrimonio retrahere solita. Secùs si levis sit, nec ad resiliendum inducere solita. Quòd si quis post cognitam resiliendi causam Sponsalia ratificet, seu verbis, seu factis, & præcipuè per copulam, jam ea rescindere non potest, quia juri suo renuntiasse censetur, ut & conjux qui adulteræ conjugi debitum scienter reddit. Secùs, si copulam habeat dissolutis jam Sponsalibus, quia jus extinctum non ratihabetur.

An Sponsalia per discessionem, vel moram alterius Partis dissolvi possint?

Quidquid de sponso dicemus, de sponsâ intelligendum, quia correlativorum eadem est ratio.

R. ad 1. Si sponsus sinè sponsæ assensu domicilium in aliam civitatem transferat, vel in regionem dissitam commigret, potest sponsa fidem alii dare, nisi spes subsit eum brevi reversurum esse. Ità Alexander III. c. *De sponsal.* Etverò sponsus sponsam proprio marte dimittens, & aliò, seu intra seu extra Provinciam transmigrans, censetur amicitiam illius aspernari, proinde suo in illam juri renuntiare.

Haec responsio vera est, 1°. cùm etiam sponsus animum habet revertendi, sed nonnisi post multum tempus; tum quia dum sponsa tandiu & in incertum

expectabit, excidere potest commodi Matrimonii occasio, quæ nunquam renascetur; tum quia incontinentiæ periculum iis semper gravius incumbit, qui mentem proximi Matrimonii spe & ideis refertam habent. 2°. Cùm sponsus vel ex causâ necessariâ, vel ex causâ voluntariâ, sed utili, diutiùs abesse cogitur. Ratio est 1°. quia Jus Canonicum illimitatè loquitur; 2°. quia huc redeunt rationes mox adductæ; 3°. quia gravis hic suboritur mutatio, quæ ex dictis ad solvenda Sponsalia sufficit; 4°. quia non meretur diutiùs expectari, qui nequidem dignatus est sponsam de discessu suo, vel diuturnâ morâ præmonere.

Dixi, *nisi sperare sit eum brevì rediturum esse;* tunc enim vel expectandus est, vel illi præfigendum tempus, ultra quod si permaneat, sponsa sibi providebit, seu per se solam; seu, quod semper consultius est, per Ecclesiasticum Judicem, qui omnia penset; &, nisi resistant circumstantiæ personæ, supponat eam, licèt de hoc nihil loquatur, in multo incontinentiæ periculo versari.

Ut solvatur secunda difficultas. notand. Sponsalia contrahi posse, vel sinè, vel cum determinatione temporis. Potest autem tempus præfigi, 1°. non ad finiendam, sed tantùm ad differendam huc usque obligatiònem Matrimonii; ità ut neutra Pars ante illud tempus ad contrahendum Matrimonium obligetur, at cogatur eodem elapso. 2°. Ad finiendam obligationem, ità ut si antè certum tempus, putà diem Junii quintam, non contrahatur Matrimonium, liceat utrique Parti resilire.

R. 1°. Si Sponsalia absque termini præfixione contracta sint, neutrâ ex parte dissolvuntur per communem lapsum temporis. Si verò una pars Sponsalium executionem urgeat, ei, alterâ recusante, liberum est confestim resilire, non tamen Parti quæ est in morâ.

Prob. 1. pars, quia Sponsalia sinè temporis designatione contracta vim suam in omne tempus, modò non extraordinarium, conservant.

Si tamen pars una, sponsus præsertim, nimiùm differat, non erit à peccato immunis. Imò si sit in mora longiori, censebitur juri suo renuntiare. Sanè mora etiam inculpata, sed prolixior, duplici sponsam periculo exponit, incontinentiæ scilicet, & perdendæ nubendi occasionis. In his casibus certum ac definitum parti tardæ tempus constitui debet, quo elapso, jam non obligent Sponsalia. In Gallia nullam sponsionis uno anno antiquioris rationem habent Officiales; cùm Pars quæ in mora est, nec alteram invisit, si præsens erat; nec ad eam si absens, rescripsit.

Prob. 2. pars, quia qui, cùm potest, non stat promissis, quæ quamprimùm moraliter implere debet, iis renuntiare censetur. Ergo tacitè ad minùs permittit alteri, ut sibi per alium contractum provideat. Non tamen idem ex parte suâ potest; quia mora sua cuique, non autem alii nociva est, & aliundè lucrum reportaret ex dolo in his casibus facili.

R. 2°. Si certum tempus Sponsalibus constitutum sit, non ad finiendam obligationem, sed ad sollicitandam executionem, Sponsalia non dissolvuntur ejusdem temporis lapsu. Si tamen Pars altera nimiùm differat, cessat, non quidem ex ejus parte, sed ex parte alterius obligatio.

Prob. 1. pars, quia in tali casu duplex est obligatio, altera adimplendi promissum, altera tali tempore adimplendi. Atqui ubi duplex erat obligatio, non desinit una, quia neglecta est altera.

Prob. 2. pars, quia qui nimiùm est in mora, non solùm juri suo renuntiare censetur, sed & incipit frangere fidem, ad quam implendam ab ipso temporis adventu sollicitabatur. Unde tunc minor requiritur mora, quàm in casibus in responsione primâ adductis.

Prob. 3. pars: cui enim frangitur fides, is ad servandam fidem, etiam juramento confirmatam, minimè adstringitur. Non tamen id alteri licitum est; quia *nemini mora sua prodesse debet*, nè plerumque *& ei prosit dolus*.

R. 3°. Si tempus præfixum sit ad finiendam obligationem, eo transacto licitum est resilire ei per quem non stat quominùs conjugium celebretur; non autem ei qui est in mora.

Prob. 1. pars, quia ubi contractus sic initus est, ut liberum fieret post certum tempus resilire, non peccat qui jure suo utendo resilit.

Prob. 2. pars, quia qui in mora est, è delicto suo commodum reportare non debet. Ergo si urgeat Pars altera, debet datam fidem servare.

An autem liceat etiam resilire, si mora sponsi sit planè inculpabilis, non convenit inter Theologos. Res è circumstantiis definienda videtur. Ecquis sponsam à promissione resilire ferat, quia sponsus, quâ die nubendum erat, patrem morientem invisit? Quis sponsum non indignetur aliò vota ferre, quia sponsa matrem, ut ceremoniæ nuptiali intersit, ad dies quatuor, vel quinque expectat? Ut minimùm igitur consulendus foret in his casibus ecclesiasticus Judex, qui si sapit, non continuò acquiescet, nisi sentiat sponsos mentem gerere à se invicem aversam & ideò datam resiliendi occasionem vel prætextum avidè arripere.

An Sponsalia per Religionis ingressum, susceptionem Ordinis, &c. dissolvantur.

Constat Sponsalia per Religiosam Professionem dirimi: cùm hæc rata etiam conjugia dirimat. At dubium est an per solam religiosi habitûs susceptionem dirimantur. Credimus porrò ea tunc dirimi ex parte illius qui in seculo remanet, non verò ex parte illius qui Religionem ingressus est; ità ut si non profiteatur, debeat, petente altero, datam fidem servare: eo modo quo per fornicationem dirimuntur Sponsalia ex parte innocentis, non autem ex delinquentis parte.

Prob. 1. pars, 1°. quia Novitiatum ingrediens, palàm declarat se juri suo renuntiare. 2°. Quia Religionis susceptio & desertio, non minimam, judicio

Sapientum, mutationem in personam invehit. Neque enim decorum est feminæ, si Monacho, ut aiunt, exuto nubat; vel viro, si ducat Monialem.

Prob. 2. pars, 1°. quia jus plenam Sponsalium dissolutionem soli professioni tribuit. 2°. Quia Leges sic institui debent, ut non pateat fraudi aditus: pateret autem in hypothesi contrariâ, cùm cuique ut à Sponsalium jugo liber efficeretur, satis foret Religionis habitum induere, paulò post regredi, & cui vellet, nubere.

Quod ad Ordines spectat, tria certa sunt: 1°. non solvi Sponsalia ex parte viri per minorum Ordinum susceptionem; tum quia id nullo jure cautum est; tum quia facilitas suscipiendi Minores, qui non ligant, facilem dolo aditum recluderet. 2°. Posse tamen sponsam, si sponsus ipsâ invitâ vel nesciâ suscepit Minores, à sponsalibus resilire; tum quia qui Minores suscepit, censetur, ut fieri solet, tendere ad Majores, sicque statum Matrimonio repugnantem prosequi; tum quia magnam exhibet levitatem, proinde notabiliter mutatur sponsus qui post Sponsalia suscipit Minores, & post Minores ad Sponsalia regreditur. 3°. Ordinum majorum receptionem dirimere Sponsalia; quia Ordines sacri ad continentiam obligant: unde Trid. sess. 24. can. 9. *Si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos... posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse... anathema sit.*

Q. an Sponsalia dirimantur per simplex sacros Ordines recipiendi votum. Idem est de voto ingrediendi in Religionem. Negant multi, & hæc vota pro invalidis habent; 1°. quia vergunt in præjudicium tertii, proinde à Deo non acceptantur; 2°. quia Joannes XXII. Extrav. unic. *de voto*, præcipit ut qui post Matrimonium ratum, sed non consummatum, Sacris initiatus est citra sponsæ assensum, cum eâ maritaliter vivere compellatur, si ipsa exigat. Sed qui jubet Subdiaconum redire ad uxorem, *non pateretur sponsam ex* castitatis vel Ordinis

voto dimitti ; 3°. quia id à contractibus arcendum ; per quod eorum obligatio elidi facillimè possit. Quid autem facilius sponsis, quos initi fœderis jam piget, quàm castitatem vel susceptionem Ordinum vovere; præsertim cùm præparatio ad Ordines multùm temporis requirat, & ab iis arceri possit qui arceri volet, seu ex vera vel ficta ignorantia, sex ex morum levitate, &c.

Affirmant alii, quia in Sponsalibus subintelligitur conditio hæc : *Nisi contingat notabilis mutatio vitæ in melius.* Atqui vovens castitatem mutatur in melius. Ergo, ait Sylvius : *Si vovens trahatur in judicium, debet absolvi, & si condemnaretur, non esset in conscientia obligatus parere.*

Prima opinio verò propior videtur, & gravioribus fulta argumentis. Utramque sequerer in praxi, sed diversimodè. Primam in foro exteriori, quod Officialium est, nè per hujusmodi vota fraudi via panderetur, nisi aliò traherer ex specialibus circumstantiis, ut si sponsus repentino complicis casu percussus, totum se dedat pœnitentiæ. Secundam sequerer in conscientiæ foro, proinde ad nuptias non urgerem eum qui post Sponsalia sese interiori Dei voce ad castitatem, vel sacros ordines quadantenus trahi, non ore solùm profitetur, sed & factis comprobare incipit. Verùm non posset is, inconsulto Episcopo ordinari. Quia toto Tit. *de obligat. ad ratiocinia non ordinandis*, prohibetur nè quis obligatione aliquâ adstrictus, in alterius præjudicium ordinetur. Ceterùm, quævis eligatur opinio, constat Partem quæ voti emissi conscia non fuit, liberam manere à Sponsalibus ; quia qui quantùm de se est statum cum Matrimonii vulgato statu incompossibilem amplectitur, juri suo renuntiat. Poterit hæc quidem ex priori sententiâ urgere Sponsalium executionem. At nusquam auctor ero ut multùm urgeat; nè trahat ad nuptias reluctantem, vel Deo ad aliud vocanti repugnet.

An priora Sponsalia solvantur post posteriora, &c.

Certum est Sponsalia jam non dirimi per posteriora sola, quia fides posteriùs data in præjudicium prioris planè irrita est. Si tamen Sponsalibus secundis accedat coïtus cum consanguinea in primo gradu prioris sponsæ, neutra duci poterit. Non prior, propter impedimentum affinitatis ex copulâ tali consurgens: non posterior, ratione publicæ honestatis, quæ ex prioribus Sponsalibus validis orta est.

At dubitatur 1°. an, si priora Sponsalia dissolvantur, v. g. per prioris sponsæ mortem, teneatur sponsus posteriora exequi, 2°. an si idem cum secundâ sponsâ peccaverit, eam ducere teneatur, saltèm ratione damni ceteroqui irreparabilis; 3°. quid juris si posteriora Sponsalia, non itèm priora, juramento confirmata sunt.

Dico 1°. qui posteriora Sponsalia contraxit, his post priorum dissolutionem non tenetur. Ratio est, 1°. quia secunda Sponsalia nequidem valuêre in genere promissionis; quia promissio hæc erat rei illicitæ. Porrò *non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit*; 2°. quia qui voto ligatus Sponsalia contraxit, non tenetur ad ea, quamvis posthac dispensetur à voto; quia nempè Sponsalia hæc ab initio nulla fuerunt propter impedimentum prohibens. Atqui pariter in nostro casu posteriora Sponsalia ratione impedimenti priorum irrita fuêre; 3°. quia promissio facta tempore inhabili non obligat tempore habili: unde si Religionem profiteatur conjugatus, non tenetur, mortuâ uxore, ad Religionem reverti.

Imò nec sponsus posteriorem sponsam ducere tenebitur, etsi prior spontè, vel ex putatitia charitatis obligatione, jure suo in ejus gratiam cedat. Quia quod de jure nullum est, nullam parit obligationem. Unde qui ante ætatem professus est invalidè, adeptâ ætate, non tenetur denuò profiteri. Si quæ igitur hîc *subsit secundi* conjugii obligatio, hæc ex

necessitate scandali vitandi, vel damnum illatum resarciendi exurget.

Dico 2°. Qui posteriorem sponsam corrupit, non tenetur eam, si priorum Sponsalium conscia erat, ducere: si verò hæc nesciebat, tenetur aliquando ex charitate eam ducere, si sponsa prior jure suo cedat. An autem hæc jure suo cedere teneatur, judicandum ex circumstantiis.

Prob. 1. pars, 1°. ex unanimi Doctorum consensu; 2°. quia jus prioris sponsæ non potuit auferri per injuriam quam ei intulit posterior; 3°. quia quæ priora Sponsalia sciebat, deceptrix fuit potiùs, quàm decepta; unde quod patitur damnum, sibi soli imputare debet.

Prob. secunda pars, simul & tertia. Ut sponsus posteriorem sponsam aliquando ducere teneatur, ex prioris sponsæ consensu, & hæc quandoque in id jure suo cedere debeat; sufficit ut utrumque hoc quandoque exigat misericordia, & virtutum regina charitas. Atqui res ità se habent pluribus in circumstantiis. Sit enim puella nequaquam nata crimini, quæ à novercâ tractata inhumaniter, & incerta quò pedem figat, tradiderit se amico, qui per se vel per lenam renitenti tandem persuaserit coïtum solam esse viam, quâ utraque familia ad consentiendum Matrimonio adduci possit, solam prohinc quæ puellæ calamitati modum imponat; annon miseratione quâdam digna est quæ dolo iis in casibus cessit? Supponatur rursum priorem sponsam à pluribus inquiri ad nuptias; posteriorem verò, nisi à corruptore ducatur, à tota familia deserendam esse, ità ut se crimini dedere obligetur; itèm æterna inter utramque stirpem oritura esse jurgia, fortassis etiam sponsæ vel ipsius sponsi mortem, &c. annon exigit charitas ut sponsa prior cum mediocri suî detrimento, fortè etiam lucro, jure suo cedat, mala ut hæc tanta avertat? Annon hîc clamat ea Evangelii regula: *Quodcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Annon legi huic, uno ante mortem instanti pa-

ruisse velit? Esto igitur amasium suum jure strictò sponsæ posteriori dimittere non teneatur; at nisi fallor, jure charitatis hisce in circumstantiis dimittere tenetur.

Ceterùm hæc responsionis nostræ moderatio non proderit puellis pluribus; quia earum pleræque non tam decipiuntur à proco, quàm à propria libidine. Unde his non ità indulgendum, ut legitimam sponsam à jure acquisito dimoveant: quin & quandoque exigit charitas ut iniquitatis suæ pondus ferant, in aliarum terrorem.

Dico 3°. Sponsalia juramento minimè vestita non dissolvuntur per posteriora etiam jurata, nisi, cùm hæc contracta sunt, justa subesset causa resiliendi à prioribus.

Prob. 1. pars, quia juramentum illud, utpotè in præjudicium tertii, fuit de re iniquâ, adeoque contra bonos mores. Atqui juramentum nec iniquitatis vinculum esse potest, nec *contra bonos mores obligare*, Reg. 58. in 6. Hæc tamen Sponsalia ex parte illius cui prior fides data erat, caduca sunt, cùm sibi fidem frangenti, fidem non debeat.

Prob. 2. pars, quia si sponsus justam habebat à fide priùs datâ resiliendi causam, potuit vota aliò convertere. Ergo valent secunda quæ contraxit Sponsalia.

Circà Matrimonium quæritur an semper & absolutè dissolvat priora Sponsalia; ità ut contrahens liber sit à ducendâ priori sponsâ si conjux ipsius moriatur, &c.

R. 1°. Matrimonium priora Sponsalia dissolvit; si validè contrahatur. Si autem invalidè, dissolvit ex parte illius qui deseritur.

Prob. 1. pars, tum ex Gregorio IX. c. 31. *de Sponsalib.* tum quia Matrimonium etiam ratum est vinculum quâcumque simplici desponsatione fortius. Hæc enim solum jus ad rem tribuit, illud jus in re. Gravissimè tamen peccat qui post Sponsalia *cum una, aliam ducit.*

Prob. 2. pars, quia *non præstat impedimentum quod de jure non sortitur effectum.*

Prob. 3. pars, quia sponsus, cùm alii etiam invalidè jungitur, à desponsata, quantùm in se est, animo & corpore recedit.

R. 2°. Probabilius esse priora Sponsalia non omnino solvi ex parte contrahentis Matrimonium, sed solùm suspendi, quandiù manet idem Matrimonium.

Prob. Si Matrimonium istud priora dissolvat Sponsalia, vel ex Jure positivo, vel ex Jure naturali. Atqui neutrum dici potest. Non 1. ut patebit ex objectionum solutione. Non 2. sed è contra: Jus enim naturale eum qui justitiæ obligationem contraxit, tandiù ligat, donec eam certis in circumstantiis adimplere possit; licèt hìc & nunc subsit obex obligationi actu adimplendæ. Sic quæ nubit ligata voto castitatis, etsi ab ejus executione, plus minusve immunis sit dum vivit conjux, ad illud implendum post mortem conjugis obligatur. Sed qui aliam desponsavit, cum eâ contraxit obligationem justitiæ. Ergo, licèt ei vivente uxore, facere satis non possit, eâdem manet ligatus, & ubi se dederit occasio, adimplere tenetur; 2°. si quis rem duobus venditam tradidit emptori secundo, potior est quidem hujus conditio, sed prioris jus non est omninò extinctum: unde si res ad vendentem redeat, hanc primo emptori tradere tenebitur. Ergo idem de sponsæ prioris jure sentiendum. Et verò iniquum est ut qui ex fide violatâ commodum referat: referret autem, si à priori suo debito liber prorsùs efficeretur. Si tamen hæc juri suo, verbo vel opere renuntiavit, putà alii nubendo, nihil jam in priorem sponsum juris habet.

Obj. 1°. Obligatio semel extincta non reviviscit, ex c. 129. dist. 4. *de consecr.* Atqui priorum Sponsalium obligatio per initum cum alia Matrimonium tollitur; ut constat ex c. 31. *de Sponsal.* R. dist. min. Tollitur ex parte sponsæ repudiatæ, quæ alii nubere potest, C. ex parte utriusque, N. Jura enim

tantùm dicunt Sponſalia de præſenti, non obſtantibus primis cum aliâ de futuro contractis, valere, nec proinde ſeparandos eſſe conjuges; quod nemo in dubium vocat: At nullatenùs dicunt priora Sponſalia omninò extingui.

Obj. 2°. Ex duobus vinculis rationis ejuſdem, minùs fortè per fortius omninò extinguitur. Sic v. g. actualis in Ordine laxiori profeſſio penitùs extinguit votum ſimplex priùs editum ingrediendi Religionem arctiorem. Atqui obligatio Sponſalium, minùs fortis eſt quàm actuale conjugii vinculum. R. neg. maj. Ut enim ſua vinculo fortiori tota vis conſervetur, ſufficit ut quandiù ſubſiſtet, ſuſpendat vinculum minùs forte; non autem neceſſe ut illud prorſus diſſolvat. Imò æquum eſt ut unicuique vinculo ſuum robur permaneat. Nec nocet comparatio è Profeſſione in largiori Monaſterio petita; quia Eccleſia, divinæ voluntatis interpres, judicat profeſſionem, quâ quis ſe Deo, licèt minùs perfectè, tradit, eidem eſſe magis acceptam, quàm promiſſionem ſe ſe ei tradendi perfectiùs in poſterùm: idque eò magis æquum eſt, quòd promiſſionis hujus diſpenſatio ſatis facilè obtineri poſſit, non autem Profeſſionis ipſius. Contra verò non judicat Eccleſia Matrimonium cum ſecundâ perfidè initum, ſic placere Deo, ut jam nihil prorſus debeatur priori ſponſæ. Ergo non valet hæc voti & profeſſionis comparatio cum Sponſalibus & nuptiis. Erit hæc longè felicior: Votum ingrediendæ Religionis non diſſolvitur, ſed tantùm ſuſpenditur per matrimonium; unde mortuâ uxore tenetur vovens ingredi Religionem. Ergo nec diſſolvuntur priora de futuro Sponſalia per poſteriora de præſenti, ſed tantùm ſuſpenduntur.

De ceteris Sponſalia diſſolvendi cauſis.

Q. 1°. an Sponſalia diſſolvantur ob ſuperveniens Juris impedimentum. R. diſſolvi ſi impedimentum ſit dirimens, putà ex affinitate illicitâ. Ratio eſt quia jam inter eos Matrimonium conſiſtere non poteſt.

Attamen tenetur is cujus culpa impedimentum contractum est, dispensationem, si id exigat Pars innocens postulare, non modò ratione illati damni; ut cùm virginem, vel honestam viduam sub spe Matrimonii corrupit, aut utrique imminet boni quod habent nominis jactura; sed præcisо etiam Partis alterius damno, & eò solùm quòd injusta fuit impedimenti causa: 1°. quia qui culpâ suâ ponit Matrimonii impedimentum, graviter violat jus alterius. Ergo jus illud resarcire debet, si potest. Atqui potest per dispensationem. 2°. Quia nemo ex iniquitate sua commodum referre debet, & facilitatem habere per scelus deficiendi à fide datâ. Utrumque autem contingeret, si qùis impedimentum apponendo Sponsalibus, ab iis omninò solveretur.

Q. 2°. an diffamatio alterius sponsi, seu à sponso ipso, seu à voce publicâ, sit æqua ratio à Sponsalibus resiliendi. R. affirm. Unde si palàm falsò aut verè jactet se sponsus quòd cum desponsatâ concubuerit, poterit hæc virum impudentem, vel impudentiorem, dimittere. Idem erit si fama publica renuntiet sponsum alterum impedimento dirimenti adstrictum esse, prout docent S. Thomas, Raymundus & Antonin. Favet id Urbani III. c. 2. *De consang.* &c. *Si manifestum est juvenem cognovisse propinquam puellæ* à se desponsatæ, *vel si non est manifestum, fama tamen loci hoc habet.... ab impetitione ejus debet absolvi.* Cavendum tamen nè vagi, incerti, & malevolo animo sparsi rumores pro fama publica habeantur. Vix enim ullum in certis locis consistet Matrimonium, si rumoribus, vel potiùs calumniis improbæ plebeculæ fides habeatur.

Q. 3°. an timor scandali vel mali exitûs sit ratio dissolvendi Sponsalia. R. affirm. modò timor ille sit benè fundatus. Ratio est, quia contrahere Matrimonium cum gravi scandalo, est culpa letalis; cùm hinc notabiliter lædatur charitas proximi, parentum pietas, consanguineorum amicitia.

Q. 4°. an ad id etiam sufficiat contradictio paterna.

R. affirm. verùm peccat indubiè pater cùm æquis Sponſalibus citra legitimam cauſam obſiſtit.

Q. 5°. an Sponſalia neceſſariò debeant ſolvi autoritate Judicis.

R. 1°. Non eſt opus Judicis ſententiâ, cùm nova Sponſalibus accidit cauſa, vel detegitur præcedens, quæ ipſo facto irritet Sponſalia, putà cùm ſponſorum alter Matrimonium init cum aliâ, aut Religionem profitetur. Prob. Quia tunc Matrimonium eſt impoſſibile, & neutra pars ad illud obligare poteſt.

R. 2°. Cùm Sponſalia clandeſtinè inita ſunt, & impedimentum ſuperveniens jus tribuit ad reſiliendum, poteſt qui jus illud habet, ſine Judicis aſſenſu reſilire, cùm reſiliendi cauſa ex textibus, famâ, vel experientiâ moraliter certa eſt. Prob. tum quia poteſt quiſque jure ſuo uti, is præcipuè qui eâ ſolùm conditione contraxit, ut poſitâ tali causâ liceret ſibi reſilire; tum quia Eccleſia non habet juriſdictionem in caſus occultos, ut ſunt Sponſalia clanculùm celebrata.

R. 3°. Cùm Sponſalia publica ſunt, licet ex natura rei ſponſis propriâ autoritate reſilire, ſi publica ſit reſiliendi cauſa. Prob. quia hæc Sponſalibus inerat conditio, ut tali in caſu liceret reſilire. Aliunde ubi reſiliendi cauſa certa eſt, tam de Jure in quo continetur, quàm de facto, quia publicè data eſt, nihil impendet ſcandali, ſed quidquid dabit reſiliens, paſſivum erit.

Dixi, *ex natura rei.* Variis enim in Diœceſibus conſtitutum eſt ut Sponſalia, nè ipſo quidem partium conſenſu, abſque Judicis ſententiâ, diſſolvi poſſint, ut Gratianopoli, Carnuti, &c.

R. 4°. Si cauſa diſſolutionis dubia eſt, ſeu de Jure, quia dubitent eruditi an ſufficiat; ſeu de facto, quia de ipſius exiſtentia non conſtet, peccat letaliter qui motu proprio, & ſine Judicis ſententiâ, reſilit. Ratio eſt, quia qui alium jure ſibi acquiſito ſpoliat in dubio, probabili ſe injuſtitiæ periculo exponit, ut per ſe liquet. Adde quòd in propria cauſa, eâque

dubiâ, judicem se ferat. Si verò Judex ipse dubitet; non potest eâdem de causâ contra alium sententiam ferre; præsertim quia in dubio melior est conditio possidentis.

R. 5°. Judex cujus autoritate solvi debent Sponsalia, solus is est qui in exteriori Ecclesiæ foro jurisdictionem habet ordinariam vel delegatam. Prob. quia Sponsalium dissolutio, ut ad Sacramentum relativa, materia est spiritualis; ut verò clamosè utrinque agitanda, forum exterius requirit. Hinc Parochus nè quidem ex mutuo partium consensu Sponsalia dissolvere potest in Diœcesibus quæ ad eorum solutionem Judicis arbitrium requirunt.

§. II. *De Bannorum Promulgatione.*

Bannorum proclamatio, vel potiùs Bannum, est denuntiatio futuri inter tales personas Matrimonii, coram frequenti Populo facta, ut qui aliquod impedimentum inter eas cognoverit, illud Parocho vel alii quamprimùm declaret. Sed & intendit Ecclesia ut Fideles de futuro conjugio præmoniti in sponsos supernam benedictionem precibus suis alliciant. Et ad id Christiana Plebs à Pastoribus debet invitari.

Q. 1°. qui Bannorum legi subjaceant. R. omnes *cujuscumque statûs, qualitatis & conditionis existant*, ut habet Sanctio Blesensis. Eximuntur tamen summi Principes, quia eorum genus omnibus notum est.

Q. 2°. quæ sit hujusmodi denuntiationum necessitas. R. 1°. eas esse graviter necessarias, necessitate, tum præcepti ecclesiastici, tum & in Gallia præcepti civilis. Primum patet ex Trid. sess. 24. de reform. Matrim. C. 1. ubi *præcipit* sancta Synodus, *ut antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum Solemnia publicè denuntietur inter quos Matrimonium sit contrahendum*, quibus denuntiationibus *factis, si nullum*

legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur. Secundum constat ex art. 40. Blesensis Edicti, ubi hæc : *Ad occurrendum abusibus & damnis quæ. ex Matrimoniis clandestinis oriuntur, decrevimus & decernimus quòd Subditi nostri, cujuscumque statûs, qualitatis & conditionis existant, contrahere validè non poterunt Matrimonium sine publicis Bannorum promulgationibus factis tribus diversis diebus festis cum competenti temporis intervallo, à quibus dispensatio obtineri non poterit, nisi post factam primam promulgationem: & hoc tantùm ob urgentem & legitimam causam & ad supplicationem præcipuorum & consanguineis eorum qui contrahere volunt.* Quòd autem hæc utriusque Potestatis Jura gravem, seu in Parocho, seu in contrahentibus inducant obligationem, patet, tum ex scopo legis quæ gravissimis abusibus occurrere intendit; tum ex pœnis Lege civili adversùs transgressores constitutis.

R. 2°. Banna non sunt de necessitate Sacramenti. 1°. quia de iis nè verborum quidem est in Scriptura. 2°. Quæ proclamationem Bannorum præscribunt Concilia, nullibi omissioni ejus clausulam irritantem adjunxerunt. 3°. Cùm orassent Ludovicum XIII. Gallicani Præsules ut hæc articuli 39. Sanctionis ann. 1629. verba interpretari dignaretur : *Voulons que tous Mariages contractés contre la teneur de l'Ordonnance* de Blois, *soient déclarés non valablement contractés*, responderunt Commissarii à Rege piissimo constituti verba hæc, *non valablement contractés*, de civili solùm contractu esse intelligenda.

Q. 3°. annon possit Parochus, urgente Adventûs tempore, & impossibili ad Episcopum distantem recursu, Banni unius promulgationem prætermittere. R. non potest, quia id ei nullâ autoritate conceditur. Nec dubium, quin si ausit, in ecclesiasticis & secularibus Curiis severè plectatur.

Q. 4°. *quo tempore Banna* promulgari debeant.

R. hæc juxta Trid. *tribus continuis diebus festivis* denuntianda esse, & quidem ob majorem Populi concursum *inter Missarum Solemnia.*

Circa hæc notand. 1°. verba hæc, *tribus continuis diebus*; non sic accipienda esse, ut Banna tribus quæ proximè se contingunt Festis, Paschatis v. g. vel Pentecostes, promulgari debeant; cùm è contra dies plena vel inter promulgationes singulas ut Burdigalæ; vel *inter primam & secundam, aut inter secundam & tertiam intercedere* debeat, ut Parisiis, *nè brevitate temporis eludantur qui aliquod impedimentum revelare tenentur*: quin & cavendum *nè quo die ultima denuntiatio facta est, Matrimonium celebrari sinat* Parochus, *nisi dispensatum fuerit à D. Archiepiscopo.* Itaque Tridentini Textûs sensus est, Matrimonium non longo à promulgationibus intervallo sejungi debere, nè novum aliquod inter Partes suboriatur impedimentum quod Ecclesiæ non innotescat. Hinc dilato Matrimonio, novis opus est denuntiationibus, alicubi quidem post menses à prioribus duos, alicubi post tres aut quatuor; alibi verò, ut Parisiis, post sex duntaxat.

Not. 2°. diem festivam strictè hic sumi pro ea quæ de præcepto Ecclesiæ, saltèm in hoc loco, celebratur. Unde Banna nec in Festis vel ex sola devotione institutis, vel quæ ad meridiem desinunt, nec in die Cinerum, nec Feriâ IV. aut VI. majoris Hebdomadæ, nec in Paschatis aut Pentecostes pervigilio denuntiari debent.

Not. 3°. Banna intra Missam tantùm Parochialem esse denuntianda. Unde non valet denuntiatio in Missa Confraternitatis alicujus facta; aut in Missa, ut aiunt, minori, nisi hæc sit Parochialis. Si in eadem Ecclesia plures sint Parochiales Missæ, possunt in unaquaque ex istis Banna promulgari ad Parochi arbitrium. Peccat tamen qui de industria denuntiationes facit intra Missam, cui novit nunquam interesse eos quos denuntiandum Matrimo-

nium præcipuè tangit : secùs, si nulli solemni Missæ intersint. Tempus promulgationis est ipsum *Pronai* tempus. Hinc sequitur non esse faciendas Matrimonii denuntiationes, seu extra Ecclesiam post Sacrum solemne, seu intra Vesperas aliudve Officium à Sacro solemni diversum. Dubitant tamen viri graves an in Gallia publicatio inter Vesperas facta locum daret appellationi tanquàm ab abusu; præsertim si de majorum 25. annis conjugio ageretur. Ast in hoc casu ad aliqualem Episcopi dispensationem recurrendum esset, si liceret per tempus, nisi promulgationis intra Vesperas in urgenti casu faciendæ licentia jam locorum Lege concessa foret. Ceterùm monere non pigebit *publicationes* altâ & intelligibili voce faciendas esse : quod adeo negligunt nonnulli, ut denuntiando, nihil denuntient : unde prodeunt omissæ denuntiationis incommoda.

Q. 5°. ubi denuntiationes fieri oporteat. R. eas nec in Regularium Ecclesiis, nec in Capella, (nisi ad hanc tota processerit Parochia ad audiendam quæ in ea celebranda est parochialem Missam,) sed in ipsa parochiali Ecclesia, non ad valvas ejus, fieri debere.

At, non semper sufficit ut in unâ tantùm Parochiâ fiant. 1°. enim si contrahentes è duplici sint Parochiâ, vel licèt ex eadem sint, uterque vel alter sufficienti careat domicilio, in utraque, prioris scilicet & actualis domicilii Parochia faciendæ erunt denuntiationes. 2°. Si eorum alter vel uterque commoretur in *Annexa*, quæ Matrici Parochiæ subsit, moris est certis in locis ut Banna, tum in Annexa, tum & in Parochia denuntientur. 3°. Banna minorum, etiam viduarum, qui necdum 25. ætatis annum compleverunt, non modò in ea ubi de *facto* resident, sed & in patris ac matris, tutorumve aut curatorum Parochiâ, ubi *juris* domicilium habent, promulganda sunt. 4°. Si puellæ etiam 25. *annis* majores, in Monasterio de-

gant; non solùm in Monasterii Parochia, ubi priùm notæ sunt, sed & in patris aut matris, curatorumve Parochiâ, ubi notiores sunt, Banna promulgari oportebit. 5°. Si partes æquum duobus in locis domicilium habent, Banna in utroque domicilio denuntianda sunt, nisi sat diu manserint in loco ubi conjungendæ sunt. 6°. Domesticorum conjugia in Parochia Heri cui ab uno anno famulantur, denuntiari oportet. Imò, nisi aliundè noti sint, percunctandum, tum in eorum originis loco, tum & in eo quem ante actualem famulatum incolebant, an ab alio quocumque seu Sponsalium, seu Matrimonii vinculo liberi sint. 7°. Curandum Turmis Regiæ Domûs *, ut in loco ubi Rex actu residet; militibus verò aut in Præsidiis, vel in locis ubi ab anno degunt, atque in ipso nativitatis suæ loco conjugia sua denuntientur: quin etiam Præfecti sui afferre debent testimonium, quo de sua libertate constet. 8°. Vagi & alienigenæ denuntiari debent, non tantùm in loco actualis domicilii, sed & in loco nativitatis, aut ut minimùm ubi moram traxêre longiorem; & de his Episcopum consuli oportet, quod Ritualia plura sub pœna suspensionis præcipiunt.

Q. 6°. à quo faciendæ sint eæ denuntiationes; & quæ facienti onera incumbant.

R. ad 1. Banna non à Parocho primitivo, & multò minùs ab Apparitore Regio, sed à proprio contrahentium Parocho, vel à Clerico quem is aut Episcopus designaverit, esse denuntianda. Idem potest Vicarius, qui, si denuntiatio quidpiam habet difficultatis, de ea Parochum admonere debet.

R. ad 2. hæc à Parocho sedulò præstanda esse: 1°. Nunquam denuntiet Banna Minorum, nisi sibi

* Pour ce qui est des Troupes, la Maison du Roi doit faire publier dans le lieu de la résidence de sa Majesté: les Soldats en Garnison, dans le lieu de la Garnison, où ils ont demeuré depuis un an, &c. Collat. Carnot. pag. 23.

de

de parentum tutorumve assensu constet; & is ante Sponsalia habendus est, si Sponsalia Bannis præmittantur. 2°. Nec Banna, nisi ad ipsam nupturientium postulationem promulgabit, nè alieni id ipsorum nomine ad risum vel probrum sollicitent: hi tamen si institerint, agendum ut postulationem suam chirographo suo muniant. 3°. Si concedenda speretur unius aut duplici Banni dispensatio, curabit admonere ut revelare festinent qui aliquid norunt revelandum. 4°. Cavebit nè sponsos ipsâ postremæ denuntiationis die in Matrimonium conjungat sinè speciali Ordinarii licentiâ. 5°. Si aliâ quàm Confessionis viâ impedimentum aliquod detexerit, præsertim verò dirimens, & quod foro contentioso obnoxium fieri valeat, monebit sponsum, sivè in Tribunali, sive extra; licèt is & invictè suum hoc vinculum ignoret, & modicam obsequendi spem injiciat. 6°. A sponsis ipsis aut eorum genitoribus vel consanguineis inquiret an Partes liberè consentiant, an nullo cognationis nexu irretiantur; annon aliis fidem conjugii spoponderint; an Religionis Mysteria satis capiant; an Paschali officio functæ sint, &c. 7°. Parochus neminem junget Matrimonio, nisi ex testificatione legitimâ didicerit Banna ubicumque opus erat fuisse denuntiata.

Q. 7°. quæ debeat esse Bannorum forma. R. 1°. tritam eam esse Bannorum formam, ut in ipsâ exprimantur nomina; tum contrahentium, tum & eorum à quibus nati sunt, aut nati esse perhibentur; tum & mariti prioris, si de viduâ sermo sit; itèm & locus eorum originis. Si ex contrahentibus alter spurius sit, erit hæc ejus conditio reticenda, & supprimendum utriusque parentis nomen, licèt Registris consignatum: quapropter is suo tantùm & artis quam exercet nomine designandus erit. Eâdem de causâ, qui infantes olim expositi sunt, citra ullam vitii hujus mentionem, sub nomine sibi ex tunc indito, & in Parochiâ cognito, indicandi sunt. Si pater aut mater decesserit, de hujus vel

illius morte facienda est mentio. 2°. In quâlibet denuntiatione exprimendum quâ vice fiat; monendumque de futurâ vel præsenti à Banno uno vel duobus dispensatione.

Q. 8°. ad quid ex denuntiationibus teneantur Fideles. R. eos, & quidem omnes, ad impedimenti cujuscumque etiam prohibentis, si quod subesse norint, revelationem graviter teneri, nisi urgens quæpiam causa excuset. Dixi 1°. *omnes* : Neque enim, vel alterius Parochiæ aut Diœcesis incolæ, vel consanguinei sponsorum, vel eorumdem amici, quibus impedimentum sub secreti lege commissum fuerit, licèt in Monitoriis identidem à revelando immunes sint, eximuntur à revelatione in præsenti casu. Non alienigenæ, quia Episcopus, non tam suo quàm Ecclesiæ & Principis nomine, revelationem præcipit : Porrò Ecclesia & Principes non in unam tantùm Diœcesim, sed & in vicinas jurisdictionem habent. Non consanguinei vel amici, ratione cognationis solius vel amicitiæ : imò utroque hoc titulo strictiùs tenentur ad advertendum consanguinei vel amici crimen & scandala, quæ ex hisce conjugiis à Deo maledictis exoriri solent.

Dixi 2°. *ad cujuscumque impedimenti etiam prohibentis revelationem.* Nimirum urget obligatio revelandi, nè Sacramentum profanetur, & Matrimonii usus in peccatum cedat. Ad id porrò impedimenta etiam simpliciter prohibentia, revelari oportet : Quot enim admittet peccata, quæ post virginitatis votum nubendo citra dispositionem, & Sacramenti sanctitatem violat, & debitum petendo, sponsionem Deo factam toties quoties transgreditur.

Dixi 3°. *graviter* : quia obligatio ex qua pendet salus animarum, familiarum quies, Regni tranquillitas, honos vel injuria Sacramenti, nonnisi gravis esse potest.

Dixi 4°. *nisi causa urgens excuset.* Postulat enim naturalis æquitas ut qui sinè graviori, vel pari suo

aliorumve detrimento malum proximi avertere nequit, ad id avertendum minimè teneatur. Unde à revelando immunes sunt, 1°. Confessarii; 2°. Qui impedimentum norunt, vel quia ab iis petitum sit de eo consilium, ut Parochi, Doctores, Advocati, quin & peritiores amici, quibus ad proprium sui regimen sua quæque panduntur; vel ratione professionis suæ, ut Medici, Chirurgi, Obstetrices. Hi enim omnes, si semel frangant fidem, consiliis præcludetur aditus, quia nemo erit quem in arduis tutò liceat interrogare. 3°. Qui sinè propriâ suâ infamiâ, vel alio gravi detrimento impedimentum detegere non possunt; ut mater aut soror, quæ cum filiæ vel sororis amasio rem habuêre; ancilla quæ dominæ suæ crimen adjuvit; villicus itèm, cui si herum prodat, imminent ab eo mors, vel jactura gravis, &c. In dubio prudentius nihil, quàm ut interrogetur sapiens Confessor, quandoque etiam Episcopus, aut secularis Judex, si notæ sit probitatis; idque etiam faciendum à Domesticis: nè vel temerè revelando domos perturbatur, vel vanæ perturbationis metu desint Ecclesiæ & Principum Legibus. Etsi revelatio testis unius fidem non facit; ad id tamen prodesse potest ut res penitiùs examinentur, ut Partes, vel earum altera, benignè moneantur, & ut in dubio obtineatur dispensatio Episcopi. Ceterùm impedimenti revelatio quamprimùm *moraliter* fieri debet, præsertim cùm Partes de obtinendâ unius vel duplicis banni dispensatione cogitant; *moraliter*, inquam, quia æquum est ut qui concilio indigent, sapientes interrogare valeant.

Q. 9°. cui impedimentum detegi oporteat. R. impedimentum, si ex naturâ suâ publicum est, ut cognatio, affinitas, &c. detegendum esse Partibus, aut eorum consanguineis. Si Partes nec à Matrimonii concilio deterreri, nec dispensationem obtinere satagant, res ad Parochum deferenda erit, quin & quandoque ad Episcopum, si Parochus

Matrimonio contra regulas favere velit. Si verò impedimentum occultum sit, satius quidem foret ut privatim moneretur Pars impedimenti conscia, nè ad conjugium sinè dispensatione progrediatur. Sed quia sæpe fit ut monita hæc ut minimùm inutilia sint, docent plures rectâ pergendum esse ad Parochum, ut meliori quâ licebit viâ, malo occurrat. Erit autem hæc via Parocho melior, ut postquam sponsos in omnem sensum versaverit, ad Episcopum recurrat, ejusdem mandata suscepturus.

Q. 10°. quid à Parocho faciendum, cùm quis obsistit Matrimonio. R. posse quem Matrimonio obsistere, 1°. per viam simplicis *revelationis*, cùm Partes aliquo impedimento adstringi declarat; 2°. per viam *intercessionis*, seu *oppositionis*, seu hæc fiat secundùm formam juris, seu fiat solâ voce. In priori casu exigendum à revelante ut denuntiationem suam det in scriptis, suoque & duorum, si fieri potest, testium chirographo munitam, ubi & impedimenti probationes contineantur. Si denuntiator non omninò fide indignus id renuat, & revelationis hujus falsitas non appareat certa, res ad Episcopum deferenda erit. In posteriori casu, *intercessionis* videlicet, 1°. Parochus exiget ab iis qui se se Bannis vel Matrimonii celebrationi opponunt, ut id faciant in scriptis, & non solùm verbo; tum quia alioqui malevolus quisque Matrimonium impedire posset; tum quia nescirent contrahentes adversùs quem sibi esset agendum: unde Parochum ipsum juridicè insequi cogerentur; tum quia facilè contingeret ut *intercessor* coram Judice negaret factam à se fuisse oppositionem. 2°. Si tamen patres, matres, tutores solâ voce Matrimonio filii aut pupilli obsistant, hærebit statim Parochus, ut qui nulli Matrimonio interesse possit, nisi de parentum aut tutorum consensu sibi constet. Hinc rescissum à Curiâ Paris. Matrimonium, quod non obstante verbali matris oppositione celebratum erat. 3°. Cùm intercessio vel ab Apparitore significata est

Parocho, vel, utì fit in certis Diœcesibus, Parochi Regiſtris inſerta, atque opponentis manu ſubſcripta, debet quidem Parochus ejus exemplum * contrahentibus tradere, quò ſibi provideant: at actum ipſum penès ſe ſedulò conſervare debet, aut, ut aiunt, *Recepiſſé* ejus poſtulare. 4°. Manus habet ligatas, quandiu ſubſiſtit oppoſitio. Imò nec ei ſolventur manus per ſententiam Judicis, ſed neceſſum eſt ut ea ſibi ritè intimetur. Ratio eſt, quia potuit ab ea ſententia interjici ad ſuperiorem Judicem appellatio. 5°. Cùm res ad forum contentioſum deducta eſt, dubitatur an ſufficiat ſimplex *ab oppoſitione diſceſſio* *, annon requiratur ſignificatio ſententiæ quâ opponentes ab interceſſione ſuâ dejecti ſunt. Hanc ego brevem regulam efformaverim: Quoties quis obſiſtit Matrimonio in gratiam juris cui renuntiare poteſt, ſufficit receſſio ſimplex coram Notario. Quoties è contra quis obſiſtit Matrimonio in gratiam Sacramenti, requiritur ſententia Judicis. Unde ſufficit ſimplex receſſio in matre quæ conſenſum ſuum negaverat; vel in eo qui datam ſibi Matrimonii fidem cauſabatur. At requiritur ſententia Judicis, ſi quis affinitatem, votum caſtitatis à nupturiente emiſſum, & ſimilia, declaraverit. Sed conſulendi locorum uſus, iiſque inhærendum, tum in præſenti capite, tum circa oppoſitionum Judices, quorum examen non ad nos, ſed ad Superiores pertinet.

* *Copi*

* *Déſiſ ment.*

Q. 11°. an, à quo, quouſque, cuicum & quâ de cauſâ in Bannorum promulgatione diſpenſari poſſit.

R. ad 1. poſſe aliquando in Bannorum denuntiationibus diſpenſari. 1°. Quia denuntiationes illæ Juris ſunt tantùm poſitivi: iſtud porrò relaxari poteſt, cùm idoneæ cauſæ poſtulant. 2°. Quia id decernitur, tum à Trid. ſeſſ. 24. c. 1. ubi denuntiationum remiſſio Ordinarii *prudentiæ & judicio* relinquitur; tum ab Edicto Bleſenſi, quod idem quantùm ad poſtremas duas promulgationes indulget.

R. ad 2. Bannorum dispensationem regulariter ab Episcopo solo concedi posse, vel à Vicario ejus generali, aut Capituli, Sede vacante, nisi utriusque facultas limitata sit; proinde non ab Officiali, non à Parocho, &c. Dixi, *regulariter*, sunt enim Decani quidam, ut Aureliacensis *, qui in denuntiationibus dispensant, eò quia jurisdictione quasi episcopali fruantur.

* *Aurillac.*

R. ad 3. Potest Episcopus cautè quidem & sobriè, nusquam autem in Matrimoniis minorum, qui sinè parentum aut tutorum assensu contrahere intenderent, à tribus etiam Bannis dispensare. Et id pluries per annos viginti quinque à Cardin. Noallio factum est. Fuit tamen id prohibitum non semel in generalibus Cleri Comitiis, annis præcipuè 1579. & 1606. eique regulæ inhærendum constanter, nisi aliud exigat invicta necessitas.

R. ad 4. Non potest Episcopus nisi cum Diœcesano suo dispensare: unde si sponsi diversæ sint Diœcesis, & dispensationem Bannis gemini obtinere velint, quisque ad Ordinarium suum recurrere tenebitur. Et verò nihil jurisdictionis habet Carnotensis Episcopus in Diœcesanum Archiepiscopi Parisiensis, & vicissim.

R. ad 5. cum Sanche: *Letaliter delinquit Episcopus, absque legitimâ causâ dispensans, quia materia est gravis.* Sanè dispensatio sinè causâ non tam dispensatio est, quàm temeraria legum violatio. Causæ verò dispensandi sunt utilitas, necessitas & prærogativa personæ.

Ratione utilitatis dispensari potest, 1°. cùm iis qui gravi & injusto ex denuntiationibus pudore suffunderentur ob nimiam ætatis, conditionis aut fortunæ discrepantiam. 2°. Cùm moraliter, non autem remotè solùm timere est nè sponsorum alter, vel ex innatâ levitate resiliat, vel avertatur à Matrimonio christianè, aut civiliter utili; putà sponsus ab eâ ducendâ quam infamavit, aut quam sibi pater sapiens, cujus mors imminet, solerter elegit. 3°,

Cùm grave imminet periculum, seu peccati inter nupturientes, seu dissidiorum inter familias. 4°. Cùm urget tempus itineris, seu sponsi, seu parentis proximi, patris præsertim, quod & penè necessarium sit, & differri nequeat. Uno verbo quoties impendit periculum scandali, vel gravis damni in bonis fortunæ, corporis, famæ, aut animæ.

Ratione necessitatis dispensatur, tum in plerisque ex casibus modò adductis, qui sæpè veram necessitatem inducunt; tum & 1°. cùm alioquin vitari non potest scandalum, ut si Partes in Matrimonium jungendæ, quia pridem in concubinatu vivunt, pro conjugatis toto in loco habeantur; aut si occultum inter eos qui olim palàm contraxêre, detegatur impedimentum dirimens. 2°. Cùm impossibilis est Bannorum denuntiatio, putà quia populus grassante peste non confluit. 3°. Cùm Partes pœnis concubinorum à Judice afficiendæ sunt, nisi se legitimo Matrimonio conjunctas esse probent. 4°. Cùm Matrimonium crimini finem imponet; ut si vereri sit nè duo qui in concubinatu vivunt, peccare pergant, dum fient denuntiationes; aut si meretrix, modò hîc & nunc ducatur, à lupanari recedere consentiat. At redit, quæ me jam pridem torquet difficultas, quo pacto ad Sacramentum idonei sint, qui crimen anhelant, vixque, si tamen utcumque, scelus odisse incipiunt. 5°. Cùm in articulo mortis constitutus vult ducere concubinam, ut prolem ex ea susceptam legitimet. Verùm Matrimonia inter concubinos contracta in extremis, id est quod cautè notand. imminente nece ex morbo, quamvis in conscientia valeant, si contrahens sit animo sanus, nullos tamen in Gallia pariunt effectus civiles; (licèt quandoque moveant Judices ad assignandam proli pensionem.) Ità statutum à Ludovico Magno an. 1697.

Ratione conditionis dispensatur cum Principibus, ut patet tum ex consuetudine, tum quia horum impedimenta, cùm subsunt, à nemine ignorantur.

Duo hic addenda; 1°. satius esse ut Episcopus interdictis tripudiis Matrimonium per Quadragesimam iniri permittat justâ de causâ, quàm ut ab omnibus bannis dispenset; 2°. nec dispensandum esse seu cum iis qui ab omni impedimento liberi sciuntur: quia si semel ob hanc causam dispensat Episcopus cum uno, vix erit qui se se in casu dispensationis esse non contendat; seu cum vagis: 1°. quia sæpè fit ut qui in omnibus ignoti esse credebantur, ab aliquo seu loci incolâ, seu per locum fortuitò transeunte cognoscantur; 2°. quia dum denuntiantur Banna, quod vulgò diebus 15. indiget, fieri potest ut aliquid per litteras de eorum statu comperiat Episcopus.

Q. 12°. quæ sint pœnæ omittentium denuntiationes citra dispensationem. R. præter culpæ & pœnæ æternæ reatum, assignari plures: 1°. enim Parochus, aut alius Sacerdos, clandestinis hujusmodi conjugiis assistens, per triennium ab officio suspendi debet, & *graviùs puniri, si culpæ qualitas postulaverit.* Ità ex Concilio Lateran. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. C. 5. 2°. Proles illegitima censetur, si fortè parentes ejus impedimento sibi ignoto ligabantur. 3°. Omnis jam hisce contrahentibus adimitur spes obtinendæ dispensationis.

Ex dictis inferes indignum esse, quod nonnulli contra tot Ecclesiæ & Regum Sanctiones, adeò faciles sint in remittendis proclamationibus, ut earum lex pauperibus tantùm præscripta videatur: imò quod dicere pudet, sola utcumque nummi carentia ad observationem Legis constringat. Unde vulgò non accedunt ut supplices dispensationem petituri, sed ut emptores, & dicunt audacter se velle Banna redimere, ac indignabundi recedunt, nisi obtinuerint quod vident ditioribus vix unquam denegari. Sanè Parochorum est his abusibus pro virili occurrere, utpotè qui sint legum vindices, & subditis exponere quibus de causis denuntiationes illas Matrimoniis tam seriò præmitti mandaverit Eccle-

fia; quàm periculoſum ſit in ipſa Sacramenti ſuſceptione Legem tantâ firmatam autoritate infringere; neque ipſos per diſpenſationem, ſi legitimâ causâ deſtituta ſit, excuſari.

Q. 13°. an Matrimonia ſecreta, ſeu *conſcientiæ*, valeant, & licita ſint. R. Matrimonia ſecreta, ſeu quæ ſine contractu, plerumque & Bannorum denuntiationibus, niſi inter dentes obmurmuratis, ſed tamen coram Parocho, & teſtibus in facie Eccleſiæ celebrantur, valere quoad fœdus; quia nihil eis deeſt, ſeu ex parte materiæ, formæ & Miniſtri, ſeu ex parte contrahentium, quos ab omni impedimento liberos eſſe ſupponimus: Verùm ſi per totam conjugum vitam celentur, eſſe graviter illicita: 1°. quia ut ait Ludovicus XIII. in Edicto an. 1639. art. 5. plus concubinatum ſapiunt, quàm veri nominis Matrimonia; 2°. quia gravibus obnoxia ſunt ſcandalis; cùm turpe ſit ut conjugaliter vivere conſpiciantur, qui non palàm habentur pro conjugibus; 3°. quia ex iis incerta ſit prolis conditio; ſi enim vel unum *Regiſtri* folium lacerari contingat, neceſſum eſt ut filii pro ſpuriis habeantur; 4°. quia eadem conjugia per citatum Edictum irrita ſunt quoad effectus civiles. Unde ſequitur, Matrimonia hæc à Confeſſario, vel Parocho, nuſquam toleranda eſſe, niſi id cauſæ exigant graviſſimæ; quarum examen non ad ipſos contrahentes, ſed ad viros graves (præcipuè Epiſcopum, ſine cujus nutu in hiſce materiis nè uno quidem paſſu procedendum) referri debet.

Q. 14°. an peccent qui ficta contra Matrimonium impedimenta proponunt. R. eos graviter peccare contra juſtitiam. Unde de omni quod hinc ſuboritur damno tenentur ante Judicis ſententiam.

§. III. *De Conſenſu Parentum.*

Docent Calviniani Matrimonia filiorum ſine paterno conſenſu *omnimodis* irrita eſſe. Sit contra

CONCLUSIO I. Matrimonia filiorum ſine paren-

tum assensu sunt valida de Jure tam naturali quàm divino. Sunt tamen utroque graviter prohibita, nisi causa legitima excuset.

Prob. 1. pars, quia spectato solo naturæ Jure, tria tantùm ad Matrimonii substantiam requiruntur, mutuus videlicet Partium consensus, ejusdem manifestatio exterior, & reciproca corporum traditio. Atqui secluso etiam parentum consensu tria hæc in filiis verè & absolutè subsistunt. Ergo sicut filius nescio vel invito patre, cui unicus est, validè dat nomen militiæ, seu sacræ, seu profanæ; sic & in præsenti.

Prob. 2. pars. Jus divinum in veteri & novo Testamento continetur. Atqui utrumque conjugiorum valorem à sola filiorum voluntate repetit. Unde Moyses, Num. ult. *Nubant quibus volunt, tantùm ut suæ Tribûs hominibus;* & indistinctè Apostolus, I. Cor. 7. *Cui vult nubat, tantùm in Domino.* Huc facit exemplum Junioris Tobiæ, qui Saram duxit insciis parentibus.

Prob. 3. pars, 1°. ex Scripturis, quæ filiorum matrimonia parentibus committunt, putà Jerem. 29. ubi: *Date filiis vestris uxores, & filias vestras date viris.* I. Cor. 7. *Qui Matrimonio jungit virginem suam, benè facit; & qui non jungit, melius facit.* 2°. ex Patribus, Tertul. Lib. ad Uxorem: *Nec in terris filii sine consensu patrum rectè & jure nubunt;* 3°. quia si quando exigit reverentia ut filii voluntati paternæ cedant, utique in re unde pendet familiarum pars, Regnorum optima constitutio; fœlix in præsenti & in altera vita conjugiorum exitus. Atqui è Matrimoniis benè institutis hæc omnia dependent; contra verò quæ invitis parentibus fiunt, longam pœnitudinis segetem habere solent. Unde ex Trid. sess. 24. de ref. Matrim. c. 1. *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit.*

Pars 4. elucescet ex infrà dicendis.

Obj. 1°. contra 1. part. Deus Matrimonii autor

& conciliator esse debet, secundùm id: *Quod Deus conjunxit*, &c. Atqui Deus, qui filios parentibus *per omnia* obsequi vult, matrimonii iisdem insciis vel invitis facti autor esse non potest. R. dist. Deus esse non potest autor Matrimonii, quantùm ad accidentales ejus circumstantias, cùm resistunt parentes, C. Non potest esse autor quoad substantiam, N. Sicut enim Deus est autor Baptismi, quem quis ob sordidum lucrum recipit; nec tamen est autor fœdæ illius intentionis: sic Deus est autor Matrimonii in quo servantur omnia quoad substantiam à Deo instituta, licèt non sit autor inobedientiæ, quæ in filio rebelli Matrimonium illud vitiat. Neque quia jubet Deus filius *per omnia* parentibus, justè præcipientibus scilicet, obsequi, ideò irritat quæcumque contra obsequium illud efficiuntur. Alioqui filius quem, quia necdum benè dispositum, arcet pater à Baptismo, validè non tingeretur; quod nè ipse quidem Kemnitius admiserit.

Obj. 2°. cont. 2. part. Potest pater irritare votum filiæ suæ, Deuter. 22. ergo à fortiori conjugium ejus irritare. R. 1°. non potest pater irritare votum filiæ, nisi in *ætate puellari* factum; 2°. faciliùs relaxatur promissio Deo facta, quàm homini: ut enim remittatur prior, sufficit autoritas eorum quos Deus in hac parte Judices constituit: ut autem remittatur posterior, requiritur consensus illius qui in jure suo defraudatur.

Obj. 3°. Conjugia hæc in primæva Ecclesia fuerunt irrita: ergo & nunc esse debent. R. dist. Fuêre irrita jure divino vel naturali, N. jure civili & Ecclesiastico, transeat. Id enim licèt à gravibus viris admissum, à gravibus negatur Theologis & Jurisperitis quos inter Cujas, Gothofredus, &c. Aliundè potest Ecclesia inductam legitimis de causis disciplinam, legitimis de causis rescindere; utì fecit, cùm usum calicis negavit secularibus. Hinc Tridentinum cit. sess. 24. c. 1. eos *anathemate damnat*, *qui falsò affirmant Matrimonia à filiis-familias sine*

parentum consensu contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: licèt *sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata fuerit.*

Verùm hinc gravis nascitur difficultas, an nempe sacra Synodus eo decreto intenderit generalem invehere disciplinam, ex qua constet Matrimonia filiorum sine patrio consensu nunc pro validis habenda esse in omnibus locis ubi viget Trid. Decretum, prout censet Tournely; an solùm intenderit definire contra Novatores Matrimonia hæc, nec divino nec naturali Jure esse adeò caduca, ut ex solâ parentum voluntate, citra legis cujuscumque adminiculum rescindi possint; utì docet Gerbesius. Sit

CONCLUSIO II. Probabilius est citato Concilii Trid. Decreto unicè definiri dogma adversùs Novatores; non verò induci Legem quæ privatas, in quibus vigeret Tridentinum, Ecclesias obliget ad ratihabenda filiorum invitis parentibus nubentium conjugia.

Prob. 1°. quia anathema contra eos solùm decernitur qui anathemate digni sunt. Atqui erant quidem Protestantes anathemate digni, quia filiorum Matrimonia sine paterno consensu contracta, vel irrita per se, vel à parentibus irrita fieri posse contendebant; non autem Catholici, qui seu cum Synodo Coloniensi an. 1536. seu cum multis Concil. Trid. Episcopis, eadem Matrimonia deinceps irritanda esse censebant, & precabantur. Ergo Tridentinum anathema spectat ad priores, posteriores verò non tangit.

Prob. 2°. Trid. Concilium damnat errorem jam existentem, non autem ex futurâ fortè Decreto suo resistentiâ futurum; ut liquet ex his ejus verbis: *Eos Synodus anathemate damnat qui falsò* AFFIRMANT *Matrimonia*, &c. Atqui præter Pseudoreformatos nemo erat qui actu & jam nunc *falsò* affirmaret filiorum Matrimonia vel per se irrita esse, vel à parentibus irrita fieri posse.

Atque hinc satisfit quæstioni, quam anxiè pro-

ponit Tournelyus, *Cur* videlicet *Trident. Patres, si dogma unicè definire voluissent, non collocassent definitionem inter Canones, ut assolent.* Facilè enim respondetur, id providente Deo, qui Conciliis adest, factum esse. Si enim definitionem reposuissent inter Canones, tritam hanc suam formulam adhibuissent: *Si quis dixerit Matrimonia, à filiis-familias sine parentum consensu contracta, irrita esse*, &c. *anathema sit*: Quæ loquendi ratio cùm futurum æquè ac præsens spectet, potuisset dubitari an soli Novatores feriantur anathemate. At Decreto, prout extat, formato, constat à Synodo percelli errorem jam existentem, proinde Calvini & Lutheri Commenta.

Prob. 3°. Si generalem disciplinam invehere voluit Trid. Synodus, eam necessariò damnavit quæ jam diu servatur in Catholicis Græcorum Ecclesiis, ubi Matrimonia hæc pleno jure sunt irrita. Atqui id à Concilio neutiquam fuit intentum. Prob. min. quia cùm ibid. Can. 7. paratum esset anathema iis qui Matrimonium adulterio dissolvi contenderent, (quæ quæstio longè gravioris est momenti) Oratores Veneti à Concilio obtinuerunt, ut Canon ille *moderatione aliquâ reformaretur*, nè hinc offenderentur Græci, Venetæ Reipublicæ subjecti, & *ad tumultum, integramque à Sede Apostolica secessionem provocarentur.* Atqui si adversùs gravissimum Canonem, nè ex eo Græci offenderentur, reclamârunt Veneti Oratores, dubio procul reclamassent contra anathema de quo loquimur; quia in re multò frequentiori damnasset Græcorum eorumdem disciplinam.

Q. 1°. cur Tridentinum conjugia hæc pro ratis habuerit. Respondet Estius id factum, 1°. quòd interdum filii sunt parentibus prudentiores; 2°. & hæc ratio Trident. tempore movere potuit, quòd parentes malæ vel suspectæ fidei uxores hæreticas, vel in hæresim propensas, filiis traderent; 3°. quia patres avari sæpè filiorum conjugia differrent, cum

magno illorum salutis discrimine; 4°. quia eorum nonnulli filios etiam invitos Monastico statui devoverent; 5°. quòd quandoque satius est amici, vel consanguinei prudentis, quàm patris malè affecti consilium sequi, &c.

Q. 2°. quæ circa præsens caput sit Galliæ disciplina. Pro responsione sit

Conclusio III. Nullis Galliæ Legibus irrita sunt quoad vinculum Matrimonia à filiis sine patrum aut tutorum assensu contracta.

Prob. Ex omnibus quæ circà filiorum-familias conjugia prodierunt Edictis, duo tantùm difficultatem ciere valere; Blesense videlicèt art. 4. & Ludovici XIII. art. 39. Atqui neutrum illud Edictum Matrimonia patribus insciis contracta irritat quoad fœdus. Minor quoad Edictum Blesense probatur ex alio Henrici IV. Edicto an. 1606. ubi optimus Princeps, art. 12. jubet ab ecclesiasticis Judicibus *observari Edictum Blesense*, *præsertim* 4. *ejus articulum*; *atque juxtà ipsum nulla & invalidè contracta declarare Matrimonia quæ coràm Ecclesia cum formâ & solemnitate requisitâ celebrata non fuerint; quandoquidem pœna hæc per Concilia indicta est ac decreta.* Atqui ex iis constat, 1°. pœnam nullitatis ab Henrico III. indictam, & ab Henrico IV. innovatam, teste eodem Henrico IV. cadere in ea Matrimonia *quæ coràm Ecclesia cum solemnitate requisita non celebrantur*, proinde solùm in clandestina. 2°. Pœnam quam uterque Princeps decernit, ipsam esse quæ *per Concilia*, præcipuè verò per Tridentinum, *indicta est & decreta.* Atqui non decrevit Concilium Trident. pœnam invaliditatis in Matrimonia quibus una deest parentum consensio, sed in ea quæ vel clanculùm ineuntur, vel raptu stipata sunt; quod utrumque in filiorum familias conjugiis vitium sæpè occurrit.

Sed neque eadem Matrimonia irritavit posteriùs Ludovici XIII. Edictum. Nemo enim Legis suæ sensum meliùs exponit quàm ipse Legislator. Atqui Lu-

dovicus XIII. hæc art. 39. Edicti sui verba, *Volumus omnia Matrim. contra Statuti* Blesensis *tenorem contracta declarari* INVALIDÈ *contracta*, declaravit *Non aliter quàm relativè ad contractum civilem* esse intelligenda. Cùm enim verba hæc gravem Gallicano Clero anxietatem creassent, is in generalibus anni 1629. Comitiis piissimum Principem rogavit suppliciter, 1°. *Ut non aliter intelligerentur eæ voces*, validè *aut* invalidè *contractum Matrimonium, quàm relativè ad contractum civilem, & nullatenus ad contractum spiritualem Sacramenti*; 2°. *ut non adstringerentur Ecclesiastici ad judicandum secundùm hujus Edicti, simulque Blesensis Articulos, sed juxtà sacros Canones & Ecclesiastica Decreta, quæ sunt unica regula & norma Judicii Ecclesiasticorum.* Ad has porrò Cleri preces nomine Christ. Principis, respondit Michael de Marillac, Regii Sigilli Custos, his verbis: *Commonitio Cleri circà priorem difficultatem sic resoluta fuit, ut voces*, validè *aut* invalidè *contracta Matrimonia, nullo modo sint intelligendæ quàm per relationem ad civilem contractum per Laïcos Judices. Altera quoque difficultas æqua & rationi congrua judicata est.* Ergo.

Obj. 1°. Subverso contractu civili, qui est Sacramenti materia, subvertitur Sacramentum eidem necessariò innixum. Atqui ex dictis Reges nostri irritum fecerunt contractum civilem. R. neg. maj. ad sensum objectionis. Contractus enim civilis ille est qui ex Principum Lege dat jus conjugatis & eorum liberis ad politicos conjugii effectus. Atqui is contractus non est necessaria Sacramenti Matrimonii materia. Hujus enim contractûs incapax est homo ad mortem, vel ad triremes in perpetuum damnatus: & tamen uterque Matrimonii ut Sacramenti capax est, teste Fevreto. Ergo objectio hæc, tametsi crebrò repetita, ludit in ambiguo. Ergo iterùm ad Sacramentum Matrimonii sufficit consensus naturalis, *seu humanus*, nisi ad eum quis per Leges *in id efficaces* reddatur inhabilis. Porrò nulla hacte-

nus prodiit in Gallia Lex, quæ inhabilitatem hanc perſpicuè decernat.

Obj. 2°. Ab actu ad poſſe valet conſecutio. Atqui Matrimonia à filiis-familias ante 25. annum inſciis patribus contracta, plerumque adeò nulla declarantur, ut partibus plena fiat ad alias nuptias convolandi potentia. R. datâ, non concesſâ majore, diſt. min. Matrimonia..... declarantur irrita, vel propter clandeſtinitatem, vel propter raptum ſeductionis, C. ex ſolo paterni conſensûs defectu, N. Unde enim defectum hunc ſolam prædictæ irritationis cauſam eſſe norunt Adverſarii? An ex Cauſidicorum Orationibus? at iis ſe quandoque parùm moveri Judices ipſi confitentur. An ex Arreſtis ipſis? at judicium ferunt Senatores, ſed judicii cauſam non allegant. An ex vulgari famâ? at nihil eâ incertius. Et certè, ſi Matrimonia ex uno patrii conſensûs defectu forent invalida, nullo in caſu valida judicari poſſent. Atqui tamen, nec ſemel pro validis habita fuêre, ut patet ex Audientiarum Dictionario, Tom. 1. pag. 177. ex Bardeti Collectione, Tom. 2. pag. 227. ex Banagio, &c.

Q. 1°. an Regii Sanguinis Principes, ii præſertim qui jure nativitatis ad ſolium proximè vocantur, validè nubant ſine Regum noſtrorùm conſenſu. R. neg. quia Matrimonia, de ſe valida, irritari poſſunt per conſuetudinem antiquam, rationabilem, legitimâ præſcriptione munitam, & Eccleſiæ conſenſu firmatam. Atqui conſtat hanc ab antiquis temporibus fuiſſe Gallicanæ Eccleſiæ praxim, ut Principum Regii Sanguinis conjugia, nulla forent quoties iis deeſſent aſſenſus Regis, qui omnium proſapiæ ſuæ Principum pater eſt & dominus. Nam 1°. conjugium Judith, Caroli Calvi filiæ, quæ volens, ſed diſſentiente patre, Balduino Comiti nupſerat, in Epiſcoporum conventu, annuente Papâ, pro irrito habitum eſt; 2°. Ludovici Balbi Matrimonium cum Anſgarde pari de causâ irritatum eſt, iſque Adelheidam duxit, ex qua ortus Carolus Simplex, qui ſolus patri in Regnum ſucceſſit, &c.

Q. 2°. an pœnis per Edicta constitutis subjaceant quâcumque ætate filii-familias sine paterno consensu nubentes. Respondeo filios annis 30. majores, filias verò etiam viduas, majores annis 25. ut exhæredationis pœnam effugiant, teneri paternum consensum per *obsequiosas interpellationes* postulare: Quæ quidem de solo Judicis Regii consensu fieri queunt; & per Notarios duos, aut unum cum duobus testibus significari debent. Quòd si filius vel filia annis 25. major justam hanc obsequii Legem neglexerit, Matrimonium ejus nulli quidem invaliditatis à Tribunalibus decernendæ periculo subjacebit, modò in his servatæ sint ad unguem omnes Juris formæ; at semper poterit uterque exhæredari. Sufficit tamen filiis quorum matres ad secundas nuptias convolârunt, ut cùm majores sunt annis 25. earum consensum obsequiosè requirant, non autem requiritur ut eum expectent.

Q. 3°. an filii-familias post parentis utriusque mortem, indigeant consensu tutorum vel curatorum. R. conjugia minorum 25. annis sine tutorum consensu inita plecti, perinde ac quæ ab iisdem minoribus sine paterno assensu contrahuntur. Ità Blesensis Sanctio, art. 41. * quæ & sapienter vetat, art. 43. nè tutores consentiant minorum suorum connubiis sine prævio propinquiorum cognatorum & agnatorum consilio. Etsi autem decet ut major 25. annis tutorem utì patrem consulat in Matrimonii causâ, id tamen nullâ Lege sancitur ut necessarium. Etverò tutela desinit ut minimùm cùm pupillus annum 25. complevit.

Hinc colliges quàm graviter peccent Parochi, qui filios-familias sine consensu parentum vel tutorum in Matrimonium jungunt; cùm & seipsos gravissimis pœnis familiam totam dissensionibus, & conjugatos irritandi Matrimonii periculo exponant.

* Nous voulons que les Ordonnances ci-devant faites contre les Enfans contractant Mariage sans le consentement de leurs Peres, Meres, Tuteurs ou Curateurs, soient gardées mêmement *celle qui permet* en ce cas les exhérédations.

CAPUT QUARTUM.

De causa efficiente Matrimonii.

IN isto Capite videndum 1°. an & quis ad Matrimonium requiratur consensus: 2°. an is independenter ab operâ Sacerdotali sufficiat in nova Lege: 3°. quæ sit conjugii materia & forma.

§. I. *De Consensu ad Matrimonium requisito.*

CONCLUSIO I. Ad Matrimonii valorem necessarius est absolutè Partium consensus.

Prob. Matrimonium spectari potest, vel ut contractus, vel ut Sacramentum. Atqui consensum exigit: 1°. ut est contractus; cùm in eo mutua fiat corporum traditio, quæ sinè tradentis consensu perfici non potest. 2°. Ut est Sacramentum, quia in Matrimonio Sacramentum nihil est aliud quàm contractus ipse ad Sacramenti dignitatem evectus. Ergo si contractus consensum requirit absolutè, requirit & Sacramentum.

Obj. tria: 1°. quòd ex Florent. consensus sit *regulariter* Matrimonii causa efficiens; ergo non semper. 2°. Quòd ex C. fin. *De condit. apposit.* valet Matrimonium sub conditione impossibili initum; & tunc tamen deest consensus, cùm is pendeat à conditione quæ non apponitur; 3°. quòd potest quis invitus cogi ad Episcopatum, & tamen Episcopatus quædam est species Matrimonii.

R. ad 1. neg. conseq. Vox enim *regulariter* afficit id quod proximè sequitur, *per verba de præsenti expressus*, & indicat consensum aliquando per nutus posse exhiberi.

R. ad 2. ideo validum judicari Matrimonium istud, quia judicat Ecclesia, conditionem merè nugatoriam, à contrahentibus verè & ex animo appo-

stam non fuisse. Si tamen hæc præsumptio falsa foret, non staret Matrimonium.

R. ad 3. dist. Potest quis invitus cogi ad Episcopatum, id est per præceptum Ecclesiæ compelli ut ex nolente suscipere Episcopatum, fiat volens, C. id est, effici Episcopus sine ullo suo consensu, N. Sic potest quis per censuras compelli ut eam ducere velit, quâ sub spe Matrim. abusus est; at nunquam in eo consensu, si deest, supplebit Ecclesia.

Q. 1°. an ad matrimonialem contractum requiratur, ut simul existat Partis utriusque consensus. R. Non requiri ut utriusque consensus simul physicè existat. Unde ex dictis suprà valet Matrimonium per procuratorem; licèt cùm contrahitur, mandans dormiat. Sufficit ergo ut cùm unius consensus ab alio ponitur, consensus ab alio anteà præstitus, virtualiter perseveret. Sic autem perseverat, donec explicitè vel implicitè revocetur. Unde non perseverat, 1°. si quis in unam consenserat, cum aliâ contrahere velit; 2°. cùm præteriit tempus nuptiis præfixum; quod tamen ex dictis morali sensu intelligendum est; 3°. cùm etsi nullum sit præfixum tempus, Pars altera adeò in mora est, ut nemo prudens tandiu spectare velle censeatur.

Q. 2°. an si conjux uterque ex metu, vel cum alio impedimento dirimente consenserit, sufficiat ut uterque deinceps solo animo consentiat. R. negat. quia tunc perinde est ac si Matrimonium penitùs non esset contractum, ut quando cadit super materiam ineptam. Atqui in hoc casu denuò utrinque renovandus est consensus. Nec enim perseverare potest consensus qui nullus omninò fuit, cùm permanentia existentiam supponat. Ità Sylvius, qui subjungit, Matrimonium post obtentam impedimenti dispensationem non convalescere, nisi ignoranti significetur priorem contractum fuisse invalidum, sicque ei detur libertas de novo contrahendi. Tunc autem ut conjugium dignitatem Sacramenti obtineat, satagendum est ut contrahentes coram Parocho, vel Con-

fessore per Episcopum ad id deputato, consensum renovent. Imò necessum erit coram Parocho testibus denuò contrahere, si impedimentum publicum sit, vel deinceps verisimiliter manifestandum.

Q. 3°. an cum errore facti & scientiâ Juris possit subsistere consensus, ad Matrimonium sufficiens; putà an validè consentiat Titius ducendo Mæviam, quam ex errore credit sibi in gradu prohibito affinem esse. R. multò probabiliùs negat. Ratio est, quia nemo sincerè velle potest id quod firmiter credit esse sibi impossibile; cùm intentio nusquam sequi possit in voluntate, nisi secundùm id quod præcessit in intellectu. Ergo sicut qui malè persuasus est opinionem hanc esse falsam, non potest eam sequi, sic & qui, falsò licèt, persuasus est uxorem suam in vivis esse, non potest in sensu composito hujus judicii aliam ducere. Quia tamen contraria Sanchesii opinio non adeò invictè confutatur, ut nihil supersit dubii, curandum semper Confessariis qui hosce casus repererint, ut Partes ad novum consensum adducant, nec jam ab initio plenam ad alia vota transeundi libertatem annuntient.

Q. 4°. ad quid teneatur qui fictè solùm consensit. R. 1. huic nihil licitum esse eorum quæ solis conjugibus permissa sint, ut qui verè conjux non sit. 2°. eum, nisi graves obsint circumstantiæ, putà metus iniquè incussi, &c. teneri de novo interiùs contrahere, cùm factam comparti injuriam aliter resarcire non possit; nisi hæc circumspectè interrogata consentiat in cœlibatu vivere usque ad mortem putatitii sui conjugis. Is tamen ad alias nuptias, cùm priores in Ecclesiæ foro pro validis habentur, convolare nequit, nisi in loco hinc adeò instante, ut nulla prioris ejus conjugii suspicio haberi possit.

Q. 5°. an Pars una teneatur credere alteri se fictè consensisse asserenti, & à debito petendo abstinere.

R. neg. cum Innocentio III. cap. 10. *De probat.* quia verisimilius est quòd tunc mentiatur, quàm quòd id commiserit in actu principali. Unde ei ne-

quidem juranti credendum, nisi id speciales circumstantiæ exigant; ut si puella metum sibi incussum probet.

Q. 6°. an consensus debeat esse exterior. R. affirm. Consensus enim unius conjugis ab alio debet acceptari. Atqui acceptari non potest, nisi per exteriora signa cognoscatur.

Q. 7°. an consensus necessariò verbis aperiri debeat. R. negat. Muti enim nuptiarum capaces sunt, ut patet tum ex praxi, tum ex cap. 25. *De Sponsal.* & ii tamen nonnisi in signis loquuntur. Cavendum tamen, nè qui verbis possunt, signis contrahunt; tum quia à trito Ecclesiæ usu non est sine causa recedendum; tum quia contra nutus, velut utcumque ambiguos, non autem contra verba diserta reclamari potest; tum quia non desunt qui existiment letaliter peccari ab iis qui sine gravi causâ nutus adhibent pro verbis; mitiores verò culpam hic admittunt venialem. Erit tamen taciturnitatis puellæ sufficiens consensûs signum, si taceat coram patre & matre repromittentibus viro pro ipsa; quia silentium non contradicentis, quando contradicendum esset, signum est consensûs; nisi ex aliis circumstantiis colligeretur tacere, quia dissentit, & non audet ob metum patris contradicere.

Q. 8°. an consensus debeat esse liber, adeoque immunis ab errore & vi quæ voluntarium perimunt. R. de his à nobis dictum iri inter impedimenta.

Q. 9°. an valeat Matrimonium sub conditione initum.

R. 1°. Matrimonium contractum sub conditione honestâ vel indifferenti de futuro contingente, valet quidem, sed non absolutè, donec impleatur conditio. Idem contractum sub conditione impossibili, jam nunc regulariter validum est: contractum verò sub conditione turpi valet, si conditio bonis Matrimonii non repugnet; si autem repugnet, invalidum est.

Prob. 1. *pars : quia* ea est generatim natura con-

ditionis ut contractûs sub ea initi valorem usque ad conditionis eventum suspendat, uti habetur. L. *Si stipulatus*, ff. *De verb. oblig.*

Quòd tamen certus quidam ei Matrimonio valor insit, patet quia eo sic celebrato, nulla Pars usque ad eventum conditionis aliâ invitâ resilire potest. Si verò partes ante eventum conditionis vel revocent consensum, vel altera alteri nubat; corruit illicò Matrimonium. Id tamen licitè facere non possunt, nisi justâ de causâ. Quæ autem causæ sufficiunt ad resiliendum à Sponsalibus, eæ ad hujusmodi conjugiorum dissolutionem sufficiunt.

Prob. 2. pars., ex C.... final. *De conditionibus*; ubi sic Gregorius IX. *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur; putà si alter dicat alteri: Contraho tecum, si generationem prolis evites; vel, donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem; aut si pro quæstu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis, caret effectu: licèt aliæ conditiones appositæ in Matrim. si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter favorem ejus pro non adjectis haberi.* Ubi propter favorem Matr. conditio impossibilis rejicitur; quia qui sub ea contrahunt, præsumuntur jocari potiùs & absolutè contrahere velle, quàm invalidè, & cum gravi peccato. Si tamen ex circumstantiis appareret conditionem impossibilem vel turpem seriò adjectam fuisse, nullum utique foret Matrimonium, quia nulla fuisset ejus contrahendi intentio. Et ideò dixi Matrimonia hæc valere *regulariter*, id est quando non constat de opposita Partium voluntate. Hic enim est quidem præsumptio *juris*, sed non de *jure*, quæque ideò probationem admittit in contrarium.

Prob. 3. pars, tum ex cit. Gregorii IX. Textu, tum quia conditio turpis Matrimonio adjecta: ut *Contraho tecum, si Petrum occidas*, incitat ad peccandum. Ergo habenda est pro impossibili: *id enim solùm possumus quod Jure possumus.* Atqui conditio

Impossibilis à Matrimonio rejicitur, se habetur pro non adjectâ: ergo & turpis, nisi ut mox dixi, ex circumstantiis constet conditionem hanc seriò adjectam fuisse animo Matrimonii usque ad conditionis eventum suspendendi. Cur conditio turpis in Sponsalibus pro adjecta habeatur, eaque idcircò irritet, licèt non irritet Matrimonium, dixi Cap. præced.

Quarta pars, videlicèt quòd propter *conditiones, contra substantiam conjugii* insertas *matrimonialis contractus careat effectu*, patet ex eod. C. fin. *De condit. appos.*

Hinc invalidè contrahit qui dicit; *Ducam te, si prolis generationem evites*, positivè scilicet per poculum sterilitatis, per seminis effusionem, &c. Vel *Nubo tibi, donec aliam digniorem invenero:* Vel *si pro quæstu adulterandam te tradas, &c.* Nimirùm verò Matrimonii substantiam impetit conditio, uxorem aliam, si quæ dignior occurrat, relictâ priore, ducendi; quia idem est ac si dicatur: *Contraho tecum si nolis mecum in perpetuum contrahere.* Conditio autem quòd mulier se tradat adulterandam ex pacto, vel conceptionem positivè evitet, conjugii proprietates evertit, quia Matrimonii proprietas est, quod neutra Pars fidem violare cogatur, aut prolis generationem absolutè evitet.

Obj. Intentio vitandæ prolis, vel adulterii, nihil aliud est quàm negatio actûs quem Matrimonium exigit; vel positio actûs cui Matrimonium resistit. Atqui neutro Matrimonium subvertitur, R. dist. min. Matrimonium neutro subvertitur, cùm neutrum in pactum deducitur, C. Cùm utrumque vi contractûs matrimonialis exigitur, N. Sicut ergo intentio violandæ castitatis, Religiosam professionem non perimit, quam tamen perimit stipulatio cum Superioribus facta nè profitens ad castitatem obligetur; sic non rescindit Matrimonium intentio adulterandi, rescindit verò, si à conjugibus deducatur ut pactum.

R. 2°. Peccant letaliter, tum ii qui sub conditione etiam honesta de futuro contingenti contrahunt; tum qui eorum conjugiis intersunt Parochi & Testes. Ratio est quia mortaliter peccat qui Sacramenta sub conditione de futuro conficit, aut conficiendis cooperatur, absque necessitate. Atqui vix unquam subesse potest justa necessitas Matrimonium conditionatè celebrandi; cùm suo potiori effectu careat ante conditionis eventum, & ante eum rescindi possit. Et verò Matrimonium sub conditione initum mille anxietatibus subjacet. Ergo cùm ista, quantum potest, avertenda sint à Sacramentis, debent & à Matrimonio averti.

Q. 1°. an & quomodo renovari debeat nuptialis consensus. Not. Matrimonium potest contrahi, 1°. sine consensu alterius vel utriusque contrahentis, ut si unus vel uterque fictè tantùm, aut ex gravi metu consentiat. 2°. Cum consensu verò, sed invalidè præstito, seu propter absentiam Parochi, seu propter impedimentum dirimens, publicum vel occultum. 3°. Cum consensu ex eventu conditionis suspenso. Jam

R. 1°. Quando Matrimonium ex defectu veri in utraque Parte consensûs invalidum fuit; debet utraque novum consensum præbere, & quidem exterius; idque si fieri potest, coram legitimo Sacerdote.

Prob. 1. pars, quia renovari non potest Matrimonium, quin renovetur conditio eidem essentialis. Atqui consensus, &c.

Prob. 2. pars. Quia prioris consensûs expressio neutiquam vera erat, cùm mera foret ficti consensûs expressio. Ergo sicut novo consensu, sic & novo ejus signo opus est.

Prob. 3. pars. Quia enixè curandum est ut Matrimonium dignitatem & gratiam Sacramenti obtineat. Atqui id certò fieri non potest, nisi consensus coram legitimo Sacerdote renovetur. Quòd si deesset Sacerdos, vel ab omni coïtu abstinendum esset, vel renovando utrinque consensu hærendum intra fines contractûs civilis.

R. 2°.

R. 2°. Probabile quidem est Matrimonium ex unius duntaxat consensu invalidum, ex hujus solius consensu deinceps præstito convalescere, modò alter consensum suum non revocaverit: Contraria tamen opinio, quantùm fieri potest, practicè est tenenda.

Prob. 1. pars, quam tenent SS. Thomas, & Bonaventura. Ad Matrimonium sufficit duorum in idem consensus. Atqui is in præsens occurrit; cùm ex hypothesi perseveret consensus prioris (qui compartem habet pro conjuge, & ab eâ qua tali debitum petit) & huic accedat consensus posterioris. Ergo.

Prob. 2. pars, quam alii ut tutiorem practicè teneri suadent, nisi scandalum vel grave incommodum timeatur; alii verò necessariam judicant. Prob. inquam, quia in re matrimoniali ea, nisi grave quid obstet, tenenda est opinio, quæ sola valori Sacramenti certò consulit. Atqui talis est secunda opinio, de quâ nunc.

R. 3°. Cùm Matrimonium ex defectu præsentiæ Testium & Parochi nullum fuit, necessum est ut coram iis iteretur. Prob. quia Matrimonium istud solemnitate essentiali caret, quæ proinde suppleri debet, nisi secundâ vice contrahatur in loco ubi receptum non sit Tridentini clandestina conjugia irritantis Decretum. Et tunc etiam nitendum ut coram legitimo Sacerdote contrahatur; nè Matrimonium à Sacramenti ratione excidat.

R. 4°. Si Matrimonium fuerit nullum propter impedimentum dirimens, ante omnia curandum ut Pars nullitatis conscia nec debitum exigat, nec reddat exigenti; alioqui scienter fornicatura. Ut autem convalescat Matrimonium illud, 1°. obtinenda est dispensatio, nisi impedimentum per se cessaverit, ut defectus ætatis. 2°. Uterque conjux novum exteriùs consensum præstare debet: Unde Matrimonii nullitas comparti, quàm cautè fieri poterit, detegenda est.

Prob. hæc postrema pars, quæ sola difficultatem

facit. Tunc utraque Pars novum consensum præstare debet, cùm consensus prior de se omninò fuit invalidus: Quod enim de se prorsus invalidum est, nullum sortiri potest effectum. Atqui quoties Matrimonium cum impedimento dirimenti contractum est, consensus eidem datus de se omninò invalidus fuit; utpotè qui fuerit inter personas relativè ad se inhabiles.

Atqui hinc Pars nullitatis inscia de eadem admoneri debet. Alioqui non ponit propriè consensum novum, sed priorem invalidum ex errore renovat: Porrò consensus invalidi renovatio Matrimonium invalidum non confirmat. Unde constans hæc S. Pœnitentiariæ clausula: *Ut, dicto conjuge de nullitate prioris consensûs certiorato dispenses.* Sed de his infra ubi de impedim. affinitatis. Hic solùm repetam, Confessario qui animadvertet Partes cum impedimento dirimente, quod invincibiliter ignorant, contraxisse, sedulò cavendum ne de ipso eas priùs admoneat, quàm perspexerit, an & quale ex monito suo incommodum subsequi possit. Undè ei pensandum istud Innocentii III. C. 6. *De consanguin.* &c. *Dissimulare poteris ut remaneant in copula sic contracta: cùm ex separatione grave videas scandalum imminere.*

R. 5°. Matrimonium ex impedimento dirimente invalidum, publicè post dispensationem iterari debet, cùm nullitas ejus notoria est, vel verisimiliter manifestanda. Unde novus tunc coram Testibus & Parocho consensus præstari debet. Ideo enim Tridentinum Matrimonia publicè contrahi voluit, ut de iis tam Ecclesiæ quàm imperio constaret; sicque gravia, quæ ex clandestinis nuptiis scaturiebant incommoda, præsertim adulterium, vitarentur. Atqui non constaret publicè, & ad hunc effectum, de Matrimonio clandestinè tantùm & sine testibus renovato. Unde conjux alter, probato deinceps impedimento, non posset à novo Matrimonio coerceri; quia constaret de prioris Matrimonii nullitate, non autem de convalidatione ipsius.

Tunc portò novis Bannorum denuntiationibus opus erit ; nisi paulò anteà factæ sint pro priori conjugio, vel conjugii nullitas necdum eruperit. In hoc enim postremo casu, nè toti aperiatur Parochiæ quod ea plerumque citra scandalum rescire non possit ; longè satiùs est ut obtentâ ab Episcopo Bannorum dispensatione, in renovandi Matrimonii testes assumantur ii, vel eorum præcipui qui impedimentum cognoscunt.

R. 6°. Matrimonium occultè tantùm renovari debet, quando cum impedimento nunc & in futurum occulto celebratum est. Ratio est 1°. quia ità declaravit Pius V. ad preces totius Pœnitentiariæ. 2°. Quia Lex Trid. quâ clandestinæ nuptiæ prohibentur, non se extendit ad hunc casum. Cùm enim Matrimonium prius, licèt à parte rei nullum, nihilominus in Ecclesiæ foro validum sit, non est vereri nè sponsorum alter aliud conjugium, quod polygamiæ pœnas subiret, attentare ausit. Utique praxis contraria patentem scandalis aliisque incommodis aditum reseraret.

R. 7°. Cùm Matrimonium conditionatè in Ecclesia coram Parocho & Testibus contractum est, non videtur necesse ut coram iisdem post conditionis eventum renovetur consensus. Id tamen practicè servandum, nè fortè Matrimonium sacramentali dignitate privetur.

Prob. 1. pars. Quia ex dictis Cap. 3. probabilius est Matrimonium, ut & alios contractus conditionatè initos, statim ut impleta est conditio, absque novo partium consensu perfici.

Prob. 2. pars. Quia cùm de Sacramento agitur, pars tutior tenenda est, cùm & facillimè potest teneri, & pars opposita non est omninò improbabilis. Atqui 1°. tutius est ut purificatâ conditione renovetur consensus coram Parocho ; cùm & in Matrimoniis per Procuratorem contractis, quæ tamen minùs dubii habent, fiat ; & incertum sit an benedictio sacerdotalis hoc anno data moraliter uniatur.

consensui post biennium, vel eò plus, absolutè dato; 2°. Et ea pars facilè teneri potest, ut per se patet; 3°. Demum non omni caret probabilitate opinio, quæ novum adimpletâ conditione requirit consensum; præsertim si in Matrimonio non spectetur ratio sola contractûs, sed & ratio Sacramenti; quæ unionem verborum Sacerdotis cum Partium consensu, si minùs physicam, at certè moralem requirit.

§. II. *De Ministro Matrimonii, &c.*

Quæritur an contrahentes, annon Sacerdos sit hujusce Sacramenti Minister. Sit

CONCLUSIO. Probabilius est Sacerdotem esse Sacramenti Matrim. Ministrum.

Prob. Ille est Sacramenti Matrim. Minister, qui solus est Minister benedictionis, ad conferendam hujus Sacramenti gratiam essentialiter requisitæ. Atqui Sacerdos, 1°. est Minister benedictionis, quæ sponsis impertienda est, ut patet 1°. ex Tertul. L. 2. ad uxorem, ubi Fidelium Matrimonia *Ecclesia conciliat*, seu jungit, *& obsignat benedictio.* 2°. ex S. Ambrosio, Epist. 19. ubi sic: *cùm ipsum conjugium velamine sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat*, &c. 3°. ex Concilio Carthag. IV. cujus verba superiùs retuli cum aliorum PP. Textibus. 4°. Benedictio hæc non est ritus accidentalis, sed essentiale aliquid, & conjugalis gratiæ productivum. 1°. enim ritus gravis & constanter in Ecclesia observatus, non debet facilè præsumi accidentalis, præsertim in materia sacramentaria. Atqui benedictio conjugum & ritus est gravis, & in Ecclesia semper observatus, secundùm id Can. 2. XXX. q. 5. *Nullus Fidelis occultè nuptias faciat, sed benedictione acceptâ à Sacerdote, publicè nubat in Domino.* 2°. Benedictio, vi cujus *Ecclesia* Matrimonium *conciliat;* & quâ *conjugium sanctificari oportet:* benedictio *pro* cujus *reverentia* sponsi ad certum tempus *in virginitate* permanere debent, & quæ sinè sacrilegio *nullâ transgressione* violari potest; benedictio quæ *aliis Sa-*

cramentis annumeratur, & quâ seclusâ conjugium *humanâ* tantùm inter *officia* recensetur, seu est contractus purè civilis, hæc, inquam, benedictio nullos ritûs accidentarii, omnes verò ritûs essentialis caracteres habet. Atqui ex dictis Cap. 2. &c.

Prob. 2°. pluribus è Conciliis, quæ antiquorum Ecclesiæ Doctorum mentem meliùs assecuta fuêre, quàm privati, quicumque ii sint, Theologi. Conc. Coloniense, an 1536. Part. 7. C. 40. *Quod*, inquit, *Sacramentum* Matrimonii, *si quis, sicut decet, acceperit, accedente sacerdotali precatione confert donum Spiritûs, quo vir diligat uxorem amore casto, &c.* Atqui precatio, quâ confertur gratia, non est ritus merè accidentalis, sed ipsa Sacramenti forma, secundùm id August. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Unde in Enchiridio, quod ejusd. Concilii jussu editum est, palàm dicitur *Sacerdotes, legitimos hujus Sacramenti Ministros esse.*

Concilium Trid. sess. 24. cap. 1. *Parochus*, inquit, *viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris*, &c. *vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Ex his sic: Sacerdos per verba hæc id dubio procul facit quod se facere testatur. Atqui testatur se virum & mulierem conjungere in Matrimonium, utique prout est Sacramentum, cùm de eo quà tali non autem quatenùs contractu, qui solâ Partium voluntate perfici potest, sermo sit in Concilio.

Concil. Cameracense an. 1567. C. 1. de Matrim. *Cùm constet*, ait, *in Matrimonio habendam esse rationem Sacramenti & gratiæ, quam in illo consequuntur Fideles, admonendos esse duximus Parochos hujus Ministros*, &c. ubi not. Patres penè omnes hujus Synodi Concilio Trid. interfuisse, atque adeo ex ejusd. mente locutos esse. Jam verò ab iis Ministrum nudè & simpliciter dici Sacerdotem, etsi ritûs meri, nullatenùs autem Sacramenti ipsius Minister sit, nemo facilè intelliget.

Prob. 3°. rationibus Theologicis. I. Doctrina antiquior recentiori est anteponenda. Atqui recentior est doctrina quæ contrahentes facit Matrimonii Ministros; cùm nè unus quidem prioribus decem seculis id admiserit : contra verò quotquot de Sacramento Matrimonii disseruêre, simul de benedictione sacerdotali, ut ad ipsum necessariâ, locuti sunt.

II. Ex Decreto Eugenii IV. *Sacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ & intentione Ministri.* Atqui in opinione adversâ Sacramenta non constabunt necessariò verbis tanquam formâ : signa enim & nutus non sunt verba. Atqui valet Matrimonium per solos natus in mutis. Ergo falsum erit Sacramenta non minùs verbis constare quàm rebus.

III. Forma Sacramenti, utpotè à Christo instituta, est essentialiter opus Religionis. Atqui non ità est in opinione contrariâ. In hâc enim non solùm verba, sed facta & nutus sunt forma; unde quia ante Tridentinum sponsalia per copulam animo maritali factam transibant in Matrimonium, copula hæc erat Matrimonii forma. Atqui ut piè Sylvius, nullam habet speciem veri, Christum pro Sacramenti formâ id instituisse, quod non potest absque gravi peccato fieri, qualis erat copula hæc quæ & à solâ libidine erat, & grave peccatum, utpotè pertinens ad clandestinum Matrimonium, ab Ecclesiâ semper improbatum.

Obj. 1°. Ea sententia omninò tenenda est, quam per annos 400. tenuêre omnes Theologi. Atqui ante Canum Theologi omnes, uno dempto Guillelmo Paris. Episcopo, &c. Unde D. Soto de nostrâ opinione scribit eam *nullum habuisse hactenus assertorem, sed disputatorem.* R. dist. maj. Quam tenuêre ut caput aliquod magni momenti, quodque tenendum esse solidè probaverint, C. Quam tenuêre solùm ut opinionem tempore suo longè communiorem, N. Cùm expenduntur Veterum sententiæ, duo attendenda; 1°. quem iis gradum in ordine Fidei assi-

gnaverint; 2°. quibus illi asserta sua probationibus munierint. Quæ enim ad meras opiniones pertinent, nec aliundè quàm ex communiori Doctorum sensu probantur, ab Ecclesiâ solâ infallibiliter definiri possunt. Jam verò nec antiqui Scholastici suam de Matrimonii Ministris sententiam aliter exhibent, quàm ut receptam suo tempore opinionem, nec eam vel à Scripturâ vel à Traditione probant. Ergo opinio hæc ad incudem revocari potest. Quia, ut ait Bannes, *quod uno tempore occultatur, posteà per diligentiam & studium advenientium multoties innotescit.*

Confirm. 1. Quia suos sub ipsa hæc tempora vindices habuit opinio nostra, atque in primis Guillelmum Paris. Episcopum. Isne porrò qui summâ cum laude Theologiam docuit, nullos habuit asseclas? 2°. Quia multò pluribus Veterum monumentis adstrui potest contritionem perfectam, saltem in certo, nec mediocri gradu, olim ad Pœnitentiæ Sacramentum ab iis requisitam fuisse. Atqui non ideò prædictam opinionem reducent Adversarii. 3°. Quia opiniones verè temerarias non tolerat diù Ecclesia. Atqui nostram eò usque suffert, ut jam in his saltem partibus longè sit communior, prout & pluribus Conciliis longè est magis consentanea.

Obj. 2°. ex Eugenio IV. *Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus.* Unde sic: ille est Minister Matrimonii, qui est ejusdem causa efficiens. Atqui contrahens uterque est Matrimonii causa efficiens: Siquidem ex Eugenio Matrimonium facit qui consentit. Atqui consentire non est Sacerdotis, sed contrahentium, quorum res agitur. R. dist. Causa efficiens Matrimonii est consensus mutuus positis ponendis, C. est consensus mutuus per se solum, N. Non magis mirum est, Eugenium solam tantùm Matrimonialis formæ partem expressisse, cùm de Matrimonii Sacramento locutus est; quàm mirum sit eundem, cùm de Ordine disseruit, solam ejus partem, eamque, *juxta multos*, tantùm accidentalem com-

memorasse. Atqui tamen Eugenius..... Sic enim loquitur : *Ordinis materia est istud per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem.* Et deinde : *Forma Sacerdotii talis est : Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vivis & mortuis*, ubi altum est silentium de manûs impositione, quam tamen ex adversariis plerique ad presbyteratûs constitutionem requirunt. Porrò si materiam ex toto, vel ex parte essentialem omittere potuit Eugenius, cùm de Ordine : quidni & omiserit, cùm de Matrimonio locutus est ? Dicent fortè omissam ab eo manûs impositionem, quia Armenis nota esset. At dicam omissam fuisse nuptialem benedictionem, quia Armenis notissimam. Addam hanc indirectè expressam fuisse ab Eugenio : cùm enim generatim definiat Sacramenta essentialiter verbis perfici, & statuat Matrimonium sinè contrahentium verbis confici posse, necessum est ut ad ejus constitutionem verba Sacerdotis tacitè requirat.

Obj. 3°. Ex Trident. Sess. 24. C. 1. *Clandestina Matrimonia*, proinde absente Sacerdote facta, *rata & vera* fuêre *Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit.* Atqui Matrimonia rata inter Christianos, non solùm valent in ratione contractûs, sed & in ratione Sacramenti. Sic enim loquitur Innoc. III. C. 7. *De Divortiis. Matrimonium inter Fideles verum & ratum existit, quia Sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum.* R. 1°. neg. maj. quatenus supponit Matrimonia clandestina absque Sacerdotis concursu celebrata esse. Ut enim clandestina forent, satis erat, ante & post Trident. ut sine testibus, præsertim verò insciis parentibus celebrarentur. Atqui poterant à Sacerdote benedici, & tamen celebrari sinè testibus, &c. Id autem in usu fuisse, & pluries à Conciliis prohibitum esse, liquet tum ex Arnaldo Pictav. Episcopo, qui in statutis seculo XIV. editis prohibet sub pœnâ excommunicationis

ipso facto, *nè quis Presbyter secularis, vel Religiosus talia Matrimonia contrahentibus præsumat benedictionem impendere nuptialem*; tum ex Statutis Andegav. an. 1304. ubi hæc: *Nos volentes... ? tales benedictiones clandestinè in quocumque loco præsumpserint celebrare, suspensionis.... vinculo innodamus.* Ergo falsum est Matrimonia clandestina sine concursu Sacerdotis celebrata fuisse.

R. 2°. neg. min. Nam rata quidem erant in ratione contractûs Matrimonia sine Presbytero contracta, at non in ratione Sacramenti. Neque contrarium ex Innoc. III. probari potest; cùm in Textu ipsius nè unus quidem sit apex qui eum de aliis quàm legitimis conjugiis locutum esse ostendat.

Obj. 4°. Trid. Can. 11. Sess. 24. sic habet: *Si quis benedictiones & alias ceremonias, quibus Ecclesia in nuptiis utitur, damnaverit, anathema sit.* Ergo benedictio quam Sacerdos nubentibus impendit, mera est ceremonia. R. neg. conseq. Ceremoniæ nomen latissimo sensu accipitur, & pro iis etiam ritibus qui essentiales sunt: unde qui de Missæ ceremoniis disputant, disputant de Consecratione, de Communione, &c. Nihil ergo fuit cur Tridentin. omnes Matrimonii ritus & ipsam benedictionem communi ceremoniarum nomine non appellaret.

Ob. 5°. Secundæ nuptiæ verum erant Sacramentum. Atqui secundæ nuptiæ olim sine Sacerdotis ministerio celebrabantur; cùm eas benedici vetet Concilium Noecæs. an. 314. Can. 7. R. dist. Vetat Concilium Neocæs. nè secundis nuptiis impendatur benedictio accidentaria, C. essentialis, subd. & tunc probari non potest nuptias illas vera fuisse Sacramenta, C. secùs, N. Duplex in nuptiis primis datur benedictio: alia quæ essentialis est, & per quam Minister conjuges in Matrimonium jungit; accidentalis alia, quæ profertur post dictum *Libera nos.* Hæc secundò nubentibus non datur, quia habetur velut quædam ad mulieris fœcunditatem consecratio, quæ *cùm jam semel facta* sit, & effectum suum produ-

xisse supponatur, non judicatur esse repetenda. Quòd si quandoque vetuit austerior disciplina ne secundæ nuptiæ benedicerentur, negamus eas tunc Sacramenti propriè sumpti rationem habuisse.

Obj. 6°. S. Congregatio Tridentini interpres declaravit verba, *Ego vos conjungo*, non pertinere ad substantiam Matrimonii. R. Declarationes nullas à Cardinalibus condi posse quoad Fidei dogmata, quia hæc sibi Pontifex exponenda reservavit: quæ verò ab iis circà mores dantur, suam alteri opinioni probabilitatem non adimere, nisi datæ sine consulto priùs Pontifice, prout statuerunt Sixtus V. & Gregorius XIV. Atqui declaratio quæ statuit Sacerdotem esse vel non esse Sacramenti Ministrum, pertinet ad dogma, nimirùm ad quæstionem quæ ex verbo Dei scripto vel tradito definiri potest. Ergo. Hinc sententia nostra Romæ etiam *publicè defenditur; quod & ipse vidi dum* eâ in Urbe *degerem*, *& ab aliis ex quo discessi*, *non semel accepi*, ait Serryus. Hi nc & Benedictus XIV. L. 7. de Synodo Diœces. c. 28. *de hac quæstione*, inquit, *Ecclesia nihil hactenus pronuntiavit*, *sed Theologorum disputationi permisit*, &c. Porrò in re disputationi Theologorum permissâ, id quisque præeligere potest quod coràm Deo verius ac tutius judicaverit.

Inst. In opinione nostrâ, qui coràm inopinante & silente Parocho contrahunt; civilem quidem ineunt contractum, ad Sacramentum non efficiunt; idemque est de iis qui in locis ubi recepta non est Tridentini disciplina, clàm nubunt. Atqui tamen nec hos nec illos urget Ecclesia ut coràm Parocho consensum suum renovent. Ergo eorum Matrimonia, licèt sine sacerdotali benedictione contracta, pro veris Sacramentis habet. R. Non desunt, qui Matrimonia clandestinè contracta in locis ubi non viget Tridentinum, coràm Parocho renovari curent; eaque via, cùm potis est, ut melior tenenda videtur. Quod ad Matrimonia coràm duobus Testibus, & Parocho renitente contracta, (vulgò Ma-

riages à la Gaulmine, quia ab homine hujus nominis sacrilegè adinventa sint) ea tam rara sunt, tam severè prohibita, ut mirum non sit nihil de iis speciatim esse præscriptum.

Obj. 7°. Si Sacerdos est Minister Sacramenti Matrimonii, verba Sacerdotis sunt forma, quâ perficitur idem Sacramentum. Falsum conseq. Si enim verba Sacerdotis sunt Matrimonii forma, vel ea quibus Sacerdos nubentibus benedixit, vel isthæc aut æquivalentia : *Ego vos in Matrimonium conjungo.* Atqui neutrum dici potest. R. ad 1. neg. min. ad 2. neg. maj. & dico, nec verba sola, *Ego vos conjungo*, nec benedictionem solam esse formam hujus Sacramenti, sed verba, *Conjungo vos*, vel æquivalentia, ut *Sponso vos*, vel *Matrimonium per vos contractum ratifico*, &c. esse formam unà cùm benedictione, quæ gratiam sponsis conferat vel adprecetur; seu ad id sufficiant solæ voces, *In nomine Patris*, &c. quæ juxtà intentionem Ecclesiæ, cùm de Matrimonio agitur, Deitatis totius opem implorent; seu his verbis alia, quæ gratiam expressiùs significent, & invocent, adjungi necesse sit. Nec enim arguendus sit qui Matrimonii formam ad ultimum apicem non indicet, cùm id in aliis etiam Sacramentis, potissimè autem in Ordine difficilimum sit. Cur autem sola non sufficiant verba, *Conjungo vos*, vel æquivalentia, ratio est quòd ex dictis benedictionem nuptialem Antiquitas tota commendavit. Ergo huic prorsùs insistendum. Ex præmissis sit

CONCLUSIO II. Materia hujus Sacramenti sunt actus contrahentium : forma verò sunt verba quibus Sacerdos contractum hunc nomine Ecclesiæ ratihabendo benedicit.

Prob. 1. pars. Materia Sacramenti in eo benè reponitur, quòd cùm de se indifferens sit ad esse duntaxat civile, vel ad esse sacramentale, ad istud per formam determinatur. Atqui contrahentium actus qui de se indifferentes sunt ad permanendum in ratione *contractûs* civilis, per formam, seu per verba

Sacerdotis determinantur ad acquirendum esse sacramentale. Hinc ipse S. Thomas, 3. p. q. 84. a. 1. *In illis Sacramentis quæ habent effectum correspondentem humanis actibus, ipsi actus humani sunt loco materiæ, ut accidit in Pœnitentia & in Matrimonio.*

Prob. 2. pars. In eo reponenda est Matrimonii ut Sacramenti forma, quod antiquitas tota ut potissimam ejus partem commendavit, cui Traditio gratiam in christiano Matrimonio collatam tribuit constanter; quod formam Sacramenti hujus esse asseruerunt quædam Concilia, nulla autem negaverunt. Atqui ex dictis Concl. præced. &c.

Prob. 2°. In materia sacramentali ea tenenda est opinio, quæ tutior est, nisi contraria sit longè probabilior. Atqui opinio quæ Sacerdotis verba ut essentialem formam requirit, indubiè tutior, cùm nulli Sacramentum exponat periculo. Aliunde contraria opinio non est longè multò probabilior: imò nec æquè probabilis, ut ex dictis videre est. Ergo.

An & quis Parochus sit Matrimonii Minister, dicam ubi de impedimento clandestinitatis. Addam, occasione difficultatis mihi nuper propositæ, Parochum cui commissa est ab Ordinario extraneos maritandi provincia, non posse officium illud seu Vicario, seu Sacerdoti alii demandare, quia tunc meras delegati vices agit: Delegatus autem in causa particulari subdelegare non potest.

CAPUT QUINTUM.

De proprietatibus Matrimonii.

PRoprietates Matrimonii duæ recensentur à Catholicis, unitas scilicet & indissolubilitas; his necessitatem adjunxêre Pseudoreformati: contra quos sit

CONCLUSIO. Matrimonium præceptum est communitati generatim sumptæ, non singulis ejus mem-

bris. Imò in Lege nova, ſanctior eſt vita cœlebs, quàm Matrimonii ſtatus.

Prob. 1. pars. Si voluit Deus Mundum ad judicii tempus ſubſiſtere, voluit in eo eſſe hominum ſeriem qui alii aliis ſuccedant. Sed ad id opus eſt Matrimonio. Humana enim ſpecies nonniſi per ſexuum commixtionem poteſt conſervari. Atqui omnis ſexûs commixtio extra Matrimonium eſt illicita.

Prob. 2. pars. Quia cùm ſcopus legis ſufficienter obtinetur per præcipuam Communitatis partem, neceſſe non eſt ut ſingula illius membra legem adimpleant, potiſſimè verò cùm eum implere ſinguli non poſſent ſine gravi Communitatis diſpendio. Atqui ſpeciei humanæ conſervatio ſatis habetur per Matrimonia, prout à longè majori hominum parte contrahuntur. Aliunde grave ſubiret diſpendium Communitas, ſi omnes ad Matrimonium tenerentur: ejus enim plurimi intereſt ut quidam è ſuis vitæ contemplativæ vacent; hæc verò *per Matrimonium maximè impeditur.*

Prob. 2°. Si nubendi præcepto tenerentur ſinguli, peccaſſent ſanctiores quique, ut Joſue, Elias, Elizæus, qui teſte contra Jovin. Hieronymo, cœlibes permansêre. Impium conſequens.

Prob. 3. pars, 1°. ex Matth. 19. *Sunt Eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum Cœlorum: Qui poteſt capere, capiat*: ubi laudantur qui mercedis æternæ intuitu caſtitatem ſervant. 2°. Ex Apoſt. I. Cor. 7. v. 38. *Qui Matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit; & qui non jungit, meliùs facit.* Et v. 8. *Dico autem non nuptis & viduis: Bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.* Ergo Apoſtolus uti rem meliorem, quam ipſe amplexus erat, cœlibatum ſuadet iis qui ex cœleſti auxilio futurum ſperant ut continenter vivere poſſint.

Obj. 1°. Præceptum obligat quandiu non revocatur. Atqui primis parentibus, & in eorum perſonâ ceteris hominibus præceptum eſt Matrim. Gen. 1. ubi: *Creſcite & multiplicamini.* Ea verò lex nunquam

revocata ; imò confirmata fuit, I. Cor. 7. *Unusquisque uxorem suam habeat.* R. neg. min. Vel enim verba hæc, *Crescite*, *&c.* non important præceptum, ut hinc colligi potest, quod & ad Belluas præcepti incapaces dicta sint ; vel pro eo solùm tempore præceptum importarunt, quo exigebat paucitas hominum, ut ad humanæ speciei propagationem quilibet generationi vacaret. Textus Apostoli non sonat legem, sed indulgentiam, eamque non ad omnes, sed ad solos conjugatos pertinentem : de his enim unis eo loci agit Apostolus, & docet versiculo primo, *bonum* esse *homini mulierem* seu uxorem propriam *non tangere*, sed ab ea abstinere ; at non tamen, ut prædicabant quidam, discedendum à conjugibus legitimè ante susceptam Christi fidem ductis.

Obj. 2°. Non potest Matrimonio renuntiare, nisi qui certus est se summum continentiæ donum habere. Atqui nemo certus esse potest, &c. R. dist. min. Nemo qui temerè, nec consultis in oratione propriis viribus, castitatem spondet, certus esse potest, &c. C. nemo positis ponendis, subd. Nemo certus esse potest certitudine metaphysicâ, C. certitudine morali, quam in agendis Deus nobis sufficere voluit, N. Ut enim auxiliante Domino quisque confidere potest futurum ut solâ suâ uxore contentus sit ; etsi, teste Augustino & conjugatis plerisque, facilius sit vivere cœlibem, quàm intrà Matrimonii unius limites consistere ; sic & qui gratiæ impulsu ad continentiæ statum movetur, confidere moraliter potest se in eo, mediantibus oratione, & mundi ac præsertim mulierum fugâ, ad finem usque esse perseveraturum.

Contingere tamen potest, ut quis etiam sub mortali ad conjugium teneatur, ut si pax vel Religio servari non possint, nisi Regia Stirps propagetur. Jam de veris conjugii proprietatibus.

§. I. *De Unitate Matrimonii.*

Unitas Matrimonii, quæ *Monogamia* dicitur, eſt unius tantùm cum unâ ſolâ conjunctio. Huic opponitur, *polygamia*, quâ unus plures ducit uxores; vel ſucceſſivè, vel ſimul, ut olim Patriarchæ, & nunc Muſulmani. Quæritur an hæc omnia vel olim, vel nunc licita ſint. Sit

CONCLUSIO I. Polygamia ſimultanea non repugnat ſimpliciter Juri naturali; eidem tamen repugnat ut aliquid minùs perfecti.

Prob. 1. pars. Quod ſimpliciter Juri naturali repugnat, eſt intrinſecè malum, & quà tale nunquam permitti poteſt. Atqui polygamia ſimultanea non eſt aliquid intrinſecè malum : cùm à Deo permiſſa fuerit, ut infrà dicemus: & non violet vel primarios conjugii fines; cùm homo unus pluribus fœcundandis uxoribus ſufficiat, & plurium filiorum educationi invigilare poſſit; vel ſecundarios, qui in ſociali vitâ & mutuis obſequiis conſiſtunt : cùm rixoſa una mulier & difficilis, multò plus domeſticæ tranquillitati obſit, quàm duæ pacificæ. Quòd ſi identidem eas inter ſuboriantur jurgia, vir, ut caput, eas inter, ut inter domeſticos & filios, pacem componet.

Prob. 2°. ex PP. Hyeronimus, Epiſt. 82. *Sciebat* Apoſtolus *Lege conceſſum, & exemplo Patriarcharum ac Moyſi familiare Populo noverat, in multis uxoribus liberos ſpargere.* Auguſtinus L. de bono conjug. c. 17. *Plures feminas uni viro legimus, neque enim contra naturam nuptiarum eſt.* Theodoretus, q. 67. in Gen. Abraham ab omni culpâ excuſat, quia non libidinis, ſed prolis deſiderio, duxerit Agar : *Maximè*, inquit, *cùm neque natura, neque Lex ulla tum ſcripta, plures ducere uxores prohiberet.* Jam verò quod Lege conceſſum eſt, & non magis à natura quàm à Lege ſcriptâ prohibitum erat veteribus Patriarchis, illud Juri naturali, ut intrinſecè malum, *non adverſatur.*

Prob. 2. pars. Quod obest ne natura finem suum tam perfectè assequatur, id eo sensu Juri naturali adversum, vel potiùs minùs congruum dici potest. Atqui polygamia..... Hæc enim 1°. difficiliorem reddit numerosæ prolis educationem. 2°. Minus favet paci domesticæ, cùm ex ea nascantur rixæ inter conjuges, & zelotypia, ut patet exemplis Saræ & Agar, Genes. 21. Liæ & Rachelis, etsi sororum, Gen. 25, Annæ & Phenennæ, I. Reg. 1.

Confirm. Quod deficit à prima institutione, quæ sanè naturali Juri consentanea erat, utcumque deficit à Jure naturali. Atqui polygamia.... Deus enim tum verbo, tum & facto ostendit eam esse Matrimonii perfecti naturam, ut unus uni tantum jungeretur. Facto quidem, cùm unicam Adæ uxorem creavit : Verbo autem, cùm per os Protoparentis dixit : *Erunt duo in carne una*; *duo*, inquam, non tres aut quatuor *in carne una*.

Obj. contra 1. part. 1°. Jure naturali necessaria est in omni contractu æqualitas. Atqui non viget ea æqualitas in conjuge polygamo. Postulat enim æqualitas ut vir totum se tradat feminæ, sicut se femina totam tradit viro : Id autem non facit polygamus. R. ad 1. neg. min. Ad æqualitatem enim conjugalem sufficit ut maritus se tradat uxori, quantum sufficit ad fœcunditatem ejus, & debitam in ceteris omnibus sustentationem. Atqui id non impedit polygamia sapienter instituta. Imò fæcunditati uxoris, ac prolis sanitati consulit, quatenùs à muliere jam gravida retrahit, & in alia permittit remedium concupiscentiæ.

Obj. contra 2. part. Jus naturale aliquando præcipit ut vir uxorem secundam ducat primâ vivente; putà si hæc sterilis sit, & exigat Reipublicæ bonum ut Princeps Regni sui hæredes relinquat. R. neg. ant. Rebus enim integris, & nondum inducto polygamiæ usu, satius fuisset ut Princeps Regni sui fortunam Deo committeret, quàm ut secundam, priori superstite, uxorem duceret : præsertim cùm potens

sit Deus ex lapidibus suscitare filios Abrahæ, ut Abrahæ ipsi è vulva Saræ jam emortuâ filium suscitavit. Quare fatendum polygamiam primæ institutioni adversari; cùm Deus unam tantùm uxorem ad Adamum adduxerit. Unde S. Hieronymus Epist. 85. *Etiam de Paradiso expulsus Adam unam habuit uxorem. Primus Lamech maledictus & sanguinarius, & de Caïn stirpe descendens, unam costam divisit in duas, & plantarium bigamiæ protinùs diluvii pœna subvertit.*

Dubitari tamen posset an Patres omnes, Augustinus præsertim & Theodoretus, tam durè de polygamia ipsius Lamech sensissent, cùm generatim eam nullâ Lege prohibitum esse dicant. At eorum verba ad tempus Patriarcharum referri possunt. In rebus enim non absolutè malis idem quandoque prohibetur, quandoque toleratur. Quod ut magis innotescat, videndum an polygamia in veteribus Patriarchis fuerit peccatum, saltèm materiale, an iisdem à Deo simpliciter fuerit permissa. Sit

CONCLUSIO II. Veteribus Patriarchis, quin & Judæis omnibus, permissa est à Deo uxorum pluralitas.

Prob. 1. pars. 1°. Quia nemo sibi persuaserit Abraham, Dei amicum, ac penè familiarem, & cujus semini, tam ex Agar quàm ex Sara concepto, benedixit, Genes. 17. nemo, inquam, sibi in animum induxerit magnum illud pietatis exemplar in adulterio materiali partem vitæ maximam traduxisse, nec ab eo peccato mundatum fuisse, nisi quomodò à ceteris suis ignorantiæ peccatis mundabatur. Etsi enim justi ex ignorantia peccant, at non eò usque sibi derelinquuntur, ut adulterium habeant pro concubitu legitimo. Nec dubium quominùs qui Saram intempestivè ridentem corripuit, Gen. 18. 15. Abraham ab ipsa materialis adulterii specie deterruisset. Hinc S. Ambrosius, etsi ceteris Patribus durior, fatetur tandem L. de Abraham, Abrahæ conjugium cum Agar non fuisse *peccatum*, sed *mysterium*; per quod ex Apost. Galat. 4. 22. significabatur, Deum populos duos habiturum, unum è

Synagoga, qui per Ismaël filium Agar, alium ex Ecclesia qui per Isaac filium Sara repræsentandus esset.

Prob. 2. pars : 1°. Quia Lex Mosaïca nullibi polygamiam prohibet; imò non obscurè confirmat Deut. 21. v. 16. 2°. Quia viri pii & à Deo insigniter benedicti plures simul uxores habuerunt. Sic I. Reg. 1. 2. *Elcana habuit duas uxores* : Sic Davidi II. Reg. 2. v. 2. *Fuerunt duæ uxores : Anchinoa & Abigail.* Sic II. Paralip. c. 24. *Fecit* Joas Rex Juda *quod bonum est coram Domino : Accepit autem ei Joïda uxores duas.* Atqui non dedisset ei Princeps Sacerdotum, vir pius, uxores duas, si secunda sine adulterio, & violatæ Legis crimine haberi non potuisset.

Obj. 1°. Gen. 25. v. 6. *Dedit Abraham cuncta quæ possidebat Isaac, Filiis autem concubinarum largitus est munera.* Ubi ceteræ præter Saram feminæ pro vilibus scortis habentur. R. concubinæ nomen, quod ex usu pridem recepto inhonestam mulierem sonat, apud primi temporis Judæos veram, sed secundi ordinis, conjugem significasse, quæ procreandæ sobolis causâ ducebatur, ità ut & primariæ uxoris ancilla esset, & nullum jus ad hæreditatem paternam haberet, si fortè primaria conjux liberis donaretur, prout Saræ jam vetulæ contigit. Patet id, 1°. quia Agar & Cethura, quæ in objecto Textu vocantur concubinæ, alibi simpliciter dicuntur uxores. Agar quidem Genes. 16. 3. Cethura verò Gen. 24. 1. 2°. Quia Judic. 19. Levita *accepit sibi uxorem concubinam de Bethleem Juda ;* & hæc tamen una erat eidem Levitæ uxor. Ergo concubina uxorem significat, sed absque solemnitate & dote ductam; licèt penè aliter S. Leo sensisse nonnullis videatur.

Obj. 2°. quòd Salomoni gravem in culpam versum est, non vacavit à peccato. Atqui uxorum pluralitas III. Reg. c. 11. &c. R. dist. min. Uxorum alienigenarum pluralitas versa est Salomoni in peccatum, C. Uxorum per se pluralitas, Subd. Pluralitas ad scandalum multiplicata, C. Secùs, N. Meritò in

grave crimen imputatum est homini tot beneficiis cumulato, quòd *jam senex adamavit mulieres alienigenas multas*; ità ut, quod nec sibi Turca indulgeat, fuerint *ei uxores quasi Reginæ* 700. *& concubinæ* 300. At si intra patris limites stetisset, non inde magis quàm pater reprehensioni fuisset obnoxius.

CONCLUSIO III. Christus polygamiam simultaneam abrogavit.

Prob. 1°. ex Matt. 19. interrogatus à Pharisæis Christus, an liceret homini *dimittere uxorem suam quâcumque ex causâ*, sic respondet: *Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Et Marc. 10. simpliciter: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam; & si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Unde sic 1°. Qui Matrimonium revocat ad primævam originem, in qua duo tantùm erant in carne unâ, is polygamiam omninò tollit. Atqui Christus, &c. 2°. Qui pro adultero habet eum qui dimissâ uxore suâ aliam ducit, à fortiori pro adultero habet eum qui retentâ uxore suâ novam ducere audet. Atqui summus Legislator, &c.

Prob. 2°. ex Concil. Milevitan. c. 17. *Placuit ut secundùm Evangelicam & Apostolicam Disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur.* Ergo vetat Evangelica Lex nè qui uxorem semel habuit, conjungatur alteri eâdem vivente. Idem docent Ambrosius, Hieronymus, & ceteri ad unum omnes. Meritò igitur Trident. sess. 24. can. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nullâ Lege divinâ esse prohibitum, anathema sit.* Ubi percelluntur tum Anabaptistæ, fœda Lutheri propago; tum Lutherus ipse, qui in c. 16. Genes. scripsit se polygamiæ *consuetudinem nec introducere velle, nec* improbare posse.

Obj. 1°. Valentinianus senior, ex Socrate, L. 4. c. 26. Lege sanxit *ut cuicumque volenti liceret duas habere uxores legitimas, eamque in singulis civitatibus divulgavit.* R. 2°. Id si factum est, pessimè factum esse. R. 2°. Socratem in hoc capite non secùs ac in aliis plurimis errasse; 1°. quia fictitiam hanc Legem alto pressêre silentio Sozomenus, Theodoretus, & qui Valentiniani gesta fusè recenset Ammianus; 2°. quia dubio procul reclamassent Patres ejusdem ævi, qui nec Theodosiis ipsis parcebant. Porrò nequidem de illa Lege verbum habuêre Hieronymus, Orosius, &c. 3°. quia Justinam à Valentiniano post mortem Severæ ductam esse constat; eamque non virginem, ut frigidè mentitur Socrates, sed Magnentii Tyranni viduam.

Obj. 2°. Gregorius II. consultus de marito cujus mulier, quia infirma, debitum reddere non poterat, novas ei nuptias concedi, Epist. 14. Ergo R. neg. conseq. in illo enim Gregorii Textu sermo est de femina quæ Matrimonio impotens erat, quæ proinde nusquam verè fuerat uxor illius, cui ab ipsa discedere permittit Rom. Pontifex. Quòd autem vetat Gregorius nè vir ille *subsidii opem subtrahat* ab ea quam deserit; non vetat eò quòd illa verè fuerit uxor, sed quòd inops esset, nec sibi propter infirmitates victum posset comparare.

Ex his sequitur Evangelicam Legem, quæ polygamiam abrogat, ad ipsos etiam Ethnicos pertinere. Et reipsâ Lex illa universalis est : *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mæchatur.* Aliunde Christus, cui *omnis data est in cœlo & in terra potestas*, in omnes prorsus homines jurisdictionem habet. Fieri tamen potest ut Infideles ob ignoratam invincibiliter Evangelii Legem, ab adulterio formali excusentur.

Conclusio IV. Polygamia successiva, tam mulieri quàm viro licita est sub Evangelii Lege. Ità omnes contra Montanistas.

Prob. 1°. ex Apost. I. Cor. 7. v. 8. *Dico autem*

ntis, *& viduis : Bonum est illis si sic perma-* cœlibes nempe, *sicut & ego. Quòd si non se* *it, nubant*, &c. Sed qui permittit viduis ut ; is licèt nuptias primas vel secundas minùs iàm cœlibatum, utrasque tamen habet pro licitis.

. 2°. ex Conciliis : Nicænum 1. Can. 8. *i se catharos, id est puros nominant, si ali- ad Ecclesiam redierint, scriptos profiteri opor- òd Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata nt, id est & bigamis se communicare.* Lao- n, Can. 1. *De his qui secundùm Ecclesiasti- ulam liberè ac legitimè secundis nuptiis juncti oportet ut, parvo tempore transacto, vacent ibus & jejuniis; quibus etiam, juxta indul- t, Communionem reddi decrevimus.* Ergo sub- ntur equidem pœnitentiæ, qui secundis nup- igebantur, at eæ tamen & *legitimæ* cense- ; & *secundùm ecclesiasticam regulam* contrahe-

. 3°. Si vetita sit polygamia successiva, vel aturali, vel divino, vel humano. Atqui non iaturali : cùm nec fini Matrimonii, nec ejus æ adversetur. Non Jure divino. Illud enim eri, & novâ Lege continetur. Neutra porrò las nuptias reprobat. Lex enim Mosaïca præ- it Judæus quivis, seu virgo sit, seu viduus, n fratris sui sine liberis defuncti in uxorem Neque id in Evangelio redarguit Christus, men obvia se dabat ejusdem redarguendi oc- Non jure humano, saltèm generaliter in Ec- recepto, & quod rem intrinsecè malam de- ret.

autem vetus Ecclesia trigamiam speciali lege n fecerit, ambigunt eruditi. Duo constant, igamos *tribus & sæpè quatuor annis* pœniten- iblicæ subjacuisse, ut patet ex Epist. S. Basilii nphiloch. 2°. Patres, præcipuè Græcos, durè dum de trigamis locutos esse, & tamen horum

verba sæpius sic intelligi posse, ut non tam nuptias ipsas in se impetant, quàm libidinem ex qua contrahi solent. Sed de his adeantur Prælectiones nostræ, pag. 696. & seq.

§. II. *De Indissolubilitate Matrimonii.*

Matrimonium consummatum certam Jure divino firmitatem habere docet id Christi : *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Quæritur an ideò nunquam dissolvi possit : quod ut innotescat agendum, 1°. de infidelium ; 2°. de Judæorum conjugiis.

An Infidelium Conjugia solvi possint.

Certum est 1°. ex dictis cap. 2. Matrimonia ab Infidelibus nullo impedimento irritante ligatis contracta, legitima esse & valida.

Certum est 2°. Matrimonium Gentilis conversi non dissolvi ipso facto per conversionem ejus, tametsi alter converti nolit. 1°. Quia ex Innoc. III. c. 8. *De divort. Per Baptismum non solvuntur conjugia.* 2°. Quia grave esset scandalum, si quis in India hodie baptisatus novum cras iniret Matrimonium, non admonitâ uxore, non interrogatâ saltèm an Fidei Christianæ mysteria edoceri velit. Quæstio igitur est an & quando Matrimonium istud ab infideli converso dissolvi possit.

R. Matrimonium Gentilis conversi ipso facto dissolvi, seu per novum quod contrahit Matrimonium, seu probabiliter per Professionem Religiosam ; saltem quando alter eidem pacificè cohabitare recusat, aut nonnisi cum contumeliâ Creatoris cohabitare vult, aut conversum conjugem ad mortale peccatum trahere nititur. Porrò *cohabitare recusat,* qui à Parte conversâ recedit ; cohabitat *cum contumeliâ Creatoris,* qui in verba blasphemiæ contra Religionem prorumpit ; eave coram conjuge opera infidelitatis exercet quæ teneram ejus fidem labefactare possint : demùm ad *mortale peccatum trahit,* qui peccatum ei inspirat quâdam persuasione quæ sit

vehemens, attentâ novelli conversi fragilitate.

Prob. 1. pars ex Apost. I. Corint. 7. 15. ubi hæc : *Quòd si infidelis discedit, discedat : non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Atqui servitus à qua immunis est Pars conversa, nihil aliud est quàm vinculum Matrimonii; sicut lex cui *alligata est mulier* vivente viro, est ejusdem Matrimonii vinculum. Unde Innocentius III. c. 7. *De divortiis : Si alter infidelium conjugum ad Fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat in peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. Et in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus : Si infidelis discedit, &c.* Atque id Christus pro summa sua sapientia constituere debuit. Alioqui vir, quia Fidem amplexus esset, vel perpetuæ continentiæ oneri, quod multis durum est, subjacuisset, vel totâ vitâ cum comparte adversùs Christum blasphemante, aut ad peccatum dictis vel factis trahente, commorari debuisset cum perpetuo lapsûs scandalive periculo.

Prob. 2. pars. Quod vinculum fortius disrumpit, minùs forte disrumpere debet. Atqui Professio Religiosa disrumpit Matrimonium Christianorum antè ipsius consummationem : quod quidem vinculum est fortius quàm Matrimonium in infidelitate consummatum; cùm istud per Matrimonium simpliciter ratum infidelis conversi solvatur. Ergo hîc valet istud Legis effatum : *Si vinco vincentem te*, à fortiori *vincam te.*

Obj. contra 1. part. Non magis Matrimonia Infidelium dissolvuntur per conversionem alterutrius, quàm Matrimonia Fidelium dissolvi possint per hæresim vel apostasiam alterutrius. Atqui.... Minor patet ex Trident. sess. 24. can. 5. ubi sic : *Si quis dixerit propter hæresim dissolvi posse Matrimonii vinculum, anathema sit.* Major non minùs aperta est; Eadem enim hîc urgent incommoda, ex quibus nitimur persuadere Matrimonium à Fideli converso

dirimi posse. Ut enim is cœlebs vivere cogeretur; sic & ille cum gravi lapsûs periculo. R. neg. maj. Disparitas est ex Innoc. III. ibid quòd. *etsi Matrimonium verum inter Infideles existat, non est tamen ratum*, neque Sacramentum : *inter Fideles autem verum & ratum existat*, & Sacramentum, adeoque postquam semel consummatum, nullâ potest ratione dissolvi; *quia Sacramentum Fidei* nempe Baptismi, *quod semel est admissum, numquam amittitur, & ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret*, adeoque & post apostasiam, quia post eam perdurat etiam Baptismus. Adde quod Matrimonium à baptisatis initum & consummatum ex institutione Christi significat indissolubile Christi vinculum cum Ecclesiâ per Incarnationem; ad quod requiritur ut omnimodis indissolubile sit. Hinc quidem quandoque nascuntur incommoda: Verùm hæc ex pacto quodam acceptata sunt: aliàs conjugium ex perpetuo alterius partis morbo dissolvi posset.

Obj. contra 2. part. Nullo Jure constitutum est; quòd Fidelis conversi Matrimonium per Religionis Professionem dirimatur. Ergo. R. dist. ant. Nullo Jure constitutum est explicitè, C. implicitè, N. Statim enim ac Jure constitutum est Matrimonia Infidelium, licèt consummata, non esse rata; Fidelium verò rata esse, & tamen per Professionem Religiosam dissolvi; non obscurè à fortiori constitutum est Matrimonia quæcumque Infidelium per eandem Professionem ab alterutro emissam dirimi. Quia tamen opinio hæc non est adeò certa, difficilè permittendum, fortè nunquam, ut Infidelis conversus Religiosum statum amplectatur, quandiu uxor ejus superest in vivis. Quòd si id fecerit, & uxor ejus posteà convertatur, seu novum ipsa conjugium inierit, seu non, nihil melius factu, quàm ut Papa interrogetur, an maritus ejus ad ipsam reverti debeat.

Q. 1°. an Fidelis conversus possit semper ad nova vota transire; quando Infidelis vel converti renuit,

tenuit, vel pacificè cohabitare. R. negat. Si enim Fidelis ante vel post receptum Baptisma lapsus sit in adulterium, quod sibi ab Infideli innocente condonatum non sit, non poterit novum inire Matrimonium: quia privilegium istud non est concessum à Christo, nisi ut Infidelis à Fide non deterreatur metu perpetui cœlibatûs. Atqui in isto casu timor cœlibatûs non à Fide impendet, sed ab injuriâ comparti illatâ & non condonatâ.

Q. 2°. an sicut Fideli converso novum inire Matrimonium licet in casibus suprà memoratis, sic & liceat Infideli. R. Id quidem licet Infideli, cùm Fidelis novas nuptias celebravit, quia posterius hoc Matrimonium est concomitanter dissolutio prioris. At anteà non licet, quia secundi conjugii facultas tantùm concessa est in favorem Fidelis.

Etsi verò negat Sanchez opus esse sententiâ judicis, ut in his casibus Fidelis aliud conjugium ineat, melius tamen, ac utriusque conjugis saluti tutius est, ut nihil fiat inconsulto Episcopo, vel saltem Neophyti Directore. 1°. Quia cùm semel ad novas nuptias deventum est; jam penè desperata est conversio sponsi infidelis; quandiù verò res sunt integræ, sperari potest hunc legitimo conjugis amori cessurum esse; ad id autem multùm conferre possunt sapientis Directoris monita. 2°. Quia non licet ad novas nuptias transire, nisi Pars Infidelis sufficienter monita fuerit, an velit converti, &c. Atqui meliùs judicabit Antistes vel Director, quàm alius, an præcesserit monitio sufficiens. 3°. Quia hæc penè una est via impediendi quominùs Pars Catholica præpropero ad novum Matrimonium transitu, hoc magis quàm ipsam Fidem inhiasse videatur.

Si Infidelis tempus ad deliberandum postulet, expectandum erit donec rem totam perpenderit. Quòd si de die in diem moras de industria nectat, erit ei certum & idoneum tempus præfigendum, quo semel elapso non detur regressus. Id autem nemo faciet consultiùs quàm legitimus Pastor.

Q. 3°. an Infidelis qui tres ante Baptismum habuit uxores, quæ omnes ejus exemplo Fidem amplexæ sunt, ex iis quam volet retinere sibi valeat. R. cum S. Thom. in 4. dist. 39. *Non est verum Matrimonium Infidelis, nisi cum illa cum qua primum contraxit: unde se ipse cum omnibus suis uxoribus convertatur, potest*, & debet aliis abjectis, *cum prima cohabitare*, etiamsi hanc secundùm legem suam repudiasset: quia repudium illud, utpotè Lege divinâ jam prohibitum, nullius est momenti.

Q. 4°. an si uxor convertatur postquam vir ejus cum Fideli contrahit, teneatur is ad eam post secundæ mortem reverti. R. negat. Matrimonium enim semel dissolutum nullam ampliùs vim habet: proinde ad nihil respectu uxoris dimissæ obligat.

Q. 5°. an proles sequi debeat conversum, an infidelem. R. cum S. Thoma, ibid. *Proles aut pervenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit liberè sequi patrem Fidelem, vel matrem Infidelem*, (quia nemo ad Fidem cogendus est, licèt ad eam omnimodis sit alliciendus) *vel est in minori ætate constituta, & tunc debet dari Fideli*, nè ab Infideli pervertatur.

Q. 6°. an Judæus ad Fidem conversus, ut ambages ab uxore sua sibi suscitandas devitet, possit ei scribere libellum repudii. R. *detestabilem hunc abusum* à Benedicto XIV. proscriptum esse an. 1747. Et verò libellus ille repudii eò peccat quòd Matrimonii alterius licentiam concedit, quam nemo jam concedere potest, cùm à Christo sit revocata. Quæ autem ejus olim vis fuerit nunc expendendum.

De Libello repudii.

Constat repudium Hebræis in exteriori foro certis de causis fuisse permissum, Deuter. 24. 1. ubi Moses: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam*, (id est, *cohabitaverit ei*, ut vertunt LXX.) *& non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribat libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua: cùmque egressa alterum*

maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitquè ei libellum repudii, & dimiserit de domo suâ, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem; quia polluta est, & abominabilis facta est coràm Domino. Sed controvertitur an repudium illud coràm Deo ab omni peccato immune foret. Negant non pauci cum Estio. Asserunt plures cum Bellarmino. Sit

CONCLUSIO I. Matrimonii per repudium dissolutio, non tantùm in Judæis tolerata fuit, sed iisdem, dispensante Deo, licita.

Prob. 1°. Quia juxtà Augustini regulam, Scripturæ verba, ea maximè quæ continent Leges, quibus nihil obscuri subesse debet, naturali sensu, quantùm licet, intelligi debent. Atqui citata Mosis verba, obvio sensu accepta, non significant meram minoris mali ad fugiendum majus permissionem, sed veram facultatem juris. Neque aliter loquitur Moyses, cùm res proponit quas adversarii licitas esse fatentur.

Prob. 2°. ex his ibidem verbis: *Cùmque egressa à priori marito alterum maritum duxerit, & ille quoquè eam dimiserit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem.* Atqui si per repudium non solvebatur Matrimonium prius, nec simpliciter dici poterat *maritus*, qui eam secundo loco duxerat, sed scortator, nec piè eam ad se redeuntem suscipere prohibebatur prior, isque duntaxat, ex Adversariis, verè maritus. Quid enim iniquum magis, quàm prohibere nè vir gravissimi sceleris injustitiam resarciat?

Prob. 3°. Quia fieri non potuit ut divina Lex adulteria publica toleraverit; cùm vel ipsam adulterii suspicionem aquis zelotypiæ subjiceret. Atqui tolerasset tamen, si libellus repudii non dissolvisset Matrimonium; cùm dimissa ab uno conjux palàm nuberet alteri. Et verò quis concipiat, nec Moysen, nec Prophetas, qui tot alia longè gravia minùs, ut accessum ad menstruam, tam severè car-

Num. 5.

pebant, nusquam hæc, quæ cum repudiatis tam frequentia erant, adulteria corripuisse. Atqui tamen nullibi adversùs ea quantùm ad ipsam substantiam insurrexerunt.

Obj. 1°. id Christi ad Pharisæos Matth. 19. *Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. Ab initio autem non fuit sic.* Unde in forma: Quod tantùm permissum est ad duritiam cordis, & contrarium erat primævæ institutioni, permissum non fuit ut licitum ad excusationem culpæ, sed ut minus malum ad immunitatem pœnæ. Atqui repudium, &c. R. neg. maj. Aliud est enim rem permitti ad duritiam cordis, quæ mala est; aliud rem quæ permittitur esse malam, nec semper hæc quia primævæ institutioni contraria sit, ideò mala est, quia primæva institutio, licèt naturæ consentanea magis, dispensationem admittere potest. Sic jampridem per Quadragesimam permittitur cœnula vespertina, licèt ab initio non fuerit sic: Et hæc tamen licèt ad duritiam cordis permissa, non solùm pœnæ immunitatem habet, sed & executionem culpæ; quia Ecclesia, ut filiorum suorum infirmitati consuleret, legis suæ severitatem temperavit. Atqui pariter potuit Deus, ut Judæorum infirmitati consuleret, primævæ Matrimonii institutionis rigorem moderari.

Obj. 2°. Si valuisset in conscientia libellus repudii, uxor dimissa potuisset sine peccato ad novas nuptias transire. Atqui non poterat, utpotè quæ ob novas nuptias *polluta* foret *& abominabilis coràm Domino;* ut patet, tum ex citato Deuteron. Textu, tum ex Jeremiæ 3. v. 1. R. ad 1. neg. min. Ad 2. R. Hebraïca, Chaldaïca, & LXX. Versio legunt, *quia abominatio hæc est coram Domino:* id est, quia orbicularis ille nuptiarum regressus per quem maritus alteri uxorem suam ad tempus commodare videtur, est quid coràm Domino abominabile, fucatique tantùm divortii, veri autem lenocinii rationem habet. Uxor ergo dicitur *polluta* per semen

secundi viri, à quo cognita est, ut explicat Corn. à Lapide.

Nec est quòd objiciatur Malachias cap. 2. v. 16. Is enim non redarguit Judæos ex eo uno quòd uxores suas dimitterent, sed quia dimitterent sine causa, & sæpè ut Ethnicas ducerent. Patet id ex v. 11. *Habuit Juda filiam* cultricem *Dei alieni;* atque ut eò perveniretis miseri, *operiebatis lacrymis altare Domini, fletu & mugitu* uxorum iniquè repudiatarum, *ità ut non respiciam ultrà ad sacrificium vestrum.*

Obj. 3°. Latum esse debet discrimen conjugium inter & liberam fornicationem. Atqui nullum fuisset in hypothesi nostra : Ut enim viro ab uxore ad uxorem, sic uxori à viro ad virum transire permissum fuisset. R. neg. min. 1°. Quia fornicatio ab objecto in objectum currit, filiosque, si parit, parit illegitimos, nec eis providere satagit : Secùs in Lege Mosaïca, ubi & ritus ad divortium præscriptos servari oportebat, & filii pariebantur legitimi, & iis providebatur. 2°. Quia divortium nonnisi gravibus de causis, & quidem à viro solo, fieri poterat, iisque à Judice approbatis; quæ omnia nescit fornicatio.

Non objicimus Patres; quia cùm alii ab aliis dissentiant, ut & Interpretes, nihil certi ex eis inferri valet.

An Matrimonia solvantur per adulterium?

Asseruit an. 1515. Erasmus. Asseruit & post Lutherum Calvinus, qui L. 4. Institut. c. 19. *tyrannicam*, vocat Legem, quæ *viro, qui adulteram repudiaverit alteram inducere non* permittit. Hos errores protivit primùm in Erasmo Facultas Paris. an. 1526. in aliis verò Trid. Synodus, sess. 24. can. 5. & 7. Utroque hoc sacri Concilii Decreto litem hanc quantùm ad Catholicos dirimi oportuerat. Sed non ità res cesserunt. Launoïus siquidem in Tract. de Regia in Matrim. potestate demonstrare nititur vinculum conjugale propter alterius conjugis forni-

cationem dissolvi posse. Ut autem à Trid. definitione se tueatur, contendit quæstionem de solubili vel insolubili per adulterium Matrimonio, atque editum eâ de re canonem, non ad dogma spectare, sed ad disciplinam, quam pro jure suo, immutare potuit sacra Synodus. Hæc Launoii opinio favet admodùm Græcis, qui Matrimonia quoad fœdus propter adulterium jam pridem dirimunt. Sit

CONCLUSIO. Vinculum conjugale non dissolvitur propter adulterium Partis alterius.

Prob. 1°. ex Scriptura Marci 10. 11. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mœchatur. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Luc. 16. 18. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* Unde sic: Qui abrogando repudii licentiam, statuit generatim nec virum ab uxore, nec uxorem à viro jam posse dimitti: statuit consequenter dimissionem hanc nè adulterii quidem causâ fieri posse. Atqui Christus..... Voces enim *omnis* & *quicumque*, ut neminem excipiunt, sic nec ullam causam excipiunt. Unde easdem ponderans August. L. I. de adult. conjug. c. 9. *Qui ergo nos sumus*, inquit, *ut dicamus, Est qui mœchatur, uxore suâ dimissâ alteram ducens; & est qui hoc faciens non mœchatur; cùm Evangelium dicat omnem mœchari, qui hoc facit?*

Idem confirmat Apost. Roman. 7. 2. ubi: *Quæ sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi. Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum altero viro.* Et I. Cor. 7. *Iis qui Matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Unde sic: Qui repetit Matrimonium ex Domini præcepto solâ morte dirimi, ità ut mulier à marito discedens, (utique gravibus de causis, quas inter primo loco est adulterium) debeat manere innupta, nisi viro suo reconciliari malit; ille consequenter docet vinculum

conjugale non dissolvi per adulterium. Atqui Apostolus.... Unde August. ibid. Lib. 2. c. 5. *Hæc verba Apostoli toties inculcata, vera sunt, viva sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit. Esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur.*

Prob. 2°. Ea sententia teneri debet, quàm Patres omnes demptis tribus aut quatuor, tenuêre. Atqui demptis Tertulliano, Origene, Epiphanio & fortè Basilio, qui inter se non consentiunt (*), ceteri apertè negant conjugium ex adulterio dissolvi. E Græcis tres, quatuor è Latinis proferimus. Hermas, L. 2. Pastoris. Si vir *dimiserit mulierem suam, ob flagitium, & aliam duxerit, & ipse mæchatur..... Hic actus similis est in viro & in muliere.* Atqui in eo textu, quem prudenter omisit Launoius, disertim traditur orthodoxa sententia de vinculo Matrimonii post adulterium permanente, tam in viro quàm in muliere. S. Justinus Martyr universim & indistinctè statuit Apologiâ 2. eum *qui repudiatam à viro altero uxorem ducit, adulterium committere :* idque inter capita Christianæ Doctrinæ recenset. Ergo noster quoquè erit Justinus. S. Chrysost. Homil. 17. in Math. 5. sic loquitur de eo qui uxorem dimisit propter adulterium. *Ille, etsi alteram non duxerit, hoc ipso se constituit criminis reum, quòd adulteram fecit ex conjuge*, cùm hæc nupserit alteri. *Hic verò excipiendo alienam adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas quia illam alter ejecit; nam expulsa quoquè uxor esse ejus qui eam expulit, perseverat.* Idem Hom. 62. docet *mulierem etiam omni nequitia plenam, esse perpetuò retinendam, quamvis onerosum illud & durum videatur.* Atqui non docet mulierem etiam quoad thorum perpetuò esse retinendam; cùm velit ipse ut vir adulteram conjugem deserat,

(*) Origenes bigamos à Regno cœlorum excludere videtur. Basilius feminam quæ à viro discedit, nec accusare, nec excusare audet. Epiphanius ab omni culpâ eos absolvit qui propter quodcumque crimen novas nuptias contrahunt.

secundùm istud Prov. 18. *Qui tenet adulteram, stultus & impius est.* Ergo docet mulierem hanc nequam eo sensu perpetuò retinendam esse, quòd initum cum ipsa conjugale vinculum dissolvi non possit.

Jam è Latinis, PP. Concilii Milevitani III. an. 416. *Placuit*, inquiunt can. 17. *ut secundùm Evangelicam & Apostolicam Disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur; sed ità maneant aut sibi reconcilientur.* Atqui hic Tridentinæ Doctrinæ præit Ecclesiæ Africanæ doctrina, cùm secundas post divortium nuptias omninò prohibeat.

S. Augustinus, cujus mens jam ex eo patet quòd prædictæ Synodo interfuit, sic loquitur L. 1. de adulter. Conjug. c. 8. *Majus* est *adulterium uxore non fornicante dimissâ alteram ducere, quàm si fornicantem quis dimiserit, & hanc alteram duxerit; non quia & hoc adulterium non est, sed quia minus est, ubi fornicante dimissâ ducitur altera.*

S. Innocentius, I. Ep. ad Exuperium, c. 6. hæc habet: *Qui interveniente repudio aliis se Matrimonio copularunt, in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui verò vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse conjugium, ad aliam copulam festinârunt, neque possunt adulteri non videri..... secundùm illud quod legimus in Evangelio: Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mæchatur.* Unde sic: Repudium, generatim loquendo, præcipuè fiebat propter adulterium. Atqui tamen universè statuit Innocentius I. nunquam ob repudium licere ad alias transire nuptias; quia *quamvis dissociatum videatur esse conjugium*, reapsè semper subsistit.

Ambrosius, c. 16. in Lucam: *Dimittis ergo uxorem quasi jure, sine crimine, & putas id tibi licere, quia Lex humana non prohibet? Qui hominibus obsequeris, Deum verere. Audi Legem Domini, cui obsequuntur etiam qui Leges ferunt: quæ Deus conjunxit, homo non separet.* Ergo peccabant, qui quoniam *jure*, id est, ut statim explicat se S. Doctor

secundùm humanam Legem dimittebant uxores propter adulterium, se *sine crimine* esse arbitrabantur. Ceteros mitto.

Prob. 3°. ex censura à Parisiensi Facultate an. 1526. latâ adversùs quatuor Erasmi Propositiones. I. hæc erat: *Quæ alteri viro sui fecit copiam, jam uxor esse desiit.* Atqui, aiebat sacra Facultas, *Hæ Propositiones, quatenùs per eas prætendi videtur Matrimonium per adulterium dissolvi quantùm ad vinculum, hæreticæ sunt. Est enim vinculum Matrimonii Jure divino indissolubile, ut ad Corinthios scribens Apostolus demonstrat*, &c. Mirùm sanè quòd Launoïus audacior Erasmo, qui propositiones suas de separatione quoad thorum interpretari studiit, Facultatis, matris suæ, censuram velut ipsâ indignam sigillaverit.

Prob. 4°. ex Conciliis generalibus. Florentinum in Decreto: *Quamvis ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est*, Trid. sess. 24. can. 7. *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm docuit aut docet, juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam, propter adulterium alterius conjugam, Matrimonii vinculum non posse dissolvi, anathema sit.* Jam verò dogma, quod à longè majori Doctorum parte constanter traditum est, cujus oppositum sequi vetuerunt Concilia plurima, quod deinùm ut ab Evangelicâ Doctrinâ profluens amplexa est tota in Concilio Trident. Ecclesia, pro indubitato tenendum est.

Prob. 5°. ratione Theologicâ duplici. I. in dubio pars tutior tenenda est, præcipuè ubi agitur de Sacramentis. Atqui nè ipsi quidem Græci negare possunt tutiorem esse Latinæ Ecclesiæ sententiam, quàm Græcæ suæ. Nimirùm fateri debent ad minus dubiam esse Christi mentem, Math. 19. quæ proindè tam de sola quoad thorum dimissione, quàm de omnimodâ intelligi potest. Rursum nec inficiari possunt quin eâ de re Patres Patribus, & Concilia Conciliis adversentur; quæ gratis supponimus utrinque æqua-

lia esse. In hoc autem dubio, quis deget multò esse tutius, ut permaneatur in Matrimonio, quod fortè dissolvi potest, quàm ut dirimatur, quod fortè dissolvi nequit.

II. E duabus sententiis ea meritò præsumitur à Christo inducta fuisse, quæ longè graviora arcet incommoda. Atqui talis est R. Ecclesiæ sententia. Si enim Matrimonii nexum ex adulterio rescindi dicimus, habenas laxamus impudicitiæ. Cùm enim conjuges capitali sæpiùs odio utantur, ii quos initi fœderis graviter pœnitet, vel adulterium facilè sibi permittent, quo fatale vinculum solvant, vel saltem alter alteri non ita gravibus de conjecturis crimen illud impinget. Quis verò mala hæc tanta à Christo, Legislatorum sagacissimo, exclusa esse non credat?

Obj. 1°. id Matth. 5. *Omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat.* Atqui is Textus manifestè docet uxorem propter adulterium dimitti posse, & aliam duci. Sicut enim si dixero: *Quicumque peccaverit, nisi agat pœnitentiam, certissimè peribit*, valet consecutio hæc à contrario: *Ergo qui pœnitentiam aget post peccatum, non peribit*; sic & cùm dicitur: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, legitimè infertur: *Ergo qui dimittit ob fornicationem, & aliam ducit, non mœchatur.*

R. ad 1. neg. min. Ut enim ex prædictis verbis inferri certè possit licitum esse, ob fornicationem uxoris, non modo ab ea separari, sed & aliam ducere, necessum est ut certò constet illud, *exceptâ fornicationis causâ*, utrumque Propositionis Christi membrum pariter afficere; id est, tam licentiam denuò nubendi, quàm uxorem adulteram dimittendi. Atqui id nec Protestantibus; certò constat, nec Græcis. Non Protestantibus; his enim nihil certò constat, nisi quod in verbo Dei exprimitur. Atqui nuspiam in verbo Dei exprimitur clausulam hanc, *nisi ab fornicationem*, licèt à Christo post primum ipsius

Propositionis membrum de industriâ appositam, utrumque ejusdem propositionis membrum ex æquo afficere. Sed neque idem Græcis constat; quia ad minimum fateri debent Patres in eo puncto Patribus adversari, &c. Quin & certò constat exceptionem fornicationis ac prius duntaxat membrum referri. Quia, ut notat quoad præsens Aug. L. 1. de adult. Conjug. c. 8. postulat æquitas, ut paulò obscurior Matthæi Textus per clariores Marci & Lucæ Textus exponatur. Uterque porrò absolutè, & demptâ *fornicationis* clausulâ, eum omnem mœchari asserit, qui vel uxorem à priore viro rejectam ducit, vel suâ rejectâ conjungitur alteri. Ergo.

Ad 2. neg. conseq. Ideò enim in hac Propositione, *Quicumque peccaverit, nisi agat pœnitentiam, peribit*, valet illatio contraria; quia in Propositione hâc, *Quicumque peccaverit*, &c. unicum est membrum quod exceptio, *pœnitentiam agat*, afficere possit. Contrà verò in hâc Propositione, *Quicumque dimiserit uxorem, nisi fornicationis causâ, & aliam duxerit*, duplex est membrum; aliud spectans dimissionem, aliud spectans mulieris alterius ducendæ licentiam. Porrò indubiè potuit sancire Christus, ut uxorem, fornicationis causâ, dimittere liceret, non tamen aliam ducere. Id autem ab eo reapsè factum liquet, tum ex aliis Evangelistis, tum ex Apostolo, qui mulierem à viro dimissam, vult innuptam permanere. Quapropter se habet Propositio hæc Christi, *Quicumque dimiserit uxorem*, &c. perinde ac ista: *Qui jejunium violat, nisi dispensationem obtinuerit, & se inebriat, graviter delinquit.* Atqui nemo sanus hinc à contrario inferet: *Ergo qui jejunium violat, aut se inebriat cum dispensatione, non delinquit.* Ergo à pari ex Christi Propositione, quæ virtualiter duplex est, quasi simplex foret, colligi nequit non mœchari eum qui simul & primam dimittit urorem, & alteram ducit.

Inst. Nisi verba Christi de dimissione quoad vinculum intelligantur, jam quæstioni sibi propositæ

non satisfecit. Pharisæi enim de ea dimissione Christum interrogabant, quam Moyses confirmaverat, quæque apud ipsos erat in usu. Atqui dimissio hæc erat vinculi ipsius dissolutio.

R. neg. ant. Namque Pharisæorum interrogatio, an liceret uxorem dimittere quâcumque ex causâ, prout à Christo Populum edocere volente sumi potuit ac debuit, duo complectebatur; 1. an quâcumque, proinde levi etiam ex causa, liceret uxorem dimittere. II. an eâ dimissâ aliam ducere liceret. Atqui ad utrumque disertim respondet Christus. Ad 1. quidem non licere quâcumque de causâ, sed tantùm ob gravissimam, qualis est fornicatio, uxorem dimittere. Ad 2. verò, dimissâ propter fornicationem uxore, non licere cum alia inire conjugium, quia jam revocetur quæcumque eâ de re Judæis facta fuerat licentia. Id autem, quia nonnihil obscurè dictum eò quòd Pharisæi Christo insidiantes veritatem totam portare non possent, privatim exposuit Christus Discipulis, qui eò usque Magistri sui sensum intellexêre, ut difficultate permoti exclamârint, Matth. 19. 10. *Si ità est causâ hominis cum uxore, non expedit nubere.* Nedum porrò verba sua leniret Christus, id unum respondit: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.*

Inst. 2°. Juxta hanc solutionem prima responsionis Christi pars intelligenda est de dimissione quoad thorum. Atqui non sic intelligi potest: Alioqui enim sola uxoris quoad thorum dimittendæ causa esset fornicatio: id autem in Evangelica etiam Lege falsum est; cùm conjuges ex pluribus extrà fornicationem causis ab invicem separentur. R. ad 1. neg. min. Ad 2. di st. min. Sola fornicatio non est causa dimittendæ uxoris impropriè, & eo modo qui ad divortium Judaïcum nullatenùs accedat, C. propriè & eo modo qui divortium Judaïcum magis repræsentet, N. Divortium Judaïcum, prout fiebat per libellum repudii, perpetuum erat. Atqui in Evangelica Lege nulla est præter fornicationem causa prop-

ter quam à conjuge in perpetuum separari liceat. Ceteræ enim separationis rationes non adimunt spem reditûs, sed cohabitationem suspendunt donec pars nocens resipuerit. At fornicatio, nisi Pars innocens jure suo cedat, omnem reconciliationi viam præcludit.

Obj. 2°. Doctrina quam Orientalis Ecclesia ab initio tenuit, quam Imperatores etiam pii Edictis suis utique de Episcoporum consensu, sanxerunt; quam in Græcis per plura secula suo ut minimùm silentio comprobârunt. Rom. Pontifices, nonnisi ab Apostolis manare potuit. Atqui talis est doctrina quæ Matrimonium ex adulterio dirimi docet; 1°. enim hanc ab initio tenuit Orientalis Ecclesia, ut ex longa Patrum serie probat Launoïus; 2°. eam legibus suis consecrârunt Imperatores, qui *Fidei conservatores* acclamati sunt in Concilio VI. Constantinus videlicet & Justinianus; 3°. neque tunc temporis, neque diu post reclamârunt R. Pontifices. Non Nicolaus I. in gravi lite quam habuit cum Photio. Non Gregorius X. in Lugdunensi Concilio, ubi longè minora Græcis objecta sunt. Ergo.

R. ad 1. neg. min. Et dico 1°. plerosque Ecclesiæ Græcæ Patres causam nostram tueri, prout ex dictis liquet; alios verò tam dubiè ut plurimùm loqui, vix ut quidpiam certi ex iis decerpere possint Adversarii. Dico 2°. Constantinum definiisse quidem quo in casu uxor marito, vel maritus uxori *repudium mittere* posset; sed nullatenùs definiisse an vi repudii hujus aliam uxorem ducere liceret, quod nec fecit Justinianus. Dico 3°. nihil ergo mirum esse, si contra dissolutionem Matrimonii non reclamaverint SS. Pontifices, cùm probari quidem ex Imperatoriis Legibus possit viguisse repudium; at nec ex eorum litterâ, nec ex usu tunc stabilito probari possit moris fuisse ut repudians vel repudiata novas nuptias inirent.

Quod spectat ad citatos à Launoïo Patrum textus; ex iis *nonnulli sunt* quos ille corrupit, ut Epistolam

Joannis VIII. alii qui certè noſtri ſint, ut Hilarius in Matth. alii qui Chriſti verba referentes non plus dicant, quàm ipſe Chriſtus dixerit; alii qui Launoïi ſint, ut Lactantius. Verùm hi numero pauci non magis catholicæ doctrinæ nocent, quàm qui vel Millenariorum errorem tuiti ſunt cum Papiâ, vel baptiſmi ab hæreticis dati nullitatem cum Cypriano.

Obj. 4°. Potiſſima noſtra ratio deſumitur ex Synodo Trident. Atqui hæc difficultatem non tangit. Dici enim poteſt cum Launoïo Decretum ejus pertinere tantùm ad Diſciplinam. R. ad 1. neg. min. Ad 2. neg. ant. 1°. Quia verba hæc can. Trid. *Si quis dixerit Eccleſiam errare cùm docuit & docet, juxtà Evangelicam & Apoſtolicam Doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi... anathema ſit;* Hæc inquam, verba, quibus jam ab an. 416. præluſit Milevitana Synodus, ipſum dogma, non merum diſciplinæ caput, deſignant. Quod enim juxtà Evangelicam & Apoſtolicam Doctrinam traditum eſt & traditur, utiquè ad dogma pertinet. 2°. Quia error propriè adverſatur veritati ſeu dogmati, ſicut abuſus ſancitæ diſciplinæ. Atqui hic non emendat Eccleſia abuſum, ſed erroris labem à ſe propulſat.

Quia tamen PP. Tridentini ad Venetorum preces Canonem hunc reformaverunt: credunt multi ſolos Proteſtantes, non autem Græcos à ſacra Synodo percuſſos fuiſſe.

An Matrimonium dirimatur Profeſſione religioſâ, vel diſpenſatione.

Conſtat jam apud omnes Matrimonii conſummati vinculum non ſolvi Profeſſione Religioſâ. Sed dubium eſt an per eam ſolvatur Matrimonium duntaxat ratum. De quo ſit

CONCLUSIO I. Matrimonium duntaxat ratum dirimitur quoad fœdus per Religionis Profeſſionem.

Prob. 1°. Quia juxtà regulam Auguſtini, L. 4. contra Donatiſtas, c. 24. Quod *univerſa tenet Eccle-*

sia, *nec conciliis institutum*, *sed semper retentum est*, *nonnisi autoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur*. Atqui Matrimonium simpliciter ratum Professione Religiosâ dissolvi, tenet & jam dudum tenet universa Christi Ecclesia, &c. Quòd teneat, patet ex can. 6 Trid. Concilii, sess. 24. ubi: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, & non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* Quòd teneat jampridem, non minùs constat ex variis doctiorum Pontificum Decretis, quales fuêre S. Leo, Lib. 7. Epist. 23. Innocentius III. cap. 14. *de convers. conjugatorum*; & Alexander III. ibid. cap. 2. ubi sic: *Post consensum legitimum de præsenti datum, licitum est alteri, altero etiam repugnante, Monasterium eligere, sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt, dummodò inter eos carnis commixtio non intervenerit, & alteri remanenti, si commonitus servare, noluerit continentiam, licitum esse videtur ut ad secunda vota transire possit.* Quòd demùm idem dogma semper in Ecclesia retentum sit, patet ex pluribus Sanctorum exemplis; putà Theclæ, quæ teste S. Epiphanio hær. 78. *pactas nuptias dissolvit, cùm primario cuidam civitatis totius .... desponsata jam fuisset.* Gregoriæ, quæ ut refert S. Gregorius M. L. 3. Dialog. c. 14. *constitutis jam nuptiis in Ecclesiam fugit, & sponsum habere meruit in Cœlo, qui sponsum fugit in terra.* Edildridæ, quæ relicto Ecfrido Anglorum Rege, Monasticam vitam amplexa est, utì jam *aliquoties* ab aliis factum erat, prout scribit Beda, L. 4. Hist. Angl. cap. 19. porrò conjugia hæc, quoad vinculum soluta fuisse liquet: 1°. quia Ecfridus, pius princeps, aliam duxit uxorem, nomine Ermenburgam nullo Pastorum reclamante; 2°. quia sic institui debuit Christi Religio, nemini ut damnosa vel invisa efficeretur. Fuisset verò invisa & damnosa Religio, quæ sponsum in seculo manentem, neque idoneum continentiæ, à nuptiis in perpetuum abstinere sanxisset; 3°. quia his Sanctorum exemplis nixi Ponti-

fices declarârunt licere sponso derelicto alias inire nuptias. Atqui nusquam eò devenissent; nisi Traditione perpetuâ, saltèm orali, didicissent Matrimonium in eo casu rescindi.

Prob. 2°. ut Matrimonium ratum Religiosâ Professione dirimatur, satis est ut sub hac solùm conditione à Fidelibus contrahatur. Atqui ex S. Thoma hîc q. 61. a. 2. ad 2. Matrimonium *sub* ea solùm *conditione* initur, *si intereà alter conjugum ad frugem melioris vitæ non convolet.* Ergo.

Obj. 1°. Exempla Theclæ, Cœciliæ, &c. sunt extrà rem: quia nulla erat prioribus Ecclesiæ seculis Religio. R. nullam quidem fuisse tunc temporis Religionem quoad modum, seu cum formalitatibus à Conc. Later. IV. præscriptis: at fuisse quoad substantiam. Enim verò substantia Religionis tria tantùm exigit, cœlibatum, seu omnimodam à venereis temperantiam, obedientiam Superiori legitimo, usum boni dependenter ab ejus voluntate. Atqui creditu facile est sanctas feminas, quæ à pactis conjugibus ante coïtum recesserunt, castitatem omnimodis Deo consecrasse; & Episcopis ad unguem obtemperasse, & pro eorum arbitrio, vel renuntiasse facultatibus suis, quod primos inter fideles quotidie contingebat; vel iis nonnisi dependenter ab aliorum arbitrio usas fuisse.

Inst. Quod Scripturæ & antiquiori Traditioni repugnat, nullâ posteriori Traditione firmari potest. Atqui dissolubilitas Matrimonii ex intuitu Religionis, 1°. repugnat Scripturæ, Genes. 2. *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Ubi Adamus loquitur de Matrimonio, quale tunc temporis erat ipsum inter & Evam, rato proinde, & necdum consummato. 2°. Repugnat Traditioni, quam exhibet S. Gregorius Mag. Epist. 49. Lib. 9. *Si dicunt*, inquit c. 2. *causâ Religionis conjugia dissolvi debere, sciendum est quia, etsi hæc Lex humana concessit, Lex divina prohibuit.* R. neg. min. pro utraque parte. Namque 1°. Adam,

etsi loquitur ante Matrimonii sui consummationem, loquitur tamen relativè ad ipsam, ut ex his ejus verbis patet: *Erunt duo in carne unâ*, quod non fit nisi per Matrimonii consummationem; imò moraliter loquitur, cùm facta postmodùm repudii licentia non sinat verba ejus metaphysicè intelligi. 2°. S. Gregorium de Matrim. consummatio loqui perspicuè indicant hæc ipsius verba: *Postquam copulatione conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in seculo remanere.* Ex quibus à contrario inferri potest: Ergo antequam copulatione conjuges unum corpus efficiantur, potest converti eorum alter, altero in seculo remanente.

Obj. 2°. Matrim. omne est essentialiter maritalis conjunctio individuam vitæ societatem exigens. Sed quod essentialiter individuam vitæ societatem exigit, solâ morte finiri potest. R. dist. maj. Est maritalis conjunctio individuam vitæ societatem exigens, præterquam in casibus à Deo exceptis, ut erat in antiqua Lege repudium, in nova verò susceptio statûs melioris, C. in omni prorsus casu, quasi Deus res aliter constituere non potuerit, N. Porrò ex dictis patet res sic à Deo fuisse ordinatas, ut sponso terrestri, rebus modò integris, cœlestem sponsum ad se trahentem sequi liceret. Unde fit ut Matrimonium consummatum morte naturali solvatur: at ratum simpliciter morte civili, non quidem fortè per se solam, sed positâ Dei constitutione.

Q. 1°. quo jure solvatur per Professionem Religiosam Matrimonium simpliciter ratum. R. solvi tum jure divino; quia nempe à Deo constitutum est ut in hoc casu solveretur; tum jure naturali; quia quòd contractus sub certa conditione initus eâ deficiente solvatur, juris est naturalis. Atqui ex S. Thoma suprà pag. 544. Matrimonium sub ea conditione initur à Fidelibus, ut iis ad Religionem, rebus integris transire liceat.

Q. 2°. quandonam Matrimonium ità consumma-

tum censeatur, ut jam Professione sacrâ dissolvi non possit. Respondet Sylvius hîc q. 61. a. 1. sufficere consummationem imperfectam, quæ fit per vasis penetrationem, absque semine. Et hæc opinio, licèt non indubia, in praxi tenenda est. Unde feminâ copulam affirmante, viro autem negante, vel è contra, credendum affirmanti. Sic enim tenetur pars tutior, & quæ minori periculo Matrimonium forsan indissolubile exponat. Imò, postquam uxor ad domum viri deducta est, non est credendum conjugibus in præjudicium Matrimonii, nè, ut in simili casu ait Cœlestinus III. *inter se contra Matrimonium velint colludere.* Requiritur ergo ut mutuæ huic utriusque confessioni *rationabiles & fide dignæ probationes accedant*, c. 5. *De eo qui cognovit*, &c.

Q. 3°. an Matrimonium post copulam fornicariam contractum vi ejusdem præcedentis copulæ censeatur consummatum, ità ut jam sponsis Religionem ingredi non liceat. R. probabilis affirmat. Quia si conjugium illicitam copulam subsequens vim habet legitimandæ prolis, vim etiam habere debet ut actus qui proli ortum dedit, censeatur quædam Matrimonii consummatio; adeoque ut copula primùm fornicaria evadat conjugalis.

Q. 4°. quotum sponsis tribuatur tempus ad deliberandum de Religionis ingressu. R. ex cap. 7. *De convers. conjugat.* juxta communem intellectum accepto, sponsis assignari *duorum mensium spatium*, quo vel ad Religionem transeant, vel secum maritaliter habitent.

Q. 5°. quo instanti rescindatur Matrimonium; an eo quo recipitur habitus Religionis, an quo emittitur Professio. R. non dissolvi nisi per Religionis professionem. Patet id, tum ex can. 6. Trid. ubi Matrimonium *per solemnem Religionis professionem dirimi* dicitur; sola autem susceptio habitûs non est professio: tum quia vinculum nonnisi vinculo immobili dissolvi potest. Quòd si sponsus, quasi experturus quæ Religio sibi magis conveniat, ex unaquâ-

que ante finem Novitiatûs egrediatur; recurrendum erit ad Judicem, qui terminum constituat, quo vel completo Novitiatu profiteatur, vel ad conjugem redeat, Matrimonium consummaturus. Alioquin enim pars derelicta posset diuturno, quin etiam toto vitæ tempore manere ligata, sibique per aliud conjugium mederi incapax; quod nec intendit Deus nec approbat Ecclesia. Porrò ut annus probationis ità à momento in momentum currit, nihil ut omninò deficiat; sic & bimestre sponsis ad liberationem concessum.

Q. 6°. Quæ Religio Matrimonium ratum dissolvat. R. Matrimonium per eam solam Religionem solvi, quæ ab Ecclesiâ approbata fuerit ut hominem Regulari Statui invictè addicens. Status enim de se invariabilis nonnisi in statum perfectiorem simul & æquè invariatum commutari potest.

Hinc non solvitur conjugium, 1°. per professionem vitæ Eremiticæ; quia Eremitæ hodierni simplicia tantùm vota, eaque ab Ecclesia minimè acceptata, emittunt. 2°. Nec dirimitur per vota à feminis quibusdam piis tertii, ut aiunt, Ordinis SS. Augustini, Dominici, Francisci emissa. 3°. Nec per vota simplicia post biennium in Societate Jesu emissa; sed nec per vota Coadjutorum Formatorum ejusdem Ordinis; quia *sunt simplicia, licèt publicè emittantur*, ait Sanchez. At dirimitur per vota Equitum Militensium.

Q. 7°. an conjugium ratum Pontificiâ dispensatione solvi possit. R. cum Sylvio & aliis pluribus contra Jurisperitos plures negat. 1°. Quia si potestas illa Pontificibus à Christo tradita esset, eâ usi essent primævi Pontifices: cùm prioribus Ecclesiæ seculis, sicut nec nostris, non defuerint gravissimæ ejusmodi dispensationum causæ, præsertim quando moris erat ut aliquandiu Matrimonium à cohabitatione divelleretur. Atqui tamen per tota 14. secula nullum extat dispensationis hujus vestigium. Unde ejus epocha non prætergreditur Martinum V, qui

an 1431. diem clausit. 2°. Quia in moralibus, iis præsertim quæ ad Sacramenta spectant, non licet sequi opinionem minus tutam, nisi hæc simul sit multò probabilior. Atqui opinio nostræ contraria, 1°. longè minùs tuta est; quia gravi exponit periculo rescindendi contractum sacramentalem, qui fortè rescindi non potest; 2°. nec est nostrâ longè probabilior, seu ab extrinseco; tum quia si plures contra nos militent Jurisperiti, plures contra Jurisperitos illos militant Theologi; tum quia assertionem nostram ipse Sanchez *probabilissimam* vocát; Sanchesii verò opinionem nè umbram quidem probabilitatis habere contendunt è nostris aliqui, ut Soto, qui etiam refert Adrianum VI. improbis precibus victum, ut dispensatiònem hanc tribueret, respondisse, *se dare quod posset, at credere se nihil posse.*

An & quibus de causis Matrimonium quoad thorum & cohabitationem solvi possit?

CONCLUSIO I. Possunt aliquando conjuges justis de causis quoad thorum & habitationem separari. Ità Catholici contra Protestantes.

Prob. 1°. ex Trid. sess. 24. can. 8. ubi: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm multas ob causas separationem inter conjuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

Prob. 2°. ex Apost. I. Cor. 7. ubi: *Præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Ergò licèt Dei nomine vetet nè conjux à conjuge, alterius Matrimonii intuitu, discedat, non prohibet tamen nè discedat simpliciter; cùm non jubeat absolutè eam viro suo reconciliari, sed tantùm si continere non possit.

CONCLUSIO II. Conjux à conjuge propter adulterium ejus quoad thorum & cohabitationem discedere potest.

Prob. ex Matth. 19. ubi permittitur uxoris dimissio

propter adulterii causam. Atqui dimissio hæc non cadit in vinculum ex dictis. Ergo cadit in thorum & cohabitationem.

CONCLUSIO III. Præter adulterii crimen plures esse possunt legitimi divortii causæ.

Prob. ex Matth. 19. potest dimitti conjux ut & oculus ipse, quando gravis fit ruinæ causa. Atqui multi sunt præter adulterium casus in quibus id contingat, putà si alter alterum rectis moribus avocet, si hæresim vel irreligionem inspiret; si maledictis, aut verberibus ad iracundiam & continuas obmurmurationes inducat; si in eo mœroris statu constituat, qui patientiam infringit, & omnes demùm pietatis sensus excutit.

Obj. Christus, Matth. 19. non aliam divortii causam assignat quàm fornicationem. Ergo. R. neg. conseq. quia Christus de eo loquitur divortii genere, quod sponsis quâ talibus competit; non autem de eo quod ipsis cum aliis commune est. Atqui fornicatio causa est divortii ad sponsos quà tales pertinens. Hæresis verò, scandalum, sævitia, &c. sunt separationis causæ omnibus communes. Propter hæc enim socius quisque ex Jure naturali à socio recedere valet; neque necessum erat id à Christo explicari in loco ubi de sponsis quà talibus, tantùmque de Matrimonio agebatur.

De difficultatibus quæ ad hujus materiæ praxim spectant, vide Tom. II. ubi de quarto Decalogi præcepto, art. 4. sect. 1.

Q. An separatio conjugum ex mutuo consensu fieri possit. R. si agitur de separatione thori quoad tempus, res constat ex I. Corinth. 7. v. 5. ubi : *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Si autem de omnimoda separatione sermo sit, utrique ex mutuo consensu, vel uni ex consensu alterius, licet Religionem profiteri, prout statuitur c. 1. *De conv. conjug.* Verùm ad id requiritur, 1°. ut conjux alter & ipse Religionem profiteatur, si adhuc juvenis sit, vel senex quidem,

ſed non abſque periculo incontinentiæ. 2°. ut conjux in ſeculo remanere volens, ſit non ſolùm ſenex, & ab omni incontinentiæ ſuſpicione immunis, ſed & ſimplex perpetuæ incontinentiæ votum emittat in manibus Epiſcopi & teſtium, qui de eo fidem facere poſſit.

Quod ſi vir obtento uxoris conſenſu Religionem profiteatur, non ſervatis ab uxore ceteris conditionibus, putà quòd juvenis & ipſa Monaſterium ingrediatur, vel ſenex voveat caſtitatem, Profeſſio hæc, quamvis illicita, utpotè facta contra conditiones à Jure ſapienter præſcriptas, valebit tamen; tum quia nullibi irritatur in Jure, tum quia decernit Urban. III. c 9. eod. t. ut vir qui de uxoris licentiâ, ſed omiſſis aliis conditionibus, Religionem amplexus erat, & uxore revocante ad eam regreſſus erat, ipsâque demum mortuâ aliam duxerat, *iſtâ dimiſſâ ad ſuum Monaſterium revertatur, ſub regulari habitu de cetero Domino ſerviturus.* Ubi poſterius Matrimonium ſupponitur eſſe nullum, quod fieri non potuit niſi per profeſſionem validam.

CAPUT SEXTUM.

De effectibus bonis & uſu Matrimonii.

§. I. *De effectibus Matrimonii.*

GRatia ſanctificans vel *prima* eſt, quæ hominem juſtum facit, vel *ſecunda*, quæ hominis jam juſti juſtitiam adauget. Certum eſt primam non conferri de ſe per Matrimonium, utpotè quod non ſit Sacramentum mortuorum. Quæſtio eſt de ſecunda. Sit

CONCLUSIO. Matrimonium piè receptum gratiam ſecundam confert, & cum eâ jus ad actuales gratias, quæ malis in nuptias per Adæ peccatum invectis medeantur.

Prob. 1. pars: Sacramenta novæ Legis id in ſubjecto ſuo operantur quod ſignificant. Atqui Matrimo-

nium significat sanctam illam charitatem quâ Christus sponsorum exemplar, sponsam suam Ecclesiam prosequitur. Ergo & eandem servatâ proportione in sponsis operatur.

Prob. 2. pars. Sacramentum omne eo tendit ut gratiam ipsam ritè suscipientibus collatam in iisdem conservet & ad actum reducat. Ergo cùm Sacramentum Matrimonii sanctæ & castæ dilectionis gratiam firmiùs in sponsis tueri non possit, quàm mala in nuptias per peccatum inducta auferendo, vel certè minuendo; necessum est vi divinæ constitutionis ut actuales gratias adversùs mala illa sponsis, nisi obicem ponant, conferat.

Etverò quinque potissimùm mala in nuptias per peccatum invecta sunt; nimirùm 1°. humana infirmitas, quæ societatem pluribus inficit incommodis, putà morbi in corpore, vitia in animo, morosa indoles, &c. 2°. conceptio prolis in peccato; 3°. Præter originale peccatum, parentes sæpè aliis modis nocent proli, ut dum eam impediunt concipiendam, vel conceptam extingunt, vel natam abjiciunt, vel pravis exemplis aut amore præpostero corrumpunt. 4°. Libido sæviens, quæ conjuges extra temperantem Matrimonii usum rapit; 5°. Miseriæ quæ nuptias consequuntur; onus uteri, labores partûs, sollicitudo alendæ & instituendæ familiæ, casus adversi, &c. Atqui mala hæc salutare in gratia Matrimoniali antidotum habent; quo si non semper tolluntur, at minuuntur, & tolerabilia fiunt.

1°. enim Matrimonii gratia efficit ut sponsi mutuas infirmitates patienter, imò alacriter propter Deum ferant. Efficit enim juxtà Apostolum, ut *Viri* diligant *uxores suas ut corpora sua*, adeoque sanctissimo & tenerrimo amore. Porrò hinc quidem quisque corpus suum, morbidum licèt aut malè affectum diligit; inde verò Christus Ecclesiam suam non abjicit propter vitia membrorum ejus, sed eam quotidie mundat & fovet, donec eam *sibi* in futuro seculo exhibeat *gloriosam*. Ergo ut magnam illam Christi cum Ecclesiâ

unionem perfectè repræsentent Christiani conjuges; mutuò se se ferre ac fovere debent, viri uxores infirmiores diligere ut sua corpora, uxores viris adhærere ut membra suo capiti. Id autem si debent conjuges, possunt utique; sed non à se ipsis. Ergo à gratia Sacramenti.

2°. Eadem gratia efficit ut in nuptiis prolem quærant conjuges, *non ut nascatur tantùm, verùm etiam*, & longè magis *ut renascatur.* Nimirùm ex dictis humanæ nuptiæ nuptias Christi cum Ecclesiâ, quantùm potis est, referre debent. Atqui Christus non alio intuitu conjunctus est Ecclesiæ, quàm ut ex hisce nuptiis nascerentur filii Dei adoptivi. Unde & in id etiam incumbunt conjuges ut proles sua religiosè instituatur, & in pietate adolescat, ac demùm supernam hæreditatem consequatur, in qua non solùm liberos, sed & domesticos peroptat habere consortes.

3°. A fortiori efficit conjugalis gratia, ut nec impediatur conceptio prolis, nec concepta perimatur, &c. Procul hinc absunt qui gentem sanctam & adoptionis filios multiplicare student.

4°. Facit gratia Sacramenti ut conjuges eodem se diligant amore, quo Christus Ecclesiam, casto proindè, & qui concupiscentiam debitè moderetur: ità ut *unusquisque* conjugum *sciat vas suum possidere in sanctificatione & honore; non in passione desiderii, sicut & Gentes quæ ignorant Deum*, I. Thessal. 4.

5°. Eadem gratia firmat conjuges adversùs calamitates quæ nuptias subsequi solent. Hæc enim gratia in dilectione dilectionis Christi simili posita est. Atqui *fortis est ut mors dilectio, nec flumina* adversitatum *obruent illam.* Cantic. 8.

Si quæras cur tam rari sint hujus gratiæ effectus, cùm Matrimonia pleraque plena videantur iræ furoris Domini: R. id fieri, 1°. quia pauciores quàm credi possit, ad Sacramentum istud accedunt congruè dispositi. Alii libidinem unicè intendunt. Alii solum opulenti fœderis splendorem. Alii parentum autoritate oppressi conjugium ineunt quod animo

detestatur. Nemo penè Deum interrogat : nemo interrogatum audit. Porrò qui Sacramentum recipiunt malè dispositi, pro benedictione maledictionem sibi, suæque familiæ advocant. 2°. Quia è conjugibus debitè sanctificatis non pauci à gratia sibi per Sacramentum concessâ excedunt. Hâc autem corruente corruit jus ad auxilia mox recensita. Hinc de conjugibus impiis dicitur, Sap. 3. *Mulieres eorum insensatæ, & nequissimi filii eorum: Maledicta creatura,* Græcè progenies *eorum.*

Ex his in praxi colliges, 1°. quanti sponsorum intersit ut ad Sacramentum hoc magnum in statu gratiæ accedant; 2°. ut peccatum fugiant sedulò; & si quod commiserint, illud quàm primùm per pœnitentiam diluant, quo virtus Sacramenti in iis operetur, & fortunatum reddat eorum conjugium; tum ipsis, quia impendiò vereri est nè gratiâ destituti, libidini habenas laxent; tum & toti Reipublicæ, quia sicut à vitiatis patribus nasci solent infantes libidinosi, ebriosi, podagrici, &c. sic ex Matrim. sanctis oriri consueverunt liberi indolis in bonum propensæ. Unde si quid proficere volet Parochus, necessum est ut, Xaverii exemplo, juventutis agrum, evulsis radicibus noxiis, assiduè excolat. Quos enim fructus legere poterit, si ex familiis, veluti errorum ac vitiorum seminariis nova in dies serpant scandala, quæ gregem suum corrumpant? Moneat igitur opportunè & importunè, nè in vacuum gratiam Sacramenti recipiant, sed eâ feliciter utantur, ad educendos liberos in timore & correptione Domini. Subjiciat eis exemplum Heli, qui, ut docet S. Fulgentius, *à Domino reprobatus fuit, non quia filiis in iniquitate consensit, sed quia peccantes mansueto* nimium *sermone monuit, & prohibere competenti severitate cessavit.*

§. II. *De bonis Matrimonii.*

Tria Matrimonii bona recenset Augustinus; fidem scilicet, prolem & Sacramentum. Per fidem intelligitur fidelitas quam uterque conjugum alteri debet: &

extraneæ personæ concupiscentia, &
in illud tendens, ut oscula & morosæ
quæ omnia, cùm fidem comparti data
Confessione cum Matrimonii circum
debent. 2°. Mollities & à fortiori gr
naturam peccata. Qui enim per hæc p
pus inquinat, re alienâ turpiter abut
Apost. *Vir corporis sui potestatem no*
mulier, & vicissim. 3°. Denegatio conj
quam Tom. II. justitiæ graviter adver
mus. Cùm autem mulieres in sacro T
catum illud reticeant ex ignorantiâ, vel
quin & ægrè se circà illud interrogari f
sum est ut Parochi, vel per se in sac
vel, quod malim, per piæ matris mini
sos doceant, quid observare, quidve f
tur. Sed & discant Confessarii non es
sciscitandum à feminis, an hîc peccave
tandam industriè occasionem; inquire
cum marito rixatæ sint, quæ hujusm
causa fuerit, an propterea id negave
juxtà Matrimonii legem debitum est

non peccat, qui solutionem differt, quando
or remissè petit, aut rogatus moram facilè
ȝet.
ti 1°. *justis de causis*, quales sunt, quòd uxor
ram Synaxim accedere cogitet, quòd valetudo
ion benè se habeat, quòd menstrua patiatur,
uterum gerat, quòd amicè viro exprobret fre-
iorem ejus intemperantiam. Dixi 2°. *aliquan-*
enim uxor ità se difficilem præbeat, ut vix cor-
ejus usum extorquere maritus possit, à lethali
ı diù excusari non poterit. Inde enim vir vel
tinentiæ solus cedit, vel ex iracundia in aliena
t quod à sua obtinere non potuit. Dixi 3°.
i *remissè*: si enim insistat multùm, lethaliter
t qui ei morem non gerit. Quin & vir tenetur
re debitum uxori, quando ex signis, vel ex
erto ejus ingenio advertit eam remedium illud
e, licèt præ verecundia, vel ex aliquo offen-
motu non ausit petere formaliter.
3°. quatenùs peccent conjuges adversùs bo-
suscipiendæ prolis.
levatis ad Deum mente & corde, ut in hisce
is decet, peccare contra bonum suscipiendæ
, 1°. viros qui, antequam semen emiserint,
ıunt se, imitati scilicet Her & Onam, quos,
em hanc *detestabilem* fecerint, interfecit Do-
, Genes. 38. v. 7. & 9. 2°. uxores, seu quæ
ıibus & immoderato caffei usu conceptionem
impediunt, seu quæ susceptum viri semen eji-
aut ejicere conantur, seu quæ de industria pro-
minis emissionem, ne cum virili semine com-
atur suspendunt; 3°. qui licèt vas servent
ım, ità naturalem situm immutant, ut seminis
diffudendi periculum incurrant. At extrà pe-
m illud non peccant qui situm immutant ex ne-
ıte, & quia aliter congredi non valent. Qui
ı in ea sitûs inversione soli voluptati student,
lluinum hunc morem graviter & durè à Con-
is increpandi sunt, quamvis peccatum hoc ad

mortale progredi non censeatur: 4°. qui abortum fœtûs etiam inanimati procurant. Sed de abortu dixi Tom. II. ubi expendi an numerosæ prolis metu debitum negare liceat. Hîc addam, laudandos conjuges qui continentiæ studio thorum dividunt; at eos sine singulari Dei dono temerè hâc de re pacisci; plura enim & gravia ex hisce pactionibus sequuntur incommoda, nisi ad id moveat flagrans sanctioris vitæ desiderium. Nempe decrescit amor conjugalis, remittitur animorum nexus, acriùs pungunt ignei carnis aculei, quibus vel contabescunt, vel in damnabiles corruptelas trahuntur conjuges, quos necessarium remedium implorare pudet, nè levitatem alter atque infirmitatem exprobret. Hinc D. Paulus; *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterùm revertimini in idipsum, nè tentet vos satanas*, &c. Et hæc potissimùm de iis intelligenda sunt qui paucos annos in Matrimonio transegerunt: Quanquam & ii qui ætate maturiores thorum mutuo consensu dividunt, viri præsertim, compartem monere debent ei se ad nutum obtemperaturos esse.

Q. 4°. quæ conjugum peccata sanctitatem Sacramenti directè magis impugnent. R. hanc impugnari per peccata quæ bonum prolis & thori fidem impetunt. At sunt alia plura quæ eam insigniter offendant; ut 1°. qui sacrilegam hujusce Sacramenti receptionem efficiunt; 2°. quæ conjugum societatem perturbant; 3°. quæ nuptialem thorum inficiunt.

Sacramentum hoc sacrilegè recipiunt, 1°. qui ad ipsum in habitu mortalis peccati accedunt. 2°. Qui idem recipiendo, temporale bonum primario intendunt. Ii enim ex S. Thoma se habent *sicut qui ex Sacramento Baptismi tantùm salutem corporalem quæreret*: is autem dubio procul abuteretur re sacrâ. Hinc docet Sambovius juvenem qui vetulam solo bonorum quæ illa spondet intuitu ducit, peccare mortaliter. 3°. Qui ad illud velut ad spectaculum profanum accedunt, & nuptiarum solemnitatem

adornant pompis Satanæ, id eſt, luxu, choreis, conviviis flagitium exhalantibus, à quibus exulat pudor, &c. Hæc vident Paſtores, quidam quidem cum dolore, ſed pauci eâ quâ par eſt animi fortitudine tantæ impietati obſiſtunt; & tamen pro viribus obſiſtere tenentur. *Si durâ fronte ſunt*, ait S. Bernar. L. 4. de conſid. c. 3. *durato & tu è contra tuam. Nihil tam durum quod duriori non cedat.*

Pugnant 2°. adversùs ſanctitatem Sacramenti, quæ individuam conjugum ſocietatem interturbant, ut rixæ, diſſidia, querelæ, continuæ obmurmurationes. Utique Matrimonium ſignum eſt unionis Chriſti cum Eccleſia. Ergo *ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ità & mulieres viris ſuis in omnibus* quæ evidenter mala non ſunt, ſubjectæ eſſe debent. *Viri autem uxores* ſuas debent diligere *ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam*, &c. Atqui nec ſubjecta eſt viro uxor querula, id omne in marito redarguens quod in extraneo approbet, erigens ſe in arbitram familiæ, leviora quæque deputans crimini, nihil non ſibi volens indulgeri, ſæpè liberior, &c. Rurſum nec uxorem, ut Chriſtus Eccleſiam, diligit maritus, qui eam habet ancillæ loco, qui extra domum urbanus eſt & comis, *in domo* ſuâ eſt *ſicut leo evertens domeſticos ſuos*, imò & aſperior leone, qui caveam ſuam ingreſſus, prædam cum leænâ amanter partitur, ſeque patrem catulis ſuis fovendo ac nutriendo exhibet. Sed quis tandem tumultuantium ejuſmodi conjugiorum finis? Duplex, ut norunt qui rationis & fidei oculos habent. Prior anticipata quædam inferorum pœna; poſterior, inferi ipſi, ſeu locus ille in quo nullus eſt ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

3°. Peccant contra Sacramenti ſanctitatem, qui eo utuntur intemperantiùs; ſeu intemperantia hæc in ipſam cadat ſubſtantiam, ut quando conjuges ſolam in actu Matrimonii voluptatem inquirunt: ſeu cadat in actûs circumſtantias, ut locum, tempus, uxoris conditionem.

Et 1°. *quod voluptatis ſolius* inquiſitio ſit pecca-

tum aliquod, unanimis est saniorum Doctorum sensus, hâc innixus ratione Augustini, Lib. de bono conjug. c. 16. *Quod est cibus ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis; & quod est in cibo licito nonnullis immoderatior appetitus, hoc est in conjugibus venialis ille concubitus.* Unde liquet conjuges non minùs in proprio thoro peccare, cùm ultra temperantiæ limites Matrimonio utuntur, quàm in propriâ peccant mensâ, cùm ultra ejusdem temperantiæ leges licitis cibis utuntur. Jam verò ultra æqui limites utuntur cibis, qui eos assumunt, non ut corpus nutriant, sed voluptatis causâ. Unde Tom. II. diximus eum non esse ab omni culpâ immunem, qui partim prolis, partim voluptatis amore Matrimonio utitur; quia is ex parte obsequitur libidini.

2°. Læditur conjugii sanctitas ex circumstantiis loci. Et quidem vetat pudor nè eo loco misceantur conjuges ubi à quopiam perspici possint. Id qui cavent non cavent satis nè palàm inverecundiora quædam amoris minùs castigati signa sibi mutuò præbeant. Quin & rustici, quibus unum cum pueris ac famulis suppetit cubiculum, sibi quandoque non satis noctu diuque invigilant. Sed & vetat sanctitas loci nè debitum in locis sacris, etiam incontinentiæ vitandæ studio, exigatur, prout dixi in Tract. de Pecc. Porrò ait Pontas ex D. Soto, *nomine loci sacri intelligitur corpus Ecclesiæ consecratæ vel benedictæ: nam in Cœmeteriis, & in Cameris Ecclesiæ adhærentibus, & in Campanulis, nulla est violatio.* Quod quidem de Cœmeteriis falsum esse credo, licèt multùm decrescat culpa, quia multùm decrescit sanctitas loci.

3°. Læditur etiam Sacramenti sanctitas ex circumstantia temporis quo exigitur debitum conjugale. Et 1°. suadet quædam verecundia ut ad id assumatur nocturnum tempus, licèt id non strictè imperet. 2°. Suadet & debita festivis diebus reverentia, ut in iis à conjugali opere abstineatur. *Sicut* enim, ait S. Thomas, q. 64. a. 5. *aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora*

sunt sacra propter eandem rationem. Sed in loco sacro non licet petere debitum: Ergo nec in tempore sacro.

Sed duo hîc inquiruntur : 1°. quale sit peccatum hisce diebus uti Matrimonio; 2°. an qui eo usus fuerit, ad sacram Synaxim accedere valeat.

R. ad 1. nullatenus peccat qui his diebus debitum reddit exigenti; imò peccaret non reddendo, quia gravis esse posset comparti occasio ruinæ. Qui verò petit, *non peccat mortaliter; sed tamen gravius est peccatum, si solâ delectationis causâ petatur, quàm si propter timorem, quo quis sibi timeret de lubrico carnis, sibi debitum petat:* ita S. Thomas, ibid. a. 6.

R. ad 2. generatim loquendo decentius esse ut, juxtà antiquum Ecclesiæ ingenium, à sacra Mensa abstineant qui à carnali commercio non abstinuêre. Hinc Eliberitana Synodus: *Omnis homo*, inquit, *ante sacram Communionem à propria uxore abstinere debet tribus aut quatuor, aut octo diebus.. Si tamen*, ait Sylvius in 3. p. q. 80. a 7. *justa aliqua causa* his etiam diebus Communionem *suadeat, ut Festi solemnitas, dies indulgentiarum, specialis devotio, nota quædam ex Communionis omissione*, poterit is præsertim qui tantùm reddidit, si mentem à sordidis distractionibus liberam habet, ad Eucharistiam accedere *absque ulla culpa, & quandoque etiam qui petit, ut si petiit causâ prolis. Qui verò venialiter deliquit in petendo, sæpè venialiter peccabit eodem die communicando, nisi causæ aliquæ rationabiles*, de quibus suprà, *indecentiam resarciant.* Ceterùm sicut *conjux quæ est communicatura, non propterea excusatur à redditione debiti, si alter instet;* sic *neque excusatur ex eo quòd illo die communicaverit: quamvis si honestè possit comparti suadere dilationem, hoc facere debeat ex decentia & Sacramenti reverentia.*

4°. Et hi etiam ex circumstantiis personæ alterius vel utriusque sanctitatem conjugii offendunt, qui debitum postulant; cùm uxor vel uterum gerit, vel lactat infantem, cui nocere potest, vel mutuum ex mariti assensu emisit votum continentiæ.

5°. Nec dubium quin ejusdem Sacramenti Religio lædatur per turpes contactus, & aspectus obscenos; & ii quandoque lethales sunt, ut si ad sodomiam tendunt.

Ex dictis colliget Confessarius, præcipuè verò Parochus, quantâ indigeat scientiâ ut lepram à lepra secernat; quantâ & prudentiâ ut lepram, nec exagerando, nec minuendo, sed prout à parte rei est, declaret. Quapropter ex saniorum Theologorum sensu nitetur 1°. rescire quid absolutè licitum, quid verò illicitum; 2°. lethalia secernet à venialibus; & hæc tolerabit aliquando, nè dum ab iis avertere volet, graviorum occasio existat; aliquando severiùs redarguet, quia ex iis quæ de se damnabilia non sunt, quædam pudicitiæ ac pietati graviùs repugnant, & hæc omnimodis resecanda sunt. Cogitabit etiam, quædam, mala licèt, vix in Matrimonio impediri posse, & de his leniter ac commiserante affectu admonebit Pœnitentes, atque hortabitur ut agant temperantiùs, & resistant illecebris quæ divini amoris fervorem remittunt, & extingunt demùm, nisi quotidianâ pœnitentiâ eluantur; 4°. non permittet, nedum suadebit, ut conjux debitum alii per culpam venialem petenti deneget: imo nec ei semper qui petendo peccat mortaliter, ut dixi Tom. II. quem relegi precor.

CAPUT SEPTIMUM.

De impedimentis Matrimonii.

§. I. *De impedimentis in genere.*

Contractus conjugalis spirituale aliquid, & aliquid civile continet. Primum ad Ecclesiam, alterum ad Principes pertinet. Duo proinde extrema hîc cautè declinanda sunt. Primum eorum qui Ecclesiæ totam, Principibus verò nullam concedunt in Matrimonia autoritatem: alterum eorum qui totam

Principibus sic asserunt, ut nullam Ecclesiæ relinquant. Huic postremo Novatorum errori imprudenter favet Launoïus in Libro *De regia in Matrimonium potestate*, ubi docet autoritatem statuendi impedimenta Matrimonium dirimentia ad solos seculares Principes jure proprio sic pertinere, ut nonnisi vel usurpatione, vel precariò, Ecclesia jus illud exercere possit. Imò novò figmento, erroneo planè, ut & ridiculo, contendit ille in Canone Trident. quo definitur *posse Ecclesiam statuere impedimenta Matrimonium dirimentia*, nomine *Ecclesiæ* Principes intelligi, quorum duntaxat autoritate illa utitur, ut nonnulla impedimenta statuat. Sit contra

CONCLUSIO. Potest Ecclesia, possunt & Principes temporales statuere impedimenta Matrimonium dirimentia: verùm Ecclesia relativè ad Sacramentum ac spirituales ejus effectus in quos nihil potest temporalis autoritas; Principes verò relativè ad contractum civilem ac politicos effectus, in quos Ecclesia nihil potest.

Prob. 1. pars; quæ certissima est apud omnes Orthodoxos, 1°. quia Christus, Luc. 16, impedimentum, quod *ligamen* dicitur, apposuit, quo fit ut qui uxori alligatus est, non possit ab ea, quandiu vivit, solvi, & cum alterâ conjungi. *Omnis*, inquit, *qui dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, mœchatur, &c.* Et Apostolus, I. Cor. 7. sanxit utcumque impedimentum, quod vocatur *cultûs disparitas. Si infidelis*, ait, *discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.*

Prob. 2°. Ecclesia usu perpetuo autoritatem suam exercuit in aliquibus impedimentis statuendis aut tollendis. Atqui non utique præscriptos sibi limites prætergressa fuit; cùm ut in moribus, sic nec in fide deficere possit. Neque verò appellari potest quis primus inter Principes jus illud Ecclesiæ contulerit; ubi, quando, quibus in circumstantiis: imò Principes ipsi ad Ecclesiam sæpè confugerunt, tum ut impedimentum, *quod ipsi pro* sua autoritate constituerant, ab

illa approbarerur, tum ut ab illo dispensationem obtinerent. Jure igitur Trid. sess. 24. can. 4. *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.*

Confirm. Eam omnem in res spirituales potestatem Christus Ecclesiæ suæ concessit, quæ necessaria est ad optimum Reipublicæ Christianæ regimen, ad mores sanctæ societatis piè componendos; uno verbo ad salutem animarum comparandam. At quis sanus negaverit talem esse potestatem ferendi leges quæ spectant publicam Sacramentorum administrationem, nuptiarum solemnitatem, & conditiones quibus Fideles possint eas licitè ac validè celebrare? Pendet enim ut plurimum tota vitæ ratio ac salus æterna ex Matrimonio debitè vel indebitè contracto; neque dici potest minùs pertinere ad Ecclesiam quàm ad Principes, providere de illa optima contrahendi Matrimonii ratione, unde cœlo Fideles acquiruntur, ut & Regno Cives.

Prob. 2. pars, quæ Principes spectat, 1°. ex usu Principum, qui semper suâ autoritate usi sunt in ferendis circa Matrimonium legibus, ac statuendis impedimentis, quibus certis in casibus irritarentur. Hanc verò potestatem Principes usurpasse, quis nisi in Principes injuriosus asserat? Præsertim cùm Ecclesia de illa usurpatione conquesta non fuerit; imò cùm eam potestatem commendaverint, tum SS. Patres, tum Concilia.

Prob. 2°. Contractus conjugalis civilem contractum, simul ac verum apud Christianos inclusit Sacramentum. Atqui denegari non potest Principibus jus figendi conditiones quibus validi vel invalidi sint contractus civiles. Unde S. Thom. in 4. dist. 34. q. 2. a. 2. *Matrimonium in quantum est in officium naturæ, statuitur jure naturæ; in quantùm est in officium communitatis, statuitur jure civili; in quantùm est Sacramentum*, statuitur jure divino. *Et ideò ex qualibet dictarum* Legum, (naturæ, humanæ & divinæ)

potest persona effici ad Matrimonium illegitima.

Obj. cont. 1. part. Matrimonium est contractus civilis aut saltèm illum supponit utì fundamentum. Atqui ad solos seculares pertinet statuere de contractu civili. R. dist. maj. est contractus civilis simul & verum Sacramentum, C. Contractus purè civilis, N. Nihil equidem potest Ecclesia in contractum civilem, quatenùs ad effectus purè temporales ordinatur, sicut nihil possunt Principes in contractum conjugalem quatenùs est Sacramentum & ad effectus purè spirituales tendit : igitur contractum civilem non attingit Ecclesia, nisi quatenùs est materia Sacramenti Matrimonii, sepositis aliis omnibus quæ civilem politiam spectant.

Obj. cont. 2. part. Si posset Princeps secularis civilem Matrimonii contractum irritare, consequenter & irritum faceret Sacramentum, quia contractus civilis est materia Sacramenti. Atqui non potest Princeps secularis... Alioqui saltèm indirectè autoritatem suam in res Ecclesiæ spirituales exerceret. R. ad 1. neg. min. ad 2. neg. maj. Sicut enim qui ex vino acetum facit, nihil etiam indirectè potest in Eucharistiam; sic qui ex contractu valido facit adjectis conditionibus invalidum, nihil in Sacramentum Matrimonii potest.

§. II. *De impedimentis Matrimonii in specie.*

Impedimenta Matrimonii alia impediunt nè Matrimonium validè contrahatur, & hæc vocantur *dirimentia*; alia non dirimunt quidem Matrimonium, sed impediunt nè licitè contrahatur, & vocantur *prohibentia*. Impedimenta dirimentia quæ nunc 15. sunt, his exprimuntur versibus:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultûs disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas,
Amens, affinis, si clandestinus & impos,
Si mulier sit rapta, loco non reddita tuto,
Hæc socienda vetant connubia, facta retractant.

ERROR. Error vel est *personæ*, quo una persona sumitur pro alia, v. g. Petrus pro Joanne; vel *conditionis*, quo quis judicatur esse liber, cùm sit servus, seu mancipium, gallicè *esclave*: vel *qualitatis*, quo quis judicatur eas habere qualitates, quas de facto non habet; ut quando putatur bonus qui malus est; vel *fortunæ*, quando putatur esse dives, qui est pauper, vel è converso.

Certum est, 1°. quòd error quicumque circa personam Matrimonium dirimat jure naturali; unde Matrimonium Jacob cum Liâ novo ejusdem Jacobi consensu firmari debuit. Ratio est quia ad Matrimonium requiritur consensus. Porrò ubi est error personæ, consensus non fertur in hanc personam, cum quâ contrahitur, sed in aliam, quæ adesse putatur. Aliud esset de errore circa solùm nomen; quia nihil facit error nominum, cùm *de corpore constat*, L. 9. ff. *De contrah. empt.*

Dixi error *quicumque*, *&c.* quia ut error Matrimonium dirimat, nihil interest an invincibilis sit, an vincibilis & crassus; an procedat ab ipso contrahente, an ab alio qui eum decipiat; an secluso errore adhuc contracturus fuisset, annon: quia in variis hisce hypothesibus semper verum est eum, qui circa personam errat, reipsâ non consentire in eam quæ sibi proponitur, etsi fortè libentiùs ei jungeretur, quàm cui se se conjungi existimat. Si quis tamen ità affectus esset actu, ut vellet contrahere cum persona præsente quæcumque ea sit, valeret Matrimonium, quia sufficiens adesset consensus.

Certum est 2°. errorem qualitatis aut fortunæ, regulariter loquendo, non dirimere Matrimonium: quia per eum non tollitur substantia consensûs in primarium Matrimonii objectum, quod est persona.

Dixi, *regulariter loquendo*, quia fieri potest, ut error fortunæ & qualitatis limitet consensum illius qui contrahit. Idque præsertim contingit, 1°. cùm error qualitatis transit in errorem personæ; prout fit quoties qualitas, circa quam erratur, determinat

personam, cum quâ quis intendit contrahere, eamque distinguit ab ea quæ præsens est; ut si quis intendens contrahere cum filiâ primi Præsidis, contrahat cum eâ quæ se ejusdem Præsidis filiam esse mentitur ; 2°. cùm quis explicitè vel implicitè intendit non contrahere, si persona, cum quâ contrahit, tali careat qualitate : quia reipsâ tunc non intendit ducere personam, quæ iis qualitatibus destituta sit.

Sed in hac materia satis difficili advertendum est, eum qui personam jam anteà visu cognovit, eamque absolutè ducere voluit, si decipiatur, existimando eam esse nobilem, vel primogenitam, validè tamen cum ea contrahere, etiamsi contrahere nollet, si hanc ignobilem esse cognosceret : quia non errat circa personam, sed circa accidentia. Hoc nixi principio docti quidam Sorbonistæ definierunt valere Matrimonium in sequenti casu: Vagus quidam, gallicè *Aventurier*, cultiori vestitu, eleganti formâ, &c. jactitabat se ex illustri familiâ oriundum, & eo titulo frequens erat in domo viri nobilis, cui erat filia jam matura viro. Placuit utrique advena, unde & ei nuptias spoponderunt, si genus suum probaret. Protulit ille ficta testimonia, & celebratæ sunt nuptiæ.Ompertâ posthac hominis novi fallaciâ, quæsitum est an valeret Matrimonium istud. Asseruêre Doctores prædicti; quia deceptio tota fuit circa qualitates; nulla circa personam, puellæ cognitam, & in quam ipsa consensit, licèt secluso dolo minimè consensura.

Hìc not. eos, qui ut puellas nobiles, re aut spe opulentas ducant, aut amicis suis ducendas procurent, istorum genus, fortunam, præclaras ingenii dotes mendaciter exaggerant, graviter peccare & ad restituendum teneri, quia miserâ hâc fallaciarum strue, nobili & opulentæ puellæ præripiunt id *quod erat in via habendi*, virum scilicet, cujus bona & conditio, bonis & conditioni puellæ respondeant.

Impedimentum erroris circa personam, nequidem ab ipsa Ecclesia dispensari potest; quia nulla autoritas

validum efficere poteſt, id quod jure naturali invalidum eſt; prout eſt contractus omnis, in quo circa ipſam rei ſubſtantiam erratur. Unde tunc novo conſenſu opus eſt; & is quidem coram Parocho & teſtibus renoveri debet, ſi error in exteriori foro probari poſſit.

NDI- Conditionis nomine hîc intelligitur ſtatus ſervitutis. Servi autem vel ſunt propriè dicti, in quos ſcilicet patronus plenam habet libertatem, adeò ut eos tanquam rem ſuam vendere poſſit, aliis locare, & quò voluerit tranſmittere; vel ſunt *ſervi pœnæ*, qui nimirùm ex judicis ſententiâ damnati ſunt ad triremes, ad exilium, ad mortem quam fugâ declinaverunt. Quæritur quis horum error Matrimonium dirimat.

R. 1°. Error quo perſona libera falsò exiſtimat eam quam ducit, non eſſe ſervilis conditionis, Matrimonium dirimit. Patet ex c. 4. *De conjugio ſervorum*, ubi ſic Innocentius III. *Si miles ignoranter contraxerit cum ancillâ, ità quòd poſtquam intellexerit conditionem ipſius, nec facto, nec verbo conſenſerit in eandem, contrahendi cum aliâ liberam ipſi concedimus autoritate Apoſtolicâ facultatem*; ergo Matrimonium hujuſmodi non valet, niſi novus partis deceptæ acceſſerit conſenſus. Et is quidem conſenſus jure novo Concilii Trid. coram Parocho & teſtibus renovari debet.

Nec valebit Matrimonium iſtud, etiamſi error ſit craſſus & facilè vincibilis. Quia ad validitatem Matrimoni cum perſonâ ſervâ contracti, requiritur electio adeò libera, ut qui contrahit, voluntariè ſubeat damnum & onus, cui ſe exponit, ancillam ducendo. Atqui ubi eſt ignorantia quantumvis craſſa ſervitutis alienæ, ibi deeſt plena illa & voluntaria electio. Ergo non magis valet contractus Matrimonialis in hoc caſu, quàm valeat donatio facta Joanni, quem errore fatuo ſumpſi pro Menalca, cui ſoli dare volui. Sed de his plus ſatis, quia nulla eſt in Gallia ſervitus; unde mancipium ſtatim ac Franciæ limites tangit, libertatem obtinet.

R. 2°. Matrimonia eorum, qui exilio, vel triremibus in perpetuum mulctati sunt, valere quoad Sacramentum, non quoad effectus civiles.

Prob. 1. pars: quia Matrimonia hæc nullâ lege irritantur. Imò Parisiensis Senatus an. 1618. nuptias ab homine in perpetuum exulante ratas habuit: Idem an. 1625. confirmavit nuptias hominis morte damnati, qui è carcere evaserat; demùm an. 1700. reprobavit secundas nuptias, quas contraxerat mulier, quæ homini ad perpetuas triremes damnato, inscia conditionis ejus nupserat, & hoc prætextu à priori viro recesserat.

Prob. 2. pars, quia prædicti pœnæ servi censentur mortui civiliter.

Quia tamen *deceptis jura subveniunt*, si uxor validis argumentis probaret se ignorasse conditionem mariti, posset ipsa conventiones Matrimoniales, v. g. dotem, dotalium, vulgò *douaire*, & communitatis jura percipere. Quòd si quis ad tempus exilio, triremibusve damnatus esset, valeret etiam quoad effectus civiles ejus Matrimonium.

Votum de quo agimus in præsenti, illud est quo quis continentiam Deo promisit. Porrò cautè hîc not. continentiam voveri posse, 1°. *in perpetuum*, vel *ad tempus*; 2°. *absolutè & illimitatè*, ut si quis omnimodam à venereis abstinentiam voveat, vel *partialiter* & *limitatè*, ut si quis emittat votum non fornicandi, aut uxorem non ducendi: Neuter enim continentiam adæquatè vovet; unde prior non peccaret uxorem ducendo; posterior verò peccaret quidem fornicando, sed non peccaret contra Religionem; quia vovisset abstinentiam à nuptiis, non à fornicatione.

VOTUM

Votum aliud est *simplex*, quod nuda est promissio sine solemnitate Deo factâ, ut votum jejunandi, vel ingrediendi Religionem; aliud *solemne*, quod est consecratio suî ipsius divino cultui cum præscriptis solemnitatibus facta, & Dei ipsius nomine ab Ecclesia acceptata; quod fit tantùm in susceptione

Ordinis sacri, & Professione validâ Religionis ab Ecclesia approbatæ.

Certum est 1°. quòd *votum simplex Matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat jam contractum*, prout definit Cœlestinus III. c. 6. *Qui Clerici, &c.* Unde qui simplicia, sive privatim, sivè in Communitatibus Secularibus vota emiserunt, etsi, Matrimonium contrahendo, graviter peccant contra Religionem; validè tamen contrahunt, exceptis Jesuitis, qui per vota post biennium emissa Religiosi efficiuntur.

Certum est 2°. invalidum esse Matrimonium, quod quis contraxit, imò & consummavit post emissum solemne castitatis votum in Religione approbatâ. Ità definiit Trid. sess. 24. can. 9. ubi: *Si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiasticâ, vel voto..... anathema sit.*

Certum est 3°. Matrimonium ratum, sed non consummatum, dirimi per Professionem posteà validè factam in Religione approbatâ, qualis est Melitensium; unde liberum est parti, quæ dimissa est, & in seculo remansit, ad alias nuptias convolare. Sed non dissolvitur Matrimonium etiam simpliciter ratum, per consecrationem alterius conjugis in Episcopum, vel per emissionem votorum simplicium Societatis: tum quia hæc, licèt publicè emittantur, manent tamen simplicia: tum quia non constituunt hominem immobiliter Religiosum.

Certum est 4°. Matrimonium consummatum non dirimi Professione Religiosâ: quia tale Matrimonium unam ex conjugibus carnem facit; unde tunc necessariò valet id Christi, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Et id verum est, etiamsi Matrimonium sive intra, sive post primum bimestre, etiam per vim fuerit consummatum: quia tunc stat conjuges factos esse unam carnem. Posset tamen pars, quæ vi oppressa est intra primum bimestre, non ob-

ſtante Matrimonii hujus vinculo, Religionem ingredi. 1°. quia nemini vis & dolus patrocinari debent, nec culpa unius bonum alterius impedire poteſt. 2°. Quia poteſt conjux propter adulterium vel hæreſim mariti, ingredi Religionem; ergo & id poteſt propter vim ſibi iniquè illatam, ut quæ non minùs ſit contra jus Matrimonii. Aliter ſtatuendum ſi ſecuta ſit proles, quæ ſinè matris auxilio educari non poſſit.

Quod dictum eſt de vi, idem dicendum de metu cadente in virum conſtantem. Unde in hoc etiam caſu pars læſa Religionem ingredi poteſt, quia reipsâ injuriam gravem paſſa eſt; nemo autem per injuriam privari poteſt jure ſuo. Verùm in neutro caſu qui vim vel metum gravem incuſſit, Religionem ſine alterius licentiâ ingredi poteſt, quia ex parte ejus Matrimonium voluntariè conſummatum eſt.

Si partes ante Matrimonium carnalem copulam habuerunt, non poterit altera ſubſcecuto abſque nova copula Matrimonio Religionem ingredi; tum quia Alexander III. ad Matrimonii indiſſolubilitatem ſolùm requirit ut conjuges fiant una caro, non requirit autem ut fiant una caro poſt Matrimonium; tum quia ſi Matrimonium copulam illicitam ſubſequens, vim habet legitimandæ prolis, vim etiam habere debet efficiendi ut actus qui proli ortum dedit, habeatur tanquam Matrimonii conſummatio.

Certum eſt 5°. conjuges vel eorum alterum, aliquando poſſe Matrimonio jam conſummato in Religione validè profiteri, aliquando non.

1°. quidem non poteſt alter conjugum validè profiteri alio vel inſcio, vel per dolum aut metum conſentiente. Tunc tamen valet ejus votum quoad obligationem caſtitatis, quantum fieri poterit, cuſtodiendæ. Unde nec debitum exigere, ſed ſolummodò reddere; nec poſt mortem uxoris aliam ducere poteſt, licèt ad Monaſterium redire non teneatur.

2°. Poſſunt conjuges, vel eorum alter validè in Religione profiteri; 1°. cùm ambo communi conſenſu ſtatum Religioſum amplectuntur, 2°. cùm unus

de alterius licentiâ Religionem ingreditur. Tunc autem qui in seculo remansit, debet ipse post Professionem compartis ingredi religionem, *nisi fortè ejus sit ætatis, ut sinè suspicione incontinentiæ valeat in seculo remanere*, c. 13. *De Convers. conjug.* Quo tamen in casu necessum est, ut perpetuam voveat castitatem coram Episcopo & testibus.

Quæres an impedimentum voti solemnis sit dispensabile. Negat acriter illust. Tutel. Episcopus D. Dargentré. Aliter tamen sentiunt plerique Theologi. 1°. Quia Ecclesia dispensare potest in eo, quod solùm est Juris Ecclesiastici: Atqui voti solemnitas, ac proindè ejus contra Matrimonium efficacia, est solùm Juris Ecclesiastici, ut alibi probavimus; 2°. Quia durum est improbare praxim sanctæ Sedis, quæ maturo consilio operatur; & tamen non semel in votis solemnibus dispensavit, putà cum Cazimiro, qui ex Diacono Cluniacensi Rex Poloniæ evasit.

Cognatio triplex; *carnalis*, quæ dicitur consanguinitas, quasi sanguinis unitas: *spiritualis*, quæ compaternitas; & *legalis*, quæ adoptio nuncupatur.

INAT. N. Cognatio carnalis, seu naturalis, est vinculum personarum, quarum una ab alia, vel ambæ ab eadem ut à communi ac propinquo stipite per carnalem generationem descendunt.

Dicitur 1°. *vinculum*, id est arctior corporum & animorum conjunctio in naturali ejusdem sanguinis communicatione fundata; proinde major sic conjunctorum erga se invicem reverentia.

Dicitur 2°. *personarum, quarum una descendit ab alia*; ut filius & filia à patre.

Dicitur 3°. *vel ambæ descendunt ab eadem persona*, sicut & frater & soror ab eodem patre; consobrini germani ab avo.

Dicitur 4°. *tanquàm à communi stipite*: quia sicut in arbore truncus est id in quo rami coadunantur, ità & in consanguinitate persona à qua filii, nepotes, & alii profluunt, est veluti stipes, in quo hi omnes unum esse censentur.

Dicitur 5°. *& propinquo* : quia in consanguinitate prout Matrimonii diremptivâ, non habetur ratio stipitis remoti ; alioqui omnes essent consanguinei, cùm omnes ab Adamo descendant. Quidquid itaque ultra quartum gradum est, se habet ut radix occulta, quæ non consideratur.

Dicitur 6°. *per carnalem generationem.* Unde quia ii qui ab eodem stipite illicitè procreantur, verè tamen eundem ab ipsis sanguinem hauriunt, verè quoque pro cognatis habentur. In Jure civili, qui à patre descendunt, vocantur *agnati ;* qui à matre, *cognati.* Jus canonicum utrosque cognatorum nomine exprimit.

Ut intelligatur quandonam consanguinitas Matrimonium dirimat, tria in eadem secerni debent, *stipes*, *linea*, & *gradus.*

Stipes est vel pater solus, solave mater, cùm filii è diversis connubiis nati sunt ; vel pater & mater conjunctim : nam vir & uxor cùm sint una caro, unum eundemque stipitem constituunt.

Linea est series, seu ordo personarum, ab eodem stipite descendentium. Linea, vel est *recta*, vel *transversa*, seu *collateralis.*

Linea recta est ordo personarum, quarum una genita est ab alia ; vel immediatè ut filius à patre, vel mediatè ut nepos ab avo. Linea recta, alia est *ascendentium*, cùm progredimur à genitis ad genitores, inquirendo eorum stipitem, v. g. patrem, avum, proavum, abavum. Alia *descendentium*, cùm à genitoribus regredimur ad genitos, scilicet à patre ad filium, nepotem, pronepotem, & abnepotem.

Linea collateralis seu indirecta, est series personarum quæ descendunt quidem ab uno communi stipite, sed à se invicem non descendunt : sic duo fratres, ambo sunt ab eodem patre ; & duo consobrini, ambo sunt ab eodem avo, nec tamen sunt à se invicem. Hæc linea vel est *æqualis*, cùm ii quorum cognatio inquiritur, æqualiter distant à communi stipite, ut duo fratres ; vel *inæqualis*, quæ

etiam *mixta* dicitur, cùm consanguineorum alter magis, alter minùs distat à stipite communi, ut frater, & fratris filius.

Gradus est distantia consanguineorum, tum à se invicem, tum à communi stipite.

Ut computentur consanguinitatis gradus, tres assignantur regulæ. Prior spectat lineam rectam, posteriores duæ lineam collateralem.

Regula 1. In linea recta ascendentium & descendentium, tot sunt gradus quot sunt personæ, dempto, seu non computato stipite, à quo personæ illæ immediatè vel mediatè procedunt. Unde quia pater & filius duæ sunt personæ, si stipitem, id est, patrem demas, pater & filius erunt in primo gradu, quia dempto stipite, una solùm superest persona. Similiter avus & nepos sunt in secundo gradu, pronepos est in tertio gradu cum proavo, & abnepos cum abavo in quarto. Idem dicendum de matre respectu filii vel filiæ, nepotis vel neptis, &c.

Ratio hujus regulæ est, quia tot sunt gradus quot generationes, cùm unaquæque generatio removeat à stipite; atqui tot sunt generationes quot sunt personæ, dempto stipite. Stipes enim non potest gradum facere, cùm & à semetipso non distet, & hîc consideretur quasi prima totius prosapiæ origo.

Regula 2. In linea collaterali æquali, personæ tot gradibus distant ab invicem, quot gradibus distant à communi stipite. Sic duo fratres uno solùm gradu à se invicem distant, quia uno solùm gradu distant à communi stipite; sic quoque filius unius fratris, quia duobus gradibus distat à stipite communi, duobus etiam gradibus distat à filiis alterius fratris. Ratio est, quia stipes communis tota est ratio unionis sive fratrum, sive eorum qui à fratribus originem trahunt; ergo ii nec plus nec minùs à se invicem distare possunt, quàm à stipite communi.

Regula 3. In linea collaterali inæquali, consanguinei tot gradibus distant inter se, quot gradibus distat ille eorum qui remotior est à stipite commu-

ni. Sic si Petrus filios habeat Joannem & Marcum; Marcus verò filium habeat Barnabam, & Barnabas filium Simonem, Simon tribus gradibus distat à Joanne; quia totidem gradibus distat à Petro, abavo suo, totius hujus consanguinitatis stipite. Ratio, cur in linea collaterali computentur gradus ab eo qui remotior est à stipite, hæc afferri solet: Quòd qui sunt in gradu remotiori à stipite, non possunt propinquiores esse ulli è collateralibus suis, quàm stipiti, à quo originem ducunt; cùm stipes tota sit propinquitatis ratio: Atqui si gradus computarentur ab eo qui propinquior est stipiti, jam ii qui sunt à stipite remotiores, magis essent propinqui collateribus suis, quàm ipsimet stipiti. Sic in exemplo mox adducto, Simon tribus gradibus distaret à Petro, & unó tantùm gradu à Joanne, quia Joannes ipse uno tantùm gradu distat ab eodem Petro. Hinc Pius V. in Bulla, *Sanctissimus*, data an. 1566. *statuit quòd de cetero in quibuscumque dispensationibus consanguinitatis & affinitatis, excepto* solùm primo gradu, de quo statim, *sufficiat remotiorem tantùm gradum exprimere.*

Hæ regulæ servari debent in foro tam Seculari quàm Ecclesiastico; tamensi Jus civile aliter gradus computat, non quidem in linea recta, sed in collaterali, ubi tot numerat gradus, quot sunt personæ dempto stipite: unde secundùm Juristas duo fratres licèt sint in primario gradu respectivè ad communem parentem, sunt in secundo gradu relativè ad se; quia duæ sunt personæ, quæ suum singulæ gradum constituunt.

Circa hæc not. 1°. regulam, quæ statuit ut in linea tranversa gradus remotior ad se trahat propinquiorem, non ità esse generalem, ut nullas patiatur exceptiones. Si enim gradus propinquior sit gradus primus, gradus verò remotior non eat ultra quartum, obreptitia erit dispensatio sine gradûs propinquioris mentione obtenta, *cùm in eo* primo *gradu Sanctitas sua nunquam dispensare intendat*, ut tradit Pius V. in Constitutione mox citatâ. Imò ut omnis

dematur ſcrupuli cauſa, ſolliciti eſſe debent qui in gradu mixto diſpenſationes petunt, ut gradus propinquior ſemper exprimatur.

Not. 2°. in gradu inæquali, qui gradum primum attingit, (putà ſi patruus filiam ſororis ſuæ, vel amita filium fratris ſui ducere velit) exprimendum eſſe qui ſexus ſit in primo gradu, an vir, an mulier: quia longè difficiliùs conceditur, ut filius ſororis vel fratris in uxorem ducat amitam, vel materteram, quàm patruus aut avunculus ſororis vel fratris filiam; quia ordini repugnare videtur, ut amita, quæ quaſi alia mater certam in fratris ſui filium autoritatem habere debet, eidem tanquam capiti ſubjecta fiat: quæ ordinis inverſio locum non habet, cùm patruus fratris vel ſororis filiam ducit in uxorem, quia hæc inferior manet, ut anteà erat. Ceterùm Senatus Pariſienſis Matrimonia avunculos inter & fratrum filias quoad effectus civiles nulla declaravit an. 1664. & vetuit nè Bancarii in Curia Romana, hujuſce generis diſpenſationes obtinerent.

Not. 3°. in exprimendo gradu mixto ſemper incipiendum eſſe à gradu maſculi, ſive is ſit propinquior, ſive remotior. Sic relatio materteræ ad filium fratris, dicitur à ſecundo ad primum; relatio verò patrui ad filiam ſororis vel fratris, dicitur è primo ad ſecundum.

Not. 4°. eos qui circa conſanguinitatem conſuluntur, nè in materia tanti momenti aberrent, debere in charta arborem conſanguinitatis delineare, ibique exſcribere ſtipitem communem, à quo deſcendunt perſonæ de quibus agitur, & deinceps hinc & inde generationes & nomina perſonarum, uſque ad eas, de quibus quæritur, an in gradu prohibito conſanguineæ ſint. Sic enim multò tutiùs ex regulis ſuprà recenſitis judicabunt, an & quâ indigeant diſpenſatione. Nè autem junioribus Presbyteris moram injiciant nomina, quibus conſanguineos exprimere ſolent Juriſtæ, quædam minùs obvia hìc vernaculè interpretabimur.

In primo itaque lineæ rectæ aſcendentium gradu ſunt pater & mater eorum de quibus agitur.

In ſecundo ſunt avus & avia, *l'aïeul & l'aïeule.* In tertio proavus & proavia, *le bis-aïeul & la bis-aïeule.* In quarto abavus & abavia, *le tris-aïeul & la tris-aïeule.*

In primo ejuſdem lineæ rectæ deſcendentium gradu, ſunt filius & filia eorum de quibus agitur. In ſecundo nepos & neptis, non ut gallicè dicimus, *le neveu & la niece*, ſed, ut intelligunt Canoniſtæ, *le petit-fils & la petite-fille.* In tertio pronepos & proneptis, *l'arriere petit-fils & l'arriere petite-fille.* In quarto abnepos & abneptis, *les enfans de l'arriere petit-fils & de l'arriere petite-fille.*

Ex his perſonis unaquæque alias parit mihi collaterales. A patre meo fluunt frater meus & ſoror mea, mihi in primo gradu collaterales; qui *germani* dicuntur, ſi ſint ab eodem patre, & eadem matre; *conſanguinei*, ſi ſint ab eodem patre, ſed à matre diversâ; *uterini* verò, ſi ſint ab eadem matre, & à patre diverſo. Ab avo meo ſunt patruus & amita, *oncle & tante du côté du pere*; avunculus & matertera, *oncle & tante du côte de la mère*; mihi in ſecundo gradu collaterales. A proavo ſunt patruus magnus, & amita magna; avunculus magnus, & matertera magna; mihi in tertio gradu collaterales. Ab abavo demum ſunt propatruus, & proamita, proavunculus, & promatertera; mihi in quarto gradu collaterales. A patruo veniunt patruelis, *le fils de mon oncle paternel*, *couſin germain du côté de mon pere.* Ab avunculo ſobrinus, *couſin germain du côté de ma mere.* Jam videndum, quo in gradu Matrimonia conſaguineis jure naturali vel Eccleſiaſtico prohibita ſunt.

CONCLUSIO I. Matrimonia conſanguineorum in quolibet rectæ lineæ gradu, ſaltèm jure Eccleſiaſtico illicita ſunt & nulla.

Prob. ex reſp. Nicolai I. ad conſulta Bulgarorum, ubi ſic : *Inter perſonas quæ parentum liberorumque*

locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt; veluti inter patrem & filiam, vel avum & neptem, & usque in infinitum. Etverò conjugia filiorum cum parentibus adversantur pudori, ut per se notum est, & ordinem naturæ invertunt. Is enim exigit ut filii semper eodem modo parentibus subditi sint: atque si filii matrem vel aviam, filiæ patrem vel avum in conjuges ducerent, iis utique minus post Matrimonium subditi essent quàm ante, quia cum iisdem una caro effecti, eadem penè jura haberent.

Dixi, *saltèm jure Ecclesiastico*, quia censent multi eadem connubia jure etiam naturali invalida esse; unde, inquiunt, si Adam hodie rediret nullam posset uxorem ducere. Hæc tamen sententia rejicitur à Sanche & Sylvio, quibus consequenter persuasum est infidelem qui aviam, vel fratris sui filiam duxisset, non esse ab iis separandum, si ad fidem convertatur.

CONCLUSIO II. Matrimonia consanguineorum in linea collaterali usque ad quartum gradum inclusivè, sunt nulla jure Ecclesiastico.

Prob. ex Conc. Later. IV. Can. 50. ubi: *Prohibitio copulæ conjugalis*, quæ anteà ad septimum usque gradum extendebatur, *quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat.*

An Matrimonium seu fratris cum sorore, seu filii fratris cum amitâ, jure naturali vel divino invalidum sit, ambigitur. Probabilius est quod non. Quia Matrimonium fratris cum sorore initio mundi permissum est. Quis porrò credat Deum sic instituisse genus humanum, ut primi homines statim ipsas naturæ leges violare coacti fuerint? Idem à fortiori dicendum de Matrimonio amitam inter & filium fratris ejus. Nec nocent Leges Levitici, quia unà cum Lege Moysis abrogatæ sunt; unde potest Ecclesia permittere quædam per eas prohibita; sicut & quædam prohibere potest per eas permissa.

Qui cum impedimento consanguinitatis, *scienter Matrimonium contrahere præsumpserit*, debet ex Trid. sess. 24. c. 5. separari ab ea quam duxit,

absque ullâ *spe dispensationis consequendæ ; idque*, ait Synodus, *in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm Matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quòd si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas* ac præcipuè Bannorum promulgationem, *in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis.... Si verò solemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod posteà subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo & gratis dispensari poterit.*

Porrò ex causis propter quas Papa ab impedimento sive consanguinitatis sive affinitatis dispensare consuevit, aliæ vocantur *honestæ*, quæ nullum oratoribus probrum inurunt ; aliæ ex opposita ratione vocantur *infamantes*. Causæ honestæ ad duodecim revocari possunt.

Prima est *angustia loci*, cùm locus originis adeò angustus est, ut oratrix seu mulier, nullum in eo *reperire possit* paris secum conditionis cui nubat, nisi consanguineum vel affinem. Hæc clausula solitariè sumpta nec prodest iis qui sunt in gradibus propinquis ; neque iis qui urbes Episcopales incolunt, modò ista excedant *numerum trecentorum focularioram :* & in hoc casu exprimi debet qualitas personarum, *ut sint ex honestis familiis, quæ tanquam causa venit verificanda.* Ità Pyr. Corradus, L. 7. c. 5.

Sed quid si oratrix paris conditionis hominem reperiat in loco ei vicino in quo commoratur ? R. dispensationem valere : tum quia durum existimatur feminam cogi extra proprium oppidum nubere, nè sic parentum consortio & consiliis destituta maneat ; tum quia ità declaravit Cardinalium Congregatio. Porrò nomine loci, ob cujus angustiam conceditur ista dispensatio non intelliguntur *suburbia civitatis, licèt aliquantulùm ab ea distent ; quamvis si per milliare, sive paulò minus distent, licitè videatur hujusmodi causam admitti posse, prout admissam diù vidimus ;* verba sunt Corradi ibid. n. 42.

Cùm autem clausula hæc ferat, puellam virum

ſibi æqualem *invenire non potuiſſe*, neceſſariò debet conveniens præceſſiſſe diligentia puellæ in inquirendo marito, ſeu per ſemetipſam inquiſierit, quod vix honeſtè exigi poteſt, ſeu per parentes ſuos, aut qui parentum vices gerunt.

Secunda cauſa eſt anguſtia locorum, non quidem ſimpliciter, ſed cum clauſulâ hâc: *Quòd ſi oratrix extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipſa habet, non eſſet competens ut cum eâ invenire poſſet virum, cui juxta ſtatûs ſui conditionem nuberet.* Hæc clauſula non requiritur in omnibus gradibus, ſed tantùm in propinquioribus, v. g. in ſecundo & tertio: quia quò propinquior eſt conſanguineorum vel affinium gradus, eò major requiritur cauſa ad diſpenſandum.

Tertia cauſa eſt *incompetentia dotis* oratricis, quæ vel indotata manebit, vel ſaltèm fortunam ſtatui ſuo convenientem non inveniet, niſi conſanguineo vel affini nubat. Hæc cauſa admodùm juſta eſt, nè puella, ſi innupta manſerit, incontinentiæ periculum ſubeat: ſi autem viro inæquali nupſerit, miſerè vivat, cùm inæqualia conjugia triſtes effectus parere ſoleant. Ceterùm nihil intereſt, an oratrix dotanda ſit ab eo ipſo cui nubet, an ab alio qui eam in gratiam Matrimonii hujus dotare velit.

Idem eſt ſi femina habeat dotem adeò litibus involutam, ut ipſam ſine ſtudio viri ſolertis recuperare & tueri non poſſit. Ceterùm quia divitiæ patris arguunt divitias filii etiam nihil actu habentis, non cenſetur carere dote quæ parentes habet divites, niſi hi prole multâ graventur, vel competenti ad dotem parte bonorum ſpoliare ſe actu non valeant.

Quarta cauſa eſt *bonum pacis*, ſive inter regna, ſive etiam privatas inter familias gravibus odiis diſſitas, vel propè diem disjungendas, inſtaurandæ vel confirmandæ. Hæc cauſa, cùm de inimicitiis jam exiſtentibus agitur, coram eo qui ad diſpenſationem delegatur, in ſpecie & non in genere ſolùm, *plenè & concludenter* omninò probari debet *per teſtes ſuper*

dictis inimicitiis deponentes. Ità Corradus, n. 71.

Quinta causa est *ætas puellæ* annum 24. excedentis. Hæc causa per se solam non sufficit in gradu secundo, vel in primo & secundo : sufficit tamen in aliis; idque eò magis, quò plus recessit puella ab ætate annorum 12. quâ nubilis esse incœpit. Ratio est, quia timere est nè puella diu marito destituta, in suum corpus peccet, aut sine parentum consensu nubat.

Sexta causa est *periculum vitæ*, & id contingit 1°. cùm puella commoratur in loco ad littus maris sito, ac propptereà continuis Piratarum invasionibus obnoxio; unde fit ut neminem nisi consanguineum invenire commodè possit, qui secum in eodem loco morari velit. 2°. Cùm quis commisit crimen pœnâ capitali dignum, quod familia condonare parata est, si hanc vel illam è consanguineis suis ducere velit.

Septima causa, quæ præcipuè apud Belgas & Germanos viget, est *periculum seductionis*, cùm oratores consanguineos ducere intendunt, nè cum Hæreticis aut de hæresi suspectis jungi cogantur.

Octava causa est *conservatio bonorum in eadem familia.* Ratio est, quia ampla unius familiæ bona ad aliam transire non solent sine magno familiæ totius dispendio : unde causa hæc reducitur ad *bonum pacis.* Eadem tamen causa in gradu secundo, vel in secundo & tertio, non admittitur *sine maximis favoribus*, ait Corradus.

Nona causa præcedenti affinis, est *illustris familiæ conservatio*; idque rationi consonat, cùm familiæ illustres publicæ rei plurimùm inserviant.

Decima causa est *excellentia meritorum*; eos enim qui de Ecclesia, sive in bello contra Infideles, sive in legitima jurium ejus defensione benè meriti sunt, ab Ecclesia remunerari decet. Hæc causa ab Executoribus rescriptorum Apostolicorum verificanda est.

Undecima causa est, cùm *oratrix filiis ex alio viro procreatis gravata est*, & orator eorumdem

curam ſuſcepturum ſe ſpondet. Hæc cauſa facilè non admittitur ſola, & nunquam admittitur, niſi poſtquam *orator idoneè cavit ſe dictis filiis alimenta præſtiturum.*

Duodecima cauſa eſt, cùm contrahentes *ex certis & rationabilibus cauſis moventur*, &c. & hæc diſpenſationum ſpecies vocatur, *ſine cauſa.* Qui prædictam diſpenſationem executioni mandant, cauſarum illarum verificationem exigere non debent, non obſtante clauſulâ, *diligenter informes*, prout Romæ judicatum fuit.

Cauſæ infamantes ad tres reduci poſſunt.

Prima eſt, cùm partes ob nimiam in tota agendi ratione familiaritatem, ſeclusâ tamen copulâ, viciniæ ſcandalum dederunt; adeò ut niſi ambæ jungantur, neminem inveniat puella cui nubat.

Secunda eſt, cùm partium familiaritas ad prolem uſque increvit, ità ut non aliter quàm per utriuſque conjunctionem ſcandalo occurri poſſit.

Tertia eſt, cùm partes licèt conſanguineæ, vel affines, Matrimonium contraxerunt, nec jam ſine gravi ſcandalo aut diſpendio poſſunt ſeparari. Tunc verò exprimendum eſt an partes impedimentum ante nuptias, an duntaxat poſteà cognoverint; an ſtatim ac ejus notitiam habuêre, à carnali copula abſtinuerint; an eo fine peccaverint ut faciliùs diſpenſationem conſequerentur.

COGNAT. SPIRIT.

Cognatio ſpiritualis, eſt conjunctio quæ contrahitur ratione Baptiſmi & Confirmationis. Cùm enim Baptiſmus ſit nova quædam generatio, in qua baptiſans & ſuſceptores vicem patrum gerunt, indecens eſt ut qui baptiſati ſunt aut à ſacro fonte ſuſcepti, eos in Matrimonium ducant à quibus baptiſati vel ſuſcepti fuêre. Hinc difficilius diſpenſat S. Sedes in impedimento illo, quàm in impedimento cognationis carnalis. Idem ſervatâ proportione dicendum de Confirmatione, quæ quoddam eſt Baptiſmi complementum.

Jure antiquo latè diffundebatur cognatio ſpiri-

tualis; sed *volens S. Synodus* Trid. incommodis indè frequenter exurgentibus *providere*, *statuit*, sess. 24. c. 2. *ut unus tantùm, sive vir, sive mulier..... vel ad summùm unus & una, baptisatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptisatum ipsum, necnon & illius patrem & matrem, necnon inter baptisantem & baptisatum, baptisatique patrem & matrem* tantùm, spiritualis cognatio *contrahatur.... Ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur confirmantem & confirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem* non excedat.

Hinc 1°. qui infanti jam domi baptisato nomen imponunt, cùm Baptismi ceremoniæ supplentur, nullam contrahunt cognationem spiritualem, quia tunc non suscipiunt infantem à sacro fonte. Imò nec prædictam cognationem contrahunt, qui infantem suscipiunt extra Baptismum solemnem, quia tunc non sunt verè patrini. Unde qui Baptismi instrumenta conficit, exprimere debet infantem jam anteà domi baptisatum esse, ut intelligatur eos qui honoris causâ eidem nomen imposuêre, nec verè fuisse patrinos, nec cognationem ullam contraxisse.

Hinc 2°. tutius est ut qui infantem sub conditione baptisatum susceperunt, prædictam cognationem contraxisse supponantur, quia dubium est an hujusmodi Baptisma valeat: in dubio autem pars tutior tenenda est. Idem dic de iis qui per procuratorem puerum susceperunt; 1°. quia ex Jure, qui per alium facit, per seipsum facere censetur. 2°. Quia is solus, ex cit. Trid. cap. cognationem spiritualem contrahit, qui *designatus est* ad levandum infantem: unde *si alii extra designatos baptisatum tetigerint, spiritualem cognationem nullo pacto contrahunt.* Atqui Procurator designatus non est ad tenendum infantem, sed ille solùm cujus is vices gerit: ergo ille solùm, non autem Procurator, cognationem hanc contrahere debet. Et ità, teste Fagnan in cap. *Veniens, De cognatione spirit.* definitum est à S. Congregatione. Quia tamen hæc nostra opinio, etsi verior

apparet ut & communior, haud tamen omninò certa est, censemus in hoc casu sufficere propter dubium, dispensationem Episcopi.

Ex his sequitur, 1°. quòd si Civitas quædam infantem de fonte sacro per aliquem à se deputatum levaret, tunc singuli qui ejusdem Civitatis corpus constituunt, prædictam cognationem contraherent; 2°. quòd ad eandem contrahendam nec requiratur nec sufficiat contractus physicus. Utrumque vel uno Procuratoris, de quo statim loquebamur, exemplo manifestum est: unde etiam qui in levando infante patrinum & matrinam adjuvant; licèt physicè tangant infantem, nullam tamen hinc cognationem contrahunt, nisi & ipsi verè patrini sint; quia etsi vetitum est à Tridentino nè idem puer plures habeat patrinos, si tamen plures ab imperito vel timidiori Parocho admitti contingat, (quod multi negant, sine gravi peccato fieri posse) omnes cognationem contrahunt, quia omnes eodem modo infantem tenent. Quòd si è pluribus per parentes designatis Parochus unum duntaxat & unam admiserit, ii soli cognationem contrahent, quia cùm penès Parochum sit eos admittere quos volet, ut servetur Lex Tridentina, reipsâ patrini non erunt quos ille justâ de causâ rejecerit.

Hinc 3°. qui in casu necessitatis baptisat puerum, veram cum eo affinitatem contrahit, quia verè baptisat, & jus non distinguit inter baptisantem cum necessitate, & baptisantem sine necessitate. Si tamen pater in casu necessitatis prolem propriam, modò tamen legitimam, baptisaret, nullam cum uxore suâ cognationem contraheret. Quòd si id faceret sine necessitate, & ex malitia, ut à conjugis thoro abstineret, teneretur eidem, ut anteà, reddere debitum, nè commodum reportaret ex fraude suâ, sed deinceps idem debitum exigere non posset.

Atverò pater qui etiam in necessitatis casu concubinæ suæ, vel alterius mulieris filium baptisat, eandem validè ducere non potest sine dispensatione;

quia cognationis spiritualis vinculum pro iis solùm sublatum est, qui proprios eosque legitimos filios in casu necessitatis baptisant.

Ceterùm error facti impedit, sive in patre respectu propriæ prolis, sive in alio quocumque, nè impedimentum cognationis spiritualis contrahat. Prima pars liquet ex c. 2. *De cognat. spirit.* ubi sic loquitur Alexander III. *Si vir vel mulier ex ignorantia* filium suum de sacro fonte susceperit, *eos ignorantia excusare videtur.* Secunda pars æquè constat; quia licèt ad contrahendam cognationem hanc necessaria non sit intentio ejusdem contrahendæ, at certè necessaria est intentio fungendi munere patrini; (unde nec ebrius, nec infans materialiter præsens, affinitatem hanc contrahit.) Sed qui per errorem levat filium Petri existimans se levare filiùm Joannis, intentionem hanc non habet: Ergo non contrahit cognationem spiritualem cum filio aut parentibus Petri; neque etiam cum filio aut parentibus Joannis, quia reverà non suscipit filium Joannis. Secùs dicendum est, si habeat intentionem suscipiendi puerum præsentem, quisquis ille sit. Aliud est de eo qui baptisat filium unius, credens se alterius filium baptisare; quia Minister Sacramenti tenetur habere intentionem baptisandi personam præsentem, quæcumque ea sit.

Hinc 4°. baptisati omnes, & qui de jure in patrinos assumi non debent, verè tamen cognationem prædictam contrahunt, unde ei subjacent, non solùm Religiosi & Abbates, quibus ex c. 104. dist. 4. *De consecrat. non licet de baptismo suscipere filios, nec commatres habere*; sed etiam Heretici qui baptisant aut suscipiunt, quia vi Baptismi subjacent legibus Ecclesiæ. Si verò Infidelis puerum baptiset, aut suscipiat, nulla exurget cognatio ipsum inter & baptisatum, ac baptisati parentes. Idem dic si vir fidelis baptiset, aut suscipiat filium feminæ infidelis; unde hanc ubi conversa fuerit, ducere poterit citra dispensationem.

Hinc 5°. patrinus & matrina simul matrimonio jungi possunt, quia nulla eos inter exurgit cognatio. Porrò etsi *uxor cum marito nullâ autoritate* prohibetur *in baptismate puerum suscipere*, satius tamen est *ut utrique insimul ad hoc aspirare minimè præsumant*, XXX. q. 4 c. 6. Quin & nonnullis in Diœcesibus conjuges alienum puerum tenere prohibentur.

Quod dictum est de cognatione spirituali exortâ ex Baptismo, idem dicendum de cognatione exortâ in Confirmatione. Hodie tamen consuetudo patrinos & matrinas adhibendi in Confirmatione penè obsolevit. Sit jam

CONCLUSIO. Cognatio spiritualis jure solùm Ecclesiastico matrimonium dirimit; adeoque impedimentum hoc ab Ecclesia relaxari potest.

Prob. 1°. quia nulla impedimenti hujus in monumentis priorum Ecclesiæ seculorum vestigia apparent: porrò impedimentum jure naturali constitutum priori Ecclesiæ ævo ignotum non fuisset. 2°. Impedimentum, quod Ecclesia vel extendere, vel restringere potest, non est ab ipso jure naturali constitutum: atqui tale est impedimentum cognationis spiritualis, quod olim multò latiùs quàm nunc extendebatur, ut norunt omnes.

Hìc not. ei qui carnaliter cognovit personam cum quâ spirituali cognatione junctus erat, si dispensationem obtinere velit, non cognationem modò, sed & crimen admissum in supplicatione exprimendum esse. Is enim constans est Curiæ Romanæ stylus: stylus autem jus facit.

[C]OGNAT. [L]EGALIS. Cognatio, seu affinitas *legalis*, sic dicta quia Principum legibus primitùs constituta est, est ea quæ oritur ex adoptione. Adoptio autem definitur: *Extraneæ personæ in filium vel nepotem*, filiam vel neptem, *vel deinceps legitima assumptio*; id est electio secundùm leges facta personæ quæ non est in potestate adoptantis, ut in ea sunt hæres vel filius: unde persona etiam consanguinea adoptari potest, quia

est extranea hoc sensu, quòd eo careat conjunctionis gradu ad quem adoptatur.

Adoptio vel est *perfecta*, per quam adoptatus transit in adoptantis potestatem, instar filii naturalis, estque ejus hæres necessarius ab intestato; ex testamento autem in quarta bonorum parte: vel *imperfecta*, per quam adoptatus non transit in potestatem adoptantis, neque est hæres ejus necessarius ex testamento, benè tamen ab intestato.

Ut intelligatur quousque legalis cognatio ex adoptione proveniens Matrimonium dirimat, tres in ea distingui lineæ debent, sicut in cognatione naturali. Prima quæ vocatur *paternitas*, est quasi linea recta, & reperitur inter adoptantem & adoptatum, ac descendentes ex adoptato filio (non item ex adoptatâ filiâ) in ejus potestate existentes. Secunda quæ dicitur *fraternitas*, est collateralis, & hæc stat inter adoptatum & filios, sive carnales, sive legales adoptantis: potest enim quis plures adoptare personas; potest etiam aliquando, qui naturales habet filios, habere & adoptivos. Tertia imitatur affinitatem carnalem, & est inter adoptantem uxoremque adoptati ex una parte; & adoptatum uxoremque adoptantis ex altera parte. His positis,

Certum est 1°. cognationem legalem dirimere matrim. in linea recta; (idque probabilius in primo solùm gradu:) unde adoptans eam ducere non potest quam adoptavit; ità habetur c. 1. XXX. q. 3.

Certum est 2°. cognationem legalem in linea transversa Matrimonium dirimere; unde filius naturalis illius qui puellam adoptavit, eandem in uxorem ducere non posset, ex c. unic. *de cognat. legali.*

Certum est 3°. affinitatem legalem inter adoptatum & uxorem adoptantis ex una parte, & inter adoptantem & uxorem adoptati ex altera, matrimonium dirimere; idque, licèt in jure clarè expressum non sit, admitti debet propter generalem *Ecclesiæ praxim*, quæ impedimenta ut auferre, sic & *inducere potest.*

Verùm de his ſat dictum eſt hactenùs, quia adoptio legalem cognationem pariens, jam nullibi viget in Gallia, & nè in iis quidem regionibus quæ Jure ſcripto utuntur.

Concl. Impedimentum à cognatione legali procedens, per Eccleſiam relaxari poteſt.

Prob. quia impedimentum hoc nec naturali, nec divino jure inſtitutum eſt, ſed ſolâ Eccleſiæ voluntate, quæ juſtas eâ de re Principum ſanctiones confirmavit : atqui quod abſolutè pendet ab Eccleſia, ab eadem tolli poteſt.

Crimen. Per impedimentum criminis, illud hîc intelligitur quod naſcitur vel ex adulterio aut homicidio ſeorſim ſumptis, vel ex utroque conjunctim. Hæc porrò crimina Matrimonium dirimunt in quatuor caſibus; unde

Dico 1°. Matrimonium dirimi, quando quis adulterium committit, & promittit adulteræ ſe ipſam poſt mortem mariti ipſius in uxorem ducturum eſſe. Ità definiit Innoc. III. c. 6. *De eo qui duxit quam polluit;* & hæc eſt Galliæ Juriſprudentia.

Hinc neque ſola Matrimonii promiſſio impedimentum criminis parit, niſi accedat adulterium, neque ſolum adulterium idem impedimentum producit, niſi accedat futuri matrimonii promiſſio. Haud tamen ante peractam pœnitentiam Matrimonio jungi debent, qui etiam ſinè conjugii promiſſione adulterium commiſerunt, & viciſſim; eaque promiſſio irrita eſt, ſicut & promiſſio vacaturi beneficii, quia utraque dat locum optandæ mortis alterius.

Ut Matrimonii futuri promiſſio adulterio conjuncta impedimentum inducat, quatuor requiruntur : 1°. ut ab altero complice implicitè ſaltèm ac virtualiter, id eſt, ſi non per verba, ſaltèm per exteriora ſigna acceptata fuerit, quia promiſſio ſine acceptatione mera eſt pollicitatio ; 2°. ut promiſſio etiam acceptata antè adulterium non revocetur, quia promiſſio revocata non magis ſubſiſtit, quàm ſi facta non fuiſſet ; 3°. ut promiſſio conjuncta ſit

adulterio utrinque formali : non enim sufficit ut duo proprium suum conjugium sciant, si neuter conjugium alterius cognoscat. Unde qui vivente uxore, quàm bonâ fide credit mortuam, feminæ quæ vel libera est, vel libera existimatur, nuptias sub conditione coïtûs spondet, nihil contrahit impedimenti : ast ea solùm ignorantia in præsenti excusat, quæ in aliis materiis excusaret, id est quæ crassa non fuerit. 4°. Ut adulterium sit consummatum, quia dispositiones juris pœnales restringi debent : unde, cùm jura adulterium purè & simpliciter dictum exigant, non nisi de consummato intelligenda sunt ; atque hoc sensu Ecclesiæ Canones à sanioribus Theologis explicantur. Sed ut adulterium censeatur consummatum, sufficit sola, citrà seminis emissionem, feminei vasis penetratio ; tum quia ea ad adulterium verum sufficit ; tum quia per novum seminis extra effundendi peccatum facilè eluderentur Canones ; tum quia adulterium, etiam seclusâ seminum commixtione, non minùs ad machinandam alterius sponsi mortem incitat, quàm si vera interfuisset seminatio.

Verùm ut eadem Matrimonii promissio adulterio juncta pariat impedimentum, non requiritur, 1°. ut sit sincera, quia ficta promissio, quæ seria existimatur, æquè adulterium vel homicidium impellit ac si vera esset.

2°. Neque etiam requiritur ut sit absoluta, sed sufficit conditionalis : unde si quis commisso cum Berthâ adulterio, eidem post mortem ejusdem viri Matrimonium spoponderit, eâ tamen conditione ut Bertha mille aureos sibi in dotem afferat, ex hac promissione quantumvis conditionatâ nascetur impedimentum dirimens, sive Bertha conditionem impleat, sive non ; quia ut talis promissio Matrimonium dirimat, necesse non est ut sit valida, cùm nunquam valida esse possit ; & aliundè vel ad mortem sponsi, vel ad novum adulterium potenter incitet, quod Leges cavere voluerunt. Imò etiamsi conditio impossibilis esset, aut contra substantiam Matrimonii, ni-

hilominùs contraheretur impedimentum, quia impedimentum hoc à promissionis valore non pendet. Secùs dicendum, si alius adulter ex ipsa conditione sentiret promissionem non seriò, sed mendaciter fieri.

3°. Nihil etiam refert an promissio adulterium præcedat an sequatur; tum quia cap. fin. hoc tit. impedimentum contraxisse dicitur, qui *priùs vel posteà, dum vixerit uxor illius*, illam *adulterio polluisset;* tum quia promissio adulterium subsequens, ad novum adulterium, imò & uxoricidium impellit. Debent tamen ex meliori sententiâ adulterium & promissio, durante eodem conjugio, concurrere; & tunc exurgent impedimentum, etiamsi vir & legitima uxor quoad thorum separati vivant ex divortio, vel nunquam cohabitaverint, ac proinde ratum duntaxat sit, non verò consummatum eorumdem Matrimonium: ità Canonistæ.

Dico 2°. impedimentum criminis exurgere inter eos qui legitimo Matrimonio etiamnum conjuncti, novum scienter contrahere attentant: ii enim neque secum invicem habitare possunt, quia posterius Matrimonium nullum est; neque etiam post legitimi conjugis mortem simul conjungi possunt, ut patet ex totius Ecclesiæ consensu. Ratio hujus impedimenti eadem est quæ præcedentis, nè scilicèt propter futuri Matrimonii spem detur ansa tentandæ conjugum mortis.

Ad hoc impedimentum necesse est 1°. ut secundum Matrimonium, vivente primâ uxore, consummatum fuerit, si enim vel nunquam, vel nonnisi post legitimæ conjugis mortem consummatum sit, *quamvis utrique ipsorum pro eo quòd in hoc graviter deliquerint, sit pœnitentia injungenda, non est tamen Matrimonium, quod* adulter *post uxoris obitum cum* adulterâ *contraxit, dirimendum*, c. 8. hoc tit.

Necesse est 2°. ut quæ contrahit cum adultero, prius ejusdem Matrimonium cognoscat; alioqui enim cum eo jam soluto potest contrahere; prout definiit Innoc. III. c. 7. hoc tit. Imò non tantùm inter tales

Verum deinceps Matrimonium consistere potest, sed & tenetur verus adulter, post suæ conjugis mortem, eam ducere quam Matrimonii sui nesciam cognovit, si ei Matrimonium spoponderit, aut cum ipsa de præsenti contraxerit. *Quia dignum non est ut vir*, (c. 2. ibid.) *qui sçienter contra Canones venit, lucrum de suo dolo reportet.* Si tamen quæ bonâ fide contraxerat rescito adulteri conjugio, cum eodem maritaliter vivere perrexerit, jam contractum est impedimentum criminis.

Necesse est 3°. ut priùs Matrimonium validum fuerit, quia ceteroqui deesset adulterium. Nihil porrò interest an secundum Matrimonium in facie Ecclesiæ contractum sit, an clandestinè; cùm ut per hujusmodi Matrimonium inducat impedimentum criminis, necessarium non sit ut valeat, cùm nunquam valere possit.

Dico 3°. & 4°. impedimentum criminis, contrahi aliquando per conjugicidium sine adulterio, aliquando nonnisi per conjugicidium adulterio conjunctum.

Ut conjugicidium simplex, hoc est ab adulterio separatum, impedimentum inducat, requiritur ut homicidium vel ab utroque eorum qui Matrimonium contrahere intendunt, vel saltem ab uno de alterius consensu peractum sit, & quidem cum intentione saltèm in uno ducendi complicem. Ut verò homicidium adulterio conjunctum idem impedimentum pariat, sufficit ut adulterorum alter vel propriam uxorem, vel mulieris quam ducere intendit virum interficiat, etiam absque ulla partis adulterantis participatione. Utrumque colligitur ex toto penè titulo, *de eo qui ducit in Matrimonium*, &c. Ut materia hæc plenè intelligatur,

Not. 1. ut impedimentum ex conjugicidio contrahatur, non requiri vel futuri Matrimonii promissionem, vel ut utraque pars sit fidelis, unde si Christiana maritum occidat, ut nubat Gentili ad *fidem convertendo*, non stabit Matrimonium, ex

c. 1. *de convers. Infidelium;* vel ut conjux uxorem physicè occidat, sed satis esse ut moraliter, consilio nempè aut mandato, mortem ejus procuret. Haud tamen sufficeret ratihabitio, quæ non nisi ex sola juris fictione retrotrahitur, adeòque nec subjacet pœnis legum, nisi in casibus à jure disertè expressis. Quòd si quis consilio suo vel mandato nihil influxerit in conjugis mortem, putà quia is cui consilium aut mandatum dedit, jam ex se satis ad inferendam ei necem determinatus erat; nihil ille contrahet impedimenti, sicut nulla tunc contraheretur irregularitas, aut restituendi obligatio. Idem dicendum si mors de facto secuta non fuerit; vel ex Medici aut Chirurgi inscitiâ secuta fuerit.

Hìc porrò notat Sanchez non incurri impedimentum, nisi adulterium præcedat mortem alterius conjugis: unde si quis, ut ducat Bertham, cum quâ nondum peccavit, lentum uxori suæ venenum propinet, & nonnisi post ejus mortem Bertham cognoscat, nihil inter utrumque erit impedimenti, posito quòd Bertha in mortem uxoris amasii sui non conspiraverit, quia tunc deficeret adulterium. Et id verum est, etiamsi Bertha eidem amasio nuptias promisisset, quia nullus est juris textus, qui solam Matrimonii promissionem cum machinatione alterius duntaxat, absque adulterio, ad inducendum hujusmodi impedimentum sufficere declaret.

Not. 2°. perinde esse si uxor virum, aut vir uxorem necet, quia c. 5. XXXI. q. 1. irritum dicitur Matrimonium, cùm *adulter aut mulier virum qui mortuus fuerat, occidisse notatur.*

Notandum 3°. ad impedimentum istud requiri ut qui sponsi alterius mortem procurat, intentionem habeat Matrimonium contrahendi cum altero superstite. Ita Sanchez, disp. 78. n. 12. ubi pro se adducit Theologos 30. quos inter primas tenent SS. Thomas, Bonaventura, Antoninus, & Jurisperitos 22. qui omnes eo nituntur fundamento, quòd impedimentum hoc ideò fuerit inductum, nè conjux conju-

gem enecet, ut Matrimonio sic soluto novas cum personâ quam deperit nuptias contrahat: hæc autem ratio locum non habet quoties conjugis occisio non eo tendit ut aliud Matrimonium cum conjuge superstite ineatur. Unde nullus est huic impedimento locus, si conjux & adulter communi consilio alium conjugem interficiant; non ut Matrimonio inter se copulentur, sed ut liberiùs vacent libidini; vel ut mortem alterutri à viro adulterii impatiente inferendam præveniant; vel ut ineant quidem Matrimonium, at non cum complice adulterii, sed cum alia. Sufficit tamen ut eorum qui alterius conjugis mortem procurârunt, unus Matrimonium intendat cum superstite, quia concurrit homicidium cum animo contrahendi; nullibi verò decernitur in jure necessariam esse hanc in utroque complice intentionem.

Not. 4°. quòd quando unus solùm conjugis mortem machinatus est, adulterium non pariat impedimentum dirimens, nisi utrique nuptias contracturo cognitum sit, quia alioqui non est adulterium utrinque formale. Quâ etiam de causâ, sæcluso adulterio, homicidium alterius conjugis utrique contracturo notum & acceptum esse debet: unde si quis absque prævio adulterio interficiat maritum alterius mulieris, ut eam in uxorem ducat, validum inter utrumque iniri poterit connubium, utpotè quod nullibi legibus reprobetur. Optandum sanè ut Ecclesia eo etiam in casu impedimentum statueret.

Not. denique impedimentum criminis contrahi etiamsi adulterii aut conjugicidæ ignorent illud ex crimine suo exoriri. Ratio est 1°. quia Canones, quibus constituta sunt Matrimonii impedimenta, nullibi ut hæc incurrantur eorum notitiam prærequirunt. 2°. Quia consuetudo, quæ optima est Legum interpres, tam in Romana quàm in alia quacumque Curia habet, ut qui impedimenta nescii contraxerunt, præviam ad legitimè contrahendum dispensationem obtineant; 3°. quia irregularitates, aliæque *ecclesiasticæ pœnæ* (si censuras quæ contumaciam,

adeòque & notitiam requirunt, exceperis) etiam ab ignorantibus incurruntur.

Ut hæc omnia faciliùs retineantur, juvat ea paucis contrahere.

1°. Itaque impedimentum criminis quadrupliciter contrahitur; nimirùm ex adulterio sine Matrimonio; ex adulterio unà cum pseudomatrimonio; ex solo homicidio; ex homicidio cum adulterio.

2°. Ut impedimentum criminis contrahatur ex adulterio sine Matrimonio, requiritur ut adulterio formali jungatur, sive ante sive post coïtum, promissio acceptata de Matrimonio cum parte adulterâ contrahendo post mortem ejus conjugis; & hæc promissio sufficit etiam facta, etiam conditionalis, etiam turpis, etiam juramento destituta.

3°. Ut ex adulterio quod Matrimonio conjunctum sit, nascatur idem impedimentum, requiritur & sufficit cognitio vitæ prioris sponsi validè conjuncti.

4°. Ut impedimentum exurgat ex homicidio solo, requiritur machinatio utriusque, vel saltèm unius cum alterius consensu. Sufficit verò ut mors de facto sequatur ex actione vel physica vel morali conjugum, aut unius de alterius consensu.

5°. Ut impedimentum ex conjugicidio simul & adulterio exurgat, non requiritur ut ambæ partes ad homicidium illud concurrant, sed sufficit ut earum una homicidium physicè aut moraliter operetur, eo fine ut cum sponso adultero & superstite Matrimonium contrahat.

CONCLUSIO. Impedimentum criminis est dispensabile.

Prob. quia impedimentum illud solâ Ecclesiæ voluntate constitutum est, non autem ipsis naturæ vel Dei Legibus; unde David duxit Bethsabée, quam polluerat, & cujus virum interemerat *gladio filiorum Ammon*. II. Reg. 12.

DISPAR. CULTUS. Impedimentum disparis cultûs ex diversa contrahentium religione oritur. Hìc porrò dispar religio non ea est quæ reperitur inter Fidelem & Hæreti-

tum, sed ea duntaxat quæ baptisatum inter & non baptisatum intercedit. Unde Infidelis hîc sumitur strictè pro eo qui nusquam sacro in fonte renatus fuerit, quales sunt Judæi, Gentiles, Turcæ. In præsenti tamen exquiritur etiam an licita sint Catholicorum cum Hæreticis conjugia.

Certum est 1°. Matrimonia baptisatorum cum non baptisatis jure Ecclesiastico esse invalida. Ità omnes.

Certum videtur 2°. Matrimonia Fidelium cum Infidelibus non esse ex natura rei peccaminosa, cùm in veteri Testamento Jacob, Joseph, Moyses ipse uxores infideles duxerint; & in nova Lege S. Cæcilia nupserit Valeriano Ethnico, S. Monica Patricio viro Gentili, S. Clotildis Clodovæo Franciæ Regi, cujus ope Galliæ Regnum unà cum Rege ad fidem posteà conversum est.

Fatendum tamen hæc Matrimonia vulgò illicita esse, quia tranquillo veræ Religionis exercitio & cotholicæ educationi prolis adversantur.

Q. quid sentiendum sit de Matrimonio Catholicorum cum Hæreticis.

R. 1°. ea valere, saltèm si ritu catholico celebrentur, tum quia nulla est lex Ecclesiæ quâ irrita declarentur, tum quia habentur ubique pro validis. An autem valida sint, si celebrentur non servatâ Trident. formâ, alibi expendo.

2°. Matrimonia hæc tam divino quàm ecclesiastico jure esse prohibita, 1°. cùm adest, uti frequenter adest, periculum perversionis; 2°. cùm subest periculum nè Ecclesiæ præcepta, jejunii, v. g. vel audiendæ Missæ à conjuge Fideli adimpleri non possint; 3°. cùm matrimonialis contractus expressam hanc aut tacitam habet conditionem, *ut vel omnes, vel aliquæ proles, v. g. masculæ educentur in secta hæretica patris, femellæ autem in vera Religione catholica matris*, prout ordinariè fieri consuevit, *saltem in Germania, in cunctis locis ubi Hæretici cum Catholicis permixti vivunt*, uti notat Germanus Canonista.

Quòd si Hæreticus non solùm spem injiciat, sed seriò promittat se Catholicam Fidem esse amplexurum, poterit is ex prævio eorum ad quos id pertinet consensu, admitti ad nuptias; tum quia jura hunc casum excipiunt; tum quia cessat tunc periculum subversionis, & aliundè fit lucrum animæ. Haud tamen præmittendæ sunt absolutioni nuptiæ, nisi justa subsit causa, ut periculum exhæredationis; quanquam tunc videndum est an non hæresis in manu Ordinarii aut alterius sub gravi secreto ejurari possit. Censent tamen Lugo & alii aliquando licitè contrahi posse cum Hæretico, vel Infideli qui nullam conversionis spem injicit: certè Assueri conversionem non sperabat Esther cùm eidem nupsit.

Q. an impedimentum disparis cultûs sit dispensabile. R. affirm. quia neque naturali neque divinâ lege saltèm universaliter constitutum est, ut patet ex allatis suprà exemplis.

Vis. Vis dividitur in *absolutam*, quæ est coactio omnimoda & corporalis, illata personæ reluctanti, ut si quis violentè cogatur ad capitis inclinationem, & ad porrectionem manûs quæ pro signo consensûs accipiantur: & *conditionalem*, quæ, utpotè quid unum cum metu, est trepidatio mentis ratione periculi instantis vel futuri. Hìc porrò revocandum est ex alibi dictis, 1°. metum alium esse *gravem*, qui etiam *probabilis* nuncupatur; alium *levem*: 2°. incuti posse vel *à causa naturali*, morbo, v. g. vel naufragio, vel *ab agente libero*: 3°. vel ab eo quicum Matrimonium contrahitur, vel ab alio: 4°. vel *directè* ad extorquendum Matrimonium, vel *propter alium finem*; ut si alium occisurus, quò illatam tibi injuriam ulciscaris, is, ut mortem declinet, filiam suam tibi in conjugem promittat; 5°. vel *juste*, cùm is qui timorem incutit, ejusdem incutiendi jus habet, ut si pater ei qui filiâ suâ abusus est, comminetur se eum apud Judices accusaturum esse, nisi eam ducat: vel *injustè*, ut si idem pater stupratori mortem minetur à se inferendam, nisi filiam ducat: pater enim jus qui-

dem habet accusandi apud Judicem, non verò propriâ autoritate occidendi.

Certum est 1°. Matrimonium contractum ex metu levi, etiam injustè & ad extorquendum consensum incusso, esse validum: tum quia ex Reg. 184. ff. *vani seu levis timoris justa excusatio non est*, tum quia Professio Religiosa ex levi metu facta, valet, c. 1. *De his quæ vi*, &c. Porrò à Matrimonio spirituali, utpotè etiam indissolubili, valet argumentum ad Matrimonium carnale.

Certum est 2°. valere Matrimonium etiam initum ex gravi metu, justè tamen incusso, vel incusso à causâ non liberâ; unde si Judex ei qui datâ Matrimonii fide puellam vitiavit, mortem, aut tetrum quid comminetur, nisi stet promissis, valebit Matrimonium. Idem est si stuprator aut concubinarius metu seu mortis seu gehennæ, puellam aut concubinam ducat, quam alioqui ducturus non esset. Ratio est, quia metus gravis non vitiat Matrimonium quasi prorsus libertatem perimat (ut patet in actione malâ, quæ licèt ex gravi metu facta, non tamen à peccato vacat, ac proinde est simpliciter libera) sed quia certum libertatis gradum injuriosè aufert: porrò cùm metus justè incutitur, aut à causâ naturali prodit, jam nihil habet injuriosi.

Hìc notandum aliquando videri metum justè incussum qui iniquè incutitur. Sic 1°. Judex qui mortis metu stupratorem cogit ut ducat virginem ab eo vitiatam absque fide Matrimonii, injustè cogit, quia (nisi aliud ferat consuetudo loci) solùm cogere potest ut ducat vel dotet. Sic 2°. injustè cogit, qui non cogit secundùm allegata & probata, etiamsi à parte rei verum sit quod malè probatum est.

Sed quid si juridicè, sed falsò, probatum sit v. g. Titium eam corrupisse, quam de facto non corrupit, valebitne Matrimonium ad quod sub mortis metu damnatus fuit à Judice? Asserit Sanchez, seu meliùs negat Pontas hìc casu 4. quia hìc occurrit timor gravis, saltem radicaliter injustè incussus à

falsis duobus testibus; quorum malitiæ Judex, licèt ignorans servjit. Eâdem de causâ irritum erit Matrimonium quod quis ex gravi metu contraxit cum desponsata; quæ posteà fornicata est, occultè tamen, adeò ut fornicatio à sponso probari non possit.

Certum est 3°. Matrimonium ex gravi metu, injustè ad illud extorquendum incusso, esse ipso jure invalidum. Ità passim habentur, tit. *de Sponsalibus*: & meritò; quia cùm Matrimonium semel validum non ampliùs dissolvi possit, *plenâ debet securitate gaudere*, *nè* conjux *per timorem dicat sibi placere quod odit*, *& sequatur exitus qui de invitis nuptiis solet provenire*, c. 14. hoc tit. Circa hæc

Not. 1°. Nihil interest an metus gravis incutiatur ab eo qui Matrimonium avet, an ab alio in ejus gratiam; quia jura non tam in odium illius qui timorem injustè incutit, quàm in favorem libertatis Matrimonii, nullitatem istam statuerunt. Atqui hæc Matrimonii libertas, non læditur minùs, cùm timor ab alio incutitur, quàm cùm ab eo qui sibi Matrimonium cupit.

Not. 2°. Si metus ad alium quàm ad Matrimonii finem inferatur, valebit Matrimonium ex eo vel potiùs ejus occasione contractum. Sic 1°. si ut mortem tibi à furibus inferendam evites, homini illàc transeunti, ut opem ferat, nuptias cùm ejus filia promiseris, stabit Matrimonium. Sic 2°. si Princeps obsessus offerat Matrimonium cum filia obsidentis, ut urbis suæ excidium avertat, valebunt nuptiæ nisi obsidio eum in finem injustè parata fuerit. Idem dic si quis capite damnatus, ut evadat incolumis, ducat meretricem, prout quibusdam in locis fieri solet; nec enim eidem injicitur mortis timor, ut illam ducat; sed ipse spontè illud evadendi medium eligit, aut ab alio oblatum amplectitur.

Porrò de jure, aut ex communiori sententiâ metum gravem infert, timor 1°. mortis; 2°. mutilationis; 3°. gravis corporis cruciatûs, ex c. 6. *de his quæ vi*; 4°. gravium verberum; 5°. servitutis,

vel amittendi instrumenta quibus libertas probari potest, quia horum amissio servitutis periculum inducit; 6°. captivitatis; quia hæc quædam est servitus; 7°. gravis exilii: 8°. carceris diuturni, cum vinculis atrocibus, quia tunc gravissima esset pœna: secùs, si carcer brevis sit; 9°. amittendi statûs; 10°. stupri, sive in viro, sive in muliere, *cùm viris bonis iste metus major esse debeat quàm mortis*, Leg. 8. ff. *De eo quod metûs causâ.*

Circà hæc duo not. 1°: non semper ex gravi metu invalidum sequi Matrimonium. Sic si virgo aut vidua metu stupri quod quis actu minabatur, nuptias promisit, & posteà contraxit, non ideò semper invalidum erit Matrimonium; quia iis, postquàm è scelesti viri manibus evaserunt, liberum erat vim sibi illatam Parocho, Judici, aut parentibus suis indicare. 2°. Ad invaliditatem Matrimonii perinde esse an metus inferatur personæ quæ in Matrimonium ducenda est, an alicui ex ejus propinquis, patri, v. g. vel matri, patruo vel amitæ, fratri vel sorori.

Q. an metus infamiæ, amissionisve bonorum cadat in virum constantem.

R. 1. ad metus infamiæ juris cadit in virum constantem; metus verò infamiæ facti, aliquando cadit, aliquando non. Hinc 1°. si quis deprehensæ in crimine infami minetur fore ut eam prodat, metus inde natus censebitur gravis. Hinc 2°. metus ne puella diffametur quasi rea sceleris, quod non commisit, communiter habetur pro levi, quia huic malo occurri facilè potest, implorato Magistratûs & Legum auxilio. Non desunt tamen casus in quibus puella vel aliundè suspecta, vel ab homine qui viri probi famam & speciem gerat, accusata, metum gravem tulisse judicaretur.

R. ad 2. metum non solùm bona omnia, majoremve eorum partem, sed etiam bonum in se spectabile amittendi, gravem esse; quia, regulariter loquendo, vix quisquam est qui gravia multa non ferat, ut jacturam hanc evitet.

Q. 2°. an metus reverentialis pro gravi habeatur.

Not. Metus reverentialis in præsenti est formido mali quod nobis veremur ab iis quorum legitimæ potestatis subjacemus, quosque revereri tenemur: unde filius vel filia ex metu reverentiali contrahere dicuntur, cùm animo repugnante consentiunt in Matrimonium sibi à patre oblatum, non audendo contradicere, quia verentur nè offendendo patrem aut alios quibus reverentiam debent, excipiant pœnas quæ ex hac offensione prodire consueverunt, attent â parentum indole, quæ pro capitum diversitate diversa est, & ex personarum circumstantiis ponderanda. His præmissis,

Dico quòd metus reverentialis, seclusus à gravi comminatione, à verberibus, à cohabitatione difficili admodùm & morosâ, ad metum levem revocandus sit; ac proinde non irritet Matrimonium. Ratio est, quia metus sic sumptus talis non est ut virum constantem terrere possit, ejusque verè inviti consensum extorquere: 2°. quia communiter loquendo, æquum est ut filii voluntatem suam paternæ voluntati ex metu quodam reverentiali subjiciant; cùm parentes in rebus filiorum oculatiores esse consueverint, quam ipsimet filii, qui cæco cordis impetu, in nuptias sibi deinde intolerabiles proruunt; 3°. quia id expresse satis traditur, L. 22. ff. *De ritu nuptiarum*, ubi sic habetur: *Si patre cogente ducat uxorem quam non duceret si sui arbitrii esset, matrimonium contraxit*; 4°. quia hæc constans est Theologorum & utriusque Juris Doctorum sententia.

Quòd si, ut aliquando fit, reverentialis metus annexas habeat minas, verbera, tractationem asperam, &c. tunc ad metum gravem reducetur, quia hæc virum constantem, eum præsertim qui ab altero pendet, movere possunt. Et verò vir prudens hæc ità gravia existimat, ut malit relictâ patriâ, & paternâ domo exul vivere, quàm ista perpeti.

Sed hìc animadvertendum, 1°. minas mali etiam gravis, aliquando graves non esse, ut si ab eo pro-

deant qui multa minari solet, & nihil vel parùm exequi. 2°. Minas etiam graves absque verbis consistere posse; ut si is cui debetur reverentia, solitus sit sævire, cùm voluntati suæ resistitur; tunc enim minæ, quæ *actu* desunt, occurrunt *virtute*. 3°. Indignationem patris inter ea censeri quæ gravem metum injiciant, præsertim respectu puellæ, cùm indignatio hæc diuturna fore prævidetur: grave enim est semper præ oculis patrem, aliumve quicum semper victurus sis, habere infensum, qui verbis & ipso silentio inobedientiam exprobret. Aliud est, si bona patris indoles reconciliationem brevi futuram annuntiet. 4°. Ad metum gravem reduci etiam preces importunas, eas scilicèt quæ instantissimæ sunt, & quæ sæpiùs inculcatæ, cùm repetitis defectûs amicitiæ & gratitudinis exprobrationibus, animum audientis defatigant tandem, & sensim excruciant. Idem est de Principum blanditiis, non quidem solitariè sumptis, cùm eæ potiùs augeant voluntarium, sed prout tacitas habent minas, ut cùm Princeps in eos sævire solet qui blanditiis suis resistunt.

Ceterùm, generatim loquendo, metus reverentialis in iis occurrit qui aliquo subjectionis titulo ab aliis dependent; quales sint 1°. sæculares, præsertim Plebei, respectu Magistratuum à quibus pendent; 2°. uxores respectu virorum; 3°. filii respectu seu patrum, seu matrum cùm eæ austeræ sunt; seu avorum aliorumque ascendentium qui tanquam patres coluntur; seu socerorum, quia soceri Parentis locum obtinent, iisque penè eadem quæ patribus ipsis debetur reverentia; seu tutorum, curatorum, & patruorum, qui cùm desunt patres, tanquam patres honorantur. Fatendum tamen hæc multùm pendere à circumstantiis, ex quibus fit ut quod gravem metum incutit uni, levem solùm alteri inferat. Ceterùm, qui in exteriori foro se se ex metu ad Matrimonium aut Religionem adactum esse contendit, graves afferre debet conjecturas; quanquam, *quia metus difficilè probatur*, ad testi-

ficandum habiles sunt etiam amici & consanguinei; quin & testem unum de visu sufficere docent Juris Pontificii Doctores non pauci.

Q. an Matrimonium ex gravi metu initum, subsequenti copulâ vel cohabitatione ratificetur.

R. 1°. Si post Matrimonium ex metu gravi injustè illato contractum habeatur copula spontè & affectu maritali, id est animo vivendi conjugaliter, omninò validatur Matrimonium. Ità SS. Thomas, Antonnin. Bonnavent. &c. Ratio est, quia ad valorem Matrimonii hujus solùm requirebatur consensus personæ metum passæ, cùm virtualiter perseveret consensus illius qui metum incussit; sed qui copulam maritali affectu habet, consensum suum præstare incipit.

Si verò copula non liberè, sed ex gravi metu subsequitur, lætaliter peccant ambo contrahentes, quia actum purè fornicarium exercent: fornicatio autem etiam gravi extorta metu, non desinit esse peccatum. Neque hinc ratificatur Matrimonium, quia si consensus metu gravi extortus non sufficit ad valorem Matrimonii, multò minùs valebit tacitus consensus qui per copulam habetur, si pari extorqueatur metu. Idem est in foro conscientiæ, si copula animo fornicario habeatur, quia copula hæc excludit consensum conjugalem, sinè quo non subsistit Matrimonium.

3°. Matrimonium ratione metûs invalidum validatur per cohabitationem verè & ex animo spontaneam, etiam sine copulâ, ex c. 21. *De sponsalib.* & unanimi Canonistarum doctrina, quia cohabitatio spontanea signum est novi consensûs, qui solùm ad Matrimonii valorem desiderabatur. Sed ad id duo requiruntur; 1°. ut pars metum passa sciat Matrimonium hoc fuisse invalidum; si enim ex errore quo illud valere credat, cohabitet aut copulam habeat, nunquam ratificabitur conjugium. Nihil utique tam contrarium est consensui quàm error, Atqui cùm pars metum passa cohabitat, vel

alteri

alteri copulatur, quia existimat se eidem legitimè conjunctam esse, reverâ operatur ex errore; qui quidem ad errorem personæ reducitur, cùm putet se consentire in eam quæ sua sit, & quæ tamen sua non est. Ergò sicut invalidè professus nihil agit, cùm ex errore professionem suam valere existimans, eandem renovat: sic & à pari, &c. 2°. Requiritur ut adhuc perseveret consensus partis quæ metum incussit; quia ad Matrimonii valorem requiritur ut pars utraque consensum simul apponat, si non physicâ simultate, at saltèm morali: hoc autem deest, cùm altera pars consensum retractat; hinc enim efficitur ut unius solùm partis consensio interveniat.

CONCLUSIO. Matrimonium ex gravi metu injusto initum, aliquando Jure solùm ecclesiastico invalidum est: haud tamen impedimentum metus ab Ecclesia relaxari potest.

Prob. 1. pars. Si Matrimonium ex gravi & iniquo metu factum, jure naturali invalidum esset, vel propter defectum consensûs, vel ratione injuriæ: atqui neutrum dici potest. Non 1. quia alioqui non valeret Matrimonium ex gravi metu justè incusso celebratum; cùm is sæpè major sit quàm qui injustè incussus est, ut patet in eo cui Judex suspendium parat, nisi eam ducat quam violavit. Non 2. quia in metu etiam levi iniquè incusso reperitur injuria ad restitutionem obligans, ut benè notat Sanchez, & tamen valet Matrimonium ex levi metu factùm. Idem dicendum de dolo illius qui contrahentem decipit in qualitate, v. g. fingendo se virginem esse, divitem, vel è nobili prosapiâ.

Prob. 2. pars. Ecclesia meritò dicitur non posse id quod prudenter & justè non potest. Atqui Ecclesia prudenter & justè validare non potest Matrimonium ex iniquo & gravi metu contractum, quia injuriam alteri illatam confirmare non potest.

Certum est omnes & solos Clericos in Sacris constitutos, ad Matrimonium inhabiles esse; unde Trid. sess. 24. can. 9. *Si quis dixerit Clericos in sacris*

Ordinibus constitutos... posse Matrimonium contrahere; contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiasticâ..... anathema sit. Quæstio est an cum hujusmodi Clericis dispensari possit; & hæc quæstio non parùm pendet ab alia, an cœlibatus Ordinibus sacris annexus sit jure divino. Sit

CONCLUSIO. Cœlibatus Clericorum in sacris, est solùm Juris ecclesiastici, sicque in eo dispensari potest.

Prob. 1°. quia nec Scriptura, nec Traditio ullibi declarant legem continentiæ Sacerdotibus à Deo fuisse impositam. 2°. Quia Ecclesia Orientalis non quidem nuptiarum celebrationem, sed usum, quem interdicit Episcopis, permittit Presbyteris jam à temporibus Synodi Quinisextæ; de quo suprà. 3°. Quia de facto permisit Benedictus IX. ut Casimirus, Cluniacensis Monachus & Diaconus, à Polonis electus in Regem, Matrimonium contraheret. Idem, teste Felino, permissum fuit Ramiro Presbytero, Religionem professo, ut labentem Arragoniæ prosapiam editis liberis propagaret.

An. 692. An. 1302.

Ea tamen dispensatio nonnisi magnis Principibus conceditur, & ob causas admodùm graves, ut sunt bonum Regni totius, Regiæ Familiæ continuatio.

Potest autem vir sacer Matrimonii ineundi copiam obtinere, 1°. per rescriptum *gratiæ*, seu per dispensationem, de quâ statim dixi: 2°. per rescriptum *justitiæ*, cùm Ordines suscepit ex metu gravi & injustè incusso. Rescripta justitiæ vix unquam iis conceduntur qui Ordinis sacri functiones ter obierunt, quia Ordinationem suam ratam habuisse censentur. Aliud esset, si probaretur Ordinis executionem non minùs coactam fuisse, quàm ipsius susceptionem.

Ceterùm, Rescripta Romana neque Clericis majoribus, neque Religiosis prosunt, nisi priùs admissa fuerint à Judicibus eum in finem deputatis. Imò Religiosi & Sanctimoniales, qui contra vota à se emissa restitui volunt, habitum regularem in

clauſtro ſervare tenentur, donec res à Commiſſariis jûdicata fuerit; alioqui daretur locus appellationi tanquam ab abuſu.

Poſſunt autem Religioſi contra vota reclamare coram locorum Ordinariis, & ſine recurſu ad Papam; & id in ipſa Italia ſervatur. Verùm reclamatio hæc *intra quinquennium à die Profeſſionis* fieri debet: alias non valet in Gallia, etiamſi Brevi Apoſtolico præteriti quinquennii mentionem faciente confirmata fuerit. Si tamen eadem vis quæ ad vovendum coëgerit, abſterruerit à reclamando, tunc etiam poſt quinque annos validè reclamabitur, modò reclametur intra quinque annos à ceſſatione cauſæ quæ metum incutiebat. Sed in hoc caſu recurrendum eſſet ad Papam, qui ſolus diſpenſare poteſt in Lege Tridentinâ, quâ reclamatio poſt quinque annos irrita declaratur. Controvertunt Galli an Clerici ſacri contra Ordines ſuos coram Ordinariis reclamare poſſint: & ideo tutius eſt ad S. Sedem recurrere.

LIGAMEN. Impedimentum ligaminis eſt illud quod oritur ex vinculo prioris Matrimonii, ſive conſummati, ſive rati tantùm ſed validi: alioqui enim ſolùm honeſtatis publicæ impedimentum parit, de quo infrà.

Certum eſt ex ſuprà dictis durante priori Matrimonio non poſſe aliud validè contrahi. Iis igitur, qui ad ſecundas nuptias convolare volunt, & plus fortè iis qui eoſdem in Matrimonium conjuncturi ſunt, ſeriò penſandum eſt id ç. 2. *De ſecund. nupt. Nullus ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet quod ab hac vita migravit conjux ejus:* ſeu ut dicitur, c. 19. *De ſponſalibus, &c. donec certum nuntium recipiat de morte* compartis, qualem non cenſentur recepiſſe, qui ſolùm certi ſunt maritum vel ad extremas mundi oras tranſlatum fuiſſe, vel letali vulnere in prælio fuiſſe percuſſum; vel qui de eo per plures annos nihil audierunt, cùm Joannes Maillard poſt 43. abſentiæ annos ad uxorem ſuam redierit.

Itaque regulariter loquendo, ut vidua ad alias nuptias admittatur, exigenda sunt ab ea probationes nixæ Instrumento authentico à Registris sepulturam extracto, & * recognito ab Episcopo loci, in quo sepultum est defuncti cadaver, imò, quibusdam in locis Instrumentum illud, præsertim si è Regione satis remotâ veniat, approbari debet ab Episcopo loci, in quo novæ nuptiæ celebrari debent: quâ de re Parochus Rituale Diœcesis consulere debet.

*Légalisé.

Quòd si miles v. g. eo in loco, vel eo mortis genere diem clauserit; quo nec Christianæ sepulturæ mandari potuerit, nec mortuorum registris inscribi, producendum erit testimonium Capitanei, vel inferioris Officiarii, si Capitaneus perierit. Neque verò testi uni, etiam oculato, & aliundè probo mortem alterius conjugis renuntianti creditur: cur enim in materia tanti momenti sufficiat testis unus, qui in alia quacumque nullus est? Duo igitur ad minus exiguntur testes, qui quantumcumque probi sint, nunquam ad celebrationem procedat Parochus, nisi consulto priùs Episcopo, ejusve generalibus Vicariis.

Mulier quæ certò discit maritum suum priorem superesse in vivis, debet, etsi bonâ fide cum alio contraxit, & ab eo suscepit prolem, *ad priorem conjugem* reverti, ex cap. 2. *de secund. nupt.* Hoc tamen in casu filii è secundo Matrimonio bonâ fide suscepti pro legitimis haberentur, saltèm in forò Ecclesiæ. Non censetur autem mulier certò rescire priorem maritum superesse in vivis, cùm id discit vel rumore solùm publico, qui falsa ut vera sæpius disseminat, vel à testibus ignotæ fidei. Si miles ex acie reversus, & qui vir frugi habeatur, dicat mulieri se maritum ejus vidisse tali in loco, debet hæc Confessarium suum consulere, & ex tunc conjugalis debiti petitionem suspendere, donec pleniorem rei notitiam acquirat; quia licèt ex c. 28. *De testibus*, testis unus *quantæcumque fuerit* autoritatis, plenam fidem non faciat, dubiam tamen facere videtur.

Si verò mulier de prioris mariti vitâ incerta sit, & dubia, tunc cum Innoc. III. c. 44. *De sentent. excomm.* distinguendum est, *utrùm habeat conscientiam hujusmodi* dubiam *ex credulitate levi & temerariâ, an probabili & discretâ.* Si 1. *conscientiâ levis & temerariæ credulitatis explosâ ad sui Pastoris judicium*, mulier *licitè potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale.* Si 2. *debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, nè in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam.*

Cur autem in casu dubii mulier possit & debeat reddere debitum, nec tamen illud exigere, hæc affertur ratio, quod è duobus malis minus eligi debeat; atqui mulier debitum reddendo ei qui est in possessione ejusdem exigendi, minus eligit malum. Fornicatio enim (quæ in hoc casu solùm est materialis) pro culpa leviori habetur, quàm injustitia, cujus mulier ream se faceret, si hominem privaret jure quo eum esse privandum non cognoscit certò & evidenter. Interim verò mulier à petendo debito abstinere debet, quia abstinendo vitat omne peccandi periculum. Et hoc verum puto cùm factâ etiam sufficienti veritatis inquisitione idem perseverat dubium quod priùs : quia inquisitio, quæ nullam tibi lucem attulit, non extrahit te à dubio in quo anteà versabaris.

Si mulier suas dubitandi rationes secundo marito communicaverit, (ut aliquando potest & debet, cùm nullum hinc imminet periculum;) & is pariter dubitare incipiat, vel dubitare debeat, tunc neuter potest reddere, vel petere, quia neuter est in possessione pacificâ. Idem à fortiori dicendum, si uterque conjux dubiâ fide contraxerit; possessio enim juris neque cum malâ, neque cum dubiâ fide inchoari potest.

HONESTAS.

Honestas, seu justitia publicæ honestatis, est Affinitas seu propinquitas apparens, certas inter personas orta, sive ex Matrimonio solùm rato, sive ex sponsalibus.

Dicitur 1°. *propinquitas apparens;* quia qui sponsalia vel Matrimonium contrahit cum aliquâ personâ, eo ipso, etiam ante consummationem Matrimonii, certam contrahit connexionem cum ejusdem consanguineis, vi cujus indecens videtur, ut eosdem quasi planè extraneos in Matrimonium ducat.

Dicitur 2°. *orta inter certas personas;* namque 1°. honestas ad consanguineos solùm extenditur, non ad affines. Unde posset desponsatus * post desponsatæ Berthæ mortem ducere, non quidem Berthæ sororem, etiam spuriam, quæ eidem consanguinea est, sed viduam fratris Berthæ, quia vidua hæc Berthæ solùm affinis erat, non autem consanguinea. 2°. Nec extenditur ad consanguineos omnes, sed ad eos tantùm qui sunt in primo lineæ rectæ gradu, si sit ex sponsalibus; & ad quartum utriusque lineæ gradum, si sit ex Matrimonio. Unde si quis postquam sponsalia celebravit cum Mathilde, Matrimonium contrahat cum ejusdem matre, aut sorore, aut filiâ, invalidè contrahet. At validè contrahet cum aviâ Mathildis, aut cum filiâ filiæ vel sororis ejus, & à fortiori cum ceteris ejusdem consanguineis, nisi Matrim. sponsalia subsecutum fuerit.

* Fiancé.

Dicitur 3°. *orta ex sponsalibus* : ut autem impedimentum præstent sponsalia, necesse est ut certas habeant conditiones.

Et 1°. debent esse *valida*, ex Trid. sess. 24. c. 3. Hinc 1°. si impotens, aut alio quocumque impedimento dirimente constrictus sponsalia celebret cum muliere, poterit hæc detectâ rei veritate, ejusdem consanguineis nubere, quia sponsalia irrita pro nihilo hodie reputantur. Hinc 2°. si Joannes sponsalia validè contraxerit cum Berthâ, & posthàc vel alia sponsalia vel Matrimonium contrahat cum Mariâ ejus sorore, ante secundi ejus Matrimonii consummationem poterit ducere Bertham; quia nec secunda sponsalia utpotè invalida possunt parere impedimentum honestatis; nec secundum Matrimonium, quod propter impedimentum hones-

tatis è primis sponsalibus ortum, non valet, impedire potest quin Joannes promissionem Berthæ factam adimplere teneatur. Si verò Joannes cum Mariâ Matrimonium iniquè consummaverit, neutram ducere potest. Non Mariam, ob publicæ honestatis impedimentum; non Bertham, ob impedimentum affinitatis consurgens ex copula, quam habuit cum sorore ejus. Unde affinitas agit retrò, & præcedentia sponsalia dissolvit; sponsalia verò de futuro, vel de præsenti, sed ante Matrimonii consummationem, non retroagunt, nec valent *ad dissolvendum præcedentia*, ex c. unic. de sponsal. in 6. Hinc si Titius contraxerit sponsalia cum feminâ, quam duxit frater ejusdem Titii, sed non cognovit maritaliter, Titius eamdem feminam ducere poterit: quia Matrimonium à fratre Titii contractum, utpotè irritum, præviis Titii sponsalibus præjudicare non potuit. Pari de causâ si Titius ante sponsalia quæ cum Clotilde contraxit, ejus sororem cognovisset, posset istam ducere, quia sponsalia cum Clotilde invalida fuerunt ob affinitatem ortam ex prævia copula cum ipsius sorore: non posset verò ob eandem affinitatem cum Clotilde ipsâ contrahere.

Q. an sponsalia intùs invalida, exteriusque solùm valida, inducant honestatem Matrimonii diremptivam. An v. g. qui exteriùs consensisse visus est, sed intùs non consensit; an itèm qui ratione voti castitatis, & similium quæ in exteriori foro probari non possunt, invalidè sponsalia contraxit, validè ducat consanguineam illius cui desponsatus erat. R. probabilius nobis videri quòd ex hujusmodi sponsalibus non oriatur impedimentum dirimens. Ratio est, quia ex Trident. impedimentum illud non oritur ex sponsalibus *quâcumque ratione* invalidis: atqui sponsalia ex ficto consensu, aut cum alio quolibet occulto impedimento contracta, indubiè locum habent inter ea quæ quâcumque ratione invalida sunt. Quod enim verba hæc, *quâcumque ratione*, de ratione solùm exteriùs apparente interpretatur Sanc-

chez, mera est imaginatio. Quis enim credat Synodum Tridentin. quæ casum occultæ invaliditatis non ignorabat, usuram fuisse verbis tam generalibus, & quæ tot exceptiones pati deberent, si novum jus inducere noluisset, & pro reverâ invalidis ea etiam sponsalia computare, quæ solùm occultè invalida forent?

2°. Sponsalia debent esse absoluta; unde *qui sponsalia cum muliere sub conditione contraxit, si ante conventionis eventum cum aliâ prioris consanguineâ per verba contraxerit de præsenti, cum secundâ remanere debebit*: Ità Bonifacius VIII. cap. un. *de sponsal.* Si quis verò post contracta conditionatè sponsalia de futuro cum Bertha, nova de futuro sponsalia etiam absoluta cum ejus sorore contrahat, debebit is Bertham ducere, non ejus sororem. Posteriora enim sponsalia non possunt inducere obligationem agendi illicitè; illicitè autem contraheretur Matrimonium cum sorore Berthæ, quia priora sponsalia obligant ad expectandum conditionis eventum, ante quem non potest sponsus rem uni sub conditione promissam tradere alteri. Valeret tamen Matrimonium cum Berthæ sorore contractum, quia ex citato Bonifacii VIII. textu, sponsalia sub conditione inita tunc solùm publicæ honestatis impedimentum inducunt, cùm purificatâ conditione è conditionatis fiunt absoluta.

Not. Impedimentum honestatis esse perpetuum; unde si sponsa moriatur, vel ingrediatur Religionem, non poterit sponsus cum ejus consanguineis contrahere sine dispensatione. Idem est, si sponsalia mutuo partium consensu, vel Officialis sententiâ dissolvantur. Ratio est, tum quia sponsalia hæc antequam dissolverentur, valida erant, & ex validis semel sponsalibus oritur perpetuum honestatis impedimentum; tum quia id à sacra Congregatione definitum est, cujus judicio inhærendum esse mandavit Alexander VII. an. 1658. Et tunc debet orator in supplicatione exponere sponsalia, vel morte

unius partis, vel ex mutuo partium consensu dissoluta esse.

Q. an sponsalia coram Notario. & testibus non autem in facie Ecclesiæ celebrata, inducant impedimentum publicæ honestatis. R. vel non exigit locorum usus ut sponsalia in Ecclesia celebrentur, vel id exigit. Si 1. Sponsalia hæc impedimentum pariunt; quia habent id omne, quod locorum ritu ad eorum validitatem requiritur. Et ità habet praxis Ecclesiæ Romæ, ubi sponsalia fiunt absque benedictione sacerdotali. Si 2. divisi sunt Casuistæ; unde propter dubium, qui puellæ reciprocam Matrimonii fidem dedisset, & posteà duxisset sororem ejus, deberet recurrere ad Episcopum, qui Matrimonium hoc bonâ fide contractum validare potest.

Dicitur 4°. quòd affinitas illa oriatur etiam *ex Matrimonio rato, & non consummato:* idque præterquam definitum est c. 4. & 8. *de Sponsalibus*, patet argumento à minori ad majus. Si enim sponsalia mera, quæ sunt via ad Matrimonium, inducant impedimentum honestatis, multò magis illud inducet Matrimonium ipsum, quamvis non consummatum.

Hîc not. 1°. impedimentum è Matrimonio rato ad quartum usque lineæ utriusque gradum extendi, prout declaravit S. Pius V. in Bullâ *Ad Romanum*, datâ anno 1568. 2°. quòd licèt ex sponsalibus invalidis non exurgat impedimentum honestatis, exurgat tamen è Matrimonio invalido; modò invalidum non sit ex defectu consensûs (ut esset in ebrio, in amente, in coacto ex gravi metu.) Ità Bonifacius VIII. cit. capite.

Hinc si Matrimonium Titii cum Bertha invalidum fuerit propter impedimentum dirimens, etiam iisdem incognitum, Titius nullam è consanguineis Berthæ intra quartum gradum ducere poterit. Imo probabilius est impedimentum hoc oriri ex Matrimonio clandestino: Qui enim sine Parocho, vel debitis testibus contrahit, verè consentit, etsi illegitimè, non secùs ac Monachus qui Matrimonio jun-

gitur : ergo ſicut ex iſtius falſo conjugiò, ſic & ex clandeſtino alterius conjugio exurgit impedimentum honeſtatis.

CONCLUSIO. Impedimentum honeſtatis diſpenſabile eſt.

Prob. quia ſolo Eccleſiaſtico jure inductum fuit : unde unanimis eſt Theologorum ſententia Infideles eidem obnoxios non eſſe. Quapropter ſi Turca contractis cum Chriſtianâ ſponſalibus ad Fidem convertatur, poterit ejus conſanguineam in primo gradu ducere.

[AM]ENTIA. Sub amentibus hîc comprehenduntur ii, qui liberum rationis uſum non habent ; quales ſunt furioſi, imbecilles, &c.

Certum eſt, 1°. omnes iſto jure naturali inhabiles eſſe ad Matrimonium, quod libertatis multùm requirit. 2°. Amentes qui lucida rationis intervalla habent, iiſque durantibus contrahunt, validè contrahere ; quia tunc adeſt conſenſus ſufficiens. Idem dic de iis qui debile habent ingenium, ſed non eò uſque ut hinc ratio ac libertas perimatur. Hujuſmodi tamen homines à nuptiis, ſi fieri poteſt, avertendi ſunt, tum ob funeſtos recurrentis amentiæ, vel debilitatis ingenii effectus : tum quia Matrimonii ſcopus eſt attenta prolis educatio, quæ vix ab hominibus in eo miſero ſtatu conſtitutis expectari poteſt.

Quòd ſi inſtet familia apud Parochum, ut tales perſonas conjungat, is ante omnia Epiſcopum conſulere debet, nè gravibus ſe ſe exponat incommodis. Etſi enim *quilibet præſumitur ſanæ mentis*, *& qui* alii objicit *furorem*, *debet ipſum probare ;* cùm tamen de dementiæ ſtatu conſtat, tunc ei qui Matrimonii validitatem defendit, probandum incumbit ipſum durantibus lucidis intervallis fuiſſe celebratum.

Qui à natura ſurdi & muti ſunt, ſi intellectum habent ità perſpicacem, ut ſignis edoceri poſſint, quid ſit Matrimonium, & conſenſum indicare, validè contrahere poterunt, ſicut & Religionem profiteri.

Affinitas est propinquitas inter certas personas orta ex quâcumque copulâ carnali completâ.

AFFINITAS.

Dicitur 1°. *Inter certas personas*, scilicet inter conjugatum solùm, & consanguineos conjugatæ; & vicissim inter conjugatam solam, & consanguineos conjugati: unde si Titius copulam habeat cum Bertha, ipse & quidem solus, fit affinis consanguineis Berthæ, adeò ut defunctâ Berthâ non possit ducere matrem, filiam, neptem, imò nec cognatas Berthæ ad quartum usque gradum, si copula intra Matrimonium habita sit. Idem dicendum de Berthâ respectu consanguineorum Titii. At verò consanguinei Titii prædictas Berthæ consanguineas ducere poterunt, juxtà tritum id: *Affinitas non parit affinitatem*, cujus sensus est, Titium per suam cum Bertha copulam sic fieri affinem consanguineis Berthæ, ut ejusdem Titii consanguinei per hoc prædictis Berthæ consanguineis affines non reddantur. Unde pater & filius, matrem & filiam; fratres duo duas sorores; vel eorum unus matrem, alter filiam; itèm duo consanguinei duas consanguineas ducere possunt. Quâ itidem de causâ Titius, etsi Berthæ consanguineas ducere non possit, ejus tamen affines v. g. uxorem fratris Berthæ defuncti, post Berthæ mortem ducere poterit.

Ut cognoscatur quo in gradu duæ personæ sibi sint affines, in affinitate sicut in consanguinitate distingui debent stipes, linea & gradus. *Stipes* sunt duæ personæ quæ se carnaliter cognoverunt; quæque, cùm una caro evaserint, non vocantur affines, sed principium affinitatis; sicut pater & mater sunt principium consanguinitatis. *Linea* est series personarum, quæ sibi sunt affines; & hæc sicut in consanguinitate duplex est, recta scilicet, & transversa. Affines in linea recta ii sunt qui in eadem linea consanguinei sunt uni ex personis quæ copulam habuerunt; affines verò in linea transversa dicuntur, qui in linea transversa iisdem personis consanguinei sunt. Unde mihi qui Bertham duxi, affinis

est in primo ascendentium gradu mater Berthæ; quæ socrus mea est; in primo autem descendentium gradu ejusdem Berthæ filia, ex alio Matrimonio nata. In linea verò transversa affines mihi sunt soror Berthæ, ejusdemque sororis filiæ, tum & aliæ ejus consanguineæ. Sit ergo istud instar regulæ: *Persona qualibet in eo gradu est affinis ei qui copulam habuit cum consanguinea sua, in quo ipsa huic isti consanguinea est.* Hinc quia Bertham duxi, affinis sum in primo gradu matri, filiæ, & sorori ejus, quia mater, filia, & sorer Berthæ, eidem in primo gradu consanguineæ sunt: in secundo autem gradu affinis sum filiæ sororis ejus, itèm & ipsius consobrinæ: in tertio sobrinæ, &c.

Dicitur 2°. *ex quâcumque carnali copulâ* in debito vase consummata; id est, tam ex illicita, & quæ habetur per fornicationem, adulterium, incestum, aut sacrilegium, etiamsi hæc invitæ vel dormienti inferantur; quàm ex licitâ quæ habetur ex legitimo Matrimonii usu; cum hoc tamen discrimine, quòd affinitas ex copula legitima dirimat Matrimonium usque ad gradum quartum inclusivè; quæ verò ex illicito quovis concubitu oritur, idem non dirimat ultra secundum gradum inclusivè: unde qui fornicariè puellam cognovit, consanguineam ejus in tertio gradu licitè & validè ducere potest.

Porrò ut in consanguinitate gradus mixtus ex primo & quinto, non inducit impedimentum; sic nec inducit in affinitate orta ex copula licita. Unde etiam affinitas ex coïtu illicito non operatur in primo & tertio gradu: quia in hisce materiis, gradus prohibitus non computatur, cùm dicit ordinem ad gradum minimè prohibitum.

Sed quid si Matrimonium fuerit invalidum, parietne affinitatem usque ad quartum gradum diremptivam? R. vel est invalidum ex mala contrahentium fide, qui scienter cum impedimento dirimente contraxerunt; vel invalidum est ex ignorantia inculpata. Si 1. affinitas inde exorta, utpotè quæ fit ex

copula illicita, non videtur transgredi secundum gradum: contrahitur tamen impedimentum honestatis publicæ ad quartum usque gradum pertingens, prout suprà dixi. Si 2. cùm affinitas illa ex copula licita prodierit, videtur ad quartum usque gradum extendenda.

Dicitur 3°. *ex copula completa*, eâ scilicet in qua penetratur vas muliebre, cum effusione seminis prolifici intra ipsum.

Hinc (quod utinam omittere possem, quia res est castis mentibus gravis, minùs verò castis periculosa) hinc non contrahit affinitatem, 1°. qui licèt *claustra pudoris invadat, vel frangat*, sic tamen se retrahit, ut extra vas effundat semen. 2°. qui licèt intra vas emiserit semen, non tamen prolificum; sicque non oritur affinitas ex congressu Spadonum, Eunuchorum, eorumque qui utroque carent testiculo, secùs si uno tantùm.

Ceterùm observa 1°. nihil ad affinitatem interesse, an copula occulta sit, an notoria. 2°. Quoties constat de copula, toties in exteriori foro præsumi debitam seminis effusionem. 3°. Eum, qui etiam leviter suspicatur se peccasse cum femina, cujus sororem duxit, aut ducere intendit, indigere dispensatione, quam nisi obtinuerit, filii ejus pro illegitimis habebuntur in foro Ecclesiæ. 4°. Eos qui scienter contrahunt in gradibus affinitatis aut consanguinitatis, excommunicationem, non tamen reservatam, incurrere, Clement. unic. *De consang.* ubi eadem pœna decernitur contra Religiosos, Clericos in sacris, Moniales quæ matrimonia contrahunt, & contra eos *qui cum Monialibus contrahere non verentur.*

Q. quos habeat effectus affinitas Matrimonio jam contracto superveniens, ut si Titius cum uxoris suæ sorore, vel nepte peccet. R. per eam non dissolvi Matrimonium, quod, ubi legitimè consummatum est, solâ morte solvitur: sed ex ea fieri, ut qui peccavit cum uxoris suæ consanguineâ in primo vel

secundo gradu, licèt eidem uxori, quæ jure suo privari non meruit; debitum reddere teneatur, non tamen illud exigere possit, nisi obtentâ ab Episcopo dispensatione.

Quòd si uterque conjux cum alterius consanguineis rem habuerit, vel alter de alterius consensu, neuter jam servat jús exigendi debiti, quia leges jus illud parti solùm innocenti relinquunt; & in hoc casu neutra pars est innocens. Si tamen uterque conjux eâ intentione cum affinibus suis coëat, ut conjugem alterum debito defraudet, tenebitur debitum alteri petenti reddere : quia cùm nemini fraus sua patrocinari possit, nemo quoque immunitatem ac tali onere acquirere potest.

Porrò solus ille incestus privat jure petendi debiti, qui formalis fuerit, non autem qui merè materialis. Unde si quis, ut fermè Jacob, ratus se ad uxorem suam accedere, ad ejus consanguineam accesserit, non privatur suo jure; immunis est enim ab incestu, licèt non desinat contrahere affinitatem. Idem dicendum de muliere per vim ab affine suo oppressâ; secùs si libidini ejus ex gravi mortis metu cesserit, quia mori potiùs debuerat quàm fœdari; & ideò potest maritus ei debitum negare, juxta Pontas, v. *Devoir*, cas. 20. Sit jam

Conclusio I. Impedimentum affinitatis in omni lineæ transversæ gradu dispensabile est.

Prob. quia ad hoc sufficit, ut quis de jure naturali possit ducere uxorem fratris sui jam defuncti: atqui res sic se habet. 1°. Quia Jacob vir sanctus Liam & Rachelem sorores duxit. 2°. Quia id disertè sequitur ex Lege Deuter. 25. sic expressâ: *Quando frater unus absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater ejus.* 3°. Quia multi, iique scientiâ conspicui Pontifices hoc in casu dispensaverunt. Sic Julius II. Henrico VIII. concessit ut Catharinam fratris sui Arturi viduam duceret : quam dispensationem cùm irritam esse imperitè contendisset

Henricus, ut Annam Bolenam duceret, Clemens VII. consultis illustribus totius mundi Universitatibus, & post grave consilium, eamdem legitimam fuisse pronuntiavit.

Obj. duo; prima quidem istud Joannis ad Herodem, Math. 14. *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Herodes enim, utpotè alienigena, Mosaïcæ legi minimè subjectus, non aliter redargui potuit, quàm quia Philippi fratris sui, jam, ut scribit S. Chrysostom. fato functi, uxorem ducendo, peccabat contra jus naturale. 2°. Irritum est jure naturali Matrimonium fratris cum sorore : porrò fratris uxor pro sorore reputatur, ut quæ una cum fratre caro effecta fuerit. Sed hæc non urgent. Unde

R. ad 1. Herodes, licèt patre alienigenâ natus, Judaïcam Religionem profitebatur; unde Herodiadem ducere non potuit; sive adhuc viveret Philippus, ut tunc vixisse omnes penè consentiunt post Josephum L. 18. Antiq. c. 9. & Hieron. sive jam è vivis excessisset; quia tunc tantùm viduam fratris ducere licitum erat cùm ille *mortuus erat absque liberis.* Philippus porrò ex Herodiade susceperat liberos, atque in primis saltatricem illam, cujus petulantiæ concessum est caput Joannis Baptistæ.

R. ad 2. maritum & uxorem non fieri propriè carnem unam, & multò minùs sororem unius fieri carnem unam cum alterius conjuge : unde non adeò repugnat ut soror defunctæ nubat viro ejus, quam ut eadem soror fratri suo copuletur. Quanquam nec absolutè verum est fratrum cum sororibus connubia strictè ipsis naturæ legibus utì nefaria prohiberi, prout suprà dictum est.

Major est difficultas, an affinitas jure naturali Matrimonium dirimat in linea recta, an saltem in aliquo ejus gradu. Hujus quæstionis solutio inservit, 1°. ad dignoscendum, quo in gradu Pontifex dispensare possit. 2°. Et *magis* ad videndum, quando Infideles, qui in hisce gradibus contraxêre, suis sint ab uxoribus separandi, cùm ad fidem conver-

tuntur. Dixi, & *magis*, quia nusquam hactenus dispensavit Ecclesia in primo gradu affinitatis ex Matrimonio prodeuntis : imò præcipit Trid. sess. 24. De reform. Matrim. ut *in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.* Quanquam, præsertim in Matrimoniis jam contractis, aliquando dispensatur inter personas inferioris conditionis, ob privatas etiam causas, v. g. ad vitandum scandalum ex separatione oriturum ; ad educationem prolis alioqui miserabiliter perituræ ; ad subveniendum paupertati puellæ plusquam nubilis, nubere volentis, & ideò multis periculis objectæ. Sit

CONCLUSIO II. Affinitas ex coïtu licito vel illicito, nequidem in primo lineæ rectæ gradu Matrimonium jure naturali dirimit. Unde si infidelis ante Baptismum in hoc gradu contraxerit, putà si * vitricus privignam, si noverca privignum, si socer nurum, si socrus generum duxerit, non videntur propterea separandi.

Prob. 1°. ex Conciliis Agatensi, Epaunensi, & Aurelianensi III. can. 10. quæ prohibent, ne dissolvantur Matrimonia eorum qui in infidelitate duxerunt relictam patris, filiam uxoris, &c. horum enim Matrimoniorum dissolutio, non prohiberetur, sed potius præciperetur, si naturali jure invalida forent.

Prob. 2°. Affinitas ex copula licita non magis de jure naturali dirimit Matrimonium, quàm ex illicita : per utramque enim duo æquè fiunt caro una. Atqui plerique adversariorum, & inter alios Laiman & Lugo, fatentur affinitatem ex copula illicita natam, nè in ipso etiam primo lineæ rectæ

* *Les termes de beau-pere & de belle-mere ont en françois une équivoque qu'ils n'ont pas en latin. Voici donc comme il faut rendre la phrase,* si vitricus, &c. *Si le beau-pere épousoit la fille que sa femme a eu d'un premier lit ; si la belle-mere épousoit le fils que son mari a eu d'un autre. Si le beau-pere épousoit sa bru, qui s'appelle aussi sa belle-fille, c'est-à-dire, la femme de son fils ; si la belle-mere épousoit son gendre, ou le mari de sa fille.*

gradu esse impedimentum jure naturali dirimens. Idque patet ex dispensationibus, quas in hoc gradu sæpè largitur sacra Pœnitentiaria, præsertim quoad usum Matrimonii à talibus jam contracti, & quando impedimentum hoc est occultum; ergo.

Objiciuntur tria: 1°. id Levit. 20. *Si quis dormierit cum nuru suâ, uterque moriatur.* 2°. Apost. I. Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes: ità ut uxorem patris sui aliquis habeat;* ubi ducere uxorem patris sui scelus est juri naturali enormiter adversum. 3°. Ecclesia inter affines in hoc gradu, saltèm ex copula licita nunquam dispensavit.

R. ad 1. in hoc textu sermonem haberi vel de incestu habito cum nuru, vivente adhuc ejus marito, vel de concubitu habito extra Matrimonium: certè contrarium probari non potest.

R. ad 2. flagitiosum Corinthium incestui adulterium miscuisse; adeò ut uxorem patris adhuc viventis cognoverit, prout sentiunt penè omnes, & habetur causâ 2. q. 1. c. 17. Etverò quomodo dixisset Apostolus crimen illud nec inter gentes audiri: cùm scirent omnes moris fuisse, ipsis Apostoli temporibus, apud Persas, ut filius, mortuo patre, novercam duceret?

R. ad 3. Ecclesiam in hoc gradu non dispensare, non defectu potestatis, sed defectu rationum. Ad id enim requiruntur causæ tam graves, ut nunquam occurrerint. Sed quia minus urgentes requiruntur ad dispensandum in affinitate ex copula illicita, etiam in primo gradu, quandoque eæ dispensationes conceduntur.

Ne quid utilium excidat in hâc tanti momenti materiâ, quasdam proponemus difficultates, quæ licèt circa alia impedimenta, communiùs tamen circa consanguinitatem & affinitatem oriuntur.

Q. itaque 1°. an iis, qui se consanguineos aut affines dicunt, fides haberi debeat à Confessario. R. habendam, si id dicant ante Matrimonii celebrationem; unde à nuptiis contrahendis averti de-

bent, donec res pleniùs expensa fuerit, si verò id post celebratum conjugium dicant, tunc non ità facilè credendum iis, qui ex mala in aliam partem voluntate, falsa perinde ac vera effundunt; quod præsertim verum est, cum præmissæ sunt bannorum promulgationes. Si tamen parti uni constet se alteri in gradu prohibito consanguineam esse aut affinem prohibenda erit à petitione debiti, imò & ab ejusdem redditione. Idque etiamsi ad id sub excommunicatione compellatur, & ob debiti negationem immineat periculum vitæ: quia quòd est, aut certò creditur fornicarium, cùm eo ipso sit intrinsecè malum, nullâ unquam de causâ licitum esse potest. Interim donec dispensatio obtineatur, debet pars impedimenti conscia, si illud comparti aperire nequit, ei vel ad aliquot hebdomadas aut menses continentiam persuadere, si possit; vel ad aliquod tempus ob mercaturam, executionem voti, aut piæ peregrinationis, abesse à domo.

Q. 2°. quid facto opus sit post obtentam impedimenti dirimentis dispensationem.

R. 1°. Si impedimentum sit publicum, necesse est, ut partes suum coram Parocho & testibus consensum renovent; quia non aliter scandalo mederi possunt.

R. 2°. Si impedimentum occultum erat, aut soli Parocho per viam confessionis cognitum, sufficit ut conjuges, quos anteà licèt invalidè, coram Parocho & testibus contraxisse supponimus, inter se solos consensum renovent; ità declaravit Pius V. ad preces Pœnitentiariæ. Sed quo tandem modo renovabitur consensus ille; en gravis difficultas, & tamen quotidie obvia; quam sequens responsio adauget, nedum minuat. Itaque

R. 3°. Matrimonium invalidum convalescere non potest, nisi pars quæ impedimentum ignorat, admoneatur de prioris contractûs nullitate. Ratio est, 1°. quia ratificatio ex errore profecta nihil operatur, neque novam inducere potest obligationem; unde qui votum invalidum ratificat, quia illud

validum esse credit, tandiu invalidè ratificat, donec præviam ejus invaliditatem cognoverit. 2°. Quia id probat stylus Pœnitentiariæ, quæ cùm dispensat ad permanendum in Matrimonio semel contracto, hæc verba apponit: *Muliere* (vel viro) *de nullitate prioris consensûs certiorata; sed ità cautè ut latoris delictum nunquam cognoscatur;* ac proinde ut declaratâ Matrimonii nullitate, non tamen declaretur causa nullitatis ejus, præsertim si fundetur in delicto alterius partis, v. g. in affinitate ex copula illicita. Atque hinc recrudescunt ambages: quo enim pacto detegetur alteri parti nullitas, cujus reseratio funestos exitus habere possit? quâ arte ad præstandam novam consensionem allicietur.

R. 4°. Confessarium, qui in his casibus versatur, ante omnia junctis jejunio precibus, Dei *spiritum attrahere* debere, ut eâ quâ sibi gradiendum est, viâ incedat: tum maturè perpensis pœnitentium genio, moribus, indole, odio vel amore, quo se invicem prosequuntur, rem totam Episcopo, primario harum materiarum judici, detegat, si potest: si non potest, varios, qui à doctioribus Theologis proponuntur, obtinendæ consensûs renovationis modos dignoscat; quinque autem proponi solent.

Primus est, quod conscius impedimenti dicat se à principio invalidè consensum præstitisse, vel se non consensisse, ut par erat, defectu bonæ instructionis; & propterea ex consilio Confessarii oportere, ut pro securitate conscientiæ ambo invicem consensum renovent. Quapropter ipse quidem iterum consentit libentissimè accipere eam in uxorem, & optat ut ipsa etiam consentiat de novo, habere eum in maritum; & tunc si ea quoque consensum suum renovet, fiet matrimonium.

Quoniam verò modus iste graves patitur difficultates, præsertim si mulier rea sit, & maritus perspicacis & suspiciosi animi, ideò proponitur secundus modus, quo pars impedimenti conscia gene-

ratim indicet prioris consensû nullitatem, & novum exigat, dicendo v. g. Suspicor te non esse meam conjugem aliquâ de causâ; ideò precor ut ad conscientiæ meæ pacem nos denuò pro conjugibus habeamus.

Tertius modus est, ut à parte impedimenti nesciâ novus habeatur consensus, sinè expressâ quidem, at non sinè æquivalenti nullitatis matrimonii cognitione; putà si conjux alter alterum his vocibus amicè compellet: ità tibi afficior, ut si non esset inter nos Matrimonium, nihilominùs acciperem te, & jam de facto ità te accipio: numquid & tu similiter? Si respondeat, Accipio, (non enim sufficeret vox, Acciperem) vel eo affectu se cognoscant, Matrimonium convalescit, ait Sylvius; quia ignarus impedimenti, non solùm in Matrimonio priùs contracto permanere intendit, sed & novum inire, si prius non valuerit; unde is consensus est quidem cum errore, sed non ex errore.

Quartus modus, qui cum maritis tractari difficilioribus adhibetur, est ut mulier absque eo quòd insciæ parti aperiat prioris consensûs defectum, cautè curet, ut utriusque consensus simul renovetur, putà dissimulanter petendo ab eodem ut pro suâ consolatione ipsam habeat in conjugem, simulque dicat, & ego tè in conjugem habere volo.

Quintus denique modus, ad quem recurritur, cùm ceteri prodesse nequeunt, & instat scandali, gravis infamiæ, aut divortii timor, est ut obtentâ dispensatione habeatur copula maritali affectu ex parte illius quæ impedimenti conscia est: quia pars altera, quæ impedimentum nescit, eo affectu commercium hoc continuat.

Verùm ex his quinque iterandi Matrimonii modis, nullus est præter primum, & fortè tertium qui omninò tutus videatur. Unde satius judicat Germanus Canonista, ut Confessarius, vel alius de licentia partis impedimenti consciæ, in se suscipiat negotium, & conjugi nullitatis ignaro, (vel potiùs utri-

que conjugi, nè quid ſuboriatur ſuſpicionis) exaggeret, quàm neceſſaria ſit gratia ſacramentalis ad onera Matrimonii portanda, quæ tamen non confertur ſi Matrimonium, ut evenire facilè & inculpatè poteſt, ob aliquod impedimentum *nulliter* contrahatur. His poſitis, ſuadeat conjugibus, ut inter ſe de novo contrahant ſub conditione, dicente uno v. g. Si ex aliqua cauſa matrimonium non eſſet validum, volo tecum ex nunc de novo contrahere: alio verò reſpondente: Volo pariter & ego tecum contrahere. Hæc methodus præmiſsâ causà & publicâ inſtructione inſervire aliquando poſſet; & licèt in ea non ſit certioratio formalis, eſt tamen æquivalens.

Q. 2°. quid agendum Parocho cum iis, quos impedimento dirimente teneri animadvertit.

R. vel detegitur impedimentum ante Matrimonii celebrationem, vel poſt idem contractum; itèm vel detegitur in confeſſione, vel extra.

Si impedimentum extra confeſſionem detegatur ante celebrationem Matrimonii, ſuſpendi debet bannorum promulgatio, aut ſi ea jam præceſſit, celebratio Matrimonii; idque licèt ab uno tantùm teſte, etiam de auditu, modò ſit fide dignus, objiciatur impedimentum illud, imò & malitiosè objici videatur, donec res ad Epiſcopum, *aut ſi longiùs diſtet, ad Vicarium foraneum* delata fuerit; ità S. Carolus Borom. qui hoc extendit, etiam impedimentum *nullius momenti* appareat. Ut tamen Epiſcopus, & Parochus ſecuriùs procedant, debet is cùm ſibi hujuſmodi impedimenta deteguntur, exigere ut revelatio ſibi tradatur in ſcriptis, & à duobus teſtibus, atque ab ipſo revelante, ſi ſcribere norint, ſubſcribatur: debet & tacitè rei totius veritatem inquirere. Idem ordo ſervari debet cùm communis fama aliquos impedimento quopiam ligari perhibet. Tunc autem ſi Parochus rebus maturè expenſis rumores illos, ut ſæpè fit, nihil ſolidi habere animadvertat, ex prævio partium juramento ad nuptias procedere poteſt.

Si Parochus solus etiam extra confessionem resciverit impedimentum, quod probare nequeat, quodque à futuris contrahentibus negetur, non potest benedictionem nuptialem denegare, postquam eos pro virili à contrahendo avertere conatus fuerit, ne idem sit testis & Judex. Prudenter tamen hoc in casu recurret ad Episcopum, ad quem eæ materiæ pertinent, ex c. 1. *De consang. & affin.*

Si impedimentum ante Matrimonii celebrationem detegatur à Confessario debet is, quidquid sentiant nonnulli, pœnitentem de impedimento monere, ut vitetur Sacramenti nullitas. Si videt pœnitentem sic affectum esse, ut non obstante impedimento ad nuptias transiturus sit, debet absolutionem negare, & hortari ut ante obtentam dispensationem Matrimonium non consumet.

Si impedimentum Matrimonio jam contracto detegatur; vel pœnitens aliquid patitur dubii, ex quo circa Matrimonii sui valorem interrogat; vel de Matrimonii sui validitate non dubitat.

Si primum, aperienda est ei veritas, quæ sine mendacio negari non potest. Idem est cùm pœnitens, etsi nec dubitet, nec interroget, ex ignorantia tamen juris aut facti, quæ vincibilis sit & mortaliter culpabilis, impedimentum ignorat; aliàs Confessarius scienter absolveret indignum, cùm verè indignus sit qui contra legem merâ suâ culpâ peccat. Quòd si pœnitentis dubium cadat in compartem suam à qua admissum aliquod crimen suspicatur, posset, & ut opinor, deberet aliquando Confessarius ejusdem animos pacare, dicendo v. g. Non omni spiritui credendum esse; hujusmodi judicia, quò graviora sunt, eò plus postulare maturitatis, &c. Quod extenderem, etiamsi Confessarius non solùm viâ confessionis, sed & aliâ quâcumque, modò secretâ, de impedimento certus esset. Ratio est, quia exigunt aliquando circumstantiæ, ut bona conjugum fides foveatur, cùm illæsâ veritate foveri potest, prout ex sequenti responsionis parte evidens erit. Itaque

Si conjux etsi falsò, indubiè tamen de Matrimonii sui validitate convictus sit, tunc aliquando moneri debet de nullitate Matrimonii, aliquando non. Debet quidem moneri, si speretur monitionem profuturam, & remedium adhiberi possit absque ullius gravi infamia, vel scandalo, aut alio quovis notabili detrimento. Ratio est, quia fornicatio etiam materialis, vitari debet quando vitari commodè potest. Quòd si is, qui impedimentum cognoscit, per se ipsum monere non possit, aut nolit, debet illud denuntiare alicui, qui prodesse queat, & non velit obesse, præsertim autem Parocho, aut Confessario. Si autem ex impedimenti revelatione grave prævideatur periculum infamiæ vel divortii, nec haberi possit dispensatio, aut habita executioni mandari absque maxima difficultate, tacere debet Parochus vel Confessarius, qui impedimentum didicit, & ejusmodi conjuges in eâ quâ fruuntur bonâ fide relinquere. Hæc ergo ex circumstantiis metienda sunt, inter quas præcipuè inspiciendum est, an inter putatitios conjuges benè conveniat, an odio urantur, &c. Repete quæ dixi ubi de Pœnitentia.

CLANDESTINITAS.

De Matrimonio clandestino seu quod non contrahitur coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius vel Episcopi licentiâ, & legitimis testibus; duo quæruntur, 1°. an clandestina Matrimonia semper illicita fuerint; 2°. an olim rata, nunc jure per Concilium Trid. inducto nulla sint.

R. ad 1. Matrimonia clandestina, seu occultè ac sine testibus contracta illicita semper fuêre. Patet 1°. ex Trid. sess. 25. de Matrim. c. ubi: *Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est*, 2°. ex multis Conciliorum particularium, quæ Trid. præiverant, Decretis; quæ collegit Gratianus causâ 30.

R. ad 2. Matrimonia clandestina ante Trid. valida fuêre; ea verò irritavit Lex Tridentina.

Prob. 1. pars ex Decreto Trid. sess. 24. de reform. Matr. c. 1. *Tametsi*, ait Synodus, *dubitandum non est, clandestina Matrimonia*, *libero* contra-

hentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit, &c. Idem probant vota pro hujusmodi conjugiorum irritatione facta à Conciliis, præsertim à Conc. Colon. an 1536.

Prob. 2. pars ex verbis Decreti Trid. *Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentiâ, & duobus vel tribus* * *testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit. Insuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui sinè Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.* Hanc Tridentini legem, familiarum paci & honori tam necessariam, adoptârunt Reges Christianissimi.

Q. 1°. annon saltèm conjugia hæc vim habeant sponsalium. R. neg. quia quod de jure nullum est, nullum habet effectum.

Q. 2°. quis sit Parochus cujus præsentia exigitur, an originis, an domicilii; an viri, an mulieris. R. esse Parochum domicilii: ille enim ipse est ad quem pertinet Banna publicè denuntiare, si fortè aliquod detegatur inter contrahentes impedimentum vel prohibens, vel dirimens. Perinde autem est sive viri, sive mulieris sit Parochus: mos tamen invaluit ut Matrimonium celebretur coram Parocho mulieris, de licentia Parochi viri. Hæc autem licentia per attestationem promulgationis Bannorum dari censetur. Peccaret porrò, qui spreto alterius Parochi consensu, nec ab eo certior factus, quòd Banna ritè promulgaverit; quòdque Parochianus suus ad Pœnitentiæ Tribunal accesserit, utrumque in Matrimonium conjungere præsumeret.

Q. 3°. quoto tempore opus sit ad acquirendum

*Articulus 40. Edicti Blesensis testes quatuor requirit; quod è nostratibus quidam adeò necessarium putant, ut Parochum quarti testis vicem gerere posse negent.

jus domicilii in aliqua Parochia, in ordine ad Matrimonium. R. iis qui in eadem Diœcesi de una Parochia transeunt ad aliam, sufficere habitationem per sex menses; in iis verò qui ab una Diœcesi transeunt ad aliam, requiri domicilium anni unius. Ità præscriptum est in Gallia Edicto Ludovici XIV. an 1697.

Q. 4°. an Matrim. contractum coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de licentia ipsius, in aliena Parochia, validum sit. R. affirm. cum Tridentino ibid. Celebratio enim Matrimonii est Actus jurisdictionis voluntariæ quæ ubique potest validè exerceri, modò adsint omnia essentialiter requisita. Postulat tamen ordo ut Parochus neminem in alterius Parochiâ maritet, nisi obtentâ licentiâ & Parochi hujus & ipsius Episcopi.

Q. 5°. an valeat Matrimonium celebratum coram proprio Parocho nondum Sacerdote. R. in praxi consultum esse, ut Parochi nondum Sacerdotes officium illud alicui Sacerdoti committant. Et certè, si Sacerdos est minister Sacramenti Matrim. forma verò essentialis verba ab ipso prolata, Parochus nondum Sacerdos ea temerè proferret.

Q. 6°. an valeat Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato, suspenso, irregulari. R. valere, modo Parochus ille nec Beneficio suo privatus sit, nec denuntiatus. Ratio est, 1°. quia Concilium simpliciter exigit præsentiam Parochi; 2°. quia conjugium hoc nullo juris decreto irritatur. Si denuntiata sit Parochi censura, non stabit Matrimonium, si Sacerdos ejus Minister esse dicatur. Imò dubitat Gibert an tunc valeat, etiamsi contrahentes Ministri esse supponantur.

Si Parochus, licèt propriè intrusus, titulum habeat coloratum; hoc est, si ex communi errore reputetur verus Parochus, valebit contractum eo præsente conjugium, quia error communis facit jus, & Ecclesia in his casibus sufficientem ad omnia Parochi munia confert jurisdictionem.

Q. 7°. quæ Parochi præsentia necessaria sit, an physica, an moralis, quæ sit cum libertate, rationis advertentiâ; ità ut si Parochus vel invitus ac per vim adductus sit, vel benedictionem deneget, nullum sit Matrimonium.

R. 1°. quæcumque sententia circa Ministrum Matrimonii seligatur, ea exigi debet Parochi præsentia quæ ad humanum actum sufficiat; si enim aut dormiens adsit, aut nesciens omninò quid fiat, nè testis quidem idoneus esse poterit, nedum sit Minister Sacramenti, in quo necessaria est intentio faciendi quod facit Ecclesia.

R. 2°. in opinione eorum qui contrahentes faciunt Ministros hujus Sacramenti, Parochum verò duntaxat testem præcipuum, valere Matrimonium, etiam in ratione Sacramenti, etsi Parochus benedictionem solemnem deneget. Qui verò contendunt Parochum veri Ministri partes hîc sustinere, consequenter respondent eo in casu stare quidem Matrimonium quoad contractum, at non esse verum Sacramentum.

Q. 8°. utrùm Matrimonia sine præsentia Parochi & testium contracta, nullo casu sint valida.

R. ea esse valida, 1°. quando contrahuntur ab incolis Regionum ubi Concilium vel non est publicatum, vel nunquam fuit receptum; tum quia Synodus non vult suum Decretum habere robur nisi post 30. dies à die primâ publicationis; tum quia lex nunquam recepta non obligat. 2°. In locis ubi Decretum Concilii publicatum est, vel aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum; sed Parochialis Ecclesia caret Parocho, & Cathedralis Episcopo, atque Capitulo habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi; nullusque alius ibi est qui vices Parochi vel Episcopi suppleat. Tunc tamen quoad potest servari debet forma Concilii, nempè adhibitis saltèm duobus testibus. 3°. Si Parochus & Episcopus, nullo constituto Vicario, metu Hæreticorum omninò

lateant, nec ad alterutrum sit tutus accessus. Et tunc etiam servanda erit quoad testes forma Concilii. Ità duos posteriores casus resolvit sacra Congregatio 19. Januarii 1603.

Q. 9°. an quando incolæ locorum ubi Trid. obligat, divertunt ad loca ubi non obligat, vel incolæ locorum ubi non obligat, divertunt ad locum ubi obligat, teneantur coram Parocho ac testibus contrahere. R. negat. in primo casu, positis tamen ponendis. Ratio est, quia Decretum Conc. eos omnes & solos obligat qui habitant loca ubi fuit publicatum. Unde non est hìc attendenda contrahentium origo, sed domicilium pro tempore quo contrahunt.

Dixi, *positis ponendis*: si enim incolæ loci in quo Concilium fuit publicatum, adeant loca in quibus non est promulgatum, animo duntaxat ibi clandestinè contrahendi, non verò in illis locis habitandi, *saltem per tempus lege præscriptum*, non validè contrahunt, quia carent domicilio; cùm ad domicilium opus sit animo commorandi in loco. Quod si habeant animum ibi manendi *per tempus lege præscriptum*, eos validè contrahere docent Sylvius, Fagnan. & alii; quia licèt habitationem fraudulenter mutaverint, nulla est fraus in eorum habitatione: verè enim in loco commorati sunt per totum tempus à lege ad acquisitionem domicilii præscriptum.

Q. 10°. quis proprius vagorum, quibus nulla est sedes fixa, sit Parochus. R. cum Trid. sess. 24. de reform. Matrim. cavendum Parochis *nè facilè ad Matrimonium recipiant hoc hominum genus, qui, ut improbi sunt ingenii, primâ uxore relictâ, aliam, & plerumque plures, illâ vivente, diversis in locis ducunt.* Unde Parochus à vagis exquirere debet instrumenta quibus constet 1°. de eorum Baptismo, 2°. de morte patris eorum & matris; vel de consensu ab iis, si vivant, dato, vel secundùm leges postulato; 3°. de morte uxoris, si quam ante duxerint. His exploratis res ad Episcopum deferenda est, ut, prout opus fuerit, in domicilio dispenset. Nota

vetitum esse per Edictum an. 1683. nè quivis Parochus *Officiarios* exercituum absque scriptâ Inspectoris generalis licentiâ conjungat : Atqui id licèt quoad milites non expressum in specie, servari tamen debet; ità ut nunquam sine Capitanei assensu maritentur.

IMPOTENTIA. Arduam omni sensu materiem aggredimur, quam tamen, quia sæpius occurrit, distinctè tractabimus. Faxit Deus ut quæ ex necessitate dicta sunt, ex sola necessitate legantur.

Impotentia est incapacitas consummandi Matrimonium, seu habendi perfectam copulam conjugalem, ad quam requiritur feminei vasis penetratio, & emissio seminis intra ipsum.

Ex hac definitione colligitur valere Matrimonium 1°. inter senes; 2°. inter steriles; 3°. inter eos, qui unò solùm testiculo carent, quique prolificum semen emittunt; 4°. non valere inter eos, qui licèt membro virili valeant, utroque tamen teste carent, vel utrumque attritum habent. Unde Eunuchorum connubia invalida declaravêre Sixtus V. & Curia Parisiensis an. 1665. Ergo, seu mulier impedimentum cognoverit, seu non, à se invicem sunt separandi; nisi ut frater & soror vivere velint.

Impotentia, 1°. alia est *antecedens*, quæ Matrimonium præcedit; alia est *subsequens*, quæ eidem jam contracto supervenit. 2°. Alia *perpetua*, quæ nec ullo remedio naturali licito, nec per consuetos Ecclesiæ exorcismos, precesve sanari potest; alia *temporalis*, quæ per artis remedia curari valet. 3°. Alia perpetua simul & *absoluta*, quæ impossibilem cum quâcumque coitum facit; alia *respectiva*, quæ copulam impedit cum unâ, non cum aliis. 4°. Alia quæ oritur ex solo naturæ defectu; alia quæ oritur ex maleficio. Quæritur quænam ex istis dirimat Matrimonium.

R. 1°. Matrimonium non dirimi per impotentiam subsequentem, etiamsi hæc præcedat consummationem Matrimonii. Matrimonium enim semel validè contractum, nunquam dissolvi potest, nisi pars

alterutra ante consummationem in Religione profiteatur.

Ceterùm si contracto validè Matrimonio suboritur aliquid, quod coïtum certò impediat, ex hoc nequidem licitum est sponsis eundem attentare. Idem est si maritus utroque testiculo per vim aut morbum orbatus fuerit, licèt tunc non desit potentia ad copulam. Doctrina contraria an. 1703. proscripta fuit ab Episcopo Atrebatensi: eam quoquè reprobant instructiones è Rituali Blesensi desumptæ.

In dubio an impotentia præcesserit Matrimonium, non præsumitur præcessisse, si pars altera nonnisi diu post reclamet, nisi validis probationibus fulciatur. Impotentia tamen naturalis facilè judicatur antecedens, & contra eam post octo Matrimonii annos utiliter reclamatum est coram Curiâ Parisiensi.

R. 2°. Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium, præterquàm in impuberibus, de quibus infrà; 1°. quia ità definiit Innocentius III. c. 6. *De frigidis*, &c. 2°. quia ad Matrimonii validitatem non requiritur actualis ejusdem usus, sed potentia ad usum: hanc autem habent qui licèt hîc & nunc, ob morbum v. g. coïre nequeant, id deinceps poterunt. Si quis tamen cum impotentiâ aliquandiu duraturâ contrahat, nec de ea præmoneat alium conjugem, rarum est ut mortaliter non peccet ob gravem injuriam & periculum compartis.

R. 3°. Impotentia antecedens perpetua & absoluta Matrimonium annullat.

Prob. tum ex tit. *De frigidis*, &c. tum quia, ut benè S. Thom. hîc q. 58. a. 1. *quamvis actus carnalis copulæ non sit de essentia Matr. tamen potentia ad actum est de essentia ejus.* Neque is cui nota est alterius impotentia, jure suo cedere potest: quia qui semel sunt inhabiles, non possunt unquam validè contrahere. Quapropter partes à se invicem quoad thorum recedere debent, etiam ante probationem triennii, *quoties* certò constat de impotentia; nisi

castè ut soror & frater cohabitare velint, & nullum impudicitiæ aut scandali immineat periculum. Quod etsi suadendum est, ut probrum, & alia id genus accusationi impotentiæ, annexa evitentur, difficile tamen est in praxi, nisi partes pietatem colant: cùm ii solùm ut frater & soror vivant, qui abstinent non solùm ab opere aut conatu conjugali, sed etiam ab eodem thoro, tactibus, & aliis quæ extra conjugium prohibita sunt.

Si dubitetur an impedimentum perpetuum sit, permittit Ecclesia ut per triennium experiantur conjuges, an Matrimonium consummare valeant; interim verò iis licitum est quidquid sponsis licet; & quæ hinc quandoque sequitur pollutio, per accidens sequi censetur. Elapso triennio, *si inveniatur Matrimonium non esse consummatum, judicio Ecclesiæ dissolvitur*; non autem solâ partium autoritate: tum quia alioqui suboriretur scandalum, cùm tales pro legitimis conjugibus habeantur: tum quia facilè contingeret ut alter vel uterque, mutuæ cohabitationis pertæsus, fictitiæ impotentiæ labem alteri imponeret.

Quòd si posteà deprehendatur in alio Matrimonio potens, qui judicatus erat impotens, censet ibid. S. Thomas, prius conjugium redintegrari; eique consentiunt Sambovius & Pontas. At reclamant alii cum Giberto. Ego quidem, rebus denuò pensatis, locorum disciplinam & leges sequerer in re admodùm intricatâ.

Unde autem incipiat triennium ad experientiam permissum, non convenit inter Jurisperitos. Alii ipsum à die celebrati Matrimonii, alii à die sententiæ Judicis Ecclesiastici inchoandum censent. Prima opinio est communior: secundam tenet Rota, eique inhærendum esse docet Fevreti Commentator L. 5. c. 4. n. 12. quod nullâ Regni lege cautum est, & durum videtur. Unde interveniente Judicis sententiâ deducendum est tempus quod eam præcessit, adeò ut si post 18. habitationis menses

lis mota fuerit, per 18. alios menses cohabitare sponsi teneantur.

Quòd si per tempus experientiæ concessum partes ex morbo diuturno, vel propter longiorem absentiam coïtum tentare non potuissent, tempus illud supplendum esset; secùs si unâ tantùm vel alterâ hebdomade fuissent impediti. Si duo statim adeptâ pubertate contraxissent, triennium computandum erit non à die Matrimonii, sed à die *plenæ* pubertatis, quæ in feminis an. 14. in maribus an. 18. ætatis completur: quia dubium est, an non præcedens coëundi impotentia ex virium imbecillitate profecta sit.

Elapso triennio sic necdum certò constat de impotentia perpetua, res tota ad Episcopum deferenda est, qui juxta locorum leges variè judicat, & demum partes separat.

Viro & muliere ex impotentiæ causâ separatis, potest pars copulæ idonea secundum contrahere Matrimonium; non autem impotens, nisi impotentia ejus sit solùm respectiva; tunc enim potest & hæc Matrimonium contrahere cum aliâ, ad quam potens esse præsumatur.

Cùm impedimentum hoc ex arctiori mulieris statu oritur, antequam contrahentes à se invicem discedant, experiri debent, an mulier non possit per frequentem copulæ nisum marito idonea fieri: ubi verò constiterit, quod quandoque facilè constare potest, eam esse genitalis membri disproportionem ut conatus nunquam succedere possint, abstinendum est ab eo omni quod solis sponsis permissum sit.

Sed an tenebitur mulier incisionem pati? Negant cum Pontio nonnulli: quia incisio medium est, quod non nisi violatis verecundiæ legibus adhiberi potest. Quid enim turpius, quàm ut virgo oculis & manibus Chirurgi subjiciatur? Idem olim sensi. Non ægrè tamen aliud hodie cum S. Antonino sentirem, modò incisio non sit periculosa. 1°. Quia agitur quidem de virgine, sed jam mariti conatus expertâ.

2°. Quia quæ calculo laborant, alienis oculis se subjicere coguntur. 3°. Quia jam, quod tamen dolendum est, viri obstetricum personam agunt. Erit id à fortiori admittendum, si idem sit maritus qui Chirurgus. Quòd si incisio sit verè periculosa; non poterit mulier hanc pati, & si patiatur, non convalescet sine novo consensu prius Matrimonium: quia impedimentum, quod sine peccato auferri nequit, censetur perpetuum. Idem est de eo quod citra adulterium, vel citra miraculum tolli non posset.

Quod spectat ad impedimentum è maleficio, certum est 1°. impotentiam, quæ malefici effectus esse creditur, sæpe oriri *vel ex verecundia & pudore, vel ex nimio amore, vel ex infenso odio sponsæ, quam vir* aut *invitus* aut invitam *duxit*. Addò eam sæpius quoquè ex imaginationis perturbatione oriri: sunt enim agrestes inter non pauci, quibus si malum hoc commineris, eo ipso impossibilis evadet coïtus, ex solâ *innodationis* ideâ.

Certùm est 2°. sponsis in hoc miserrimo statu positis, triennium ad experientiam dari: quo interim tempore *hortandi sunt ut corde contrito & spiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant; & profusis lacrymis, & largioribus eleemosynis & orationibus atque jejuniis Domino satisfaciant, & per exorcismos ac cetera Ecclesiasticæ medicinæ munia, Ministri Ecclesiæ, quantùm annuerit Dominus, tales sanare procurent.* Ità Hincmarus c. 4. XXXIII. q. 1. Priusquàm tamen proponantur remedia hæc, quæ mali persuasionem augeant, expendere debet prudens Confessarius, annon in primis sanari debeat imaginatio.

Certum est 3°. quòd illicitum sit tollere maleficium sive alio maleficio, sive quâcumque actione superstitiosâ: unde peccant conjuges qui ut maleficium tollant, secundum in facie Ecclesiæ Matrimonium contrahunt. *Est enim hoc*, ait Rituale Antuerp. *diabolicum inventum, superstitionis inducendæ causâ, vel ut res sacras hominibus ludibrio exponat,*

& Sacramento Christi gravem irroget injuriam. Certè nulla est inter Matrimonii renovationem, & cessationem maleficii relatio, vel ex natura rei, vel ex Ecclesiæ instituto, quod indubium est superstitionis argumentum.

Quòd si sponsus spreto peccati metu maleficium maleficio, aut alio facinore abstulerit; stabit semper impedimentum: quia, ut omnes docent cum S. Antonino, impedimentum quod *non potest revocari nisi per aliquod illicitum*, semper perpetuum judicari debet, ac proinde Matrimonii diremptivum. Unde qui maleficium peccato aliquo abstulit, non tenetur seclusо scandalo, eam denuò ducere, quam ante duxerat; quia Matrimonium invalidum nullam parit obligationem.

Quædam hîc addenda, 1°. maleficium vulgò respectivum esse ad unam: unde qui cum secundâ facilè consummavit, nihil circa præcedentis impedimenti existentiam sollicitus esse debet. 2°. In dubio an impedimentum ex maleficio sit perpetuum an temporale, præsumi perpetuum post triennem experientiam; nè alioqui pars maleficii expers, in æternum expectare cogatur. 3°. Si mulier ipsa procuraverit maleficium ei, cui posteà nupsit, nihilo plus valebit Matrimonium; neque enim valor ejus ex conjugum voluntate pendet, sed ex natura rei: quanquam maleficus damna ex suo facinore emergentia compensare debet. 4°. In omnibus quæ hîc emergunt dubiis, nè uno quidem passu esse procedendum sine Episcopi consilio: ad eum enim referendæ sunt *omnes Matrim. dubitationes*, ut ait Odo de Soll. Paris. Episc.

Q. quid de impuberum & hermaphroditorum connubiis sentiendum sit.

R. ad 1. impuberum Matrimonia Jure Ecclesiastico nulla esse, ut patet ex c. 14. *De desponsat. impuber.* & ex variis Parlamentorum Arestis; idque meritò constitutum est ob summam, quæ in re tanti momenti necessaria est, prævio maturo examine libertatem.

Hæc regula fallit, 1°. in Principibus, quos aliquando etiam impuberes, ob bonum pacis, maritari expedit: & tunc sufficit dispensatio Episcopi. 2°. In iis qui adeptâ pubertate cohabitare perrexerunt. Quanquam non pauci & meliùs, Matrimonia hæc de novo in facie Ecclesiæ contrahenda esse contendunt, ut nihil remaneat dubii. 3°. Juxtà extraneos, in iis in quibus malitia supplet ætatem, id est, qui ante pubertatis annos generare possunt. Censent tamen multi impuberum conjugia in hoc casu pro invalidis habitum iri à supremis Curiis. At meritò observat Babin periculosam fore talium separationem, si certò, v. g. ex conceptu puellæ, constaret de Matrimonii consummatione.

De hermaphroditis docet Cabassut. L. 3. c. 25. eos, si contrahant, secundùm sexum prævalentem contrahere debere: quis verò sexus prævaleat, per inspectionem expertorum dijudicari, in dubio autem hermaphroditi assertioni standum esse. 2°. & id hâc in materiâ capitale est, Parochum non priùs suam hermaphroditi conjugio præsentiam exhibere posse, quàm Ecclesiasticus Judex cognoverit de sexûs prævalentiâ, & exegerit declarationem juramento firmatam nunquam deinceps altero sexu utendi ad Matrimonium.

Conclusio. Ecclesia dispensare non potest in impedimento impotentiæ.

Prob. quia impedimentum impotentiæ, ante quamcumque Ecclesiæ constitutionem, & ex ipsa rei natura substantiæ Matrimonii adversatur; nam, ut suprà dicebat S. Thomas, quamvis actus carnalis copulæ non sit de essentia Matrimonii, tamen potentia ad actum est de essentia ejus; ergo.

Raptus. Circà raptûs impedimentum *decernit sancta Synodus Trident.* sess. 24. c. 6. *inter raptorem & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in*

uxorem habeat, & nihilominùs raptor ipse, & omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, &c.

Raptus definitur, Crimen quo femina è loco tuto extrahitur, & transfertur in locum, ubi raptoris potestati subest, idque libidinis explendæ, vel Matrimonii contrahendi causâ.

Dicitur 1°. *crimen*, quo quidem vix ullum aliud in societate perniciosius fingi potest, unde juxta Regni leges morte plectitur.

Dicitur 2°. *quo femina;* sive enim virgo, sive corrupta, sive vidua, sive conjugata per vim abducatur, perinde est ad raptum: quia Tridentinum omnibus omninò personis salvam facere voluit Matrimonii libertatem. Quin & si propria desponsata, invita rapiatur, censent Azor & Sanchez raptum committi, cùm etiam nulla raptæ supervenerat à sponsalibus resiliendi causa. Habet enim is etiam raptus non parum injuriæ, cùm puella ad executionem sponsalium privatâ autoritate cogi nequeat.

Dicitur 3°. *extrahitur*, vel *physicè* per injectionem manuum, vel *moraliter* per minas graves, aut gravem metum; item vel per se, vel per alios.

Dicitur 4°. *è loco tuto*, sive is sit parentum, tutorumve domus, sive ædes Monasterii, ubi mulier secura degebat.

Dicitur 5°. *& transfertur in locum*, seu is raptoris sit, seu amicorum ejus, seu talis, ut persona rapta vim pati meritò censeatur.

Dicitur 6°. *Idque vel libidinis, vel Matrimonii causâ;* in utroque enim salvatur tota raptûs ratio. Sed an salvetur ratio raptûs Matrimonium annullantis, cùm solius libidinis intuitu rapta est mulier, controvertitur. Opinio affirmans tutior est oppositâ, & ad minùs æquè probabilis: quia raptus, sive fiat libidinis, aut Matrimonii causâ, perinde officit Matrimonii libertati, adeoque verus est raptus ad sensum Trid. Si puella minor de parentum aut tutorum consensu, non autem de suo raperetur, desineret

ratio raptûs juxta aliquos ; at raptûs loco subintraret vis, & annexa eidem Matrimonii invaliditas.

Raptus duplex, alter *violentiæ* modò definitus, quo mulier renitens è loco tuto per vim abducitur; alter *seductionis*, quo mulier blanditiis, persuasionibus, aut quocumque alio motivo seducta, invitis iis à quibus pendet, raptorem volens sequitur : prior vocatur *raptus in feminam*, posterior *raptus in parentes*.

Certum est raptum violentiæ esse impedimentum dirimens; sed controvertitur idemne dicendum sit de raptu seductionis, seu *subornationis*.

Negant passim extranei. 1°. Quia finis Trid. is unicè fuit ut libertati conjugiorum provideretur: porrò stat tota Matrimonii libertas; cùm mulier volens abducitur. 2°. Quia in raptu seductionis nihil est vitii præter injuriam illatam parentibus, sine quorum consensu initur Matrim. atqui Matrim. à filiis contracta, absque parentum consensu non sunt invalida, ut definiit Trid.

Oppositum tenent communiter Galli, quibus etiam subscribunt M. Paulus Leo, R. Pœnitentiarius & Corradus. Hæc opinio, quæ in universis penè Galliis obtinet, tutior est, cùm validitati Sacramenti consulat, & ad minùs tam probabilis quàm opposita.

Prob. autem 1°. quia cùm Synodus Trid. raptum impedimentis annumeravit, voluit & novum inducere impedimentum, & antiquis Imperatorum contra raptores sanctionibus robur pristinum restituere : atqui neutrum fieri potuit, nisi raptu subornationis inter impedimenta constituto. Nam 1°. non induxit sancta Synodus novum impedimentum, si solo violentiæ raptu Matrimonia dirimi voluerit; cùm omni tempore, vis quæ libertatem aufert, Matrimonium perimere judicata sit. 2°. Nec aliter potuit eadem Synodus collapsas Christianorum Imperatorum Constitutiones renovare : iis enim disertè præceptum est, ut qui rapiunt feminas, vel *furan-*

tur, vel seducunt, eas nullatenùs habeant uxores; verba sunt tum Caroli magni, tum Justiniani.

Prob. 2°. quia voluit sapiens Concilium id avertere, quod in raptu deterius est, & Matrimonii sanctitati magis injuriosum; atqui talis est juncta transvectioni puellæ seductio. Plerumque enim multò faciliùs resistitur violentiæ apertæ, quæ cor abalienat, quàm insidiosis persuasionibus, blanditiis, iisque, ut loquuntur jura, *odiosis artibus*, quibus sensim frangitur virtus junioris personæ. Et verò quantùm voluntati puellæ inurere vulnus debuit seductor, ut faceret *eam velle in tantum dedecus se prodere*, L. 1. Cod. *de raptu.*

Prob. 3°. Consuetudo nihil habens mali, modo sit legitimè præscripta, impedimentum dirimens inducere potest; idque si verum sit de consuetudine unius Diœcesis, quanto magis de consuetudine totius cujusdam Regni: atqui Galliæ consuetudo raptum seductionis inter impedimenta dirimentia penè ubique reposuit, &c.

Nec nocent alterius opinionis momenta. Unde ad 1. neg. min. voluntas enim *incantanta dolo & illecebris*, quæ nemo auferre potest, non est satis sui compos, ut plenam habeat libertatem, sed plus ligatur, quàm si metu devincta esset, prout ait Albertus magnus: atqui ubi intervenit raptus seductionis, &c.

Ad 2. nego maj. Seductio enim, etsi gravem parentibus injuriam facit, at non solis; cùm etiam personæ seductæ & raptæ libertatem multùm imminuat, & vetet nè seriò perpendat gravitatem contractûs quem init, & quem sæpè detestaretur, si sibi suisque reddita, rem totam tranquilliori animo ponderaret.

Ceterùm seductionis raptus non habet locum nisi in puellis aut filiis minoribus, seu necdum natis annos 25. quæ enim majores sunt, non censentur patriæ potestati subjectæ, sed sui juris. Ad eum etiam præter seductionem requiritur, tum vera puellæ extractio è loco tuto; tum ut ipsa sit bonis moribus. Etsi enim raptus violentiæ in muliere vitiatâ locum

habere potest: at non raptus seductionis in eâdem præsumetur, sed nova peccandi libido, nisi crimen exosa, saniorem agendi rationem iniisset.

Q. an raptûs impedimentum stet, si mulier per vim filium minorem abduxerit. R. affirmat. contra Pontas, 1°. quia Synodus Trid. impedimentum hoc constituit, ut Matrimoniorum libertati consuleret: atqui hæc libertas perinde aufertur, si femina rapiat virum, ac si vir feminam; 2°. quia alia Matrimonii impedimenta, utì criminis, metus, honestatis publicæ, viros æquè ac feminas afficiunt; 3°. quia ex Jure sub masculino sexu venit etiam femineus; saltèm in correlativis, & ubi eadem militat ratio: atqui vir & femina in rebus Matrimonii, sunt duo correlativa, &c.

Impedimentum raptûs nec perpetuum est, sicut alia impedimenta, nec ut eadem dispensatione finitur; sed cùm *rapta à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit.* Antè tamen quàm raptor raptam ducat, excommunicationis, quàm *ipso jure* incurrit, absolutionem sibi procurare debet. Censuram hanc non esse reservatam evidenter probat Sanchez L. 7. d. 13.

Trid.

§. III. *De impedimentis prohibentibus.*

Impedimentum prohibens tantùm, est illud quod impedit nè Matrimonium licitè contrahatur, non autem nè contrahatur validè. Quatuor tantùm supersunt hujus generis impedimenta sequenti versu expressa. *Ecclesiæ vetitum, feriæ, sponsalia, votum.*

Per *Ecclesiæ vetitum* intelligitur 1°. Prohibitio ab Episcopo, vel à Parocho facta cuipiam nè contrahat, donec v. g. perpensum fuerit, annon aliquo teneatur impedimento. 2°. Excommunicationis & interdicti status: excommunicatio enim, etiam minor, arcet à Matrimonio. Est quidem nonnihil dubii, an idem efficiat interdictum; sed vel ipsa hujus dubii ratio ad superiorem recurrere compellit. 3°. Omissio promulgationis bannorum, Matrimonio præmittendæ, nisi legitima adsit dispensatio.

Per *tempus feriatum*, intelligitur tempus, quo Ecclesia nuptias celebrari vetat, nimirum *ab Adventu usque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum, usque in octavam Paschatis inclusivè.* Et verò Ecclesiæ mens est ut Fideles orationibus & pœnitentiæ intenti, voluptati, quantùm fieri potest, tunc temporis valedicant; porrò, ait S. Thomas in 4. dist. 32. q. unic. *ipsa nuptiarum novitas ad voluptatum curam animos occupat, illosque vana lætitiâ dissolvit.*

Sponsalia sunt futuri Matrimonii mutua promissio, acceptata inter personas habiles. Cùm autem data fides, præsertim in re tanti momenti, regulariter servari debeat, qui post Sponsalia cum Clotilde Mariam ducit, graviter peccat, nisi legitimæ excusent causæ, de quibus c. 3.

Denique *votum simplex*, quo quis Ordinum susceptionem, vel ingressum Religionis, vel abstinentiam seu à venereis, seu à conjugio vovit, obstat nè Matrimonium licitè ineatur. Si enim facta homini promissio servari debet, quantò plus quæ facta est Deo?

Hîc not. eos, qui norunt aliquem impedimento etiam simpliciter prohibente alligari, teneri ad faciendam Parocho revelationem ejus: quia Ecclesiæ, quæ cujuscumque impedimenti revelationem indistinctè præcipit, sine gravi peccato resisti non potest, præsertim cùm avertenda est Sacramenti profanatio.

Q. quis in impedimentis simpliciter prohibentibus dispensare queat; & quid hæc in Ordine ad redditionem debiti operentur in iis qui iisdem ligati contraxerunt. Sit

REGULA I. Si impedimentum sit ex tempore vel ex vetito, potest Episcopus dispensare. Si sit ex Sponsalibus, nec ipse potest, nec Papa. Si sit ex voto, potest quandoque, quandoque non potest.

Prob. 1. pars, tum ex usu, tum quia nullibi Episcopis inhibitum est, ut tempore *sacrato* dispensent.

Quod spectat ad vetitum, possunt quoque in eo

dispensare Episcopi, prohibitionem, sive à semetipsis, sive à Parocho factam tollendo : nisi hæc à Metropolitano aut ejus Officiali in casu appellationis confirmata sit; vel facta fuisset ob causam subsistentem. Quòd si per *vetitum* intelligatur tempus interdicti, possunt quoque Episcopi dispensare, quia in dubiis casibus dispensare possunt : dubium autem est, an interdicti tempore Matrimonia celebrare prohibitum sit. Si tandem *vetitum* oriatur ex excommunicatione, non potest Episcopus dispensare, nisi tollendo excommunicationem : à quâ, licèt quis etiam invitus absolvi possit, nunquam tamen sic absolvi potest, ut Sacramenta licitè recipiat, nisi priùs pœnitentiam egerit.

Prob. 2. pars : Sponsalia legitima continent promissionem, quæ sine tertii præjudicio violari non potest : atqui nè ipse quidem Papa permittere potest ut inferatur præjudicium tertio; ergo oportet ut partes resiliant, aut habeant justam resiliendi causam, quæ à Judice approbetur.

Prob. 3. pars, quia quorumdam votorum dispensatio Papæ reservata est; quorumdam verò relaxatio ad Episcopos pertinet, ut alibi diximus.

Potest tamen Episcopus in voto castitatis alioqui Papæ reservato dispensare, si id gravis & urgens causa exigat; ut si timeatur nè juvenis qui sub spe Matrimonii puellâ voto castitatis adstrictâ abusus est, ab eâ, ut nunc consentit, ducendâ, avertatur, nisi Matrimonium sine mora celebretur. Ratio est quia reservatio alioqui & Ecclesiæ bono, & saluti animarum perniciosa foret. Idem est si grave incontinentiæ vel scandali periculum immineat.

Regula II. Si impedimentum sit ex tempore sacrato, vel ex sponsalibus, non peccat, qui consummat Matrimonium; si sit ex prohibitione Judicis Ecclesiastici, censent aliqui quòd peccet semper; si demum sit ex voto simplici, peccat quoties petit debitum, vel primâ vice reddit.

Prob. 1. pars, quia licèt prohibitum sit, nè quis

in hisce casibus uxorem ducat, haud tamen prohibitum est, nè initum Matrimonium consummet, etsi optandum est ut eo tempore quantùm sine periculo fieri potest, abstineatur ab opere conjugali.

Prob. 2. pars, quia Matrimonii consummatio in hoc casu, videtur esse continuatio prioris contemptûs, quo contra Judicis Ecclesiastici prohibitionem initùm est conjugium.

Prob. 3. pars, quia qui directè vel indirectè castitatem vovit, agit contra votum, quoties aliquid exigit oppositum castitati : non agit tamen contra votum, cùm reddit id quod debet, quia votum juri alieno præjudicare non potest : excipe cùm primâ vice reddit, quia adhuc penes eum est non reddere, cùm tunc possit ingredi Religionem, & castitatis votum adimplere. Non desunt tamen qui cum Sanche negent peccare eum qui votâ simpliciter castitate, non exigit quidem, sed primâ etiam vice reddit debitum. Vide Tract. Gallic. de dispensat. L. 2. part. 1. c. 3.

§. IV. *De dispensatione impedimentorum.*

Q. 1°. quibus in impedimentis dispenset Papa? R. dispensat in impedimentis omnibus jure solùm positivo constitutis. Hæc verò quæ sint, liquet ex iis quæ de unoquoque dicta sunt.

Q. 2°. an Romæ in eodem Tribunali dispensationes omnes concedantur. R. negat. Cùm enim impedimenta sunt publica, recurritur ad Datariam. Cùm verò occulta, ad sacram Pœnitentiariam. Exceptis tamen impedimentis consanguinitatis, affinitatis ex copula licita, & cognationis spiritualis, in quibus, quantumcumque occulta sint, nunquam dispensat Pœnitentiaria *ad contrahendum*, licèt aliquando dispenset ad remanendum *in contracto*. Porrò impedimentum censetur occultum, cùm vel omninò secretum est, ità ut nullâ ratione probari valeat, vel si cognoscitur à tribus aut quatuor, nullum tamen est periculum nè ulteriùs divulgetur. In Tribunali Pœni-

tentiariæ non exprimuntur vera dispensandorum nomina, sed ficta solùm, v. g. Caïus, Bertha, vel litteræ A. B. &c. neque nomen Diœcesis, neque gradus propinquior, nisi sit primus: secùs de Dataria. Addo quòd nullæ in Pœnitentiaria solvuntur expensæ, aut taxa, sed omnia gratis expediuntur.

Q. 3°. quid faciendum ut bona & legitima dispensatio obtineatur, non autem subreptitia, vel obreptitia. R. hæc in generali facienda esse, cùm agitur de Matrim. contrahendo. 1°. Impedimentum super quo petitur dispensatio, ritè & in sua specie proponi debet, non unum pro alio, etiam majus pro minori, v. g. consanguinitatis pro affinitate; quia in dispensatione non valet argumentum à minori ad majus; 2°. Exprimi simul in una eademque supplicatione debent impedimenta omnia ad Matrimonium relativa, quibus tenentur ii qui contrahere volunt. Quod si impedimentum unum, consanguinitatis, v. g. publicum sit, aliud verò, putà criminis, occultum, tunc impedimentum publicum in Dataria proponi debet, ad impetrandam pro externo foro dispensationem; utrumque verò tam publicum quàm occultum Pœnitentiariæ aperiri debet, ut examinet an & quâ conditione dispensare debeat. Etsi verò non interest an priùs pro foro exteriori in Dataria petatur dispensatio, an pro interiori in Pœnitentiaria; si tamen dispensatio obtentu difficilis videatur, existimem meliùs esse ut priùs ad Pœnitentiariam recurratur, nè inutilis & quidem non sine multo sumptu obtineatur dispensatio à Dataria. 3°. Si copula in dispensationis causam allegetur ab oratoribus, exprimendum est an ab utroque vel ab uno habita fuerit sub spe dispensationis faciliùs obtinendæ; quod meritò cautum est, nè quis ex peccato commodum reportet.

R. 2°. Si dispensatio petatur post Matrimonium jam actu, sed invalidè contractum, quatuor necessariò sunt exprimenda: 1°. An partes, (vel earum una, id enim omninò consulendum est in praxi) bonâ vel malâ fide contraxerint, nempè cum notis

tiâ non quidem criminis, sed impedimenti ex eo profluentis. 2°. An contraxerint ex spe faciliùs impetrandæ dispensationis. 3°. An etiam Matrim. consummaverint. 4°. An partes impedimenti nesciæ, clandestinè vel sine præmissis denuntiationibus contraxerint; iis enim qui in hoc casu versantur dispensatio multò difficiliùs conceditur.

R. 3°. Præter hæc quæ generalia sunt, quædam insuper circa unumquodque impedimentum in particulari exprimenda esse.

Circa consanguinitatem exprimi debet, 1°. an sit in linea recta, an in transversali, & quoto utriusque gradu. 2°. An partes duplici consanguinitatis vinculo conjunctæ sint, putà quia fratres duo duas sorores duxerint; & à fortiori an non plura diversæ rationis habeant impedimenta. 3°. Exprimendus est incestus seu copula cum consanguineâ ante Matrimonium notoriè habita, cùm, vel sinè spe dispensationis faciliùs obtinendæ, etiam in casu quo alia legitima dispensationis obtinendæ causa affertur. Quòd si copula hæc remanserit occulta, erit hæc unà cum consanguinitate vel affinitate aperienda Pœnitentiariæ.

Sed quid si partes post dispensationem Romæ obtentam, commercium carnale habere incœperint?

R. corruere illicò dispensationem à Dataria obtentam, utì probant praxis Romanæ Curiæ, & declaratio S. Congregationis Concilii Trident. interpretis: ergo (nisi Episcopus fruatur jure in his casibus dispensandi) obtinendæ sunt Litteræ quas vocant *perindè valere*.

Quòd si partes antè dispensationis petitionem copulam habuerint & expresserint, ac in idem scelus relabantur, valebit semper dispensatio, sive relabantur antè fulminationem dispensationis, quia necesse non est ut crimen exponatur quoad numerum; sive nonnisi post fulminationem, quia ità definiit S. Congregatio. Hæc responsio tota locum habet erga *affines*, & *alios* quos ad exprimendum *incestum teneri diximus*.

Circa affinitatem exprimi debent 1°. gradus; 2°. vinculi multiplicitas, si adsit (putà si quis cum duabus illius quam ducere vult consanguineis peccaverit) & quidem in eadem supplicatione; 3°. etiam gradus propinquior, si inæqualis sit graduum distantia; quia quod in consanguinitate servatur, idem etiam in affinitate servari postulant jura, Curiæ stylus, & communis Doctorum opinio; 4°. exprimi etiam debet an affinitas ex copula licita, an ex illicita oriatur, cùm petitur dispensatio super primo vel secundo gradu; tum quia difficiliùs dispensatur super affinitate ex copula licita, quàm ex illicita; tum quia id necessarium est, ut intelligatur an cum affinitate concurrat honestas publica. Hæc enim, cùm semper annexa sit copulæ licitæ, tacitè exponitur, & tacitè dispensatur, eo ipso quo exprimitur affinitatem ex copula licita ortam; 5°. exprimendum etiam an affinitas sit in linea recta vel transversali, saltèm si affinitas oriatur ex copula licita.

Circa honestatem publicam explicandum an ea oriatur ex sponsalibus, an ex Matrimonio; & quo in gradu sint qui contrahere volunt.

Circa cognationem spiritualem exprimendum est; 1°. an ea sit paternitas aut maternitas ex una parte, & proinde filiatio ex altera; an sit tantùm compaternitas, vel commaternitas: multò enim indecentius est Matrimonium inter patrem & filium spiritualem, quàm inter compatrem & matrem ejusdem filiæ, &c. 2°. An cognatio spiritualis sit duplex: putà an qui Petri filiam levavit è fonte sacro, eandem, vel ejus fratrem aut sororem tenuerit in Confirmatione; an non itèm Petrus levaverit filios illius qui filios suos levavit. Sed necesse non est exprimere an quis plures ejusdem filios in Baptismo vel in Confirmatione susceperit, quia cognatio spiritualis non censetur hinc multiplicata, prout declaravit Clemens VIII. Censent etiam plures necessum non esse ut exprimatur, an cognatio spiritualis ex Baptismo, an ex Confirmatione oriatur; quia hæc nihil vel parùm rem mutant.

Circa criminis impedimentum exprimi debet an sit ex machinatione conjugis, an ex adulterio solo sine machinatione, an ex utroque simul; quia si sit ex machinatione, nunquam dispensat Papa pro foro exteriori, raro autem pro interiore.

Q. 4°. quo stylo Romam scribendum sit ad obtinendam dispensationem. R. Scribendum stylo simplici, & sine ullo verborum apparatu: alioqui enim supplicatio dilaceretur. Nihil autem interest an vernaculâ linguâ scribas, an latinâ, etsi hæc præferenda sit. Porrò aliter inscribendæ sunt litteræ quibus à Pœnitentiaria, aliter eæ quibus à Dataria petitur dispensatio: ad obtinendam pro foro interno dispensationem, supplicationis inscriptio fit ad Majorem Pœnitentiarium qui unus est è S. R. E. Cardinalibus, in hunc modum.

Eminentissimo & Reverendissimo Domino, Domino Cardinali Majori Pœnitentiario. Romam.

Intus autem his incipit verbis Epistola seu Supplicatio.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

Tum proceditur ad impedimenti expositionem; circa quam not. quòd si unus duntaxat conjugum sit conscius impedimenti ex delicto occulto, utì sæpè fit; non ambo conjuges vel sponsi, plurali numero, sed reus in singulari, ficto nomine supplicat his fermè verbis quæ petitionem dispensationis super impedimento affinitatis ante contractum Matrimonium continent, quæque aliis dispensationum supplicationibus accommodari facilè possunt.

Eminentissime & Reverendissime Domine,

Exponitur humiliter Reverentiæ vestræ pro parte devoti illius oratoris N. (vel Titii, aut alterius ficto nomine expressi) *quòd postquam idem orator carnaliter cognovit Fabiam, posteà ignarus impedimenti, bonâ fide* (vel conscius impedimenti) *tractatum habuit de contrahendo Matrimonio cum sorore dictæ Fa-*

ad me infra scriptum. Hic exprimendu
& cognomen illius ad quem rescriben
men itèm oppidi vel civitatis ad quam
rescribendum est, & hæc quidem vulg

Nè autem, quod nunc rarius est,
executio committatur solùm Doctorib
logia, vel Jure canonico, si neuter
possit, debet orator precari ut alii
executio dispensationis, his similibusv
quia in oratoris loco nullus reperitur C
Theologia Magister, vel Canonum Doctor
exequendum privilegiatus, dignetur Em
providere & disponere, ut etiam alius e
præsertim Parochus, aut etiam simpl
rius, cui pœnitens suam aperuit consc
cui majorem haberet aperiendi fiducia
cultas ad Confessarium etiam non D
currendi facilè conceditur in casibus q
bent difficultatis, & feminis præserti
Mendicantes, Jesuitæ, etiamsi Doctor
Brevia Pœnitentiariæ exequi possunt,
byteri Congregationis Missionis.

millimè supplicat pro absolutionis & dispensationis remedio. Dignetur, &c. Æquum porrò & moris est ut solvatur Epistolæ *Portus.* Hîc notand. dispensationes à Dataria, vel, ut fieri solet, Bancariorum-Expeditionariorum ministerio in Gallia obtinendas esse; vel ab iis, soluto pretio, verificandas.

Si partes in forma pauperum dispensari velint, Parochus eorum paupertatis fidem facere debet apud Episcopum, ejusve Vicarium generalem, qui eam ad S. Sedem his verbis transmittat.

Nos.... Illustrissimi ac Reverendissimi N. Episcopi N. Vicarius generalis vel Officialis. Fidem facimus & attestamur Joannem N. & Luciam N. hujus N. Diœcesis, adeò pauperes & miserabiles existere, quòd ex labore & industriâ suâ tantùm vivunt; prout ex fide Parochi, aliorumque fide dignorum testimonio nobis constare fecerunt: in cujus rei testimonium præsentes fieri fecimus, manu nostrâ subscriptas, nostroque sigillo munitas. Parisiis, die, &c. anno, &c.

§. V. *De executione dispensationis.*

Dispensatio vel est à Pœnitentiaria, vel à Dataria. Prima executores habet Confessarios; secunda Episcopum, ejusve Vicarios generales. De prima hîc dicimus. Ea porrò exteriùs his inscribitur verbis: *Discreto viro N. Confessario, Theologiæ Magistro* (vel *Decretorum Doctori*) *ex approbatis ab Ordinario, per latorem*, vel *latricem Pœnitentem eligendo, ad infra scripta specialiter deputato.*

Intùs verò explicatur & impedimentum, & ejusdem relaxandi ratio. Quòd ut distinctiùs intelligatur, duo proponemus exempla; aliud quidem dispensationis ad contrahendum, aliud verò dispensationis ad manendum in contracto. Prius sic habebit ut plurimùm:

Lucius, miseratione divinâ Episcopus N. S. R. E. Cardinalis N. Discreto viro Confessori.... Salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat quòd ipse de Matrimonio contrahendo

tractavit cum muliere, quam, & cujus matrem carnaliter cognovit. Cùm autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, dicta carnalis cognitio cum præfatâ mulieris matre ſit occulta; & niſi lator cum dicta muliere Matrimonium contrahat, periculum immineat ſcandalorum; ideò ad dicta ſcandala evitanda, & pro ſuæ conſcientiæ quiete, cupit per Sedem Apoſtol. abſolvi, ſecumque diſpenſari. Nos diſcretioni tuæ committimus, quatenùs, ſi eſt ità, dictum latorem, auditâ priùs ejus ſacramentali Confeſſione, ac ſublatâ occaſione ampliùs peccandi cum dicta mulieris matre, ab inceſtu & exceſſibus hujuſmodi abſolvas hâc vice in formâ Eccleſiæ conſuetâ; injuncta ei pro tam enormis libidinis exceſſu gravi pœnitentiâ ſalutari, & aliis quæ de jure fuerint injungenda. Demùm dummodò impedimentum ex præmiſſis proveniens occultum ſit, & aliud canonicum non obſtet, cum eodem latore, quòd præmiſſis non obſtantibus Matrimonium cum dicta muliere, & uterque inter ſe publicè, ſervatâ formâ Concilii Trid. contrahere, & in eo poſtmodùm remanere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes, prolem ſuſcipiendam exindè legitimam pronuntiando in foro conſcientiæ, & in ipſo actu ſacramentalis confeſſionis tantùm & non aliter, neque ullo alio modo; ità quòd hujuſmodi abſolutio & diſpenſatio in foro judiciario nullatenùs ſuffragentur. Nullis ſuper his teſtibus adhibitis, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laceratis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ lacerare tenearis, neque eas alteri reſtituas: quod ſi reſtitueris, nihil ei præſentes Litteræ ſuffragentur. Datum Romæ, &c.

Poſterius reſcriptum ad remanendum in contracto ferè ejuſdem erit tenoris; unde diſcrimina referre ſufficiet.

Lucius, &c. diſcreto viro, &c. Ex parte viri latoris præſentium nobis oblata petitio continebat, quòd ipſe aliàs Matrimonium publicè in facie Eccleſiæ contraxit, & ſucceſſivè conſummavit cum muliere cujus matrem anteà carnaliter cognoverat. Cùm autem, ſicut

eadem

eadem petitio subjungebat, dictus lator ob impedimentum ex præmissis proveniens, quod occultum est, in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad evitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter se & prædictam mulierem, exorirentur, cupit à præmissis, de quibus plurimùm dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Nos igitur... discretioni tuæ committimus, quatenus, si ità est, dictum latorem auditâ priùs, &c. à quibusvis sententiis, censuris & pœnis ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu & excessibus hujusmodi absolvas.... injunctâ ei pro tam enormis libidinis excessu, gravi pœnitentiâ salutari, ac confessione sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuendum, & aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda. Demùm, dummodo impedimentum præfatum occultum sit, & separatio inter latorem & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo, & ex cohabitatione de incontentiâ probabiliter timendum sit, aliudque canonicum non obstet, cum eodem latore, ut dictâ muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ, sed ità cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eâdem muliere, & uterque inter se de novo secretè, ad evitanda scandala, prædictis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeat, misericorditer dispenses; prolem susceptam si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiæ, &c. ut suprà.

In dispensationibus aut commutationibus votorum simplicium castitatis aut Religionis, quæ quis vel transgrederetur, vel jam transgressus est Matrimonium contrahendo, peculiares quædam clausulæ adduntur in hunc modum.

Nos discretioni tuæ committimus, quatenus si est ità, dictum latorem, &c. absolvas, injunctâ ei pœnitentiâ salutari, sibique votum præfatum ad hoc tantùm ut Matrimonium legitimè contrahere, & in eo debitum conjugale exigere & reddere licitè *valeat*, in

sacramentalem confessionem semel quolibet mense, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te injungenda, inter quæ sint etiam aliqua Religionis quam ingressurus fuisset, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, quâ hujusmodi voto adstringebatur, prout secundùm Deum ipsius animæ saluti expedire judicaveris, dispensando commutes, in foro conscientiæ tantùm, &c.

Antequam eas prædictorum Rescriptorum partes explicemus quæ aliquid difficultatis habent, præmittenda est expositio breviaturarum communium, quæ in Litteris sacræ Pœnitentiariæ apponi solent.

Aa,	anima.	infraptum,	infrascriptum.
Ab,	Abbas.	irregulte,	irregularitate.
abs, abne,	absolutione.	intropta,	introscripta.
alr,	aliter.		
als,	alias.	lia,	licentia.
Applica,	Apostolica.	ltima,	legitima.
appbatis,	approbatis.	lræ,	litteræ.
		litè,	licitè.
Capel,	Capella.		
Cardilis,	Cardinalis.	magro,	magistro.
canicè,	canonicè.	miraone,	miseratione.
cen,	censuris.	mir,	misericorditer.
ci,	civis.		
cla,	clausula.	nulltus,	nullatenus.
cog. le,	cognatio legalis.		
		ordio,	ordinario.
coïone,	communione.	orx,	oratrix.
discreoni,	discretioni.	Pp,	Papa.
		Pr,	Pater.
Eccle,	Ecclesiæ.	Pontus,	Pontificatus.
effus,	effectus.	ptus,	prædictus.
exit,	existit.	ptur,	præfertur.
Ecclis,	Ecclesiasticis.	pntium,	præsentium.
		pbricida,	Presbytericida.
fr,	frater.	pœnia,	pœnitentia.
ftum,	fratrum.	Pœniaria,	Pœnitentiaria.
		poe,	posse.
gnrali,	generali.	pror,	procurator.
humoi,	hujusmodi.	qtnus,	quatenus.
humilr,	humiliter.	qumlbt,	quomodolibet.

qd,	quod.	supplioni,	supplicationi.
relari,	regulari.	tn,	tamen.
relione,	religione.	tm,	tantùm.
Roma,	Romana.	Thia,	Theologia.
		tli,	tituli.
saluri,	salutari.		
sentia,	sententia.	venabli,	venerabili.
spealr,	specialiter.	vræ,	vestræ.

Nunc enucleandæ clausulæ à Confessariis in executione Rescripti observandæ.

Discreto viro Doctori, &c. Non ergo sufficit ut quis sit vel Licentiatus in Theologia aut Jure canonico, vel utriusque Professor, vel Doctor in Jure civili : vel ut reipsâ doctus sit, vel ex errore communi Doctor existimetur, vel ut Magister in Religione suâ appelletur, nisi verè ad Magisterii seu Doctoratûs gradum in Universitate aliquâ evectus sit : unde in his casibus dispensatio suo frustraretur effectu *. Excipiuntur ab hâc regula PP. Societatis, & Religiosi Mendicantes, & qui per participationem *privilegiis eorum fruuntur.* Item & simplices Confessarii, qui executionem dispensationis sibi delegari precati sunt & obtinuerunt. Si Litteræ aperiantur ab eo qui Doctor non sit, non ideò carent effectu, modò à Doctore etiam indocto executioni mandentur.

Ex approbatis ab Ordinario. Unde Doctor qui actu approbatus non est, licèt aliàs vel alibi approbatus fuerit, dispensationem exequi non potest. Si rescriptum sit in favorem Religiosi, sufficit ut Confessarius ab eo eligendus, sit approbatus à Superiore Ordinis sui. Si agatur de Moniali, debet hæc eligere Confessarium ex approbatis pro Monialibus. Circa quod notat. Tib. Navar. pag. 15. *Hujusmodi commissiones aliquando committi Confessariis ex approbatis ab Ordinario, etiamsi non sint approbati pro Monialibus*, nimirùm *ut Moniales habeant libertatem confitendi cuilibet.* Verùm multò decentius & tutius est, ut

* Hæc scribens audio Brevia Pœnitentiariæ nunc non dirigi ad solos Doctores.

quis specialem ad audiendas Moniales approbationem postulet ab Ordinario; quam quidem ad breve tempus & generatim efflagitabit, nè quid nascatur suspicionis.

Jam interiores Rescripti clausulas interpretemur, quæ seriò pensari debent.

Prima est ista hæc: *quatenus si ità est*; circa quod notandum est, Confessarium teneri sub gravi peccato, scrutari, an impedimentum quod Pœnitentiariæ propositum est, occultum sit; & an ex dispensationis denegatione oritura sint incommoda, quæ alioqui secutura esse declaravit orator; uno verbo, an preces veritate nitantur, & an à parte rei subsistat causa finalis quæ Pœnitentiariam movet ad dispensandum, & quâ seclusâ non dispensaret. Utique non semper sufficiunt, quæ primâ fronte sufficere videntur: unde ei qui ut à castitatis voto libereratur, exposuit se *stimulis carnis adeò agitari, ut continenter vivere posse non speret*, non sufficit sola tentatio, nisi adeò gravis sit ut immineat probabile lapsûs periculum.

Quædam hìc moventur dubia. 1°. An quis sine examine dispensationem validè exequatur. 2°. An si Confessarius cui præsentatum est rescriptum dispensationis, idem judicet subreptitium, possit alius adiri qui contra sentiat. 3°. Cui credendum sit cùm verificandum est an preces veritate nitantur.

R. ad 1. 1°. Certum est si facti veritas Confessario nota sit, non opus esse examine. 2°. si Confessarius veritatis nescius sine prævio examine dispenset, censet Sanchez, L. 8. *dis.* 24. n. 25. etiam positâ facti veritate, invalidam esse dispensationem: quia, inquit, verba hæc, *Si ità esse per diligentem examinationem inveneris*, inducunt formam quâ minimè observatâ corruit tota commissionis validitas. Aliud est, teste eodem, ibid. n. 26. si simpliciter diceretur, *Dispensa, si ità est.* Ex quo colligo valere hodiè dispensationes sine examine, non tamen sine facti veritate, concessas; quia nunc usus est ut solùm scriba-

tur, *si ità est*, vel *si preces veritate nitantur*; & id docet Paulus Leo. Graviter tamen peccat, qui serium veritatis facti examen culpatè omittit, cùm super hoc conscientia ejus à Pontifice oneretur.

R. ad 2. Licitum esse pœnitenti ab uno Confessario ad alium currere, modò non eo fine ut laxiorem inveniat, aut eruditum minùs, qui libidini suæ faveat. Potest etiam Confessarius, re propiùs expensâ, à priori suâ opinione recedere. At non est officii ejus ut expendat an expositio Papæ facta verè sufficiat ad obtinendam dispensationem, sed tantùm an res eo se habeant modo quo Pontifici expositæ fuerunt.

R. ad 3. credendum esse Pœnitentis assertioni, cùm in foro Pœnitentiæ adhiberi non possint testes, nec ullus confici processus judicialis, prout ejusdem Pœnitentiariæ Rescriptum declarat. Quòd si Confessarius aliunde norit rem non ità esse ut exposita est, non debet dispensationem exequi, quidquid in contrarium asserat Pœnitens, nisi fortè id ex alterius confessione rescierit.

Secunda clausula hæc est, *auditâ priùs ejus sacramentali confessione*: unde necesse est ut lator peccata saltèm ea quæ à postrema confessione commisit, deponat apud Confessarium Rescripti executorem; idque verum est, etiamsi dispensatio concederetur in materia quæ nullum Pœnitentis delictum supponit; putà in irregularitate ortâ ex defectu natalium. Haud tamen necesse est ut vel mortalia, vel ea quæ circa materiam dispensationis commisit peccata, confiteatur, si hæc jam apud alium vel eumdem Confessarium deposuerit: qui enim venialia solùm habens, venialia deponit, prædictam clausulam adimplet.

Tertia clausula est, *sublatâ occasione peccandi, &c.* Quæ verba demonstrant Pœnitentem non ante absolvendum, vel dispensandum esse, quàm abstulerit occasionem peccandi; voluntariam quidem, de facto; necessariam autem, animo & corde.

Quarta clausula est, *injunctâ ei... gravi pœnitentiâ ;* quæ quamvis à Confessarii discretione & personarum statu dependeat, posset tamen esse jejunium per sex menses, semel quâlibet hebdomadâ ; recitatio tertiæ partis Rosarii per tres menses, ter qualibet hebdomadâ ; vel aliud pietatis opus arbitrio Confessarii imponendum, frequens præsertim confessio, meditatio & similia quæ cor potentiùs afficiunt ; consideratis semper statu, qualitate, sexù, & ætate Pœnitentis ; & advertendo quòd pœnitentia sit tam prudenter imposita, ut nusquam Pœnitentis delictum detegi possit. Si Pœnitens in aliis confessionibus jam anteà ritè factis, Pœnitentiam crimini propter quod dispensari voluit, parem recepit & executus est, erit hujus præviæ satisfactionis habenda ratio: unde Confessarius pœnitentias Brevi Romano præscriptas temperare debebit ; sic tamen ut modum temperans, substantiam servet. Huic clausulæ aliam substituit Pœnitentiaria, cùm agitur de relaxatione voti, eaque his quæ retuli verbis continetur ; *sibique votum præfatum ad hoc tantùm*, *&c.* quæ paulò fusiùs explicanda sunt.

1°. Itaque monendi sunt Pœnitentes voti dispensationem nonnisi ad contrahendi Matrimonii effectum concedi, unde eò usque tenentur voto. Quapropter, si in gravi incontinentiæ periculo versentur, hortandi sunt ut uxorem ducant quàmprimùm, nè interim multiplicentur voti transgressiones. Quòd si post nuptias adversùs castitatem conjugalem peccent, voti transgressores erunt, utpotè quod nonnisi in ordine ad usum Matrimonii relaxatum fuerit.

2°. Cùm dispensationi à Pœnitentiaria concessæ annexa sit quædam species commutationis *in sacramentalem confessionem semel quolibet mense*, hoc menstruæ confessionis onus à Confessario pœnitenti imponendum est.

3°. Cùm additur voti commutationem faciendam insuper esse *in alia pœnitentiæ opera*, necessum est ut Confessarius, præter menstruam confessionem, alia

Pœnitenti imponat pœnitentiæ opera, putà jejunium, aut abstinentiam ab ovis & lacticiniis feriâ sextâ, vel Sabbato; aut Officium aliquod, parvum, v. g. B. Mariæ, itèm septem Psalmos, & similia. Cùm autem *alia* hæc *pœnitentiæ opera* plurali numero exprimantur, debent ad minùs esse duo: sed & duo sufficiunt, nè gravetur Pœnitens. Porrò hæc pietatis opera *tandiu duratura* sunt ex Rescripto, *quandiu prædictæ commutationi locus erit.* Ex quibus sequitur 1°. obligationem prædictorum operum ab ea solùm die incipere, quâ orator & contrahit & consummat Matrim. quia non antè operatur dispensatio: 2°. sublato per mortem alterius conjugis commutationis usu, cessare singulas hujus pœnitentiæ partes, quia reviviscit obligatio voti: 3°. id locum habere in dispensatione voti castitatis, non autem voti Religionis amplectendæ, quia votum castitatis, dissoluto per alterius mortem conjugio, reviviscit, non verò votum Religionis; cujus proinde relaxationi, utpotè perpetuæ, perpetua respondere debet pœnitentia.

4°. Cùm adhuc præcipiatur ut inter opera pietatis quædam *sint etiam quæ Pœnitens quotidie facere teneatur*, ut semper primævæ voti sui obligationis meminerit; evidens est, præter mox exposita pietatis opera, (quorum prima non sunt in perpetuum, secunda sunt quidem in perpetuum, vel potiùs quandiu commutationi locus erit, non tamen quotidiana) alia imponi debere quæ singulis diebus impleantur. Hæc autem & faciliora & utiliora præscribi debent, v. g. lectio quotidiana brevis, breve conscientiæ examen, oratio mentalis ad minus per quadrantem, aliquod charitatis opus in proximum, juxta vires, fortunas, & statum Pœnitentis. Cùm verò hæc imponet Confessarius, monebit Pœnitentem ut, dum ea exequetur, meminerit vinculi à quo dispensatus est, prout jubet sacra Pœnitentiaria.

Si dispensatio detur in voto Religionis, inter pœnitentiæ opera à Confessario præscribenda quædam esse *debent Religionis quam* Pœnitens *ingressurus*

fuisset, & quæ quotidie facere teneatur in memoriam voti. In hoc ordine sunt gestatio chordulæ Ordinis, recitatio quotidiana, & quintuplex Orationis Dominicæ, & Angelicæ Salutationis; itèm Litaniarum quæ in Ordine dicuntur, breve conscientiæ examen. Si dispensatus sit in sacris, habenda est ratio Officii ad quod jam tenetur; unde imponi ei potest commemoratio sancti Institutoris Religionis quam voverat, cum Litaniis Deiparæ, aut brevi conscientiæ examine. His addi possunt opera quædam hujusdem generis, sed haud quotidiana.

Quinta clausula est, *& aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda*: hæc clausula subauditur, etiam non expressa. Ejus scopus est, ut si Pœnitens in foro pœnitentiæ dispensandus, alia Confessario peccata declaret, ex quibus ad restitutionem alieni boni, denigratæ famæ reparationem, aliave similia teneatur, hæc ei præcipiantur à Confessore, præter speciales pœnitentias de quibus modò actum est.

Sexta clausula est, *dummodò impedimentum sit occultum*; & hæc est conditio sine qua non dispensat Pœnitentiaria, quæque, ait Navarr. p. 23. *semper est punctualiter observanda*. Unde si Confessarius ex Pœnitentis examine agnoscat factum esse *famosum vel manifestum, vel notorium facti vel juris*, ulteriùs ad executionem procedere non potest, etsi interim Pœnitentem monere debet quid facto opus sit.

Septima clausula est, *aliudque canonicum* impedimentum *non obstet*: unde si partes alio impedimento, sive occulto, sive publico ligatæ sint, rursùs ad sacram Pœnitentiariam recurrendum erit; pro occulto quidem, ut ejus dispensatio, novâ prioris impedimenti mentione factâ, ab eadem Pœnitentiariâ impetretur, pro publico autem, ut significetur eidem partes impedimento hoc teneri à quo per Datariam dispensari satagent; exigit enim Pœnitentiaria ut publicum, quo partes vinciuntur, impedimentum sibi patefiat; nequè verò aliter judicare potest an non satiùs sit spem quamcumque dispensationis adimere.

Octava est, *cum eodem latore, quod præmissis non obstantibus*, quibus indicatur Confessarium, non obstante præfato impedimento, & aliis quæ Pœnitentiariæ exposita sunt, ad executionis gratiam devenire posse.

Nona hæc est, *Matrimonium .... servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, & in eo remanere licitè valeant*; id est, præviis seu omissis de licentiâ Ordinarii denuntiationibus, coram Parocho & testibus contrahere, & Matrimonio uti, ac si nullo unquam impedimento ligati fuissent, adeò ut proles indè oritura pro legitima habenda sit.

Decima, *in foro conscientiæ & in ipso actu sacramentalis confessionis tantùm*; &c. quæ verba demonstrant forum conscientiæ de quo hîc agitur, esse ipsum Pœnitentiæ tribunal, extra quod gratia hæc à Confessario expediri non potest.

Undecima, *ità quòd hujusmodi absolutio & dispensatio in foro judiciali nullatenùs suffragentur.* Unde si fortè impedimentum ex occulto publicum fiat, & in judicium deducatur, gratia Pœnitentiariæ non proderit in foro fori, adeoque tunc ad Datariam recurrendum erit. Quanquam si pœnitens maritali jure uteretur sine scandalo, non peccaret, ut qui verè coràm Deo dispensatus fuerit, cùm à Pœnitentiaria dispensari potuerit, quo tempore impedimentum erat occultum.

Duodecima, *sed præsentibus laceratis*, &c. Scilicet, quàm primùm moraliter fieri poterit, eâque attentione, ut nec Rescriptum, nec delictum Pœnitentis cognosci possint.

Decima tertia, *neque eas latori restituas: quòd si restitueris, nihil ei præsentes Litteræ suffragentur*; id est nunquam ei in exteriori foro suffragentur, quod tamen intendere videretur Pœnitens qui has Litteras sibi restitui vellet. Interim, etsi graviter peccat, & excommunicationem prædictis verbis latam incurrit Confessarius litterarum restitutor, semper valet dispensatio ritè semel executioni mandata.

Eædem clausulæ iisdem ferè verbis repetuntur in rescriptis ad remanendum in contracto, cum differentiis quibusdam hîc breviter exponendis.

Prima est *à quibusvis sententiis, censuris & pœnis*, quas scilicet Pœnitens, sive de jure communi, sive ex speciali locorum lege, ob incestûs crimen incurrit aut incurrere potuit.

Secunda est, *injunctâ ei.... confessione sacramentali semel quolib. mense per tempus arbitrio tuo statuendum*: unde per duos ad minùs menses prædicta confessio injungi debet, meliùs ad sex menses injungitur.

Tertia est, *& separatio.... fieri non possit absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentia timendum sit.* Harumce clausularum verificatio Confessorem torquere non debet; cùm evidens sit personas quæ palàm pro legitimis conjugibus habentur, nec posse separari sine scandalo, nec secum invicem absque gravi incontinentiæ periculo cohabitare.

Quarta est, *ut dicta muliere de nullitate prioris consensûs certiorata*, *&c.* De hâc difficili clausulâ superiùs dictum est.

Quinta est, *Matrim. inter se de novo secretè.... præmissis non obstantibus contrahere*; id est, sine Parocho & testibus; adeò tamen ut Pœnitens non priùs in debiti redditionem consentiat, quàm præviam eo quo poterit meliori modo consensûs renovationem obtinuerit à parte impedimenti nesciâ: alioqui enim fornicaretur, tametsi à Rescripti gratiâ non excideret.

His omnibus maturè ponderatis & præstitis, Confessarius post datam in forma solita absolutionem à censuris & peccatis, gratiam Apostolicam his exequetur verbis, mutato ut evidens est impedimentorum nomine.

Et insuper autoritate Apostolicâ mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento primi (seu *secundi*, seu *primi & secundi*) *gradûs ex copula illicita à te habita cum sorore mulieris cum qua contrahere intendis, proveniente; ut præfato impedimento non obstante*, Matrimonium cum dicta muliere *publicè, servatâ forma* Concilii Tridentini, contrahere, con-

summare, & in eo remanere licitè possis & valeas. In nomine Patris, &c.

Insuper eâdem autoritate Apostolicâ prolem quam ex Matrimonio susceperis, legitimam fore nuntio & declaro. In nomine Patris, &c. Passio Domini nostri, &c. ut post finem consuetæ Confessionis.

Si dispensatio detur ad remanendum in contracto; forma hæc erit : *Et insuper.... dispenso tecum super impedimento primi affinitatis gradûs ex copula illicita quam cum sorore tuæ putatæ conjugis anteà habuisti, ut illo non obstante, renovato consensu cum præfata conjuge, Matrimonium cum illa contrahere, &c. Et pariter eâdem autoritate Apost. prolem, si quam suscepisti & susceperis, legitimam fore decerno & declaro, &c.*

Si dispensatio sit à voto castitatis, dicitur : *Insuper.... tibi votum castitatis quod emisisti, ad effectum ut Matrimonium contrahere, & debitum conjugale reddere & exigere licitè possis, in opera quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In nomine, &c.* eadem penè est forma dispensationis à Religionis voto in ordine ad Matrimonium : quòd si quis dispensatus sit, tantùm ut cœlibem vitam ducat, non dicitur *ad effectum contrahendi Matrimonium*, benè verò *ad effectum remanendi in seculo in vita cœlibe.*

Si quis non obstante castitatis voto Matrimonium inierit, dicitur : *Itèm te, non obstante castitatis voto quod emisisti & transgressus fuisti, in dicto Matrimonio remanere, & debitum conjugale reddere posse & debere declaro; & ut idem debitum etiam exigere licitè possis & valeas, tecum eâdem autoritate Apostolicâ dispenso. In nomine Patris, &c.*

Ex his absolvendi formulis nemo est qui congruas unicuique casui efformare non possit.

Q. 1°. quid in impedimentis matrimonialibus possint Episcopi. R. 1°. summoperè cavendum esse nè dispensandi facultatem sibi arrogent, quibus hæc vel à Jure, vel à consuetudine denegata est : eæ enim dispensationes aut nullitatem aut incertitudinem causant Sacramenti : & tamen in re Sacramen-

taria unanimes docent Theologi non esse licitum quidquam incérti adhibere, cùm certi quid haberi potest. R. 2°. Episcopos in hac materia totum id posse quod sibi consuetudine legitimè præscriptâ, antiquâ scilicet & pacificâ, permissum est: unde nihil hîc quod certum sit simul & generale statui potest, cùm ex Episcopis alii nunquam dispensent ab impedimentis publicis; alii & à publicis dispensent, sive in contracto, sive in contrahendo; alii dispensent cum pauperibus; alii & cum iis qui pauperes non sunt; alii in quarto simplici, alii in quarto mixto affinitatis & consanguinitatis gradu; alii vi indulti, alii ordinariâ potestate. Quasdam tamen regulas è sanioribus Canonistis petitas hîc proponam.

Regula I. Possunt Episcopi dispensare circa impedimentum omne, quo post Matrimonium legitimè contractum aufertur debiti conjugalis exigendi potestas, ut est affinitas ex Baptismo, vel ex incestu; impositâ tamen pro gravitate incestûs pœnitentiâ, & procurato occasionis peccandi recessu.

Possunt enim Mendicantes, cum eo qui, non obstante castitatis voto, Matrimonium iniit & consummavit, dispensare ad effectum petendi debiti conjugalis, idem possunt Jesuitæ cum speciali Provincialis licentiâ. Neutri verò ad contrahendum dispensare possunt in eodem voto.

Regula II. Possunt Episcopi in contracto dispensare ab impedimentis dirimentibus, alioqui Papæ reservatis, cùm occurrunt sex sequentes circumstantiæ: 1°. ut occultum sit impedimentum, Matrimonium verò publicum: 2°. ut Matrimonium bonâ fide, seu sinè prævià impedimenti notitiâ contractum fuerit: 3°. ut fuerit consummatum: 4°. ut partes sinè verisimili scandali periculo separari non possint: 5°. ut eædem partes præ inopiâ non possint recurrere ad Papam, ejusve Legatum; 6°. ut tale sit impedimentum in quo dispensatio à Papa dari consueverit.

Regula III. Possunt aliquando Episcopi, qui etiam ex Diœcesis suæ usu dispensandi facultatem non habent, ab impedimentis dirimentibus, modò

occultis, dispensare ad contrahendum; 1°. in casu dubii; 2°. in casu magnæ necessitatis.

1°. Quidem in casu dubii: unde si is qui contrahere vult, dubitet an commercium illicitum habuerit cum futuræ suæ consanguineâ, poterit & tenebitur ad Episcopum recurrere. Idem est si dubitent saniores Theologi, an impedimentum in hoc vel illo casu contrahatur, necne. Ratio est, quia casus dubii, eo ipso quo verè dubii sunt, Papæ non reservantur. Quòd si non præcisè dubia, sed multò probabilior foret impedimenti existentia, non sufficeret Episcopi dispensatio. 2°. In casu magnæ necessitatis, ut si rebus omnibus jam ad Matrimonium contrahendum præparatis, invitato parentum cœtu, assignatâ ad nuptias die admodùm propinquâ, puella ex confessione detegat se dirimenti impedimento irretitam esse, & nulla præter Ordinarii dispensationem pateat via, quâ periculum gravis scandali, suspicionis, infamiæ, atque etiam inimicitiarum removeri possit. Ratio est, quia reservatio in casu tam urgenti non esset in ædificationem, sed potiùs in perniciem animarum. Sunt qui suadeant ut sponsi in hoc casu emittant castitatis votum ad tempus, ideoque vel ab Episcopo, vel ex solo temporis lapsu dispensabile, & palàm dicant sibi propter votum hoc à Confessario præceptum esse ut à Matrimonio abstineant; interim verò recurrant ad Papam pro sollicitandâ veri, quo ligantur, impedimenti relaxatione. Hæc praxis aliquando inservire potest, ut si puella procul distet ab urbe Episcopali.

Q. 2°. an si contrahentes è diversis sint Diœcesibus, unusquisque ab Episcopo cui subest, debeat dispensari. (Non loquor de dispensationibus pontificiis, quæ quoad utrumque valent, quia par est in utriusque Diœcesis subditos Papæ autoritas.) R. affirm. cum Sambovio, Babin, Gibert, &c. Ratio est quia Episcopus Carnotensis potest quidem Diœcesani sui, non autem Diœcesani alterius vinculum tollere. Quòd si Episcopus alter in certo gradu, sive vi Indulti, sive ex more suæ Sedis dispensare valeat; alter verò *id non possit*, recurrendum est ad Papam.

APPENDIX Iª.

DE INDULGENTIIS.

IN hoc Tractatu dogma quidem non prætermittam; ſed praxi potiſſimùm inhærebo.

CAPUT PRIMUM.

De naturâ, diviſione & effectu Indulgent.

INdulgentia definitur: *Remiſſio pœnæ temporalis, quæ poſt culpæ & pœnæ æternæ condonationem luenda ſupereſt, à legitimo Superiore extra Sacramentum conceſſa, per applicationem theſauri Eccleſiæ.* Dicitur 1°. *remiſſio pœnæ* temporalis, (ejus ſcilicet quæ Deo debita eſt, non juſtitiæ humanæ) remiſſio enim pœnæ æternæ non fit per Indulgentiam, ſed ſimul cum culpa per Sacramentum Pœnitentiæ, in re, vel in voto. Dicitur 2°. pœnæ *quæ poſt culpæ & pœnæ æternæ dimiſſionem luenda ſupereſt.* Dimiſſo enim peccato non ſemper tolli pœnam omnem, patet ex Tract. de Pœnitentia. Dicitur 3°. extra *Sacramentum* conceſſa. Fit enim quidem in quolibet Sacramento ritè ſuſcepto, atque etiam per Miſſæ Sacrificium, aliqua pœnæ remiſſio per applicationem ſatisfactionum Chriſti: At remiſſio hæc non eſt Indulgentia præſenti ſenſu intellecta. Aliunde Indulgentia nec Sacramentum eſt, nec Sacramentorum inſtar, gratiam ſanctificantem infundit. Dicitur 4°. *à Superiore legitimo*, id eſt à Prælatis Eccleſiæ de quibus infrà. Dicitur 5°. *per applicationem theſauri Eccleſiæ*, ſeu per applicationem ſuperabundantium ſatisfactionum Chriſti vel Sanctorum.

Indulgentia dividitur 1°. in plenariam ſeu totalem, quæ remittit totam pœnam temporalem debitam pec-

tatis quoad culpam remissis; & partialem quæ solùm remittit determinatam hujus pœnæ partem. Si quis tamen id tantùm debeat, quod per indulgentiam relaxatur, hæc etsi de se partialis, per accidens respectu ipsius plenaria erit.

Indulgentia plenaria vocatur, *plenior* & *plenissima*, quando ei magna annectuntur privilegia, putà absolvendi à censuris, vel vota relaxandi. Indulgentia verò partialis, alia est quadragenæ, alia septenæ, &c. prout tot remittit pœnas, quot per pœnitentiam canonicam ejusdem temporis decursu peractam, remissæ fuissent. An indulgentiæ quæ dicuntur de *pœnitentiis injunctis*, eas etiam pœnas remittant, quæ per Canones non infligebantur, an eas solùm quæ pro certis criminibus constitutæ erant, disputant Theologi. Nobis ad certiora properandum.

Dividitur 2°. Indulgentia in *temporalem*, quæ ad certum tempus, putà ad septennium concessa est; *indefinitam*, quæ absque temporis determinatione tribuitur; & *perpetuam*, quæ in perpetuum conceditur. Indulgentia sine determinatione temporis concessa eandem habet vim, ac quæ in perpetuum tribuitur; hæc autem quidquid contradicant Pontas & Tournely, non ad annos tantùm 20. aut 23. sed in perpetuum durat, nisi revocetur. Ità pluries, an demùm an. 1753. resolvit Sacra Indulgentiarum Congregatio.

Dividitur 3°. in localem, realem & personalem.

Localis est quam lucrantur, qui sub conditionibus in Diplomate expressis, certum locum invisunt.

Circa hæc not. 1°. eandem Ecclesiam non posse simul geminâ indulgentiâ potiri; licèt piæ Confraternitates specialem in loco jam communi Indulgentiâ donato, Indulgentiam obtinere possint; 2°. non perire Indulgentiam, si Ecclesia per partes tantùm destruatur, atque reædificetur; secùs si omninò concidat, nec reædificetur. Etsi autem censent aliqui subsistere Indulgentiam, si Ecclesia in eodem loco

reædificetur, multò tutius est ut novæ Indulgentiæ obtineantur; 3°. ad Indulgentiæ localis lucrum sufficere ut quis oret præ foribus Ecclesiæ quam ingredi non potest, nisi Bullæ verba expressè requirant ingressum in Ecclesiam, vel actionem quæ sine hoc ingressu fieri non potest, putà communionem in tali Ecclesia, aut visitationem quinque Altarium, &c. Hæc autem visitatio Altarium, cùm debeat esse sensibilis, aliquam ad ipsa requirit corporis aut capitis conversationem.

Indulgentia realis est ea quæ annexa est quibusdam rebus piis, putà Cruci, *Medaliis*, Rosariis, &c. & conceditur Fidelibus, qui res easdem devotè gestant, sub conditionibus in Indulto expressis. Circa hanc not. 1°. re moraliter destructâ, ità ut nec eamdem formam gerat, nec eadem res esse in æstimatione communi censeatur, perire Indulgentiam; 2°. hanc ex adverso perseverare, si res ità priorem formam retineat, ut pro eadem moraliter habeatur. Unde qui funiculum funiculo, vel pauca grana deperditis substituit numero minori, non excidit à jure Indulgentiæ; 3°. ad lucrum Indulgentiæ realis necessum sæpius esse ut rem deferamus nobiscum, juxta tenorem privilegii; 4°. neminem posse lucrari Indulgentiam utendo re alteri ad Indulgentiam concessâ; quia Indulgentia, licèt realis, ordinem ducit ad personas quibus res sacræ distribuuntur.

Indulgentia personalis ea est quæ conceditur immediatè personis, seu in individuo, seu in communi, non tamen omnibus generatim, sed tali v. g. Sodalitio vel Confraternitati adscriptis; sive hi Clerici sint, sive Regulares; & hi omnes ubicumque fuerint, Indulgentiam per opera præscripta, seu sani, seu in articulo mortis lucrari possunt, secundùm tenorem Bullæ.

Jam, ut evolvatur definitio nostra, exponendi sunt Indulgentiæ effectus. Et quidem in primis constat, Indulgentiam non conferre remissionem peccati; tum quia Ecclesia non solvit actualia peccata, nisi per mo-

tum judicii : Indulgentiæ autem non conceduntur per modum Judicii ; tum quia omnes formulæ Indulgentiarum semper declarant per has compensari satisfactionem in pœnitentibus contritis vel confessis. Ergo præsupponunt ad earum effectum requiri ut jam ablatum sit peccatum, seu per confessionem, seu per contritionem. Hinc Pontifices, si quando fortè in Bullis dixerunt, se absolvere à culpa vel à peccato, intelligendi sunt de pœnâ peccatis debitâ ; (quia peccatum non raro sumitur pro pœnâ peccati ; ut cùm Christus *pro nobis peccatum* factus esse dicitur, 2. Cor. 5.) non autem de ipso peccati reatu ; nisi dispositivè, quatenus multam ejus remissionis obtinendæ facilitatem procurant ; tum plures Confessarios offerendo ; tum & removendo non paucos obices, putà qui nascuntur ex casibus reservatis, &c. Sit jam

CONCLUSIO I. Indulgentia pœnam canonicam remittendo, consequenter verè & coram Deo remittit pœnam Purgatorii : quo autem in gradu, soli Deo notum est.

Prob. 1. pars : quia condonatio quam incesto fecit Apostolus, 2. Cor. 2. non minùs efficax fuit, quàm si à Christo ipso facta esset ; cùm facta sit Christi autoritate, seu *in persona Christi.* Atqui condonatio à Christo ipso facta, in foro Dei rata fuisset & efficax.

Prob. 2°. Prosunt defunctis Indulgentiæ, ut infrà dicam. Atqui non prosunt eis, nisi quoad solutionem pœnæ in foro Dei debitæ.

Prob. 3°. tum ex Sixto IV. qui in Constitutione, *Licet ea*, proscripsit istam Petr. Oxoniensis thesim : *R. Pontifex Purgatorii pœnam remittere non potest.* Tum ex Leone X. qui hunc Lutheri Articulum n. 14. perstinxit : *Indulgentiæ his qui eas veraciter consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud justitiam divinam.*

Prob. 2. pars, contra eos qui tot purgatorii dies vel annos per Indulgentiam remitti credunt, quot in Bulla Indulgentiæ exprimuntur. Prob. inquam, Indulgentia quadragenæ eas solùm pœnas remittit,

quarum quis obtinuiſſet remiſſionem, canonicam per dies 40. pœnitentiam obeundo. Atqui prorſus incertum eſt, an per pœnitentiam hanc obtinuiſſet remiſſionem pœnæ in Purgatorio per dies 40. ſubeundæ. Nec dubium eſt quin è duobus qui æquè rei eandem pœnitentiam præſtant, multò plus veniæ obtineat, qui hanc jugi ſtudio decurrit, quàm qui ſegniter exequitur. Ergo *inſcrutabilis judicii eſt* definire quoto in gradu operetur Indulgentia. Sed unum id ſcire refert, eò plus pœnæ remiſſum iri, quò major fuerit Pœnitentis, aut Indulgentiam lucrantis devotio. Unde tritum illud : *Valent Indulgentiæ quantum ſonant, modò nec clavis erret, nec Fidelis deficiat.*

CONCLUSIO. II. Indulgentiæ viventibus applicantur per modum ſolutionis ſimul & abſolutionis judiciariæ; defunctis autem per modum meræ ſolutionis, ſive per modum ſuffragii.

Ut intelligatur Concluſio, prænot. Indulgentias per modum abſolutionis judiciariæ applicari, quando Eccleſia, virtute clavium immediatè & moraliter Fidelibus ſibi actu ſubditis applicat Chriſti ſatisfactiones, quibus ſolvant pœnas temporales pro peccatis ſuis debitas. Contra verò Indulgentiæ applicantur per modum ſuffragii, & ſolutionis meræ, quando Eccleſia ſatisfactiones Chriſti è theſauro ſuo virtute clavium extractas, offert Deo in ſatisfactionem pœnarum juſtitiæ divinæ debitarum, pro illis qui non ampliùs ſubjacent juriſdictioni ipſius. Unde Pontifex quoad vivos ſe habet inſtar viri, qui debitoribus in proprio ejuſdem carcere incluſis dat in manu pecuniam unde ſe redimant: quoad defunctos verò, inſtar viri qui extraneos in alieno carcere incluſos juvare volens, nec ſuam ad eos pecuniam immediatè transferre valens, quia id non ſinunt leges loci, eandem hujus carceris domino offert, ut eos ab ergaſtulo miſericorditer eruere dignetur. Jam

Prob. 1. pars: Ut indulgentiæ vivis applicentur per modum ſolutionis ſimul & abſolutionis juridicæ, duo ſufficiunt; 1°. ut Eccleſia Indulgentias lar-

iendo, solvat debita Fidelium quibus eædem appli-
antur: 2°. ut debita hæc non solvat simpliciter, sed
olvat, subditos suos juridicè absolvendo. Atqui 1°.
cclesia per Indulgentias solvit Fidelium suorum de-
ita. Quæ enim in locum satisfactionis à Fidelibus de-
itæ offert infinitas Christi ipsius satisfactiones, hæc
tique non gratis relaxat debita suorum, sed abun-
antissimè persolvit. Atqui Ecclesia in locum satis-
ıctionis.... Ecclesia enim in dispensatione thesauri
bi commissi non se habet ut domina, quæ pro arbi-
'io absolvat, sed ut judex, Christi judicis personam
ıstinens. Atqui judex quâ talis debet justitiæ jura ser-
are illæsa. Ergo quod unâ ex parte dimittit, ex alia
ompensare debet solvendo ad minus æquivalenter.

2°. Ecclesia Fidelium debita solvit absolvendo. 1°.
)uia potestas Ecclesiæ quantùm ad Indulgentias his
titur Christi verbis: *Quæcumque solveritis super
rram, erunt soluta & in cælis.* Atqui verba hæc
ıridicam absolutionem important. Unde Martinus
. plenariam indulgentiam tribuens in Concilio
onstantiensi, dicit se *absolutionem plenariam* con-
:dere. 2°. Quia indulgentia vivis concessa non va-
t, nisi concedatur subditis. Ergo requirit ut con-
:dens in eos quibus concedit, jurisdictionem ha-
:at. Atqui jurisdictio hæc non est necessaria, nisi
l absolvendum juridicè. 3°. Quia Indulgentiæ eo
stinguuntur à suffragiis, quod hæc privatâ autori-
te fieri possint, non illæ. Ergo indulgentiæ vivis
ınccessæ, sunt absolutiones.

Prob. 2. pars. Ad absolutionem requiritur juris-
ctio in eum qui absolvitur. Atqui Ecclesia nullam
ıbet jurisdictionem in defunctos, ut qui jam solius
)ei foro subjaceant.

Obj. contra 1. part. Ad absolutionem judiciariam
ærequiritur causæ cognitio. Atqui Indulgentia
ınc causæ cognitionem non requirit. Unde datur
communi iis omnibus qui hoc vel illud fecerint.
. dist. maj. ad absolutionem judiciariam, quæ
ıtur in particulari, secundùm allegata, requiritur

cauſæ cognitio, C. Ad abſolutionem generalem; & cordi·ionatè tantùm datam, ſubdiſt. Requiritur cognitio generalis cauſæ, C. cognitio in ſpecie, N. Abſolutio particularis, ſeu *ab homine*, particularem cauſæ cognitionem requirit: ut patet in abſolutione ſacramentali à peccatis. Verùm abſolutio communis, ſeu *à jure*, communem tantùm cauſæ notitiam requirit, hæc autem nunquam deeſt. Novit enim Eccleſia Fideles ſuos ſummâ Dei Indulgentiâ indigere: Etſi inveſtigare debet an hîc & nunc Indulgentiæ theſauros aperire expediat.

Obj. contra 2. part. Falſum eſt quòd defuncti jam Eccleſiæ juriſdictioni non ſubſint. Eccleſia enim mortuos aliquando excommunicat, aliquando ſolvit ab excommunicatione. R. ad 1. neg. ant. quod ſenſu Eccleſiæ repugnat. Dum enim Pontifices in gratiam defunctorum Indulgentias largiuntur, hanc penè ſemper adhibent clauſulam, *per modum ſuffragii.* Imò cùm Joannes Angeli theſim hanc emiſiſſet: *Animæ in Purgatorio detentæ ſunt de juriſdictione Papæ*, S. Facultas Pariſienſis eam reprobavit ut *ſuſpectam ſcandaloſam, & nullatenùs publicè prædicandam.*

Ad 2. dico Eccleſiam nec mortuos percutere cenſuris, nec à cenſuris ſolvere directè & quoad ipſos ſed quoad viventes, quibus declarat vel errore fact damnatum fuiſſe innocentem, vel eodem erroꝛ abſolutum reúm.

Gravior eſt quæſtio an Indulgentia eximat ab ope ribus pœnitentiæ, non canonicæ, quæ jam obſol vit; non etiam illius quæ ad Jubilei lucrum requi ritur; nec demùm medicinalis, quæ à futuris lapſi bus præſervat; ſed illius quæ communiter in pecca pœnam injungi ſolet. Duplex autem eſt eâ de re op nio. Alii, præſertim veteres, pœnit. ab omni pœ nali pœnitentiâ, per Indulgentiam eò uſque exim opinantur, ut hanc ei deeſſe tutò poſſe exiſtimen Ità Suarez, Lugo, Navarrus, Sylvius, & Habert ipſe, qui tamen vult ut nemo injunctæ ſibi pœniten tiæ deſit; quia nemo certus eſt an Indulgentiam lu cratus ſit. De his quâ decet modeſtiâ, ſit

CONCLUSIO. III. Indulgentiæ non eximunt à laboriosis pœnitentiæ operibus, quæ ad obtinendam cum o reconciliationem aliquando prærequiruntur.

Prob. 1°. Indulgentia eximere non potest ab iis æ ad ejus consecutionem ex natura rei prærequiitur. Atqui ad Indulgentiæ consecutionem præreiritur status gratiæ, & vera cum Deo reconcilia-, quæ potissimùm in peccatoribus crimini pridem dictis nonnisi per prævia laboriosæ pœnitentiæ era impetrari solet. Minor constat 1°. ex dictis in act. de Pœn. 2°. ex agendi ratione Apostoli, qui Corinth. 5. incestum Corinthium, ut *spiritus* ejus *vus* fieret *in die Domini*, addixit gravi Pœniten-. quam non antè indulgenter relaxavit, quàm lestus ille per annum totum eâ defunctus esset. 3°. S. Cipriano graviter eos redarguente, qui Libelcis pacem & communionem ex voto Martyrum epropere indulgebant. *Contra Evangelii vigorem*: Tract. de lapsis, *contra Domini ac Dei legem, erit ite quorumdam laxatur incautis communicatio, ta & falsa pax, periculosa dantibus & accipientibus il profutura.* Minùs tamen quid, ob Martyrum ces exigebat S. Doctor, quàm ceteroquin exeet Unde Epist. 10. *Peto*, inquit, alloquens Conores qui Libellaticis veniam orabant, *ut eos, quopœnitentiam satisfactioni proximam conspicitis, deetis nominatim Libello, &c.* Ubi observanda veræc, *pœnitentiam satisfactioni proximam*, id est e ad æqualitatem penè accedat.

Prob. 2°. Quia contraria opinio plura inveheret ırda: nempe 1°. hodiernas Indulgentias veteribus gè dissimiles fore; istæ enim, ut mox vidimus, vem exigebant pœnitentiam; nostræ verò nul-, aut levissimam. 2°. Faciliùs in gratiam recipi, peccaverunt post Baptismam, quàm qui ante: n his per Indulgentias succurri non possit, illis sit facillimè; præsertim in urbibus, queis Indultiæ non desunt. 3°. Majorem fore vim Indulgenum, quàm Sacramenti Pœnitentiæ; cùm rarò tingat totam pœnam in isto dimitti.

Conclusio. IV. Indulgentia nunquam eximit à totâ pœnitentiâ per Confessarium injunctâ. Etsi verò controvertitur an à parte ejus pœnali eximat, curandum in praxi ut hæc tota impleatur.

Prob. 1. pars : Ex Trid. sess. 14. c. 8. Confessarius pœnitenti satisfactionem injungere tenetur, *tum ad peccatorum vindictam, tum ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medicamentum.* Atqui nulla est in terris potestas, quæ postremâ hâc dispensare valeat; præsertim cùm major sit pœnitentiæ ut medicinalis necessitas, quàm ut simpliciter afflictivæ. Etverò quis ob Indulgentiam permittere ausit, ut tabernam ebriosus, amasiam impudicus, pro more suo invisat. Meritò igitur Suarez : *Quia Indulgentia nec moderatur passiones, nec pravum consuetudinem seu habitum remittit, non obstante Indulgentiâ manet eadem obligatio applicandi medicinam præservativam: in quo etiam Doctores conveniunt.*

Prob. 2. pars : 1°. Quia cùm quæstio hæc in opinione posita sit, pars quæ Sacramenti integritati magis consulit, præferri debet; cùm præcipuè sine gravi incommodo præferri potest. Porrò Sacramenti integritati consulit, qui injunctam sibi in sacro Tribunali Pœnitentiam exequitur. 2°. Quia non potest quis à sacramentali satisfactione immunis esse, nisi prout certus est se indulgentiam totam lucratum esse. Id autem certò constare non potest, & ei multò minùs, qui parcus in Deum, pœnitentiam vulgò satis modicam omittit. 3°. Quia ut Indulgentia tota percipiatur, necesse est, ut nec Fidelis deficiat, nec clavis erret. Atqui plerumque deficit Fidelis & fieri potest ut clavis erret ; licèt id minimè sit præsumendum. Ergo cùm debitor tandiu debito teneatur, quandiu illud solutum esse non probat; pœnitens, non obstante Indulgentiâ, pœnitentiam injunctam exequi debet. 4°. Quia Pontifices rebus maturè expensis, hanc jubilaribus diplomatis clausulam apponunt : *Injunctâ salutari pœnitentiâ.* Ergo non debet præsumi eorum mentem esse ut ab ea immunes sint qui Indulgentiam lucrari volunt.

CONCLUSIO. V. Indulgentiæ effectum suum pa-
nt, quo instanti consummatum est moraliter opus
eas lucrandas præscriptum.

Prob. quia percipitur fructus indulgentiæ, cùm
nitur conditio, cui annexa est Indulgentia. Atqui
nitur conditio hæc, cùm moraliter consummatum
opus ad eam lucrandam necessarium; seu cùm
mo, peracto v. g ut moris est jejunio, ad illud
nctum devenit, ubi conscio Deo, jejunium mi-
mè sit violaturus.

CAPUT SECUNDUM.

n possit Ecclesia Indulgentias dispensare.

INdulgentias negârunt Valdenses. Negavit & Lu-
therus, qui furens invidiâ, quòd Princeps Alber-
s, Moguntinus Archipræsul, Indulgentias, quas
b certâ stipe, adversùs Turcas, & ad construen-
ım D. Petri Basilicam insumendâ, concesserat,
eo X. in Saxonia prædicandas commisisset, non
ugustinianis, ut moris erat, sed J. Tetzelio Do-
inicano, insurrexit primò in abusus qui graves
ant; tum ipsam rei substantiam impugnavit eo
ıo solebat furore. Sit

CONCLUSIO. I. Ecclesia recepit à Christo potes-
tem Indulgentias conferendi.

Prob. 1°. ex his Matth. 16. *Tibi dabo claves Regni
ælorum, & quodcumque solveris super terram, erit
lutum in Cælis.* Atqui generalis hæc promissio nul-
ım, *quodcumque* sit, vinculi genus excipit. Ergo
cut ad peccata in Sacramento Pœnitentiæ quoad
ılpam remittenda extenditur; sic & extendi debet,
potest, ad remittendas extra idem Sacramentum
œnas peccati. Atqui ad has etiam potest extendi;
ım quia non repugnat quin superstites peccatorum
œnæ ex applicatis Christi passionibus abluantur;
um quia ex iisdem verbis semper collegit Ecclesia

datam sibi esse potestatem solvendi vota, & juramenta, quæ ceteroquin divini juris sunt.

Prob. 2°. Potestas quâ semper usa est Ecclesia, nonnisi ab ipso Christo profluere potest, nec enim directa à Spiritu S. Ecclesia transilit fines suos. Atqui hâc *indulgentiali* potestate semper, & ab ipsis primordiis usa est Ecclesia.

Prob. min. 1°. ex agendi ratione Apostoli erga incestum Corinthium, quam totam refero ex II. Cor. 2. ubi sic v. 6. & 7. *Sufficit illi*, incesto, *objurgatio quæ fit à pluribus; ità ut è contrario magis donetis & consolemini, nè fortè abundantiori tristitiâ absorbeatur, qui ejusmodi est.... Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.* Atqui hîc relaxat Apostolus pœnam peccati; non autem vel peccatum ipsum, quod ab absente non relaxatur; vel pœnam excommunicationis; tum quia hæc sublata erat à Ministris Ecclesiæ Corinthiæ, secundùm id *cui aliquid donastis*, &c. tum quia utcumque dubitat Apostolus num aliquid donet: *Quod donavi*, inquit, *si quid* tamen *donavi*. Atqui non erat cur dubitaret an incestum solveret à censura, si solvere voluisset; esse verò poterat cur dubitaret, an eum à superstite delicti pœnâ solveret; quia dubium erat an pœnæ alicujus debitor maneret, qui crimen suum tam acri diluerat pœnitentiâ, ut verendum esset, *nè tandem abundantiori tristitiâ* absorberetur.

Prob. 2°. eadem minor ex usu Ecclesiæ, tum secundo, tum tertio seculo. Tertullianus, L. 1. ad Martyres, c. 1. testatur Confessores carceribus detentos Indulgentias procurasse iis qui in persecutione lapsi erant. *Quam pacem*, inquit, *quidam in Ecclesia non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt; & ideo eam etiam in vobis habere, & fovere, & custodire debetis, ut & aliis præstare possitis.*

Cyprianus aliquando quidem cum Martyribus disputavit, quoad Indulgentias, at non circa potestatem eas concedendi, sed duntaxat circa usum quem

illegitimum

illegitimum credidit quoad eos qui necdum pœnitentiam delictis suis penè parem egissent, quanquam & hos, si urgeat periculum mortis, in pace dimitti velit S. Doctor. *Qui*, ait Epist. 11. *libellum à Martyribus acceperunt, & auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis suis possunt; si premi infirmitate aliquâ & periculo cœperint, exomologesi factâ, & manu eis in pœnitentiam impositâ, cum pace à Martyribus sibi promissâ ad Dominum remittantur.* Atqui, per hos textus lapsi non tantùm liberabantur à pœnitentiis juxta Canones subeundis, utì docuit Petrus de Osma à Sixto IV. damnatus, sed & à pœnis divinæ justitiæ debitis solvebantur. 1°. quia ex Indulgentiis ad Martyrum preces concessis fiebat, ut lapsi Fideles *ad Dominum cum pace sibi à Martyribus* iisdem *promissâ* remitterentur. Porrò si indulgentia hæc solùm ab Ecclesiæ pœnis exemisset, nedum ad Dominum misisset cum pace, nihil aliud ea fuisset, utì blasphemavit Lutherus, quàm *impiissima*, non *Papæ*, sed Martyrum *impostura*, *noxia Fidelibus*, *eosque in infernum deducens falsâ spe* consecutæ remissionis, quam per canonicas pœnitentias obtinuissent; nullatenùs autem ex gratia Martyrum à Deo poterant consequi. 2°. Quia Tertullianus jam Montanista, ut Martyrum Indulgentias derideret, hæc Lutheri more eructabat: *Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere quod pro magno fuerit consecutus.* Ergo tunc Ecclesiæ toti persuasum erat, ex Martyrum meritis *purgari* Fidelium delicta. Atqui non quantùm ad culpam, quæ nonnisi ex præviis pœnitentiam actibus purgari potest. Ergo quoad pœnam; non exteriorem, quam obtinuisse non erat *pro magno* Martyribus, qui huic obnoxii non fuerant. Ergo interiorem & coram Deo.

Prob. 3°. ex Conciliis pluribus quæ Indulgentiarum largitionem approbando, Catholicum de iis dogma necessariò approbaverunt. Sic Concilium Claromon. an. 1095. cui interfuerunt Archiepiscopi 13. & tam Episcopi, quàm Abbates 205. approbavit datam

Crucigeris Indulgentiam, quâ Urbanus II. iisdem *injunctas pro suis delictis pœnitentias* relaxabat: ità ut, aïebat Pontifex, *qui in vera pœnitentia decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis se non dubitent habituros*. Concil. Later. an. 1116. Indulgentiam dierum 40. iis qui ad ipsum convenerant donatam, lubentissimè suscepit. Concilium Later. IV. generale, cui interfuerunt Episcopi 412. varios, qui circa Indulgentias prodierant, abusus emendavit. Abusus porrò testatur rem esse antiquissimam: Non enim irrepunt abusus, nisi in rebus quæ diù fuerant in usu. Denique Conc. Trident. sess. 25. ità Indulgentiarum abusus reprobat, ut rei substantiam approbet, atque revereatur. Ex eo autem quòd hanc Conciliorum sibi adversantium autoritatem irrideant Pseudoreformati, non magis sequitur eam reipsâ deridendam esse, quàm quia Nicænum Ariani, Ephesinum Nestoriani, &c. deriderent, sequitur hæc contemptu digna fuisse. Moris est ut qui in Tribunali quocumque, causâ cecidit, Tribunal istud mordaci dente insectetur.

Prob. 4°. Dogma miraculis indubiis confirmatum extra omnem dubii aleam positum esse debet. Atqui Indulgentiarum prædicationem à S. Bernardo factam Deus miraculis insignibus confirmavit, *quanta vel numerare, nedum narrare difficile foret*: utì scribit Gaufridus, oculatus testis, & fatetur, qui Bernardi amicus non erat, Otho Frisingensis.

Obj. 1°. Augustinus & alii Patres docent peccatum vel ab homine in præsenti vitâ puniri, vel à Deo in futurâ. Atqui in hypothesi Indulgentiarum, neque homo peccatum suum puniret in hac vita; quia non punitur quod gratis condonatur, nec Deus in altera; quia non punitur quod remissum est. R. dist. maj. Supponunt peccatum puniri, nisi ab homine in præsenti vitâ puniatur, vel defectum humanæ satisfactionis compenset super abundans Christi aut Beatorum satisfactio, C. secùs N. Punitur hominis peccatum, donec satisfactione congruâ expungatur. Verùm ubi meruit homo, ut satisfactioni suæ acce-

dat satisfactio Christi, tunc peccatum ex aliqua parte punitur, & ex aliqua indulgenter relaxatur.

Inst. Pœna temporalis, quæ post remissam culpam luenda manet, divino jure debita est peccato. Sed quod lege divinâ peccato debitum est, ab homine condonari nequit. R. dist. min. Non potest condonari ab homine per propriam ejus virtutem, C. per potestatem utendi clavibus à Deo concessam Ecclesiæ, N. Etverò peccata remittit homo per claves; cùm scriptum sit Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ergo & eodem jure potest à fortiori pœnam peccati, solvendo dimittere; cùm scriptum sit Matth. 16. *Quæcumque solveritis*. Nec inde gloriandum homini, cùm quidquid condonat, id, Apostoli exemplo, donet *in persona Christi*. Ceterùm cui per Indulgentias dimittitur pœna, non absolvitur gratìs, sed ex Christi satisfactionibus debitum solvit: Sicut verè solvit debita, qui hæc alieno ære sibi misericorditer dato persolvit.

Obj. 2°. Lex & Prophetæ non aliam peccatorum remissionem annuntiant, quàm per Christum, cujus in sanguine mundamur. Atqui doctrina Indulgentiarum annuntiat nobis remissionem peccatorum per libellos supplices, ac merita Martyrum. Ergo doctrinà hæc Legi & Prophetis contradicit. R. neg. min. quatenùs calumniosè supponit, libellos vel satisfactiones Martyrum per propriam & independentem à virtute Christi efficaciam concurrere ad satisfactiones nostras. Cùm è contra doceamus Catholici cum B. Petro, Act. 4. *Non* esse *aliud nomen sub Cælo datum hominibus*, *in quo oporteat nos*, quocumque modo *salvos fieri*. Annectimus quidem Sanctorum satisfactiones satisfactionibus Christi; sed ut commendemus, tum omnipotentiam ejusdem Christi; qui ut amicos suos nimis honoraret, iis concessit unde sua & aliena debita utcumque redimerent; tum summam illam benignitatem, quâ, ut loquitur Ambrosius L. 5. in Luc. c. 5. *Aliorum merito ignoscit aliis, & dum alios probat, aliis relaxat errata.*

Obj. 3°. Si Ecclesiæ insit potestas Indulgentiarum; ea vel Ordinis erit, vel Jurisdictionis; & hæc rursum vel à solo Papâ, vel ab aliis exerceri poterit. Pro solutione sit

CONCLUSIO II. Potentia largiendi Indulgentias, non est Ordinis, nec Ordinem prærequirit, sed est jurisdictionis.

Prob. 1. pars. Si potestas illa esset potestas Ordinis, posset Sacerdos quilibet vi Ordinationis suæ conferre Indulgentias. Atqui id nequidem potest Episcopus absque Episcopatu reali consecratus: quia neuter vi Ordinationis solius quemquam ligare vel solvere potest, cùm nemo ex solâ Ordinis potestate subditos habeat: nullus autem nisi subditos solvere possit.

Prob. 2. pars, quia Cardinales & alii non Sacerdotes ex Pontificis gratiâ Indulgentias largiuntur; quas etiam tribuit Papa electus, licèt necdum consecratus, sicut & absolvit à censuris. Ergo potestas Indulgentiarum nec est de se potestas Ordinis, nec Ordinem prærequirit. Oritur ea quidem à potestate clavium sed inadæquata, qualem habere possunt etiam inferiores Ecclesiæ Ministri, qui ideò in juramentis & votis dispensare aliquando possunt.

Prob. 3. pars. Actus qui à Judice nonnisi in subditos exerceri potest, est de se actus jurisdictionis. Atqui Indulgentia nonnisi in subditos exerceri potest: ut patet ex c. 4. *de pœnit. & remission.* ubi consultus Alexander III. *An Indulgentiæ quæ fiunt in dedicationibus Ecclesiarum, aliis prosint quàm his qui remittentibus subsunt*, respondet non prodesse, *eò quòd à non suo Judice ligari nullus valeat, vel absolvi.*

CONCLUSIO III. Potestas concedendi Indulgentias tantùm residet in Episcopis, ac S. Pontifice, qui multò plus hâc in parte potest, quàm Episcopi.

Prob. 1. pars. Potestas Indulgentiarum est actus jurisdictionis, ex virtute clavium dimanans. Atqui jurisdictio hæc primariis Ecclesiæ Pastoribus competit, iis nempè quibus jure quodam proprio competit solvere & ligare, oves Christi pascere, & regere Ecclesiam Dei.

Confirm. Indulgentiarum concessio est dispensatio boni communis, seu thesauri Ecclesiæ concessi. Atqui dispensatio boni communis non privato cuilibet, sed iis solùm competit, qui communitati præficiuntur.

Neque solùm potestatem hanc divino jure habent Episcopi, sed & vetare possunt nè ullæ in Diœcesibus suis, nisi de licentia sua publicentur Indulgentiæ, prout statutum est in Conciliis Rothomag. an 1581. Turonensi, an. 1583 & à Clero Gallicano, in Comitiis, an 1625. Ratio est, quia cavendum sit nè Indulgentiæ apocryphæ pro genuinis exponantur; nève quæ generatim salubres sunt, contemptui, licèt iniquo, futuræ sint.

Prob. 2. pars: quia æquum erat, ut qui gregem totum, & cum populis Episcopos ipsos regit, in quacumque materiâ (potissimùm verò in præsenti, quæ ipsum Christi thesaurum spectat,) plus quàm ceteri habere autoritatis. Id autem de facto contigit. Namque Papa & *omnibus Christianis* Indulgentias tribuere potest, utì aïebat in Concilio Constantiensi Martinus V. & plenarias, datâ causâ, non raró largitur. Contrà, Episcopi, nec aliis quàm Diœcesanis suis beneficium hoc impendunt; nec illud tum amplè largiri audent, cùm id vetuerit Concilium Lateran. IV. ob graves abusus qui irrepserant. Hâc occasione

Q. 1°. an hæc potentiæ Episcopalis restrictio, locum habeat etiam in foro pœnitentiæ; ità ut Episcopus non possit auditâ confessione pœnitentis, ampliorem ei tribuere Indulgentiam, quàm quæ sibi à Concilio Lateranensi permissa sit, id est dierum 40. R. posse Episcopum opinionem sibi ac pœnitentibus suis magis fausta sequi. Si enim fortè potestatis suæ limites excedat, non valebit quidem Indulgentia quoad excessum, sed valebit quoad gradum jure permissum, quia in iis quæ dividi possunt, *utile per inutile non vitiatur.*

Q. 2°. An Episcopus ante consecrationem suam possit Indulgentias largiri. R. affirm. modò sit con-

firmatus, & à suspensione immunis. Ratio est quia ex tunc fruitur potestate jurisdictionis. Unde & ope delegati conferre potest Indulgentias, quia potestas jurisdictionis de se habet quod delegari possit : non tamen laïco, quia laïci de jure ab Ecclesiasticis muneribus excluduntur.

Q. 3°. An Episcopus illam jurisdictionem extra territorium suum exercere possit. R. posse, non quidem erga incolas alienæ hujus Diœceseos, in quos nullam habet jurisdictionem ; sed erga proprios subditos, sive hi in sua Diœcesi, sive in aliâ commorentur. Ratio est, tum quia jurisdictio voluntaria ab absente in absentem subditum exerceri potest : tum quia Episcopus Diœcesanum suum, ubicumque sit, sacramentaliter, aut etiam à censuris absolvere potest. Quod autem Jura dicunt, neminem extra territorium jus dicere posse, id intelligendum de jurisdictione contentiosâ, quæ publicum tribunal requirit.

Q. 4°. An Cathedrale Capitulum Indulgentias, Sede vacante, largiri possit. R. unicuique sequendam esse loci sui consuetudinem.

Q. 5°. Quid in indulgentiali materiâ possint Cardinales, Archidiaconi, Pœnitentiarii, & generales Vicarii. R. eos nihil posse jure ordinario : quia jus illud nec à Christo accepêre in persona Apostolorum, quibus non succedunt ; nec generatim ab iis quibus à Christo creditum est. Ergo nihil in præsenti negotio possunt, nisi quod ex speciali licentiâ, vel præscriptâ consuetudine, sibi concessum fuerit. Idem dic de Abbatibus, secundùm id Concilii Later. IV. can. 60. *Prohibemus, nè quis Abbatum, ad alias (quæ sunt dignitatis Episcopalis) se præsumat extendere, si proprium voluerit vitare periculum, nisi forsan quisquam eorum speciali concessione, vel aliâ legitimâ causâ*, consuetudine videlicet, *valeat se tueri.* Hæc decisio Superiores Religionum, & Parochos tangit ; cùm his minùs quàm Abbatibus insit *Episcopalis dignitatis*, cui annexa est Indulgentiarum potentia.

CAPUT TERTIUM.

De Thesauro, Indulgentiarum fonte.

PER Ecclesiæ thesaurum intelligitur cumulus bonorum spiritualium, quorum dispensatio Ecclesiæ concredita est. De thesauro isto, qui existit in invisibilibus mentis divinæ ærariis, Dei acceptatione; quæritur 1°. an essentialiter coalescat ex meritis Christi; 2°. an ipsa Sanctorum merita ad thesaurum illum pertineant. Sit

CONCLUSIO I. Thesaurus Ecclesiæ primariò coalescit ex superabundantibus Christi meritis atque satisfactionibus.

Prob. 1°. Quia non est ditior fundus, unde coalescere possit thesaurus Ecclesiæ, quàm merita Christi, qui, teste Paulo, 2. Cor. 8. *Propter vos egenus factus est, cùm esset dives, ut illius inopiâ vos divites essetis.* Unde Clemens VI. in extrav. *Unigenitus, de pœnit.* &c. *In ara Crucis immolatus* Salvator, *non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius generis humani suffecisset; sed copiosè velut quoddam profluvium noscitur effudisse.... Quantùm ergo exinde, ut nec supervacua, inanis & superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit? Quem quidem thesaurum per B. Petrum Cœli clavigerum, ejusque successores, commisit Fidelibus salubriter dispensandum.*

Prob. 2°. Si thesaurus Ecclesiæ non coalescat ex meritis Christi, vel quia hæc in se ipsis finita sunt; vel quia licèt infinita supponantur, sufficiens præmium habuerunt; cùm propter ea exaltatus sit Christus, & habuerit *nomen quod est super omne nomen.* Atqui neutrum dici potest. Non 1. Constat enim merita Christi, non solùm ex acceptatione Dei infinita esse, sed ex se ipsis *propter unionem ad Verbum*,

ut fuſius probatur in Tract. de Incarnatione ; alioqui enim Chriſtus non fuiſſet per ſe redemptor perfectus, ſed ex ſolâ Dei indulgentiâ. Non 2. 1°. Quia nomen ſuper omne nomen, quod Chriſto datum eſt, quantumcumque ſit, cum infinito valore operum ejus comparari nequit. 2°. Quia ſi jam exhauſta foret merces operum Chriſti, jam nec quidquam per ejus merita poſtulare, nec per ea remiſſionem peccatorum in Sacramentis aut ex Sacrificio conſequi poſſemus ; quæ omnia ſunt abſurda & hæretica.

CONCLUSIO II. Coaleſcit etiam theſaurus Eccleſiæ ex ſupereffluentibus Sanctorum omnium meritis atque ſatisfactionibus.

Prob. 1°. ex cit. Clementis VI. Decretali, in qua ſic proſequitur : *Ad cujus theſauri cumulum B. Dei Genitricis, omniumque Electorum à primo Juſto, uſque ad ultimum, merita adminiculum præſtare noſcuntur : de cujus conſumptione ſeu munitione non eſt formidandum*, &c. Atqui his Concluſio noſtra diſertè continetur.

Prob. 2°. Ut Eccleſiæ theſaurus ex ipſis Sanctorum ſatisfactionibus coaleſcat, tria ſufficiunt, 1°. ut Sancti multi ſatisfactiones multas habuerint, quibus non indigebant ; 2°. ut probabile non ſit eas otioſas manere ; 3°. ut proinde Deus & ipſi Sancti nobis eas applicari velint. Atqui conſtat plures Sanctos ſatisfactiones habuiſſe plurimas, quibus non indigerent. Quis enim id neget ſeu de B. Virgine, quæ etſi ab omni labe immunis, tot, tamque acerba pertulit ; ſeu de tot Martyribus, qui à Baptiſmo recentes, proinde ab omni culpâ & pœnâ liberi, atrociora quæque ſupplicia perpeſſi ſunt ? 2°. Nec probabile eſt hujuſmodi ſatisfactiones otioſas manere. Deus enim nullam condigni meriti partem abſque præmio relinquit. Ergo quæ uni ſuperflua ſunt, alteri indigenti applicare cenſendus eſt : præſertim ſi id exigant leges ab eo conſtitutæ, & id exoptent Sancti. Atqui 3°. utrumque iſtud meritò ſupponitur. Conſtat enim Deum ex Sanctorum precibus moveri

ad condonandas ipsis etiam impiis pœnas, quas promeruêre. Sic pepercit rebellibus Israelitis propter Moysem servum suum, ipsi Sodomæ parciturus, si decem in ea Justos reperisset. Atque ea erat intima primævæ Ecclesiæ fides, cùm ad Martyrum vota debitas lapsis pœnas moderabatur. Quin & id utcumque exigit quæ à Deo instituta est *communio Sanctorum*. Per hanc enim efficitur ut membra se invicem juvent, & quod ab uno perficitur, ad alium quodam jure, quantùm fieri potest, pertineat. Ergo nihil est cur Sanctorum merita ab Ecclesiæ thesauro excludantur; est verò cur in eodem dicantur asservari, non ut quid essentiale, quasi absque iis non sufficiant merita Christi; sed ut secundarium aliquid per quod Deus Sanctos suos honorari voluit.

Obj. 1°. Opinio quæ satisfactiones Sanctorum coadunat Christi satisfactionibus, cedit in dedecus Christi. Annon enim indignum est quòd operi divino uniatur humanum? An plus recipit homo ex applicatis sibi Sanctorum satisfactionibus, quàm ex solis Christi? R. ad 1. neg. ant. imò hinc insigniter commendatur Christi satisfactio, quæ tantæ fuerint virtutis, ut ipsis etiam hominum operibus vim tribuerit, non sibi tantùm, sed & fratribus suis opitulandi. Utique sufficit sola Christi satisfactio: at dignum erat, ut quò amicos suos honoraret, satisfactiones ipsorum ad pœnæ nostræ remissionem acceptaret, sicut Stephani preces ad conversionem Pauli. Sanè ad conversionem hanc sufficiebat gratia; & tamen in divinis conciliis decuit ut ad eam concurreret mortalis homo. Neque id mirum; cùm in hac conservanda rerum universitate, Deus causis secundis utatur, non quidem ex indigentia, sed ex libera, imò & ex omnipotenti suâ voluntate. Unde

Absurdum non est, 1°. quòd operi divino annectatur humanum: cùm id quotidiè fiat in naturali hominum ac brutorum conservatione; 2°. quòd quis ex Christi & Sanctorum satisfactionibus unitis plus recipiat, quàm ex solis Christi. Non quòd tantumdem à

Christo solo dari non potuerit; sed quia quòd per se daturus erat, in Sanctos suos referri voluit; præsertim cùm quidquid in iis est boni, ab ipso dimanet.

Obj. 2°. Supponit assertio nostra esse quædam Sanctorum opera ipsis superflua: Atqui id falsum est, cùm nullum sit opus Sanctorum, quod mercede suâ careat, saltèm accidentali. R. dist. maj. supponit assertio quædam esse opera Sanctorum ipsis superflua, seu superabundantia in genere pœnæ & satisfactionis, C. in genere bonitatis & meriti, N. Fatemur nullum esse Sanctorum opus in genere meriti, quod eis ad mercedem quamcumque superfluum sit. At contendimus esse non paucas Sanctorum satisfactiones, quæ eis superfluentes sint ad remissionem pœnæ propriis peccatis debitæ; quia fieri potest, ut vel nullam hujusmodi pœnam meruerint, prout de B. Virgine tenet Ecclesia, vel si quam meruerint, certè multò minorem quàm quæ per pœnalia eorum opera compensari possint; secundùm illud Job. 6. *Utinam appenderentur peccata mea; & calamitas quam patior, in statera, quasi arena maris hæc gravior appareret.* Jam verò mirum fuerit, si excessus ille otiosus maneat, & nemini cedat in bonum; præsertim cùm ejus applicatio Sanctis honorifica sit, & iis præmii *accidentalis* loco esse queat.

CAPUT QUARTUM.

De Indulgentiarum validitate & usu.

VEtus est apud Theologos effatum, *Indulgentias tantùm valere, quantùm sonant & prædicantur;* modò clavis non erret, nec Fidelis deficiat. Videndum igitur quid in clavi requiratur, nè erret, vel in Fideli, nè deficiat.

§. I. *De requisitis ad valorem Indulgentiæ.*

Conclusio. Ut Indulgentia licitè concedatur, requiritur causa, eaque Indulgentiæ gradui proportionata.

Prob. 1. pars. Potestas Indulgentiarum in ædificationem data est Ecclesiæ, non in destructionem. Atqui Indulgentiæ sinè causa concessæ in destructionem & grave Ecclesiæ damnum vergerent; unde declaravit in Concilio Later. Innocentius III. *quòd per indiscretas & superfluas Indulgentias, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pænitentialis satisfactio enervatur.* Utique sicut desidiam, & facilitatem proruendi in vitia fovet intempestiva liberalitas; sic & Indulgentia citra causam concessa occasionem daret licentiùs peccandi, & *pænitentialem satisfactionem* paulatim enervaret.

Prob. 2. pars, 1°. ex locutione Pontificum, qui potestatem Indulg. exerceri volunt *ex justis & rationabilibus causis:* justa porrò causa ea quæ cum boni distributione proportionem habet. 2°. Quia fidelis dispensator non solùm indiget causâ; sed & causâ æquali, si non secundùm quantitatem, certè secundùm proportionem; 3°. quia tam dissonum est rationi pro causa modica Indulgentiam magnam, quàm modicam pro causa nulla largiri. Ergo si non valeat posterioris hujus concessio, nec valebit concessio prioris.

Obj. Si res ità sit, Fideles semper anxii erunt de valore, atque adeo de lucro Indulgentiæ. Atqui.

R. neg. maj. non enim erunt anxii 1°. quoties causa effectui erit proportionata, quod sæpè contingit. 2°. Cùm causa, licèt de se impar, à Pontificibus tamen prudenter æstimatur sufficiens. Censent enim multi piè & probabiliter valere eo in casu Indulgentiam, quia id unum à dispensatore requiritur, ut secundùm prudentiæ regulas agat. 3°. Nec anxii erunt, si causa evidenter improportionata sit: (quod difficilè supponi potest) quia tunc perspicua erit Indulgentiæ nullitas; non quidem ex omni parte, sed quantùm ad excessum: Indulgentia enim, quæ deficiente causâ omnimodis pari, non valet ad totum, valet ad partem, 1°. quia Pontifex id saltèm quod potest, remittere intendit; 2°. Quia in divisibilibus *utile per inutile non vitiatur.* Præcipua ergo Fidelium anxietas

hinc repetenda est, quòd raró opera sibi præscripta eo cordis fervore adimpleant, quo ad obtinendum effectum Indulgentiæ, eadem impleri necesse est.

Q. 1°. an Indulgentia quæ defectu causæ non sufficit ad pœnæ remissionem, valeat quoad absolutionem à censuris, commutationem voti, &c. R. affir. Quia quòd possit quis hunc aut illum absolvere à censuris, vel, existente legitimâ causâ, dispensare à voto, res est quæ à voluntate Pontificis omninò dependet. Et licèt hæc concedat in ordine ad Indulgentiam, non tamen vult ut Indulgentiæ valor sit conditio ad eorum valorem omninò necessaria, sed in utroque vult operari quantùm potest. Alioqui Fideles circa factam sibi votorum commutationem sæpius anxii forent, quia licèt de valore Indulgentiæ præsumere debeant, sciunt tamen nè ipsum quidem Papam de eo plenè certum esse. Quanquam vix fieri potest ut Indulgentia quæ non valet ut plenaria, nequidem valeat ut aliquatenùs partialis.

Q. 2°. quæ præcipuæ sunt Indulgentias largiendi causæ. R. has esse præcipuè, Basilicarum extructionem & consecrationem, conversionem Infidelium, hæresеon extirpationem, devotionem Christianæ plebis erga Sanctos, & in Sedem Apostolicam, morbum corporibus, aut periculum animabus impendens; quæ posteriores causæ, licèt ut plurimùm privatæ sint, id tamen habent, quòd multùm commendent mansuetudinem Ecclesiæ, quæ membris suis tenerè compatitur.

Q. 3°. An Indulgentiæ causa, non solùm ex conferendis, sed ex suscipientis parte, eidem debeat esse proportionata. R. affirm. alioqui enim è duobus, quorum alter piè vixit, alter immania quæque scelera perpetravit, uterque per eadem plenè opera, neque ferventiùs ab isto quam ab alio facta, plenam consequeretur remissionem; quod absurdum est.

Q. 4°. quomodò cesset valor Indulgentiæ. R. cessare 1°. cùm jam obtenta est, si pro una tantùm vice concessa sit. Porrò pro una vice concessa cen-

ſetur, quæ tali diei affixa eſt. Quæ verò per totam octavam, propter populi concurſum perduraret, ſingulis ſemel diebus percipi probabiliter poſſet, ut ſentit Lugo. Ubi not. quòd juxtà Decretum S. Congregationis: *Tranſlato Feſto, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam indulgentia, niſi ex conceſſione ſpeciali.*

2°. Ceſſat per revocationem concedentis, ſucceſſoris, aut Superioris; & hoc etiam ſi quis jam incœpiſſet facere opera ad indulgentiæ hujus lucrum neceſſaria. Verùm docent Navarrus & alii, Indulgentiam ſubſiſtere, donec revocatio ejus moraliter pervenire potuerit ad locum, cui eadem conceſſa erat. Quòd ſi Indulgentia generaliter conceſſa pro tali determinatè loco revocetur, non ideò pro locis aliis revocabitur.

3°. Ceſſat per mortem concedentis, ſi conceſſa ſit ad beneplacitum dantis; ſecùs ſi data ſit, ut ſolet, ad beneplacitum Sedis Apoſt. *quia Sedes ipſa non moritur.* Ità cap. 5. *De reſcript.* in 6.

4°. Ceſſat ex parte ſubjecti cui conceditur per ejus ab Eccleſiâ præciſionem: excommunicati enim nullam in communibus Eccleſiæ bonis partem habent.

5°. Ceſſat ex parte rei cui annexa erat, per moralem ejus deſtructionem. Solet tamen concedi, ut ſi amittatur vel frangatur imago, granumve talem habens Indulgentiam, poſſit primâ vice granum aliud, vel alia imago in locum prioris cum eâdem Indulgentiâ ſubſtitui. Et tunc credit Lugo *non ampliùs priorem, ſed poſteriorem vigere Indulgentiam; quia verificata fuit conditio, ut poſſet ritè elegi ſecunda, nempè quòd prima fuiſſet amiſſa. Tutius tamen erit utrumque retinere.*

6°. Ceſſat quandoque ad tempus indulgentia; propter concurſum alterius celebrioris; uti contingit tempore Jubilei.

§. II. *De requiſitis ad Indulg. conſecutionem.*

Conſtat 1°. ad Indulgentiæ effectum prærequiri,

ut quis charactere baptismali insignitus sit ; neque enim à Pastore dispensari potest thesaurus, nisi iis qui pertinent ad ovile; 2°. Indulgentiam iis tantùm prodesse, qui aliquando rationis usum habuerit; quia reatum pœnæ temporalis non habent, qui nullum actuale peccatum, defectu rationis, commiserunt. Ut quis tamen Indulgentiæ effectum obtineat, non requiritur ut actu compos sit rationis. Qui enim Indulgentiæ intuitu jejunavit, fructum ejus assequetur; licèt dormiat, vel delirio laboret. Quæstio igitur est, num ad lucrandam Indulgentiam requiratur status gratiæ in fine operum ad eandem Indulgentiam præscriptorum ; annon etiam requiratur in toto eorumdem operum decursu, &c. Sit

CONCLUSIO I. Ad Indulgentiam lucrandam requiritur status gratiæ.

Prob. 1°. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis peccato debitæ. Atqui pœna peccato debita remitti non potest, quandiu manet peccatum; quia peccatum quandiu manet, suâ pœnâ dignum est. Hinc est quòd in Bullis Indulgentiæ conceduntur *contritis & confessis*. Et certè participatio Indulgentiarum pertinet ad communionem Sanctorum in charitate fundatam. Ergo cùm per peccatum habituale tollatur hujusmodi communio, tolluntur & quæ in ea fundantur Indulgentiæ.

CONCLUSIO II. Ut quis Indulgentiam consequatur, necesse non est ut omnia ad eandem præscripta exequatur in statu gratiæ, nisi in Pontificio diplomate expressum sit ; sufficit ergo & requiritur ; 1°. ut omnia impleat animo verè pœnitenti ; 2°. ut sit in statu gratiæ, cùm operum quæ præscripta sunt, ultimum adimplet. Pleniùs tamen Indulgentiam lucrantur qui in statu gratiæ vel ex vehementiori pœnitentiæ spiritu omnia præscripta exequuntur.

Prob. 2. pars, 1°. ex multò communiori Theologorum sententiâ. 2°. Quia in Jubilæis præscribi solet, ut Romani Ecclesias visitent per dies 40. Forenses verò per 15. Atqui, ait Sylvius, *moraliter fieri*

nequit ut omnes illæ visitationes passim fiant ab omnibus in statu gratiæ.

Prob. 2. pars : Ad indulgentiam requiritur opus, quod Deum moveat per modum intercessionis ad concedendum Indulgentiæ effectum. Atqui nullum opus, nisi vel in gratia fiat : vel saltem animo pœnitenti, Deum movebit ad concedendam pœnæ remissionem, quæ per indulgentias intenditur. Etverò quis concipiat, hominem qui in affectu ad peccatum perseverat, utcumque promereri remissionem pœnæ eidem debitæ ?

Prob. 3. pars : ex Conclusione I. ad Indulgentiæ lucrum requiritur status gratiæ. Atqui is non requiritur in decursu operum præscriptorum, ex Concl. II. Ergo requiritur saltèm in fine, quando vel lucranda est Indulgentia, vel ei renuntiandum.

Prob. 4. pars : Indulgentiæ non efficaciùs operantur quoad remissionem pœnæ, quam Sacramenta quoad effectus suos. Atqui hæc plus operantur in iis qui ea piè magis ac devotè recipiunt. Ergo.

Ex dictis colliges 1°. eum qui quædam ex operibus ad Indulgentiam præscriptis fecit cum affectu peccati mortalis, Indulgentiam non lucrari, nisi eadem iteret, vel in statu gratiæ, vel piè & religiosè. Quòd si hæc jam repeti non possint, in alia quæ fieri valeant, mutanda erunt à Confessario. 2°. Rarum esse ut Fidelis post lucratam quamcumque Indulgentiam ab omni post hanc vitam pœnâ immunis efficiatur, quia rarum est ut omnem ad certas veniales culpas affectum deponat, proinde ut remissionem pœnæ iisdem debitæ obtinuerit. 3°. Non tamèn negligendas esse indulgentias iis qui se in virtutis viâ languidos esse animadvertunt ; cùm quas ex integro non lucrantur, aliquâ tamen ex parte percipiant, quæ pars longè superat opera, quæ ad Indulgentiæ lucrum fecerunt ; vel quæ proprio nutu fecissent.

CONCLUSIO III. Ad Indulgentiam *contritis & confessis* propositam non requiritur confessio sacramentalis iis qui nullam peccati mortalis consc-

cientiam gerunt ; nisi expresse requiratur ut pars operis injuncti.

Prob. 1. pars ; ut confessio in præsenti casu minimè requiri dicatur, sufficit ut ea non requiratur à Pontifice, nisi ut dispositio ad statum gratiæ ; quâ non egent qui vacant à mortalibus. Atqui confessio non ut pars operis, sed ut dispositio ad gratiam requiritur in præsenti casu. Prob. min. ex communi Doctorum sensu, qui ambiguas leges interpretatur. Sic enim cum Suare, docent Theologi *innumeri*: Porrò non sinerent Pontifices opinionem hanc ubique doceri cum magno Fidelium detrimento, si ab eorum mente aliena foret.

Prob. 2. pars, quia si confessio requiratur ut pars præscriptorum operum, non minus necessaria erit, quàm opera quæcumque cetera. Porrò censebitur requiri ut pars eorumdem operum, quando non concedetur Indulgentia, nisi illis qui confessionem præmiserint.

Conclusio IV. Opus indulgentiale non potest per alium poni : nec prodest nisi integrè positum.

Prob. 1. pars, quia facere ut alius jejunet, vel preces fundat, non est jejunare vel precari. Ergo cùm Bulla præcipit ut jejunes vel ores, non sufficit ut hæc per alium exequaris. Sufficit tamen ut per alium detur eleemosyna ; quia hanc verè dat, qui de suo pauperi benefacit. Unde sicut indulgentiæ expers est, qui pecuniam malè partam tribuit manu propriâ, sic & ejus particeps efficitur, qui suam largitur per famulum.

Prob. 2. pars, quia indulgentia non conceditur divisibiliter pro partibus operis ; sed indivisibiliter pro toto opere. Unde qui dimidium operis ad Indulgentiam præscripti exhibet, non lucratur dimidium Indulgentiæ, nisi hæc etiam iis concessa sit, qui certam, sed totam operis partem implent ; putà qui tali die Vesperis intersunt. Tunc enim pars quælibet spectatur ut totum respectu operantis. Ut solvantur nonnullæ difficultates,

Q. 1°. an qui opera ad indulgentiam præscripta tempore designato exequi non potest, eadem alio tempore exequi possit. R. posse, si opera hæc certæ diei affixa non sint, ut aliquando jejunium, vel eleemosyna; tunc enim à prudenti Confessario commutari, vel in aliud tempus differri possunt.

Q. 2°. an possit quis uno & eodem actu lucrari plures Indulgentias; an, v. g. qui habet grana duo benedicta diversis benedictionibus, quorum cuique concessum est, ut recitatis semel Litaniis, anni unius Indulgentiam præstet, duos indulgentiæ annos lucretur, semel Litanias recitando. R. neg. quia auctâ Indulgentiâ necessum est augeri causam; præsertim cùm causa vix de se ad Indulgentiam simplicem sufficiens videtur.

Q. 3°. an possit quis eodem tempore lucrari diversas Indulgentias, partiales scilicet (plenaria enim una, si integrè percipiatur, idem facit quod plures) per actus distinctos, qui eodem tempore poni valeant: an v. g. qui *Saluti* interest, & Rosarium recitat, simul Indulgentiam quæ Saluti huic annexa est, & quæ annexa est recitationi Rosarii percipiat. R. negat. 1°. quia si quis audiendo Missam, & simul Officium suum recitando, duplicem Indulgentiam percipiat, eò plus quisque lucrabitur, quò minùs perfectè aget. Siquidem agat perfectiùs, nè quid ultrà dicam, qui suum Missæ tempus, suum & Breviario speciale assignat: 2°. cùm Ecclesia iis qui Missæ vel *Saluti* intersunt, Indulgentiam tribuit, iis sanè qui piè & religiosè intersunt. Ergo & iis qui pias fundunt preces, seu Rosarii eæ sint, seu aliæ quas voluerint. Ergo qui per *Salutis* tempus Rosarium recitat, eligit quidem è multis precibus unam, vi cujus Indulgentiam *Saluti* annexam promereatur; sed nihil facit unde novam Indulgentiam lucrari possit. Hinc nec ad Indulgentiam sufficere videtur opus aliundè præceptum; putà recitatio Breviarii vel adimpletio pœnitentiæ sacramentalis, cùm Indulgentia pias preces requirit. Quia, extra partic-

lares circumstantias, censetur Pontifex studium pietatis per opera supererogatoria promovere velle.

Q. 4°. qualis ad lucrandas Indulgentias requiratur intentio. R. Quando Bulla determinatam intentionem requirit, putà ut oretur pro concordia Principum, pro hæreseon extirpatione, &c. ut minimùm requiri ut oratio fiat *secundùm intentionem Ecclesiæ.* Imò curandum, sine anxietate tamen, ut expressa, cùm fieri potest, habeatur intentio.

CAPUT QUINTUM.

De Indulgentiarum subjecto.

Constat Indulgentias Fidelibus Ecclesiæ militantis per charitatem Christo conjunctis applicari posse; cùm & earum capaces sint, & Ecclesiæ Jurisdictioni subsint. Tota igitur difficultas est de Fidelibus defunctis. Sit

Conclusio I. Indulgentiæ ipsis etiam mortuis prosunt, si in forma earum dicatur ipsas etiam defunctis applicari posse.

Prob. 1°. ex Augustini regulâ Epist. 54. *Quod tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ità faciendum sit disputare insolentissima audacia est.* Atqui tota per orbem Ecclesia Indulgentiarum mortuis applicationem frequentat; ut liquet ex pluribus Sixti IV. Pii II. & aliorum Pontificum Decretis.

Prob. 2°. Ut Indulgentiæ defunctis proficiant, duo sufficiunt, 1°. ut defuncti Fideles sint nobiscum ejusdem corporis mystici membra, per fidem & charitatem coadunata. 2°. Ut ejusdem corporis membra se invicem quâcumque possibili ratione adjuvare possint. Atqui 1°. defuncti Fideles, &c. *Neque enim*, ait August. L. 20. de Civ. Dei, c. 9. *piorum animæ defunctorum ab Ecclesia separantur. Cur enim pro eis ista fiunt*, seu offeruntur sacrificia, *nisi quia Fideles, etiam defuncti*, ejus membra sunt? 2°. Ejusdem cor-

poris membra alia aliis opitulari possunt, cùm teste Apostolo, 1. Cor. 12. *Pro invicem sollicita sint membra ;* ita ut *si quid patitur unum membrum, compatiantur omnia membra.* 3°. Constat etiam, posse viventes defunctis applicare Indulgentias : Non enim id magis repugnat, quàm repugnet viventes sua vivis aut defunctis suffragia, suas & satisfactiones applicare ; quod quidem ultimum de facto fieri tota docet Ecclesia. *Non est* igitur *aliquà ratio*, ait ibid. S. Thomas, *quare Ecclesia possit transferre communia merita, quibus indulgentiæ innituntur, in vivos & non in mortuos.*

Dixi in Conclusione, *si in forma*, &c. quia licèt Fidelis quilibet possit opus proprium offerre Deo per modum suffragii impetratorii, etiam pro defunctis, & sic pro illis satisfacere ; nemo tamen Indulgentiam aliis applicare potest autoritate propriâ, sed tantùm ex intentione concedentis ; quia privatus nemo dispensator est satisfactionum Christi & Sanctorum ; sed is solum cui thesauri communis dispensatio specialiter commissa est.

CONCLUSIO II. Indulgentiæ non prosunt defunctis per modum absolutionis & judicii, sed per modum suffragii.

Prob. 1. pars, quia defuncti non subsunt jurisdictioni Pontificis, cùm is nec eos citare possit, nec causas eorum dijudicare.

Prob. 2. pars, quia Indulgentiæ nullâ aliâ quàm suffragii viâ defunctis communicari valent ; non per viam judiciariæ absolutionis, ut modò dixi ; non per modum meriti aut impetrationis ; cùm Indulgentia, quà talis, nec sit meritoria, nec impetratoria. Ergo superest ut defunctis prosit *per modum suffragii satisfactorii, id est eo modo quo suffragium satisfactorium prodest, scilicet per modum solutionis, nimirum pœnas ab eis debitas solvendo de satisfactionibus Christi & Sanctorum, quæ à Pontifice offeruntur Deo in compensationem.*

CONCL. III. Indulgentiæ defunctis verisimiliter pro

ſunt, non ſolùm ex liberâ Dei miſericordiâ, proinde ex congruo; ſed ex quadam juſtitia, proinde ex condigno, niſi aliud exigat ratio divinæ juſtitiæ.

Prob. Ut Indulgentiæ defunctis proſint de condigno, duo ſufficiunt : 1°. ut ſatisfactionem divinâ juſtitiâ dignam exhibeant; 2°. ut veri admodum ſimile ſit interveniſſe divinam de ſatisfactionis hujus acceptatione promiſſionem. Atqui 1°. Indulgentiæ ſatisfactionem divinâ juſtitiâ dignam exhibent, cùm ipſas Chriſti ſatisfactiones complectantur. 2°. Probabiliter & piè credi poteſt interveniſſe certam acceptationis hujus promiſſionem, in ipſa ſcilicet quæ Petro facta eſt clavium promiſſione. Clavis enim, niſi erat, aut inepta eſt, id omne ſolvit ad quod ſolvendum deſtinata eſt. Porrò non abſurdè creditur datas eſſe Petro claves, non quidem ut defunctos abſolveret, ſed ut iis viventium ope per Indulgentias mederetur. Siquidem per *ſolvendi* poteſtatem non abſolutio tantùm judiciaria, ſed & favor omnis vi poteſtatis hujuſce conceſſus, intelligi aptiſſimè poteſt.

Obj. Si Indulgentiæ ex aliquali Dei juſtitiâ & infallibiliter proſint defunctis, ii ſemper per quaſcumque Indulgentias plenarias ab omni pœna ſolventur; unde jam pro iis orandum non erit. Abſurdum conſequens. R. neg. ſeq. maj. 1°. Quia ex his quæ in opinione poſita ſunt, non eſt argumentandum practicè, potiſſimùm in rebus unde pendet animarum pœna, vel liberatio. Fatemur porrò cum Bellarmino opinionem noſtræ oppoſitam eſſe *rationabilem*, etſi noſtram, quam idem uti *piam* habet, paulò veriſimiliorem eſſe conjicimus. 2°. Quia incertus eſt fervoris ac pietatis gradus, quo viventes Indulgentiam mortuis lucrantur; 3°. Quia incertus quoque eſt gradus charitatis in quo Fideles deceſſerint; & is tamen regula eſſe poteſt gradûs Indulgentiæ quæ eis applicatur.

Etverò nihil foret abſurdi, ſi opinio noſtra ſuas, pro ſummâ Dei æquitate, reſtrictiones pateretur, nè quis ſtatim à totâ fermè pœnâ geminatis ſacrificiis & indulgentiis ſolveretur. Atque hæc ex-

ceptio iis potissimùm timenda est, qui temporali vel spirituali in proximum misericordiæ defuerunt: quod inferri potest, tum ex Parabola servi nequam, quem, quia in fratrem suum immisericors fuisset, *tradidit Dominus tortoribus, quoad usque redderet universum debitum*, Matth. 18. tunc ex iis Marci 4. *in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

CONCLUSIO IV. Ut Indulgentiæ defunctis prosint, variæ requiruntur conditiones.

Prob. inductione : 1°. enim requiritur ex parte concedentis, ut à S. Pontifice concessæ sint, quia ei soli tanta autoritas concessa est. Ità plures, quorum opinio, licèt fortè non indubia, in exteriori regimine præferenda est.

2°. Requiritur ex parte ejusdem causa justa; hæc enim si necessaria est, cùm agitur de viventibus, qui humano foro subjacent, quantò plus requiritur quoad defunctos, qui ad forum Dei specialiter pertinent?

3°. Requiritur ex parte viventium pia operis cujuscumque ad Indulgentiam hanc præscripti executio: unde his deficientibus, vel minùs religiosè positis, Indulgentia ex tota, vel ex parte deficiet.

4°. Ex eadem viventium parte requiritur ad *omninò tutiùs*, status gratiæ. Peccator enim non est idoneus qui Christi satisfactiones Deo in aliorum gratiam offerat. Nec obest quòd malus Sacerdos possit per Missæ Sacrificium remissionem pœnæ obtinere aliis, non autem sibi; quia in Sacrificio occurrit victima per se ipsam intercedens, non in Indulgentiis.

5°. Et id etiam ex eorumdem parte requiritur, ut injuncta opera fiant ex intentione obtinendi defuncto Indulgentiam. Alioqui enim opera hæc nullâ ratione fierent in gratiam hujus defuncti; quod tamen in Pontificiâ Bullâ requiritur.

Q. an Indulgentiæ prosint spiritualiter eis pro quibus in particulari suscipiuntur. R. affir. Et id patet 1°. ex Bullis Paschalis I. Clementis VII. &c. qui concessas à se Indulgentias per modum suffragii tribuunt animabus patris, matris, vel cujuscumque al-

terius pro quo suscipiuntur. 2°. Ex sensu totius Ecclesiæ & omnium Fidelium. 3°. Quia nihil est cur satisfactiones uni cuipiam animæ per intentionem satisfacientis applicatæ, vel ei non plus prosint quàm aliis, vel aliis nullo modo prosint.

Q. 2°. an Indulgentiæ quæ in defunctorum gratiam concessæ sunt iis qui certam Ecclesiam piè inviserint, obtineri possint ab iis qui Ecclesiam hanc visitare impediuntur. R. negat. ità enim quoad vivorum indulgentias responsum est Româ an. 1732. Porrò eadem est omnium Indulgentiarum ratio: unde etiam qui opus aliquod ex ignorantia vel oblivione prætermittit, excidit ab Indulgentia. Si tamen omissa pars esset quid minimi, ut in Rosario *Pater* & *Ave*, non nutaret Indulgentia ex communiori Theologorum sensu; cui non immeritò præsumitur congruere intentio Pontificis.

CAPUT SEXTUM.

Solvuntur variæ Quæstiones de Indulgentiis.

QUæstiones illas proponam sine ordine, sed non sine delectu.

Q. 1°. an Rosaria, &c. si vendantur, excidant ab Indulgentia. R. affirm. Ità definitum à S. Congregatione, 14. Decemb. 1722.

Q. 2°. an cui concessum est, ut cum numismatibus, v. g. Indulgentias, seu, ut aiunt, *intentiones* distribuat, suam hanc facultatem distribuendi, possit aliis impertiri. R. negat. 1°. Quia hæc tanta facultas meritò præsumitur cuipiam ob singularem ejus prudentiam concessa. 2°. Quia sanxit Alexander VII. die 6 Febr. 1657. nè Indulgentia Rosario vel Numismatibus affixa ab una persona in aliam transiret. (citra speciale privilegium.) Unde Religiosus *intentiones*, ut vocant, non distribuit, dum agere in vivis, non potest ejus Superior eas post illius mortem distribuere.

Q. 3°. quæ sint annotanda circa Indulgentiam Portiunculæ. R. hæc notatu digna esse; 1°. Indulgentiam hanc ab Honorio III. concessam esse anno 1221. 2°. Eam non posse pluries eâdem die acquiri, prout ex pluribus S. Congregationis Decretis generatim constat. 3°. Eandem tempore Jubilei non suspendi in ipsa B. Mariæ de Angelis Ecclesia, sed ceterarum instar in ceteris Ordinis Seraphici Ecclesiis suspendi. 4°. Hanc in eadem S. Mariæ Angelorum Ecclesiâ quotidie acquiri posse, ex Indulto Innocentii XII. 28. Augusti 1695. 5°. In aliis ejusdem Instituti Ecclesiis posse ipsam bis comparari, semel prò vivis, semel & pro defunctis, iteratâ Ecclesiarum visitatione, prout à Concilii Congregatione an. 1723. declaratum est. 6°. Et id not. Indulgentiam hanc profanis esse ludibrio, indevotis cuidam despectui, verè piis perpetuò salubrem, prout B. Franciscus prædixerat, & eventu comprobatur.

Q. 4°. quid advertendum circa Indulgentias reales, id est certis rebus affixas, putà numismatibus, Rosariis, granis, &c.

R. 1°. constitutum esse ab Alexandro VII. die 6. Feb. 1657. ut Indulgentiæ coronis, & aliis id genus concessæ, *non transeant personam illorum qui ea de facto obtinent; neque commodari, aut etiam precariò dari possint, alioquin careant Indulgentiis concessis.* Insuper ut *alicui ex rebus præmissis perditæ altera pro ea subrogari nullo modo possit*, nisi id expresse concessum sit. 2°. An hujus Indulgentiæ assecutionem aliquando requiri ut quis rem secum deferat; aliquando tantùm ut eam domi decenter asservet. Unde inspiciendus concessionis tenor. 3°. Perditâ re vel fractâ, sicut in æstimatione morali non eadem sit quæ priùs, perire Indulgentiam. In dubio an res moraliter destructa sit, non potest proponi Indulgentia, nisi ut dubia. 4°. Iisdem rebus venditis aut commodatis, perire in priori casu Indulgentiam, non prodesse in posteriori. 5°. Per Rosarium in Bullis Pauli V. Gregorii XV. &c. intelligi 150 Salutationes An-

gelicas cum orationibus Dominicis quindecim : per coronam Christi , 33. *Pater* & *Ave*; per coronam Dominæ nostræ , 72. *Ave* cum septem *Pater*, &c.
6°. Concessas prædictis ab Innocentio XII. Indulgentias, esse sequentes : Qui semel in hebdomada recitant Coronam Domini ex 33. *Pater* & *Ave* constantem, aut Coronam B. M. V. ex 63. *Ave*, interjectis septem *Pater* ; tertiam Rosarii partem ; aut Officium B. V. vel Defunctorum ; hi quoties communicant in Natali Domini , Epiphaniâ , Festis Ascensionis , Pentecostes , SS. Trinitatis , Corporis Christi , Purificationis , Annuntiationis , Assumptionis , Nativitatis B. M. Nativitatis S. Joannis B. duodecim Apostolorum & Sanctorum omnium , ac denique in articulo mortis , invocato SS. Jesu nomine ; præmissis , si fieri potest , confessione & communione , plenariam lucrantur Indulgentiam , quàm & defunctis applicare valent.

Q. 5°. Quid advertendum sit circà Regularium Indulgentias. R. iis , modò contritis , confessis & Eucharistiâ refectis , concessam fuisse Indulgentiam plenariam , 1°. cùm habitum Religionis recipiunt animo profitendi ; 2°. cùm expleto probationis anno, vota solemnia emittunt ; 3°. cùm in principali Festo Ordinis sui orant pro Ecclesiæ exaltatione ; 4°. cùm primam Missam celebrant , aut Missæ eidem intersunt , aut ipso die Missam similiter celebrant ; 5°. cùm nomen Jesu ore , si potuerint , sin saltèm corde , devotè invocant in articulo mortis ; 6°. cùm per dies decem secessui annuo piè vacant. De ceteris adi Prælectiones nostras , Tom. XII. p. 462.

Q. 6°. quæ sint indulgentiæ Fidelibus omnibus communes. R. 1°. Quilibet Fidelis confessus divino assistens officio in Festivitate Corporis Christi , percipit Indulgentiam 400. dierum , si Missæ ; 400. si Matutinis ; 400. si Vesperis ; 160. si cuilibet ex Horis minoribus intersit. Infrà octavam verò , mediam ejusdem Indulg. partem lucratur , si iisdem intersit Officiis. Idem concessum est iis qui Officio Conceptionis

in

in Ecclesiis Minorum, & Officio Nominis Jesu ubicumque intersunt. 2°. *Qui hoc modo salutaverint alios, seu vulgari, seu latino sermone*, LAUDETUR JESUS-CHRISTUS; *& qui sic responderint* : IN SECULA, *vel* AMEN, *aut* SEMPER, *utrique* dierum 100. Indulgentiam lucrantur. 3°. Qui devotè recitaverint Litanias SS. Nominis Jesu, 300. qui Litanias Deiparæ 200. dies indulgentiæ lucrantur. 4°. Qui facem deferunt, cùm ad infirmos portatur Viaticum, lucrantur Indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum. Qui sine lumine illud comitantur, annorum quinque, & quadragenarum totidem Indulgentiam percipiunt. Qui legitimè impediti facem per alium differri curant, Indulgentiam annorum trium, triumque quadragenarum sibi comparant. 5°. Qui devotè publicis 40. horarum precibus intersunt, & coram venerabili Sacramento orant per horæ unius spatium, lucrantur Indulgentiam trium annorum. 6°. Qui ad campanæ pulsum devotè, ac flexis genibus, (exceptis tempore paschali, Sabbati post meridiem & Dominicis diebus) manè, meridiè & vesperè recitaverint *Angelus Domini*, contriti, confessi, & sacrâ communione refecti, in uno cujuslibet mensis die ad placitum eligendo, plenariam Indulgentiam; in reliquis autem diebus, singulis vicibus dierum centum Indulgentiam lucrantur. Gratiam hanc confirmavit die 20. April. 1742. Benedictus XIV. & addidit Paschali tempore loco *Angelus*, recitari debere Antiphonam *Regina cœli*, cum versu & oratione, ab iis qui hæc sciunt.

Q. 7°. quid animadvertendum circà Indulgentias Confraternitatum. R. Tria hæc; 1°. Confratres non teneri sub peccato preces in iis denotatas recitare; 2°. Eos die, hebdomadâ, vel mense, quibus hæc omiserint, alienos esse ab Indulgentia, quam aliàs lucrati essent. 3°. Non posse unam Confraternitatem alteri aggregari cum participatione Indulgentiarum ejus.

Q. 8°. *quid statuendum de Indulgentia in articulo*

mortis. R. 1°. articulum mortis esse unum illud vel multiplex temporis punctum in quo cuipiam impendet proximum mortis discrimen, seu ex morbo, seu à casu: putà naufragio, pugnâ imminenti, &c. 2°. Indulgentiam hanc non suspendi tempore Jubilæi. 3°. Illam non prodesse iis Confraternitatum sociis, qui vel ab iis propriâ sponte discesserunt, vel ob discolos mores ejecti fuêre, vel, cùm iis inscripti sunt, non habuerunt seriam earum statuta implendi voluntatem. 4°. Indulgentiam hanc eò plus prodesse, quò seriùs applicatur; quià cùm per eam commissa tantùm, non verò futura peccata dimittantur, fieri potest ut eâ susceptâ quis venialiter ante mortem peccet, & sic novis pœnis obnoxius fiat. Et id notandum à Confessariis. 5°. Ut prosit Indulgentia hæc, tria requiri ex moribundi parte; 1°. ut Confessarium seligat Indulgentiam hanc sibi applicaturum; 2°. ut peccata sua ore confiteatur, & corde detestetur; 3°. ut ad minus voluntatem hæc faciendi declaraverit verbis, aut saltèm eam animo sincerè conceperit. Requiri verò ex parte Confessarii ut Indulgentiam applicet, quod his verbis fieri potest: *Concedo tibi Indulgentiam plenariam in hac Bulla contentam.* Quòd si æger in phrænesim rapiatur, poterit nihilominùs applicari Indulgentia, si hanc ejus intentionem fuisse ex præterita ipsius agendi ratione conjiciatur. Ità fermè R. P. Honoratus à S. Maria, ubi Confessarios monet ut à moribundis sciscitentur, annon ratione alicujus Confraternitatis, vel aliundè, aliquo hujusce generis privilegio insigniti sint.

Q. 9°. Quâ horâ incipiant vel desinant Indulgentiæ certis diebus affixæ. R. inspiciendum esse concessionis tenorem. Unde quando conceditur Indulgentia à primis Vesperis usque ad solis occasum, ut fieri solèt pro diebus festis, incipit eâ horâ, quâ in eo loco vel in vicinis Vesperæ dici consueverunt; desinit autem quâ horâ sol infrà horisontem, vel eidem loco, vel si is in imis vallibus jacet, vicinis montibus descendere incipit. Si autem Indulgentia absque Vespe-

rarum expressione tribuatur, v. g. pro feria secunda vel tertia ante Cineres, probabilius est eam pro usu in Ecclesia recepto à medio ad medium noctis perdurare, quia feriæ non habent primas Vesperas.

Q. 10. an pro authentica haberi possit Indulgentia, quando habetur duntaxat authenticum ejus exemplar. R. affirmat. modò constet exemplar illud ex Originali transumptum esse. Ità declaravit anno 1711. sacra Congregatio.

CAPUT SEPTIMUM.

De Indulgentiarum abusu.

INdulgentiis abutuntur, 1°. qui sub spè plenariam in articulo mortis remissionem peccatorum consequendi, desides languent, nec satisfactoriis operibus incumbunt. Quasi nempè Deus vel Ecclesia intendant tepidorum inertiam per beneficia sua fovere. *Ecce spes ejus frustrabitur eum, videntibus cunctis præcipitabitur.* Job. 40.

2°. Qui indiscretas Indulgentias promulgant aut distribuunt; quod quidem Religiosis sub interminatione æternæ damnationis prohibetur Clement. 1. *de privilegiis.* Indiscretæ porrò dicuntur Indulgentiæ, 1°. quæ vel nusquam concessæ sunt, vel desierunt lapsu temporis, vel revocatæ sunt. Nusquam autem in rei voluntate concessæ sunt, quas subreptitiè vel obreptitiè impetrari contigit; 2°. quæ privilegia nequaquam indulta continent, & media ad gratiæ lucrum prærequisita dissimulant, nè ab his deterreantur Fideles, &c. 3°. quæ dubiæ sunt, seu in radice ipsà, seu in progressu: quod malum ut averteret Trid. Synodus statuit, sess. 21. cap. 9. *Indulgentias & alias spirituales gratias per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo... publicandas esse.*

3°. Qui Indulgentias quasi venales exhibent, & turpes earum occasione quæstus faciunt. Quapropter

rursus Tridentinum, sess. 25. in Decreto de Indulgentiis, *statuit pravos quæstus omnes pro his consequendis, unde plurima in populo Christiano abusuum causa fluxit, omnino abolendos esse.* Hinc & solent Pontifices hanc Diplomatibus suis clausulam apponere : *Si aliquid datum fuerit ad obtinendum Indulgentiæ hujus privilegium, ea statim nulla sit & irrita* : ut semel norint Indulgentiarum osores, cœlestes Ecclesiæ thesauros, gratis acceptos, gratis in Fidelium spirituale levamen dispensari.

4°. Qui certas orationes, imagines, amuleta sacra, cum annexis, ut aiunt, Indulgentiis, Fidelibus, nec utique gratis, distribuunt, & quæ ut plurimùm ex certâ quam requirunt orationum formulâ, aliisque circumstantiis superstitionem redolent.

FINIS.

